

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 (เมษายน 2564)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.8 No. 4 (April 2021)

❖ วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

◆ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บัญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

พระมหาอนันต์ อนนตเมธี

นายอภิรักษ์ คำหารพล

นายศักดิ์ดา หารเทศ

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❖ **ฝ่ายกฎหมาย**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2564 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 8 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ใน วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 26 เรื่อง บทความวิชาการ 5 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ ศึกษาแนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง โดย พระใบฎีกาสัทธินพงษ์ รตนโชโต (คงสม) และพระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ) บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุฯ และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรังตามตัวแปรอิสระ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบในการวิจัยให้เป็นแบบผสมผสาน ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง จำนวน 132 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชมรมผู้สูงอายุได้จัดขึ้นนั้น โดยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.76$) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ($\mu = 3.70$) ส่วนด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.67$) 2) แนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ด้านร่างกาย เทศบาลควรมีการจัดกิจกรรมออกกำลังกายให้หลากหลาย เช่น ได้ออกกำลังกายกลางแจ้ง เดิน เล่นกีฬาประเภทเบา เป็นต้น ด้านจิตใจ ควรจะมีการเข้าวัดในวันพระ เพื่อฟังเทศน์ นำปิ่นโตถวายพระ เรียนรู้เรื่องหลักธรรม เป็นต้น

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรร่วมงานบุญต่าง ๆ งานเทศกาล งานด้าน ศาสนพิธีต่าง ๆ ในศาสนา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างให้ผู้สูงอายุมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

กองบรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครธรรมส์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การส่งเสริมประสิทธิภาพการรายงานทางการเงินฟาร์มโคนมด้วยระบบสารสนเทศทางบัญชี	1
ENCOURAGEMENT FOR FINANCIAL REPORTING EFFICIENCY OF DAIRY FARMS WITH ACCOUNTING INFORMATION SYSTEMS	
ภณิดา สุนทรไชย, รทวรรณ อภิโชติชนกุล, ภาณุทัต สวัสดิ์ถาวร และสุรศักดิ์ วงษ์เปรี้ยว	
ภาวะผู้นำและมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้บริหารสมัยใหม่ที่มีประสิทธิผลสูง	20
MODERN LEADERSHIP AND ETHICAL STANDARD OF HIGHLY EFFECTIVE ADMINISTRATOR	
รัฐพล ฤทธิธรรม และไพฑูรย์ จันทร์โพธิ์	
การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ	35
THE ACCEPTATION OF GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES TO PUBLIC MANAGEMENT	
พระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม, พระครูใบฎีกาศักดิ์ดนัย สมนัดจิตโต และสัญญา สดประเสริฐ	
หลักสูตรท้องถิ่นในแง่ของการสื่อสาร: เครื่องมือการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา	48
LOCAL CURRICULUM IN TERMS OF COMMUNICATION: TOOLS FOR TRANSFERRING ART, CULTURE AND WISDOM	
เมธาวี จำเนียร, กรกฎ จำเนียร และเมธี แก้วสนิท	
การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี	59
AN APPICATION OF THE AYUSSA - DHAMMA IN THE LIFE STYLE OF AGED PERSONS IN THE AREA OF KUDJAP DISTRICT, UDORN THANI PROVINCE	
พระครูจันทโรภาส (ชาคร), บุญส่ง สิ้นธุ์นอก และสมเดช นามเกต	
มาตรการในการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่	75
ENFORCEMENT OF ROAD TRAFFIC ACT (NO.12) B.E. 2562, THE CASE STUDY OF DRIVING LICENSES	
วุฒิชัย ทองเสวรี	

สารบัญ (ต่อ)

การประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด	90
ASSESSING STUDENTS' THINKING SKILLS IN MATHEMATICS CLASSROOM USING LESSON STUDY AND OPEN APPROACH	
ชนากานต์ สุวรรณคำ และนฤมล ช่างศรี	
ศึกษาการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	103
A STUDY OF MANAGEMENT FOR COMMUNITY FINANCIAL INSTITUTION WITH PARTICIPATION OF BAN HUAI NGOR'S COMMUNITY MEMBERS, THUNG PHLA SUB - DISTRICT, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE	
วิฑูร สิมะประเสริฐ, พระสมุห์ธนภัทร ธนภทฺโท (ทิพย์วงศ์), ไพรัตน์ ฉิมหาด และสุชาติ ใหม่อ่อน	
เมืองแพร์หาใช่แค่แห่งระเบิด	118
BOMB TO BELL	
เกรียงศักดิ์ พงษ์คำ, อภิชา สุขจีน และพระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์ (เรื่องปัญญารัตน์)	
ศาสนสมบัติภายใน วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร	131
RELIGIONS WITHIN WAT DEVRAJKUNCHORN VARAVIHARN	
พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตโต พุ่มพวง)	
การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ	142
BUDDHIST HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT MANAGEMENT	
ภัชลดา สุวรรณนวล, พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ และพระครูสมุห์ดิฐภูมิ อินทชาติ	
อนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า	158
THE SCENARIOS OF POTENTIAL DEVELOPMENT FOR TEACHERS TO COMMUNITY OF UDON THANI RAJABHAT UNIVERSITY IN THE NEXT DECADE	
วันทนา อมตาริยกุล	
ปปัญจธรรม : ปัญหาและแนวทางแก้ไขเชิงพุทธบูรณาการ	171
PAPAÑCA-DHAMMA : PROBLEMS AND SOLUTIONS IN INTEGRATED BUDDHIST PERSPECTIVE	
อัญญา พูลทศฐาน	

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และ ความคิดเห็นที่มีต่อการสอน เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)	191
THE STUDY OF EFFECT OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES MANAGEMENT ON USING SSCS MODEL AND MICROSOFT TEAMS ON “PROBABILITY” TO ENHANCE MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT AND OPINION ABOUT INSTRUCTION OF GRADE 6 STUDENTS AT SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY)	
ไพรัช เจริญตรีเพชร	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชน ในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน	203
FACTORS AFFECTING INTENTION TO USE SOLAR CELL TECHNOLOGY AMONG PEOPLE IN BANGKOK THROUGH THE THEORY OF PLANNED BEHAVIOR: TPB	
สุภาพร ลิทธิโกศล, ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และวราพรพรณ อภิคุณะโชค	
การพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน	218
THE DEVELOPMENT OF PLAYING SKILLS GO GAME OF MATHAYOMSUKSA 3 STUDENT IN NAKHONLUANG UDOMRATWITTHAYA SCHOOL BY USING BRAIN - BASED LEARNING (BBL)	
พีรวิชญ์ พาณิษฐ์วรกุล	
การเปรียบเทียบนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุของต่างประเทศและประเทศไทย	230
COMPARISON OF ELDERLY PEOPLE EMPLOYMENT POLICY BETWEEN OVERSEAS AND THAILAND	
พงษ์มนัส ดีอด, พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาวโร และพระครูปลัดสุรวุฒิ แสงมะโน	
การศึกษาและบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ศึกษากรณีระยะเวลาในการกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐ	244
EDUCATION AND ENFORCEMENT EXECUTIVE MEASURES IN ANTI - CORRUPTION ACT, B.E. 2008 CASE STUDY THE TIMING OF ALLEGATIONS OF GOVERNMENT OFFICIALS	
พัทธนันท์ นาสวน และธานี วรรณทร์	

สารบัญ (ต่อ)

- มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา: ศึกษากรณีการ
แถลงข่าวต่อสาธารณชน** 254

LEGAL MEASURES CONCERNING PROTECTION OF THE ACCUSED'S RIGHT: A CASE
STUDY OF PRESS CONFERENCE TO MASS MEDIA

บุรสิทธิ์ ตันตสุทธิกุล และธานี วรรณทร์

- การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล
เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 20** 266

CHARACTERISTICS OF TEACHER LEADER ENHANCEMENT PROGRAM FOR LEARNING
MANAGEMENT IN DIGITAL AGE TO DEVELOP EDUCATION QUALITY UNDER THE
SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA 20

วีรียา ภูถาวร และสุธรรม ธรรมทัศน์านนท์

- การพัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของ
ครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1** 279

THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL ADMINISTRATORS COMPETENCY
MANAGEMENT MODEL OF ELECTRICAL PROFESSIONAL TEACHERS IN INSTITUTE OF
VOCATIONAL EDUCATION SOUTHERN REGION 1

ชุดิไชย ทองมีขวัญ, ภารดี อนันต์นาวิ และพงศ์เทพ จิระโร

- ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดอาญาฐานฉ้อโกง** 293

CRIMINAL PROBLEMS FOR FRAUD

นิติพร มีไพฑูรย์ และลัญญพงศ์ ลิ้มประเสริฐ

- การสร้าง ความหมายและการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูของผู้บริโภค
Generation Z** 305

SIGNIFICATION AND IMAGE PERCEPTION OF LUXURY BRANDS AMONG GENERATION
Z CONSUMERS

วิษณุณีย์ ภูวดลกิจ และณัฐชุตตา วิจิตรจามรี

- แนวทางพัฒนาการให้บริการออกใบตาตินสำหรับประชาชนของแผนก
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว** 316

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SOIL LEAF ISSUING SERVICES FOR THE
PEOPLE OF THE DEPARTMENT OF NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT
VIENTIANE PREFECTURE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

วิเชียร แก้วประเสริฐ และชนกฤต ทุริสสุทธิ

สารบัญ (ต่อ)

การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐ	330
E - WORD OF MOUTH AFFECTING E - CORPORATE REPUTATION OF STATE - OWNED BANK	
ศิริรัตน์ โกศการิกา	
กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี	344
THE PARTICIPATION PROCESS OF VILLAGE, MONASTERY, AND SCHOOL IN THE DEVELOPMENT PLAN FOR THE NEW NORMAL IN KANCHANABURI PROVINCE	
พระครูวิจิตรญาณจนเขต, พระเมธีปริยัติวิบูล, พระครูปลัดสุวัฒน สุวฑฒโน, พระสมุห์สมโภชน์ อินฺวโร และพระครูศรีธรรมวรารณ	
การพยาบาลผู้ป่วยผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง: กรณีศึกษา 2 ราย	361
NURSING CARE IN LAMINECTOMY FOR RELEASE NERVES COMPRESSION: 2 CASE STUDIES	
อัจฉรา ไชยกุล	
การจัดการขยะในโครงการธนาคารขยะ มูลนิธิพัฒนาป่าตอง ของโรงแรม RK เกสต์เฮาส์ อ.กะทู้ จ.ภูเก็ต	375
PATONG FOUNDATION'S RECYCLE BANK PROJECT WASTE MANAGEMENT OF RK GUEST HOUSE IN KATHU PHUKET	
สกุลรัตน์ ต้นติพงษ์	
ปัญหาการเลี้ยงปลานิลกระชังในเขื่อนลำปะทาว จังหวัดชัยภูมิ	388
PROBLEMS OF TILAPIA FISH CAGES IN LAM PA THAO DAM, CHAIYAPHUM PROVINCE	
เพียงแข ภูผายาง, นราศักดิ์ ภูผายาง และสัณชัย รำเพยพัค	
ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง	398
A STUDY THE GUIDELINES FOR PROMOTING THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY OF THE ELDERLY CLUB, IN THE TRANG MUNICIPALITY, TRANG PROVINCE	
พระใบฎีกาสิทธิพงษ์ รตนโชโต (คงสม) และพระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)	

สารบัญ (ต่อ)

โปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจ ที่ใช้เครื่องพองการทำงานของหัวใจและปอด (ECMO; Extracorporeal Membrane Oxygenation) 411

PROGRAM IN DEVELOPMENT OF POTENTIAL AND SKILL IN NURSING CARE FOR
PATIENTS AFTER CARDIAC SURGERY USING EXTRACORPOREAL MEMBRANE
OXYGENATION

พัชณี ร่มताल, สุวรรณ ย์โสธรินทร์, น้ำฝน ชัดจาง, สุปัญญา โพธิ์ปัทมะ และนวรรตน์ สุทธิพงศ์
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

จ

การส่งเสริมประสิทธิภาพการรายงานทางการเงินฟาร์มโคนม
ด้วยระบบสารสนเทศทางบัญชี*
ENCOURAGEMENT FOR FINANCIAL REPORTING EFFICIENCY OF
DAIRY FARMS WITH ACCOUNTING INFORMATION SYSTEMS

ภณิตา สุนทรไชย

Phanita Soonthornchai

ทววรรณ อภิโชติธนกุล

Ratawan Apichottanakun

ภาณุทัต สวัสดิ์ถาวร

Phanutat Sawadthaworn

สุรศักดิ์ วงษ์เปรียว

Surasak Wongprieuw

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University, Thailand

E-mail: phanitaso@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและการรายงานทางการเงินของฟาร์มโคนมโดยการประยุกต์เทคโนโลยีระบบออนไลน์เข้ามาช่วยในการพัฒนาการบันทึกข้อมูลทางการบัญชีและการรายงานทางการเงินให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เป็นวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ในกระบวนการ 5 ขั้นตอน กระบวนการศึกษาดังกล่าวได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีการบัญชีเป็นพื้นฐานของการศึกษาครั้งนี้ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดการความรู้ และการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมซึ่งเป็นแหล่งเก็บข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดมหาสารคามจำนวน 10 ฟาร์มที่สมัครใจและยอมรับที่ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันในฐานะเป็นนักวิจัยร่วม ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและระบบการรายงานข้อมูลทางการเงิน โดยผ่านโปรแกรมบัญชีฟาร์มโคนมด้วยระบบออนไลน์ ซึ่งประกอบไปด้วยการจัดทำบัญชีที่ใช้ระบบบัญชีคู่ ตามหมวดการบัญชีแบ่งออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ สิ้นทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่าย รวมถึงรายงานข้อมูลทางการเงิน คือ งบกำไร - ขาดทุน และงบแสดงฐานะทางการเงิน ที่จัดทำได้ในแบบอัตโนมัติและสามารถตรวจสอบ

* Received 19 February 2021; Revised 28 February 2021; Accepted 15 March 2021

แก้ไข ปรับปรุงระบบจากโปรแกรมบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง ในด้านการบันทึกข้อมูลทางการเงินด้วยการนำเทคโนโลยี เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำ ข้อมูลและการรายงานข้อมูลทางการเงิน เป็นประโยชน์ต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม (เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย) ด้วยการบริหารจัดการฟาร์มโคนมได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว

คำสำคัญ: การส่งเสริม, ระบบสารสนเทศทางการบัญชี, ประสิทธิภาพรายงานทางการเงิน, ฟาร์มโคนม

Abstract

The Objectives of this research article were to study and develop an accounting information recording system and a financial report system by applying online technology for assisting in developing an accounting information recording system and a financial report system to be more efficient. The study was applied Area Based Development Research of the five-step research. The process of this study was based on the concepts of accounting theory. Meanwhile, the focus group discussion and the in-depth interviews, knowledge management, and participatory action were used as tools for collecting data from dairy farmers as the sources of this study. The specific samples were selected from ten voluntary dairy farms in Maha Sarakham province that agreed to the agreement as a joint researcher. The results of this study demonstrated the development of accounting records and financial reporting systems through the dairy farm accounting programs via the online systems. The preparation of accounts was applied the double-entry system according to the accounting category which was divided into 5 categories: assets, liabilities, owner's equity, income, and expenses including the financial information report of the profit-loss statement, and the statements of financial position that could be processed, checked, and improved automatically through the software system from the accounting effectively. Therefore, this had resulted in self-improvement in recording financial information with the introduction of technology to increase efficiency in preparing financial information and reporting, and this method was beneficial to create added value (increase income and reduce expenses) by managing dairy farms precisely and quickly.

Keywords: Encouragement, Accounting Information System, Financial Reporting Efficiency, Dairy Farm

บทนำ

การเลี้ยงโคนมที่นับวันจะมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นจึงส่งผลทำให้ฟาร์มโคนมจำเป็นต้องมีการปรับตัวทั้งในเรื่องของกระบวนการผลิตและข้อมูลในการดำเนินงานเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องและทันกับความต้องการในการนำไปใช้ (Sahay, B. S. & Ranjan, J., 2008); (Vasarhelyi, M. A. & Alles, M. G., 2008) ซึ่งระบบเศรษฐกิจปัจจุบันเรียกว่า “เศรษฐกิจยุคใหม่” โดยลักษณะของยุคใหม่นี้จะเป็นลักษณะของการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นการวัด การประเมิน และกระบวนการตัดสินใจ (Vasarhelyi, M. A. & Alles, M. G., 2008) เศรษฐกิจยุคใหม่จึงกลายเป็นความท้าทายของระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่จะนำไปสู่การรายงานทางการเงินที่เป็นลักษณะแบบ Real - time มากยิ่งขึ้น

จากการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานด้านบัญชีและสามารถนำเสนอเป็นรายงานทางการเงินได้นั้นทำให้เกิดการขยายแนวทางการจัดทำบัญชีในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเพิ่มศักยภาพในการทำงานโดยเฉพาะระบบสารสนเทศทางการบัญชีของฟาร์มโคนมซึ่งเดิมจะการจัดทำบัญชี และการรายงานทางการเงินที่เป็นระบบทำด้วยมือทำให้การนำเสนอรายงานค่อนข้างทำได้ช้าส่งผลทำให้การนำข้อมูลนำไปใช้ในการวิเคราะห์และการนำเสนอไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (Tabacco, E. et al., 2018) ดังนั้นเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาในการทำบัญชีและการรายงานทางการเงินโดยใช้เทคโนโลยีออนไลน์ทำให้การรายงานทางการเงินขององค์กรสามารถนำเสนอได้เป็นแบบ Real-time ทั้งที่เป็นข้อมูลที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินจากการดำเนินงานไปสู่การบริหารที่ชัดเจนโดยผ่านระบบออนไลน์ในการดำเนินงานได้ทันที ทุกเวลา (Sonnenberg, C. & Brocke, J. V., 2014) รวมถึงเป็นแนวทางที่ทำให้องค์กรมีรูปแบบในการตัดสินใจที่ชัดเจนมากขึ้นซึ่งไม่ได้เน้นแค่การวางแผนระยะยาวแต่สามารถที่จะใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดแบบวันต่อวันส่งผลทำให้องค์กรประสบความสำเร็จจากการบูรณาการข้อมูลต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน

บทบาทของข้อมูลที่แสดงในระบบสารสนเทศทางการบัญชีจะเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลและความคาดหวังของการทำให้เกิดการตัดสินใจในองค์กรและที่มีส่วนได้เสีย สำหรับระบบสารสนเทศทางการบัญชีแนวใหม่จะเป็นการทำให้เห็นถึงการรวบรวมข้อมูลที่ไม่ใช่แค่ข้อมูลทางการเงินเท่านั้น แต่รวมถึงข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเงินจากหลายกลุ่มที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวางแผนทรัพยากรองค์กร การจัดการห่วงโซ่อุปทาน การจัดการลูกค้าสัมพันธ์หรือการประเมินแบบ BSC (Dilla, W. et al., 2010); (Sonnenberg, C. & Brocke, J. V., 2014); (Gray, R. & Bebbington, J., 2001) นอกจากนี้การพัฒนาข้อมูลทางด้านการบัญชียังเป็นจุดเริ่มของการมุ่งเน้นการให้ความสำคัญที่เพิ่มขึ้นในด้านทรัพยากรขององค์กร การพิจารณาถึงความท้าทายที่ต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ จะเป็นการบูรณาการที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อนำไปสู่การแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของข้อมูลที่กลายเป็น

มาเป็นความสำคัญเพื่อการออกแบบและตัวผู้ใช้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศทางการบัญชี

จากที่กล่าวมาความท้าทายภายใต้ตัวเลขจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดวิธีการในการรวบรวมข้อมูลในสภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อทำให้เกิดความสำเร็จตามกลยุทธ์ขององค์กรที่ได้มีการกำหนดไว้ ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีจึงเป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดความท้าทายของกิจการที่ทำให้เกิดการเก็บรวบรวมข้อมูลมากยิ่งขึ้น และการรายงานข้อมูลทางการเงินบัญชีสำหรับประเด็นต่าง ๆ เช่น การติดต่อสื่อสารกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือการประเมินเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (Brown, D. L. et al., 2005); (Dilla, W. N. & Steinbart, P. J., 2005) จากการศึกษาดังกล่าวที่ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของประสิทธิภาพของข้อมูลการเงินฟาร์มโคนมเกษตรกรกรด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นแรงเสริมให้เกิดความรวดเร็ว แม่นยำ ความคงทน และมีประสิทธิภาพต่อการรายงานข้อมูลการเงิน ซึ่งฟาร์มจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการบริหารจัดการฟาร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและการรายงานทางการเงินของฟาร์มโคนมโดยการประยุกต์เทคโนโลยีระบบออนไลน์เข้ามาช่วยในการพัฒนาการบันทึกข้อมูลทางการเงินบัญชีและการรายงานทางการเงินให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อการเก็บข้อมูลและการรายงานข้อมูลทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพของเกษตรกรกลุ่มฟาร์มโคนม ตามขอบเขตการวิจัยต่อไปนี้

1. ประชากร คือ เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมมหาสารคาม จำนวน 67 ฟาร์มและเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมโคก ก่อ จำนวน 87 ฟาร์ม รวมทั้งสิ้น 154 ฟาร์ม

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมมหาสารคาม จำนวน 5 ฟาร์มและเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมโคกก่อจำนวน 5 ฟาร์มรวมทั้งสิ้น 10 ฟาร์ม โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะฟาร์มที่สมัครใจและยอมรับข้อตกลงร่วมกันในการเป็นนักวิจัยร่วมเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลทางบัญชีฟาร์มโคนม

3. ตัวแปรศึกษา

- ตัวแปรทดลอง คือนักวิจัยร่วมหรือนักวิจัยชุมชน และรายการค่าที่เกิดขึ้นในกิจการฟาร์มโคนม

- ตัวแปรผล คือ โปรแกรมบัญชีฟาร์มโคนม

- ระยะเวลาวัดผล แบ่งเป็น 2 ช่วงคือช่วงก่อนการพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชี 1 เดือน และช่วงหลังการพัฒนาเป็นระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชี 1 เดือน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่กลุ่มฟาร์มโคนมของเกษตรกรจังหวัดมหาสารคาม ได้แบ่งแบบแผนการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลทางบัญชีฟาร์มโคนม และทัศนคติเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลบัญชี รวมถึงการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและความต้องการพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูล เครื่องมือที่ใช้คือการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลความต้องการปัญหาและอุปสรรคที่สะท้อนเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารเพื่อศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชีฟาร์มโคนม และคัดเลือกนักวิจัยร่วม (นักวิจัยชุมชน) และเตรียมพื้นที่การวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนาโจทย์การวิจัยเพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายและกระบวนการวิจัยและร่วมกันกำหนดข้อตกลงการเข้าร่วมการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์คุณภาพงานวิจัยเครื่องมือที่ใช้คือการสนทนากลุ่มและการจัดการความรู้ (Knowledge management)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เพื่อค้นหาเหตุการณ์ทางการค้าของธุรกิจฟาร์มโคนมกระบวนการบันทึกข้อมูลทางบัญชีฟาร์มโคนม เครื่องมือที่ใช้คือการสนทนากลุ่มและการจัดการความรู้พร้อมทั้งการวิเคราะห์เชิงวิชาการจากแนวคิด/ทฤษฎีการบัญชีกระบวนการบันทึกบัญชีและการจัดการการเงินเพื่อออกแบบการบันทึกข้อมูลและการจัดการการเงิน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการพัฒนาแบบบันทึกข้อมูลทางการเงินฟาร์มโคนมโดยการทดลองการบันทึกข้อมูลทางบัญชีด้วยมือ ในขั้นตอนนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนา (Development: D₃) เป็นการพัฒนาและปรับปรุงระบบ การบันทึกข้อมูลทางบัญชีฟาร์ม โคนมด้วยระบบซอฟต์แวร์เพื่อให้นักวิจัยร่วมหรือนักวิจัยชุมชนนำไปทดลองบันทึกด้วยคอมพิวเตอร์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

ผลการวิจัย

ผลของการศึกษาการพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและการรายงานทางการเงินของฟาร์มโคนมโดยการประยุกต์เทคโนโลยีระบบออนไลน์เข้ามาช่วยในการพัฒนาการบันทึกข้อมูลทางการเงินบัญชีและการรายงานทางการเงินให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสามารถสร้างเป็นโปรแกรมบัญชีสำหรับฟาร์มโคนมในระบบออนไลน์ ตั้งแต่ด้านระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและระบบการรายงานทางการเงินดังการแสดงด้วย

ภาพที่ 1 - 17 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงหน้าจอ โปรแกรมบัญชีฟาร์มออนไลน์ “www.acc-farm.com”

จากภาพที่ 1 เป็นการแสดงหน้าจอโปรแกรมบัญชีฟาร์มโคนมในระบบออนไลน์ ซึ่งผู้ใช้สามารถระบุ username และ password ตามที่ได้รับจากผู้ดูแลระบบ แล้วกดปุ่ม Login เมื่อเข้าสู่ระบบ

ภาพที่ 2 แสดงการกำหนดค่าเริ่มต้น

จากภาพที่ 2 เป็นการกำหนดค่าเริ่มต้นของฟาร์มโคนม โดยจะแบ่งเป็นเมนูต่าง ๆ ดังนี้

- กำหนดค่าเริ่มต้น
 - >ข้อมูลผู้ใช้/ฟาร์มโคนม
 - >กำหนดรอบบัญชีใหม่
 - >กำหนดหมวดบัญชี
 - >กำหนดผังบัญชี (ระบบบัญชีขาย)
 - >บันทึกยอดยกมาต้นงวด
- ทะเบียนสินทรัพย์ทั้งหมด
- บันทึกรายการค้า
 - >รายได้
 - >ค่าใช้จ่าย
 - >การลงทุนในกิจการ
 - >รายการอื่น ๆ
- รายการในสมุดรายวันทั่วไป
- รายงานงบการเงิน
 - >งบแสดงฐานะทางการเงิน
 - >งบกำไรขาดทุน
- Download คู่มือการใช้งาน

ข้อมูลผู้ใช้ระบบบัญชีฟาร์มโคนม					
Show 100 entries		Search:		เพิ่มใหม่	
รหัสฟาร์ม	ชื่อฟาร์ม	ชื่อผู้ติดต่อ	เบอร์โทรศัพท์	ตั้งค่า	
1	ตัวอย่าง ฟาร์มโคนม	นายเกรียงไกร นามชัย	0945268524	แก้ไข	ลบ
7	เคนฟาร์ม	นายเคน ณ มหาสารคาม	1234567890	แก้ไข	ลบ
Showing 1 to 2 of 2 entries				Previous	Next

ภาพที่ 3 แสดงการกำหนดข้อมูลผู้ใช้/ฟาร์มโคนม

จากภาพที่ 3 เป็นการกำหนดข้อมูลผู้ใช้หรือฟาร์มโคนม ซึ่งจะเป็นการกำหนดรายละเอียดของฟาร์มผู้ใช้โปรแกรมบัญชีฟาร์มโคนมออนไลน์

โปรแกรมบัญชีสำหรับฟาร์มโคนม

- 🏠 กำหนดค่าเริ่มต้น <
- 📊 ทะเบียนสินทรัพย์ทั้งหมด
- 🔧 บันทึกรายการค่า <
- 📋 รายการในสมุดรายวันทั่วไป
- 💰 รายงานงบการเงิน <
- 📄 Download คู่มือการใช้งาน

กำหนดค่าเริ่มต้น

แก้ไขข้อมูลผู้ใช้งานระบบบัญชีฟาร์มออนไลน์

ชื่อฟาร์ม

ชื่อผู้ติดต่อ

โทรศัพท์ติดต่อ

กำหนด Username

กำหนด Password

บันทึก
ยกเลิก

ภาพที่ 4 แสดงการกำหนดค่าเริ่มต้น

จากภาพที่ 4 เป็นการกำหนดค่าเริ่มต้นของฟาร์ม โดยให้ผู้ใช้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับรายการต่าง ๆ ประกอบด้วย ชื่อฟาร์ม ชื่อผู้ติดต่อ โทรศัพท์ติดต่อ กำหนด Username และกำหนด Password

กำหนดรอบบัญชี			
ลำดับ	รอบบัญชี	ว-ด-ป ที่เริ่มต้นงวดบัญชี	รอบบัญชีปัจจุบัน
1	0	ต้นงวด	✓
2	1	01-01-2015	✓
--สำหรับรอบปีต่อไประบบจะกำหนดให้อัตโนมัติ--			

ภาพที่ 5 แสดงการกำหนดรอบบัญชี

จากภาพที่ 5 เป็นการกำหนดรอบบัญชี โดยการกำหนดดังกล่าวจะทำได้ครั้งเดียว และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

ข้อมูลหมวดบัญชีและชื่อบัญชี				
Show	10	entries	Search:	
เลขที่บัญชี	ชื่อบัญชี	หมวดบัญชี	เป็นบัญชีหมุนเวียน (ทรัพย์สิน/หนี้สิน)	ตั้งค่า
101	เงินสด	[1] สินทรัพย์	✓	แก้ไข ลบ
102	ลูกหนี้การค้า	[1] สินทรัพย์	✓	แก้ไข ลบ
103	สินค้า	[1] สินทรัพย์	✓	แก้ไข ลบ
104	ที่ดิน	[1] สินทรัพย์	-	แก้ไข ลบ
105	อาคาร	[1] สินทรัพย์	-	แก้ไข ลบ
105-1	ค่าเสื่อมราคาสะสม-อาคาร	[1] สินทรัพย์	-	แก้ไข ลบ
106	ยานพาหนะ	[1] สินทรัพย์	-	แก้ไข ลบ
106-1	ค่าเสื่อมราคาสะสม-ยานพาหนะ	[1] สินทรัพย์	-	แก้ไข ลบ
107	อุปกรณ์สำนักงาน	[1] สินทรัพย์	-	แก้ไข ลบ
107-1	ค่าเสื่อมราคาสะสม-อุปกรณ์สำนักงาน	[1] สินทรัพย์	-	แก้ไข ลบ

ภาพที่ 6 แสดงการกำหนดหมวดบัญชี

จากภาพที่ 6 เป็นการกำหนดหมวดบัญชี หน้าต่างนี้ผู้ใช้ต้องกำหนดหมวดบัญชีเพื่อใช้ในการบันทึกบัญชีในรายการที่เกิดขึ้นในฟาร์มโคนม ประกอบด้วยหมวด หมวดสินทรัพย์ หมวดหนี้สิน หมวดส่วนของเจ้าของ หมวดรายได้ และหมวดค่าใช้จ่าย

ข้อมูลผังบัญชี

แสดงทั้งหมด

Show

10

entries

Search:

เพิ่มใหม่

ประเภทรายการ	ชื่อรายการบันทึกบัญชี	บันทึกรายการลงบัญชี			ตั้งค่า
[1] รายได้	รายได้จากการขายนม (เงินสด)	Dr.	Cr.	ลบออก	แก้ไข ลบ
		101: เงินสด		ลบ	
			401: รายได้จากการขายนม		
[1] รายได้	รายได้จากการขายนม (เงินเชื่อ)	Dr.	Cr.	ลบออก	แก้ไข ลบ
		102: ลูกหนี้การค้า		ลบ	
			401: รายได้จากการขายนม		
[1] รายได้	รายได้อื่น ๆ	Dr.	Cr.	ลบออก	แก้ไข ลบ
		101: เงินสด		ลบ	
			402: รายได้อื่นๆ		
[2] ค่าใช้จ่าย	จ่ายค่าน้ำ	Dr.	Cr.	ลบออก	แก้ไข ลบ
		501: ค่าน้ำ		ลบ	
			101: เงินสด		
[2] ค่าใช้จ่าย	จ่ายค่าไฟ	Dr.	Cr.	ลบออก	แก้ไข ลบ
		502: ค่าไฟ		ลบ	
			101: เงินสด		

ภาพที่ 7 แสดงการกำหนดผังบัญชี

จากภาพที่ 7 เป็นการกำหนดผังบัญชี (ระบบซื้อขาย) โดยกำหนดให้ผู้ใช้กำหนดรายการบันทึกบัญชีอัตโนมัติเพื่อทำการบันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้นในฟาร์มโคนม

ข้อมูลยอดยกมาต้นงวด					
รอบบัญชี	เลขที่บัญชี	ยอด Dr.	ยอด Cr.	ว-ด-ป ที่บันทึก	ตั้งค่า
0	[101] เงินสด	400,000.00	0.00	26-09-2018 16:09:38	<button>แก้ไข</button> <button>ลบ</button>
0	[301] ทุน	0.00	400,000.00	26-09-2018 16:10:06	<button>แก้ไข</button> <button>ลบ</button>
		400,000.00	400,000.00		

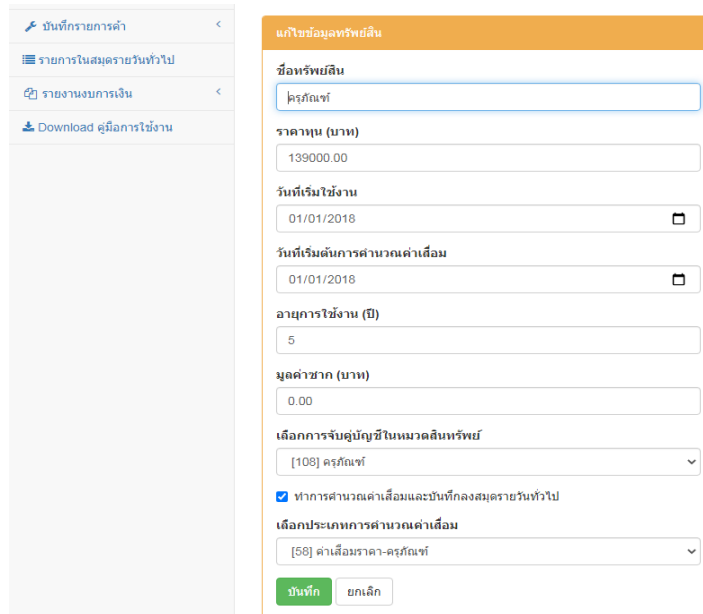
ภาพที่ 8 แสดงการกำหนดยอดยกมา

จากภาพที่ 8 เป็นการกำหนดยอดยกมาต้นงวด โดยกำหนดให้ผู้ใช้บันทึกรายการยอดยกมาจากปีที่แล้วเพื่อนำมาแสดงและรวมกับรายการที่เกิดขึ้นในงวดปัจจุบันแล้วแสดงผลของรายการในตอนสิ้นปี

รายการสินทรัพย์ทั้งหมด							
Show	100	entries	Search:				
ชื่อทรัพย์สิน	ราคาทุน	วันที่เริ่มใช้งาน	วันที่เริ่มคำนวณค่าเสื่อม	อายุการใช้งาน (ปี)	คิดค่าเสื่อม	ราคาซาก	ตั้งค่า
ครุภัณฑ์	139,000.00	1 มกราคม 2561	1 มกราคม 2561	5	✓	0.00	<button>แก้ไข</button> <button>ลบ</button>
ยานพาหนะ	5,097,000.00	1 มกราคม 2561	1 มกราคม 2561	5	-	0.00	<button>แก้ไข</button> <button>ลบ</button>
โรงเรือน	1,675,000.00	1 มกราคม 2561	1 มกราคม 2561	5	-	0.00	<button>แก้ไข</button> <button>ลบ</button>
Showing 1 to 3 of 3 entries							
				Previous	1	Next	

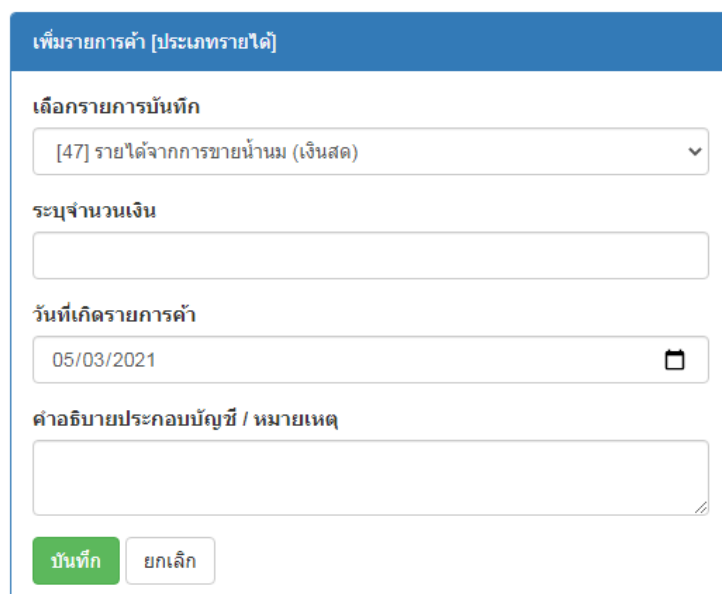
ภาพที่ 9 แสดงทะเบียนสินทรัพย์ทั้งหมด

จากภาพที่ 9 เป็นการกำหนดทะเบียนสินทรัพย์ทั้งหมด เป็นหน้าจอที่กำหนดให้ผู้ใช้กำหนดรายการสินทรัพย์ทั้งหมดในฟาร์มโคนม ว่ามีรายการสินทรัพย์ประกอบด้วยรายการอะไรบ้างในการดำเนินงาน

ภาพที่ 10 แสดงข้อมูลสินทรัพย์

จากภาพที่ 10 หน้าจอจะแสดง “เพิ่มข้อมูลทรัพย์สิน” โดยกำหนดให้ผู้ใช้งานบันทึกรายการสินทรัพย์ที่มีอยู่ในฟอร์มประกอบด้วยชื่อทรัพย์สิน ราคาทุน (บาท) วันที่เริ่มใช้งาน วันที่เริ่มต้นการคำนวณค่าเสื่อม อายุการใช้งาน มูลค่าซาก เลือกการจับคู่บัญชีในหมวดสินทรัพย์ เลือกประเภทการคำนวณค่าเสื่อม

ภาพที่ 11 แสดงการบันทึกรายได้

จากภาพที่ 11 หน้าจอจะเป็นการ บันทึกรายการค้า “ประเภทรายได้” โดยผู้ใช้เลือกรายการที่อยู่ในกลุ่มประเภทรายได้เพื่อทำการบันทึกรายการ ซึ่งมีรายละเอียด คือ เลือก รายการบันทึก ระบุจำนวนเงิน วันที่เกิดรายการค้า คำอธิบายประกอบการบัญชี/หมายเหตุ

เพิ่มรายการค้า [ประเภทค่าใช้จ่าย]

เลือกรายการบันทึก
[59] จ่ายค่าน้ำ

ระบุจำนวนเงิน

วันที่เกิดรายการค้า
05/03/2021

คำอธิบายประกอบการบัญชี / หมายเหตุ

บันทึก **ยกเลิก**

ภาพที่ 12 แสดงการบันทึกค่าใช้จ่าย

จากภาพที่ 12 หน้าจอจะเป็นการบันทึกรายการค้า “ประเภทค่าใช้จ่าย” โดยผู้ใช้เลือกรายการที่อยู่ในกลุ่มประเภทค่าใช้จ่ายเพื่อทำการบันทึกรายการ ซึ่งมีรายละเอียด คือ เลือก รายการบันทึก ระบุจำนวนเงิน วันที่เกิดรายการค้า คำอธิบายประกอบการบัญชี/หมายเหตุ

เพิ่มรายการค้า [ประเภทการลงทุนในกิจการ]

เลือกรายการบันทึก

[50] นำเงินสดมาลงทุน

ระบุจำนวนเงิน

วันที่เกิดรายการค้า

05/03/2021

คำอธิบายประกอบบัญชี / หมายเหตุ

บันทึก

ยกเลิก

ภาพที่ 13 แสดงการบันทึกรายการการลงทุน

จากภาพที่ 13 หน้าจอจะเป็นการบันทึกรายการค้า “ประเภทการลงทุนในกิจการ” โดยผู้ใช้เลือกรายการที่อยู่ในกลุ่มประเภทการลงทุนในกิจการเพื่อทำการบันทึกรายการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ เลือกรายการบันทึก ระบุจำนวนเงิน วันที่เกิดรายการค้า คำอธิบายประกอบบัญชี/หมายเหตุ

เพิ่มรายการค้า [ประเภทรายการอื่น ๆ]

เลือกรายการบันทึก

[67] กู้เงินจากสถาบันการเงิน

ระบุจำนวนเงิน

วันที่เกิดรายการค้า

05/03/2021

คำอธิบายประกอบบัญชี / หมายเหตุ

บันทึก

ยกเลิก

ภาพที่ 14 แสดงการบันทึกรายการค้าอื่น ๆ

จากภาพที่ 14 หน้าจอจะเป็นการบันทึกรายการค้า “ประเภทรายการอื่น ๆ” โดยผู้ใช้เลือก รายการที่อยู่ในกลุ่มประเภทรายการอื่น ๆ เพื่อทำการบันทึกรายการ ซึ่งมีรายละเอียดคือเลือก รายการบันทึก ระบุจำนวนเงิน วันที่เกิดรายการค้า คำอธิบายประกอบการบัญชี/หมายเหตุ

ข้อมูลรายการค้า

เลือกประเภทรายการก่อน

แสดงทั้งหมด

เพิ่มใหม่

Show 100 entries

Search:

รหัสรายการ	ชื่อรายการค้า	หมายเหตุ	วันที่บันทึก	รายการลงบัญชี	ตั้งค่า
1	[51] นาที่ดินมาลงทุน	นาที่ดินมาลงทุน	23 กันยายน 2561	ชื่อบัญชี Dr. Cr. 104: ที่ดิน 4,000,000.00 301: ทุน 4,000,000.00	แก้ไข ลบ
2	[52] นาโรงเรือนมาลงทุน	นาโรงเรือนมาลงทุน	23 กันยายน 2561	ชื่อบัญชี Dr. Cr. 105: โรงเรือน 1,675,000.00 301: ทุน 1,675,000.00	แก้ไข ลบ
3	[53] นาโคกมาลงทุน	นาโคกมาลงทุน	23 กันยายน 2561	ชื่อบัญชี Dr. Cr. 106: โคก 6,500,000.00 301: ทุน 6,500,000.00	แก้ไข ลบ
4	[55] นาครุฑมาลงทุน	นาครุฑมาลงทุน	23 กันยายน 2561	ชื่อบัญชี Dr. Cr. 108: ครุฑ 139,000.00 301: ทุน 139,000.00	แก้ไข ลบ

ภาพที่ 15 แสดงการบันทึกในสมุดทั่วไป

จากภาพที่ 15 หน้าจอจะเป็นการบันทึกรายการค้าในสมุดรายวันทั่วไป ซึ่งจะเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการสรุปรายการที่ได้มีการบันทึกบัญชีและรายงานผลการบันทึกรายการค้าในสมุดรายวันทั่วไป

งบแสดงฐานะทางการเงิน			
ฟาร์มโคนม เคนฟาร์ม			
งบแสดงฐานะทางการเงิน			
ณ วันที่ 5 มีนาคม 2564			
สินทรัพย์		หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	
สินทรัพย์หมุนเวียน		หนี้สินหมุนเวียน	
เงินสด	991,150.30	เจ้าหนี้การค้า	270,000.00
ลูกหนี้การค้า	70,000.00	รวมหนี้สินหมุนเวียน	270,000.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	1,061,150.30	หนี้สินไม่หมุนเวียน	
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		เงินกู้	5,537,068.65
ที่ดิน	4,600,000.00	รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	5,537,068.65
โรงเรือน	1,675,000.00	รวมหนี้สิน	5,807,068.65
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม-โรงเรือน	83,750.00	ส่วนของผู้ถือหุ้น	
โคนม	8,294,000.00	ทุน	13,644,000.00
ยานพาหนะ	5,097,000.00	กำไรขาดทุน	200,731.65
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม-ยานพาหนะ	1,019,400.00	รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	13,844,731.65
ครุภัณฑ์	139,000.00		
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม-ครุภัณฑ์	111,200.00		
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	18,590,650.00		
รวมสินทรัพย์	19,651,800.30	รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	19,651,800.30

ภาพที่ 16 แสดงงบแสดงฐานะทางการเงิน

จากภาพที่ 16 หน้าจอจะเป็นการรายงานงบการเงิน “งบแสดงฐานะทางการเงิน” เป็นการรายงานสินทรัพย์เท่ากับหนี้สินบวกส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งจะแสดงในรูปแบบบัญชี

งบกำไรขาดทุน			
ฟาร์มโคนม เคนฟาร์ม			
งบกำไรขาดทุน			
สิ้นสุดวันที่ 5 มีนาคม 2564			
รายได้			
รายได้จากการขายนม			1,362,678.00
รายได้อื่นๆ			436,178.00
รวมรายได้ (1)			1,798,856.00
ค่าใช้จ่าย			
ค่าอาหาร			270,000.00
ค่าแรงงาน			75,500.00
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ			1,000.00
ค่าเสื่อมราคา-โรงเรือน			83,750.00
ค่าเสื่อมราคา-ยานพาหนะ			1,019,400.00
ค่าเสื่อมราคา-ครุภัณฑ์			111,200.00
ค่าน้ำ			500.00
ค่าไฟ			3,000.00
ค่ารักษาโรค			3,000.00
ค่าขนส่งนม			14,000.00
ค่าน้ำมัน			5,000.00
ค่าโทรศัพท์			3,000.00
ดอกเบี้ยจ่าย			8,774.35
รวมค่าใช้จ่าย (2)			1,598,124.35
กำไรสุทธิ (1-2)			200,731.65

ภาพที่ 17 แสดงงบกำไร - ขาดทุน

จากภาพที่ 17 หน้าจอจะเป็นการรายงานงบการเงิน “งบกำไร - ขาดทุน” ซึ่งจะรายงานรายได้หักด้วยค่าใช้จ่าย ถ้ากิจการฟาร์มโคนมมีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่าย ผลลัพธ์จะปรากฏเป็นกำไร แต่ในทางตรงกันข้ามถ้ากิจการมีรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่าย ผลลัพธ์จะปรากฏเป็นผลขาดทุน ซึ่งจะรายงานในรูปแบบรายงาน

อภิปรายผล

ฟาร์มโคนมจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการบัญชีซึ่งประกอบไปด้วยในเรื่องของการจัดทำบัญชีและการรายงานข้อมูลทางการเงินในระบบออนไลน์ ถือเป็นเพิ่มประสิทธิภาพของข้อมูลด้วยการนำระบบเทคโนโลยี (Information Technology) เข้ามาใช้และเป็นประโยชน์ต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการเพิ่มรายได้ สอดคล้องกับ คาร์ไมเคิล เอส (Carmichael, S., 2017) ได้ศึกษาเรื่อง Small Farm Management of Information Communication Technology (ICT), E-Commerce, and Organization Performance. พบว่า เกษตรกรรายย่อยเห็นคุณค่าของ ICT ในการทำเกษตรกรรมและทราบว่าไอซีทีที่มีผลกระทบในเชิงบวกต่อผลผลิตรายได้และการเติบโตของฟาร์ม การนำเทคโนโลยี (Information Technology) เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำข้อมูลและการรายงานข้อมูลทางการเงิน สอดคล้องกับ Pawłowska-Tyszko, J. & Soliwoda, M. ได้ศึกษา AGRICULTURAL ACCOUNTING SYSTEMS SUPPORTING FARM FINANCIAL MANAGEMENT – THE CASE OF POLISH FADN ผลการประเมินพบว่า ระบบบัญชี Polish Farm Accountancy Data Network (Polish FADN) เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการตัดสินใจในด้านการจัดการทางการเงิน และเหตุผลที่จำเป็นสำหรับการใช้ระบบ FADN เพื่อรองรับการจัดการทางการเงิน และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการให้บริการข้อมูลรายละเอียดภายในระบบบัญชีมากขึ้น (Pawłowska-Tyszko, J. & Soliwoda, M., 2016) การนำเทคโนโลยี (Information Technology) เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการต้นทุนฟาร์มโคนมได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว สอดคล้องกับ Ponisciakova, O. et al. ที่ได้วิจัยเรื่อง The Use of Accounting Information System for the Management of Business Costs ผลการศึกษาพบว่า ระบบสารสนเทศทางการบัญชีเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดมูลค่าที่สูงขึ้นสำหรับองค์กรต่าง ๆ โดยการนำระบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานด้านต้นทุน ด้านการบัญชี รวมถึงการรายงานทางการเงินเพื่อให้องค์กรมีความสามารถในการนำเสนอข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว (Ponisciakova, O. et al., 2015) และสอดคล้องกับ ดัวีเวดี และคณะ (Dwivedi, S. et al., 2016) ได้ศึกษา Using Technology to Make Farming Easier and Better: Simplified E-farming Support (SEFS) ผลการประเมินพบว่า การที่ฟาร์มนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการฟาร์มของเกษตรกรส่งผลทำให้ความสามารถในการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยการจัดทำบัญชีจะต้องมีองค์ประกอบในการจัดทำซึ่งแบ่งออกเป็น 5 หมวด นั่นคือ หมวดสินทรัพย์ หมวดหนี้สิน หมวดส่วนของเจ้าของ หมวดรายได้ และหมวดค่าใช้จ่าย ส่วนการจัดทำรายงานทางการเงินก็จะประกอบไปด้วยเรื่องของ งบแสดงฐานะทางการเงิน และงบกำไรขาดทุน สอดคล้องกับ แนวคิดของ วอลเธอร์ (Walther, L., 2021) กล่าวว่า การบันทึกบัญชีคือการเก็บองค์ประกอบของแต่ละประเภทคือ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย ทุกรายการ

จะถูกนำไปจัดเก็บข้อมูลตามหลักการบันทึกเดบิตและเครดิตของแต่ละประเภท ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบของการรายงานงบการเงิน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประสิทธิภาพของข้อมูลการเงินฟาร์มโคนมจำเป็นจะต้องมีระบบบัญชีที่ดี การพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและระบบการรายงานข้อมูลทางการเงิน โดยผ่านโปรแกรมบัญชีฟาร์มโคนมด้วยระบบออนไลน์ ซึ่งประกอบไปด้วยการจัดทำบัญชีที่ใช้ระบบบัญชีคู่ตามหลักมาตรฐานสากล แบ่งหมวดการบัญชีออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่าย รวมถึงรายงานข้อมูลทางการเงิน คือ งบแสดงฐานะทางการเงิน และงบกำไร - ขาดทุน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถึงแม้ว่าในฟาร์มขนาดเล็กที่มีการดำเนินงานขึ้นอยู่กับผู้เป็นเจ้าของเพียงคนเดียวหรือสองคนนั้น ความสำคัญของระบบสารสนเทศทางการบัญชีอาจจะเห็นได้ไม่ชัดเจนนัก ทั้งนี้เพราะเจ้าของฟาร์มสามารถควบคุมดูแลการดำเนินงานของตนเองได้อย่างทั่วถึง แต่ในฟาร์มขนาดใหญ่ที่แบ่งส่วนงานต่าง ๆ เป็นผู้รับผิดชอบ ระบบสารสนเทศทางการบัญชีจะมีความสำคัญอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งที่จัดหาข้อมูลต่าง ๆ ให้ฝ่ายจัดการแล้ว ข้อมูลที่ได้จากระบบสารสนเทศทางการบัญชียังจะแสดงถึงผลการดำเนินงานในรอบระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งจะนำไปใช้ในการประเมินผลของการตัดสินใจและการบริหารงานว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดและยังอาจใช้เป็นหลักในการวางแผนงานในอนาคตอีกด้วย นอกจากนี้ข้อมูลทางบัญชียังใช้เป็นเครื่องมือสำคัญของฝ่ายการจัดการในการควบคุมการดำเนินงานของฟาร์มได้เป็นอย่างดี เพราะข้อมูลที่ได้จากระบบบัญชียังจะช่วยให้เห็นว่าส่วนงานต่าง ๆ ดำเนินงานเป็นไปตามแผนการที่วางไว้หรือไม่ ซึ่งโปรแกรมบัญชีฟาร์มโคนมในระบบออนไลน์ข้างต้นนี้ ผู้ประกอบกิจการฟาร์มโคนมทุกฟาร์มสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลทางการเงินได้ และสามารถเก็บข้อมูลตั้งแต่เริ่มเปิดกิจการจนถึงปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลในอดีตมาพิจารณาและวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานในปัจจุบัน ตลอดจนการวางแผนการดำเนินงานทั้งทางการเงินและการผลิตในอนาคตได้ต่อไป ดังนั้นการนำ IT มาใช้ในการบันทึกข้อมูลทางบัญชีจึงส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพของการจัดเก็บข้อมูลที่แม่นยำ รวดเร็ว และคงทนส่งเสริมประสิทธิภาพของการรายงานข้อมูล อันจะส่งผลดีต่อการนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารทางการเงิน และการผลิตของฟาร์มโคนมอย่างแม่นยำต่อไป อีกทั้งยังสามารถใช้ข้อมูลจากระบบนี้ประกอบการเข้าสู่ฟาร์มมาตรฐานฟาร์มโคนมเพื่อรับสิทธิในราคารับซื้อน้ำนมดิบที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำโปรแกรมนี้ไปประยุกต์ใช้กับฟาร์มประเภทอื่นได้ เช่น ฟาร์มโคเนื้อ ฟาร์มหมู ฟาร์มไก่ เป็นต้น และหากพัฒนาต่อยอดสู่ระบบแอปพลิเคชัน (Application) ยิ่งจะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วต่อการใช้งานยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Brown, D. L. et al. (2005). Strategically informed, environmentally conscious information requirements for accounting information systems. *J. Inf. Syst*, 19(2), 79-103.
- Carmichael, S. (2017). Small Farm Management of Information Communication Technology, E-Commerce, and Organization Performance. In Walden Dissertations and Doctoral Studies Collection. Walden University.
- Dilla, W. et al. (2010). Interactive data visualization: new directions for accounting information systems research. *J. Inf. Syst*, 24(2), 1-37.
- Dilla, W. N. & Steinbart, P. J. (2005). Using information display characteristics to provide decision guidance in a choice task under conditions of strict uncertainty. *J. Inf. Syst*, 19(2), 29-55.
- Dwivedi, S. et al. (2016). Using technology to make farming easier and better: Simplified e-farming support (SEFS). New Jersey: Institute of Electrical and Electronics Engineers.
- Gray, R. & Bebbington, J. (2001). *Accounting for the Environment*. (2nd ed). London: SAGE Publications.
- Pawłowska-Tyszko, J. & Soliwoda, M. (2016). Agricultural accounting systems supporting farm financial management ? the case of Polish FADN. Lisbon: IISES.
- Ponisciakova, O. et al. (2015). The Use of Accounting Information System for the Management of Business Costs. *Economics and Finance*. Amsterdam, Netherlands (headquarters): Elsevier B.V.
- Sahay, B. S. & Ranjan, J. (2008). Real time business intelligence in supply chain analytics. *Information Management & Computer Security*, 16(1), 28-48.
- Sonnenberg, C. & Brocke, J. V. (2014). The missing link between BPM and accounting: Using event data for accounting in process- oriented organizations. *Business Process Management Journal*, 20(2), 213-246.
- Tabacco, E. et al. (2018). Production efficiency, costs and environmental impacts of conventional and dynamic forage systems for dairy farms in Italy. *European Journal of Agronomy*, 18(99), 1-12.
- Vasarhelyi, M. A. & Alles, M. G. (2008). The “now” economy and the traditional accounting reporting model: Opportunities and challenges for AIS

research. International Journal of Accounting Information Systems, 9(4), 227-239.

Walther, L. (2021). Principles of Accounting. Retrieved January 2, 2021, from <https://www.PrinciplesofAccounting.com>

ภาวะผู้นำและมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้บริหารสมัยใหม่
ที่มีประสิทธิผลสูง*

MODERN LEADERSHIP AND ETHICAL STANDARD OF HIGHLY
EFFECTIVE ADMINISTRATOR

รัฐพล ฤทธิธรรม

Rattapon Ritthitham

โพชญ์ จันทร์โพธิ์

Pojh Chanpo

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: putrights@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการเรื่องนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา ภาวะผู้นำและมาตรฐานทางจริยธรรม ของผู้บริหารสมัยใหม่ ที่มีประสิทธิผลสูง ควรมีรูปแบบ (Paradigm) อย่างไร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำสมัยใหม่ต้องมีภาวะผู้นำ ทั้งมาตรฐานด้านจริยธรรม กล่าวคือ มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำเชิงรุก สามารถนำแนวคิด (Paradigm) มาใช้นำองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลวัตอยู่เสมอ การที่จะให้องค์กรมีประสิทธิผลสูงนั้น ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำที่มีอุปนิสัย 7 ประการ กล่าวคือ 1) ต้องเริ่มต้นเชิงรุก 2) เริ่มต้นด้วยการมีจุดมุ่งหมายในใจ 3) ทำตามลำดับความสำคัญ 4) คิดแบบ ชนะ - ชนะ 5) เข้าใจคนอื่นก่อน จึงให้คนอื่นเข้าใจเรา 6) ผนึกพลังประสานความต่าง และ 7) หมั่นลับคมเลื่อย (ฝึกฝนตนเองทุกด้านตลอดเวลา) ส่วนมาตรฐานทางจริยธรรมนั้น นำเอาพระราชบัญญัติ มาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ.2562 มายึดปฏิบัติ ซึ่งสาระสำคัญมี ดังนี้ 1) ยึดมั่นในสถาบันของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) กล้าตัดสินใจ และกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม 4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ 5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และ 7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ ส่วนคุณธรรมจริยธรรมอื่น ๆ ที่ไม่ขัดกับมาตรฐานจริยธรรมก็สามารถนำมาปรับใช้และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และเตือนสติได้ เช่น หลักราชการ 10 ประการ ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 6) หลักคุณธรรม

* Received 20 February 2021; Revised 1 March 2021; Accepted 16 March 2021

จริยธรรม 4 และหลักทศพิธราชธรรมพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (ร.9) ทรงพระราชนิพนธ์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำสมัยใหม่, กรอบความคิด, มาตรฐานทางจริยธรรม, อุปนิสัย 7 ประการที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลสูง

Abstract

This academic article. The author aims to study Leadership and ethical standards of modern management How is the high - effectiveness form (Paradigm). The results of the study show that modern leaders must have leadership. Both ethical standards, that is, vision, proactive leadership, conceptual thinking (Paradigm) to lead organizations to change and it is always dynamic. In order for an organization to be a leader to be highly effective, a leader must have leadership with seven characteristics: 1) Start proactive 2) Start with purpose in mind 3) Follow priorities 4) Think win - win 5) Understand others first So others understand us 6) Combine power to combine the difference and 7) Keep sharpening the saw. (Train yourself in all areas at all times) as for the ethical standards Bring an act the ethical standards of 2019 are based on the following principles: 1) adhere to the institution of the nation, religion and the monarchy and democratic government with the King as Head of State 2) honesty and good conscience and responsible for duties 3) Courage to make decisions and dare to do what is righteous 4) Thinking of common interests rather than personal interests. And have a public mind 5) focus on the achievement of work 6) perform duties fairly Does not discriminate and 7) maintain himself as a good example Maintain the image of the government as for other morality and ethics That do not violate ethical standards Can be adapted and used as an anchor for the mind and warned, such as the 10 official principles of King Rama VI (Rama 6), morality and ethics 4 and the ten tenants of His Majesty the King. Maha Bhumibol Adulyadej the Great (Rama 9) Royal writing.

Keywords: Modern Leadership, Concept, Ethical Standards, 7 Habits of Highly Effective Leadership.

บทนำ

เมื่อก้าวถึง สภาวะผู้นำและมาตรฐานจริยธรรมของผู้บริหารสมัยใหม่ ที่มีประสิทธิผลสูงแล้ว ก่อนอื่นในยุคใหม่หรือยุคปัจจุบัน ท่ามกลางบริบทของโลก เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงต้องบริหารในเชิงรุก ในชีวิตคนคนหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้สำเร็จนั้น 80% เกิดจากภาวะผู้นำ (Leadership) และอีก 20% เกิดจากความรู้เชิงวิชาการ เรียกว่า กฎ 80 : 20 (ศิโรจน์ ผลพันธิน, 2548) การเป็นผู้นำนั้น คือการเป็นคนที่คิด คนที่พูด คนที่ทำอะไรแล้วคนอื่นเชื่อถือ อยากทำตาม อยากช่วยเหลือ อยากสนับสนุน (อานันท์ ปันยารชุน, 2548) เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดในภาวะปัจจุบัน คุณสมบัติของภาวะผู้นำอาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรง ต่อคุณภาพชีวิตของคนในการทำงานแห่งนั้น อีกทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้ปกครองประเทศ หรือผู้นำองค์กรใด ๆ มักจะมีผลกระทบต่อบุคคลในองค์กรทั้งปัจจุบันและอนาคต ภาวะผู้นำเป็นเรื่องของจิตวิญญาณ (spirit) ซึ่งประกอบด้วย บุคลิกภาพ (personality) และวิสัยทัศน์ (vision) ซึ่งถือเป็น “ศิลป์” ส่วนเรื่องการจัดการเป็นเรื่องของจิตใจ (mind) และเหตุผล (reason) เป็นเรื่องของศาสตร์ (เมาริก จอห์นแวน, 2549) แม้ว่าผู้นำจะมีภาวะผู้นำเก่งกล้าสามารถเพียงใดก็ตาม ส่วนประกอบที่จะทำให้ภาวะผู้นำครบถ้วนบริบูรณ์นั้นต้องควบคู่กับควมมีคุณธรรมจริยธรรมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ภาวะผู้นำ เชิงคุณธรรม (ethical Leadership) คุณธรรมจริยธรรมเป็นความดีงามที่ติดมากับตัวผู้นำไม่ล้ำสมัยเทคโนโลยี ต่างกับรูปแบบบริหาร ซึ่งมีหลายยุคหลายสมัยปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ หลักคุณธรรมจริยธรรมที่ให้ผู้ปกครองยึดถือของนักปรัชญาเอกของโลก เพลโต (Plato) ผู้ที่ได้ชื่อว่า บิดาแห่งปรัชญาการเมือง (political philosophy) เน้นคุณธรรมจริยธรรมว่า ผู้ปกครองหรือราชาปราชญ์ต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรม (จิโรโชค อรรถพตงวิระสัย และคณะ, 2546) หรือหลักทศพิธราชธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งล่วงเลยมาถึง 2564 ปีมาแล้ว ซึ่งไม่มีหลักธรรมที่ทุกยุคทุกสมัยสามารถนำมาปรับใช้ได้ตลอดเวลา

ความหมายของภาวะผู้นำ

คำว่าภาวะผู้นำ (leadership) นักวิชาการได้ให้คำนิยามแตกต่างกันออกไป เช่น การเป็นผู้นำ ประมุขศิลป์ ความเป็นผู้นำ เป็นต้น ส่วนนิยามนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ความสามารถ ในการระดมพล เพื่อการแข่งขัน หรือการต่อสู้กับความต้องการของผู้ตาม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ “สัมพันธภาพ หรือกระบวนการในการกระตุ้นกันและกันที่จะเปลี่ยน ความตื่นตัวให้กลายเป็นพันธะผูกพันและประสิทธิผล” (John, W. H., 1986)

ภาวะผู้นำ หมายถึงกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่ตนมีอยู่ ในการชักนำหรือโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาภายในองค์กร หรือในกลุ่มคนในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (ประสาน หอมพูล และทิพวรรณ หอมพูล, 2540)

ผู้นำ หมายถึง กระบวนการของการสั่งการ และใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มสมาชิกภายในองค์กร (สมยศ นาวิการ, 2539)

ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการวางแผน การจัดองค์กร การแก้ปัญหาการตัดสินใจ และการจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นตามเป้าหมายขององค์กร (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2538)

กระบวนการปัจเจกบุคคลที่มีอิทธิพล ต่อกลุ่มที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ไปสู่เป้าหมาย (Northouse, P. G., 2001)

สรุปว่า ภาวะผู้นำคือการนำทั้งศาสตร์และศิลป์ โดยใช้กลยุทธ์บาย ทั้งนี้ต้องได้รับการยอมรับและเชื่อถือที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การคิดแบบผู้นำยุคใหม่

ปัจจุบันกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ขับเคลื่อนเป็นพลวัต (dynamic) อยู่ตลอดเวลา ไม่มีหยุดนิ่ง คนที่ยืนกับที่ไม่คิดปรับเปลี่ยนอะไรเลย เท่ากับเดินถอยหลัง นักวิชาการได้กล่าวถึง แบ่งยุคนี้ว่าเป็นยุคแห่งปัญญา (Intellectual Society) การแก้ปัญหาการเมืองเรื่องประชาธิปไตย เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องสิทธิมนุษยชน และเรื่องการปฏิรูป ระเบียบกฎหมาย แม้เรื่องรัฐธรรมนูญ ก็มีเสียงเรียกร้อง และจำเป็นต้องเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยผู้นำยุคปัจจุบันจำต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดตามกระแสโลก (ไชยา ภาวะบุตร, 2554) ดังนี้

1. **ปรับเปลี่ยนวิธีคิด และกระบวนทัศน์ (paradigm) ของตนเองโดยเรียนรู้** เชื่อมมันศรัทธา ในศักยภาพของตนเอง รู้จักการสร้างอำนาจของตนเอง โดยเชื่อว่าตนเองมีศักยภาพ ในความเป็นมนุษย์ ทั้งทางกายทางใจ และทางจิตวิญญาณ ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. **ปรับเปลี่ยนวิธีคิดแบบใช้อำนาจครอบงำ หรือแบบควบคุม** โดยมองทุกอย่างเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต (Thing paradigm) ซึ่งเป็นการคิดแบบแยกส่วน ให้เปลี่ยนมาเป็นการคิดแบบองค์รวม ที่มองทุกคนเป็นศูนย์กลางแบบบูรณาการ (People centered paradigm) คือ การมองคนที่เป็นมนุษย์ที่ต้องให้เกียรติ ให้มีส่วนร่วม และได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

3. **สร้างภาวะผู้นำในตนเอง** เพื่อให้เกิดความยั่งยืนขององค์กรและประเทศ โดยปฏิบัติ ตามวัฒนธรรมของผู้นำ 12 ประการ คือ

1. อย่าบังคับควบคุมผู้ปฏิบัติงาน (Don't control employee involves them) ต้องจูงใจให้อยากทำ ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของการเปลี่ยนแปลง และเข้ามามีส่วนร่วมด้วยกัน

2. ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่าง (Model behavior you want) ทำอย่างที่ดี ต้องการให้ผู้อื่นทำอะไร ต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างนั้นก่อน

3. ทำต่อให้เห็นเด่นชัด (Make yourself visible)

4. ส่งสัญญาณการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจน (Make a clear break with a past)

5. สนับสนุนบุกเบิก (Unleash but harness the pioneers)
6. เสาะหาเลือดใหม่และค่อย ๆ ถ่ายเลือด (Get a quick shot new blood and allow trasfusion)
7. ขับความกลัวและอย่าอดทนต่อการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Drive our fear but don it tolerate resistance)
8. สร้างความสำเร็จ (Sell success)
9. สื่อสารกันตลอดเวลา (Communicate, Communicate and Communicate)
10. สร้างสะพานเชื่อมระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ขององค์กร (Fault limes)
11. ปรับกระบวนการบริหารให้สนับสนุนวัฒนธรรม (Change administrative system that reinforce a bureaucratic culture)
12. ดำเนินการต่อเนื่อง (Commit for the long haul)

สรุปได้ว่า การคิดแบบผู้นำยุคใหม่กับทักษะในการบริหารงานในองค์กรนั้นทักษะผู้นำที่ดี เก่งคน เก่งงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพนักบริหารถึงแม้ว่าการได้รับหรือได้เลื่อนตำแหน่งให้ผู้นำนั้นเป็นเรื่องยาก แต่สิ่งที่ยากกว่าคือการเป็นผู้นำที่มี ทักษะผู้นำ เพื่อทำตัวเองกลายเป็นผู้นำที่ดี ซึ่งจะต้อง เก่งคน เก่งงานและสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าในอาชีพนักบริหารได้ ปกติผู้นำจะต้องมีความสามารถมากกว่าผู้ตามเสมอ ถึงจะได้รับการยอมรับและได้รับความศรัทธาจากผู้ตาม ดังนั้นผู้นำที่ดีควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ รวมทั้งปรับปรุงภาวะความเป็นผู้นำให้ดียิ่งขึ้น ทักษะผู้นำที่ดีต้องสามารถโน้มน้าวผู้ตาม ให้ลงมือทำงานจนบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ที่ได้ตกลงร่วมกันด้วยความเต็มใจ ซึ่งอาศัยเทคนิคการมีส่วนร่วมของคนในองค์กรเป็นสำคัญ

กรอบแนวคิด

“7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง” (The Seven Habits of Highly Effective People) ซึ่งแนวคิดสำคัญมีลักษณะเฉพาะตัวอย่างมาก เน้นไปในทางจริยธรรม ความคิดจิตใจรวมไปถึงการพัฒนาตนเอง Covey, S. R. (Covey, S. R., 2549) ได้กล่าวไว้ดังนี้

อุปนิสัยที่ 1 be proactive (การเริ่มต้นที่พึ่งตนเองก่อน)

การเริ่มต้นก่อน เป็นการสร้างนิสัยมาจากภายใน ซึ่งเป็นการเริ่มต้นเชิงรุก เพราะการแก้ปัญหาเชิงรุกจะเรียนรู้การแก้ไขปัญหาที่ทำได้ และจะขยายออกไปใช้ภายนอก วิธีการที่สำคัญคือ การแก้ปัญหาเชิงรุกต้องสามารถเปลี่ยนแนวคิด หรือกรอบความคิด (paradigm) ให้สมาชิกในองค์กรคล้อยตามทางเลือกต่าง ๆ สามารถสร้างได้ มิใช่เฉพาะบังคับให้ทำดังภาพ

ภาพที่ 1 การขยายแนวความคิดของผู้นำจากวงกลมภายในสู่วงกลมภายนอก

การคิดจากภายใน จากภาพวงกลมภายในจะแผ่อิทธิพลความคิดของผู้นำออกไปสู่วงกลมภายนอก ซึ่งจะขยายออกไปเพิ่มขึ้นทุกที เพราะชี้นำไปเปลี่ยนแนวคิด หรือ paradigm ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ และถ้าผู้ตามปฏิบัติตาม หรือบุคลากรในองค์กรคล้อยตาม และเกิดความสุข

อุปนิสัยที่ 2 begin with the end mind (การเริ่มต้นจากจุดมุ่งหมายในใจ)

การที่จะสร้างสิ่งใดขึ้นมาจะต้องสร้าง 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการจินตนาการ หรือวิสัยทัศน์ของตนเอง พอครั้งที่ 2 จะสร้างให้เป็นรูปร่าง เดินไปสู่วิสัยทัศน์และวางแผนว่าจะดำเนินการอย่างไรจึงจะนำไปสู่ปณิธานที่ตั้งไว้

ความมีประสิทธิภาพนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นอยู่กับความพยายามถูกกาลเทศะหรือไม่ ด้วยเหตุนี้เองภาวะผู้นำ (leadership) จึงสำคัญกว่าการจัดการ (management) การจัดการที่มีประสิทธิภาพก็เหมือนกับทำให้เก้าอี้บนตาดฟ้าเรือกำลังล่มตั้งตรงได้ (แต่เรือก็ล่มก็ดี) ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นการจัดการได้ดีเพียงใด ก็ไม่อาจชดเชยกับความล้มเหลวในการเป็นผู้นำได้ และถ้าคนเราติดอยู่กับกระบวนการขั้นตอนการจัดการแล้ว เราจะต้องพยายามอย่างมากจึงจะเป็นผู้นำที่ดีได้ เมื่อใดที่คนแสวงหาประสิทธิภาพทั้งที่ยังไม่รู้ว่าคุณค่าของตัวคุณคืออะไร แสดงว่าขณะนั้นเขากำลังใช้กระบวนการขั้นตอนการจัดการอยู่

อุปนิสัยที่ 3 put first things first (ทำตามลำดับความสำคัญ)

การทำตามลำดับความสำคัญที่จะทำให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง แยกพิจารณาได้ 2 มิติ คือ เรื่องเวลา และเรื่องความสำคัญ

1. มิติเรื่องเวลา

รู้จักบริหารเวลา เนื่องจากอุปสรรคเรื่องเวลา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การบริหารการทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีวิธีการบริหารเวลา ดังนี้

1.1 ผู้บริหารจะต้องระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา โดยมองภาพของกิจกรรมทั้งหมดให้ออกกว่าวันหนึ่ง ๆ หมดเวลาไปกับเรื่องอะไร และสังเกตว่า ช่วงเวลาไหนเป็นช่วงที่ใช้เวลากับเรื่องไม่สำคัญ ผู้บริหารควรหยุดคิด หรือถามตารางกับเลขานุการ จากนั้นวิเคราะห์หากิจกรรมที่ไม่มีประโยชน์ แล้วหาวิธีหลีกเลี่ยง อย่าติดอยู่กับคำว่าเกรงใจ

1.2 ตั้งคำถามว่า จะทำอย่างไรจึงจะใช้เวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าไม่ทำเรื่องนั้นจะเกิดผลเสียอะไรหรือไม่ และเรื่องใดที่จะมอบหมายงานให้ผู้ใดทำแทนได้ ทั้งนี้ผู้บริหารควรตัดสินใจ เฉพาะเรื่องใหญ่และสำคัญ แล้วจะทำทีละอย่างให้จบไป

1.3 รู้และเลือกปฏิบัติในสิ่งที่มีความสำคัญต่อองค์กร การที่ผู้บริหารรู้และเลือกทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรนั้น จะต้องทราบว่า อะไรคือสิ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จซึ่งประกอบด้วย 3 สิ่ง คือ กำไร สร้างค่านิยมในการทำงาน และเตรียมคนสำหรับอนาคต คนที่จะให้ประโยชน์ต่อองค์กรได้นั้น ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (specialist) และจะต้องรู้ทักษะความเชี่ยวชาญของคนในองค์กรด้วย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลอื่นในองค์กร เพราะแต่ละคนมีศักยภาพต่างกัน มาทำงานหลอมรวมกันเพื่อเป้าหมายขององค์กร

1.4 ต้องรู้จักจุดแข็งของตนเอง เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารที่ฉลาด อาจไม่ใช่คนที่เรียนเก่งหรือมีประสบการณ์ทุกคนเสมอไป เพียงแต่สามารถหาคนเก่งและดึงจุดเด่นของคนเหล่านั้นออกมา แล้วบริหารจัดการได้ คนเก่งเหล่านั้นทำงานเพื่อประโยชน์ขององค์กรได้

2. มิติเรื่องความสำคัญ

ความสำคัญของงาน รู้จักเรื่องลำดับความสำคัญของงาน ผู้บริหารจะต้องพิจารณาว่าสิ่งใดควรทำก่อน สิ่งใดควรทำภายหลังโดยใช้หลักพิจารณา ดังนี้

2.1 ถามตนเองว่า สิ่งที่กำลังทำอยู่ ส่งผลต่ออนาคตหรือไม่

2.2 ถามตนเองว่า สิ่งใดกำลังทำอยู่ ควรทำหรือไม่

2.3 ทำงานทีละอย่างให้รวดเร็ว และใช้สมาธิในการทำงานนั้น

2.4 ต้องตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจของผู้บริหารล้วนส่งผลต่อองค์กร ดังนั้นหลักการตัดสินใจ จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ดังนี้

2.4.1 ตระหนักต่อตนเองว่า ไม่มีคำตอบใดในการตัดสินใจว่าถูกหรือผิดทั้งหมดแต่จะมีคำตอบว่า เกือบถูกหรือจะผิด หมายถึงให้คนรู้จักยับยั้งชั่งใจอย่าประมาท การคิดแบบนี้ เพื่อให้จิตใจเป็นกลาง และสามารถพิจารณาได้อย่างกว้างขึ้น

2.4.2 การตัดสินใจต้องมีผลกระทบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในองค์กร ไม่มากนักน้อย เพราะฉะนั้นควรพิจารณาว่าการตัดสินใจแบบไหนจะเกิดผลกระทบที่น้อยที่สุด

2.4.3 ถ้ารู้ว่าเหนื่อย เครียด หรืออยู่ในภาวะไม่ปกติ อย่าตัดสินใจเด็ดขาด ให้รอจนกว่าจะมีสติ แล้วจึงตัดสินใจ

อุปนิสัยที่ 4 Think WIN - WIN (คิดแบบ ชนะ - ชนะ)

Covey กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพจากการ “พึ่งตนเอง” ไปสู่ “การพึ่งพาซึ่งกันและกัน” คือการก้าวสู่บทบาทผู้นำ เพราะตอนนี้คุณจะอยู่ในฐานะผู้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น ซึ่งอุปนิสัยที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงติดต่อสัมพันธ์ ที่มีประสิทธิภาพคือการคิดแบบ ชนะ - ชนะ นั่นเอง

ในความเป็นจริงแล้ว กระบวนทัศน์ของกฎสัมพันธ์ทางสังคมนั้น มี 6 แบบด้วยกัน คือ

1. ชนะ/ชนะ (WIN - WIN) หมายถึง ทุกคนได้รับประโยชน์จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทางเลือกที่ตกลงกันได้นั้นไม่ใช่ทางเลือกของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นทางเลือกที่ดีกว่า

2. ชนะ/แพ้ (WIN - LOSE) วิธีนี้เป็นกระบวนทัศน์ของการแข่งขัน กล่าวคือ ถ้าชนะอีกฝ่ายต้องแพ้ กระบวนทัศน์นี้มักเป็นสาเหตุแห่งการเสื่อมขององค์กร ที่แบ่งคนออกเป็นระดับชั้น โดยยึดหลักเกณฑ์ว่าผู้ประสงค์ความสำเร็จจะได้มีเพียงไม่กี่คน หรือผู้ชนะจะมีได้เพียงหนึ่งเดียว

3. แพ้/ชนะ (LOSE - WIN) ผู้ที่คิดแบบนี้จะยอมเปลี่ยนความคิดของตนเองเพื่อประจบเอาใจผู้อื่น หรือไม่ก็เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการทำให้แบบนี้เป็นอันตรายอย่างยิ่งเพราะประเด็นปัญหาต่าง ๆ จะไม่ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดอาการเก็บกดด้วย การเก็บกดความรู้สึกของตนเอง จะทำให้ไม่สามารถค้นหาความมุ่งหวังที่สูงขึ้นไปได้

4. แพ้/แพ้ (LOSE - LOSE) ในกระบวนทัศน์นี้จะคิดแต่ว่าผู้อื่นต้องแพ้ด้วย นี่คือหลักปรัชญาของคนที่พึ่งพาผู้อื่น ไม่เป็นตัวของตัวเองอย่างยิ่ง ซึ่งผลก็คือระดับของเป้าหมายจะต่ำลงและไม่มีใครได้ประโยชน์

5. ชนะอย่างเดียว (WIN) นี่คือ ผู้ที่มุ่งหวังชนะอย่างเดียวโดยไม่สนใจผู้อื่นว่าจะเป็นอย่างไร

6. ชนะ/ชนะ แบบไม่มีข้อตกลงใด ๆ (WIN/WIN, No Deal) ถ้าหาข้อตกลงไม่ได้ อาจต้องละทิ้งความพยายามที่จะทำงานร่วมกัน แต่มันจะจบลงอย่างฉันทมิตร และอาจทำให้เกิดการเริ่มต้นกันใหม่ที่ดีกว่าในอนาคต เนื่องจากต่างฝ่ายต่างมีความเคารพซึ่งกันและกัน

วิธีชนะ/ชนะ เป็นวิธีที่ดีที่สุด สำหรับสถานการณ์ส่วนใหญ่ และถ้าใช้วิธีนี้ไม่ได้ผล ก็อาจเลือกแบบไม่มีการตกลงแทน จนกว่าจะมีโอกาสอื่นที่ดีกว่าเดิม สำหรับการใช่วิธีชนะ/ชนะ แบบนี้ เราต้องมีความตระหนักรู้ในตนเอง จินตนาการ มโนธรรม และความตั้งใจที่จะพึ่งพาตนเอง รวมทั้งแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันด้วย

อุปนิสัยที่ 5 Seek first to understand there to be understood (เข้าใจคนอื่นก่อนที่จะให้คนอื่นเข้าใจเรา)

คือ รู้เขารู้เรา บุคคลส่วนใหญ่ไม่ชอบฟังผู้อื่นพูด ความคิดเห็นของผู้อื่นไม่มีความหมายจะเอาแต่ใจของตนเองเป็นที่ตั้ง ไม่ตั้งใจฟังทำให้เกิดผลเสียหลายตามมาอย่างมากมาย เพราะทำให้ต่างฝ่ายต่างไม่รู้หรือไม่เข้าใจ หากตั้งใจฟัง พยายามเข้าใจอีกฝ่ายและมีความเห็นใจเอาใจใส่ซึ่งกันและกันทดลองแลกเปลี่ยน แสดงบทบาทสมมุติ แลกกันดู แล้วอาจจะเห็นใจอีกฝ่ายมากขึ้น และถ้ามีท่าทีที่ประนีประนอม เห็นอกเห็นใจมากขึ้น ทำให้การเจรจา หรือการตกลง

เป็นไปได้สะดวกง่ายดายยิ่งกว่าเดิม สรุปก็คือ รับฟังความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้อื่น ด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน

อุปนิสัยที่ 6 Synergize (สร้างพลังสัมฤทธิ์ของกลุ่ม)

หมายถึง เมื่อติดต่อสัมพันธ์กับผู้ใด ได้คบกันเป็นเพื่อนสนิทมิตรสหายแล้ว สามารถดึงเอาพลังสร้างสรรค์ หรือจุดแข็งของผู้นั้นมาผสมผสานเข้ากับจุดแข็งหรือจุดเด่นของตนเอง จนทำให้เกิดจุดร่วม หรือหนทางใหม่ที่เพิ่มพูนประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่ายได้เป็นอย่างดี การรวมบุคคลที่มีความสามารถ จำนวน 2 - 3 คน เข้าด้วยกัน เป็นการสร้างทีมที่ 2 - 3 คนนั้นมีขีดความสามารถมากกว่าทีมที่มี 5 - 6 คนเสียอีก เป็นการประสานงานประสานใจ ประสานความร่วมมือที่สร้างพลังความเข้มแข็งให้แก่ทีมงานได้อย่างมากมาย

อุปนิสัยที่ 7 Charpen the saw (ลับคมเลื่อยให้คมอยู่เสมอ)

หมายถึง การเป็นนักพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การลับใบเลื่อย หมายถึง การฝึกปรีชาวิทย์ยุทธ์ให้แกตนเองให้มีความฉลาดเฉียบแหลมยิ่งขึ้น มีความรู้มากขึ้น เก่งคิด เก่งทำ เก่งวิจัย เก่งในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ ให้แกตนเอง Covey แนะนำให้ปฏิบัติ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. บำรุงร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ
2. เพิ่มเติมความฉลาดอย่างไม่หยุดยั้ง
3. พัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม และสมรรถภาพ
4. สร้างทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ในการสร้างความสำเร็จในการติดต่อกับ

ผู้อื่น

สรุปได้ว่า อุปนิสัยทั้ง 7 ประการ นั้นผู้ใดสามารถฝึกได้ตามหลักของ Stephen Covey นี้ได้ นับว่าเป็นยอดนักบริหารอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้เขียนคิดว่าควรนำอุปนิสัยทั้ง 7 มาบูรณาการแนวคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำให้มีประสิทธิผลสูงขึ้นทุกองค์กร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

มาตรฐานจริยธรรม (Ethical Standards)

ที่ผู้บริหารสมัยใหม่ควรนำไปปฏิบัติ ก่อนอื่นผู้เขียนขอทำความเข้าใจความหมายของคุณธรรมจริยธรรม ให้ผู้อ่านได้เข้าใจก่อนว่า คำว่า คุณธรรม และจริยธรรม หมายความว่าอย่างไร

คุณธรรม (Morality) แปลว่า สภาพคุณงามความดี ส่วนจริยธรรม (ethics) แปลว่า ธรรมที่เป็นหลักประพฤติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม จริยวัตร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

จากความหมายของ คุณธรรมและจริยธรรม จะเห็นได้ว่าสภาพสังคมทั่วไปมีมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมอยู่แล้ว แต่อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นศีลธรรมในแต่ละศาสนา ระเบียบวินัยองค์กร หรือจรรยาบรรณในกลุ่มวิชาชีพ ซึ่งมีทั้งเจาะจงและสายอาชีพ และภาพรวมของจรรยาบรรณขององค์กร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

ก็ได้บัญญัติให้จัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และพนักงาน หรือลูกจ้างอื่นของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเงื่อนไขบังคับตามรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภททุกหน่วยงาน จะต้องจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นเครื่องยึดถือและปฏิบัติในองค์กรของตน

ในเนื้อหาของเรื่องมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้บริหารสมัยใหม่ ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ผู้เขียนได้นำเอามาตรฐานจริยธรรม ของข้าราชการพลเรือน และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเสนอไว้ในเนื้อหา เพื่อองค์กรต่าง ๆ สามารถนำไปใช้หรือบูรณาการ หรือประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) กล่าวคือ

1.หน่วยงานของรัฐ กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการขององค์กรของรัฐอื่น ๆ ซึ่งมีสาระสำคัญประกอบด้วย จริยธรรม 7 ประการ (พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม, 2562) คือ

- 1.1 ยึดมั่นในสถาบันของประเทศ ได้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 1.2 ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่
- 1.3 กล้าตัดสินใจ และกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม
- 1.4 คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ
- 1.5 มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
- 1.6 ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ
- 1.7 ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี และรักษาภาพลักษณ์

ของทางราชการ

มาตรฐานดังกล่าวเป็นหลักทั่วไปที่กำหนดให้หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ของรัฐนำไปในหน่วยงานนั้น ๆ

ส่วนมาตรฐานอื่น ๆ ที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 “รัฐต้องจัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง การจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และพนักงาน หรือลูกจ้างอื่นของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบ และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540)

2 คู่มือการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการพลเรือนไว้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2555) ดังนี้

ปัจจัยที่จะนำมาใช้ประกอบการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม การกิจขององค์กร เฉพาะเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ หรือพันธกิจของหน่วยงานจะเป็นตัวบ่งชี้ คุณลักษณะที่ต้องการ สำหรับผู้ปฏิบัติในแต่ละภารกิจที่มีความแตกต่างกัน และหลักการบริหาร จัดการบ้านเมืองที่ดี (Good governance) ทั้ง 6 ประการ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, 2542) ได้แก่

2.1 หลักนิติธรรม การใช้กฎ ระเบียบ ที่เป็นธรรม เป็นที่ยอมรับได้ ไม่ตามกระแส หรืออำนาจส่วนบุคคล ความเสมอภาค

2.2 หลักคุณธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ประพฤติตน เป็นตัวอย่างแก่สังคม ด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน

2.3 หลักความโปร่งใส การทำงานอย่างโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ตรงไปตรงมา ตรวจสอบได้

2.4 หลักการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ เสนอความคิดเห็น

2.5 หลักความรับผิดชอบต่อ ตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกใน ความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งแก้ปัญหา กล้ายอมรับผลการกระทำของตน

2.6 ความคุ้มค่า บริหารจัดการ และใช้ทรัพยากร อย่างประหยัด เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การกำหนดวิธีการปฏิบัติของส่วนราชการ และข้าราชการที่จะดำเนินการ ไปสู่เป้าหมายหลัก โดยต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติราชการ และการสั่งการให้ส่วนราชการและข้าราชการปฏิบัติให้ชัดเจนเป็นแนวเดียวกัน โดยไม่ก่อให้เกิด การใช้ดุลพินิจในการเลือกปฏิบัติของแต่ละส่วนราชการ ทั้งนี้ สามารถวัดผลการปฏิบัติงานได้ รวมทั้งเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนได้ (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5), 2545)

4. ค่านิยมสร้างสรรค์ 5 ประการ ที่คณะอนุกรรมการปรับปรุงวัฒนธรรม และค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดขึ้น เพื่อเป็นคุณค่าหลักให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือ เพื่อกระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานใหม่ (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2548) ซึ่งมี สาระสำคัญดังนี้

4.1 กล้ายึดทำในสิ่งที่ถูกต้อง (moral courage) โดยยึดมั่นใน ความถูกต้อง ดีงาม ความชอบธรรม ความเสียสละ หลักวิชาชีพ ไม่โอนอ่อนตามอิทธิพล

4.2 ซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบต่อ (integrity responsibility) ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา แยกเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่ของงาน และมีความรับผิดชอบต่อ งานในหน้าที่ ต่อผลงาน ต่อองค์กร และต่อประชาชน

4.3 โปร่งใส ตรวจสอบได้ (transparency & accountability) ปรับปรุงกลไก วิธีการทำงาน ให้มีความชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ และพร้อมเปิดเผยข้อมูลอื่นไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย

4.4 ไม่เลือกปฏิบัติ (nondiscrimination) ให้บริการโดยเสมอภาค เป็นธรรม เน้นความสะอาด รวดเร็ว ประหยัดและถูกต้อง ด้วยความมีน้ำใจ เมตตา

4.5 มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน (result orientation) โดยปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล งานแล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ เกิดผลดีต่อหน่วยงานและส่วนรวม โดยใช้ทรัพยากรคุ้มค่า

5. หลักคุณธรรมและจริยธรรมที่ผู้บริหารสมัยใหม่ควรปฏิบัติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์หลักราชการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพข้าราชการ ที่สำคัญต่อข้าราชการควรยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ 10 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2555) คือ

5.1 ความสามารถ หมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติงาน ในด้านต่าง ๆ ให้เป็นผลสำเร็จ ได้ดียิ่งกว่าผู้มีโอกาสเท่ากัน

5.2 ความเพียร หมายถึง ความกล้าหาญ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และบากบั่นเพื่อที่จะข้ามความขัดแย้งให้จงได้ โดยใช้ความวิริยภาพมิได้ลดหย่อน

5.3 ความมีไหวพริบ หมายถึง รู้จักสังเกตโดยไม่ต้องมีใครเตือนว่าเมื่อมีเหตุเช่นนั้น จะต้องปฏิบัติการอย่างไร เพื่อให้บังเกิดผลดีที่สุดแก่กิจการทั่วไป และรีบทำการอันเห็นสมควรนั้นโดยฉับพลัน

5.4 ความรู้เท่าถึงการณ หมายถึง รู้จักปฏิบัติการว่าอย่างไร จึงจะเหมาะสมแก่เวลาและอย่างไรที่จะได้รับเหตุผลถึงจะเป็นประโยชน์ที่สุด

5.5 ความซื่อตรงต่อหน้าที่ หมายถึง ตั้งใจกระทำการกิจซึ่งได้รับมอบให้เป็นหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์

5.6 ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป หมายถึง ให้ประพจน์ซื่อตรงต่อคนทั่วไป รักษาตน ให้เป็นคนที่เขาทั้งหลายจะเชื่อถือได้

5.7 รู้จักนิยัยคน ข้อนี้นี้มีความสำคัญ ผู้มีหน้าที่ติดต่อกับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย

5.8 รู้จักผ่อนผัน หมายถึง ต้องเป็นผู้รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว ว่าเมื่อใดควรต้องเด็ดขาด และเมื่อใดควรโอนอ่อน หรือผ่อนผันกันได้ มิใช่แต่จะยึดหลักเกณฑ์ หรือระเบียบอย่างเดียว ซึ่งก่อให้เกิดผลเสีย ควรจะยืดหยุ่นได้

5.9 ความมีหลักฐาน ข้อนี้นี้ประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการคือ มีบ้านอยู่เป็นที่ เป็นทาง มีครอบครัวอันมั่นคง และวางตนไว้ที่ชอบ

5.10 ความจงรักภักดี หมายถึง ยอมเสียสละ เพื่อประโยชน์แห่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

6. พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานคุณธรรม 4 ประการ แก่ข้าราชการและประชาชน (พระบรมราชโองการของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2549) มีข้อความดังนี้

6.1 การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเอง รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

6.2 รู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความดีนั้น

6.3 การอดทน อดกลั้น และอดออม ไม่ประพฤติล่วงความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

6.4 รู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

7. ทศพิธราชธรรม มิใช่เพียงแต่เป็นของพระราชาเท่านั้น แต่ยังเป็นของผู้ปกครองที่จะพัฒนาให้เป็นผู้เจริญยิ่งขึ้น และปฏิบัติให้เป็นนิสัยดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540)

7.1 ทาน คือ การให้ การรู้จักการให้ ทั้งวัตถุทาน ธรรมทาน และอภิตาน

7.2 ศีล คือ ความประพฤติดีงาม จงดเว้นจากการทำชั่วเสียหาย ไม่ทำอะไรที่เป็นการที่ไม่เหมาะสมไม่ควร

7.3 ปริจาคะ คือ การเสียสละ ยอมเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

7.4 อาชชวะ คือ ความซื่อตรง เป็นการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่การงานต่าง ๆ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

7.5 มัททวะ คือ ความอ่อนโยน มีกาย วาจา สุภาพต่อคนทั้งปวง

7.6 ตบะ คือ ความเพียร เพียรปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ไม่ลดละเบื่อง่าย มีความกล้าหาญ ไม่อ่อนแอ ย่อท้อ

7.7 อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ ไม่ลุอำนาจของความโกรธ และกระทำไปด้วยอำนาจของความโกรธ

7.8 อวิหิงสา คือ การไม่เบียดเบียน ไม่ทำอะไรเป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีจิตประกอบด้วยกรุณา คิดช่วยเหลือผู้อื่น

7.9 ชั้นดี คือ ความอดทน มีความอดทนต่อความยากลำบาก ตระกตร้าทั้งปวง อดทนต่อด้วยคำที่จาบจ้วงล่วงเกิน

7.10 อวิโรธนะ คือ ความไม่ผิด จะทำอะไรก็ศึกษาพิจารณาไตร่ตรอง อย่างรอบคอบเพื่อมิให้เกิดความผิดพลาด เมื่อรู้ว่าอะไรผิดจริยธรรมก็ไม่ทำ

สรุปได้ว่า มาตรฐานทางจริยธรรม คือ หลักเกณฑ์สำคัญในเพื่อป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบ และสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ ในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับสภาพ คุณงามความดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้อง ยึดถือสำหรับการปฏิบัติงาน การตัดสินใจความถูกต้อง การปฏิบัติที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ ตลอดจนดำรงตนในการทำความดี และละเว้นความชั่ว ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานของรัฐ ลูกจ้าง รวมถึงผู้ปฏิบัติงานอื่นที่สังกัดหน่วยของรัฐ

สรุป

ภาวะผู้นำและมาตรฐานจริยธรรมของผู้นำสมัยใหม่ ต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (visionary leadership) ผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ (creative leadership) และผู้นำ ที่กล้าเผชิญกับความท้าทาย (leadership challenge) กล่าวคือ ผู้นำดังกล่าวล้วนเป็นผู้นำเชิงรุก ปรับเปลี่ยนแนวคิด (paradigm) ไม่หยุดนิ่ง จะเป็นพลวัต (dynamic) อยู่ตลอดเวลา มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล บุคลากรในองค์กรมีความสุข เต็มใจทำงานโดยมิได้รู้ว่าถูก บังคับ มีความเชื่อถือซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานความเป็นมนุษย์ แต่ที่สำคัญยิ่งจิตใจของผู้บริหาร ทุกประเภททุกองค์กร ก็คือ จริยธรรม (ethics) ผู้บริหารต้องมีความกล้าที่จะทำความดี กล้า ที่จะรักษาความเป็นธรรมในองค์กร ถ้ามีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นควรยึดหลักแก้ปัญหา แบบ WIN - WIN คือ ชนะ/ชนะ ทั้งคู่ นอกจากนั้นผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบสูงสุดต่อ สังคม สิ่งแวดล้อม และประเทศชาติด้วย

เอกสารอ้างอิง

จิรัช อรรถพงษ์วิระชัย และคณะ. (2546). รัฐศาสตร์ทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ไชยา ภาวะบุตร. (2554). ความเป็นนักบริหารมืออาชีพ. ใน เอกสารคำสอนรายวิชา 1065114. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ประสาน หอมพูล และทิพวรรณ หอมพูล. (2540). จิตวิทยาธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). ธรรมญูชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการ ศาสนากระทรวงศึกษาธิการ.

- พระบรมราชาบาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2549). คุณธรรม 4 ประการ. เรียกใช้เมื่อ 9 มกราคม 2564 จาก <http://www.dhammathai.org/king-rama9/คุณธรรม-4-ประการ>
- พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 50 ก หน้าที่ 2 (16 เมษายน 2562).
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5). (2545). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 99 ก หน้า 1 - 2 (2 ตุลาคม 2545).
- เมาริก จอห์นแวน. (2549). คัมภีร์การพัฒนาภาวะผู้นำ แปลโดย ยุดา รักไทย และธนิกันต์ มาชะศิริรานนท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมการพิมพ์.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง หน้า 26 - 27 (10 สิงหาคม 2562).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2540). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 114 ตอนที่ ก หน้า 16 (11 ตุลาคม 2540).
- _____. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก หน้าที่ 17 (6 เมษายน 2560).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศิริวัฒนอินเตอร์ปรินท์.
- ศิโรจน์ ผลพันธิน. (2548). ภาวะผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงรุกใหม่ ในท่ามกลางบริบทของโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง. ใน เอกสารประกอบการบรรยาย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมยศ นาวิการ. (2539). การบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดอกหญ้า.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2555). หนังสือ คู่มือการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรม. เรียกใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <https://www.ocsc.go.th/node/4078>
- อานันท์ ปันยารชุน. (2548). ความหมายภาวะผู้นำ. จาก (On - line), Available. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก www.Suthep.ricr.ac.th/pd
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2538). การบริหารทักษะและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- Covey, S. R. (2549). คัมภีร์การพัฒนาภาวะผู้นำ แปลโดย ยุดา รักไทย และธนิกันต์ มาชะศิริรานนท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมการพิมพ์.
- John, W. H. (1986). Managing People at Work. In A Manager's Guide to Behavior in Organization. Burgh le Marsh, Lincolnshire. UK: 28 WestEd.
- Northouse, P. G. (2001). Leadership Theory and Practice. (2nded). California: Sage Publications.

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ*

THE ACCEPTATION OF GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES TO PUBLIC MANAGEMENT

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม

Phrakhrupalad Prawit Warathummo

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Thailand

พระครูใบฎีกาศักดิ์ดนัย สนตจิตโต

Phrakhubaidika Sakdanai Santacitto

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

Suphanburi Buddhist College, Thailand

สัญญา สดประเสริฐ

Sanya Sodprasert

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Thailand

E-mail: joybenyapa@hotmail.com

บทคัดย่อ

ธรรมาภิบาลเป็นการบริหารงานของภาครัฐในทุก ๆ ด้านโดยชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน ประชาชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ หากจะให้ประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การมุ่งดำเนินธุรกิจ หรือปฏิบัติราชการต่าง ๆ โดยไม่ให้ความสนใจถึงเรื่องของสังคม ประชาชน และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปไม่ได้อีกต่อไป การมีการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น ธรรมาภิบาล นับเป็นกระแสที่ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ให้ความสนใจและนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กร ด้วยหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนึก รับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า นอกจากนี้แล้วยังทำให้ บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาดังต่อไปนี้ เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับ

* Received 21 February 2021; Revised 3 March 2021; Accepted 17 March 2021

ความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ หากประชาชนจะมีความไว้วางใจข้าราชการ ข้าราชการต้องมีคุณธรรม มีเมตตา มีสมรรถนะ และมีพฤติกรรมสม่ำเสมอ ดังนั้น หากความไว้วางใจที่พลเมืองมีต่อรัฐบาล ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ หรือข้าราชการระดับสูง ย่อมสะท้อนถึงควมมีธรรมาภิบาลในระดับที่สูงของสังคมหรือรัฐนั้น

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, การบริหารงาน, การบริหารงานภาครัฐ

Abstract

Good governance is the administration of the public sector in all respects with just and efficiency. By focusing on the use of a participatory process from all parts of society whether it is the public sector, private people, seriously and continuously so that the country has a strong foundation of democracy having legal justification, stability, and an efficient administrative structure. Transparent and can be examined if the country will have sustainable growth business focus or performing various official duties without paying attention to the matters of society, people and the environment is therefore impossible having good management has become a matter of all sectors to focus on and begin to practice more. Good governance is a trend that every sector, whether it is the government sector. Private sector and the public sector pay attention and apply it in the operations of the organization. With the principles of good governance it consists of 6 principles: rule of law, virtue, transparency, and participation. Responsibility and the value principle In addition, it also makes related third parties faith and confidence in the organization that will lead to continuous development such as a transparent organization. Would gain the trust in doing business a transparent government accountable naturally builds confidence among investors and the public as well as having a positive effect on the stability of the government and the progress of the country. If the public will have the trust of government officials civil servants must be virtuous, compassionate, competent and behave consistently. Public sector executives or high - ranking government officials would reflect the high level of governance of that society or state.

Keywords: Good Governance, Management, Public Management

บทนำ

การเปลี่ยนผ่านของโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลส่งผลทำให้การบริหารงานของภาครัฐทั่วโลกจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เช่น การผลักดันให้เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานมากขึ้น การผลักดันให้มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารงาน รวมถึงมีการนำเอามาตรฐานทางการบริหารศีลธรรม และจริยธรรม เข้ามาใช้ในการทำงานของภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย จนต้องมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อสร้างให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น อันนำไปสู่การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ ในปัจจุบันสภาพการณ์ของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อวิถีชีวิตของประชาชนอย่างกว้างขวาง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

จุดหมายปลายทางการบริหารก็เพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การบริหารงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ในเชิงเป้าประสงค์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการพัฒนาการบริหารหรือการปรับปรุงการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพหรือมีขีดความสามารถสูง การบริหารจัดการแบบบูรณาการที่คำนึงถึงเป้าหมายและความต้องการของประชาชนการประสานงานระหว่างทุกส่วนที่เกี่ยวข้องจะช่วยนำไปสู่ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างมี เอกภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนโดยรวมต่อไป (กิตติ์วี เลขะกุล, 2561)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลซึ่งได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ นอกจากนั้นยังได้นำมาบรรจุไว้ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และหลักธรรมาภิบาลยังได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) รัฐบาลเป็นผู้นำในการวางนโยบายขับเคลื่อนประเทศ การดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ภายใต้กฎหมาย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วย ถึงแม้ประเทศไทยได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในภาครัฐและภาคเอกชนเป็นเวลามากพอสมควร แต่ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ทั้งหมด เพียงแต่ทำให้ปัญหาเหล่านั้นเบาบางลง แต่ถือเป็นเป้าหมายที่ประเทศไทยจะต้องเดินไปให้ถึงและยังต้องพัฒนาหลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ซึ่งหลักการสากลของธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สำคัญ

ความเป็นมาของธรรมาภิบาล

แนวคิด (Good Governance) ได้เริ่มในรายงานธนาคารโลก เมื่อปี ค.ศ. 1989 ซึ่งนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายการให้กู้เงินกับประเทศในซีกโลกใต้ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความไร้ประสิทธิภาพ และการคอร์รัปชันของรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศในแถบละตินอเมริกาและแอฟริกาที่มีปัญหาในการบริหารงานจนทำให้เกิดปัญหาเนื่องจากกู้เงินธนาคารโลกไปแล้วไม่สามารถนำเงินมาชำระคืนได้ ต่อมาได้มีองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ เช่น IMF UNDP นำมาใช้ในการอธิบายเช่นกัน โดยองค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ได้นำแนวคิดดังกล่าวไปวิเคราะห์และอธิบายรายละเอียดไว้ในเอกสารเรื่อง Governance for Sustainable Human Development สามารถสรุปว่าการที่สังคมมีกลไกประชารัฐที่ดี ก็จะเป็นกลไกการสร้างสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคมให้คงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสังคมมีเสถียรภาพ

สำหรับประเทศไทยคำว่า Good Governance เริ่มใช้กันแพร่หลายภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ปี 2540 และหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 กล่าวคือ ก่อนหน้านั้นคนไทยไม่เคยได้ยินหรือแม้กระทั่งรู้จักคำว่า ธรรมาภิบาล หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Good Governance เลย จนกระทั่งเกิดภาวะเศรษฐกิจ วิกฤติเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ในปี 2540 โดยคำนี้มิใช่เป็นการคิดขึ้นมาได้เองในหมู่คนไทยหรือจากบรรดาผู้บริหารระดับสูงทั้งหลายในเมืองไทย แต่เป็นการบัญญัติและระบุจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการเงินระหว่างประเทศ IMF ที่มุ่งเน้นในความหมายและหลักการสำคัญว่า “ประเทศไทยจะรอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจได้และไม่หวนกลับไปสู่วิกฤติรอบสองจะต้องเป็นสังคมธรรมาภิบาล” ในขณะนั้นผู้ที่เห็นด้วยกับความคิดนี้และมีบทบาทนำได้แก่ นายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งเป็นประธานกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ 2540 ได้เริ่มเปิดประเด็นว่า “ความล้มเหลวในด้านการจัดการด้านเศรษฐกิจของชาติที่ผ่านมาจนสะสมกลายเป็นวิกฤติการณ์ในยามนี้ ล้วนเป็นผลมาจากระบบการเมือง และนักการเมืองทั้งสิ้น” (อานันท์ ปันยารชุน, 2541)

สรุปได้ว่า Good Governance มีที่มา 2 ประการ ได้แก่

1. จากอุดมการณ์ของนักวิชาการทั้งในอดีตและปัจจุบันที่พยายามคิดหารูปแบบการปกครองที่ดีที่มีหลักการใหม่ ๆ ขึ้นมาเสริมหรือเปลี่ยนแปลงหลักการเดิม
2. จากข้อเสนอขององค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ World Bank หรือ IMF (กองทุนระหว่างประเทศ) เป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญ Good Governance มากที่สุด เพราะเห็นว่าหลักการ Good Governance จะช่วยส่งเสริมมาตรการในการควบคุมประเทศให้กู้ยืมเงินได้ดียิ่งขึ้น

ความหมายของธรรมาภิบาล

ธนาคารโลก (World Bank) กล่าวถึง ธรรมาภิบาลว่า เป็นการบริหารประเทศที่มีนโยบายที่เป็นไปอย่างเปิดเผยและสามารถเกิดความสำเร็จได้ กลไกการบริหารของรัฐบาลมีความน่าเชื่อถือ มีประชาสังคมที่เข้มแข็ง มีส่วนร่วมในกิจการของภาครัฐและทุกนโยบายอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย (Pierre, I., 2000)

องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JIGA) กล่าวถึงธรรมาภิบาลว่า การบริหารจัดการที่ดีเป็นต้นแบบของการพัฒนายาร่วมกัน โดยกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างบรรยากาศให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความยุติธรรมทางสังคม (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี, 2554)

สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมาภิบาลนี้ เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากช่วยสร้างสรรค์ และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่าง ซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องศรัทธา และเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใสย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุน และประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เป็นต้น (สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, 2557)

ธีรยุทธ บุญมี กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ สังคม เอกชนและภาคประชาชน ในการที่จะทำให้การบริหารจัดการ และการปกครองประเทศดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยุติธรรม มีคุณธรรม และตรวจสอบได้ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551)

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช อธิบายความหมายของธรรมาภิบาลว่า การบริหารกิจการที่ดีของบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรม มีรัฐบาลที่ไม่ถืออำนาจเป็นธรรม แต่ใช้อำนาจอย่างที่ประชาชนจะตรวจสอบได้ตัวรัฐบาลเองก็มีความ เอื้ออาทรต่อผู้คนสามัญเป็นอาภรณ์ประดับตน ไม่ดูถูกประชาชนด้วยการเอาความเท็จมาใส่ และมีอารยะพอเพียงที่จะแสดงความรับผิดชอบหากบริหารงานผิดพลาดหรือไร้ประสิทธิภาพ (ชัยอนันต์ สมุทรวานิช, 2550)

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้สึกสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ

ธรรมาภิบาล: หลักการที่สำคัญ

โดยทั่วไปธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบและหลักการที่สำคัญกำกับเสมอ ซึ่งเริ่มตั้งแต่มีนโยบายที่ดีมีโครงการและการกำกับที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถนำไปสู่การแปรรูปเป็นกฎเกณฑ์ นำไปปฏิบัติและบังคับใช้ได้ กฎและการกำกับต่าง ๆ จักต้องสามารถคาดการณ์ได้ (predictable) ที่มีความชัดเจน และประชาชนหรือหน่วยงานเศรษฐกิจสามารถเข้าถึงได้ในขณะเดียวกัน ความสามารถขององค์กรในการบังคับใช้นโยบายและโครงการนั้น ๆ ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อน เหนือสิ่งอื่นใด รัฐบาลที่นำโครงการหรือนโยบายต่าง ๆ มาบังคับใช้จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ในแง่ที่ว่า จะต้องมีความโปร่งใสและมีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่า นโยบายหรือโครงการนั้นเป็นโครงการหรือนโยบายที่มีประโยชน์อย่างแท้จริง ดังที่มีการสรุปไว้อย่างสังเขปดังนี้ (สันต์ชัย รัตนะขวัญ, 2556)

นโยบาย	เป้าหมายของนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาล
กระบวนการทางนิติบัญญัติ	กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่มีผลต่อประชาชนโดยตรง
สถาบัน	สถาบันเป็นทางการ (กฎหมาย) และไม่เป็นทางการ (วัฒนธรรม ความเชื่อ เป็นต้น) ที่กำหนดโครงสร้าง แรงจูงใจในระบบเศรษฐกิจ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ทางปัจเจกชนและกำหนดผลลัพธ์ที่จะออกมา
องค์กร	กลุ่มคนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือ NGO ที่บังคับใช้ กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ
ความสามารถ	ความสามารถในการสร้างสรรค์ขององค์กรในการดูแลรับผิดชอบโครงการต่าง ๆ หรือนโยบายต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ
การคาดคะเน	ผลของกฎหมายหรือกติกาของสังคมมีความชัดเจน เปิดเผยและรู้ล่วงหน้า และยังสามารถมีการบังคับใช้ อย่างได้ผล
ความรับผิดชอบ	การรับผิดชอบต่อต้องตอบคำถามหรือให้คำอธิบายต่อ การกระทำของตนแก่ประชาชน
ความโปร่งใส	การไหลเวียนของสารสนเทศที่มีต้นทุนที่ต่ำทำให้สารสนเทศมีการกระจายอย่างทั่วถึงและเข้าถึงได้ง่าย
การมีส่วนร่วม	พลเมืองทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเสมอ ในกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐไม่ว่าจะเป็นคนจน หรือคนที่ด้อยโอกาสทางสังคม

สรุปได้ว่า องค์ประกอบ 4 หลักใหญ่ นั่นคือ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การคาดคะเนได้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งการสร้างธรรมาภิบาลนี้ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ด้าน นั่นคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งมีการปะทะสังสรรค์ซึ่งกันและกัน สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าคือ การถ่วงดุลของพลังต่าง ๆ ของทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้มีความสมดุลอย่างแท้จริง ในแง่นี้ ธรรมาภิบาลจึงสามารถพิจารณาจากแง่มุมทางเศรษฐกิจ กฎหมาย และประชาสังคม ตัวอย่างที่ดีคือ กฎหมายล้มละลาย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของธรรมาภิบาล ระบบเครดิตหรือเศรษฐกิจอาจทำงาน ไม่ได้ ถ้าปราศจากกฎหมายล้มละลายที่ดี เป็นต้น

องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เมืองค์ประกอบ 6 หลักดังต่อไปนี้ (แสงชัย อภิชาติชนพัฒน์, 2559)

1. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) คือ การปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน ทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นหนึ่งในบรรดาสีทธิขั้นพื้นฐานทั้งมวลของปัจเจกบุคคลและโดยหลักการนี้ ผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ อันละเมิดต่อกฎหมายกระทำต่อประชาชนได้

2. หลักคุณธรรม (Morality) คือ การยึดมั่นในเรื่องความถูกต้อง ดีงาม การส่งเสริมให้มีจริยธรรมและคุณธรรมผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง และมาตรการลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ขาดจริยธรรมและคุณธรรม

3. หลักความโปร่งใส (Accountability) คือ การปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์การให้มีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และมีกระบวนการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและตรวจสอบความถูกต้องได้

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นต่อการตัดสินใจขององค์การ คุ้มครองสิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐ และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

5. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ การสำนึกในความรับผิดชอบต่อสาธารณะและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง

6. หลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy) คือ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

สรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักคุณธรรม (Morality) หลักความโปร่งใส (Accountability) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) และหลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy)

การบริหารงานภาครัฐ

การบริหารรัฐกิจหรือการบริหารจัดการภาครัฐเป็นเรื่องของการที่รัฐบาลไม่ควรบริหารงานในลักษณะองค์กรธุรกิจ แต่เป็นการบริหารงานด้วยการยึดหลักประชาธิปไตย หลายประเทศในโลกกำลังดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของหลักการนี้ และมีการยอมรับในแนวทางการทำงานที่ยึดหลักประชาธิปไตยมากขึ้น มีการให้ความสำคัญกับเรื่องต่าง ๆ หลายเรื่อง เช่น ความสนใจของสาธารณชน กระบวนการบริหารหรือการปกครอง และการเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ข้าราชการมีการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะใหม่

ในการพัฒนานโยบายและปฏิบัติตามนโยบาย มีการรับรู้ มีการเคารพและยอมรับศักดิ์ศรีของการเป็นพลเมืองมากขึ้น

โดยปกติข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้น เมื่อมีการเพิ่มหรือขยายการให้บริการของตนและมีการติดต่อกับประชาชนมากขึ้น ผู้บริหารจะรู้สึกว่าตนได้ประโยชน์จากการรับฟังประชาชนมากขึ้น และจากการบริการมากกว่าการกำกับดูแลเท่านั้น ประชาชนและข้าราชการจึงทำงานร่วมกัน และระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกันด้วย

ทัศนคติที่กล่าวมาแล้วเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดีที่กำลังเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากปัญหาในการบริหารงานมีความซับซ้อน และทรัพยากรมีจำนวนจำกัด ทั้งยังมีสาธารณชนคอยวิพากษ์การทำงานของข้าราชการอยู่เสมอ หน่วยงานราชการควรจะดำเนินการอย่างไร คำตอบในเรื่องนี้อาจไม่ง่ายแต่การยอมรับที่จะทำงานเพื่อบริการสาธารณะอาจจะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จได้ สิ่งที่ยังขาดอยู่คือหลักการที่จะแสดงถึงผลของการมีค่านิยมของการให้บริการสาธารณะ ที่ผ่านมาก็มีการเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงานของหน่วยงานราชการอยู่มาก เช่นเรื่องของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ การทบทวนการทำงาน การบริหารที่มุ่งผลลัพธ์ และการบริหารคุณภาพ เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามในการบริหารรัฐกิจสิ่งที่จัดว่ามีค่ามากที่สุดก็คือการบริการประชาชน

การบริหารรัฐกิจแบบเดิม ๆ เป็นเรื่องที่รัฐบาลให้ความสนใจอยู่ที่การให้บริการโดยผ่านหน่วยงานของรัฐ มีการกำหนดนโยบายสาธารณะ มีการบริหารงาน และมีการปฏิบัติตามนโยบาย ที่อาจมีเรื่องทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง และนักบริหารรัฐกิจจะเป็นเพียงผู้มีบทบาทในการปฏิบัติตามนโยบายเสียมากกว่า ผู้บริหารจะรับผิดชอบต่อนักการเมืองที่ถูกเลือกเข้ามาตามวิถีประชาธิปไตยมากกว่ารับผิดชอบต่อประชาชน มีเรื่องของกรรายงานตามลำดับขั้นในการทำงานตามแผนงาน และโครงการต่าง ๆ มีการควบคุมโดยผู้บริหารระดับสูง ๆ ต่อไป ค่านิยมสาธารณะจะเป็นเรื่องของประสิทธิภาพและการมีเหตุผลองค์กรจะดำเนินการไปด้วยระบบปิดเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีจำกัด บทบาทของนักบริหารจึงเป็นเพียงการวางแผน จัดองค์กร การจัดหาบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการทำงานงบประมาณ ซึ่งสิ่งที่กล่าวนี้นี้ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้บริหารในองค์กรของรัฐต่างดำเนินการกันอยู่เป็นปกติ

เมื่อพิจารณาหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ที่กล่าวแล้วจะพบว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นหัวใจของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ เพราะประชาชนมีฐานะของการเป็นพลเมือง และการเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเป็นพลเมืองและหุ้นส่วน การปรึกษาหารือ การเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วม การทำงานอย่างโปร่งใส การทำงานที่มีหลักการ การยึดหลักนิติธรรมจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จัดเป็นคัมภีร์สำคัญของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่

ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ทั้งหมด โดยพิจารณาได้จากการมีเจตนารมณ์ที่มุ่งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การตรวจสอบอำนาจรัฐ การสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่และส่งเสริมการกระจายอำนาจเป็นสำคัญ ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้นอกจากมุ่งก่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองแล้วยังมุ่งให้เกิดการปฏิรูปทางการบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดหลักการบริหารแนวใหม่อีกด้วย อนึ่งหลักการการบริหารแนวใหม่ที่กำลังเป็นกระแสอยู่ในขณะนี้คือ การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งองค์การภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจและพยายามที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของการทำงานที่ดีที่สุด โดยอยู่บนพื้นฐานของการมีหลักการดังกล่าว (ถวิลวดี บุรีกุล, 2563)

ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐ

การบริหารภาครัฐด้วยหลักธรรมาภิบาลเป็นข้อเสนอสำคัญในทางรัฐประศาสนศาสตร์สืบเนื่องจากกระแสปฏิรูประบอบราชการในหลายประเทศ ธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐเน้นการปฏิรูปวัฒนธรรมการทำงานในระบอบราชการ ด้วยการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์และค่านิยมในการปฏิบัติงานของข้าราชการในองค์การภาครัฐ การบริหารโดยยึดผลลัพธ์การปฏิบัติและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับของพลเมืองในเรื่องของหน้าที่ การรับผิดชอบรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติตามข้อตกลง องค์การภาครัฐจำเป็นต้องมีสิ่งที่เรียกว่า บรรษัทภิบาล เช่นเดียวกับองค์การภาคเอกชนที่ดำเนินการด้วยหลักธรรมาภิบาลที่ดี เนื่องจากองค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเลือกในแต่ละวันอยู่ตลอดเวลา รวมถึงความลำบากในการตัดสินใจเมื่อถูกระเบียบกำหนดให้ข้าราชการต้องปฏิบัติอย่างหนึ่ง แต่ความเห็นอกเห็นใจทำให้ข้าราชการเลือกปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง หรืออาจเป็นสถานการณ์ที่นโยบายของหน่วยงานนั้นขัดจริยธรรม

ในส่วนของเอกชนก็มีการมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ซึ่งมีการเรียกว่า เป็น corporate governance หรือ บรรษัทภิบาล เป็นการสร้าง หลักของการเติบโตของบริษัทเพื่อความอยู่รอดในโลกของการแข่งขัน ซึ่งต้องมีแนวปฏิบัติสำหรับบุคคลากร เช่น ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และแข่งขันได้ เป็นต้น การมีบรรษัทภิบาลเป็นการดำเนินการไปด้วยหลักธรรมที่ถูกต้อง เพื่อเสริมศักยภาพในการแข่งขัน และเพิ่มประสิทธิภาพ การมีการจัดการที่ดี ช่วยให้ระบบถ่วงดุลที่เกิดขึ้นในองค์การดีขึ้น ระบบตรวจสอบจะทำได้ดียิ่งขึ้น เป็นการใชหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ให้สิ่งที่ไม่ดีถูกขจัด คงไว้แต่สิ่งที่ดี ตามหลักธรรมะของพระพุทธเจ้าคือ “มัชฌมาปฏิปทา”

ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่จึงเสนอให้เน้นการบริหารจัดการวัฒนธรรมของหน่วยงานภาครัฐโดยอาศัยความไว้วางใจสาธารณะ และเสนอให้ผู้บริหารและข้าราชการที่มีหลักการร่วมกันสร้างวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจขึ้นแทนที่วัฒนธรรมในการใช้

อำนาจควบคุม โดยลดชั้นการบังคับบัญชาลง การจัดการภาครัฐมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของพลเมืองและแนวทางธรรมาภิบาลมากขึ้นทุกขณะ การสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในการดำเนินการขององค์การทุกประเภท เนื่องจากความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างได้ และทำให้รัฐบาลสามารถสร้างความเชื่อถือต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกภาครัฐได้

นอกจากนี้ ธรรมาภิบาลในการจัดการภาครัฐ จากข้อเสนอของนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์คนสำคัญคือ Rhodes มีคุณลักษณะสำคัญทั้งหมด (Rhodes, R. A. W., 1997) ได้แก่

1. การลดอำนาจความเป็นรัฐลง (Minimal State) โดยให้องค์การภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการผลิตสินค้าหรือบริการสาธารณะแทนรัฐ หรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับรัฐ อาทิ การแปรรูปกิจการของรัฐให้เป็นของเอกชน (privatization) ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารและการปฏิบัติ และทำให้จำนวนของผู้ปฏิบัติงานภาครัฐลดลง

2. การมีคุณสมบัติของบรรษัทภิบาล (Corporate Governance) การนำแนวคิด บรรษัทภิบาลที่เน้นการควบคุมและตรวจสอบบรรษัทมาใช้ในภาครัฐเพราะต้องการเพิ่ม ประสิทธิภาพของภาครัฐให้แข่งขันได้อย่างมีคุณภาพและรับผิดชอบต่อสังคมเช่นภาคเอกชน

3. การใช้แนวทางของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เป็นการนำเอาเทคนิคการบริหารจัดการในภาคเอกชนมาใช้ในภาครัฐ เช่น ตัวชี้วัดผลการ ปฏิบัติงาน การบริหารที่เน้นผลลัพธ์ การทำบัญชีงบประมาณแบบมุ่งผลการปฏิบัติ และ การใช้แรงจูงใจทางการตลาดในการบริการสาธารณะ เช่น การจัดจ้างบุคคลภายนอกมาทำการแทน (Outsource) หรือการให้ทางเลือกเพิ่มขึ้นแก่ประชาชนในการใช้บริการสาธารณะ

4. การมีธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นความหมายและแนวทางปฏิบัติที่กำหนดโดยองค์การระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบปัญหาและมารับความช่วยเหลือถือปฏิบัติ เช่น ธนาคารโลก หรือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ

5. การอาศัยระบบการติดต่อและควบคุมทางสังคม (Socio - Cybernetic system) การนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นหลักธรรมาภิบาลในความหมายที่เห็นว่า ในสังคมหรือรัฐหนึ่ง ๆ มีพลเมืองซึ่งเป็นตัวแสดงจำนวนมากจากหลายภาคส่วน ที่สามารถมีส่วนร่วมและช่วยในการบริหารจัดการภาครัฐได้ โดยที่มิเป้าหมายสาธารณะร่วมกัน

6. การอาศัยเครือข่ายการจัดการด้วยตนเอง (Self - Organizing Network) ธรรมาภิบาลคือเครือข่ายระหว่างรัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อให้การบริการสาธารณะ และการจัดการภาครัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น และธรรมาภิบาลเป็นการปรับปรุงโครงสร้างในการ

แก้ไขปัญหาด้วยการยินยอมให้ตัวแสดงต่าง ๆ ได้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ในการบริหารจัดการภาครัฐ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการภาครัฐเสนอให้ผู้บริหารและข้าราชการที่มีหลักการร่วมกันสร้างวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจขึ้นแทนที่วัฒนธรรมในการใช้อำนาจควบคุม การจัดการภาครัฐมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของพลเมืองและแนวทางธรรมาภิบาลมากขึ้น ธรรมาภิบาลในการจัดการภาครัฐ มีคุณลักษณะสำคัญคือ การลดอำนาจความเป็นรัฐลงการมีคุณสมบัติของบรรษัทภิบาล การใช้แนวทางของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ การมีธรรมาภิบาลที่ดี การอาศัยระบบการติดต่อและควบคุมทางสังคม การอาศัยเครือข่ายการจัดการด้วยตนเอง

ความสำคัญของธรรมาภิบาลต่อการบริหารงานภาครัฐ

ธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารภาครัฐในหลายมิติ ดังนี้ (ปธาน สุวรรณมงคล , 2558)

มิติของภาครัฐ

1. ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในภาครัฐมีเป้าหมายอยู่ที่การยึดประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติ ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการบริหารภาครัฐอย่างจริงจังมากขึ้นโดยมีการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความรวดเร็ว และประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณมีความคุ้มค่ามากขึ้นซึ่งวัดได้จากความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ

2. ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐให้ความสำคัญกับผลสำเร็จหรือผลงานมากกว่าการทำเสร็จ เหมือนเช่นที่ผ่านมาในอดีตการให้ความสำคัญกับผลสำเร็จหรือผลงานทำให้มีความคุ้มค่ามากขึ้นโดยมีการประเมินผลการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีตัวชี้วัด (key performance indicator, KPI) ที่ถูกกำหนดไว้ก่อนการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพึงพอใจของประชาชนนับเป็นตัวประเมินผลที่สำคัญ

3. ช่วยให้ระบบการบริหารภาครัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้มากขึ้นโดยมีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบของภาครัฐให้รัดกุมและเปิดเผยต่อสาธารณะให้รับรู้กันทั่วไปเช่น การมีกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ การมีกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามฮั้วประมูลงานของภาครัฐ เป็นต้น รวมถึงมีองค์กรอิสระในการกำกับ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของภาครัฐ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น

ภาคธุรกิจเอกชน

1. ทำให้การบริหารกิจการธุรกิจได้รับความสะดวกรวดเร็วมากขึ้นส่งผลให้การแข่งขันเชิงธุรกิจดำเนินไปได้ด้วยดี

2. ทำให้ต้นทุนทางธุรกิจเป็นไปตามต้นทุนที่แท้จริงเนื่องจากภาครัฐมีความโปร่งใสในการดำเนินงานมากขึ้น มีการเรียกรับผลประโยชน์น้อยลง

3. ทำให้ประเทศชาติสามารถแข่งขันทางธุรกิจในเวทีการค้าโลกได้อย่างไม่เสียเปรียบโดยมีการบริหารภาครัฐเป็นตัวสนับสนุนเอื้ออำนวยเคียงคู่กับภาคธุรกิจเอกชน

สรุปได้ว่า ธรรมนูญบาลมีความสำคัญต่อการบริหารภาครัฐ ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในภาครัฐมีเป้าหมายอยู่ที่การยึดประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติ ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐให้ความสำคัญกับผลสำเร็จ ช่วยให้ระบบการบริหารภาครัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้มากขึ้น ทำให้การบริหารกิจการธุรกิจได้รับความสะดวกรวดเร็วมากขึ้นส่งผลให้การแข่งขันเชิงธุรกิจดำเนินไปได้ด้วยดี ทำให้ต้นทุนทางธุรกิจเป็นไปตามต้นทุนที่แท้จริง และทำให้ประเทศชาติสามารถแข่งขันทางธุรกิจในเวทีการค้าโลกได้อย่างไม่เสียเปรียบ

สรุป

หลักธรรมนูญบาล เป็นหลักการบริหารจัดการที่ดีเพราะมีการปรับวิธีคิด วิธีการบริหาร ราชการ ของประเทศไทยใหม่ทั้งระบบ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน ทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกลดังพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ที่ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" ดังนั้น ธรรมนูญบาลในการบริหารจัดการภาครัฐ จึงหมายถึง ปทัสถาน ค่านิยม และกติกาในการแข่งขันที่การจัดการภาครัฐจะได้รับ การจัดการภาครัฐด้วยรูปแบบที่โปร่งใสมีส่วนร่วม ครอบคลุมอย่างทั่วถึงและรับผิดชอบต่อสาธารณะ ซึ่งทำให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน สร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะ และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจในสังคม โดยการแสดงข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ การรายงานความรับผิดชอบต่อสาธารณะ การบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม และการบริหารงานสาธารณะที่มีคุณภาพและเสมอภาค

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ์วี เลเชกุล. (2561). ธรรมนูญบาลวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). การคิดเชิงอนาคต. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.

- ชัยอนันต์ สมุทรวานิช. (2550). จดหมายเปิดผนึกจากที่ประชุมคณาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดการ.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2563). ธรรมนูญบวร. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2563 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%98>
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). ธรรมนูญแห่งชาติดุทธศาสตร์ก็หายหน้าประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. (2554). ตัวชี้วัดธรรมนูญบวร. (พิมพ์ครั้งที่ 2.) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมนูญบวร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. (2557). หลักการสากลของธรรมนูญบวร. กรุงเทพมหานคร : สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.
- สันต์ชัย รัตนะขวัญ. (2556). การบริหารจัดการที่ดีในการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์. (2559). หลักธรรมนูญบวรในการบริหารองค์กร. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2541). มุมมองนายอานันท์. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- Pierre, I. (2000). Debating governance. New York: Oxford University Press.
- Rhodes, R. A. W. (1997). Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity, and Accountability. Maidenhead: Open University Press.

หลักสูตรท้องถิ่นในแง่ของการสื่อสาร:
เครื่องมือการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา*
LOCAL CURRICULUM IN TERMS OF COMMUNICATION:
TOOLS FOR TRANSFERRING ART, CULTURE AND WISDOM

เมธาวี จำเนียร

Methawee Chamnian

กรกฎ จำเนียร

Korrakot Chamnian

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

เมธี แก้วสนิท

Mathee Kaewsanit

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University, Thailand

E-mail: methawee_kae@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ กล่าวถึง การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาของไทย โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาถือเป็นการวางรากฐานสำคัญแก่ผู้เรียน จึงควรมีทั้งรายวิชาหลักที่ทุกคนมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ และรายวิชาเสริมหรือวิชาเพิ่มเติมที่แต่ละบุคคลมีความสนใจเรียนรู้เฉพาะเรื่อง คณะผู้เขียนขอเสนอแง่มุมของหลักสูตรท้องถิ่น หรือรายวิชาที่เน้นการเรียนการสอนเรื่องราวเฉพาะถิ่น โดยเฉพาะในด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งหากไม่ได้รับการสืบทอดผ่านผู้สอนที่อาจเป็นครูหรือปราชญ์ชาวบ้านไปยังผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชน ก็อาจเกิดการสูญหายได้ หลักสูตรท้องถิ่นในแง่ของการสื่อสาร จึงเป็นทั้งสารหรือเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ตลอดจนเป็นช่องทางการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สำคัญ ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมทั้งจากสถาบันการศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรประกอบไปด้วย การศึกษาข้อมูลชุมชน และค้นหาอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อใช้ในการสื่อสารชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกแบบและประเมินผล และการใช้การสื่อสารเป็นตัวชี้ให้เห็น

* Received 22 February 2021; Revised 3 March 2021; Accepted 18 March 2021

ความสำคัญ และส่งเสริมของการเรียนรู้ของชุมชน สำหรับข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาและสื่อสารหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อใช้ในชุมชนนั้น ควรมีการพัฒนาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกชุมชน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรมีการจัดกิจกรรมสื่อสารศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเปิดพื้นที่ให้เยาวชนและชุมชนได้ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

คำสำคัญ: หลักสูตรท้องถิ่น, การสื่อสาร, การถ่ายทอด, ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

Abstract

This academic article is to teaching and learning in Thai educational institutions; especially, in primary and secondary levels, it is an important foundation for learners to love education in both formal education and general learning. The authors present an aspect of the local curriculum that focus on teaching local stories. Especially, art, culture and local wisdom dimension, if there is not inheritance from teachers or local philosophers to youth, these local stories may lose. Therefore, local curriculum in terms of communication is a message and channel for transferring art, culture and wisdom of each locality which should be promoted by both educational institutions, communities and related sectors. To develop local curriculum, they should explore community context and local identity for community communication through community participation process, to develop curriculum process that emphasizes on community involvement in every step from planning to evaluation and the use of communication as pointing out the importance and promote the learning of the community. For guidelines to develop and communicate an effective local curriculum for studying in the community, it should be developed through the participation of all stakeholders, both internal and external stakeholders of the community. In addition, educational institutions in the community should organize activities to communicate arts, culture and local wisdom in accordance with the local curriculum to inspire and create the space for youth and people in the community to transfer art, culture and local wisdom both inside and outside the community.

Keywords: Local Curriculum, Communication, Transfer of Art, Culture and Wisdom

บทนำ

หลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยที่ใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศเป็นหลักสูตรกลางหรือหลักสูตรแม่บท ซึ่งพัฒนาขึ้นจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาในส่วนกลาง เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในระบอบกว้าง ไม่สามารถจะจูงกลุ่มผู้เรียนในภูมิภาคหรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง การใช้หลักสูตรกลางเพียงอย่างเดียวอาจไม่เกิดความสอดคล้องและไม่เกิดการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรตามข้อกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถพัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง ครอบครัวและท้องถิ่นของตนเองได้ (ศกร พรหมทา และเพิ่มเกียรติ ชมวัฒนา, 2559)

หลักสูตรท้องถิ่นเกิดจากการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่ หรืออาจเกิดจากการนำหลักสูตรท้องถิ่นเดิมที่มีอยู่ มาปรับปรุง เพิ่มเติมเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่ชุมชนเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญและเป็นประโยชน์กับประชากรในชุมชน (กิตติศักดิ์ คนแรงดี, 2559)

ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่น จึงเป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นและมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยครูผู้สอนร่วมกับชุมชน ซึ่งอาจเป็นผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ถ่ายทอดให้แก่นักเรียนเยาวชนในชุมชน รวมถึงชุมชนที่สนใจเรียนรู้

ทั้งนี้ เมื่อนำหลักสูตรท้องถิ่นมาพิจารณากับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการสอนจะพบว่าหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้ที่เน้นท้องถิ่น ซึ่งมีแหล่งเรียนรู้หลากหลายทั้งในและนอกโรงเรียน ในท้องถิ่น ในชุมชน และในจังหวัด เน้นจากห้องเรียนสู่โลกภายนอก เป็นการสอนที่เปิดโอกาสแก่ผู้เรียนอย่างไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2557)

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับลึก เพื่อให้เข้าใจในรากเหง้าเรื่องราวของท้องถิ่น สามารถที่จะเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ระดับกว้างในหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรู้สึกและรู้กว้าง เกิดการนำองค์ความรู้ทั้งสองระดับไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างประจักษ์

หลักสูตรท้องถิ่น : เครื่องมือสื่อสารในชุมชนเพื่อถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชนจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุในชุมชนแก่เยาวชนในชุมชน พบว่า มีน้อยลง เพราะปัจจุบันมีสิ่งเร้าใจอื่น ๆ ที่ส่งผลให้เยาวชนเกิดความสนใจมากกว่า เช่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ กระแสวัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมตะวันออก K - POP ของประเทศเกาหลี ซึ่งอาจส่งผลให้เยาวชนเกิดความหลงใหลในความบันเทิงทางประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นของตนเอง และถึงแม้ว่าการสื่อสารในปัจจุบันจะมีหลากหลายรูปแบบ และหลากหลายช่องทางให้ผู้รับสารสามารถเป็นผู้เลือกรับสารได้ แต่หากไม่ได้สถาบันการศึกษาคอยกล่อมเกลาชี้แนะเยาวชนเหล่านั้น ก็อาจทำให้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นถูกกลืนเลือนและสูญหายไป

กระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีความตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นไทย ปัญหาการศึกษาที่ผ่านมาแก่นักเรียนออกจากท้องถิ่น ไม่มีความภูมิใจในวัฒนธรรมและท้องถิ่น ไม่รู้จักที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า ลูกไม่สืบสานอาชีพของพ่อแม่ คนรุ่นใหม่เข้ากับชุมชนเดิมไม่ได้ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่นจึงถูกละเลย ไม่มีผู้สืบทอด ผลกระทบจากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ สังคม เป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอในชุมชน สาเหตุจากการขาดความสมดุลแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาไทยหายไปจากชุมชนไทยถูกรวบงำจากภูมิปัญญาสากล การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในและนอกระบบโรงเรียนน้อยลง คนไทยไม่ศึกษาภูมิปัญญาไทย เป็นผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับวิกฤตทางปัญญา การละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น เสมือนรากฐานชีวิต ขาดการยอมรับภูมิปัญญาไทย ซึ่งผลสะท้อนดังกล่าว ในทัศนะของคณะผู้เขียนเห็นว่า ยังปรากฏให้เห็นในสถานการณ์ปัจจุบัน (เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี, 2559) นอกจากนี้ จากการวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรที่ผ่านมา ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเริ่มสูญหายไป (รุ่งเรือง ราชมณี และคณะ, 2555)

ในทัศนะของคณะผู้เขียน จึงเห็นว่า สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นผ่านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้กลายเป็นเครื่องมือสื่อสารศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สำคัญแก่เยาวชนและชุมชน ซึ่งการถ่ายทอดผ่านการสร้างการเรียนรู้ของระบบการศึกษา จะเป็นสิ่งชี้แนะ แน่แนว บ่มเพาะปลูกฝังให้เยาวชนและคนในชุมชนได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

ในประเด็นดังกล่าว นอกจากหลักสูตรท้องถิ่นโดยเฉพาะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศไทยแล้ว ยังควรดำเนินการทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในระบบ นอก

ระบบ และตามอัธยาศัย นับเป็นวิธีการส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น มิให้สูญหายไปจากชุมชน นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การนำองค์ความรู้ในท้องถิ่นเข้ามาสอนสอดแทรกในทุกเนื้อหา รายวิชา การเชิญครูภูมิปัญญาไทย ผู้รู้หรือเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร การนำนักเรียนนักศึกษาไปทัศนศึกษาและฝึกงานในสถานประกอบการหรือในบ้านของผู้รู้หรือเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้นักเรียนนักศึกษามีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลในท้องถิ่น เป็นต้น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าว จะทำให้นักเรียนนักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และเกิดความภาคภูมิใจและความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนให้มีความเจริญทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองและรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (หทัยรัตน์ บุญโยปษภูมิ, 2561)

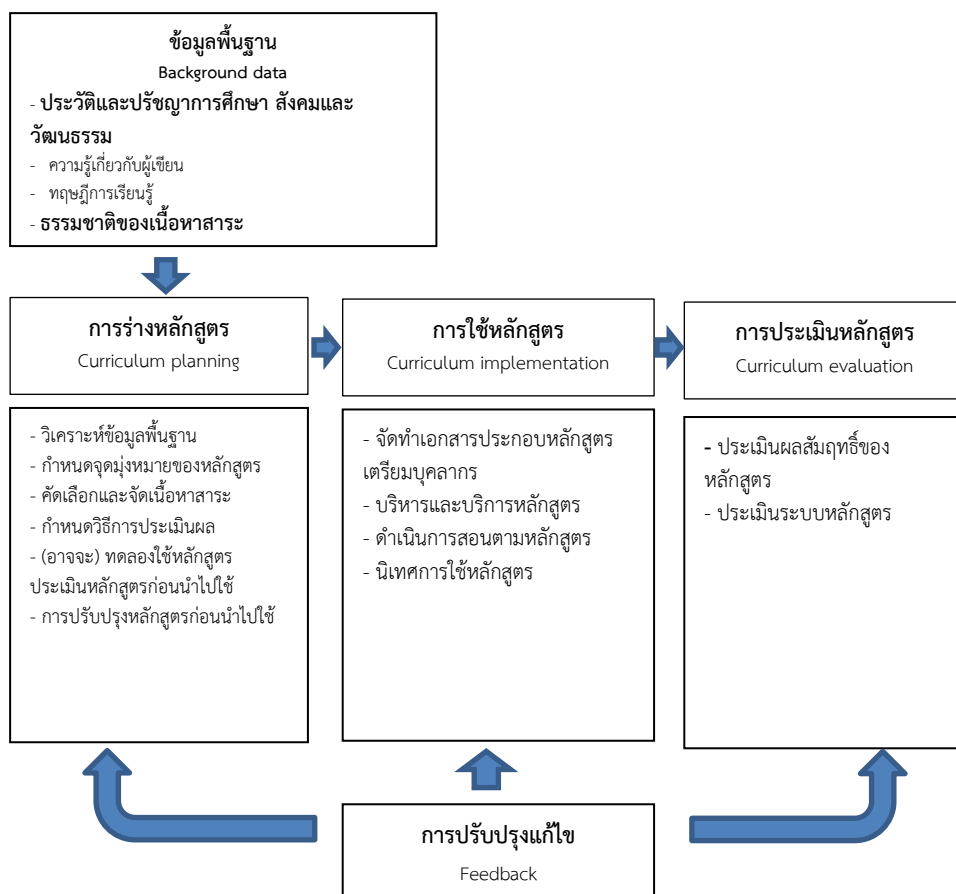
ดังนั้น หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นเครื่องมือหลักที่สำคัญในการสื่อสารเพื่อใช้ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เนื่องจากปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้พฤติกรรมดำรงชีวิต ความคิด ความเชื่อของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย กระแสวัฒนธรรมทั้งตะวันตก ตะวันออก ความเจริญก้าวหน้าของยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้เยาวชนและชุมชนไม่มีโอกาสเข้าถึงเรื่องราวของชุมชนเท่าที่ควร การมีหลักสูตรท้องถิ่นไว้ในสถานศึกษาในชุมชนจะทำให้เป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สำคัญ ที่คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนได้ใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยวให้เข้าใจในรากเหง้าของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากการศึกษาและประมวลองค์ความรู้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คณะผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในแง่ของการสื่อสาร เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เป็นเครื่องมือหนึ่งของการสื่อสารของชุมชน โดยเฉพาะการเป็นสื่อกลางในการสื่อสารศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลชุมชน และค้นหาอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อใช้ในการสื่อสารชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมาจากข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การค้นหาอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อใช้ในการนำเสนอ สอดคล้องกับผังการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) ซึ่งคณะผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

ภาพที่ 1 ผังการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development)

ที่มา: (พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์, 2561)

จากผังการพัฒนาหลักสูตรภาพที่ 1 ข้างต้น พบว่า จุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรทั่วไป คือ ข้อมูลพื้นฐาน เช่นเดียวกับ หลักสูตรท้องถิ่นที่ควรค้นหาอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ต้องการจะพัฒนาเป็นหลักสูตรและถ่ายทอดแก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ เยาวชนหรือผู้สนใจทั่วไป ฉะนั้น ผู้พัฒนาหลักสูตรหรือผู้สื่อสารหลักสูตรดังกล่าว จะต้องมียุทธศาสตร์ความรู้พื้นฐานในประเด็นของหลักสูตรท้องถิ่น หรือสามารถที่จะค้นคว้าหาความรู้เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของเรื่องราวหรือประเด็นของท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ อาจเก็บข้อมูลในลักษณะทั่วไปในภาพกว้างก่อนจะมีการดำเนินการเก็บข้อมูลแบบเชิงลึก เช่นแบบสอบถามความคิดเห็น จากนั้นจึงมาระดมความคิดเห็นจากแกนนำชุมชน หรือตัวแทนชุมชนทุกฝ่าย เป็นต้น ทั้งนี้ การสำรวจสภาพปัญหาชุมชน คือ การศึกษาข้อมูลความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ผู้สำรวจ

ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร โดยสามารถดำเนินการได้โดย 1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิหรือ ข้อมูลที่มีผู้อื่นรวบรวมไว้แล้ว และ 2) ศึกษาข้อมูลโดยการเข้าไปสำรวจจริงเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่รวบรวมโดยตรงจากชุมชน ที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นข้อมูลที่แสดงถึงสภาพที่แท้จริงของชุมชนให้เป็นปัจจุบันของช่วงเวลานั้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2550)

2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกแบบและประเมินผลรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรทั่วไปว่ามีหลากหลายรูปแบบ โดยมีประเด็นที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปในขั้นตอนรายละเอียด ซึ่งเมื่อสังเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในภาพรวม จะมีลักษณะดังนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร การวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นในการสร้างหลักสูตร

2.1 การพัฒนาหลักสูตร โดยการนำข้อมูลพื้นฐาน จากการสำรวจสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็น มากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินในหลักสูตรหรือกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อให้ได้ร่างหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตรที่จำเป็นในแต่ละหลักสูตร

2.2 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการทดลองหลักสูตรจะอาศัยวิธีการออกแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น

2.3 การประเมินหลักสูตร เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมเพียงใด โดยอาศัยวิธีการประเมินตามแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ของการประเมินพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ขึ้นก่อนมีการนำหลักสูตรไปใช้ (ขวลิต ชูกำแพง, 2559)

คณะผู้เขียนขอยกตัวอย่างแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยใช้กระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อตอบวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรมัธยมศึกษาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาในการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวตลาดบางหลวง 2) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาในการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวตลาดบางหลวง และ 3) เพื่อประเมินหลักสูตรมัธยมศึกษาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาในการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวตลาดบางหลวง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมต้นของโรงเรียนบางหลวงวิทยา โรงเรียนวัดบางหลวง และโรงเรียนเงินหัว

จำนวนรวม 25 คน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ การพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ารับบริการจำนวน 127 คน ผลการวิจัย พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการฝึกอบรมนักเรียนได้ คะแนนเฉลี่ยที่ 18.76 และหลังการฝึกอบรมผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการฝึกอบรมนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยที่ 22.44 (คะแนนเต็ม 30) แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรมัธยมศึกษาท้องถิ่นดังกล่าวมีประสิทธิภาพ เมื่อผ่านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การนำไปทดลองใช้ และการประเมินผล (พงษ์สันต์ ต้นหยง และคณะ, 2554)

นอกจากนี้ จากงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตรกับครู อาจารย์ในเรื่องป่าพรุ อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และได้ถอดองค์ความรู้ของพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ผ่านกระบวนการสำคัญ คือ

1. การพบปะพูดคุยกับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพูดคุยถึงที่มาที่ไปของ ความสำคัญของการจัดหลักสูตรท้องถิ่น โดยคณะวิจัยนัดหมายเรื่องขอการระดมความคิดเห็น การจัดการการเรียนรู้หลักสูตร โดยรับความคิดเห็นของครู และผู้บริหารสถานศึกษา

- 1.1 การร่วมระดมความคิดเห็น (Focus group) ระหว่างคณะวิจัย ผู้บริหาร และครูโรงเรียนบ่อล้อ ได้ข้อสรุปร่วมกัน เรื่องของลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมาของชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับ ชุมชน โดยเฉพาะป่าพรุ ที่มีคุณค่าและประโยชน์สำหรับท้องถิ่น โดยมีการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ได้กับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

- 1.2 คณะวิจัยลงพื้นที่ สัมภาษณ์บุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่บริเวณป่าพรุ และพื้นที่บริเวณคลองค้อ เพื่อวางแผนในการจัดเก็บข้อมูล

2. คณะวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภูมิศาสตร์ ด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สร้างประโยชน์ และเกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะป่าพรุ และจัดเอกสารเป็นเล่ม (เอกสารประกอบหลักสูตร) เพื่อใช้สำหรับให้ผู้เรียน ได้อ่านประกอบเรื่องคนพรุ

- 2.1 เวทีชุมชน ครั้งที่ 1 ลงพื้นที่ชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพรุ โดยใช้ประโยชน์จากพรุคลองค้อ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ โดยเลือกพื้นที่ บ้านเนินธัมมัง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

- 2.2 เวทีชุมชน ครั้งที่ 2 สรุปข้อมูลที่ได้มาจัดทำเอกสาร (เอกสาร ประกอบหลักสูตร)

3. การทำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม พบว่า มีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้

4. ได้เล่มหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม หลักสูตรท้องถิ่นคนพรุ

จากตัวอย่างการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 2 กรณี เห็นได้ว่า ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้นได้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำไปออกแบบและพัฒนาหลักสูตร การนำไปทดลองใช้ และการประเมินผลหลักสูตรเพื่อปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรท้องถิ่นนั้นมาจากความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือคนในชุมชนที่ต้องการสืบสานและถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน โดยเฉพาะในด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เสี่ยงต่อการสูญหายหากไม่ได้รับการอนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดสู่เยาวชน นอกจากนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ๆ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชน สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ในทุกมิติของชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (มานะ ขุนวิชัย และคณะ, 2563)

5. การใช้การสื่อสารเป็นตัวชี้ให้เห็นความสำคัญ และส่งเสริมของการเรียนรู้ของชุมชนการสื่อสารเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ (Key success factors) เช่นเดียวกับในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและนำไปประยุกต์ใช้ ที่จะต้องมีการสื่อสารเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ประกอบด้วย

5.1 ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ (Leadership and Strategy) เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การถ่ายทอดความรู้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนผลักดันสร้างบรรยากาศให้เกิดการทำงานเป็นทีม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ของของผู้ปฏิบัติงาน

5.2 วัฒนธรรมองค์กร (Organizational culture) เช่น วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล ซึ่งบางครั้งอาจเกิดปัญหาไม่ยอมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเพราะกลัวความสำคัญของตนเองจะหมดไป ซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งที่กีดกันไม่ให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ จึงต้องมีการจัดการการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Transition and behavior management) เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับองค์กรเพราะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนและเป็นที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากบุคลากรภายในองค์กรมีการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเชื่อและพฤติกรรมที่องค์กรต้องการปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นบรรทัดฐานและค่านิยมจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาได้ โดยกระบวนการนี้ต้องเน้นไปที่เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

5.3 การสื่อสาร (Communication) เป็นหัวใจหลักที่ทำให้คนเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องรู้คือต้องสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจคือ เป้าหมายคืออะไร สิ่งที่กำลังทำคืออะไร และมีแนวทางการไปถึงเป้าหมายอย่างไร ซึ่งองค์กรจะต้องมีการวางแผนการสื่อสาร

อย่างเป็นระบบและทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตรงเท่าที่องค์กรต้องการให้การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้เกิดขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรมโดยต้องคำนึงถึง องค์ประกอบหลัก 3 อย่างด้วยกัน คือ เนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมาย และช่องทางในการสื่อสาร เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ทำได้ง่ายขึ้นสามารถ ค้นหาความรู้ และดึงองค์ความรู้ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการทำงาน หรือต่อยอดสร้างองค์ความรู้ ใหม่ได้ง่ายยิ่งขึ้น

จากข้อมูลข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจใน ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น หรือสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อสาร เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรณีของการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อใช้ในสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรมีการสื่อสาร คือ เมื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้แล้ว ผู้ส่งสาร (Sender) ซึ่งในที่นี้ คือ ครู หรือปราชญ์ ชาวบ้านที่มาร่วมถ่ายทอด ควรมีการสื่อสารแก่กลุ่มเป้าหมาย (Receiver) ซึ่งได้แก่ กลุ่มเป้าหมายหลักคือ เยาวชน และกลุ่มเป้าหมายรอง คือ คนภายในชุมชน โดยหลักสูตร ท้องถิ่นจะเป็นตัวสื่อหรือช่องทางที่สำคัญ (Channel) ที่บรรจุสาร (Message) คือ เรื่องราวของ ท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสื่อสารศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชนในพื้นที่ให้มีความรู้ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ของตนเอง ตลอดจนสามารถถ่ายทอด อัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเหล่านั้นไปสู่คนรุ่น หลังหรือใช้ประโยชน์ในเชิงการสื่อสารวัฒนธรรมได้นั้น จะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการมี ส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การระดมความคิดเห็นการค้นหาอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อออกแบบหลักสูตร การวางแผน การทดลองนำไปใช้ในการเรียนการสอน และการ ประเมินผลเพื่อปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง โดยมีเครื่องมือสำคัญคือ “การสื่อสาร” เพื่อ สร้างความเข้าใจของคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น และใช้หลักสูตร ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร สืบสาน สืบทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นได้ ต่อไป ทั้งนี้ คณะผู้เขียนขอเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและสื่อสารหลักสูตรท้องถิ่นให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้นดังนี้ ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อใช้ในชุมชน ควรมีการพัฒนาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งครู นักเรียน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่จะให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ เป็นต้น และ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรมีการจัดกิจกรรมสื่อสารศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเปิดพื้นที่ให้เยาวชนและคนในชุมชนได้ถ่ายทอด

ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้อนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอด
ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ คนแรงดี. (2559). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น เรื่อง ผ้าทอไทยทรงดำในบริบทร่วมสมัยของจังหวัดสุพรรณบุรี.
ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2559). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแนวคิดและกระบวนการ.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2559). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาทอผ้าไหม.
วารสารวิจัยและพัฒนา, 11(พิเศษ), 173-182.
- พงษ์สันต์ ดันหยง และคณะ. (2554). การพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษา
เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.
วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 6(2), 68-90.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2561). ทักษะ 7 C ของครู 4.0 PLC & Log book. (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2557). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2550). หลักสูตรท้องถิ่น. สาระจากภาคีองค์กรกลุ่มแม่น้ำชีมูล
โขง, 1(2), 52-32.
- มานะ ขุนวิชัย และคณะ. (2563). คนพรุ: เอกสารประกอบหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนวัดบ่อล่อ
อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พิมพ์ครั้งที่ 2. จังหวัดนครศรีธรรมราช: กรีน
โซน อินเตอร์ 2001.
- รุ่งเรือง ราชมณี และคณะ. (2555). การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
รายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การออกแบบลายผ้ามัดหมี่ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยใส่บ้านโพ
จาน จังหวัดนครพนม. วารสารการวัดผลการศึกษา, 17(1), 241-255.
- ศกร พรหมทา และเพิ่มเกียรติ ชมวัฒนา. (2559). การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการ
พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสารครุศาสตร์, 44(2), 183-201.
- หทัยรัตน์ บุญโยปักษ์ภูมิ. (2561). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรือง
การพิมพ์.

การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ
ในเขตอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดอุดรธานี*
AN APPICATION OF THE AYUSSA - DHAMMA IN THE LIFE STYLE
OF AGED PERSONS IN THE AREA OF KUDJAP DISTRICT,
UDORN THANI PROVINCE

พระครูจันทโรภาส (ชาโคร)

Phrakru Chantopas (Chakro)

บุญส่ง สินธุ์นอก

Boonsong Sinthunok

สมเดช นามเกต

Somdet namket

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

E-mail: somdet.nam@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อศึกษาหลักอายุสธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดอุดรธานี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดอุดรธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป สภาพร่างกายเสื่อมถอย มีอารมณ์หงุดหงิด ไม่มีความเชื่อมั่นตนเอง หวาดกลัวภัยต่าง ๆ นานา กลัวถูกทอดทิ้งจากครอบครัว ลูกหลาน สังคม ชุมชนมีความสำคัญของผู้สูงอายุ และต่อประเทศชาติ ความสำคัญของผู้สูงอายุคือ ผู้สูงอายุผ่านประสบการณ์ในชีวิตมาหลายรูปแบบทั้งดีและไม่ดี เป็นที่พึ่งร่วมโพธิ์ร่มไทรของลูกหลาน ถ่ายทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้กับลูกหลานให้ดำรงสืบต่อไป สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่าด้านร่างกายของผู้สูงอายุเป็นไปตามความเสื่อมของร่างกาย หลักอายุสธรรมมี 5 ประการคือ 1) สปปายการี สร้างสปปายะ คือทำอะไร ๆ ให้เป็นที่สบายเกื้อกูลแก่สุขภาพ 2) สปปายะมตตณญ แม้ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดี 3) ปณิตโภชี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย

* Received 23 February 2021; Revised 4 March 2021; Accepted 19 March 2021

4) กาลจารี ประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา
5) พรหมจารี รู้จักถือพรหมจรรย์ตามควร ผู้สูงอายุ มีปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ
มีแนวทางการรักษาสุขภาพที่เป็นสุขแบบองค์รวมของชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ ทางกาย ทางสังคม
ทางจิต และทางปัญญา ของชีวิตได้อย่างสอดคล้องกัน

คำสำคัญ: แนวทางการประยุกต์, หลักอายุสธรรม, การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) the problem situation of the elderly in the area of Kutjap District, Udonthani Province 2) the Ayussadhamma principle for the elders' lives in the area of Kutjap District, Udonthani Province and 3) the guideline of applying the Ayussadhamma Principle for the elders' lives in the area of Kutjap District, Udonthani Province. This research was the qualitative research by studying the documents and interview. The results of this research were found that the elderlies were 60 years old up and their physical condition was declined and emotion was confused, not to be self - confidence and afraid of various perils, denouncement of family, descendants, society and community was important for the elderly and the nation. The elderlies' importance was that they were persons who had more experiences in various forms both good and bad and they were the refuge of descendants and taught the local wisdom for their descendants continuously. The problem situation for the elderly's lives in the area of Kutjap District was found that the physical aspect of the elderly depended on the physical declination. The Ayussadhamma principles 1) Sappayakari means to do what is suitable for oneself and favorable for one's health 2) Sappaye mattannu means to be moderate even as to things suitable and favorable 3) Parinatabhoji means to eat food which is ripe and easy to digest 4) Kalacari means to behave oneself properly as regards time and spending of time and 5) Brahmcari means to know the suitable Brahmacari. The elderlies had the spiritual and emotional problems and to have the guideline for preserving the good health as the total in the four aspects, that is, the physical, social, spiritual, and intelligent aspect respectively.

Keywords: Applicative Guideline, The Ayussadhamma, The Life Style of Aged Persons

บทนำ

ปัจจุบันประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมาก สภาพความเป็นสังคมไทยหรือสังคมต่างชาติทั่วโลกไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ และมีการทอดทิ้งผู้สูงอายุกันมาก การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้วิถีชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพที่เป็นอยู่ ร่างกายของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมมากกว่าเจริญเติบโต อวัยวะต่าง ๆ สูญเสียหน้าที่และตายไปในที่สุด ผู้สูงอายุปรับตัวไม่ทัน ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสับสนในตัวเอง ไม่เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง จึงทำให้เกิดปัญหาด้านจิตใจด้านสุขภาพ วิถีชีวิตของคนจึงเปลี่ยนแปลง คนในครอบครัวไม่ค่อยมีเวลาให้แกกัน เนื่องจากมีความจำเป็นต้องออกไปประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จึงเกิดช่องว่างระหว่างผู้สูงวัยกับคนในครอบครัว และความเอื้ออาทรจากคนรอบข้างเป็นอย่างยิ่ง (พระบุญทรง หมีดา (บุญธโร), 2549)

การเข้าสู่วัยผู้สูงอายุเป็นเรื่องธรรมชาติของทุกคนที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรนี้ทำให้ประเทศไทยอยู่ในภาวะที่เรียกว่าสังคมผู้สูงอายุ การเพิ่มของประชากรสูงอายุอย่างชัดเจนนี้ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมและให้ความสำคัญต่อความต้องการและการสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิตประจำวัน การส่งเสริมสุขภาพ จิตใจ สังคม รายได้ การทำงาน ที่อยู่อาศัยและความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน การศึกษาต่อเนื่องและความมั่นคงของรายได้ให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุ (ธาริน สุขอนันต์ และคณะ, 2554) ปัญหาของผู้สูงอายุมี 3 ด้าน การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ผิวหนังเหี่ยวย่น สิวเปลี่ยนแปลงกระตามผิวหนัง เส้นเลือดฝอยแตกง่ายทำให้มีรอยฟกช้ำตามตัว ผมและขนเปลี่ยนเป็นสีขาวมกหลุดร่วงง่าย กล้ามเนื้อและกระดูกไม่แข็งแรง เคลื่อนไหวช้า การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายลดลง สมรรถภาพการเข้าใจเรื่องใหม่ได้น้อยลง หลอดเลือดแข็งตัวมากขึ้น ทำให้หัวใจต้องสูบฉีดเลือดแรงขึ้น ความแข็งของกล้ามเนื้อหัวใจลดลง มีผลให้เกิดอาการหัวใจล้มเหลว ความดันโลหิตสูงง่าย ต่อมผลิตฮอร์โมนต่าง ๆ เสื่อมไป มีผลทำให้ปริมาณฮอร์โมนที่สำคัญต่อร่างกายลดลงก่อให้เกิดโรคลหยา ๆ อย่างตามมา โรคเบาหวาน โรคขาดฮอร์โมน โรคเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ ด้านจิตใจและอารมณ์ การเปลี่ยนทางจิตใจและอารมณ์ หรือมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมก็ได้ในกรณีเสื่อมมาก ๆ จะส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดอาการซึมเศร้าอย่างรุนแรงถึงขั้นทำร้ายตนเองได้ (อำไพชนิษฐา สมานวงศ์ไทย, 2558) การเปลี่ยนแปลงของความมีอายุเป็นต้นเหตุของความเครียดในชีวิตของคน บางคนก็ยอมรับได้ ความเครียดในวัยผู้สูงอายุที่ทำให้พฤติกรรมแสดงออกแต่ละคนแตกต่างกันการปลดเกษียณจึงเป็นปัญหาของผู้สูงอายุที่มีอาชีพรับราชการความไม่พร้อมทำให้เกิดการคับข้องใจ เศร้า สูญเสียเป้าหมายของชีวิต มีความทรุดโทรมของจิตใจการไม่ยอมรับความจริงที่ต้องปลดเกษียณอาจทำให้คนบางคนปรากฏอาการทางจิต ปัญหาความไม่พร้อมมัก

เกิดจากผู้ที่มีอายุ 60 ปี ยังแข็งแรงสามารถทำงานได้และคิดว่าการปลดเกษียณไม่ยุติธรรมสำหรับเขา ความรู้สึกนี้ทำให้เกิดปัญหาทางจิตเนื่องจากไม่พร้อมเกษียณ มีผู้สูงอายุหลายคนสามารถปรับตัวได้แม้จะต้องค่อยเป็นค่อยไป ผู้สูงอายุหญิงที่เกษียณจะยอมรับภาวะการเกษียณได้ง่ายกว่าผู้ชาย ทั้งนี้เพราะผู้หญิงมีพันธกิจกับเพื่อนและครอบครัวมากกว่าชาย ทำให้สามารถพัฒนายอมรับสังคมเล็ก ๆ ใหม่ของตนเองได้ง่าย ปัญหาผู้สูงอายุหญิง ผู้สูงอายุชายเหมือนกัน รายได้ลดลง ญาติทางสังคมลดลง มีเวลาว่างมากขึ้น ถูกตัดขาดจากงานและเพื่อน บทบาททางสังคมลดลง เสียอัตลักษณ์การเกษียณทำให้ชีวิตบางคนเครียด แต่ไม่ใช่ทุกคนสาเหตุมาจากการถูกแยกจากสังคมเป็นหลักแต่โดยทั่วไปแล้วไม่มีปัญหา (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551)

คำสอนในพระพุทธศาสนา สอนให้คนรู้จักความจริงของธรรมชาติของชีวิตให้รู้จักตนเองพิจารณาแก้ไขปัญหาด้วยตนเองด้วยหลักการและเหตุผล หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเรียกว่าหลักพุทธธรรม ผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางหลักพุทธธรรมจะเกิดภาวะทางความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่เรียกว่ามีศีล ที่เหมาะสมแก่ตนเอง ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้ได้รับประโยชน์สุข ตั้งแต่ขั้นต้น คือการรู้เท่าทันสังขารว่ามีความไม่เที่ยง ผ่านหลักไตรลักษณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2544) การรู้เท่าทันในไตรลักษณ์ จะเป็นตัวเร่งให้ผู้สูงอายุไม่อยู่ในความประมาท รวมทั้งเข้าใจ การประชุมรวมเข้าด้วยกันของ ขันธ์ 5 ที่ว่า ตัวตนแท้ ๆ ของสิ่งทั้งหลายไม่มี จะช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจ และเห็นคุณค่าของความเป็นจริง การรู้จักมองสิ่งทั้งหลายตามสภาวะล้วน ๆ คือ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น โดยไม่ยึดมั่นถือมั่น จะช่วยให้ผู้สูงอายุคลายความทุกข์ลงได้ นอกจากนี้ ในแง่ของการปฏิบัติตนในหลักบุญกริยาวัตถุ 3 (รจิริรงค์ แอกทอง, 2549) คือ การบำเพ็ญทานมัย สีลมัย ภาวนามัย ผู้วิจัยมองว่า การทำบุญนั้นจะช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีจิตใจดี รู้จัก การให้ การเสียสละ ขจัดความโลภ จะนำความสุขมาให้ และเป็นการเตรียมเสบียงไว้ในขณะที่มีชีวิตอยู่ และมีหลักพุทธธรรมสำหรับผู้สูงอายุถึง 23 ประการ (จุฑาทิพย์ อภิรมย์, 2537) อย่างไรก็ตาม การให้ผู้สูงวัยมีความสามารถพึ่งตนเองได้ ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเราไม่สามารถรู้ได้เลยว่า บุคคลภายในครอบครัวของเราจะช่วยเหลือเราได้มากน้อยแค่ไหน เพราะแต่ละบุคคลก็ล้วนประสบปัญหาสังคมรุ่นเร้าเช่นเดียวกันจังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นศูนย์กลางการค้า การพาณิชย์ การคมนาคมทางบก และอุตสาหกรรมของจังหวัดอุดรธานี (บรรลุ ศิริพานิช, 2553)

สรุปสภาพบริเวณพื้นที่ชุมชนในเขตจังหวัดอุดรธานี เป็นชุมชนเมืองและเป็นชุมชนที่มีหลากหลายครอบครัว หลายอาชีพอยู่ร่วมกันในชุมชน มีผู้สูงอายุอยู่เกือบทั่วทุกครัวเรือนทั้งชายและหญิง มีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายปะปนอยู่ในหมู่บ้านแต่ละครอบครัวจะแตกต่างกัน ผู้สูงอายุบางคนนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในวิถีชีวิตประสบความสำเร็จต่อตนเองและลูกหลาน จากปัญหาและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้เกิด

ความสุขสงบร่มเย็น รู้วิธีการนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ถูกต้องมาประพฤติปฏิบัติ ไม่ยึดติดในสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตน มีสุขภาพร่างกายดีสามารถดูแลตนเอง พึ่งตนเองได้ตามสมควร ยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิตเป็นการดับทุกข์ทางกาย ทางจิตใจในช่วงเวลาที่เหลืออยู่น้อย ก่อให้เกิดความสุข และศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อตอบปัญหาสำคัญที่ว่า การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุเป็นอย่างไรในสังคมไทยปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอภูดง จ.จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาหลักอายุสธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอภูดง จ.จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอภูดง จ.จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอภูดง จ.จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยไว้ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาใน 2 วิธีคือ อาศัยเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร (Documentary - Research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย
2. ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย หนังสือที่นักปราชญ์ทั้งหลายเขียนไว้ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ
3. ศึกษาข้อมูลภาคสนาม จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้บุคคลที่เป็นแบบอย่างของผู้สูงอายุ ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ จำนวน 26 รูป/คน
4. ศึกษาจากแหล่งสถานที่จริง ได้แก่ ชุมชนในเขตอำเภอภูดง จ.จังหวัดอุดรธานี ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

พื้นที่การวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นข้อมูลหลัก คือ บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้านตำบลภูดง จ.จังหวัดอุดรธานี

อาศัยในเขตอำเภออุตุจวบ จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วยเลือกจากผู้ที่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับ
ผู้สูงอายุของชาวพุทธในเขตอำเภออุตุจวบ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 26 รูป/คน ได้แก่

1. พระสังฆาธิการ จำนวน 10 รูป
2. ผู้สูงอายุ จำแนกเป็น
 - ชาย จำนวน 8 คน
 - หญิง จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย 2 ประเภท
คือ วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interviews) และวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
(Participant Observation) เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุของชาวพุทธในเขตอำเภออุตุ
จวบ จังหวัดอุดรธานี ได้แก่

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร ทฤษฎีระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
ของชาวพุทธในเขตอำเภออุตุจวบ จังหวัดอุดรธานี
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลความรู้สรุปเป็นกรอบ
แนวคิดกำหนด ขอบเขตการวิจัย และกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. สร้างสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด เพื่อให้ครอบคลุมขอบเขตของ
การทำวิจัย
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้มีความตรงตามเนื้อหา
5. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์

การตรวจสอบเครื่องมือ

นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ
ความถูกต้อง ซึ่งมีรายนามดังนี้

1. พระครูจิตรธรรมธัช, รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาบัณฑิต มจร
วิทยาเขตหนองคาย
2. ผศ.ดร. อริย์ธัช เลิศรวมโชค อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาบัณฑิต มจร
วิทยาเขตหนองคาย
3. ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นำข้อเสนอแนะที่ได้ปรับปรุงแล้วจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสำหรับบรรพชิต

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอคุดจับ จังหวัดอุดรธานี แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพปัญหาผู้สูงอายุและหลักอายุสธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ตอนที่ 2 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอคุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย พุทธศักราช 2539 และคัมภีร์อรรถกถา ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บข้อมูลจากหนังสือ เช่น พุทธธรรม ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุพุทธธรรมนำสุขภาพ ฯลฯ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง แก่อย่างฉลาดและเป็นสุข ธรรมสำหรับผู้สูงอายุ ฯลฯ โดย พุทธทาสภิกขุ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดย กษกร สังขชาติ ฯลฯ รวมทั้งบทความจากวารสารต่าง ๆ ได้แก่ วารสารพุทธศาสนศึกษา เศรษฐธรรม ฯลฯ

3. ข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างของผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยสร้างชุดคำถามเพื่อหาข้อมูล ในเรื่องแนวคิด ทศนคติ หลักการดำเนินชีวิตและแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรม จำนวน 26 รูป/คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนี้

- 3.1 เป็นผู้มียายุ 60 ปีขึ้นไป
- 3.2 เป็นผู้มีความรู้และมีความเชื่อถือศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- 3.3 มีประวัติปฏิบัติธรรมเป็นประจำ
- 3.4 มีสุขภาพดี จิตใจแจ่มใส
- 3.5 มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้

การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายได้ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ได้แก่

1. บรรพชิต จำนวน 10 รูป

2. ผู้สูงอายุ จำแนกเป็น

- ชาย จำนวน 8 คน

- หญิง จำนวน 8 คน

รวมทั้งหมด จำนวน 26 รูป/คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวก และง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วยแฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ ช่วงเวลา สถานที่สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์

2. ข้อมูลที่เป็นแบบวิเคราะห์การสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ คำหลักบรรยาย เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหลักการ ความเป็นมา ทางการศึกษาที่ใช้หลักอายุสสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี เพื่อการนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านสังคมผู้สูงอายุ และทางวิชาการต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอายุสสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

1.1 ปัญหาด้านร่างกายของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีนั้น เป็นไปตามความเสื่อมของร่างกาย ปัญหาบางอย่างของร่างกายเกิดจากกรรมพันธุ์ ทำให้เจ็บป่วย และการใช้ร่างกายทำงานมากเกินไป รับประทานอาหารตามใจตนเอง ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีนี้จะระวังดูแลรักษาสุขภาพร่างกายตนเองอยู่เสมอ ตรวจโรคประจำปีทุกครึ่ง ฟังคำแนะนำของแพทย์หรือบุคคลที่เข้ามาให้ความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

1.2 ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี บางคนกลัวการถูกทอดทิ้ง กลัวการอยู่คนเดียว บางคนเป็นโรคซึมเศร้า ทำใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ บางคนเวลาเหงา ก็หาทางออกโดยการร้องเพลง ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่สุขภาพจิตดี ร่าเริง แจ่มใส

1.3 ปัญหาด้านครอบครัวและสังคมของผู้สูงอายุชุมชนบ้านกุดจับได้แก่ ผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายหรือประกอบอาชีพส่วนตัวเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อย บางคนมีปัญหาทางครอบครัว เป็นตัวแทนของลูกหลานที่ไปทำงานดูแลบ้านทุกอย่างแทนหลาน บางคนเจ็บป่วยไปร่วมกิจกรรมของสังคมได้ไม่ได้ด้านครอบครัวเกิดความขัดแย้งที่ไม่เข้าใจกันระหว่างลูกหลานกับผู้สูงอายุ แต่เป็นเพียงปัญหาเล็กน้อย ผู้สูงอายุบางคนชอบอยู่คนเดียวอยากช่วยเหลือตัวเองโดยไม่พึ่งลูกหลาน

1.4 ปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหามีรายได้จากบำนาญ จากการประกอบอาชีพ มีเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ บางครอบครัวสามีเป็นข้าราชการบำนาญภรรยาเป็นแม่บ้านภรรยาก็ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือภรรยามีบำนาญสามีไม่มีบำนาญแต่ก็รับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุบางครอบครัวได้รับเงินบำนาญได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ลูกหลานส่งเงินมาให้ป็นรายเดือน มีเงินออมเก็บไว้ใช้จ่ายได้

2. หลักอายุสธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

2.1 สัปายการี เป็นหลักข้อปฏิบัติที่จะทำให้มีอายุยืน หรือเรียกว่าอย่างสำนวนบาลีว่า ปฏิปทาอันเป็นไปเพื่อการได้อายุยืนแยกได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านร่างกายหรือฝ่ายรูปธรรมกับด้านจิตใจหรือฝ่ายนามธรรมทางด้านรูปธรรม อายุย่อมอาศัยความมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงมีสุขภาพดีไม่มีโรคภัยเบียดเบียน หรือมีโรคเบาบาง การรู้จักบำรุงร่างกายอย่างมิใช่ปรนเปรอการระวังรักษาสุขภาพ การป้องกันและบำบัดโรค การรู้จักบริโภคปัจจัยสี่และปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม ในทางพระพุทธศาสนา ท่านมองเห็นความสำคัญของการรักษาสุขภาพทางกายเพื่อดำรงอายุไว้โดยถือว่าเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งของชีวิตที่ดี คือ ผู้สูงอายุควรอยู่ในสถานที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงและจิตใจมีความสุข ได้แก่ ที่อยู่อาศัยที่ไม่มียุงยุง มีต้นไม้ร่มรื่นเพื่อกรองฝุ่นละอองและทำให้อากาศสดชื่น มีความสงบ

2.2 สัปายะ มัตตัตถุญ เป็นการปฏิบัติในสิ่งที่พอดีตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา นี้ เรียกได้ว่าเป็นการฝึกฝนเฉพาะตน เพราะผู้ที่ฝึกตนนั้นย่อมรู้ดีว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นแล้วทั้งกาย วาจา ใจ ด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการยกเอาสมาธิภูมิขึ้นเป็นองค์มรรคแรกเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความเชื่อมั่นในวิธีการฝึกตนนี้มากขึ้น เพราะสมาธิภูมิมีคุณลักษณะของความเป็นหัวหน้ามี

ความเห็นที่เป็นกุศลธรรม และเพื่อให้องค์ธรรมทั้งหมดเป็นกุศลธรรมตามไปด้วย สัมมาทิฐิ จึงเปรียบเหมือนหัวรถจักรที่มีกำลังแรง ลากจูงขบวนที่เหลื่อทั้งหมดตามมา

2.3 กาลจารี ประพฤติตนให้เหมาะสมในระยะเวลา เช่น การประพฤติตนให้เหมาะสมในระยะเวลาของผู้สูงอายุ เป็นกระบวนการปฏิบัติ เป็นอุบายฝึกหัดกาย วาจา ใจ เป็นเรื่องจำเป็นต้องสร้างวินัยให้เกิดมีขึ้น เพื่อความเรียบร้อยของหมู่คณะ หากไม่ปฏิบัติตาม อาจจะเกิดความเสียหาย หรือความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นเหตุให้ทำผิด และถูกลงโทษในที่สุด

2.4 พรหมจารีเป็นการรักษาศีล ผู้สูงอายุมีการสำรวมตนให้เป็นปกติ โดยไม่กระทำการสิ่งที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงการมีจิตใจที่มีความรัก ความเมตตาต่อผู้อื่นเช่นเดียวกับตนเอง โดยการรักษาศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีเมตตาจิตอยู่เสมอ การไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่น การไม่นอกใจสามีหรือภรรยา และการไม่เที่ยวในยามวิกาล พุดแต่เรื่องมีสาระประโยชน์ พุดความจริง และพุดด้วยความสุภาพ ไม่เสพของมีนเมาที่จะทำให้ขาดสติ เสี่ยงสุขภาพ และเป็นภาระต่อผู้อื่น การภาวนา หรือ การเจริญสติเพื่อกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง อันเป็นหลักของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งการเจริญสติด้วยหลักสติปัฏฐาน 4 ก็เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถกำหนดรู้เท่าทันสภาวะของร่างกาย ความรู้สึก สภาวะทางจิตใจ และสภาวะอันเป็นธรรมชาติทั้งหลาย และดำรงจิตอยู่ในขณะปัจจุบัน รู้เท่าทันและเป็นอิสระจากอารมณ์ที่เศร้าหมองทั้งปวง จึงสามารถดำรงจิตใจให้ผ่องใส สงบ เบิกบานอยู่ได้ในทุกขณะ ซึ่งการเจริญสติปัฏฐาน 4 เพื่อแก้ปัญหาความเจ็บป่วยและใช้บรรเทาความทุกข์ทั้งทางกายและใจของผู้สูงอายุนั้น เป็นหลักการในการใช้กำลังของสติ สมาธิ และขันติ คือ ความอดทนอดกลั้น ในการกำหนดและเพ่งพิจารณาเพื่อให้เห็นชัดในฐานทั้ง 4 คือ กายสังขาร เวทนาสังขาร จิตสังขาร ธรรมสังขาร ไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอภูดง จ.หนองบัวลำภู

3.1 หลักสปปายการี หมายถึงการทำอะไร ๆ ให้เป็นที่สบายเกื้อกูลแก่สุขภาพ หมายถึงการทำอะไร ๆ ให้เป็นที่สบายเกื้อกูลแก่สุขภาพให้เป็นที่ สุขตามหลักพุทธธรรมไม่ได้มุ่งเพียงแค่นั้นมนุษย์มีความสุขต่อสุขภาพจิตเท่านั้น แต่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดทุกข์หรือปัญหาในภายหลัง และพัฒนาสูงขึ้นไปจนเป็นความสุขที่ปราศจากทุกข์ทั้งหลายโดยสิ้นเชิง หรือนิพพาน

3.2 หลักสปปายะ มตตถนุ แม้ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดีสำหรับความสุขของผู้สูงอายุก็เช่นเดียว แม้ว่าความสุขที่อิงอาศัยกับวัตถุ (อามิสสุข) ก็มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต แต่ก็ไม่ควรปล่อยให้ชีวิตตกเป็นทาสของวัตถุ หรือปล่อยใจไปตามกิเลสตัณหา นั่นคือ ควรให้ความสำคัญกับความสุขภายในจิตใจที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุภายนอก

โดยเฉพาะความสุขที่เกิดจากการศึกษาธรรมและเข้าใจในความเป็นจริงของชีวิตรวมถึงความสุขที่เกิดจากศรัทธา มีปิติในการได้ทำบุญ บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งชีวิตที่งอกงามด้วยกุศลธรรม จะอำนวยการประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น แม้ชีวิตจะสั้นก็ยังประเสริฐกว่าชีวิตที่ยืนยาวแต่เป็นที่สังสมของอกุศลธรรมและเต็มไปด้วยความทุกข์ สัปปาเย มัตตัญญูเป็นการปฏิบัติในสิ่งที่พอดีตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอภูซำ จังหวัดอุดรธานีนี้ เป็นการฝึกฝนเฉพาะตน เพราะผู้ที่ฝึกตนนั้นย่อมรู้ดีว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นแล้วทั้งกาย วาจา ใจ ด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการยกเอาสัมมาทิฐิขึ้นเป็นองค์มรรคแรก เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความเชื่อมั่นในวิธีการฝึกตนนี้มากขึ้น เพราะสัมมาทิฐิมีคุณลักษณะของความเป็นหัวหนามีความเห็นที่เป็นกุศลธรรม และเพื่อให้องค์ธรรมทั้งหมดเป็นกุศลธรรมตามไปด้วย สัมมาทิฐิจึงเปรียบเหมือนหัวรถจักรที่มีกำลังแรง ลากจูงขบวนที่เหลือทั้งหมดตามมา

3.3 หลักปณิธิโกสี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย เช่น เคี้ยวให้ละเอียด การบริโภคอาหารตามหลักพุทธศาสนา จึงเป็นเป้าหมายของการบำบัดความหิวซึ่งมีอิทธิพลต่อสุขภาพของตัวผู้ปฏิบัติตนเองโดยตรง โดยประโยชน์หลัก ๆ ของการบริโภคอาหารที่เป็นกลาง ๆ ไม่มากไม่น้อย พอประมาณแก่ความพอดีของร่างกาย คือ สามารถบรรเทาความหิว ทำให้ร่างกายดำรงอยู่ และเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวัน ไม่่วงเหงาซึ่มเซา ทำงานมีประสิทธิภาพ สุขภาพดี การใช้หลักโภชนาการมาพัฒนาคุณภาพด้านสุขภาพกาย จึงต้องนำหลักอินทรียสังวรมาใช้ควบคู่ด้วย คือ การศึกษาพื้นฐานเรื่องการบริโภคปัจจัยสี่ โดยเฉพาะการพึง ปัจจุบันเราได้นักแสดง มากกว่านักศึกษา เป็นข้อปฏิบัติที่จะทำให้นักศึกษา นักเรียน นักรู้ หมายความว่าใช้ตาหูฟัง เป็นต้น แนวทางในการพัฒนากายนี้เน้นเรื่องอินทรียสังวร ได้แก่การบริโภคด้วยความพอดีทำให้เกิดคุณภาพชีวิตด้านกายภาพ เรียกว่าเป็นการกินด้วยปัญญา รู้จักสำรวมระวังในอินทรียคือการใช้อินทรียเป็น นักเสพจะได้ โลภะ โทสะ โมหะ แต่ถ้าเป็นนักศึกษาจะได้ปัญญา คนที่รู้จักคุณภาพชีวิตคือผู้มีปัญญา ทำให้เกิดความพอดีหรือมัชฌิมา คือการไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่นจึงเป็นหลักในการตัดสินใจพฤติกรรมของมนุษย์ของพระพุทธศาสนา เมื่อบริโภคอะไรก็ตามโดยใช้ปัญญาจะเกิดความพอดีมีการสำรวมระวังอินทรีย แล้วจึงมีผลต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจในอันดับต่อมา

3.4 หลักกาลจารี เป็นการดำเนินชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุที่ดีตามหลักกาลจารีนั่นจะต้องเป็นเป็นผู้ที่รู้จักเวลาเหมาะสมในการทำกิจการทุกอย่างอย่างถูกต้อง รู้จักบริหารเวลาให้เหมาะสม รู้จักคุณค่าของเวลา รู้จักการวางแผนการใช้เวลาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างถูกต้อง ผู้นำนั้นก็ย่อมจะสามารถนำหมู่คณะ มวลชน และสังคม ไปสู่ความสงบสุขและก้าวหน้าตามความเหมาะสมแห่งเวลาอันควร

3.5 หลักพรหมจารี เป็นการประพฤติพรหมจรรย์ของผู้สูงอายุ จึงต้องให้ความสำคัญกับการมีศีลธรรมเป็นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของผู้สูงอายุในทาง

พระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงามมีความปกติสุข เพื่อประโยชน์ขั้นพื้นฐาน คือ ความสุขและไม่มีการเบียดเบียนกันในสังคม และผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาที่ให้ข้อมูลมีทัศนคติต่อศีลว่าศีล มีความสำคัญในการดำเนินชีวิต เป็นธรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่ง ที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมี ต้องรักษาไว้หลักของศีลธรรมเป็นเครื่องมือ เป็นหลักในการพัฒนานตนเองสู่ความมีสุขภาพที่ดี ศีลห้าในพระพุทธศาสนานี้เองเมื่อใครก็ตามยึดถือปฏิบัติแล้วย่อมนำตนเอง ครอบครัวย และสังคมไปสู่ความมีสุขภาพที่ดี

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในเขตอำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้สูงอายุในเขตอำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี มีปัญหาด้านร่างกาย ความเสื่อมของร่างกาย ปัญหาบางอย่างของร่างกายเกิดจากกรรมพันธุ์ทำให้เจ็บป่วย และการใช้ร่างกายทำงานมากเกินไป รับประทานอาหารตามใจตนเอง ผู้สูงอายุควรดูแลรักษาสุขภาพร่างกายตนเองอยู่เสมอ ตรวจโรคประจำปีทุกครั้ง ฟังคำแนะนำของแพทย์หรือบุคคลที่เข้ามาให้ความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ปัญหาด้านจิตใจ บางคนกลัวการถูกทอดทิ้ง กลัวการอยู่คนเดียว บางคนเป็นโรคซึมเศร้า ทำให้กับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ ปัญหาด้านครอบครัวและสังคม ผู้สูงอายุชุมชนบ้านภูดง โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายหรือประกอบอาชีพส่วนตัวเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อย ปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหามีรายได้จากบำนาญจากการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับ สุรางค์ ไคว้ตระกูล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหา 3 ด้าน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตวิทยา และได้เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาแต่ละประเภท เช่น การปฏิบัติธรรม ด้วยการนั่งสมาธิ ซึ่งทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ปัจจุบัน โดยอ้างผลการรักษาของ นายแพทย์เบนสัน (Benson) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่ได้ให้คนไข้โรคหัวใจ และความดันโลหิต ปฏิบัติสมาธิเบื้องต้นปรากฏว่า ให้คนไข้มีอาการดีขึ้น และมีผู้นำเอาวิธีการนี้ไปใช้รักษาโรคอื่น ๆ เช่น มะเร็ง ปรากฏว่าคนไข้ที่รักษาโดยวิธีการนี้และนั่งสมาธิ จะมีชีวิตอยู่ได้นานกว่าคนไข้ที่ใช้เฉพาะยา ฉะนั้น จึงพิสูจน์ได้ว่าการรักษาด้วยการฝึกสมาธิมีผลทางด้านจิตใจ คือ ทำให้เกิดการผ่อนคลายทางอารมณ์ และทำให้สุขภาพดีขึ้น (สุรางค์ ไคว้ตระกูล, 2536)

การศึกษาหลักอายุสธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี ได้นำหลักอายุสธรรม 5 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต คือ 1) หลักสปปายการี หมายถึงการทำอะไร ๆ ให้เป็นที่สบายแก่กุลแก่สุขภาพ 2) หลักสปปายะมตตถณฺญ แม้ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดี 3) หลักปณฺธิโกไซ์ บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย เช่น เคี้ยวให้ละเอียดการบริโภคอาหารตามหลักพุทธศาสนา จึงเป็นเป้าหมายของการบำบัดความหิวซึ่งมีอิทธิพลต่อสุขภาพของตัวผู้ปฏิบัติตนเองโดยตรง 4) หลักกาลจารี เป็นการดำเนิน

ชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุที่ดีตามหลักกาลจารีนั้นจะต้องเป็นผู้นำที่รู้จักเวลาเหมาะสมในการทำกิจอย่างถูกต้อง รู้จักบริหารเวลาให้เหมาะสม รู้จักคุณค่าของเวลา รู้จักการวางแผนการใช้เวลาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ 5) หลักพรหมจรรย์ เป็นการประพฤติพรหมจรรย์ของผู้สูงอายุ จึงต้องให้ความสำคัญกับการมีศีลธรรมเป็นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของผู้สูงอายุในทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับ พระมหาทวี มหาปณฺโญ (ละลง) สรุปว่า หลักอายุสธรรม 5 ประการเป็นหลักปฏิบัติเชิงพุทธ เพื่อการสร้างวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความสอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต เช่น การบริโภคปัจจัย 4 เป็นต้น เป็นแนวคิดและหลักประพฤติทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่ประกอบด้วยการมีสติปัญญาอยู่ตลอดเวลาในทุกกิจกรรมของชีวิตประจำวัน การประพฤติตามหลักดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความสมบูรณ์และได้สมดุของชีวิต และธรรมชาติที่เกื้อกูลไปพร้อม ๆ กัน กล่าวได้ว่า หลักอายุสธรรมเป็นหลักความประพฤติ หรือการสร้างสุขนิสัยในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่จำเป็นของชีวิต กล่าวคือ เมื่อต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งใดก็ให้พิจารณาอย่างมีเหตุมีผล มีจุดมุ่งหมาย เข้าใจคุณค่าและประโยชน์ที่แท้จริงของสิ่งนั้น ๆ เป็นการบริหารจัดการความคิดอย่างสอดคล้องประสานกันเพื่อความถูกต้องและเหมาะสม สมในทุก ๆ ด้าน ไม่ตัดสินใจไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา ซึ่งหลงไหลไปตามกระแสโลก โดยขาดสติปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ การซื้อหาหรือเสพบริโภคอะไรก็ตาม ควรมีหลักในการคิดพิจารณาก่อนตัดสินใจ ว่าจุดมุ่งหมายหรือประโยชน์ที่แท้จริงคืออะไร เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามจริง เพราะชีวิตดำรงอยู่ได้ในช่วงเวลาจำกัด จึงต้องดูแลรักษาสุขภาพ สร้างคุณค่าและประโยชน์สุขให้มากที่สุด กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักอายุสธรรมเป็นการสร้างองค์ความรู้ในระดับปัญญาให้เกิดขึ้นในจิตใจ สังเกตเป็นอุปนิสัยที่เป็นไปในทางกุศล หรือเรียกว่า สุขนิสัย เป็นหลักปฏิบัติที่นำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันในทุก ๆ เรื่อง เพื่อการมีชีวิตยืนอย่างมีคุณค่า (พระมหาทวี มหาปณฺโญ (ละลง), 2556) และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) สรุปว่า หลักอายุสธรรม 5 เป็นหลักข้อปฏิบัติที่จะทำให้มีอายุยืน หรือเรียกอย่างสรวนบาสีว่า ปฏิปทาอันเป็นไปเพื่อการได้อายุนั้นแยกได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านร่างกาย หรือฝ่ายรูปธรรมกับด้านจิตใจหรือฝ่ายนามธรรมทางด้านรูปธรรม อายุย่อมอาศัยความมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงมีสุขภาพดีไม่มีโรคภัยเบียดเบียน หรือมีโรคเบาบาง การรู้จักบำรุงร่างกายอย่างมิใช่ปรนเปรอการระวังรักษาสุขภาพ การป้องกันและบำบัดโรค การรู้จักบริโภคปัจจัยสี่และปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมด้วยปัญญาอย่างที่เราเรียกว่ามี ‘โยนิโสมนสิการ’ ในทางพระพุทธศาสนา ท่านมองเห็นความสำคัญของการรักษาสุขภาพทางกายเพื่อดำรงอายุไว้ โดยถือว่าเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งของชีวิตที่ดีในระดับที่ภูมิจิตมีกตละ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

การประยุกต์ใช้หลักอายุสธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอภูเก็จ จังหวัดอุดรธานี ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตคือหลักอายุสธรรม 5 ประการ ประกอบด้วย 1) หลักสปปายการี หมายถึงการทำอะไร ๆ ให้เป็นที่

สบายเกื้อกูลแก่สุขภาพ 2) หลักสปปาเย มตตณฺณ แม้ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดี 3) หลักปณิตโกซี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย เช่น เคี้ยวให้ละเอียดการบริโภคอาหารตามหลักพุทธศาสนา จึงเป็นเป้าหมายของการบำบัดความหิวซึ่งมีอิทธิพลต่อสุขภาพของตัวผู้ปฏิบัติตามเองโดยตรง 4) หลักกาลจารี เป็นการดำเนินชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุที่ดีตามหลักกาลจารีนั้นจะต้องเป็นเป็นผู้ที่รู้จักเวลาเหมาะสมในการทำกิจการทุกอย่างอย่างถูกต้อง รู้จักบริหารเวลาให้เหมาะสม รู้จักคุณค่าของเวลา รู้จักการวางแผนการใช้เวลาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ 5) หลักพรหมจารี เป็นการประพฤติพรหมจรรย์ของผู้สูงอายุ จึงต้องให้ความสำคัญกับการมีศีลธรรมเป็นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของผู้สูงอายุในทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ พบว่า ในภาพรวม หลักธรรมสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วยองค์ธรรม 29 ประการ (ปริยัติ) การปฏิบัติ 12 ประการ (ปฏิบัติ) และผลจากการปฏิบัติ (ปฏิเวธ) อันเป็นคุณค่าภายนอก 2 ด้าน คือ ด้านร่างกายและสังคม และคุณค่าภายใน 4 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านปัญญา และด้านสติสัมปชัญญะ (ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง, 2550) และ วิไลวรรณ อาจารย์ยานนท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความสอดคล้องระหว่างการเสริมสร้างสุขภาพเชิงพุทธกับการเสริมสร้างสุขภาพของผู้มีอายุยืนในสังคมไทย พบว่า องค์ความรู้ในการเสริมสร้างสุขภาพ ในทางพระพุทธศาสนามีดังนี้ สาเหตุที่ทำให้อายุยืนมาจากอดีตกรรมหรือปัจจุบันกรรม ซึ่งในพระพุทธศาสนาเรียกว่าโรค แบ่งออกเป็นทางกายและทางใจซึ่งสาเหตุมีหลายประการ การแก้ปัญหาโรคและความเจ็บป่วยแก้ไขที่เหตุของโรค โรคทางกายรักษาด้วยสมุนไพร อาหาร เป็นต้น การรักษาโรคทางใจใช้ศีล สมาธิ และปัญญา มีความสอดคล้องระหว่างการเสริมสร้างสุขภาพเชิงพุทธกับการเสริมสุขภาพของผู้ที่มีอายุยืนเป็นส่วนใหญ่ในเรื่อง 1) การจำแนกโรค 2) สาเหตุของโรค 3) การแก้ปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วย 4) การเสริมสร้างสุขภาพโดยรวม การเสริมสุขภาพกายการเสริมสุขภาพจิต มีความแตกต่างกัน (วิไลวรรณ อาจารย์ยานนท์, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีปัญหาด้านร่างกาย ความเสื่อมของร่างกาย ปัญหาบางอย่างของร่างกายเกิดจากกรรมพันธุ์ทำให้เจ็บป่วย และการใช้ร่างกายทำงานมากเกินไป รับประทานอาหารตามใจตนเอง ผู้สูงอายุควรดูแลรักษาสุขภาพร่างกายตนเองอยู่เสมอ ตรวจโรคประจำปีทุกครั้ง ฟังคำแนะนำของแพทย์หรือบุคคลที่เข้ามาให้ความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ปัญหาด้านจิตใจ บางคนกลัวการถูกทอดทิ้ง กลัวการอยู่คนเดียว บางคนเป็นโรคซึมเศร้า ทำใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ ปัญหาด้านครอบครัวและสังคม ผู้สูงอายุชุมชนบ้านกุดจับ โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายหรือประกอบอาชีพส่วนตัวเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อย ปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ ส่วนใหญ่

ไม่มีปัญหามีรายได้จากบ้านญาติ จากการประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตคือหลักอายุสสธรรม 5 ประการ ประกอบด้วย 1) หลักสปปายการี หมายถึง การทำอะไร ๆ ให้เป็นที่สบาย เกื้อกูลแก่สุขภาพ 2) หลักสปปายะ มตตณฺญ แม้ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดี 3) หลักปณฺติโกชี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย เช่น เคี้ยวให้ละเอียดการบริโภคอาหารตามหลักพุทธศาสนา จึงเป็นเป้าหมายของการบำบัดความหิวซึ่งมีอิทธิพลต่อสุขภาพของตัวผู้ปฏิบัติตนเองโดยตรง 4) หลักกาลจารี เป็นการดำเนินชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุที่ดีตามหลักกาลจารีนั้นจะต้องเป็นเป็นผู้ที่รู้จักเวลาเหมาะสมในการทำกิจการทุกอย่างอย่างถูกต้อง รู้จักบริหารเวลาให้เหมาะสม รู้จักคุณค่าของเวลา รู้จักการวางแผนการใช้เวลาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ 5) หลักพรหมจารี เป็นการประพฤติพรหมจรรย์ของผู้สูงอายุ จึงต้องให้ความสำคัญกับการมีศีลธรรมเป็นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของผู้สูงอายุในทางพระพุทธศาสนา ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางในการดำเนินการศึกษาต่อไป มีดังนี้ 1) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับคติความเชื่อเรื่องบุญและบาปของผู้สูงวัยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน 2) ควรทำการวิจัยวิธีการจัดการศึกษาวิถีพุทธสำหรับผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน 3) ควรศึกษาวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาสำหรับมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ 4) ควรศึกษาเชิงวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่องชาตินี้และชาติหน้าของผู้สูงวัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิต 5) ควรศึกษาแนวทางการเตรียมตัวสู่ผู้สูงอายุอย่างมีความสุขด้วยหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). คู่มือการดูแลสุขภาพใจสำหรับผู้สูงอายุ สูงวัยด้วยใจสุข. กรุงเทพมหานคร: เรือนปัญญา.
- จุฑาทิพย์ อภิรมย์. (2537). ข้อเท็จจริงและทัศนะการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลเมืองนครราชสีมา. จังหวัดนครราชสีมา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง. (2550). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธาริน สุขอนันต์ และคณะ. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. วารสารสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี, 41(3), 240-249.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2553). คู่มือการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ สร้างใจให้แข็งแรง. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

- พระบุญทรง หมีตา (บุญธโร). (2549). ปัญหาและทางออกของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา. จังหวัดเชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). พุทธธรรม ฉบับเดิม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). สร้างวาสนา - เพิ่มค่าให้อายุ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.
- พระมหาทวี มหาปัญญา (ละลง). (2556). วิเคราะห์อายุสธรรม 5 หลักธรรมที่ช่วยให้อายุยืน 5 ประการในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2564 จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/281>
- รุจิรงค์ แอกทอง. (2549). การปรับตัวของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครปทุม จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลวรรณ อาจารย์ยานนท์. (2554). การศึกษาความสอดคล้องระหว่างการเสริมสร้างสุขภาพเชิงพุทธกับการเสริมสร้างสุขภาพของผู้มีอายุยืนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สุรงค์ โค้วตระกูล. (2536). ปัญหาผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อำไพชนิษฐา สมานวงศ์ไทย. (2558). ปัญหาผู้สูงอายุ 3 ด้าน. เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2564 จาก <http://suwanna12.blogspot.com/2012/07/blog-post.html>

มาตรการในการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12)
พ.ศ. 2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่*
ENFORCEMENT OF ROAD TRAFFIC ACT (NO.12) B.E. 2562,
THE CASE STUDY OF DRIVING LICENSES

วุฒิไชย ทองเสก

Wuttichai Thongsepee

ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 8

Provincial Police Training Center, Region 8, Thailand

E-mail: wut.4762644@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายจราจรเกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่ และ 2) เพื่อศึกษามาตรการการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จำนวน 400 คน และเจ้าพนักงานจราจร สถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 48 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด โดยสอบถามจากประชาชน และจากเจ้าพนักงานจราจร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนอยู่ในระดับสูง ส่วนใหญ่ มีความรู้ใน 3 ประเด็น คือ 1) ในขณะที่ขับรถต้องมีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัวและต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานจราจรเมื่อเรียกตรวจ 2) อายุ 18 ปีบริบูรณ์ สามารถทำใบขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล และ 3) ผู้ขับขี่ต้องมีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัว และต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานจราจรเมื่อขอตรวจ หากไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับ และผลการวิจัยการบังคับใช้กฎหมายจราจรของเจ้าพนักงานจราจร พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่กวดขันจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจรอย่างสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาเห็นด้วยในระดับมาก ปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันกับทุกคน โดย ส่วนใหญ่ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาระดับมาก ปานกลาง และน้อย และมีการกวดขันจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจรอย่างสม่ำเสมอ

* Received 24 February 2021; Revised 3 March 2021; Accepted 19 March 2021

ช่วยลดจำนวนอุบัติเหตุและจำนวนผู้เสียชีวิตได้ โดยส่วนใหญ่ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาในระดับมาก ปานกลาง และน้อยที่สุด

คำสำคัญ: มาตรการในการบังคับใช้, พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562, ใบอนุญาตขับขี่

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the level of knowledge and understanding of traffic laws related to driving licenses and 2) study the enforcement measures of the Road Traffic Act (No. 12) B.E. 2562 to study the cases of driving licenses. The sample group used in the study was 400 people driving in Muang Surat district and traffic officers. Surat Thani Police Station 48 persons in Surat Thani Province. The research tool was two sets of questionnaires. Traffic officer the statistics used for data analysis were frequency, percentage and standard deviation. The results of the research it was found that the knowledge and understanding of the people were high Most of them have knowledge of 3 issues: 1) while driving, must have a driver's license with you and must show it to the traffic officer when calling for inspection, 2) 18 years of age, able to get a personal motorcycle driver's license and 3) the driver must have a driver's license with body And must show it to the traffic officer when asking for inspection If not followed, shall be liable to a fine. And the results of traffic law enforcement research by traffic authorities found that police officers have a strong intention to regularly perform the duty of arresting traffic offenders. Followed by a high degree of agreement Perform their duties equally with all, with the majority agreeing to the greatest extent. This was followed by high, moderate, and low levels, and there were regular strict arrests of traffic offenders. It helps to reduce the number of accidents and deaths, with the greatest degree of agreement. Followed by the highest, moderate and lowest levels.

Keywords: Enforcement, Road Traffic Act (No.12) B.E.2562, Driving Licenses

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาอุบัติเหตุทางถนนสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและเศรษฐกิจของไทยอย่างมหาศาล สถิติจำนวนผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจาก

อุบัติเหตุทางถนนทั่วโลกยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ภายในปี พ.ศ. 2563 ในด้านความปลอดภัยทางถนนที่มุ่งลดจำนวนผู้เสียชีวิต และผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนลงครึ่งหนึ่งภายในปี พ.ศ. 2573 สำหรับประเทศไทยจำนวนผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทยภาพรวมมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562 มีจำนวน 19,904 ราย ลดลงเล็กน้อยจากปี 2561 ที่ผ่านมา คือ ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในคำนำรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของกระทรวงคมนาคม (คค.) พ.ศ. 2562 ที่มีการเผยแพร่เป็นทางการในช่วงเดือนพ.ค.2563 ที่ผ่านมา แม้ว่าในภาพรวมจำนวนผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทย จะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่หากพิจารณารายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของกระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2562 พบว่า อุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทย ยังเป็นเรื่องที่มีความน่าวิตกอย่างมาก โดยเฉพาะจำนวนผู้เสียชีวิต รูปแบบ ลักษณะการเกิดอุบัติเหตุ ภาพรวมการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนจากระบบข้อมูลจากมรณบัตรและหนังสือรับรองการตายจากกระทรวงสาธารณสุข ข้อมูลจากระบบ POLIS จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และข้อมูลจากระบบ E - CLAIM จากบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ จำกัด (ข้อมูล 3 ฐาน (IDCC) ของกระทรวงสาธารณสุข) พบว่า สถิติการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงลดลงเล็กน้อยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2562 มีผู้เสียชีวิต จำนวน 19,904 ราย ลดลงจากปี พ.ศ. 2561 แค่จำนวน 27 รายเท่านั้น (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2563)

สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนน ในรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของกระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2562 ให้ข้อมูลว่าภาพรวมสถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนทั่วโลกจากรายงานสถานการณ์โลกด้านความปลอดภัยทางถนน ปี พ.ศ. 2561 โดย WHO (WHO, 2018) พบว่า ปัจจุบันอัตราผู้เสียชีวิตบนท้องถนน เพิ่มขึ้นเป็น 1.35 ล้านคนต่อปี ซึ่งประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 9 ของโลกโดยมีประมาณการผู้เสียชีวิต 32.7 คนต่อประชากรหนึ่งแสนคน หรือมีผู้เสียชีวิตเฉลี่ยปีละ 22,491 คน (60 คนต่อวัน) สถานการณ์การบาดเจ็บและสูญเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้นเล็กน้อยในภาพรวม มีสถิติผู้เสียชีวิตลดลงจากประมาณการครั้งที่ผ่านมาขององค์การอนามัยโลก 2,000 คน แต่ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศที่มีผู้เสียชีวิตสูงที่สุดอันดับหนึ่งในเอเชียและในภูมิภาคอาเซียน สัดส่วนผู้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุทางถนนทั่วโลก มีผู้เสียชีวิตจากรถยนต์มากที่สุด ร้อยละ 29 จากระถมจักรยานยนต์ร้อยละ 28 ที่เหลือเป็นผู้ขับขี่จักรยานและผู้เดินเท้า ร้อยละ 26 และผู้ใช้นถนนอื่น ๆ ร้อยละ 17 ส่วนสัดส่วนผู้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยเป็นผู้เสียชีวิตที่เกิดจากรถจักรยานยนต์มากที่สุด ร้อยละ 74.4 เกิดจากรถยนต์ ร้อยละ 12.3 ผู้เดินเท้า ร้อยละ 7.6 ผู้ขี่จักรยาน ร้อยละ 3.5 และผู้ใช้

ถนนอื่น ๆ ร้อยละ 2.3 ภาพรวมการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนจากระบบข้อมูล 3 ฐาน (IDCC) ของ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า สถิติการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงลดลงเล็กน้อยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2562 มีผู้เสียชีวิต จำนวน 19,904 ราย ลดลงจากปี พ.ศ. 2561 จำนวน 27 ราย ภาพรวมการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน ระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2562 ตามช่วงอายุและเพศ พบว่า กลุ่มเยาวชนช่วงอายุระหว่าง 15 - 19 ปี เป็นช่วงอายุที่มีการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนมากที่สุด เป็นเพศชาย จำนวน 15,644 ราย (ร้อยละ 82.85) เป็นเพศหญิง จำนวน 3,238 ราย (ร้อยละ 17.15) หากพิจารณาการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในทุกช่วงอายุ พบว่า เพศชายเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน มากกว่าเพศหญิง ดังนั้น แนวโน้มการเสียชีวิต การบาดเจ็บ และความพิการจากอุบัติเหตุเกิดกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้กลุ่มเยาวชนและวัยทำงานมีส่วนการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ทางถนนมากกว่ากลุ่มวัยเด็กและวัยสูงอายุอย่างชัดเจน ในขณะเดียวกัน การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุการจราจรทางถนน เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเสียชีวิตทั่วโลก และเป็นสาเหตุหลักของการเสียชีวิตของผู้มีอายุระหว่าง 15 - 29 ปี อีกทั้งอุบัติเหตุการจราจรทางถนน ยังเป็นภาระหนักทางเศรษฐกิจของประเทศและครอบครัว จากการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (WHO, 2015)

ปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุจราจรทางบกมากที่สุด ก็คือ ปัจจัยจากพฤติกรรม การขับขี่ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ โดยเฉพาะพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นการกระทำผิดกฎหมาย สัญญาณจราจร สภาพรถที่นำมาใช้ในการขับขี่ การดัดแปลงสภาพรถ และการละเมิดกฎหมายจราจร ดังนั้นการที่จะหาแนวทางการลดอุบัติเหตุจากการจราจร จึงจำเป็นต้องควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้ ซึ่งต้องให้ผู้ขับขี่ตระหนักรู้เกี่ยวกับวินัยและกฎระเบียบจราจร เพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนที่มีสาเหตุหลักจากพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ขับขี่ การบังคับใช้กฎหมาย เจ้าพนักงานจราจรที่ทำหน้าที่ตำรวจจราจรที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ในการควบคุมจัดการจราจร และบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจราจร ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายจราจรตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 อย่างจริงจัง ผู้ขับขี่ จึงเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย อาจกระทำความผิดน้อยลง ส่งผลให้ ความมีระเบียบวินัยในการใช้รถใช้ถนนและส่งผลให้มีสภาพการจราจรดีขึ้น (พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522, 2522); (อุกฤษ มงคลนาวิน, 2558)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและดำรงตำแหน่งอาจารย์วิชาการจราจร ในการถ่ายทอดให้ความรู้และทักษะต่าง ๆ กับผู้เข้ารับการอบรม จึงสนใจที่จะศึกษาระดับ ความรู้ความเข้าใจกฎหมายจราจรเกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่ ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง สุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และมาตรการการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่ของเจ้าพนักงานจราจรสถานีตำรวจภูธร

เมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจราจรให้มีสภาพดีขึ้น อันจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายจราจรเกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่
2. เพื่อศึกษามาตรการการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายจราจรเกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่ ของประชาชนในเขตอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และมาตรการการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่ของเจ้าพนักงานจราจรสถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จำนวน 180,423 คน (งานทะเบียนราษฎร เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี, 2563) และเจ้าพนักงานจราจรสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 54 คน

กลุ่มตัวอย่าง จากประชาชนทั่วไปที่ขับขี่ยานพาหนะ ในเขตอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัด สุราษฎร์ธานี จำนวน 400 คน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูป ของ ยามาเน่ (Yamane, T., 1967) และสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) ด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มตัวอย่างจากเจ้าพนักงานจราจร ในสถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 48 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูป ของ Krejcie & Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้กับประชาชนทั่วไป และเจ้าพนักงานจราจร ซึ่ง ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดวัตถุประสงค์ในการวิจัย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับประชาชน ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

ตอนที่ 2 สอบถามความรู้ด้านกฎหมายจราจรเกี่ยวกับ
ใบอนุญาตขับขี่ โดยวิธีสร้างคำตอบ แบ่งเป็นระดับรู้หรือไม่รู้

ตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended
Question) ข้อเสนอแนะ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับเจ้าพนักงานจราจร ประกอบด้วย
3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับ ชั้นยศ วุฒิการศึกษา อายุ
ราชการ และประสบการณ์การทำงานที่ของเจ้าพนักงานจราจร

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของ
เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยวิธีการสร้างคำตอบเป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า
(Rating Scale) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, R.,
1961)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended
Question) ข้อเสนอแนะ

3. การสร้างและตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัย ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อในระบบออนไลน์ แปลความหมาย วิเคราะห์ สังเคราะห์แล้ว
กำหนดขอบเขตประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถามการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้
ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวัดและประเมินผล จิตวิทยา
พฤติกรรมศาสตร์ และด้านตำรวจ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม
ด้านเนื้อหา ด้านความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย ทั้งข้อคำถามเชิงปริมาณ
และข้อคำถามเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งประเมินค่า IOC ซึ่งได้ค่า IOC ของแบบสอบถามสำหรับ
ประชาชนเท่ากับ 0.83 สำหรับฉบับเจ้าพนักงานจราจรได้ค่า IOC เท่ากับ 0.90 ผู้วิจัยนำมา
ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนเกิดความสมบูรณ์แล้วได้นำไปทดลองใช้
(Try Out) กับและประชาชนและเจ้าพนักงานจราจรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน
เพื่อทดสอบความเสถียรของแบบสอบถามก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามด้วยตนเอง ระยะเวลาใน
การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามภาคสนาม ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2563 ถึง 31
พฤษภาคม พ.ศ.2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้จาก
แบบสอบถามทั้งหมดนำมาวิเคราะห์ผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เป็นการบรรยายของข้อมูลด้วยสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายจราจรเกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่ ของประชาชนผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสถานภาพ โดยจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ดังตารางที่ 1 - ตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชน จำแนกตามเพศ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	132	33.0
หญิง	268	67.0
รวม	400	100.0

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชน จำแนกตามอายุ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 18 ปี	22	5.5
18 – 30 ปี	91	22.8
มากกว่า 30 – 45	125	31.3
มากกว่า 45 – 60	143	35.8
60 ปีขึ้นไป	19	4.8
รวม	400	100.0

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชน จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ไม่เกินมัธยมศึกษาปีที่ 6 / ปวช.	71	17.8
ปวส. / อนุปริญญา	34	8.5
ปริญญาตรี	199	49.8
สูงกว่าปริญญาตรี	96	24.0
รวม	400	100.0

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชน จำแนกตามอาชีพ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
รับราชการ / ลูกจ้างรัฐ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	167	41.8
พนักงานเอกชน	77	19.3
ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว / เกษตรกร	63	15.8
รับจ้างทั่วไป	14	3.5
นักเรียน / นักศึกษา	73	18.3
ไม่ประกอบอาชีพ	6	1.5
รวม	400	100.0

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	34	8.5
10,000 – 20,000 บาท	148	37.0
20,001 – 30,000 บาท	59	14.8
มากกว่า 40,000 บาท	58	14.5
รวม	400	100.0

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชน จำแนกตามยานพาหนะส่วนใหญ่ที่ใช้ในการเดินทาง

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยานพาหนะส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ในการเดินทาง		
รถจักรยานยนต์	128	32.0
รถยนต์ส่วนบุคคล	252	63.0
รถโดยสารประจำทาง	20	5.0
อื่น ๆ (ระบุ).....	0	0.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 1 - ตารางที่ 6 ข้อมูลทั่วไป พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.0 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 33.0 อายุส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 45 – 60 ปี ร้อยละ 35.8 รองลงมา มีอายุมากกว่า 30 – 45 ปี ร้อยละ 31.3 วุฒิการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่เป็นระดับปริญญาตรี ร้อยละ 49.8 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 24.0 อาชีพส่วนใหญ่รับราชการ/ลูกจ้างรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 41.8 รองลงมา เป็นพนักงานเอกชน ร้อยละ 19.3 มีรายได้ส่วนใหญ่ 10,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 37.0 รองลงมา มีรายได้ 20,001 – 30,000 บาท ร้อยละ 14.8

ยานพาหนะในการเดินทางส่วนใหญ่เป็นเป็นรถยนต์ส่วนบุคคล ร้อยละ 63.0 รองลงมาเป็นรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 32.0

ตอนที่ 2 ความรู้ด้านกฎหมายจราจรเกี่ยวกับใบอนุญาตขับขี่ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายจราจรในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ประเด็นที่ประชาชนทุกคนมีความรู้ 3 ประเด็น ประเด็นที่ 1 ได้แก่ 1) ในขณะที่ขับรถในทางเดินรถ ต้องมีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัวและต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานจราจรเมื่อเรียกตรวจ 2) อายุ 18 ปี บริบูรณ์ สามารถทำใบขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล และ 3) ผู้ขับขี่ต้องมีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัว และต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานจราจรเมื่อขอตรวจ หากไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท สำหรับประเด็นที่ 2 รองลงมา ได้แก่ ในกรณีที่แสดงใบอนุญาตขับขี่ด้วยวิธีการทางข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือสำเนาภาพถ่ายใบอนุญาตขับขี่ตามที่กรมการขนส่งทางบกกำหนด ซึ่งถือว่า มีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 และประเด็นที่ 3 ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ สามารถทำใบขับขี่รถจักรยานยนต์สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 (พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12), 2562)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ พบว่า ประชาชนต้องการให้มีช่องทางการให้ความรู้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้น ข้อกฎหมายใหม่ ๆ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบรายละเอียด กรมการขนส่งหรือผู้รับผิดชอบควรจะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกฎหมายในการขับขี่ให้มากกว่านี้ เพื่อให้ประชาชนรับทราบโดยทั่วถึงกัน ใบอนุญาตแบบตลอดชีพยังมีความต้องการให้มีไว้ กรมการขนส่งก่อนที่จะอนุญาตให้ใบขับขี่กับเด็กหรือเยาวชนต้องให้มีการอบรมก่อน และเจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้ในพระราชบัญญัติจราจรทางบกอย่างเท่าเทียมกัน ควรมีการอบรมจิตสำนึก หลักจริยธรรมคุณธรรม ในการสอบใบอนุญาตขับขี่แต่ละครั้ง และควรเพิ่มโทษให้ผู้ขับขี่ที่ดื่มสุราแล้วขับ ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือถึงแก่ความตายให้มากกว่านี้ เนื่องจากสาเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุใหญ่ มักเกิดจากผู้ขับขี่ที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม (พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12), 2562)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ เพื่อศึกษามาตรการการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่ จากเจ้าพนักงานจราจรในสถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 3 ตอน (พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12), 2562)

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสถานภาพ เกี่ยวกับ ชั้นยศ วุฒิการศึกษา อายุราชการ และประสบการณ์การทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานจราจร ดังตารางที่ 7 – ตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของเจ้าพนักงานจราจร จำแนกตามวุฒิการศึกษา

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ไม่เกินมัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช.	11	22.9
ปวส./อนุปริญญา	5	10.4
ปริญญาตรี	22	45.8
สูงกว่าปริญญาตรี	10	20.8
รวม	48	100.0

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของเจ้าพนักงานจราจร จำแนกตามอายุราชการ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุราชการ		
1 – 5 ปี	2	4.2
มากกว่า 5 – 10 ปี	6	12.5
มากกว่า 10 – 15 ปี	3	6.3
ตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป	37	77.1
รวม	48	100.0

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของเจ้าพนักงานจราจร จำแนกตามประสบการณ์การการทำงานที่พนักงานจราจร

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์การการทำงานที่พนักงานจราจร		
น้อยกว่า 1 ปี	2	4.2
1 - 3 ปี	7	14.6
มากกว่า 3 – 5 ปี	2	4.2
5 ปี ขึ้นไป	37	77.1
รวม	48	100.0

จากตารางที่ 7 - ตารางที่ 9 ข้อมูลทั่วไป พบว่า เจ้าพนักงานจราจรกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 48 คน ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.8 รองลงมาวุฒิการศึกษาไม่เกินมัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช. ร้อยละ 22.9 อายุราชการส่วนใหญ่ตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 77.1 รองลงมาอายุราชการมากกว่า 5 – 10 ปี ร้อยละ 12.5 ประสบการณ์การการทำงานที่เจ้าพนักงานจราจรส่วนใหญ่ 5 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 77.1 รองลงมาประสบการณ์การการทำงานที่เจ้าพนักงานจราจร 1 - 3 ปี ร้อยละ 14.6

ตอนที่ 2 การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พบว่า การบังคับใช้กฎหมายจราจรของเจ้าพนักงานจราจร อันดับ 1 ส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่กวดขันจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจรอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 58.3 รองลงมา เห็นด้วยในระดับมาก ร้อยละ 31.3 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 อันดับที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันกับประชาชนทุกคน โดย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ร้อยละ 56.3 รองลงมาเห็นด้วยในระดับมาก ร้อยละ 20.8 เห็นด้วยในระดับปานกลาง ร้อยละ 12.5 และเห็นด้วยในระดับน้อย ร้อยละ 10.4 และ ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และอันดับที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการกวดขันจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจรอย่างสม่ำเสมอ ช่วยลดจำนวนอุบัติเหตุและจำนวนผู้เสียชีวิตได้ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยในระดับมากที่สุดร้อยละ 47.9 รองลงมาเห็นด้วยในระดับมากร้อยละ 31.3 เห็นด้วยในระดับปานกลาง ร้อยละ 16.7 และเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 4.2 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ พบว่า พนักงานจราจรมีความต้องการให้ติดตั้งเครื่องหมายจราจรให้ชัดเจน ประชาชนจะได้ไม่สับสน ในการออกไปสั่งให้ผู้กระทำความผิด เมื่อผู้กระทำความผิดไม่มาดำเนินการตามกฎหมายในการจ่ายค่าปรับ ยังไม่มีมาตรการรองรับที่ชัดเจน ควรให้อำนาจเจ้าพนักงานจราจรตรวจยึดใบอนุญาตขับขี่ เมื่อมีผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจรให้ใช้บังคับได้ทุกมาตราตลอดเวลา ไม่ต้องกำหนดบางมาตราบางเวลา และ ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายคือประชาชนขาดจิตสำนึกต่อสังคม ยึดความสะดวกของตนเองเป็นที่ตั้ง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับใบอนุญาตขับขี่นั้นมีหลายฉบับที่กล่าวถึงเรื่องการเพิกถอนใบอนุญาตขับรถเมื่อกระทำความผิดตามกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็น ข้อกำหนดที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 เรื่องการพัฒนาคุณภาพและยกระดับมาตรฐานการขับขี่ของผู้ขับขี่ โดยกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตขับขี่ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการขับขี่อย่างปลอดภัยให้เพิ่มขึ้น การพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจร ควรมีระบบตรวจสอบการกระทำผิดซ้ำระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย และเนื่องจากอัตราโทษในกฎหมายจราจรในปัจจุบันมีอัตราที่ค่อนข้างต่ำ ทำให้ประชาชนไม่เกรงกลัว เมื่อมีโอกาสก็จะกระทำการฝ่าฝืน จึงควรแก้ไขอัตราโทษให้เหมาะสม โดยเพิ่มโทษให้สูงขึ้นในระดับที่ก่อให้เกิดความเกรงกลัว โดยการเพิ่มบทลงโทษและอัตราโทษให้มีความผิดที่สูงกว่าความผิดฐานลหุโทษที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้ขับขี่ให้ความสำคัญต่อการพกพาใบอนุญาตขับขี่ และแสดงใบอนุญาตขับขี่เมื่อถูกเจ้าพนักงานจราจรขอตรวจ (พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522, 2522)

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่ เรื่องการทำใบอนุญาตขับขี่รถ ที่กรมการขนส่งแบ่งช่วงเวลาการทำใบอนุญาตออกเป็น 2 ช่วงเวลา ในภาคเช้าจะเป็นการสอบข้อเขียนและใช้ระบบการตรวจข้อสอบแบบใช้คอมพิวเตอร์ตรวจ จึงทำให้ยากต่อการทุจริตในการแก้ไขข้อสอบซึ่งถ้าใช้คนตรวจข้อสอบจะมีการแก้ไขให้ผ่านได้และผู้ที่สอบผ่านในข้อเขียนในภาคเช้าต้องทำการสอบในภาคบ่ายเป็นการทดสอบขับรถ ต่อจากนั้นจะเป็นขั้นตอนของการเข้าฟังบรรยายข้อกฎหมายจราจร และวิธีการขับขี่อย่างปลอดภัย เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมจึงจะได้รับใบอนุญาตขับขี่ ฉะนั้นจึงทำให้ประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องกฎหมายจราจร จึงจะสามารถสอบผ่านได้ และผลที่ผู้ขับขี่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจรอยู่ในระดับมาก แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ผู้ขับขี่ละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจรสาเหตุอาจเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อ คิดว่าทำให้เสียเวลาหรือต้องการความสะดวกรวดเร็วจนทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคตามมา และความรู้ที่ทุกคนมีในขณะที่ขับรถคือต้องมีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัวและต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานจราจรเมื่อเรียกตรวจ ผู้ที่อายุ 18 ปี บริบูรณ์ สามารถทำใบขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล และผู้ขับขี่ที่ไม่มีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัว และต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานจราจรเมื่อขอตรวจ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท ในกรณีที่แสดงใบอนุญาตขับขี่ด้วยวิธีการทางข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือสำเนาภาพถ่ายใบอนุญาตขับขี่ตามที่กรมการขนส่งทางบกกำหนด ให้ถือว่าไม่มีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัว และผู้ที่อายุ 20 ปี บริบูรณ์ สามารถทำใบขับขี่รถจักรยานยนต์สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545)

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายจราจรของเจ้าพนักงานจราจรสถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เจ้าพนักงานจราจรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายจราจรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีประเด็นอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่กวดขันจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจรอย่างสม่ำเสมอ เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันกับประชาชนทุกคน และเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการกวดขันจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจรอย่างสม่ำเสมอ ช่วยลดจำนวนอุบัติเหตุและจำนวนผู้เสียชีวิตได้ สำหรับประเด็นที่มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อที่ใช้ในการณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ให้ทราบเนื้อหาสาระเข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรันดร์ สติธยธรานี เรื่อง การบังคับใช้กฎหมายจราจรกับการสร้างความเสมอภาคในสังคมไทย (นิรันดร์ สติธยธรานี, 2559) ที่พบว่า 1) การให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการใช้ดุลยพินิจกับผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจรเหมาะสมแล้ว เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้นำกฎหมายมาใช้ได้และมีการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างเป็นธรรมหรือมีความเสมอภาค

ควรปฏิบัติให้เท่าเทียมกัน กรณีของการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงควรมีการว่ากล่าวตักเตือน และมีการบันทึกไว้ในฐานข้อมูล ปรับระบบการดำเนินคดีตามกฎหมายจราจร ด้วยระบบ เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพราะช่วยลดปัญหาการเผชิญหน้ากันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจร ทั้งทำให้การดำเนินคดีง่ายและโปร่งใสมากขึ้น 2) การใช้ดุลยพินิจของ เจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจรเหมาะสมแล้ว เพราะ บางครั้งการกระทำความผิดไม่ร้ายแรงมากสามารถตัดสินได้จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ 3) ข้อเสนอแนะคือ เพิ่มบทลงโทษมากขึ้นมีการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมด้วย แต่โทษที่ร้ายแรงควรทั้งจำและปรับด้วย และยกเลิกระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย ทำเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมดจะทำให้กฎหมายได้ถูก ใช้กับทุกคนเท่าเทียมกันเกิดความเสมอภาคกัน และมีความยุติธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรของ ประชาชนและความคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายจราจรของเจ้าพนักงานจราจร ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่ เพื่อศึกษากฎหมาย กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับใบอนุญาตขับขี่ในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ให้เกิดความปลอดภัยกับประชาชนในสังคม ซึ่งจากผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปรากฏว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายจราจรอยู่ในระดับสูง และเจ้าพนักงาน จราจรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายจราจรอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังคงมีปัญหา การจราจรเกิดขึ้นปรากฏให้เห็นอยู่เป็นประจำ ดังนั้นสิ่งที่ควรดำเนินการเพื่อศึกษาความรู้ความ เข้าใจกฎหมายจราจรและการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรให้มากยิ่งขึ้น อันนำไปสู่การแก้ไขหรือ บรรเทาปัญหาการจราจร จึงควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการขับรถและมารยาทในการขับ รถ และต้องการทดสอบสมรรถภาพของร่างกายทดสอบความสามารถของปฏิกิริยาและสายตา เมื่อขอรับใบอนุญาตขับขี่ และต้องกำหนดอายุของผู้ที่จะขอรับใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคลขนาดใหญ่ ให้มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากสาเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุ มักเกิดจากผู้ขับขี่ที่ยังขาดประสบการณ์และขาดวุฒิภาวะ การใช้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ใบอนุญาตขับขี่มีหลายฉบับที่กล่าวถึงเรื่องการเพิกถอนใบอนุญาตขับรถเมื่อกระทำความผิดตาม กฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็น ข้อกำหนดที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 เรื่องการพัฒนา คุณภาพและยกระดับมาตรฐานการขับขี่ของผู้ขับขี่ โดยกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตขับขี่ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการขับขี่อย่างปลอดภัยให้เพิ่มขึ้น การพัฒนาระบบฐานข้อมูล ผู้กระทำความผิดจราจร โดยควรมีระบบตรวจสอบการกระทำผิดซ้ำระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย และเนื่องจากอัตราโทษในกฎหมายจราจรในปัจจุบันมีอัตราที่ค่อนข้างต่ำ ทำให้ประชาชนไม่เกรงกลัว เมื่อมีโอกาสดังกล่าวก็จะกระทำการฝ่าฝืน จึงควรแก้ไขอัตราโทษให้เหมาะสม โดยเพิ่มโทษให้สูงขึ้นในระดับที่ก่อให้เกิดความเกรงกลัว เพิ่มบทลงโทษและอัตราโทษให้มีความผิดที่สูงกว่าความผิดฐานลหุโทษที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้ขับขี่ให้ความสำคัญต่อการพกพาใบอนุญาตขับขี่ และแสดงใบอนุญาตขับขี่เมื่อถูกเจ้าพนักงานจราจรขอตรวจ และการสร้างจิตสำนึกของผู้ขับขี่เป็นประการสำคัญเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนที่มีสาเหตุหลักจากพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ขับขี่ โดยจุดเริ่มต้นของการสร้างจิตสำนึกการขับขี่ปลอดภัยให้กับผู้ขับขี่ ได้แก่ กระบวนการในการออกใบอนุญาตขับขี่ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันยังคงมีการออกใบอนุญาตขับรถเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ผู้ขออนุญาตส่วนใหญ่ล้วนเป็นเยาวชนซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ (อายุไม่ถึง 20 ปี) เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเยาวชนเป็นผู้ที่ยังมีความอ่อนด้อยทั้งในด้านประสบการณ์และวุฒิในการขับขี่ ตลอดจนการเพิ่มอำนาจให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นเจ้าพนักงานจราจร ต้องสามารถจัดการและเอาผิดกับผู้ขับขี่ที่กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎจราจรได้อย่างเด็ดขาดทันที นอกเหนือจากการเปรียบเทียบปรับแล้ว ต้องมีอำนาจในการตัดคะแนนการขับรถเพื่อนำไปสู่มาตรการยึดใบอนุญาตขับรถอย่างแท้จริงเป็นรูปธรรมภายในกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมแก่การสร้างความรู้ความตระหนักรู้และจิตสำนึกให้แก่ผู้ขับขี่นั้น ๆ ได้ ข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัย เพิ่มเติมในเรื่อง พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการทำให้เกิดอุบัติเหตุ หรือเกือบทำให้เกิดอุบัติเหตุ เพื่อเป็นการหาต้นตอที่แท้จริง และควรมีการศึกษาในเรื่อง ความรู้ทางจราจรที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมปฏิบัติตามกฎหมาย โดยมุ่งพฤติกรรมที่บุคคลมักละเลยเสมอ ๆ เช่น การดื่มแอลกอฮอล์ในขณะที่ขับรถ การฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร การขับรถยนต์ย้อนศร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- งานทะเบียนราษฎร์ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. (2563). งานทะเบียนราษฎร์และบัตรเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. จังหวัดสุราษฎร์ธานี: จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2545). พฤติกรรมจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอนัล พับลิเคชั่น.
- นิรันดร์ สถิตย์ขราณี. (2559). การบังคับใช้กฎหมายจราจรกับการสร้างความเสมอภาคในสังคมไทยรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต . ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 (22 พฤษภาคม 2562).

- พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522. (2522). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 77 ฉบับพิเศษ. หน้า 1 (12 พฤษภาคม 2522).
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2563). ระบบสารสนเทศ (POLIS) สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- อุกฤษ มงคลนาวิน. (2558). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการจราจร. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.nrlcthailand.org/nrlc2013/download/20141110.pdf>.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610 .
- Likert, R. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw – Hill.
- WHO. (2015). *Global status report on road safety*. Geneva: WHO.
- _____. (2018). *Global status report on road safety*. Geneva: WHO.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2 ed.). New York: Harper and Row.

การประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด*

ASSESSING STUDENTS' THINKING SKILLS IN MATHEMATICS CLASSROOM USING LESSON STUDY AND OPEN APPROACH

ชนากานต์ สุวรรณคำ

Chanakan Suwannakam

นฤมล ช่างศรี

Narumon Changsri

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: chana.suwan@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 19 คน และทีมการศึกษาชั้นเรียนของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย จำนวน 4 คน การวิจัยในระยะที่ 1 เป็นการสอนและสังเกตชั้นเรียนโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 ระยะที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การคูณในแนวดิ่ง จำนวน 7 แผน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องบันทึกวิดีโอ เครื่องบันทึกภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง แบบบันทึกการสังเกต ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ พบว่าทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการประเมินทักษะการคิดของนักเรียน ดังนี้ ในขั้นการร่วมมือกันวางแผนการสอน ได้ร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อหาสาระ จุดประสงค์ สถานการณ์ปัญหา การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน เครื่องมือที่ช่วยในการประเมิน และตำแหน่งที่จะประเมิน ซึ่งมีการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนได้อย่างหลากหลาย ในขั้นการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดและร่วมสังเกตการสอน มีการประเมินทักษะการคิดผ่านการสังเกตแนวคิดของนักเรียนในขณะที่กำลังแก้ปัญหา ซึ่งนักเรียนสามารถคิดได้ด้วยตนเอง และมีแนวคิดที่หลากหลาย และในขั้นการร่วมมือกันสะท้อนผลการสอน มีการสะท้อนผล

* Received 24 February 2021; Revised 5 March 2021; Accepted 20 March 2021

เกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนพบว่า ส่วนใหญ่ตรงตามที่ได้คาดการณ์ไว้ และมองเห็นความ
ยุ่งยากของนักเรียน อีกทั้งสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการสอนครั้งต่อไปได้อีกด้วย

คำสำคัญ: การประเมินทักษะการคิด, การศึกษาชั้นเรียน, วิธีการแบบเปิด

Abstract

The purpose of this research was to assess students' thinking skills in mathematics classroom using Lesson Study incorporating Open Approach. The target group were 19 third - grade students in the academic year 2019 and 4 teachers of lesson study team in Loei province. The first stage was mathematics teaching and classroom observation using lesson study incorporating Open Approach. This stage had proceeded since the academic year 2017. The second stage was the research's data collection from the 7 lesson plans entitled Vertical Multiplication. The research instruments which were used in this study were lesson plan's form, lesson plans, a video recorder, a camera still recorder, a recorder audiotape, and an observer behavior's form which analyzes data according to the concept of Inprasitha. The study results showed that the lesson study team had assessed students' thinking skills as follows. In the collaborative teaching planning phase, the lesson study team discussed various issues, such as the lesson's contents, lesson's objectives, open-ended problems, students' mathematical thinking hypothesis, an instrumental study assessment, and the topics to assess. The lesson study team predicted students' mathematical thinking in various ways. For the collaborative observation of the teaching phase by using lesson study incorporating Open Approach, the lesson study team assessed students' thinking skills by observing students' thinking while the students solved the problem and found out that they can think by themselves in various ways. And at the collaborative reflection of the teaching phase, the lesson study team reflected on students' thinking which was found in the classroom. The mathematical thinking that the lesson study team predicted was in accord and found students' problems in mathematics problem - solving. The previous teaching class's reflection could help develop of mathematical teaching's plans in the next mathematics teaching class.

Keywords: Thinking Skills Assessment, Lesson Study, Open Approach

บทนำ

ปัญหาของระบบการศึกษาของไทยที่การจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นไปที่เนื้อหาและยึดครูเป็นศูนย์กลาง นักเรียนจึงเป็นเพียงผู้รับเนื้อหาจากครูและท่องจำเพื่อการสอบ ซึ่งไม่ได้เน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดหรือเน้นไปที่การเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ไม่เป็นส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านต่าง ๆ จึงต้องมีการปฏิรูประบบการศึกษาใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) การประเมินการจัดการเรียนคณิตศาสตร์ของไทยในปีการศึกษา 2557 - 2561 โดยพิจารณาจากผลการทดสอบสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT) ในความสามารถด้านคำนวณ และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O - NET) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในทุกระดับ พบว่าผลการทดสอบอยู่ในรูปแบบของคะแนนเฉลี่ยและมีระดับคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Partnership for 21st Century Learning ที่กล่าวว่า การประเมินในปัจจุบันเต็มไปด้วยการประเมินที่วัดความรู้ด้านเนื้อหาหลัก แต่ขาดการประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Learning, 2007) และการประเมินในปัจจุบันยังเป็นการประเมินเพื่อตัดสินความสามารถของนักเรียนหรือเพื่อปรับปรุงการสอนเท่านั้น ผลการประเมินของนักเรียนมักอยู่ในรูปของคะแนนหรือผลสัมฤทธิ์ ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการปรับปรุงการสอน ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมทำให้แนวคิดในการประเมินเป็นเพียงแค่การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ (Assessment of Learning) ของนักเรียนเท่านั้น (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561)

โลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านเทคโนโลยีและต้องการคนที่มีความรู้ทักษะแบบใหม่ คิดทำอะไรใหม่ ๆ แก้ปัญหาที่ยากซับซ้อนได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้นเพื่อที่จะสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Partnership for 21st Century Learning, 2015) การปฏิรูปการศึกษาและให้ความสำคัญกับทักษะที่จำเป็น ซึ่งทักษะการคิดขั้นสูงที่เป็นผลมาจากกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาด้วยตัวเองของนักเรียนจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี การเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับวิธีการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้จะทำให้วิธีสอนของครูเปลี่ยนไปเป็นการพยายามค้นหากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถทำได้โดยการค้นหาแนวคิดของนักเรียนจะทำให้ครูเข้าถึงการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการเน้นการเรียนรู้ของนักเรียนและครูรวมทั้งพัฒนาการสอนของครูไปพร้อม ๆ กับการพัฒนานักเรียนด้วย (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ จึงต้องมีวิธีการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน มีเวลาให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหาด้วยตนเองและครูเข้าไปค้นหาแนวคิดของผู้เรียนเพื่อให้ครูสามารถพัฒนาการสอนไปพร้อม ๆ กับการพัฒนานักเรียนได้

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ได้นำเสนอแนวคิดกรณีวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เป็นวิธีการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาด้วยตนเองของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถคิดได้ด้วยตนเอง และแนวคิดกรณีการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพครูหรือการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อให้ครูสามารถทำงานร่วมกันได้ทุกสัปดาห์และเพื่อให้เกิดวงจรการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อการพัฒนา ซึ่งมีขั้นตอนการศึกษาชั้นเรียน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน 2) การสังเกตการสอนร่วมกัน และ 3) การสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน จะเห็นว่า วิธีการแบบเปิดเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง และการศึกษาชั้นเรียนเป็นแนวทางหนึ่งที่มีช่วงเวลาให้ครูได้ค้นหาแนวคิดของนักเรียนผ่านการสังเกตการสอน ทำให้ครูได้เข้าใจการคิดของนักเรียนมากขึ้นและสามารถนำไปพัฒนาการสอนของครูต่อไปได้ กล่าวได้ว่า วิธีการแบบเปิดและการศึกษาชั้นเรียนเป็นวิธีการหรือแนวทางหนึ่งที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2560)

แนวทางของการประเมินในศตวรรษที่ 21 จึงต้องย้ายจากการประเมินเพื่อวัดความรู้ไปเป็นการวัดความสามารถของนักเรียนในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป้าหมายหลักของการประเมินก็คือ การทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจได้อย่างชัดเจนเพื่อให้ครูสามารถปรับวิธีการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น (The Partnership for 21st Century Learning, 2007) การประเมินแบบเดิมที่ใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในเรื่องเนื้อหาจึงต้องมีการประเมินการเรียนรู้แบบใหม่โดยการบูรณาการการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ทำให้ความหมายของการประเมินเปลี่ยนไปจากเดิม นั่นคือ การประเมิน (Assessment) หมายถึง การพยายามให้คุณค่ากับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกมิติ ซึ่งสอดคล้องกับ Grant P. W. ได้กล่าวว่าการประเมิน หมายถึง “นั่งข้าง ๆ หรือนั่งด้วยกัน” กล่าวคือ เป็นการที่ครูนั่งข้าง ๆ หรือนั่งอยู่กับผู้เรียน ซึ่งก็คือการให้ความสนใจหรือให้คุณค่ากับผู้เรียน (Grant P. W., 1993)

การใช้กรอบแนวคิดในการประเมินแบบใหม่หรือประเมินกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนภายใต้บริบทการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตามแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ เป็นการนำการประเมินมาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการซึ่งครอบคลุมกระบวนการทำงานร่วมกันของครูใน 3 ขั้นตอน นั่นคือการทำให้การประเมินเป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน โดยอาศัยแนวคิดของนักเรียนเป็นหลักเพื่อเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาผ่านการร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันสังเกตชั้นเรียน และร่วมกันสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ นอกจากนั้นแล้วการใช้ปัญหาปลายเปิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ตามวิธีการแบบเปิด เป็นพื้นที่ที่เปิดให้นักเรียนได้แก้ปัญหาตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เมื่อนักเรียนได้รับโอกาสให้เรียนรู้ตามธรรมชาติของแต่ละคนและได้รับการยอมรับจากชั้นเรียนแบบใหม่นี้ส่งผลให้เกิดแนวคิดคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนอย่างแตกต่างหลากหลาย (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์,

2561) ซึ่งสอดคล้องกับ Isoda, M. & Katagiri, S. ที่กล่าวว่า การพัฒนาการคิดทางคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving Approach) (Isoda, M. & Katagiri, S., 2012) เป็นวิธีการสอนเพื่อพัฒนาการคิดทางคณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยตนเองผ่านกระบวนการแก้ปัญหา และการคิดเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่เป็นกิจกรรมขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประเมินข้อโต้แย้งที่ซับซ้อน เป็นต้น (John, B. & Geoff, T., 2013) กระบวนการเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้มีการเคลื่อนย้ายจากพฤติกรรมไปสู่ทักษะการคิด ซึ่งความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการคิด (Thinking Skills) คือ ทักษะการคิดไม่ใช่แค่การคิดหาคำตอบ หรือไม่ใช่แค่การคิดทำอะไรซ้ำ ๆ ไม่ใช่แค่การคิดตาม รวมทั้งไม่ใช่แค่การคิดได้ แต่ทักษะการคิดต้องเริ่มต้นจากการคิดด้วยตนเองหรือเพื่อตนเอง

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง การคูณในแนวตั้ง ในหนังสือเรียนทั่วไป มักจะเริ่มต้นการเรียนรู้จากโจทย์ปัญหาที่เป็นตัวเลขและเน้นให้นักเรียนแสดงวิธีการคูณ โดยให้ทำตามขั้นตอนในหนังสือเรียนและให้ทำแบบฝึกหัดจนเกิดความชำนาญ หลังจากนั้นจึงเป็นโจทย์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ดังนั้น แนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นมีเพียงการแสดงวิธีการคูณตามขั้นตอนในหนังสือเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนเรื่อง การคูณในแนวตั้งในหนังสือเรียนที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ที่เริ่มต้นการเรียนรู้จากโจทย์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันด้วยการลองคิดด้วยตนเองโดยใช้วิธีอื่น ๆ ที่หลากหลายก่อนนำไปสู่วิธีการคูณในแนวตั้ง ดังนั้นแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นจึงมีได้หลากหลายแนวคิด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง การคูณในแนวตั้ง เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำแนวคิดที่ได้จากการประเมินมาใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ในส่วนของการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนในหน่วยการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ และเป็นแนวทางในการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ระดับชั้นประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 19 คน และทีมการศึกษาชั้นเรียนของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้วิจัย 1 คน ครูประจำการ 1 คน และนักศึกษานิเทศก์ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 คน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยที่มีรายละเอียดที่ใช้ในการศึกษาดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ในระหว่างที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

2. แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันสร้างในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการคูณในแนวดั้ง ซึ่งอยู่ในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดทำขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่าง CRICED, University of Tsukuba ประเทศญี่ปุ่น และศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยทีมการศึกษาชั้นเรียนใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ซึ่งหน่วยการเรียนรู้เรื่องการคูณในแนวดั้งที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 7 แผน

3. เครื่องบันทึกวิดีโอ เครื่องบันทึกภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับบันทึกภาพและเสียงเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนที่ดำเนินไปในช่วงที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน และใช้สำหรับบันทึกเสียงของทีมการศึกษาชั้นเรียนในช่วงที่สร้างแผนการจัดการเรียนรู้และสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกแต่ละครั้งทั้งในรูปแบบภาพและเสียงไปวิเคราะห์แล้วถอดคำพูดและพฤติกรรมออกมาในรูปข้อความและจัดทำเป็นโพโตคอล

4. แบบบันทึกการสังเกต ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนและความยุ่งยากที่เกิดขึ้นในช่วงที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน และทีมการศึกษาชั้นเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกแต่ละครั้งไปประกอบการสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทีมการศึกษาชั้นเรียนสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และบันทึกเสียงในช่วงที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

2. ทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตชั้นเรียนร่วมกัน บันทึกภาพนิ่ง และบันทึกวิดีโอ ซึ่งมีผู้วิจัยเป็นผู้สอนด้วยวิธีการแบบเปิด และผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้บันทึกวิดีโอ บันทึกภาพนิ่ง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกการสังเกต และเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อยืนยันข้อมูล โดยใช้ผลงานของนักเรียนและโพโตคอลชั้นเรียน

3. ทีมการศึกษาชั้นเรียนสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และสังเกตชั้นเรียนมาใช้ในการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด และบันทึกเสียงในช่วงที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการถอดคำพูดของทีมการศึกษาชั้นเรียนจากเครื่องบันทึกเสียงในระหว่างที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และร่วมกันสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอน และถอดคำพูดและพฤติกรรมของนักเรียนจากเครื่องบันทึกวิดีโอในระหว่างที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนออกมาในรูปข้อความและจัดทำเป็นโปรโตคอล และนำแบบบันทึกการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกการสังเกต และผลงานของนักเรียนมาวิเคราะห์การประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561)

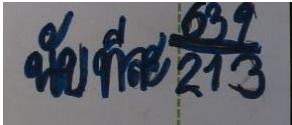
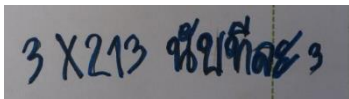
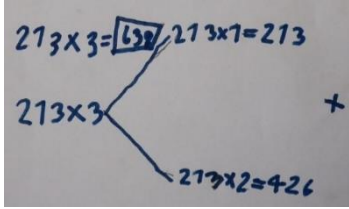
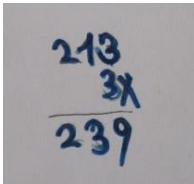
ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ซึ่งวิเคราะห์ตามขั้นตอนของการประเมินทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21 โดยใช้วัตรกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ แสดงให้เห็นการประเมินทักษะการคิดของนักเรียน ดังนี้

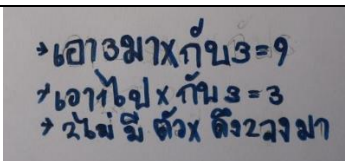
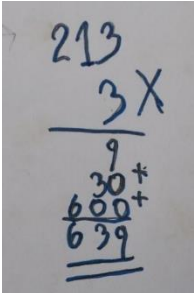
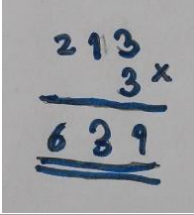
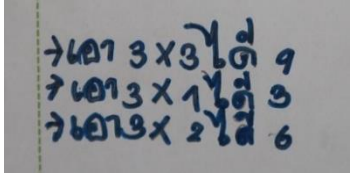
ตารางที่ 1 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์การประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

ขั้นที่ 1 การร่วมมือกันวางแผนการสอน	ขั้นที่ 2 การสอนด้วยวิธีการแบบเปิดและร่วมสังเกตการสอน	ขั้นที่ 3 การร่วมมือกันสะท้อนผลการสอน
ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันวางแผนการสอน โดยเริ่มจากการนำสถานการณ์ ปัญหา และคำสั่งในหนังสือเรียน มาเป็นจุดเริ่มต้นในการพูดคุยและวางแผนการสอนร่วมกัน โดยร่วมกันพิจารณาสถานการณ์ปัญหาและคำสั่งอีกครั้ง จากนั้นจึงพูดคุยและอภิปรายกันในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อหาสาระ จุดประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน เครื่องมือที่จะใช้ในการประเมิน และตำแหน่งที่จะประเมินในคาบนี้ ซึ่งทีมการศึกษาชั้นเรียนสามารถคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนได้ดังนี้	ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกันวางแผนมาสอนด้วยวิธีการแบบเปิด โดยมีผู้วิจัยเป็นครูผู้สอน และมีทีมการศึกษาชั้นเรียนเป็นผู้สังเกตแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และเก็บรวบรวมหลักฐานจากการประเมินทักษะการคิดของนักเรียน โดยใช้เครื่องบันทึกวิดีโอ เครื่องบันทึกภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง ซึ่งพบแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นทั้งหมดดังนี้ ขั้นที่ 1 ชื่นนำเสนอปัญหาปลายเปิด	ทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการสะท้อนผลเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นและความยุ่งยากของนักเรียนในคาบนี้ ดังนี้ 1. แนวคิดของนักเรียน 1.1. แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนประโยคสัญลักษณ์เกิดขึ้นทั้งหมด 1 แนวคิด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ - แนวคิดที่คาดการณ์ไว้และตรงตามที่คาดการณ์มี 1 แนวคิด ได้แก่ 213×3 1.2. แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการคำนวณ 213×3 เกิดขึ้นทั้งหมด 6 แนวคิด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ - แนวคิดที่คาดการณ์ไว้และตรงตามที่คาดการณ์มี 5 แนวคิด ได้แก่
1. เนื้อหาสาระ	1. การเขียนประโยคสัญลักษณ์ แนวคิด คือ 213×3	

ขั้นที่ 1 การร่วมมือกัน วางแผนการสอน	ขั้นที่ 2 การสอนด้วย วิธีการแบบเปิดและ ร่วมสังเกตการสอน	ขั้นที่ 3 การร่วมมือกัน สะท้อนผลการสอน
วิธีการคูณเลข 3 หลัก กับเลข 1 หลักโดยการแยกตัวตั้งคูณ และการคำนวณในแนวตั้ง 2. จุดประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ นักเรียนสามารถแสดงวิธีการคำนวณ 213×3 ได้ 3. สถานการณ์ปัญหา สถานการณ์ปัญหา: ระยะทางรอบสระยาว 213 เมตร นักเรียนวิ่งรอบสระ 3 รอบ นักเรียนจะวิ่งได้ระยะทางทั้งหมดเท่าไร คำสั่งที่ 1 ให้นักเรียนเขียนประโยคสัญลักษณ์ คำสั่งที่ 2 ให้นักเรียนแสดงวิธีการคำนวณ 213×3 ให้ได้หลากหลายวิธี 4. การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน 4.1 การเขียนประโยคสัญลักษณ์ แนวคิดที่ 1 $213 + 213 + 213$ แนวคิดที่ 2 23×213 แนวคิดที่ 3 213×3 4.2 วิธีการคำนวณ 213×3 แนวคิดที่ 1 ใช้การนับเพิ่มขึ้นทีละเท่า ๆ กัน (นับเพิ่มขึ้นทีละ 213) แนวคิดที่ 2 ใช้การสลับที่การคูณ และนับเพิ่มขึ้นทีละ 3 แนวคิดที่ 3 ใช้กฎการคูณ (เมื่อตัวคูณเพิ่มขึ้นทีละ 1 คำตอบจะเพิ่มขึ้นทีละ 213) แนวคิดที่ 4 ใช้การแยกตัวคูณ วิธีที่ 1 แยก 3 ออกเป็น 1 กับ 2 วิธีที่ 2 แยก 3 ออกเป็น 1 กับ 1 กับ 1 แนวคิดที่ 5 ใช้การแยกตัวตั้งคูณ	ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน 2. วิธีการคำนวณ 213×3 แนวคิดที่ 1 นับเพิ่มขึ้นทีละ 213 แนวคิดที่ 2 ใช้การสลับที่การคูณ และนับเพิ่มขึ้นทีละ 3 แนวคิดที่ 3 การแยกตัวคูณ (แยก 3 ออกเป็น 2 กับ 1) แนวคิดที่ 4 การคูณในแนวตั้งซึ่งได้คำตอบเท่ากับ 239 	1. การนับเพิ่มขึ้นทีละเท่า ๆ กัน โดยการนับเพิ่มขึ้นทีละ 213 2. ใช้การสลับที่การคูณ และนับเพิ่มขึ้นทีละ 3 3. การแยกตัวคูณ โดยแยก 3 ออกเป็น 1 กับ 2 4. การคูณในแนวตั้งซึ่งได้คำตอบเท่ากับ 239 5. การคูณในแนวตั้งซึ่งได้คำตอบเท่ากับ 639 - แนวคิดที่คาดการณ์ไว้แต่ไม่ตรงตามที่คาดการณ์มี 1 แนวคิด ได้แก่ การคูณในแนวตั้ง โดยแยกผลคูณเป็น 9 กับ 30 กับ 600 ซึ่งได้คำตอบเท่ากับ 639 2. ความยุ่งยากของนักเรียน ความยุ่งยากในการคำนวณ 213×3 ในแนวตั้ง คือ เมื่อคูณในหลักหน่วยและหลักสิบแล้ว 2 ที่อยู่ในหลักร้อยจะต้องนำไปคูณ 3 ด้วยหรือไม่

ขั้นที่ 1 การร่วมมือกัน วางแผนการสอน	ขั้นที่ 2 การสอนด้วย วิธีการแบบเปิดและ ร่วมสังเกตการสอน	ขั้นที่ 3 การร่วมมือกัน สะท้อนผลการสอน
วิธีที่ 1 แยก 213 ออกเป็น 200 กับ 13 วิธีที่ 2 แยก 213 ออกเป็น 200 กับ 10 กับ 3 แนวคิดที่ 6 ใช้การคูณในแนวตั้ง วิธีที่ 1 นำ 3 คูณ 3 เท่ากับ 9 เติม 9 ในหลักหน่วย เติม 1 ในหลักสิบ และเติม 2 ในหลักร้อย จะได้คำตอบเท่ากับ 219 วิธีที่ 2 นำ 3 คูณ 3 เท่ากับ 9 เติม 9 ในหลักหน่วย นำ 3 คูณ 1 เท่ากับ 3 เติม 3 ในหลักสิบ และเติม 2 ในหลักร้อย จะได้คำตอบเท่ากับ 239 วิธีที่ 3 นำ 3 คูณ 3 เท่ากับ 9 เติม 9 ในหลักหน่วย นำ 3 คูณ 1 เท่ากับ 3 เติม 3 ในหลักสิบ และนำ 3 คูณ 2 เท่ากับ 6 เติม 6 ในหลักร้อย จะได้คำตอบเท่ากับ 639 5. เครื่องมือที่ช่วยในการประเมิน 5.1 คำสั่งของสถานการณ์ปัญหา 5.2 สื่อการเรียนรู้ สื่อหลัก ได้แก่ แถบสถานการณ์ ปัญหา แถบคำสั่ง ภาพสถานการณ์ ปัญหา สื่อเสริม ได้แก่ บล็อกแม่เหล็ก ภาพบล็อกแสดง 213×3 6. ตำแหน่งที่จะประเมินแต่ละคาบ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการคำนวณ 213×3	 แนวคิดที่ 5 การคูณในแนวตั้ง โดยแยก ผลคูณเป็น 9 กับ 30 กับ 600 ซึ่งได้คำตอบ เท่ากับ 639 แนวคิดที่ 6 การคูณในแนวตั้งซึ่งได้ คำตอบเท่ากับ 639 	
	ขั้นที่ 3 การอภิปรายทั้งชั้นและการ เปรียบเทียบ ไม่พบแนวคิด	
	ขั้นที่ 4 การสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิด ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ไม่พบแนวคิด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการประเมินทักษะการคิดของนักเรียน ดังนี้ ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันวางแผนการสอนโดยอภิปรายร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อหาสาระ จุดประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ สถานการณ์ปัญหา การคาดการณ์ แนวคิดของนักเรียน เครื่องมือที่ช่วยในการประเมิน และตำแหน่งที่จะประเมินในคาบนี้ ซึ่งทีมการศึกษาชั้นเรียนสามารถคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนได้ และมีการคาดการณ์แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนประโยคสัญลักษณ์ไว้ 3 แนวคิด และคาดการณ์แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการคำนวณ 213×3 ไว้ 6 แนวคิด จากนั้นทีมการศึกษาชั้นเรียนได้นำมาสอนด้วยวิธีการแบบเปิด โดยมีผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนและมีทีมการศึกษาชั้นเรียนเป็นผู้สังเกตแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการสะท้อนผลเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นและความยุ่งยากของนักเรียนในคาบนี้ ซึ่งพบแนวคิดเกี่ยวกับการเขียนประโยคสัญลักษณ์เกิดขึ้น 1 แนวคิดและตรงตามที่คาดการณ์ไว้ และพบแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการคำนวณ 213×3 เกิดขึ้น 6 แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตรงตามที่คาดการณ์ไว้ 5 แนวคิด และแนวคิดที่คาดการณ์ไว้แต่ไม่ตรงตามที่คาดการณ์มี 1 แนวคิด

อภิปรายผล

ผลการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ตามกรอบแนวคิด สอดคล้องกับผลการวิจัยของสดใส ศรีฤตา ที่พบว่า การประเมินระหว่างสอนในชั้นเรียนที่ใช้ การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดมีลักษณะที่เป็นการวางแผนไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ที่ว่า การประเมินทักษะการคิดจะครอบคลุมในทุก ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ช่วงการวางแผนการสอน (สดใส ศรีฤตา, 2557) ขั้นที่ 2 การสอนด้วยวิธีการแบบเปิดและร่วมสังเกตการสอน จะเห็นว่า การสอนด้วยวิธีการแบบเปิดทำให้ทีมการศึกษาชั้นเรียนสามารถประเมินทักษะการคิดผ่านการสังเกตแนวคิดของนักเรียนที่เกิดจากการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองและนักเรียนสามารถคิดได้อย่างหลากหลาย (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561) สอดคล้องกับผลการวิจัยของศิริรัตน์ ขาวนา ที่พบว่า ในแต่ละ ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด ครูมีการประเมินอยู่อย่างต่อเนื่องร่วมกับทีมการศึกษาชั้นเรียน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจหรือวิธีคิดของนักเรียนในชั้นเรียน (ศิริรัตน์ ขาวนา, 2555) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ที่ว่า การใช้ปัญหาปลายเปิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ตามวิธีการแบบเปิดส่งผลให้เกิดแนวคิดคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนอย่างแตกต่างหลากหลาย ขั้นที่ 3 การร่วมมือกันสะท้อนผลการสอน จะเห็นว่า ทีมการศึกษาชั้นเรียนสะท้อนผลเกี่ยวกับแนวคิดและความยุ่งยากของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และนำข้อมูลจากการสะท้อนผลไปใช้ในการวางแผนการสอนในครั้งต่อไปเพื่อประเมินทักษะการคิดของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561) สอดคล้องกับผลการวิจัยของศิริรัตน์ ขาวนา ที่พบว่า การศึกษาชั้นเรียน

ส่งเสริมการรวบรวมแนวคิดของนักเรียนและมุมมองที่หลากหลาย ทำให้เห็นถึงการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้นและเป็นข้อมูลที่จะใช้ปรับปรุงการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในครั้งต่อไป (ศิริรัตน์ ขาวนา, 2555)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ส่งเสริมกระบวนการทำงานของครูและทักษะการคิดของนักเรียนไปพร้อม ๆ กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเห็นได้จากกระบวนการทำงานของทีมการศึกษาชั้นเรียนในการร่วมกันวางแผนการสอนและคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนเพื่อเป็นกรอบในการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนในคาบนั้น มีการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดและประเมินทักษะการคิดผ่านการสังเกตแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนในขณะที่นักเรียนกำลังแก้ปัญหา และสะท้อนผลเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนและความยุ่งยากของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการสอนในครั้งต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Lorna M. Earl ที่กล่าวว่า ในการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ครูจะรวบรวมข้อมูลเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทำการประเมินเพื่อเปิดให้เห็นเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนรู้และสิ่งที่สามารถทำได้ (Lorna M. E., 2013) และใช้ข้อมูลเชิงลึกในการให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนและการสอนของครู ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายหลักของแนวทาง การประเมินในศตวรรษที่ 21 คือทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ครูสามารถปรับวิธีการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น (The Partnership for 21st Century Learning, 2015)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประเมินทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการคูณในแนวตั้ง จำนวน 7 แผนการจัดการเรียนรู้ในบริบทของชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ มีรายละเอียด ดังนี้ ขั้นที่ 1 การร่วมมือกันวางแผนการสอน พบว่า ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันวางแผนการสอนเพื่อเป็นกรอบในการประเมินทักษะการคิดของนักเรียน โดยเริ่มจากการนำสถานการณ์ปัญหาและคำสั่งในหนังสือเรียน มาเป็นจุดเริ่มต้นในการพูดคุยและวางแผนการสอนร่วมกัน โดยร่วมกันพิจารณาสถานการณ์ปัญหาและคำสั่งอีกครั้ง จากนั้นจึงพูดคุยและอภิปรายกันในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อหาสาระ จุดประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน เครื่องมือที่ช่วยในการประเมิน และตำแหน่งที่จะประเมินในแต่ละคาบ ซึ่งทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนได้อย่างหลากหลาย โดยนำข้อมูลจากการสะท้อนผลการสอนคาบก่อนหน้ามาใช้ในการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน ขั้นที่ 2 การสอนด้วยวิธีการแบบเปิดและร่วมสังเกตการสอน พบว่า

ทีมการศึกษาชั้นเรียนประเมินทักษะการคิดผ่านการสังเกตแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนในขณะที่นักเรียนกำลังแก้ปัญหา ซึ่งนักเรียนสามารถคิดได้ด้วยตนเองและมีแนวคิดที่หลากหลาย เช่น การนับเพิ่มขึ้นทีละเท่า ๆ กัน การสลับที่การคูณและนับเพิ่มขึ้นทีละเท่า ๆ กัน การใช้กฎการคูณ การแยกตัวคูณ การแยกตัวตั้งคูณ การคำนวณในใจ โดยใช้การบวกและใช้การคูณทีละหลัก และการคูณในแนวตั้ง ขั้นที่ 3 การร่วมมือกันสะท้อนผลการสอน พบว่าทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการสะท้อนผลเกี่ยวกับแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนพบว่า ส่วนใหญ่ตรงตามที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้คาดการณ์ไว้ และยังมองเห็นความยุ่งยากของนักเรียนที่เกิดขึ้น อีกทั้งสามารถนำข้อมูลจากการสะท้อนผลไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไปได้อีกด้วย ข้อเสนอแนะ ครูผู้สอนและทีมการศึกษาชั้นเรียนสามารถนำแนวทางการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนมาใช้ในการคาดการณ์แนวคิดในขณะที่วางแผนการสอน สังเกตแนวคิดของนักเรียนขณะที่สอน และสะท้อนผลเกี่ยวกับแนวคิดที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด และการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาแนวคิดของนักเรียนจากหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เคยเรียนผ่านมาแล้วที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “การคูณในแนวตั้ง” เพื่อเป็นแนวทางในการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนและการวางแผนการสอน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (The authors gratefully acknowledge use of service and facilities of the Centre for Research in Mathematics Education (CRME) and the Faculty of Education, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand.)

เอกสารอ้างอิง

- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน. ขอนแก่น: เพ็ญพรินตัง จำกัด.
- _____. (2560). วิธีการสอนที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาในบริบทของการพัฒนาวิชาชีพครูคณิตศาสตร์โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. ใน เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในโครงการพัฒนาการคิดขั้นสูงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต.

- _____. (2561). คณิตศาสตร์สำหรับระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เล่ม 1. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2561). นวัตกรรมการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. ใน เอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สายการสอนปี 2561. โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต.
- ศิริรัตน์ ขาวนา. (2555). การประเมินของครูเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สดใส ศรีฤตา. (2557). การใช้การประเมินระหว่างสอนของครูเพื่อปรับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). สภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 “จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร”. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- Grant P. W. (1993). *Assessing Student Performance: Exploring the Purpose and Limits of Testing*. San Francisco, California: Jossey - Bass.
- Isoda, M. & Katagiri, S. (2012). *Mathematical Thinking: How to Develop it in the Classroom*. Japan: World Scientific.
- John, B. & Geoff, T. (2013). *Thinking Skills Critical Thinking and Problem Solving* Second edition. Italy: L.E.G.O. S.p.A.
- Lorna M. E. (2003). *Assessment as learning: Using classroom assessment to maximize student learning*. Thousand Oaks, California: Corwin.
- _____. (2013). *Assessment as learning: Using classroom assessment to maximize student learning – second edition*. Thousand Oaks, California: Corwin.
- The Partnership for 21st Century Learning. (2007). *21st Century Skills Assessment*. Retrieved October 23, 2562, from https://snazlan.files.wordpress.com/2017/11/21st-century-skills_assessment.pdf
- _____. (2015). *P21 Framework Definitions*. Retrieved October 23, 2562, from https://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_Definitions_New_Logo_2015_9pgs.pdf

ศึกษาการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของ
สมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี*

A STUDY OF MANAGEMENT FOR COMMUNITY FINANCIAL
INSTITUTION WITH PARTICIPATION OF BAN HUAI NGOR'S
COMMUNITY MEMBERS, THUNG PHLA SUB - DISTRICT,
KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE

วิฑูร สิมะประเสริฐ

Vitoon Simaprasert

พระสมุห์ธณภัทร ธนภทโท (ทิพย์วงศ์)

Phrasamu Thanapat Dhanabhaddo (Tipwong)

ไพรัตน์ ฉิมหาด

Pairat Chimhad

สุชาติ ใหม่อ่อน

Suchat Mai-On

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: vitoon19559818@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการและข้อเสนอแนะและ
แนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน
บ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่
วิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ จำนวน 21 คน และวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม
ตัวอย่าง จำนวน 227 คน ซึ่งได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และ
มอร์แกน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า
1) การบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ
ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) พิจารณา
เป็นรายด้าน พบว่า ด้านส่งเสริมการออมเงินชุมชน ($\bar{X} = 3.86$) ค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้าน

* Received 25 February 2021; Revised 6 March 2021; Accepted 21 March 2021

สวัสดิการชุมชน ($\bar{X}$ = 3.50) มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 2) ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า ควรสร้างทางให้สมาชิกได้ตัดสินใจเลือกออมเงินและการกู้เงินของสมาชิกต้องมีกรรมการพิจารณา ตรวจสอบและต้องแสดงแผนการใช้จ่ายเงินประกอบการพิจารณา พร้อมทั้งเพิ่มเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้มีความสะดวกและทันสมัย ควรแนะนำการวางแผนการใช้จ่ายเงินและการต่อยอดพัฒนาอาชีพเพื่อเป็นโอกาสสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและควรมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการแก่สมาชิก รวมไปถึงการส่งเสริมสนับสนุนการตั้งกลุ่มอาชีพของสมาชิกเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, สถาบันการเงินชุมชน, การมีส่วนร่วม, สมาชิกในชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were to study the management and recommendations and guidelines for the management of community financial institutions with participation of community members at Ban Huai Ngo, Thung Phla Sub - district, Khok Pho District. Pattani Province This research was a combination of methods such as qualitative research using interview form. Data were analyzed from in - depth interviews from 21 key informants and quantitative questionnaires using a questionnaire. Data were collected from a sample of 227 subjects, who were sampled using the ready - made tables of Crazy and More. axis The statistics used for data analysis were mean, frequency and percentage values. The results of the research were as following; 1) Community financial institution management with participation of Ban Huai Ngo community members, Thung Phla Sub - district, Khok Pho District. Pattani Province Overall, it was at a high level ($\bar{X}$ = 3.63). Considered on a case-by-side basis, it was found that in promoting community savings ($\bar{X}$ = 3.86), The mean was the highest. And community welfare ($\bar{X}$ = 3.50) had the lowest average. 2) Recommendations and guidelines for community financial institution management by participation of members of Ban Huai Ngo community, Thung Phla Subdistrict, Khok Pho District. Pattani province found that members should create a way for members to decide on saving and borrowing their money. Check and show the money spending plan for consideration. Along with adding technology to help make it more convenient and modern Planning for spending money and career development should be recommended as income -

generating opportunities for members and a welfare fund should be established for members. Including promoting and supporting the establishment of professional groups of members to generate income for families and communities.

Keywords: Management, Community Financial Institution, Participation, Community Members

บทนำ

เศรษฐกิจโลกยังอยู่ในช่วงของการฟื้นตัวจากปัญหาวิกฤติต่าง ๆ การแข่งขันในตลาดโลกจะรุนแรงขึ้นโดยที่ประเทศต่าง ๆ มุ่งเน้นการนำนวัตกรรมมาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ในขณะที่เศรษฐกิจไทย ขยายตัวต่ำกว่าศักยภาพมาต่อเนื่องหลายปี ทั้งจากผลกระทบของเศรษฐกิจโลกซบเซาและข้อจำกัดภายในประเทศเองที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มผลิตภาพและขีดความสามารถ ในการแข่งขันรวมทั้งฐานเศรษฐกิจภายในประเทศขยายตัวช้า ขณะเดียวกัน 5 ปีต่อจากนี้เป็นช่วงของการปฏิรูปเศรษฐกิจในหลายด้านเพื่อวางพื้นฐานให้สามารถพัฒนาต่อยอดให้ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงได้ภายในปี 2570 ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการใช้นวัตกรรม คุณภาพคน และการปรับปรุงด้านกฎระเบียบและการบริหารจัดการที่ดีเป็นปัจจัยนำในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการบริหารเศรษฐกิจมหภาคให้มีเสถียรภาพ เพิ่มประสิทธิภาพภาคการเงินและดูแลวินัยทางการเงินการคลังควบคู่กับการดำเนินยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจรายสาขา ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการที่เป็นฐานรายได้เดิมและขยายสาขาการผลิตและบริการใหม่ ๆ สำหรับอนาคต (ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564), 2559) และในพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 มาตรา 15 ความว่า “ให้สถาบันการเงินประชาชนมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการออมทรัพย์แก่สมาชิกและให้บริการทางการเงินแก่สมาชิกรวมทั้งส่งเสริมหรือสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิตและสวัสดิการของสมาชิกและประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินงานของสถาบันการเงินประชาชน สถาบันการเงินประชาชนต้องมีทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้น มูลค่าเท่า ๆ กัน โดยสมาชิกแต่ละคนต้องถือหุ้นอย่างน้อยคนละหนึ่งหุ้นซึ่งเป็นหุ้นที่ต้องชำระครั้งเดียวเต็มมูลค่า” (พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562, 2562)

ที่ผ่านมาองค์กรการเงินชุมชนนับได้ว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจในการช่วยเหลือให้ประชาชนฐานรากหรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าถึงบริการทางการเงิน โดยมีการให้บริการหลักได้แก่ การรับฝากเงิน การให้สินเชื่อและการจัดสวัสดิการชุมชนและบางองค์กรมีสวัสดิการครอบคลุมไปถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนิน

กิจกรรมต่าง ๆ มีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น โดยการบริหารจัดการภายในองค์กรมีลักษณะเป็นกึ่งทางการคืออาศัยกติกาของสมาชิกที่ร่วมกันกำหนดขึ้น พบว่า มีประเด็นที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ดังนี้ 1) สมาชิกองค์กรจะเป็นผู้บริหารจัดการร่วมกันซึ่งไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้น หากมีปัญหาขึ้นทำให้ภาระการรับผิดชอบอยู่ในนาม “บุคคลธรรมดา” และเป็นการรับผิดชอบแบบไม่จำกัด จึงอาจส่งผลกระทบต่อในการให้บริการทางการเงินขององค์กรการเงินชุมชน เนื่องจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นตามมาภายหลัง 2) ขาดความรู้ ความสามารถทางการเงินและความมั่นคงและยั่งยืนต่อการบริหารจัดการด้านความเสี่ยงและด้านบัญชี เช่น วิธีการทำบัญชีที่อาจเกิดความคลาดเคลื่อนทำให้ตัวเลขทางบัญชีไม่สามารถสะท้อนผลการดำเนินการที่แท้จริง การบริหารจัดการและการดำเนินงานภายในองค์กร เป็นต้น (ศศิชา หมดมลทิล, 2562)

จากการจัดประชุมเวทีชาวบ้านเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2544 เวลาประมาณ 13.00 น. นางปรีดา เพชรยอดศรี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ได้จัดให้มีการประชุมจัดเวทีชาวบ้านขึ้นที่บริเวณวัดห้วยเงาะ มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของแต่ละครัวเรือน พบว่า ความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม มีความแตกต่างกัน โดยมีจำนวนครัวเรือนที่เข้าประชุมจำนวน 85 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 106 ครัวเรือนและมีผู้อุ่อาศัยมาร่วมประชุมด้วยอีก 20 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 105 คน และหลังจากที่มีการจัดประชุมเวทีชาวบ้านในครั้งนั้น ทางรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อใช้เป็นหมุนเวียนในหมู่บ้านซึ่งมีจำนวนสมาชิกมาสมัครครั้งแรก จำนวน 91 คน ตั้งแต่นั้นมาสมาชิกมากขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันนี้มีจำนวนสมาชิกเป็นชาย 124 คน หญิง 247 คนรวม 371 คน และเงินหมุนเวียนในกองทุนเป็นจำนวนเงิน 36,676,641.52 บาท (ปรีดา เพชรยอดศรี, 2544)

จากแนวคิดและกระบวนการดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนบนห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในแนวคิดการบริหารจัดการวางแผนการดำเนินการที่เกิดจากประสบการณ์และได้เห็นความสำคัญของการออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในพื้นที่และสวัสดิการชุมชนในพื้นที่และด้านการรับผิดชอบต่อสมาชิก เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้มาใช้เป็นข้อเสนอแนะการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เพื่อสร้างความมั่นคงยั่งยืนในชุมชนบนพื้นฐานของสังคมที่มีจิตสำนึกมีคุณธรรม รู้รักสามัคคี มีวินัยด้านการเงิน ให้ความแบ่งปันอยู่กันแบบเครือญาติ ให้ความเคารพนับถือตามลำดับอาวุโส รู้จักเสียสละ และปลูกจิตสำนึกที่ดีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักของปวงชนชาวไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อหาข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามหัวข้อดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มีเนื้อหาตรงและสอดคล้องกับผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีหรือแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองไปยังประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม รวมจำนวน 21 คน ซึ่งกำหนดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี แสดงตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน
1. ตัวแทนสมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ	9 คน
2. ผู้นำท้องที่ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	1 คน
3. ผู้นำท้องถิ่นตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	1 คน
4. ตัวแทนชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	10 คน
รวมทั้งสิ้น	21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยผู้วิจัยมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อความโดยละเอียดตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหา
2. พัฒนาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
4. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมาสัมภาษณ์ตัวแทนสมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และตัวแทนชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งปลา อำเภอกะป้อ จังหวัดปัตตานี

1.3 ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ รวบรวมคำตอบและข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์ตามลำดับ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร

ประชากร ได้แก่ สมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี จำนวน 552 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี จำนวน 227 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และ มอร์แกน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบ (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง ศึกษาการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดย การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ แบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถาบันการเงิน ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี

การสร้างแบบสอบถาม

1. ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จากเอกสาร ตำรา และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างแบบสอบถามที่สมบูรณ์

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการ ศึกษาการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน บ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตามกรอบของการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

3. นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาและ โครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและได้ค่าความสอดคล้องของเนื้อหาที่ 1.00

5. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถาม ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try - Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหา

ค่าความเชื่อมั่น (Riliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbact'Alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คือ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปซึ่งได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้ นำมาเรียบเรียงเนื้อหาในใจความให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจได้ง่ายและแยกออกไปเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ศึกษาการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยรวมพบว่ามีความพึงพอใจต่อการบริหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสมาชิกมีความพึงพอใจต่อการบริหารในด้านส่งเสริมการออมเงินชุมชน มากสุด ($\bar{X} = 3.86$) รองลงมา ด้านการให้สินเชื่อแก่สมาชิก ($\bar{X} = 3.64$) ด้านการรับฝากเงินชุมชน ($\bar{X} = 3.60$) ด้านการให้คำปรึกษาทางการเงิน ($\bar{X} = 3.55$) และ ด้านสวัสดิการชุมชน มีความพึงพอใจต่อการบริหาร น้อยสุด ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในแต่ละด้านโดยรวม

การบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน	ระดับการบริหาร		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านส่งเสริมการออมเงินชุมชน	3.86	0.12	มาก
2. ด้านการให้สินเชื่อแก่สมาชิก	3.64	0.04	มาก
3. ด้านการรับฝากเงินชุมชน	3.60	0.02	มาก
4. ด้านการให้คำปรึกษาทางการเงิน	3.55	0.01	มาก
5. ด้านสวัสดิการชุมชน	3.50	0.04	มาก
รวม	3.63	0.04	มาก

2. ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดย การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งปลา อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

2.1 ด้านส่งเสริมการออมเงินชุมชน

สถาบันการเงินชุมชนควรเปิดให้บริการการรับฝากเงินออม ของสมาชิกให้มีความหลากหลายเพื่อความสะดวกต่อการตัดสินใจในการที่จะทำธุรกรรม ทางการเงินกับสถาบันการเงินชุมชนมากยิ่งขึ้น เช่น การฝากเงินออมในรูปแบบของประกันชีวิต การฝากเงินออมเพื่อการศึกษา การฝากเงินออมเพื่อวัยเกษียณ เป็นต้น ดังที่ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 สมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งปลา อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้ให้ข้อมูลว่า

“สถาบันการเงินชุมชนควรบริหารจัดการเงินฝากเป็นสัดส่วนที่ ชัดเจนโดยการจัดเก็บออมในรูปแบบของธนาคารเพื่อไว้ใช้จ่ายในยามที่เจ็บป่วยหรือเป็นต้นทุน สำหรับการดำรงชีวิตในอนาคต” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2563)

โดยให้สมาชิกและบุคลากรในชุมชนเป็นเจ้าหน้าที่จัดเก็บพร้อมทั้ง นำส่งธนาคารแบบรายวัน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 ตัวแทนชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งปลา อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“ให้สมาชิกและคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมทำหน้าที่รับฝากเงินออมแต่ ต้องปรับให้เหมือนรูปแบบของธนาคาร คือ การรับเงินฝากแบบวันต่อวันและมีพี่เลี้ยงคอยให้ คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งเสริมการออมเงิน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส)” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2563)

และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เสียงตามสายของ ชุมชนหรือสื่อออนไลน์เพื่อเป็นการให้คนในชุมชนและสมาชิกเห็นความสำคัญของการออมเงิน เพื่อการดำรงชีวิตในอนาคตพร้อมทั้งต้องมีของสมนาคุณแก่ผู้ที่มาเปิดบัญชีครั้งแรกตามเกณฑ์ ขั้นต่ำที่กำหนดเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจต่อสมาชิกให้มีแรงจูงใจในการออมเงิน

2.2 ด้านการให้สินเชื่อแก่สมาชิก

ควรมีคณะกรรมการในการตรวจสอบและพิจารณาการขอกู้สินเชื่อ ของสมาชิกอย่างเคร่งครัดและยุติธรรม เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสได้กู้เงินเพื่อการแก้ไขปัญหา ในการลงทุนประกอบอาชีพของสมาชิกตามอัตราส่วนเงินฝาก โดยคิดดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบัน การเงินอื่นและดอกเบี้ยที่ได้จากการส่งคืนของสมาชิกนำมาเป็นทุนสำรองและปันผลเฉลี่ยคือแก่

สมาชิกตามอัตราส่วนของเงินฝาก ซึ่ง ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 สมาชิกสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้ให้ข้อมูลว่า

“ควรมีการตรวจสอบสมาชิกที่จะไปขอสินเชื่อจากทางสถาบันการเงินชุมชนต้องแสดงแผนการใช้จ่ายเงินอย่างชัดเจน เนื่องจากการได้รับเงินสินเชื่อทุกบาททุกสตางค์ต้องใช้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เมื่อเกิดดอกออกผลต้องนำมาชำระส่งคืนตามกำหนด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 2563)

และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 สมาชิกสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“สมาชิกต้องแสดงแผนการใช้จ่ายเงินประกอบเพื่อการพิจารณา กู้สินเชื่อจากสถาบันการเงินชุมชนเพราะเป็นการสร้างความเท่าเทียมซึ่งกันและกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2563)

ในส่วนของการปล่อยสินเชื่อจำเป็นต้องเป็นไปในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารทั่วไปเพราะสถาบันการเงินชุมชนจัดตั้งขึ้นโดยชุมชนรวมทั้งการทวงสินเชื่อจากสมาชิกควรมีการผ่อนผันตามบริบทที่เกิดขึ้นเพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสในการหาเงินมาผ่อนชำระสินเชื่อที่ได้กู้ไปตามจำนวนที่ได้ทำข้อตกลงไว้

2.3 ด้านการรับฝากเงินชุมชน

การรับฝากเงินนั้นต้องมีการทำอย่างต่อเนื่องและรับผิดชอบด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต พร้อมทั้งรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกให้ได้มากที่สุด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้เสนอแนะว่า

“ควรมีการจัดระบบความปลอดภัยในการรับเงินฝากจากสมาชิกซึ่งอาจจะมีเจ้าหน้าที่จากธนาคารที่เป็นพี่เลี้ยงมาทำการตรวจนับเงิน ตรวจสอบความถูกต้องของจำนวนเงินฝากจากสมาชิกทั้งหมด รวมถึงเจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างสุภาพ สร้างความพึงพอใจให้กับสมาชิก เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีนั้นต้องมีการติดตาม ประชาสัมพันธ์ ประสานงานอย่างเป็นระบบ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2563)

2.4 ด้านการให้คำปรึกษาทางการเงิน

ควรมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการคำปรึกษาทางการเงินให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันและควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญเฉพาะทางมาประจำการ

เพื่อสะดวกต่อสมาชิกที่จะมาขอเข้ารับคำปรึกษา เป็นการสร้างความพึงพอใจ เกิดการตื่นตัวรวมไปถึงได้มีส่วนร่วมกับการเงินชุมชนมากยิ่งขึ้นซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 ตัวแทนชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคโคโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้เสนอแนะว่า

“ต้องให้บริการสมาชิกแบบมิตรไมตรี เป็นกันเอง และให้ความสำคัญกับสมาชิกในทุกระดับอย่างทั่วถึงพร้อมทั้งมีการแนะนำการวางแผนการเงิน การประกอบอาชีพเสริมในภาวะเศรษฐกิจที่มีความตกต่ำโดยการจัดทำตัวเลือกให้สมาชิกได้ตัดสินใจและวางแผนได้ตามบริบทของตนเอง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2563)

2.5 ด้านสวัสดิการชุมชน

สถาบันการเงินชุมชนจะต้องมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผลประโยชน์แก่สมาชิก เช่น ทุนการศึกษาสำหรับบุตรหลานสมาชิก เงินเยียวยาสำหรับผู้พิการและทุพพลภาพ ซึ่งจะต้องมีการลงพื้นที่เยี่ยมเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อจัดสรรได้อย่างถูกต้องและควรจัดสรรตามแผนการปกครอง รวมไปถึงการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพของสมาชิกเพื่อเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อเป็นนารายได้เสริมมาสู่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 ตัวแทนชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคโคโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้ให้ข้อมูลว่า

“สถาบันการเงินชุมชนจะต้องมีการลงพื้นที่ชุมชนเมื่อมีโอกาสเพื่อจะได้รับทราบสภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการและทุพพลภาพ จะนำไปสู่การเยียวยาเพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยจัดสรรมอบเงินเยียวยาพร้อมทั้งอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2563)

และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9 สมาชิกสถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคโคโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“ควรมีการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนสำหรับสมาชิก เช่น ทุนการศึกษาแก่บุตรหลานของสมาชิก ฅาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2563)

อภิปรายผล

1. การบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคโคโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจในด้านส่งเสริมการออมเงินชุมชน มากสุด และ

ด้านสวัสดิการชุมชน มีความพึงพอใจน้อยสุด เนื่องจากสถาบันการเงินในชุมชนมีการสนับสนุนให้สมาชิกรู้จักและเห็นความสำคัญของการออมเงิน สมาชิกเอาใส่ใจในการออมเงินเพื่อนำมาฝากเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง มีการแนะนำให้บุตรหลานของสมาชิกให้รู้วิธีการออมเงินที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้สมาชิกสร้างนิสัยในการวางแผนด้านการเงินเพื่อความมั่นคงของชีวิตและมีการให้รางวัลเพื่อเป็นกำลังใจแก่สมาชิกที่ได้ออมเงินและนำมาฝากกับทางสถาบันการเงินชุมชนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง มีการปันผลเงินให้กับสมาชิกอย่างยุติธรรม มีการจัดสรรกำไรของสถาบันการเงินชุมชนเป็นทุนสำรองสำหรับกู้ยืมในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ และมีการสนับสนุนการกู้ยืมเพื่อการศึกษาของบุตรหลานของสมาชิก มีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนมีการนำผลกำไรของสถาบันการเงินชุมชนมาพัฒนาสาธารณูปโภคในชุมชน และ มีการตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อสร้างผลผลิตและสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งจากการศึกษาของ ชุตินันท์ วงษ์คำหาร พบว่า เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายการยกระดับกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน ว่าเป็นแหล่งเก็บออมเงินที่มีความมั่นคง ปลอดภัยและมีผลตอบแทนที่เหมาะสมเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและบรรเทาความเดือดร้อนทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน (ชุตินันท์ วงษ์คำหาร, 2559) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วันชัย ธรรมสัจการ และคณะ พบว่า แนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนมีทั้งเน้นตัวเงินและไม่เน้นตัวเงิน โดยสวัสดิการที่เน้นตัวเงินจัดตั้งเป็น 9 กองทุนสวัสดิการย่อย ได้แก่ กองทุนสวัสดิการเด็กและการศึกษา กองทุนสวัสดิการผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการสุขภาพสมาชิก กองทุนสวัสดิการอาชีพ กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนสวัสดิการประกันความเสี่ยง กองทุนสวัสดิการซ่อมแซมทรัพย์สิน และ กองทุนสวัสดิการทรัพย์สินมั่นคงส่วนที่ไม่ได้เน้นตัวเงินคือ จัดให้มีทรัพย์สินของกลุ่มเช่น เต้นท์ โต๊ะ เก้าอี้ ชุดเครื่องครัว เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกสามารถเช่าหรือยืมไปใช้ในงานครัวเรือน (วันชัย ธรรมสัจการ และคณะ, 2562)

2. ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี พบว่า ควรมีทางเลือกให้สมาชิกได้ตัดสินใจเลือกออมเงินเพื่อในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ในการกู้เงินของสมาชิกต้องมีกรรมการพิจารณาและตรวจสอบการยื่นขอกู้สินเชื่อกับสมาชิก และจะต้องแสดงแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย พร้อมทั้งควรเพิ่มเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้ระบบการรับฝากเงินมีความสะดวกและทันสมัยมากยิ่งขึ้น รวมถึงจะต้องมีเจ้าหน้าที่จากธนาคารคอยเป็นที่ปรึกษากำกับดูแลเพื่อมีมาตรฐานเท่าเทียมกับธนาคารทั่วไป ควรแนะนำการวางแผนการใช้จ่ายเงินและการต่อยอดพัฒนาอาชีพเพื่อเป็นโอกาสสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและควรมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการแก่สมาชิก รวมไปถึงการส่งเสริมสนับสนุนการตั้งกลุ่มอาชีพของสมาชิกเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานและคุณสมบัติของสถาบันการเงินชุมชนในหมวดที่ 3 ว่า จะต้องมีการระเบียบข้อบังคับ เป็นลายลักษณ์อักษร ชัดเจนในการดำเนินงานกองทุนและการมีระบบการตรวจสอบ

และการควบคุมการดำเนินงานและการบริหารงานกองทุน ในส่วนของการจัดระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารสถาบันการเงินจะต้องมีการบันทึกรายการสมาชิกหรือลูกค้า บริหารระบบบัญชี บริหารระบบเงินฝาก คำนวณดอกเบี้ย และบริหารระบบเงินหุ้น คำนวณการปันผล (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2549) และจากการศึกษาของ สุรัชย์ กังวล พบว่า คณะกรรมการสหกรณ์และสมาชิกต้องตระหนักและเรียนรู้ให้เข้าใจถึงหลักการ อุดมการณ์ของสหกรณ์อย่างลึกซึ้งเพราะสหกรณ์เป็นของสมาชิกทุกคนและสมาชิกทุกคนต้องมี วินัยทางการเงินเมื่อกู้ยืมเงินสหกรณ์ไปแล้วต้องชำระให้ตรงตามเงื่อนไขสหกรณ์จึงจะเกิดความ เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของชุมชนต่อไปได้อย่างยั่งยืน (สุรัชย์ กังวล, 2558) จึงสอดคล้องกับ แนวทางของวันชัย ธรรมสัจการ และคณะ พบว่า แนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนมีทั้งเน้นตัว เงินและไม่ได้เน้นตัวเงิน โดยสวัสดิการที่เน้นตัวเงินจัดตั้งเป็น 9 กองทุนสวัสดิการย่อย ได้แก่ กองทุนสวัสดิการเด็กและการศึกษา กองทุนสวัสดิการผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส กองทุน สวัสดิการผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการสุขภาพสมาชิก กองทุนสวัสดิการอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ชุมชน กองทุนสวัสดิการประกันความเสี่ยงกองทุนสวัสดิการซ่อมแซมทรัพย์สิน และกองทุน สวัสดิการทรัพย์สินมั่นคงส่วนที่ไม่ได้เน้นตัวเงิน คือ จัดให้มีทรัพย์สินของกลุ่มเช่น เต้นท์ โต๊ะ เก้าอี้ ชุดเครื่องครัว เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกสามารถเช่าหรือยืมไปใช้ในงานครัวเรือน (วันชัย ธรรมสัจการ และคณะ, 2562) แต่มีความแตกต่างกับแนวทางของ ณัฐชน วงษ์ขำ คือ เมื่อมีข้อ สงสัยหรือข้อเสนอกับกองทุนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจะสื่อสารกับกองทุนได้โดยตรง ในทุกรูปแบบทั้งสอบถามได้โดยตรงกับกรรมการ ณ ที่ทำการกองทุนและติดต่อกับกรรมการ ทางโทรศัพท์ส่วนตัวได้ (ณัฐชน วงษ์ขำ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้าน ห้วยเงาะตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านส่งเสริมการออมเงิน ชุมชน ด้านการให้สินเชื่อแก่สมาชิก ด้านการรับฝากเงินชุมชน ด้านการให้คำปรึกษาทางด้านการเงินและด้านสวัสดิการชุมชนในภาพรวมนั้นมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก สมาชิกในชุมชนได้ให้ความร่วมมือและตระหนักเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการออมเงินเพื่อ การดำรงชีวิตในปัจจุบันและอนาคต สำหรับข้อเสนอแนะและแนวทางในการบริหารจัดการ สถาบันการเงินชุมชนนั้นจะต้องมีช่องทางในการออมเงินที่หลากหลายสำหรับสมาชิก เช่น เงิน ออมเพื่อการศึกษา เงินออมเพื่อวัยเกษียณ เป็นต้น เพื่อเป็นการวางแผนให้เหมาะสมกับแต่ละ บุคคลการกู้เงินควรจัดระเบียบให้ชัดเจนและผู้ที่จะยื่นขอกู้เงินต้องแสดงเอกสารแผนการใช้จ่าย เพื่อประกอบการพิจารณา ส่วนการเก็บดอกเบี้ยต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน การบริการแก่สมาชิกต้องทำด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นมิตรไมตรีกับทุกคน ที่มารับบริการ จัดระบบให้ทันสมัย ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความสะดวกรวดเร็ว

และประหยัดเวลาและควรสนับสนุนสวัสดิการให้มากกว่าเดิม เช่น จัดตั้งกองทุนการศึกษาสำหรับบุตรหลานของสมาชิก การลงพื้นที่เยี่ยมสมาชิก รวมไปถึงส่งเสริมการตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชุตินธน์ วงษ์คำหาร. (2559). ความสำเร็จในการนำนโยบายการยกระดับกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชนไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา สถาบันการเงินชุมชนปากเกร็ดร่วมใจ 2. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐชน วงษ์ข้า. (2560). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา กองทุนที่ได้รับการพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). (2559). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก หน้า 82 (30 ธันวาคม 2559).
- ปรีดา เพชรยอดศรี. (2544). บันทึกการประชุมหมู่บ้าน (เอกสารอัดสำเนา). ปัตตานี: ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4.
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (12 สิงหาคม 2563). ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งปลา อำเภอกอไผ่ จังหวัดปัตตานีด้านส่งเสริมการออมเงินชุมชน. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2. (13 สิงหาคม 2563). ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งปลา อำเภอกอไผ่ จังหวัดปัตตานี ด้านส่งเสริมการออมเงินชุมชน. (วิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4. (12 สิงหาคม 2563). ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งปลา อำเภอกอไผ่ จังหวัดปัตตานีด้านการให้สินเชื่อแก่สมาชิก. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5. (12 สิงหาคม 2563). ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งปลา อำเภอกอไผ่ จังหวัดปัตตานีด้านการให้สินเชื่อแก่สมาชิก. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6. (12 สิงหาคม 2563). ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี จังหวัดปัตตานีด้านการรับฝากเงินชุมชน. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7. (13 สิงหาคม 2563). ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี ด้านการให้คำปรึกษาทางการเงิน. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8. (13 สิงหาคม 2563). ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี ด้านสวัสดิการชุมชน. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9. (13 สิงหาคม 2563). ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยเงาะ ตำบลทุ่งพลา อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี ด้านการให้คำปรึกษาทางการเงิน. (นายวิฑูร สิมะประเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 50 (30 เมษายน 2562).
- วันชัย ธรรมสัจการ และคณะ. (2562). รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนของสถาบันการเงินชุมชนบ้านเขาดี จังหวัดชุมพร. วารสารมนุษยศาสตร์สาร, 20(2), 69-70.
- ศศิชา หมดมลทิล. (2562). ยกระดับองค์กรการเงินชุมชนด้วย “พ.ร.บ.สถาบันการเงินประชาชน”. เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.gsb.or.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. (2549). หลักการพัฒนากองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.
- สุรัชย์ กังวล. (2558). การศึกษาความเข้มแข็งและการวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงินชุมชนในเขตภาคเหนือ. วารสารสมาคมนักวิจัย, 20(1), 74-84.

เมืองแพร่หาใช่แค่แห่ระเบิด*

BOMB TO BELL

เกรียงศักดิ์ ฟองคำ

Kriengsak Fongkam

อภิชา สุขจิน

Aphicha Sukhjin

พระอนุสรณ์ กิตติวนโน (เรื่องปัญญารัตน์)

Phra Anusorn Kittiwanno (Ruangpunyarat)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

E-mail: kriengsakfong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาคำล้อเลียนที่มักจะกล่าวติดตลกว่า เมืองแพร่แห่ระเบิด เป็นคำที่สื่อความหมายในแง่ลบว่าชาวแพร่นั้นนำเอาระเบิดมาแห่เป็นขบวนจนเกิดการระเบิดขึ้นทำให้ได้รับบาดเจ็บล้มตาย แต่ความหมายที่แท้จริงนั้นกลับตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง การแห่ระเบิดของชาวอำเภอทองผาภูมิจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีการทิ้งระเบิดเพื่อหวังที่จะทำลายสะพานที่เป็นจุดขนส่งที่สำคัญ ซึ่งแฝงไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อในพระพุทธศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากระเบิดที่สร้างความเสียหายกลับกลายมาเป็นระฆังที่เป็นสัญลักษณ์แห่งคุณงามความดีทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นสัญญาณเตือนเวลาในการประกอบพิธีกรรมของพระสงฆ์ เพราะวัดเป็นที่ชุมนุมพบปะกันของประชาชนหรือเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการบำเพ็ญบุญต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นแหล่งข่าวสารของชุมชนอีกด้วย จึงเกิดความคิดให้มีเครื่องส่งสัญญาณบอกข่าวขึ้น ทางบ้านเมืองนิยมใช้ “กลอง” ส่วนวัดใช้ “ระฆัง” เป็นสัญญาณบอกข่าว ระฆังจึงเป็นถาวรวัตถุเครื่องมือในการประกาศพระศาสนา เป็นยอดมหากุศโลบายหนึ่งที่จะส่งผลให้บุคคลที่ร่วมเป็นเจ้าภาพสร้างมีชื่อเสียง มีคนนับหน้าถือตาทั้งในชาตินี้และชาติหน้า เป็นที่รักแก่มนุษย์และเทวดาทั้งหลาย จะเห็นว่า ระเบิดที่มีการขุดพบทั้ง 3 ลูกในเขตอำเภอทองผาภูมิ ปัจจุบันได้กลายเป็นสัญลักษณ์ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอทองผาภูมิ ทำให้เมืองแพร่มิใช่เพียงแห่ระเบิดเท่านั้น แต่ยังเป็นเมืองที่แฝงไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่อยู่เบื้องหลังของวลีดังกล่าวอีกด้วย

คำสำคัญ: เมืองแพร่, แห่, ระเบิด, ระฆัง

* Received 26 February 2021; Revised 7 March 2021; Accepted 21 March 2021

Abstract

This article aimed to study the parody named by outsiders “Phrae Parade Bomb” in which people living in Phrae province are often described as a joke that they took a bomb to the parade and it finally exploded; made all the villagers died. In fact, this parody has completely opposite meaning. During World War II, the bridge in Long district, considered the most important transportation, was bombed. Because of people’s faith in Buddhism and their local wisdom, they presented the bomb to the temple for using as a bell in order to signal the monks to do their praying ceremony. Additionally, the bell represents Buddhist merits since temple is the community center for villagers for merit - making. Besides, the bell are often used as a call to people as they can be heard even at great distances. In Thai culture, “Gong” has been used by people to announce the hours in daytime and bell has been used by Buddhist monks as the part of a sacred ritual. Therefore, bell has been regarded as an instrument of Buddhism declaration. People usually believe that persons who build the bell for Buddhist temples will be respected and famous both in their lifetime and next life. According to the mentioned historical facts of Buddhist bell, 3 bombs discovered in Long district, are currently considered historical sign and historic sightseeing. Phrae province is not only the small town, but also the town with many important histories and Buddhist beliefs hidden in its well - known parody.

Keywords: Phrae Province, Parade, Bomb, Bell

บทนำ

ระฆังถือเป็นสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่ทุกวัดมักจะมี การสร้างหอรฆังและมีระฆังอยู่ภายในวัดเพื่อใช้ในการส่งสัญญาณเวลาในการประกอบกิจ ของพระสงฆ์ เช่น การใช้ตีเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการทำวัตรเช้า - เย็น และเป็นเสียงสัญญาณ ในการรวมพระสงฆ์ภายในวัด ระฆังจึงเป็นสัญญาณบอกข่าว เวลาที่มีลมพัดกระดิ่งกระทบกับ ระฆัง เสียงดังกังวานสดใส ประดุจเสียงบอกบุญ สัญญาณสู่ประตูสวรรค์ ทำให้ความนิยม ในการสร้างระฆังไว้ในพระพุทธศาสนา โดยมีการกล่าวถึงอานิสงส์ของการสร้างระฆังว่า เป็นการสร้างสมบุญบารมี ความดีงาม เปิดประตูแห่งสวรรค์ มีอานิสงส์ยิ่งใหญ่ ทำให้เป็นคน

มีเกียรติยศชื่อเสียงโด่งดัง ประดุจเสียงระฆัง เป็นที่เคารพนับถือและเป็นสิริมงคล วัสดุที่ชาวพุทธมักจะนำมาหล่อเป็นระฆังโดยส่วนมากจะเป็นทองเหลืองและสำริด ถ้าเป็นระฆังทองเหลืองโลหะที่ใช้ในการตีคือทองเหลือง แต่ถ้าเป็นระฆังสำริด (สัมฤทธิ์) หรือระฆังลงหิน ก็จะมีส่วนผสมของทองแดง และดีบุกเพิ่มเติม ตามสัดส่วนของแต่ละโรงหล่อ ซึ่งสัดส่วนของโลหะทั้งสามชนิดนับว่าเป็นจุดสำคัญที่ส่งผลต่อเสียงของระฆังและกระดิ่งเป็นอย่างมาก ในสมัยโบราณไทยนิยมสร้างเจดีย์ทรงระฆัง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแผ่นดินอินเดียสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (พ.ศ. 270 - 311) คือ กำเนิดสถูปสาญจี เป็นทรงสามคว่ำ จากนั้นได้แผ่ขยายไปทั่วอินเดียลงถึงอินเดียใต้ (คิลปะอมราวดี) และข้ามไปเกาะศรีลังกา หลังจากนั้นขยายมาอาณาจักรนครศรีธรรมราช แม้แต่ในสมัยสุโขทัย ล้านนาและต้นกรุงศรีอยุธยาได้รับอิทธิพลและพัฒนาก่อสร้างเจดีย์ให้เป็นทรงระฆังซึ่งเป็นศิลปะแบบลังกาทตามลำดับ ครั้นพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกมา รูปแบบของเจดีย์นั้นก็ตีความเป็นแบบอย่างให้แก่ประเทศที่รับนับถือพระพุทธศาสนาด้วยเจดีย์ทรงระฆังมีคำแทนโดยใช้ เจดีย์ทรงลังกา หรือ เจดีย์แบบลังกา เพราะมีทรงระฆังที่เด่นชัดเหมือนกัน และสอดคล้องกับที่ทราบกันว่าพระพุทธศาสนาในประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาว่าแพร่หลายมาจากลังกา (สงวน รอดบุญ, 2529) ดังนั้น จะเห็นว่าเจดีย์ก็ยังนิยมสร้างเป็นทรงระฆัง

ระฆังอีกประเภทหนึ่งที่มีการแปรรูปจากกระเบิดแล้วนำมาทำเป็นระฆังหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระฆังกระเบิด ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ที่มีการถอดชนวนกระเบิดและดินระเบิดออก จากนั้นนำมาถวายเป็นพุทธรูปและนำไปแปรรูปเป็นระฆัง จากภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของชาวบ้านในพื้นที่ในการนำเอากระเบิดมาเป็นระฆังนี้เอง ทำให้เกิดคำล้อเลียนว่า เมืองแพร่แห่กระเบิด ซึ่งเป็นคำล้อเลียนที่เสมือนเป็นการดูถูกว่าชาวแพร่ไร้ ก่อปรกัก็มีเรื่องเล่าว่าชาวแพร่ได้ทำการแห่กระเบิดจนทำลูกระเบิดตกและระเบิดทำให้เกิดการล้มตายขึ้น ซึ่งในแง่ของประวัติศาสตร์ที่แท้จริงนั้น กระเบิดที่นำไปถวายเป็นพุทธรูปในเขตอำเภอคลองทั้ง 3 วัดนั้น เป็นระเบิดที่มาจากในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นลูกระเบิดที่ทิ้งลงจากเครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร ที่นำระเบิดมาทิ้งเพื่อทำลายสะพานรถไฟข้ามน้ำห้วยแม่ต้า (อยู่ระหว่างสถานีรถไฟเด่นชัยกับสถานีรถไฟบ้านปิน อำเภอคลอง) เพื่อสกัดการเดินทางของทหารญี่ปุ่นเมื่อคราวสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ.2485 – 2488) แต่กระเบิดด้านไม่ทำงาน ชาวบ้านเมื่อไปพบก็ทำการขุดขึ้นมาและถอดชนวนและดินระเบิดออกและนำไปถวายเป็นพุทธรูปเป็นระฆัง จากประเด็นดังกล่าวนี้เอง ทำให้ชาวแพร่จะถูกเรียกเชิงล้อเลียนว่า ชาวแพร่แห่กระเบิด ซึ่งในสมัยอดีตอาจจะก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจและเป็นคำล้อเลียนที่แสดงออกในแง่ลบ แต่ในสมัยปัจจุบันเมื่อมีการศึกษาประวัติศาสตร์ของอำเภอคลอง และถอดบทเรียนจากวลีที่เป็นที่ชินปากของคนในพื้นที่ที่ใช้เรียกชาวแพร่ว่า “คนแพร่แห่กระเบิด” กลับพบว่า กระเบิดที่ชาวบ้านได้ช่วยกันขุดขึ้นมานั้นมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในสมัยสงครามโลก และการกระทำของชาวบ้านที่ช่วยกันขุดระเบิดรวมถึงเคลื่อนย้ายมาถวายเป็นพุทธรูป เป็นการแสดงออกที่สะท้อน

ให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความสามัคคีของชุมชน ที่มีการนำเอาระเบิดมาถวายวัด เพื่อใช้เป็นระฆังในการประกอบกิจของสงฆ์ จนทำให้ปัจจุบันวัดทั้ง 3 วัดในอำเภอคลอง ที่มีการใช้ระเบิดเป็นระฆังได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอคลองอีกสถานที่หนึ่ง และคำกล่าวที่ว่า เมืองแพร่แห่ระเบิดที่ในยุคก่อนจะเป็นคำที่ถูกสื่อความหมายไปในทางลบก็กลับกลายมาเป็นคำที่สื่อความหมายในเชิงบวกมากยิ่งขึ้นที่สะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความชาญฉลาดของชาวบ้านในการประยุกต์ใช้วัสดุจากระเบิดมาเป็นระฆังที่ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับวัดและพระสงฆ์ หรือจาก BOMB TO BELL นั่นเอง

ระฆังในพระพุทธศาสนา

การสร้างระฆังขึ้นครั้งแรกในสมัยพุทธกาล ว่าสร้างขึ้นที่ไหน? เมื่อใด? ใครเป็นผู้สร้าง? จากการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไม่พบข้อมูลในเรื่องนี้ อีกทั้งคำว่า ระฆัง (ฆณฺฎา, ฆณฺฎิ - บาฬิ) ยังไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎกบาลี แต่มีปรากฏในพระไตรปิฎกอรรถกถาและฎีกาหลายแห่ง โดยบางแห่งใช้ระฆังเป็นเครื่องบอกเวลา เช่นในความว่า พระรูปนันทิระฆังปรากฏว่า พระทั้งหมดก็ออกมาจากที่ปฏิบัติธรรมเพื่อมาประชุมกันตามเสียงสัญญาณระฆัง (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/2/1/394 - 7) และในความว่า เมื่อภิกษุจะอธิษฐาน (ผ้าจีวร) พึงทราบวัตร จริยที่เดียว ภิกษุนั้นพึงเคาะระฆังประกาศเวลาคอยอยู่สักครู่ ถ้าภิกษุตามสัญญาณระฆังหรือสัญญาณเวลา จึงแบ่งกันกับภิกษุเหล่านั้น (วิ.ม.อ. (ไทย) 6/4/1/278) การใช้ระฆังเป็นสัญญาณเพื่อการออกจากสถานที่ปฏิบัติธรรมเพื่อมาช่วยเหลือภิกษุที่ป่วยหรือมีกิจธุระก็ปรากฏในเรื่องสังกัจจามณเฑาะว์เช่นเดียวกัน (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/2/2/469) โดยบางแห่งใช้ระฆังเป็นอุปมาเครื่องเปรียบเทียบ เช่น ในความว่า “วิตกชื่อว่ามีความตกลงเฉพาะแห่งจิตเป็นครั้งแรก เพราะมีความหมายว่ายกขึ้นเหมือนเสียงเคาะระฆัง (ฆณฺฎาภิชาโต วีย - บาฬิ : อภิ.อญ. อัญญสาลินี ฉบับฉัฏฐสังคีติ, 158)” และในความว่า “วิจารณ์ชื่อว่าตามผูกพัน เหมือนเสียงครวญแห่งระฆัง (อภิ.สง.อ. (ไทย) 75/1/1/296) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลังพุทธกาลมาแล้ว ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 ได้มีการสร้างระฆังขึ้น ขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ตามวัดวาอารามต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเทศจีน ทิเบต เกาหลี ที่นับถือพุทธ ศาสนา จนเป็นที่นิยมสืบมาจนถึงปัจจุบัน (ชมรมสร้างพระประธาน สร้างหนังสือพระไตรปิฎก, 2558) ในพระอภิธรรมปิฎก อัฐฐสาลินีอรรถกถา กล่าวว่า ระฆังเริ่มมีปรากฏที่ประเทศจีน เมื่อประมาณ 4,000 ปีล่วงมาแล้ว ถึงกระนั้น ก็ไม่มีหลักฐานยืนยันได้อย่างชัดเจน ในซีกโลก ตะวันตก ประมาณคริสต์ศตวรรษ ที่ 5 และที่ 6 เริ่มเห็นชาวคริสต์นำเอาระฆังมาตั้งไว้ที่โบสถ์ โดยแรกเริ่มเดิมทีนิยมหล่อระฆังขนาดเล็กขึ้นมาใช้กันก่อน ต่อมาจึงค่อย ๆ หล่อระฆังขนาดใหญ่ขึ้น ๆ และเพื่อให้ (เสียงระฆัง) ได้ยินกันทั่วทั้งเมือง จึงนิยมแขวนระฆังไว้บนหอคอยประจำ เมือง (พุทธสมาคมแห่งสหภาพเมียนมาร์, 2500)

ความสำคัญของระฆังนั้น ถือว่าระฆังเป็นเครื่องตีที่หล่อด้วยโลหะหลายชนิดเป็นรูปคล้ายลูกฟักตัด ตอนบนหล่อเป็นหูเพื่อเกี่ยวกับตะขอสายโซ่หรือสอดคานแขวน มีขนาดแตกต่างกันไปตามการออกแบบของช่าง ความเป็นมาของระฆังในประเทศไทยไม่พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่ามีการผลิตใช้ตั้งแต่เมื่อใด

ในสมัยหลังพุทธกาลราวพุทธศตวรรษที่ 10 มีการบันทึกเกี่ยวกับการให้สัญญาณโดยการตีระฆังเพื่อเรียกประชุมในหมู่พระภิกษุสงฆ์ มักใช้ในกรณีที่มีภิกษุอาพาธจำเป็นต้องได้รับการรักษา มีการสันนิษฐานว่าตำแหน่งของระฆังนั้นอาจตั้งอยู่บริเวณใกล้กับวิหาร แต่ไม่ปรากฏหลักฐานถึงรายละเอียดเกี่ยวกับรูปร่างและวัสดุของระฆังและอาคารสำหรับแขวนระฆัง (อุทิส ศิริวรรณ, 2530)

ในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ถือได้ว่าเป็นเมืองศูนย์กลางแห่งพุทธศาสนาลังกาวงศ์ มีการสร้างวัดมากมาย นั้นแสดงถึงการมีผู้บรรพชาอุปสมบทจำนวนมากและยังหมายถึงการมีจำนวนประชากรมากพอที่จะสามารถเกณฑ์มาสร้างพุทธศาสนสถานมากมายนี้ได้ ดังนั้นจำเป็นต้องมีระบบการสื่อสาร การให้สัญญาณที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพเพื่อทำให้กิจวัตรต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสงฆ์และชาวบ้านสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเป็นประจำและต่อเนื่อง จึงจะทำให้สุโขทัยมีความรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาเช่นที่กล่าวมา ซึ่งหลักฐานที่อาจจะนำมาสันนิษฐานถึงการใช้ระฆังคือไตรภูมิพระร่วง ที่สันนิษฐานกันว่าเป็นพระราชนิพนธ์ในพระมหาธรรมราชาลิไทกษัตริย์แห่งสุโขทัย มีข้อความว่าด้วยความสุขในอุตรกฐทวีปตอนหนึ่งที่มีการร้องระบำและบรรเลงดนตรีด้วย ฆ้อง กลอง แตร สังข์ ระฆัง กังสดาลเท่านั้น (กรมศิลปากร, 2507) ไม่พบว่ามีการใช้ระฆังเพื่อส่งสัญญาณ ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้ปรากฏโบราณวัตถุเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่แสดงว่ามีการใช้ระฆังในพระพุทธศาสนาแล้ว ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นระฆังที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

ปัจจุบันวัดในประเทศไทยได้มีการสร้างระฆังหลายรูปแบบ โดยจะมีรูปแบบที่พบได้ทั่วไป ใช้กันแพร่หลายขนาดระฆังค่อนข้างย่อมไม่ใหญ่มาก ทรงระฆังตรง เพรีียว ปากผายออกเล็กน้อย สาแหรกหรือหูสำหรับแขวนโซ่มักทำเป็น 4 แฉกมีประติมากรรมประดับที่ปลายสามารถพบได้เกือบทุกวัด โดยเฉพาะวัดที่สร้างขึ้นใหม่เนื่องจากปัจจุบันการผลิตระฆังมีความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น อีกรูปแบบเป็นแบบที่มีความเฉพาะของท้องถิ่นมีหลายขนาดส่วนมากมักมีขนาดใหญ่ หนา ทรงระฆังบานออกคล้ายระฆังฝรั่ง สาแหรกหรือหูส่วนใหญ่ทำเป็นหูเดียว มีความคล้ายคลึงกับระฆังพม่า มักพบได้ตามวัดที่มีความเก่าแก่ทางภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือส่วนอีกรูปแบบหนึ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปนั้น จะเห็นว่าการประดับตกแต่งมากกว่าอย่างชัดเจน มีการใช้ลวดลายเส้นสายตกแต่งอย่างเต็มที่ ระฆังทั้งสองแบบนี้สร้างขึ้นด้วยกรรมวิธีการกลึงปั้นหล่อโลหะ นอกจากนี้ยังมีระฆังที่เกิดจากการดัดแปลงวัสดุโลหะเหลือใช้อีกรูปแบบหนึ่งคือ ระฆังลูกระเบิด ซึ่งสันนิษฐานว่าในสมัยสงครามโลกมีการทิ้งลูก

ระเบิดลงในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย เมื่อสงครามยุติลงจึงมีคนนำลูกกระเบิดมาดัดแปลงเป็น ระเบิดสำหรับส่งสัญญาณอย่างง่ายขึ้น

ระฆังที่พบในวัดในประเทศไทยปัจจุบันมีหลายประเภท มีการใช้งานที่แตกต่างกัน ระฆังที่คนส่วนใหญ่รู้จักและคุ้นเคยคือระฆังที่ให้สัญญาณพระภิกษุสงฆ์ในการทำวัตรเช้า และเย็น เนื่องจากมีการใช้เป็นประจำทุกวัน โดยพระภิกษุหรือสามเณรเป็นผู้ที่รับหน้าที่ในการ ย่ำระฆังทุกวันมิให้ขาด เพื่อเป็นการรักษาวินัยสงฆ์ในการทำวัตรเป็นเวลา ทำให้ พระพุทธศาสนายังคงสืบทอดต่อไป

แรกเริ่มเดิมทีนั้นสันนิษฐานว่าระฆังสำหรับให้สัญญาณนี้อาจมีได้แขวนอยู่ในหอระฆัง เช่นปัจจุบันเนื่องจากระฆังเป็นโลหะสัมฤทธิ์ มีความทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศสูงและ วัดในสมัยโบราณยังมีขนาดไม่ใหญ่โต อาคารไม่หนาแน่นกีดขวางสัญญาณเสียงเช่นทุกวันนี้ แต่ด้วยภูมิอากาศของประเทศไทยรวมทั้งประเทศในภูมิภาคนี้มีหลายฤดูกาล ทั้งร้อนก็ดี ฝนตก ชุกก็ดี หรือหนาวแล้งก็ดี ล้วนแต่เป็นอุปสรรคต่อการย่ำระฆังของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีความ จำเป็นต้องรักษาหน้าที่นี้ไว้ไม่ให้บกพร่อง ไม่ว่าสภาพอากาศจะเป็นอย่างไรก็ตามภายหลังมาจึง ได้สร้างอาคารสำหรับแขวนระฆังขึ้นใกล้กุฏิหรือเขตสังฆาวาสเพื่อความสะดวกในการย่ำระฆัง และเพิ่มระยะการกระจายเสียงของระฆังด้วย

นอกจากนี้ยังมีการสร้างระฆังเพื่อสนองความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ที่ผูกพันกับ ความเชื่อเรื่องผีอำนาจเหนือธรรมชาติหรือสรวงสวรรค์ในไตรภูมิ สำหรับตีหลังการทำบุญอุทิศ ส่วนกุศล เพื่อให้ผู้ที่เราระลึกถึงมารับส่วนบุญนั้นไป (สมเด็จพระญาณสังวรญาณวิมลญาณูปการ, 2545) ระฆังประเภทนี้คือ ระฆังราว ซึ่งมีข้อสังเกตว่าระฆังราวมักสร้างในพระอาราม ที่อยู่บนภูเขาหรืออยู่บนที่สูงหรือมีการก่อฐานไฟทีขึ้นไปให้สูง โดยจะปักเสาที่มีราวแขวนระฆัง พาดอยู่ เป็นแนวตามทางขึ้น

เมื่อพุทธศาสนิกชนเดินขึ้น บ้างก็สวดมนต์ อธิษฐานขอพรต่าง ๆ แล้วเคาะระฆังตาม ทางเดินนั้น เมื่อขึ้นไปถึงยอดซึ่งอาจจะเป็นพระบรมสารีริกธาตุ ในบรมบรรพตหรือภูเขาทอง วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ หรือพระพุทธบาทเช่นที่มณฑลพระพุทธบาท สระบุรี ก็จะมี นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำบุญและสวดมนต์ หลังจากนั้นจะเดินลงและเคาะระฆังตามทางเดินเพื่อ ประกาศต่อเทวดาบนสรวงสวรรค์ว่าเราได้ทำบุญแล้ว

อานิสงส์การถวายระฆังในพระพุทธศาสนา

เสียงระฆัง คือเสียงแห่งสวรรค์ สัญญาณแห่งบุญ ความดี สิริมงคล ระฆัง เป็นสัญลักษณ์แห่งความดี เกียรติยศชื่อเสียง ประดุจประตูก้าวสู่สรวงสวรรค์ ผู้ที่สร้างระฆัง ถวายวัดหรือโบราณสถานศักดิ์สิทธิ์ เพื่อไว้เคาะตีส่งสัญญาณให้รู้ถึงวันเวลา เท่ากับเป็นการ สร้างความดีชื่อเสียงให้แก่ตัวเอง และเป็นสิริมงคล (นิว 18, 2562) การสร้างระฆังไว้ใน พระพุทธศาสนานั้นเท่ากับเป็นการสร้างสมบุญบารมี ความดีงาม เปิดประตูแห่งสวรรค์

มีอาณิสสยิ่งใหญ่ ทำให้เป็นคนมีเกียรติยศชื่อเสียงโด่งดัง ประดุจเสียงระฆัง เป็นที่เคารพนับถือ และเป็นสิริมงคล สำหรับอาณิสสของการที่ได้สร้างแลถวายเป็นระฆังนั้น จะทำให้เป็นผู้ที่ได้รับการสรรเสริญของนรชนและบัณฑิตทั้งหลาย เป็นที่รักของนรชนและบัณฑิตทั้งหลาย

ละความตระหนี่ ย่อมไม่หวาดหวั่นครั้นคร้ามเมื่อเข้าสู่สมาคมเป็นกำลังสำคัญในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ส่วนผลในอนาคตนั้นย่อมมีอาณิสสในทิพยสมบัติ และเมื่อเคลื่อนจากอัฐภาพนั้นแล้วไปบังเกิด ณ สถานที่ใด ๆ จะเป็นผู้มีความสุขสบาย มีผิวพรรณวรรณะงดงาม บริบูรณ์ด้วยโภคสมบัติ ถึงพร้อมด้วยสติปัญญา และที่สำคัญโบราณจารย์ยังกล่าวไว้ว่า "จะมีเสียงดังก้องกังวาลไพเราะประดุจนกการเวก" หูจะไม่หนวก จะได้ยินเสียงชัดเจน มีเสียงอันไพเราะไม่เตี้ย พิกการ ผู้ใดที่มีหนี้กรรมอยู่ก็จะหมดไป เมื่อละจากภพนี้ไปแล้วจะมีวิมานหลายชั้น และส่งผลให้ เมื่อเกิดภพชาติใดจะมีชื่อเสียงโด่งดัง ไปทั่วทุกสารทิศ ไปไหน ก็มีคนรู้จักเคารพนับถือไม่ว่าจะทำสิ่งใดก็จะเจริญก้าวหน้า เป็นเป็นผู้มีวาจาตั้งกังวาน และคำพูดศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่น่าเกรงขาม น่าเชื่อถือน่าเคารพ ยังส่งผลดีในการติดต่อค้าขายเจรจา มีความจำเป็นเลิศอายุยืนยาว เป็นการแก้กรรมให้กับผู้ที่ทำงานที่ต้องใช้ชื่อเสียง หรือเสียงอย่างนักร้อง ผู้ที่มีความบกพร่องทางเสียง พวกเสียงแหบ เสียงแห้ง ทั้งหลายและคนที่ต้องการค้า เจริญต่อรอง (ชมรมสร้างพระประธาน สร้างหนังสือพระไตรปิฎก, 2558)

เรื่องเล่าเมืองแพร่แห่งระเบิด

คำว่า “แพร่แห่งระเบิด” เป็นคำพูดที่ห้ามพูดเด็ดขาดในเมืองแพร่ เป็นวลีล้อเลียนชวนให้ทะเลาะวิวาท “แพร่แห่งระเบิด” โดยความรู้สึกของคนในสมัยอดีตนั้น ถือเป็นคำที่คนแพร่ถูกล้อเลียนกันมาหลายทศวรรษ คนต่างจังหวัดนิยมยกขึ้นมาล้อกันอย่างสนุกสนาน คนเมืองแพร่ที่ถูกทักทายด้วยสำนวนนี้ บางคนก็รู้สึกงง บางคนก็รู้สึกเฉย ๆ บางคนก็รู้สึกตลกขบขัน บางคนก็รู้สึกอาย หรือบางคนก็รู้สึกโกรธ แล้วแต่บุคคลและสถานการณ์ คนแพร่เมื่อออกนอกพื้นที่มักจะถูกถามเรื่องแพร่แห่งระเบิด ผู้คนต่างพากันเล่าเรื่องราวผจญภัยไปต่าง ๆ นานา ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตำนานและคำล้อเลียนที่ชาวแพร่มักจะได้ยินและถูกกล่าวถึงว่าคนแพร่แห่งระเบิดนั้น มีเรื่องเล่าที่สามารถสรุปได้คือ

1. ในตอนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีเครื่องบินทิ้งระเบิดตกลงมาที่แพร่ แล้วคนแพร่ก็ไม่รู้ว่าเป็นระเบิดเลยเอามาแห่กันว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ตักจากสวรรค์ พากันนำมาแห่รอบเมืองแห่ไปแห่มาที่ดันระเบิดทำให้คนตายทั้งเมือง
2. มีลูกระเบิดตกลงมาจากฟ้า ชาวแพร่คิดว่าเป็นระเบิดจากเทวดา นำไปแห่จนระเบิดตายทั้งเมือง เลยกลายเป็นที่มาของเมืองแพร่แห่งระเบิด
3. มีชาวบ้านเมืองแพร่เข้าป่าไปหาหน่อไม้ไปเจอลูกไข่เหล็กเกิดแตกตื่น จึงนำลูกไข่เหล็กไปแห่รอบบ้านบอกเป็นไข่เทวดาเพราะไม่มีใครเคยเห็นมาก่อน ปรากฏว่าระเบิดแตกตายไปครึ่งเมือง

4. มีระเบิดตกลงมาจากท้องฟ้า ชาวบ้านนึกว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์มาจากสวรรค์ ก็เลยเอามาแห่ แล้วระเบิดตายทั้งหมู่บ้าน ตายทั้งบ้านทั้งเมือง รวมทั้งเจ้าเมืองด้วย ก็เลยไม่มีนามสกุล ณ แพร่

เรื่องราวเหล่านี้เป็นเรื่องที่ถูกเล่าต่อกันมาอย่างตลกและกลายเป็นคำล้อเลียนสำหรับชาวแพร่ ซึ่งในสมัยอดีตนั้น การที่ยกเอาคำหรือลือว่า เมืองแพร่แห่ระเบิดมาล้อเลียนชาวแพร่ ถือว่าเป็นการดูถูกเหยียดหยามว่า ชาวแพร่นั้นโง่ มีความล้าหลัง ไม่รู้จักระเบิด ทำให้ชาวแพร่รู้สึกเหมือนมีปมและอับอายเมื่อมีการกล่าวถึงว่าเมืองแพร่แห่ระเบิด

แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้น คำว่าเมืองแพร่แห่ระเบิดนั้น กลับไม่ได้หมายถึงว่าชาวแพร่แห่ระเบิดแล้วเกิดการระเบิดจนทำให้เป็นเหตุล้มตายเป็นจำนวนมาก ซึ่งเรื่องราวจุดเริ่มต้นของวลีดังกล่าว เริ่มต้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมีนายหลง มโนมูล คนงานรถไฟสถานีแก่งหลวงได้ไปพบลูกระเบิดที่ทิ้งจากเครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร ที่นำระเบิดมาทิ้งเพื่อทำลายสะพานรถไฟข้ามน้ำห้วยแม่ต้า (อยู่ระหว่างสถานีรถไฟเด่นชัยกับสถานีรถไฟบ้านปิน อำเภอลอง) เพื่อสกัดการเดินทางของทหารญี่ปุ่นเมื่อคราวสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ.2485 - 2488) เป็นคนแรกซึ่งนำระเบิดด้าน (ไม่ระเบิด) จึงได้มาบอกนายสมาน หมื่นขัน ได้ทราบว่สะพานข้ามน้ำแม่ต้า บ้านแม่หลู้ ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง ถูกระเบิดสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นายสมานจึงได้ไปดูแลและขอความช่วยเหลือจากคนงานรถไฟสถานีรถไฟแก่งหลวงที่อยู่ใกล้เคียง ได้แก่ นายชุม ชันแก้ว, นายชัยวัฒน์ พึ่งพอง, นายพินิจ สุทธิสุข, นายย้าย ปัญญาทอง ให้มาช่วยกันขุดขึ้นจากหลุมทรายที่ทับถมอยู่มีจำนวน 2 ลูก (มีขนาดความโตกว่าถังแก๊สชนิดยาว) และทำการถอดชนวนระเบิด แล้วใช้เลื่อยตัดเหล็กตัดส่วนหางของลูกระเบิด ล้างเอาดินระเบิดออกแล้วเอาดินระเบิดที่ล้างออกมาได้ นำไปประกอบสร้างระเบิดลูกเล็ก ๆ ขึ้นใหม่ได้หลายลูก แล้วนำไประเบิดปลาที่แม่น้ำยม (สมศักดิ์ สุขประเสริฐ และคณะ, 2553)

ด้วยความหนักของลูกระเบิดที่นำขึ้นเกวียนถึงกับทำให้ล้อหรือเกวียนหักจนต้องเปลี่ยนใหม่ ส่วนระเบิดลูกที่สามช่วยกันขุดด้วยแรงคน และในหลุมทรายก็ไม่ได้มีความลึกมาก จึงได้ไปตาม นาย บุญมา อินปัติ ซึ่งเป็นเจ้าของช่างลากไม้อยู่บริเวณใกล้เคียงให้นำช่างมาลากลูกระเบิดขึ้นจากหลุมทรายได้ทำการถอดชนวน และล้างเอาดินระเบิดออกมาสมทบกับสองลูกที่นำมาก่อนแล้วที่บ้านแม่หลู้ ตำบลบ้านปิน จากนั้นก็ลากโดยบรรทุกบนล้อ (เกวียน) มุ่งเข้าสู่หมู่บ้าน ในระหว่างทางชาวบ้านสองข้างทางทราบข่าว และเห็นล้อเกวียนบรรทุกลูกระเบิดตามกันมา 3 ลูก ต่างก็เดินตามกันมาเป็นขบวนยาว ผ่านหน้าบ้านผู้ใด ต่างก็เดินเข้ามาสมทบเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย จนมาถึงบ้านแม่ลานเหนือใกล้วัด ชาวบ้านยังออกมาดูกันมากขึ้น ชาวบ้านจำนวนหนึ่งที่บ้านอยู่ใกล้วัดได้นำซ้อ - กลองยาว ฉิ่ง - ฉาบ ออกมาต้อนรับขบวนแห่ เหมือนกับการต้อนรับขบวนกฐิน หรือผ้าป่าทำนองนั้น แห่เข้าวัด ทำการถวายลูกระเบิดให้เป็นสมบัติของวัดเพื่อใช้เป็นระฆัง

ส่วนระเบิดลูกที่ 2 ขบวนแห่ไปถวายที่วัดศรีดอนคำ ตำบลห้วยอ้อ สำหรับระเบิดลูกที่ 3 ขบวนแห่ไปถวายที่วัดนาตุ้ม ตำบลบ่อเหล็กทอง ปัจจุบัน ระเบิดลูกที่ 1 เก็บไว้ที่วัดแม่ลานเหนือ ตำบลห้วยอ้อ ระเบิดลูกที่ 2 เก็บไว้ที่วัดศรีดอนคำ ตำบลห้วยอ้อ ส่วนระเบิดลูกที่ 3 เก็บไว้ที่วัดนาตุ้ม ตำบลบ่อเหล็กทอง ทางวัดได้สร้างหอระฆังสูงไว้รองรับสวยงามมาก แต่หลังจากมีผู้นิยมเล่นของเก่าชนิด หายากและแปลก ๆ ได้มาขอซื้อโดยเสนอราคาให้ถึง 1 ล้านบาท ชาวบ้านเห็นว่ามียาามากจึงมีมติไม่ขายและเกิดหวงแหนเห็นคุณค่า เกรงจะถูกลักขโมยจึงได้สร้างห้องลูกกรงเหล็กดัดล้อมไว้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คนแพร่ในขณะนั้นได้แห่ระเบิดจริง ทว่าไม่ได้แห่เพราะการไม่รู้จักระเบิดจนแตกตายเป็นครั้งแรก แต่ระเบิดที่ได้ทำการแห่นั้น คือระเบิดสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ได้นำแห่ไปถวายวัดเพื่อทำระฆัง ในอำเภอลอง จังหวัดแพร่นั่นเอง

ภาพที่ 1 ระฆังลูกที่ 1 เก็บไว้ที่วัดแม่ลานเหนือ ภาพที่ 2 ระฆังลูกที่ 2 เก็บไว้ที่วัดศรีดอนคำ

ภาพที่ 3 ระฆังลูกที่ 3 เก็บไว้ที่นาตุ้ม

BOMB TO BELL

ในท่ามกลางกระแสการล้อเลียนและกล่าวติดตลกว่า ชาวแพร่แห่ระเบิดในอดีตนั้น ปัจจุบันเมื่อมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จังหวัดแพร่ กลับทำให้ค้นพบสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของจังหวัดแพร่ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะต้นตอและจุดเริ่มต้น

ของคำวาทที่ถูกลำไปล้อเลียนชาวแพรวว่า ชาวแพรวแพรวะเปิดนั้น กลับกลายเป็นสิ่งที่สร้างความภูมิใจให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ที่กำลังยกย่องเชิดชูบรรพบุรุษที่สามารถนำเอาสิ่งที่นำมาทำลายล้าง สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของคนและสัตว์ นำมาแปรสภาพให้กลายเป็นสิ่งที่เปี่ยมมงคลในทางพระพุทธศาสนา นั่นคือ การนำเอาระเบิดมาทำเป็นระฆังที่ใช้เป็นสัญญาณในการปลุกและเตือนพระสงฆ์ให้ประพฤติวัตรปฏิบัติธรรม ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการถวายระฆังไว้ว่า เป็นที่สรรเสริญของนรชนและบัณฑิตทั้งหลาย เป็นที่รักของนรชนและบัณฑิตทั้งหลาย ละความตระหนี่ ย่อมไม่หวาดหวั่นครั้นคร้ามเมื่อเข้าสู่สมาคม เป็นกำลังสำคัญในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา

จากการที่บรรพบุรุษในสมัยก่อนทำการแปรสภาพระเบิดจนกลายเป็นระฆังที่ถือเป็นถาวรวัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกาศพระศาสนา สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถด้านภูมิปัญญาในการถอดถอนระเบิดและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของคนสมัยก่อนที่ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย มีความผูกพันกับวัด เมื่อมีเหตุการณ์ที่ผิดปกติขึ้นในชุมชนก็จะใช้วัดเป็นจุดศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์และปรึกษาหารือกัน จากบทเรียนในการนำเอาระเบิดจากสงครามโลกมาแปรสภาพให้กลายเป็นระฆังที่ใช้ส่งสัญญาณในการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของกลุ่มคนที่ได้ทำการแปรสภาพของระเบิดเป็นระฆังซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

การที่นำเอาระเบิดมาแปรสภาพให้กลายเป็นระฆังให้เป็นศาสนสมบัติของวัด ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นปกติวิสัยของชุมชนในอำเภอทอง จังหวัดแพร่ในอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีวิถีปฏิบัติชอบทำบุญ โดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ฉะนั้น เมื่อมีการขุดพบระเบิดที่เป็นร่องรอยของสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวบ้านจึงนึกถึงวัดเป็นอันดับแรกที่จะได้ประโยชน์จากระเบิดที่มีการถอดเอาดินระเบิดออก ซึ่งตามหลักการทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของมัจฉานิชชาที่องค์พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเกี่ยวกับอาชีพรที่ควรละเว้น หนึ่งในอาชีพรที่ควรเว้นก็คือ สัตตณิชชา คือ การขายอาวุธ ระเบิด และอาวุธอื่น ๆ ที่สามารถทำลายชีวิต การที่ชาวบ้านได้นำเอาสิ่งที่เป็นโทษ คือ ระเบิด มาถอดเอาดินระเบิดออกจากนั้น นำมาถวายกับวัดนั้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะนำเอาระเบิดมาทำเป็นระฆังที่ใช้ในวัด เมื่อพระสงฆ์ตีระฆังก็เป็นสัญญาณของการปฏิบัติธรรม และเสียงของระฆังที่ทำจากระเบิดนั้นก็ย่อมที่จะกังวานทำให้คนที่ได้ยินไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตนั่นเอง ดังนั้น การสร้างหรือถวายระฆังไว้ในพระพุทธศาสนา เท่ากับเป็นการสร้างสมบุญบารมี ความดีงาม เปิดประตูแห่งสวรรค์ มีอานิสงส์ยิ่งใหญ่ ทำให้เป็นคนมีเกียรติยศชื่อเสียงโด่งดัง ประดุจเสียงระฆัง เป็นที่เคารพนับถือและเป็นสิริมงคลนั่นเอง

2. ความกล้าหาญ

จากการนำเอาระเบิดที่มีการค้นพบที่บริเวณสะพานห้วยแม่ตำนำมา ถอดชนวนและดินระเบิดออกและนำไปถวายวัดเพื่อใช้เป็นระฆังในการประกอบกิจของพระสงฆ์ นอกเหนือจากเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้วนั้น สิ่งที่น่าทึ่งอย่างเด่นชัดอีกประการหนึ่งที่สำคัญของบรรพบุรุษก็คือ ความกล้าหาญ หรือ ความกล้าที่จะขุดเอาระเบิดที่มีขนาดเท่ากับถังแก๊ส ซึ่งชาวบ้านเองก็ไม่ว่าระเบิดนั้นมีความ สมบูรณ์หรือด้านจนไม่สามารถใช้งานได้หรือไม่ การขุดเอาระเบิดออกมาทั้ง 3 ลูก ย่อมแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญของบุคคลเหล่านั้น โดยกระบวนการในการถอดชนวนระเบิดนั้นถือเป็นไปตามภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่ใช้ภูมิปัญญาในการเอาดินระเบิดออกมา ซึ่งถ้าหากเป็นสมัย ปัจจุบันก็ต้องแจ้งหน่วยเก็บกู้ระเบิดมาจัดการ แต่ในสมัยอดีตนั้น ชาวบ้านได้ใช้ความกล้าหาญในการขุดและการถอดเอาดินระเบิดออกมา เพื่อที่จะใช้ตัวของลูกระเบิดนั้นทำเป็นระฆัง ถวายวัด ความกล้าหาญของกลุ่มคนที่ช่วยกันกระทำในอดีต ได้ส่งผลทำให้จังหวัดแพร่ กลายเป็นที่รู้จักในแง่ของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ของอำเภอลอง ที่เป็นจุดกำเนิดของการค้นพบระเบิด จนกลายเป็นวลีที่ติดปากในยุคต่อมาคือ “เมืองแพร่แห่งระเบิด เหตุเกิดที่เมืองลอง” ถึงแม้ว่าในช่วงก่อนหน้านี้ คำว่า เมืองแพร่หรือชาวแพร่แห่งระเบิดจะเป็นคำที่มีลักษณะเหมือนล้อเลียนว่าคนแพร่นี้โง่ นำเอาระเบิดมาแห่แล้วเกิดระเบิดขึ้นมาจริง ๆ แต่ในยุคปัจจุบันได้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอำเภอลอง กลับพบว่า คำว่าคนแพร่แห่งระเบิดนั้นมิใช่การกระทำที่โง่หรือไม่รู้วาระระเบิดมีความอันตราย แต่เป็นการกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงความกล้าหาญและภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษ ที่นำเอาระเบิดที่มีอำนาจการทำลายร่างมาเปลี่ยนเป็นระฆังที่เป็นสัญลักษณ์ในการสร้างความดี ต่างหาก ดังนั้น หากไม่มีบรรพบุรุษและชาวบ้านช่วยกันในการขุดเอาระเบิดขึ้นมา ถอดชนวนระเบิด และนำเอาไปถวายวัด ก็ไม่อาจที่จะมีเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตของชุมชนและเรื่องราวในคราสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และความสำคัญของอำเภอลองในฐานะเส้นทางทางประวัติศาสตร์และกลุ่มเสรีไทยในจังหวัดแพร่อีกด้วย

3. ความสามัคคี

การพบลูกระเบิดที่ทิ้งจากเครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร ที่มีจุดประสงค์ เพื่อระเบิดทำลายสะพานรถไฟข้ามน้ำห้วยแม่ตำ (อยู่ระหว่างสถานีรถไฟเด่นชัย อำเภอด่านชัย จังหวัดแพร่ กับสถานีรถไฟบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่) เพื่อสกัดการเดินทางของ ทหารญี่ปุ่น เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 (พุทธศักราช 2485 - 2488) ซึ่งเป็นระเบิดด้าน (ไม่ระเบิด) กระบวนการเก็บกู้ หรือการขุดลูกระเบิดทั้ง 3 ลูก ในเขตอำเภอลองนั้น นอกจากความกล้าหาญของชาวบ้านที่ค้นพบแล้วนั้น สิ่งที่เกี่ยวข้องสำคัญของการกิจกอบกู้ระเบิด จนสามารถนำไปทำเป็นระฆังแล้ว ก็คือ ความสมัครสมานสามัคคีของชาวบ้านในการช่วยเหลือ ในขั้นตอนของการขุดระเบิดและเคลื่อนย้ายและนำไปถวายวัดในที่สุด ในกระบวนการนี้เอง

ที่สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือของชาวบ้านและชุมชนที่มีเป้าหมายเดียวกันคือการนำไปถวายวัด ในการเคลื่อนย้ายหรือการใช้เกวียนเทียมวัวควายบรรทุกกระบะเบตนี้เอง ที่กลายเป็นวลีล้อเลียนว่าชาวแพร่แห่ระเบต จนทำให้เกิดเป็นวลีที่คนนอกพื้นที่มักจะนำมาล้อเลียนชาวแพร่ ซึ่งหากศึกษาในแง่ของการประกอบกิจกรรมงานบุญของชาวแพร่และในภูมิภาคล้านนาจะพบว่า เมื่อชาวบ้านมีกิจกรรมที่เป็นมงคลเกี่ยวเนื่องกับวัดก็มักจะมีการแห่ หรือตั้งขบวนพร้อมด้วยดนตรีฉิ่ง ฉาบ และกลอง ฉะนั้น เมื่อชาวบ้านมีความประสงค์ที่จะนำเอาระเบตที่มีการขุดพบและถอดชนวนดินระเบิดจนหมดสิ้นแล้ว มาถวายวัดเพื่อใช้เป็นระฆัง การเคลื่อนย้ายระเบตที่จะนำไปถวายวัดด้วยเกวียนจึงทำให้ดูเป็นขบวน กอปรกับชาวบ้านที่พบเห็นขบวนเกวียนขับผ่านจึงมีการนำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้านมาบรรเลงร่วมขบวนนั้น จึงกลายเป็นวลีว่า เมืองแพร่แห่ระเบต อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมเรื่องการแห่ ในจังหวัดแพร่หรือในภูมิภาคล้านนา ดังที่กล่าวแล้วเบื้องต้นว่า เมื่อมีงานบุญพิธีหรือการถวายเสนาสนะ รวมถึงการถวายกฐิน ผ้าป่า มักจะมีการตั้งขบวน บรรเลงด้วยดนตรีพื้นบ้าน และมีขันดอกไม้ น้ำอบน้ำหอมร่วมพิธีด้วย เป็นการแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความสามัคคีของชุมชนในการร่วมกันประกอบกิจกรรม ดังนั้น การแห่ระเบตของชาวแพร่ จึงเป็นการแห่หรือเดินขบวนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเอาระเบตที่พบนั้นไปถวายเป็นพุทธรูปบูชาที่วัดนั่นเอง

สรุป

การได้สร้างและถวายระฆังไว้ในพระพุทธศาสนาเพื่อที่พระสงฆ์จะได้ใช้ระฆังเป็นเครื่องบอกเวลาหรือเป็นสังฆสัญญาณในการทำกิจวัตร ถือเป็นการทำบุญประเภทหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาที่มีอานิสงส์ทำให้ผู้ที่ได้ร่วมสร้างและถาวยนั้นมีความสุขความเจริญทั้งในโลกนี้และโลกหน้า การนำเอาระเบตที่ถูกฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งลงบริเวณสะพานห้วยแม่ต้า อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ในราวปี พ.ศ. 2485 – 2488 จำนวน 3 ลูก มาถอดชนวนระเบิดออกและนำไปถวายวัดในเขตอำเภอลองทั้ง 3 วัด คือ วัดศรีดอนคำ วัดแม่ลานเหนือ และวัดนาตุ่ม ย่อมที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตของชาวอำเภอลอง จังหวัดแพร่ ที่มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย การจัดขบวนแห่ลูกระเบิดที่ถอดชนวนไปถวายวัดเพื่อทำเป็นระฆังนั้น ถือเป็นภูมิปัญญาที่ชาญฉลาดของชาวบ้านที่มีการประยุกต์ใช้ของที่เป็นสิ่งอันตรายให้กลายเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ ถึงแม้ว่าตลอดช่วงระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมาชาวแพร่จะถูกล้อเลียนด้วยวลีที่ว่า เมืองแพร่หรือชาวแพร่แห่ระเบต ซึ่งสื่อความหมายในแง่ลบมากกว่า แต่เมื่อมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งกลับพบว่า การแห่ระเบตของชาวอำเภอลองนั้นแฝงไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของผู้คนในอดีต และที่สำคัญในแง่ของเป้าหมายของการแห่ระเบตนั้นกลับกลายเป็นพุทธวิถีในการทำบุญอย่างหนึ่ง ลูกระเบิดที่ถูกนำไปถวายวัดและแปรสภาพเป็นระฆัง ปัจจุบันได้กลายเป็นสัญลักษณ์

แห่งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญของอำเภอลองรวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของจังหวัดแพร่อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2507). รวบรวม การบรรยายของมนตรี ตราโมท เรื่อง “ดนตรีสมัยสุโขทัย” คำบรรยายสัมมนา โบราณคดีสมัยสุโขทัย พ.ศ. 2503. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิลพร.
- ชมรมสร้างพระประธาน สร้างหนังสือพระไตรปิฎก. (2558). อานิสงส์ของการสร้างระฆัง. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2564 จาก <http://www.sarakuntho.org/.html>
- นิว 18. (2562). ประวัติระฆังสมัยพุทธกาลและอานิสงส์การถวายเป็นยอดมหาจุฬาลงกรณ. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2564 จาก <https://www.newtv.co.th/news/22360>
- พุทธสมาคมแห่งสหภาพเมียนมาร์. (2500). พระอภิธรรมปิฎก อัฐสาลินีอรรถกถา (ฉบับฉันทสันติ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยพม่า.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกและอรรถกถา (แปล). จังหวัดนครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สงวน รอดบุญ. (2529). ศิลปกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- สมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพ. (2545). เที้ยวเมืองพม่า. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์แผนศพรินทร์ตั้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- สมศักดิ์ สุขประเสริฐ และคณะ. (2553). คู่มือพาเที่ยวเมืองแพร่. วารสารจังหวัดแพร่, 1(6), 1-16.
- อุทิศ ศิริวรรณ. (2530). ผู้แปล ธรรมบทภาคที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง.

ศาสนสมบัติภายใน วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร* RELIGIONS WITHIN WAT DEVARAJKUNCHORN VARAVIHARN

พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต พุ่มพวง)

PhrathepKhunaporn (Sophon Sophanachitto Phumphuang)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: watdevaraj@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร เป็นวัดพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ 90 ถนนศรีอยุธยา แขวงวรชัยพบาล เขตดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร อาณาเขตทั้งหมดของวัดเทวราชกุญชรมีดังนี้คือ ทางด้านทิศเหนือติดกับถนนศรีอยุธยา ตอนโค้งลงแม่น้ำเจ้าพระยาและเขตท่าวาสุกรี ส่วนทางด้านทิศใต้ติดกับปากคลองผดุงกรุงเกษม และตลาดเทวราชของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ส่วนทางด้านทิศตะวันออกติดกับถนนศรีอยุธยา และตลาดเทวราชของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ส่วนทางด้านทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาและเขตอภัยทานทำน้ำวัดเทวราชกุญชร วรวิหาร ที่ดินที่ตั้งวัดมีทั้งหมดจำนวน 20 ไร่ และยังมีที่ธรณีสงฆ์แปลงที่แขวงวรชัยพบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ทั้งหมด 1 ไร่ 1 งาน 94 ตารางวา มีหนังสือกรรมสิทธิ์ คือโฉนดที่ดินเลขที่ 8902 วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงสถาปนาเป็นพระอารามหลวง และพระราชทานนามว่า “วัดเทวราชกุญชร” แปลว่า “ช้างพระอินทร์” ปัจจุบันกรมศิลปากรจดทะเบียนเป็น โบราณสถานสำคัญ วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นวัดที่สวยงามทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับการอนุรักษ์จากกรมศิลปากรจดทะเบียนขึ้นเป็นโบราณสถานสำคัญ ซึ่งมีสถาปัตยกรรมอันสวยงามและทรงคุณค่า มากมาย ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ 1) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของกรมการศาสนา 2) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาครอบคลุม 5 ด้าน 1) ด้านการพัฒนาตนของเจ้าอาวาส 2) ด้านการบริหารจัดการเสนาสนะในวัด 3) ด้านการปกครองดูแลภิกษุในวัด 4) ด้านการอนุเคราะห์อาคันตุกะ 5) ด้านการสงเคราะห์ทุกข์สำคัญ: วัด, ศาสนสมบัติ, การบริหารจัดการ

* Received 26 February 2021; Revised 8 March 2021; Accepted 22 March 2021

Abstract

Wat Devarajkunchorn Varaviharn is Wat Phra Aram Luang, third floor, Varaviharn type, located at 90 Sri Ayutthaya Road, Wachira Phayaban Sub-district, Dusit District, Bangkok The entire territory of Wat Devarajkunchorn is as follows: On the north side next to Sri Ayutthaya Road When bowing down the Chao Phraya River and Tha Wa Su Kri District On the south side next to the mouth of Khlong Phadung Krung Kasem And the Devaraj Market of the Crown Property On the east side next to Sri Ayutthaya Road And the Devaraj Market of the Crown Property On the west side, it is adjacent to the Chao Phraya River and the Aphaitan District, Devarajkunchorn Varaviharn Temple. With a total area of 1 rai 1 ngan 94 square wah with a title letter Is the title deed number 8902, Wat Devarajkunchorn Varaviharn. During the reign of King Mongkut, King Rama IV established a royal temple. And bestowed the name “Wat Devarajkunchorn” means “Phra Indra Elephant”. Currently, the Fine Arts Department is registered as Important archaeological site Wat Devarajkunchorn Varaviharn., which is located on the bank of the Chao Phraya River. It is a beautiful architectural temple that has been preserved by the Fine Arts Department, registered as an important archaeological site. Which has many beautiful and valuable architecture. Religious treasures are divided into 2 types as follows: 1) the central treasures, including the property of the Department of Religious Affairs, 2) the treasures of the temple, including the property of a temple The Buddhist scriptures cover 5 aspects: 1) the self-development of the abbot 2) the management of the sentiment in the temple 3) the administration and care of the monks in the temple 4) the assistance of the monks 5) the welfare of the laymen.

Keywords: Temple, Treasures, Management

บทนำ

รัชสมัยรัชกาลที่ 1 - แรกสถาปนาพระอาราม วัดเทวราชกุญชร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร เดิมเป็นวัดราษฎร์สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวบ้านเรียกว่า “วัดสมอแครง” เล่ากันว่าเพราะมีต้นสมอรองแรงมาก บ้างก็สันนิษฐานว่า “สมอ” เพี้ยนมาจากคำว่า “ถมอ” (ถะมอ) เป็นภาษาเขมรแปลว่า “หิน” วัดนี้คงเรียกกันครั้งแรกว่า “ถมอแครง” ซึ่งแปลว่า “หินแครง” สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท กรมพระราชวัง

บรรสถานมงคล ในรัชกาลที่ 1 ทรงปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ ต่อมา สมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ กรมหลวงพิทักษ์มนตรี พระโอรสของสมเด็จพระศรีสุदारักษ์ ซึ่งเป็นพระเชษฐภคินีของรัชกาลที่ 1 (ต้นสกุลมนตรีกุล) ทรงบูรณะต่อ โดยมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากาญจนากร กรมพระพิทักษ์เทเวศร์ ซึ่งเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ 2 (ต้นราชสกุลกาญจนากร) ทรงอุปถัมภ์ เมื่อสิ้นพระชนม์แล้ว พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิงหนาทราชดรุณคดี พระโอรสทรงอุปถัมภ์ ต่อ หลังจากนั้นเจ้านายผู้สืบสกุลกาญจนากรให้ความอุปถัมภ์โดยลำดับ (วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร, 2560)

หมายกำหนดผูกพัทธ์ สมุดไทยดำ, อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นดินสอขาว, หมายรับสั่ง รัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1183 เลขที่ 2 หอสมุดแห่งชาติมีความว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปรากฏชัดว่าวัดสมอแครงใช้เป็นสถานที่ฌาปนกิจศพของขุนนางฝ่ายวังหน้า เนื่องจากเป็นวัดที่ตั้งอยู่นอกเขตกำแพงพระนคร และเป็นวัดในเขตความรับผิดชอบของวังหน้า ดังปรากฏหลักฐานในหมายรับสั่งรัชกาลที่ 2 จุลศักราช 1183 (พุทธศักราช 2364) เลขที่ 2 ระบุว่าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชทานเพลิงศพมื่นจงขวา ขุนนางสังกัดพระอาลักษณ์ฝ่ายวังหน้า ณ วัดสมอแครง เมื่อวันแรม 6 ค่ำ พุทธศักราช 2364 ว่า "...ด้วยพระยารามารับพระราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่าจะได้ชักศพมื่นจงขวา บ้านอยู่ ณ คลองบางลำพู บ้านพระอาลักษณ์วังหน้า ไป ณ เมรุวัดสมอแครง ณ วันแรม 6 ค่ำ เดือน 6 เพลาเช้า ครั้นเพลาย่ำ จะพระราชทานเพลิงนั้นให้ชาวพระคลังวิเสทรับเลกต่อพระสัสดี ต่อพันพุ่ม พันเทพราช 20 คน ถอยเอาเรือขนานลำหนึ่งไปรับศพที่บ้าน..." (หมายกำหนดผูกพัทธ์ สมุดไทยดำ, อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นดินสอขาว, 2364) เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ มหาโกษาธิบดี (ข้า บุนนาค) รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการบูรณะซ่อมแซม วัดสมอแครงอีกครั้งหนึ่ง ดังปรากฏหลักฐานในราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ว่า "กรมหมื่นพิทักษ์เทเวศร์บูรณะวัดสมอแครงวัด 1..." การซ่อมแซมวัดสมอแครงครั้งนั้น สันนิษฐานว่าน่าจะตรงกับ พุทธศักราช 2392 เนื่องจากพบหลักฐานสมุดไทยร่างสารตรา หมวดจดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 หมายเหตุจุลศักราช 1211 (พุทธศักราช 2329) ระบุว่าเจ้าพระยาจักรีมีสารตราไปถึงพระยาพิษณุโลก พระยาสุพรรณโลก พระยาสุโขทัย พระยาพิษณุ พระยาพิชัย พระยาพิจิตร พระยาแก้วกำแพงเพชร พระยาตาก พระยานครสวรรค์ พระยาเถิน ให้เกณฑ์ตัดไม้ขอนสักซ่อมแซมวัดมหาธาตุ วัดพรหมสุรินทร์ และวัดสมอแครงสาเหตุที่ต้องบูรณะวัดสมอแครงเนื่องจากพระอุโบสถเดิม มีขนาดไม่เพียงพอต่อการทำสังฆกรรมของพระภิกษุสงฆ์ จึงโปรดเกล้าให้ขยายพระอุโบสถวัดสมอแครงให้กว้างขึ้นกว่าเดิม (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ข้า บุนนาค), 2547) ดังความในร่างสารตราดังกล่าวว่า

ราชกิจจานุเบกษา ข้อมูลที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา ว่าด้วยเรื่อง "แจ้งความกระทรวงธรรมการ แผนกกรมธรรมการ เรื่อง ปฏิสังขรณ์วัดเทวราชกุญชร" ดังมีความว่า ด้วยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส.พระมหาสมณะประธานรายงาน

ปฏิสังขรณ์ ของพระครูสมุห์วรคณิศรสิทธิการ ผู้รั้งเจ้าอาวาสวัดเทวราชกุญชร มายัง กระทรวงธรรมการว่า พระครูสมุห์วรคณิศรสิทธิการ ได้เบิกเงินราย ทรงพระราชอุทิศ 2,000 บาท กับเงิน ผลประโยชน์ ขว่ง วัดเทวราชกุญชรอีก 4,788 บาท 4 สตางค์ ไปจาก กระทรวงธรรมการ แลเรียไรจาก ท่านที่ทรงพระศรัทธา และศรัทธาได้ 3,504 บาท รวมทั้งสิ้น เป็นเงิน 10,929 บาท 4 สตางค์ จัดการปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ กุฏิ 3 หลัง ก่อถนนในวัด 14 สายแล้วเสร็จ มีราย พระนาม และ นามผู้บริจาคทรัพย์ แจ้ง ต่อไปนี้คือ พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเลกฤทธิ์ 1,044 บาท อำแดงเอม อำแดงเปลี่ยน อำแดงเง็ก รายละ 400 บาท อำแดงกลื่น 200 บาท นายปิ่น 105 บาท พระกัณภัยบาทว์ 90 บาท อำแดงบัว 63 บาท หม่อมเจ้าสารภี 54 บาท พระองค์เจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าเหมวดี 50 บาท ยำแดงจ่าง 45 บาท ขุนราชคฤหรัักษ์ อำแดงจิ้น รายละ 43 บาท ยำแดงอ้อม 41 บาท พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าเจริญศรีชนมายุพระยาเสถียรสุรประเพณี นายพันโท พระสรชาญพลไกร อำแดง หลิน อำแดงจีบ รายละ 40 บาท ตำแดงกลื่น อำแดงจีบ รายละ 36 บาท อำแดงเง็ก 35 บาท นายพันตรี หลวงชาติสรสิทธิ์กับนายร้อยโทเย็น รวมกัน 30 บาท พระยาศรีภักดากร 20 บาท อำแดงคำ อำแดงสุ่น รายละ 16 บาท อำแดงเล็ก 11 บาท พระยาพิบูลย์สงคราม นายเจิม รายละ 10 บาท (ปฏิสังขรณ์วัดเทวราชกุญชร, 2458)

จ่านายสิบเปรม หม่อมราชวงศ์ชุ่ม อำแดงเจียน ตำแดงปลั่ง ยำแดงเอม รายละ 8 บาท ยำแดงเฮียะ 6 บาท อำแดงถนอม 5 บาท รายย่อย 84 บาท ผู้บริจาคทรัพย์ มีความยินดี รับ พระราชทานถวายพระราชกุศลกระทรวงธรรมการได้นำความกราบบังคมทูลใต้ฝ่าละอองธุลี พระบาท แจ้งความมา ณ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2458 มหาอำมาตย์โท พระยาธรรมศักดิ์ มนตรี (ลงนามแทนเสนาบดี) รัชสมัยรัชกาลที่ 4 - พระราชทานนามพระอาราม "วัดเทวราช กุญชร" ครั้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงสถาปนาเป็น พระอารามหลวง และพระราชทานนามว่า "วัดเทวราชกุญชร" โดยคำว่า "เทวราช" แปลว่า "พระอินทร์" มาหน้าหน้าพระนามของพระองค์เจ้ากุญชร ซึ่งแปลว่า "ช้าง" รวมความแล้ว แปลว่า "ช้างพระอินทร์" ปัจจุบันกรมศิลปากรจดทะเบียนเป็นโบราณสถานสำคัญ (วัดเทวราช กุญชร วรวิหาร, 2560) รัชสมัยรัชกาลที่ 9 - พระราชทานนาม "พระพุทธเทวราชปฏิมากร" พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานพระประธานประจำพระ อุโบสถว่า "พระพุทธเทวราชปฏิมากร" เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 สมเด็จพระนาง เจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ จำนวน 1,00,000 บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2546 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลง- กรณบดินทรเทพยวรางกูรเมื่อครั้งทรงดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ มาทรงประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์พระพุทธเทวราชปฏิมากร เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2551 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร

เมื่อครั้งทรงดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมสายสังวาลถวายพระพุทธรูปพระปทุมมาศ พระราชทานเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 และอัญเชิญสายสังวาลคล้องถวายพระพุทธรูปพระปทุมมาศ เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 (วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร, 2560) พ.ศ. 2555 – สืบสานพระราชปณิธานการบูรณปฏิสังขรณ์ พ.ศ. 2555 คณะกรรมการอนุรักษ์และทำนุบำรุงศาสนสถานอันเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และการส่งเสริมการเผยแผ่ศาสนา สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้เห็นชอบให้การสนับสนุนและดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ ซึ่งแล้วเสร็จเมื่อปลายปี พ.ศ. 2556 พระอุโบสถจึงทนคืนสู่ความสง่างามเคียงคู่พระอารามแห่งนี้ (วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร, 2560)

ศาสนสมบัติภายในวัดเทวราชกุญชร วรวิหาร

1) พระอุโบสถ 2) พระพุทธรูปพระปทุมมาศ 3) พระวิหาร 4) ศาลาราย 5) มณฑป จตุรมุข 6) พิพิธภัณฑสถาน 7) เทวราชธรรมศาลา (ศาลาการเปรียญ) 8) เทวราชบรรณศาลา (โรงเรียนพระปริยัติธรรม) 9) เทวราชกุญชร (กุฏิทรงปั้นหยา) 10) เทวราชธรรมสภา (กุฏิทรงตึก) 11) อาคารสงฆ์พระมงคลนาถ 12) ศาลาทำนุวัดเทวราชกุญชร

1. พระอุโบสถ พระอุโบสถ มีขนาดใหญ่และสูง กว้าง 17 เมตร ยาว 36 เมตร กรมพระพิทักษ์เทเวศร์ ทรงสร้าง มีเขตพัทธสีมา กว้าง 26 เมตร ยาว 43.50 เมตร มีกำแพงแก้วรอบพระอุโบสถ ที่มุมกำแพงแก้วมีเจดีย์อยู่ทั้ง 4 มุม ภายในกำแพงแก้วด้านทิศเหนือมีวิหารก่ออิฐถือปูน หลังคามุงกระเบื้องดินเผา ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกเป็นศาลารายก่ออิฐถือปูน หลังคามุงกระเบื้องดินเผา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากุญชร กรมพระพิทักษ์เทเวศร์ทรงสร้างขึ้นกำแพงแก้วรอบพระอุโบสถ มุมกำแพงแก้วมีเจดีย์ทั้ง 4 มุม พระอุโบสถผ่านกาลเวลามายาวนาน ในปี 2555 คณะกรรมการอนุรักษ์และทำนุบำรุงศาสนสถานเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และการส่งเสริมการเผยแผ่ศาสนา สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้เห็นชอบให้การสนับสนุนและดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ ซึ่งแล้วเสร็จเมื่อปลายปี 2556 (พิสิฐ เจริญสุข และคณะ, 2551) พระอุโบสถของวัดได้รับการปฏิสังขรณ์โดยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ปัจจุบันภายในมีจิตรกรรมฝาผนังทั้งดงามและอยู่ในสภาพที่ได้รับการอนุรักษ์อย่างดี โดยตกแต่งด้วยสีน้ำเงินทะเลเป็นหลัก ภายในวัดยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวัดเทวราชกุญชร ซึ่งเป็นอาคารทรงไทยแบบสถาปัตยกรรมจีน-โปรตุเกส สร้างด้วยไม้สักทอง (วชิรา ชิดิกษุณพงศ์, 2558) ตามแบบดั้งเดิมทั้งหลัง

2. พระพุทธรูปพระปทุมมาศ เป็นพระประธานในพระอุโบสถ วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2546 เป็นพระพุทธรูปโลหะหล่อ ลงรักปิดทอง ปางมาวิชัย ฝีมือช่างสมัยทวารวดี ผสมอุททอง

หน้าตักกว้าง 4.35 เมตร สูงตั้งแต่พระเพลมาถึงยอดเปลวรัศมี 5.65 เมตร ความศักดิ์สิทธิ์แห่ง พระพุทธเทวราชปฏิมากร ตามประวัติเล่าว่า ในหลวงรัชกาลที่ 3 ทรงทราบมาว่า กรุงศรีอยุธยาพบพระทององค์ใหญ่ โปรดเกล้าฯ ให้กรมหมื่นพิทักษ์เทเวศรไปอัญเชิญลงมายังพระนคร ในกรมได้ทรงต่อแพเชิญพระพุทธรูปองค์ใหญ่ล่องลงมา ครั้นถึงปากคลองเทเวศร์ แพเกิดฉุดเหตุไคร้ก็ไม่สามารถนำขึ้นแพ จึงโปรดเกล้าฯ ให้กรมหมื่นพิทักษ์เทเวศร เชิญพระพุทธรูปขึ้นที่วัดสมอแครง...ถนนศรีอยุธยา ตัดจากสวนจิตรลดา พุ่งลงแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งใจจะผ่าวัดเทวราชกุญชรออกเป็นสองซีก โดยจะรื้อพระอุโบสถ เพราะคิดว่า พระประธานเป็นพระก่อด้วยอิฐ แต่ปรากฏว่า พระประธานเป็นพระทอง ทางกรมเลียดถนนเลี้ยวขวาไปลงแม่น้ำเจ้าพระยา (นาวาเอก สวัสดิ์ จันทน์, 2515)

ส่วนสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงวินิจฉัยที่มาของพระพุทธรูปนี้ ต่อมาเมื่อถึงสมัยเมื่อสร้างวัดเบญจมบพิตร หม่อมฉันไปทอดกฐินวัดเทวราชกุญชร สังเกตเห็นพระพักตร์พระพุทธรูปหล่อ ที่เป็นพระประธานในโบสถ์ เป็นลักษณะแบบพระสมัยทวารวดี แต่องค์พระเป็นพระแบบกรุงรัตนโกสินทร์ สืบตามได้ความว่า พระประธานองค์นั้น กรมพระพิทักษ์เทเวศร เชิญลงมาจากเมืองลพบุรี ก็เข้าใจว่า คงได้แต่เศียร มาหล่อองค์ที่ในกรุงเทพฯ หม่อมฉันจำขนาดไปตรวจดูที่เมืองลพบุรี เมื่อภายหลัง ก็พบกับแหล่งเดิมว่า เป็นพระประธานอยู่ในพระวิหารหลวงวัดมหาธาตุ วัดอินทามิที่ตั้งพระพุทธรูปขนาดใหญ่เท่า นั้นไม่ วันที่ 28 กรกฎาคม 2552 พระเทพคุณาภรณ์ พร้อมด้วยคณะกรรมการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเทวราชกุญชร ได้ดำเนินการจัดสร้าง สายสังวาลประดับพระพุทธเทวราชปฏิมากร ขึ้น 1 เส้น เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา โดยมอบให้ สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม เป็นผู้ออกแบบจัดสร้าง มีรูปลักษณะเป็นดอกพิกุลวางซ้อนกัน 5 ชั้น ประดับพลอยสังเคราะห์ พ.ศ. 2552 วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร มีอายุครบ 152 ปี ดังนั้นทางวัดจึงเห็นสมควรที่จะก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์ ไว้เป็นสาธารณกุศล และอำนวยความสะดวกแก่พระภิกษุสงฆ์ ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงการรองรับพุทธศาสนิกชน ผู้มีจิตศรัทธาที่มาร่วมทำบุญ โดยนำรูปจำลอง พระพุทธเทวราชปฏิมากร และรูป พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ 3 เศียร รูปหล่อองค์อมรินทร์เทวราช (จำลอง) มาประดิษฐานไว้ด้านหน้า และด้านหลังของเหรียญที่ระลึกจำลองแบบโดย ช่างสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร ประกอบด้วย เนื้อทอง เนื้อชูปทอง เนื้อเงิน และเนื้อทองแดง เพื่อมอบเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้ที่มีร่วมทำบุญสร้างอาคารอเนกประสงค์ และร่วมสมทบทุนกองทุนบูรณะพระอารามหลวง องค์อมรินทร์เทวราช เป็นเทวตอองค์สำคัญ และถือว่าเป็นประมุขแห่งทวยเทพ และเป็นประธานเทวสภา มีอำนาจหน้าที่ปกครอง ควบคุม อารัง รักษา และบำรุงสวรคโลก และมนุษยโลก เป็นผู้ดูแลทุกข์สุขของมนุษยโลก ยามใดที่มีเรื่องเดือดร้อนขึ้นบนโลกมนุษย์ อาสนะของพระองค์ที่เคยอ่อนนุ่ม ก็จะมีช้างกระด้าง องค์อมรินทร์เทวราช ทรงถือวชิราวุธเป็นอาวุธ และมีช้างเอราวัณเป็นพาหนะ ช้างพระอินทร์เป็นช้างจำแลงของเทพบุตรนามว่า เอราวัณ เอราวัณเทพบุตร จะกลายร่างเป็นช้าง ก็ต่อเมื่อ

พระอินทร์ และเทพสหจรประสงค์จะเสด็จออกจากเทพวิมานสู่เทพอุทยานเท่านั้น หมายความว่า จะปรากฏเป็น คชาชาติ ที่มีอานุภาพนำอัสจรรย์ เพราะเดชแห่งบุญของท่านผู้มีบุญเท่านั้น มิเช่นนั้นแล้ว จะปรากฏแต่เพียงนามส่วน เอรಾವดี นั้นจะปรากฏเป็นเทพบุตรเหมือนเทพบุตรทั้งหลายในเทพนคร สำหรับ พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ของ วัดเทวราชกุญชร เป็นประติมากรรมหล่อด้วยสัมฤทธิ์ ขนาดกว้าง 1.90 เมตร ยาว 2.24 เมตร สูง 2.50 ประดิษฐานอยู่บริเวณหน้า อาคารพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งมิมีประชาชนผู้มีจิตศรัทธาได้มากราบไหว้บูชาขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวทุกวัน (คมชัดลึก, 2552)

3. พระวิหาร ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของพระอุโบสถ มีสภาพชำรุดทรุดโทรม เช่นเดียวกับพระอุโบสถเมื่อปี 2547 ได้ทำการบูรณะใหม่ทั้งหลังแล้วเสร็จในปี 2548 ปัจจุบันเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปต่างสมัย ขนาดหน้าตัก 19 นิ้ว สูง 43 นิ้ว เทด้วยทองเหลือง ลงลักปิดทอง จำนวน 9 องค์ ดังนี้ 1) ปางสมาธิ ศิลปะสมัยทวารวดี 2) ปางสมาธิ ศิลปะสมัยลพบุรี 3) ปางมารวิชัย ศิลปะสมัยเชียงแสน 4) ปางมารวิชัย ศิลปะสมัยอยุธยา 5) ปางมารวิชัย ศิลปะสมัยสุโขทัย 6) ปางลีลา ศิลปะสมัยสุโขทัย 7) ปางสมาธิ ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น 8) ปางสมาธิ ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง 9) พระคันธารราษฎร์ (วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร, 2560)

4. ศาลาราย ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของพระอุโบสถ เดิมมีสภาพชำรุดทรุดโทรมใช้เป็นที่พักของ เมื่อปี 2547 ได้ทำการบูรณะใหม่ทั้ง 2 หลัง แล้วเสร็จในปี 2548 เป็นศาลารายที่มีความสวยงาม ภายในมีจิตรกรรมที่เพดาน และฝาผนัง บานหน้าต่างด้านนอกเป็นลายรดน้ำ ด้านในเป็นรูปเทวดา ติดเครื่องปรับอากาศ ปัจจุบัน เป็นศาลารับรอง เป็นสถานที่สวดมนต์ และอบรมวิปัสสนากรรมฐาน แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและพุทธศาสนิกชนทั่วไป ศาลารายทิศตะวันออก มีพระพุทธรูปไสยาสน์ ประดิษฐานอยู่ ขนาด กว้าง 2.33 เมตร ศาลารายทิศตะวันตก มีพระพุทธรูปปางสมาธิ หน้าตักกว้าง 1.28 เมตร สูงตั้งแต่พระเพลมาถึงเปลวรัศมี 1.77 เมตร (วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร, 2560)

5. มณฑปจตุรมุข เดิมเป็นสถานที่ตั้งของพระอุโบสถหลังเก่า หรือที่ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า "โบสถ์น้อย" หันหน้าไปทางทิศตะวันออก หลังคามุงกระเบื้องดินเผา สูงประมาณ 10 เมตร เมื่อพระอริยมุนี (ศรี จิตฺตฺพล) อดีตเจ้าอาวาสริ่อดอนแล้ว ยังเหลือพระประธานในอุโบสถเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น หน้าตักประมาณ 2 ศอกเศษ ตั้งบนฐานชุกชี อดีตเจ้าอาวาสได้สร้างหลังคาครอบไว้ และฐานพื้นอุโบสถถมดินขึ้นสูงประมาณ 40 - 50 เซนติเมตร ปูกระเบื้องซีเมนต์ให้เป็นลานอยู่อย่างเก่า เนื่องด้วยพระประธานเป็นพระเก่าแก่ และศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนชาววัดเทวราชกุญชรและชาวตลาดเทวราช ให้ความเคารพบูชาตลอดมา อดีตเจ้าอาวาสพร้อมกับคณะกรรมการวัด จึงได้มีมติก่อสร้างมณฑปทรงจตุรมุขคอนกรีตทั้งหลัง (วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร, 2560) เพื่อใช้ประดิษฐานพระประธานเก่าแก่ โดยได้เริ่มทำการก่อสร้างเมื่อ วันที่ 4 เดือนกันยายน พ.ศ. 2536 ขนาดของมณฑปจตุรมุข

เท่ากันทั้ง 4 ด้าน คือประมาณ 12.40 เมตร ยกพื้นสูงประมาณ 1.40 เมตร พื้นและผนังด้านในมณฑปปูด้วยหินอ่อน ต่อมา พระศรีวิชัยโมลี (โสภณ โสภณจิตโต ป.ธ.9 ปัจจุบันมีราชทินนามว่า พระราชสุธี) ได้รับพระบัญชาจากสมเด็จพระสังฆราชให้มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดเทวราชกุญชร เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2544 จึงได้ดำเนินการติดไฟระย้าภายในมณฑป ไฟกินนรีและไฟระเบียงรอบนอกมณฑป ปรับปรุงสวนหย่อมรอบ ๆ มณฑป แล้วเสร็จ เมื่อ วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2544 ปัจจุบัน มณฑปจตุรมุข นอกจากเป็นที่ประดิษฐานพระประธานแล้วยังเป็นสถานที่สวดมนต์ ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน และเป็นที่ทำบุญถวายสังฆทานในโอกาสต่าง ๆ

6. พิพิธภัณฑ์สักทอง วินัย หมั่นคดิธรรม (คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม).

(2558).อาคารพิพิธภัณฑ์สักทอง ลักษณะทรงปั้นหยาประยุกต์ 2 ชั้น กว้าง 16.75 เมตร ยาว 30.15 เมตร ใช้เสาไม้สักทองทั้งหลัง ขนาดเสา 2 คนโอบ มีอายุประมาณ 479 ปี ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง สร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การอนุรักษ์ไม้สักทอง และเป็นศูนย์เผยแพร่ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา ภายในจัดแสดงรูปปั้นหุ่นขี้ผึ้งเท่าพระองค์จริงของสมเด็จพระสังฆราช 19 พระองค์ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา (วินัย หมั่นคดิธรรม, 2558)

7. เทวราชธรรมศาลา (ศาลาการเปรียญ) เป็นอาคาร 2 ชั้น คอนกรีต

เสริมเหล็ก สร้างเมื่อ พ.ศ. 2522 ศาลาหลังนี้มีอายุกว่า 20 ปี ไม่ได้รับการบูรณะมีสภาพทรุดโทรม ประตู หน้าต่าง ฝุพัง กระเบื้องมุงหลังคาแตกหักล่อน ฝนตกน้ำรั่วซึมแทบใช้การไม่ได้ เมื่อ พ.ศ. 2545 ได้ทำการบูรณะใหม่ทั้งหลัง มีการปรับเพดานบุด้วยไม้สัก ติดไฟระย้าพื้นหินขัด เสาชั้น 2 กรุด้วยไม้สัก ประดับตกแต่งภายในอย่างสวยงาม และได้ทำพิธียกขอฟ้า ปัจจุบัน ได้ตั้งชื่อศาลาหลังนี้ว่า "เทวราชธรรมศาลา" ชั้น 1 เป็นสถานที่ทำบุญเลี้ยงพระประกอบกิจเนื่องในเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น ส่วนชั้น 2 เป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีบำเพ็ญบุญในงานมงคลต่าง ๆ เช่น ทำบุญวันคล้ายวันเกิดทอดผ้าป่า เป็นต้น

8. เทวราชบรรณศาลา (โรงเรียนพระปริยัติธรรม) เป็นอาคารชั้นเดียว

ทรงปั้นหยาก่ออิฐถือปูน หลังคามุงกระเบื้องซีเมนต์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2462 โดย นายอึ้ง ยุทหลางทองอยู่ ลำซำ มีสภาพชำรุดทรุดโทรมอย่างมาก เมื่อ พ.ศ. 2545 ได้ทำการบูรณะใหม่ทั้งหลัง ปรับระแนง เปลี่ยนหลังคาเป็นกระเบื้องวาว กะเทาะฉาบปูน ประดับไฟ ตกแต่งภายในเป็นอาคารที่มีความสวยงาม สะดุดตาแก่ผู้พบเห็น ปัจจุบันเป็นอาคารอนุรักษ์ ได้ตั้งชื่อใหม่ว่า "เทวราชบรรณศาลา"

9. เทวราชกุญชร (กุฏิทรงปั้นหยา) กุฏิ 2 ชั้น สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในปี

พ.ศ. 2475 เป็นกุฏิพำนักของเจ้าอาวาส ต่อมาในปี พ.ศ. 2501 เจ้าอาวาสรูปใหม่ในครั้งนั้นไม่ได้พำนัก และขาดการดูแลจึงมีสภาพทรุดโทรมไปตามกาลเวลา จนกระทั่งวันที่ 5 มิถุนายน

พ.ศ. 2544 ท่านเจ้าคุณพระราชสุธี ได้มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส เล็งเห็นความสำคัญของกุฏิหลังนี้ ที่มีรูปทรงและโครงสร้างที่งดงามและหาได้ยาก ดังนั้นจึงได้มีดำริที่จะทำการบูรณะได้ประชุมกรรมการ และเริ่มบูรณะในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เนื่องจากบริเวณที่ตั้งกุฏิเป็นพื้นที่ต่ำพอถึงหน้าฝนน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาหนุนขึ้น ก็เกิดน้ำท่วมขังจึงให้ช่างติด (ภาษาช่าง) กุฏิขึ้นอีกประมาณ 1 เมตร ปรับระแนง เปลี่ยนหลังคาเป็นกระเบื้องว่าว ก่ออิฐมวลเบา ปรับฝ้าเพดาน บูรณะแล้วเสร็จ เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2546 กุฏิหลังนี้มีความโดดเด่นและงดงามทางด้านสถาปัตยกรรม ปัจจุบันกุฏิหลังนี้มีชื่อว่า "เทวราชกุญชร" เป็นกุฏิพำนักของเจ้าอาวาส

10. เทวราชธรรมสภา (กุฏิทรงตรีมุข) ลักษณะทรงตรีมุข 2 ชั้น จำนวน 10 ห้อง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งหลัง พื้นปูด้วยกระเบื้องยาง ผนังก่อด้วยอิฐมวลเบา หลังคาโครงเหล็กมุงด้วยกระเบื้องปรีมา กุฏิหลังนี้สร้างขึ้นทดแทนกุฏิหลังเดิมที่ได้รื้อแล้ว เนื่องจากทรุดโทรมจนใช้การไม่ได้

11. อาคารสงฆ์พระมงคลนาวาฐ พระมงคลนาวาฐ เป็นนามพระราชทานของบิดา ศ.ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน ลักษณะทรงปั้นหยาประยุกต์ 4 ชั้น จำนวน 49 ห้อง เป็นคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งหลัง พื้นปูด้วยกระเบื้องผนังก่อด้วยอิฐ บ.ป.ก. หลังคาโครงเหล็กมุงด้วยกระเบื้องปรีมา ขนาดกว้าง 12 เมตร ยาว 42 เมตร อาคารที่พักสงฆ์ เพื่อรองรับพระภิกษุสามเณรต่างจังหวัดที่ต้องการเข้ามาศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมในกรุงเทพฯ แต่ไม่มีที่พักสามารถเข้ามาพักอยู่ที่ อาคารสงฆ์หลังนี้ได้และเป็นการสืบสานนันทรมหาธาตุ ซึ่งอาคารดังกล่าวได้รับความร่วมมือจาก ศ.ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน และท่านผู้หญิงมณฑินี มงคลนาวิน ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเป็นประธานในการก่อสร้าง และพระราชสุธี เจ้าอาวาสวัดเทวราชกุญชร เป็นประธานดำเนินการก่อสร้าง โดยเริ่มพิธีตอกเสาเข็มเป็นปฐมฤกษ์ต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 31 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 อาคารสงฆ์หลังนี้กล่าวได้ว่าเป็นอาคารสงฆ์ที่ทันสมัยที่สุดในประเทศไทย เพราะระบบเข้าออกเป็นระบบไฟฟ้า ต้องใช้คีย์การ์ดเท่านั้นจึงจะเข้าออกได้ ส่วนอื่น ๆ ภายในอาคารประกอบด้วย ห้องพักพระภิกษุสามเณร ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องควบคุมระบบไฟฟ้า และระบบโทรศัพท์ตู้สาขา ญาติโยมที่มาติดต่อกับพระภิกษุสามเณร จะมีห้องรับรองอยู่ชั้นล่างของอาคารฯ เป็นห้องที่จัดไว้อย่างสวยงามสะดวกสบาย พร้อมติดเครื่องปรับอากาศ ภายในห้องมีประวัติพระมงคลนาวาฐ บิดา ศ.ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน และรายชื่อผู้ร่วมบริจาคในการก่อสร้าง

12. ศาลาทำน้ำวัดเทวราชกุญชร วัดเทวราชกุญชรตั้งอยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา มีศาลาทำน้ำและโปะเทียบเรือ แต่ไม่ได้เป็นท่าสาธารณะ ดังนั้นสถานที่แห่งนี้จึงมีคนนิยมปล่อยปลา และเป็นจุดชมทัศนียภาพแม่น้ำเจ้าพระยา และชมสะพานพระราม 8 ที่ทำนุมีปลามากมายหลายชนิดอาศัยอยู่ ปัจจุบันได้รับความนิยมมากโดยเฉพาะ เสาร์ - อาทิตย์ มีผู้นำปลามาปล่อยและให้อาหารปลาเป็นจำนวนมาก

สรุป

ศาสนสมบัติภายในวัดเทวราชกุญชรวรวิหาร ปัจจุบันกรมศิลปากรจดทะเบียนเป็นโบราณสถานสำคัญ มีสถาปัตยกรรมที่สวยงามมากมาย ทำให้วัดแห่งนี้เป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ อีกทั้งมีพิพิธภัณฑ์ไม้สักทอง ภายในมีการรวบรวมประวัติความเป็นมาของพุทธศาสนา ลำดับพระสังฆราชตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีองค์ความรู้มากมาย มีพระเจดีย์ทรงเครื่องสมัยอยุธยาตอนปลาย ตามแบบกรมศิลปากร และบรรจุออบทองคำพระบรมสารีริกธาตุที่ปลายยอดพระเจดีย์ อาคารเทวราชธรรมสภา ใช้เป็นสถานที่เก็บของสำคัญของคณะสงฆ์วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร อาคารโบราณให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาศึกษาสถาปัตยกรรมไทยโบราณที่หาชมได้ยาก

เอกสารอ้างอิง

- คมชัดลึก. (2552). ความศักดิ์สิทธิ์ แห่ง...พระพุทธรูปเทวราชา และองค์อมรินทร์. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก <https://www.komchadluek.net/news/knowledge/31796>
- เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค). (2547). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- นาวาเอก สวัสดิ์ จันทน์. (2515). นิทานชาวไร่. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา.
- ปฏิสังขรณ์วัดเทวราชกุญชร. (2458). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 32 หน้า 1433 (26 กันยายน พ.ศ. 2458).
- พิสิฐ เจริญสุข และคณะ. (2551). พระอารามหลวง. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- วชิรา ชติกษุณพงศ์. (2558). พิพิธภัณฑ์ ไม้สักทอง วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร. วารสารกรมประชาสัมพันธ์, 20(221), 13-16.
- วัดเทวราชกุญชร วรวิหาร. (2560). ประวัติวัด. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก <http://watdevaraj.org/recruiting/>
- _____. (2560). สิ่งสำคัญ. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก <http://watdevaraj.org/attraction/>
- วินัย หมั่นคติธรรม. (2558). A Study of Physical Factors to reduce the Risk of Disasters Case Study : Dusit District Bangkok การศึกษาปัจจัยทางกายภาพเพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดภัย กรณีศึกษา: พื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 26 - 27 พฤศจิกายน 2558. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

หมายกำหนดผูกพัทธ์ สมุดไทยดำ, อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นดินสอขาว. (2364). หมายรับสั่ง
รัชกาลที่ 2 จุลศักราช 1183 เลขที่ 2.

การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ*

BUDDHIST HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT MANAGEMENT

ภัชลดา สุวรรณวล

Patchlada Suwannual

พระมหาภคญา กิตติโสภณ

Phramaha Krisada Kittisobhano (Saelee)

พระครูสมุห์ดิฐภูมิ อินทชาติ

Phrakhrusamu Dittaphum Inthachat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surathani Buddhist College, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อให้เกิดประโยชน์ ทำให้หน่วยงานหรือองค์การมีความเจริญก้าวหน้าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ทำให้บุคคลมีกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์มี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ และออกแบบงาน กระบวนการจัดสรรประเภทของงานเพื่อให้ได้มาซึ่งพนักงานที่มีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร 2) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการจัดการเพื่อให้หน่วยงานมีความเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการขององค์กรทั้งปัจจุบัน และอนาคต 3) การสรรหา และการคัดเลือก กระบวนการที่จะทำให้องค์กรมีพนักงานที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการ 4) การฝึกอบรม และการพัฒนา กระบวนการที่ช่วยให้องค์กรมีการเติบโตอย่างมั่นคง และพัฒนาที่ยั่งยืน 5) การบริหารผลการปฏิบัติงาน กระบวนการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการ ทำงาน และผลการปฏิบัติงาน 6) การบริหารค่าตอบแทน กระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มความสามารถค่าตอบแทน เช่น เงินเดือน สวัสดิการ หรือผลประโยชน์อื่น ๆ จะช่วยในเรื่องของขวัญ และกำลังใจ และ 7) แรงงานสัมพันธ์กระบวนการที่ช่วยลดข้อขัดแย้ง และเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับองค์กร ซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารกับผู้บริหารรวมไปถึงกลุ่มผู้ปฏิบัติด้วยกันเองก็ได้ หลักพุทธธรรมที่ใช้บูรณาการต่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้นำหลักกุศลกรรมบถ 10 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนามนุษย์ในปัจจุบัน เพราะว่าเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และเกิดสันติสุขเกิดร่วมกัน ลดปัญหาของสังคม และ

* Received 26 February 2021; Revised 8 March 2021; Accepted 23 March 2021

ของประเทศชาติที่มีแต่ความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลว่าหลักคุณธรรมบด 10 ประการ
ครอบคลุมการพัฒนาคนให้ดีขึ้นทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านวาจา และด้านจิตใจ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ทรัพยากรมนุษย์, เชิงพุทธ

Abstract

This article discusses the benefit of Human resource development brings benefits The agency or organization has progressed according to the goals set. There are 7 steps of human resource management process as follows: 1) Work analysis and design, the work allocation process in order to acquire quality employees that meet the organizational objectives 2) Human resource planning. Management processes to provide jobs that are appropriate enough to meet the needs of both current and future organizations; 3) recruiting and selection; Processes to provide organizations with potential employees to meet their needs; 4) Training and development processes that enable stable growth. and sustainable development 5) Performance management Processes that will ensure that it works and performance. 6) Compensation management. A process that encourages employees to work at their best. Compensation such as salary, welfare, or other benefits will help with gifts and encouragement. and 7) increase the relationship between employees and the organization This may happen between the management and the operator, including the operators themselves. Buddhist principles, which are integrated into human resource management, have adopted the ten principles of charity which are very important to human development today. Because it is a principle that enables human beings to live happily in society and peace was born together Reduce social problems and of a nation with only constant conflicts for the reason that the ten principles of charity cover three aspects of human development: physical, verbal, and psychological.

Keywords: Management, Human Resources, Buddhist

บทนำ

ยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ทุกองค์กรหันมาใส่ใจในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น เพราะนี่คือขุมพลังสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและก้าวไป

ข้างหน้าได้อย่างไร้ขีดจำกัดการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดีไม่ใช่ว่าให้ความสำคัญที่เรื่องอัตราจ้างเพียงอย่างเดียว แต่ควรหันมาใส่ใจการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรด้วย เพราะทุกคนต้องการความก้าวหน้าและพัฒนาศักยภาพในชีวิต ยุคก่อนที่จะมีการบริหารจัดการบุคคลนั้น มนุษย์ถูกมองว่าเป็นเพียงแรงงาน เป็นการจ้างงานและการทำงานตอบแทนซึ่งกันและกันเท่านั้น (สกล บุญสิน, 2560) ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยในการผลิต แต่ในยุคปัจจุบันได้มีการยกระดับแรงงานให้กลายเป็นทรัพยากร ที่มีคุณค่าและความสำคัญขึ้น ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ในโลกยุคใหม่นั้นคือชุมพลังสำคัญที่ จะทำให้องค์กรเคลื่อนที่ไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้ดีนั้นก็ย่อมส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จได้เพิ่มขึ้นเช่นกัน หากกล่าวถึงการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้นถึงแม้ว่าศาสตร์นี้จะเพิ่งเกิดขึ้นมาบนโลกนี้ได้ไม่นานแต่ก็มีการศึกษาและพัฒนาอย่างจริงจังเรื่อยมา หากจะกล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การที่องค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ จะบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่ว่าทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงาน หรือองค์กร มีความรู้ ความสามารถ และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไร เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต สามารถใช้สติปัญญา ใช้ความคิดที่ได้รับมาจากการเรียนรู้ มาใช้ในการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นการใช้กลยุทธ์เชิงรุกที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุดขององค์กรไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ทำงานรวมกันหรือทำงานคนเดียวเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร (ศิริภัสสรศรี วงศ์ทองดี, 2559)

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ในหลายมุมมอง เช่น มุมมองเชิงตามหลักพระพุทธศาสนา การพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์นี้สำคัญที่สุด เมื่อพัฒนามนุษย์ขึ้นไปก็จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทำให้คนนั้นห่างออกไปจากการที่จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของตัณหา มานะ ทิฐิ คือ ถูกตัณหา มานะ ทิฐิ ครอบงำน้อยลง เมื่อครอบงำน้อยลงก็เป็นอิสระแก่ตัวมากขึ้น สามารถทำสิ่งที่ดีงามได้มากขึ้น การที่จะสร้างสันติมีทางเป็นไปได้โดย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือการศึกษาได้แก่ ศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อให้เกิดประโยชน์ทำให้หน่วยงานหรือองค์กรมีความเจริญก้าวหน้าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ทำให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลในองค์กรมีความรู้ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์กรมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความรัก ความหวงแหน รักดีต่อองค์กรที่ตนปฏิบัติงาน ลดความขัดแย้งระหว่างองค์กรและผู้ปฏิบัติหน้าที่ในภาพรวมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นการจัดการความสัมพันธ์ในการจ้างงาน เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรมนุษย์ในการทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ เมื่อองค์กรมีระบบการจัดการที่ดีจะช่วยส่งผลกระทบต่อองค์กรในด้านต่าง ๆ คือ 1) ทำให้เกิดประสิทธิภาพทางการบริหาร 2) ทำให้เกิดประโยชน์ในด้านเวลา 3) เป็นวิถีทางการปฏิบัติงานอย่างหนึ่ง 4) ช่วยลดต้นทุนในการดำเนินงาน และ 5) ทำให้เกิดคุณค่าทางสังคม (สมบัติ กุสุมาวลี, 2559) ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกระบวนการที่เป็นไปเพื่อการเรียนรู้ การเพิ่มผลงานและการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ โดยผ่านกิจกรรมความคิดริเริ่มและกิจกรรมทางการบริหาร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในงานศักยภาพในคน รวมทั้งความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวในเชิงกลยุทธ์มักจะรวม 3 สิ่ง คือ การตระหนักถึงความซับซ้อนของการจัดการการเปลี่ยนแปลง ความต้องการเพื่อความอยู่รอด และการปรับเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญเฉพาะการฝึกอบรมไปเป็นการแสวงหาแนวคิด และทิศทางใหม่ ๆ เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในองค์กร ประกอบด้วยการวางแผนและการสนับสนุนอย่างชำนาญ เพื่อจัดให้มีการเรียนรู้ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งในสถานที่ปฏิบัติงานและที่อื่น ๆ เพื่อความเติบโตก้าวหน้าขององค์กร และเพิ่มศักยภาพของบุคลากรโดยผ่านการนำเอาความสามารถการปรับตัว การร่วมแรงร่วมใจ และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ของคนทำงานเพื่อองค์กรคือ ความคิดรวบยอดต่อบทบาทขององค์กรและนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ร่วมกันผลักดันและสร้างควมมีประสิทธิภาพในงาน โดยมีบุคลากรและองค์กรต่างก็บรรลุยุทธศาสตร์และพันธกิจควบคู่กันเป็นกระบวนการของการพัฒนาและส่งเสริมความรู้ ความสามารถ เพื่อสร้างระบบการทำงานและกระบวนการภายใน เช่น กระบวนการทำงานเป็นทีม ระบบของงาน และการทำงานของบุคลากรแต่ละคนอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางหรือขอบเขตการพัฒนาทุนมนุษย์มีความสำคัญคือ การสร้างผลงานให้ดีขึ้น (Performance) เป็นการพัฒนาที่เกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบและงานในสายงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ เพิ่มระดับความสามารถให้สามารถทำในสิ่งที่ยากขึ้น มากขึ้นได้ (Potential) แม้ความสามารถนั้นจะไม่ตรงหรือสูงกว่าระดับงานที่รับผิดชอบก็ตาม เพราะองค์กรต้องการทุนมนุษย์ที่เก่ง มีความสามารถทั้งในแนวตั้งและแนวนอน การจัดการผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) เป็นการวัดผลการปฏิบัติงานเพื่อจ่ายค่าตอบแทนที่จูงใจเป็นเรื่องที่ต้องวัดได้ ซึ่งในประเด็นนี้บางกิจการ เช่น บริษัท Siemens มองว่าเป็นคนละส่วนกัน แต่เมื่อนำการพัฒนาทุนมนุษย์บวกด้วยค่าตอบแทน ผ่านการพิจารณาในมุมมองด้านการเงินด้านพนักงาน ด้านลูกค้า และด้านกระบวนการ โดยที่ความสามารถจะเน้นการพัฒนาการประเมินผลลัพธ์จะเน้นที่การจ่ายเงิน เมื่อสองตัวรวมกัน คือ เส้นทางสายอาชีพ (Career Path) การจะสร้างทุนมนุษย์จะต้องนำความสามารถกับเงินมารวมกันมีคลังคนเก่ง (Talent Inventory) องค์กรต้องมีฐานข้อมูลคนเก่งที่ระบุให้ได้ว่าความสามารถที่จำเป็นสำหรับ

อนาคตของคนเก่งมีอะไรเป็นหลักในแต่ละองค์ประกอบ และดัชนีทรัพยากรมนุษย์ (HR Scorecard) หรือการประเมินสมรรถนะระบบทรัพยากรมนุษย์ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรงได้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาของการใช้ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อใช้พัฒนาผลการปฏิบัติงานหรือปฏิบัติราชการต่อไปในอนาคต แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรต้องจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายบุคคล และอาจมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรมนุษย์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเรียนรู้จากกันและกัน มีการจัดการความรู้ มี E - Learning และมีระบบพี่เลี้ยงหรือ Mentor ที่ดีเพื่อเป็นกรอบในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (เชาว์ โรจนแสง, 2554)

กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, 2549) ได้สรุปถึงกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ และออกแบบงาน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดสรรประเภทของงานเพื่อให้ได้มาซึ่งพนักงานที่มีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร
2. การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการจัดการเพื่อให้หน่วยงานมีความเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการขององค์กรทั้งปัจจุบัน และอนาคต รวมไปถึงจัดการจำนวนพนักงานให้มีความเหมาะสมเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมาย
3. การสรรหา และการคัดเลือก เป็นกระบวนการที่จะทำให้องค์กรมีพนักงานที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการ โดยการสรรหาเป็นกระบวนการที่องค์กรใช้แสวงหาบุคคลที่มีความสนใจที่ต้องการร่วมงานกับองค์กร ส่วนการคัดเลือกเป็นกระบวนการที่ให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ หรือคุณสมบัติตามที่องค์กรต้องการ
4. การฝึกอบรม และการพัฒนา เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรมีการเติบโตอย่างมั่นคง และพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะทั้งการฝึกอบรม และพัฒนาจะช่วยให้พนักงานสามารถเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
5. การบริหารผลการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการทำงาน และผลการปฏิบัติงานสามารถสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร ซึ่งเริ่มตั้งแต่การอธิบายลักษณะงานรวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติงาน และการให้รางวัลหรือแรงจูงใจแก่พนักงานเพื่อส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. การบริหารค่าตอบแทน เป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มความสามารถในเรื่องของค่าตอบแทน เช่น เงินเดือน สวัสดิการ หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่พนักงานจะได้รับซึ่งจะช่วยให้เรื่องของขวัญ และกำลังใจ
7. แรงงานสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่ช่วยลดข้อขัดแย้ง และเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับองค์กรซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารกับผู้บริหารรวมไปถึงกลุ่มผู้

ปฏิบัติการด้วยตนเองก็ได้ โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อทั้งสองฝ่าย

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ และออกแบบงานเพื่อต้องการพนักงานที่มีคุณภาพ การจัดสรรจำนวนพนักงานให้มีความเหมาะสม การสรรหาและการคัดเลือกให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ คุณสมบัติตามที่องค์กรต้องการ การฝึกอบรม และการพัฒนาช่วยให้พนักงานสามารถเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ การบริหารผลการปฏิบัติงานทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการทำงาน และผลการปฏิบัติงานสามารถสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร การบริหารค่าตอบแทน ช่วยส่งเสริมให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ และแรงงานสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่ช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

ขอบเขตของการพัฒนาทุนมนุษย์

ตามหลักการประเมินสมรรถนะระบบทรัพยากรมนุษย์ มีขอบเขตตามสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำกลุ่มงานได้คือสมรรถนะหลัก (Core Competency) เป็นคุณลักษณะร่วมของทรัพยากรมนุษย์ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งองค์กร หรือทั้งระบบ เพื่อหล่อหลอมค่านิยม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก 5 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548)

1. การมุ่งสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) การปฏิบัติงานให้ดีหรือเกินมาตรฐาน
2. การมีจิตบริการ (Service Mind) ความตั้งใจและความพยายามในการให้บริการเป็นอย่างดี
3. การสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ (Expertise) การสะสมความรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยการศึกษาการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีจริยธรรม (Integrity) การประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม
5. การร่วมแรงร่วมใจ (Teamwork) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยมมีกระบวนการอบรมคือด้านการฝึกอบรม ส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียนทำกิจกรรม เช่น เข้าค่ายอบรมปฏิบัติธรรม ส่งเสริมให้รักชาติ 5 ให้ได้ด้วยการมีสติในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ด้านการศึกษา ส่งเสริมให้เยาวชนนักเรียน ฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจเพื่อนำการแยกแยะด้านจิตใจให้มีความมั่นคงมากขึ้น รับรู้เท่าทันกระแสบริโภคนิยม และมีสมาธิกับการสร้างความเจริญให้กับตนเองด้วยการพัฒนาจิตใจและมีความเพียรพยายามสูงส่ง มีขันติ ความอดทน มีสัจจะมีความจริงใจ และด้านการพัฒนา เยาวชนต้องพยายามหมั่นศึกษาหาความรู้ในการพัฒนาตนเองให้มาก ๆ ต้องพยายามทำในสิ่งที่ตั้งใจไม่

จดจำบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เป็นประโยชน์มาคิดมาเก็บไว้ต้องพยายามใช้สื่อต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์และต้องใช้ให้เป็น ควบคุมอารมณ์ให้ดีคิด (อนุวัต กระสังข์, 2546)

สรุปได้ว่า ขอบเขตการพัฒนาทุนมนุษย์ตามสมรรถนะหลัก ประกอบด้วย การมุ่งสัมฤทธิ์ เป็นการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นหรือเกินมาตรฐาน การมีจิตบริการ เป็นความตั้งใจและความพยายามในการให้บริการเป็นอย่างดี การส่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ เป็นการสะสมความรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยการศึกษาการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีจริยธรรม เป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม และการร่วมแรงร่วมใจเป็นการตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการทำให้บุคลากรมีศักยภาพหรือความสามารถในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ รวมถึงการดึงศักยภาพของบุคลากรที่มีอยู่ให้น่าออกมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถูกพัฒนาตลอดเวลา ดังนั้นจากคำกล่าวที่ว่า “ทรัพยากรมนุษย์มีคุณค่าต้องพัฒนาให้ทันโลก” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความหมายเชิงลึกที่ว่า “ทรัพยากรมนุษย์” เป็นทรัพย์สินขององค์กร เป็นระบบที่ทำให้มนุษย์มีคุณค่าในสังคมและในประเทศ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีศักยภาพทั้งความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ ทักษะคิดและมีพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร (เอกสิทธิ์ สนามทอง, 2562) โดยมีกิจกรรมหลัก ๆ 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การพัฒนารายบุคคล 2) การพัฒนาสายอาชีพ 3) การพัฒนาองค์กร และ 4) การบริหารผลการปฏิบัติงาน ตามแนวคิดของ Gilley J. W. et al.การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development – HRD.) ทั้ง 4 แนวทางสำคัญโดยเริ่มตั้งแต่ 1) การพัฒนารายบุคคล เป็นการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะอย่างต่อเนื่องเป็นระบบเพื่อให้มีความรู้ ชีตความสามารถในการปฏิบัติงานปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น 2) การพัฒนาสายอาชีพเป็นการเปิดโอกาสให้คนทำงานแต่ละคนมีโอกาสเติบโตและก้าวหน้าในงานตามสายอาชีพที่องค์กรได้วางไว้มุ่งสู่เป้าหมายที่ตนเองถนัดเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตในการทำงาน 3) การบริหารผลการปฏิบัติงานเน้นที่องค์กรในภาพรวม การปรับปรุงผลงานขององค์กรอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานขององค์กรบรรลุเป้าหมาย และ 4) การพัฒนาองค์กร เป็นการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่พฤติกรรมการทำงาน ระบบโครงสร้าง ทักษะคิดในการทำงานเพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยม จะเห็นได้ว่ากระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นระบบนั้นจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานที่ดี ตลอดจน

การปรับปรุงพัฒนาผลการปฏิบัติงานโดยมีแนวทางการพัฒนาที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพในการทำงานที่ดียิ่งขึ้นและสามารถพัฒนาองค์การสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนต่อไป (Gilley J. W. et al., 2002)

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การพัฒนารายบุคคล เป็นการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ 2) การพัฒนาสายอาชีพ การเปิดโอกาสให้คนทำงานแต่ละคนมีโอกาสดำเนินและก้าวหน้าในงานตามสายอาชีพที่องค์กรได้วางไว้ 3) การบริหารผลการปฏิบัติงานเน้นที่องค์กรในภาพรวม เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานขององค์กรบรรลุเป้าหมาย และ 4) การพัฒนาองค์กรเป็นการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานและระบบโครงสร้าง

พฤติกรรมผู้นำและกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะทำให้พนักงานมีความรู้ ความสามารถทักษะที่เพิ่มขึ้นคือ ผู้นำที่มีพฤติกรรมที่มีบทบาทและลักษณะการกระทำที่เป็นตัวอย่างที่ดี แบบอย่างที่ดี พนักงานก็จะเกิดการรับรู้ มีความต้องการที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี ผู้นำควรมีคุณสมบัติที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน เพื่อให้เกิดการกระตุ้นทางอารมณ์ให้เกิดการปฏิบัติตามกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีกิจกรรมการฝึกอบรม กิจกรรมการพัฒนาของพนักงานเพื่อให้พนักงานได้รับการเรียนรู้พัฒนาที่ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน และมีวัฒนธรรมการทำงานในองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วม และเน้นในพันธกิจที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมการฝึกอบรม และกิจกรรมการพัฒนาของพนักงาน เช่นกัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในองค์กร ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์มีหน้าที่สำคัญที่จะต้องวางแผนจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้องค์กรมีบุคลากรที่มีคุณภาพมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในปริมาณที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสำเร็จก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ ในปัจจุบัน องค์กรธุรกิจมีความจำเป็นที่จะต้องนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถและศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ พนักงานต้องมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นองค์กรต้องคอยตรวจสอบ สรรวจ และฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการทำงานอยู่เสมอ (จิตติมา อัครดิติพงศ์, 2556)

สรุปได้ว่า ผู้นำต้องมีพฤติกรรม บทบาทและลักษณะการกระทำที่เป็นตัวอย่างที่ดี แบบอย่างที่ดี จะทำให้พนักงานเกิดการรับรู้ และมีความต้องการที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรม ผู้นำที่ตนชื่นชอบ มีคุณสมบัติที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน เพื่อให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติงาน และมีการพัฒนา การฝึกอบรม เพื่อให้พนักงานได้รับการเรียนรู้พัฒนาที่

ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน และมีวัฒนธรรมการทำงานในองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วม และเน้นในพันธกิจขององค์กรเป็นหลัก

หลักการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

หลักการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีภารกิจมุ่งสนองตอบวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรมี 4 ประการ ดังนี้ (วิลาวรรณ รพีพิศาล, 2554)

1. การสรรหา (Recruitment) หมายถึง การเสาะแสวงหาบุคลากรโดยเลือกสรรให้ได้คนดีมีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานหรือตำแหน่งหน้าที่เป็นคนที่สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรได้

2. การพัฒนา (Development) หมายถึง การพัฒนาที่สามารถกระทำได้ด้วยการพัฒนาในรูปแบบของการบริหารทรัพยากรบุคคลกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างให้พนักงานมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์เพิ่มขึ้นจนสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเช่นเดียวกันพร้อมที่จะรับผิดชอบงานตำแหน่งสูงขึ้นเพื่อให้องค์กรสัมฤทธิ์ผล

3. การรักษาพนักงาน (Retention) หมายถึง การพยายามที่จะทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในการทำงานด้วยบรรยากาศที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกันในรูปแบบของระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ดีทั้งองค์กร ตลอดจนการดูแลความเป็นอยู่ในรูปค่าตอบแทนและสวัสดิการที่จูงใจและรักษาพนักงานให้อยู่กับองค์กรให้นานที่สุด

4. การใช้ประโยชน์ (Utilization) หมายถึง การใช้บุคคลให้ได้ประโยชน์สูงสุดตามแนวทางในการจัดแผนกำลังคน การขยายขอบเขตงานหรือการปรับปรุงงาน การตรวจสอบหรือการวิจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อจัดงานหรือใช้คนให้ตรงกับงานเหมาะสมกับความรู้ความสามารถและทำลายคนให้อยากทำงาน

สรุปได้ว่า หลักการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย การเสาะแสวงหาบุคลากรโดยเลือกสรรให้ได้คนดีมีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงาน การพัฒนาที่สามารถกระทำได้ด้วยการพัฒนาในรูปแบบของการบริหารทรัพยากรบุคคลกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การรักษาพนักงานจะทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในการทำงานด้วยบรรยากาศที่เกื้อหนุนซึ่งกัน และการใช้บุคคลให้ได้ประโยชน์สูงสุดตามแนวทางในการจัดแผนกำลังคน การขยายขอบเขตงานหรือการปรับปรุงงาน

ทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0

ทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 นอกจากการที่ประเทศไทย ต้องปรับตัวให้ทันกระแสโลกที่ธุรกิจจะต้องแข่งขันกันด้วยความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ขณะเดียวกันยังมีอีกหลายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น

พร้อม ๆ กับการเข้าสู่ยุค 4.0 อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่นักทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource: HR) จะต้องมองการณ์ไกล คาดการณ์ถึงสิ่งที่ไม่คาดฝันไว้ล่วงหน้า และเตรียมหาหนทางรับมือที่เหมาะสมกับองค์กรของตน โดยมีองค์ประกอบ 10 ประการ ดังนี้ (สมบัติ กุสุมาวลี, 2559)

1. ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว (Aging Society) ปรากฏการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในการสูญเสียบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากร Gen B (Baby Boomer) คือกลุ่มคนที่เกิดระหว่าง ปี พ.ศ. 2489 - 2507 มีอายุระหว่าง 44 - 62 ปี กลุ่มที่มีความทุ่มเทกับการทำงาน มีความจงรักภักดี ถึงเวลาที่เกษียณอายุ ส่งผลให้องค์กรต้องสูญเสียองค์ความรู้ ประสบการณ์ เทคนิคต่าง ๆ ที่สั่งสมในตัวบุคลากรเหล่านั้นไปด้วย ดังนั้นนัก HR จะต้องมีแนวทางทางให้บุคลากรเหล่านี้ เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์จากพนักงานรุ่นพี่ไปสู่พนักงานรุ่นน้อง รวมทั้งต้องทบทวนในการยืดเวลาการเกษียณอายุออกไปได้ตามความเหมาะสม

2. Millennials in the Workplace จากเดิมที่เรามักตั้งคำถามว่าจะทำงานอย่างไรกับคน Gen Y ที่เข้ามาในองค์กร แต่ในไม่ช้าคำถามนี้จะหมดไป เนื่องจากคน Gen Y จะกลายเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในองค์กร สิ่งที่น่า HR ต้องวิเคราะห์ให้ได้ก็คือ จะปรับองค์กรอย่างไรให้เหมาะสมกับคนยุคใหม่ ไม่ใช่คาดหวังให้คนรุ่นใหม่เป็นฝ่ายปรับตัวเข้าหาองค์กรเพียงอย่างเดียวนอกจากนี้นัก HR จะต้องมีความเข้าใจในตัวพนักงานและมีความยืดหยุ่นสูงขึ้นด้วย เพราะการใช้วิธีการดูแล ฝึกอบรมแบบเหมาเข่ง อาจไม่ได้ผลกับคนรุ่นใหม่อีกต่อไป แต่ต้องมีการออกแบบให้เหมาะกับพนักงานแต่ละคนด้วย

3. รูปแบบของเศรษฐกิจกำลังจะเปลี่ยนไป จากอุตสาหกรรมที่เน้นการปริมาณการผลิตจำนวนมากและใช้แรงงานที่ไร้ทักษะ ไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยี ฉะนั้น นัก HR จึงมีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพคน และสร้างคนให้มีทักษะ ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น

4. โลกาภิวัตน์ (Globalization) สภาวะโลกไร้พรมแดน การเชื่อมโยงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นการติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดน เพราะเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารจะมีความทันสมัย ก้าวหน้า สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว มีความคล่องตัวสูง อาจสร้างผลกระทบต่อองค์กรได้มาก นัก HR จึงต้องรู้สถานะการณ์ต่าง ๆ และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

5. การเกิดที่ทำงานแบบใหม่ที่เรียกว่า “ยุคดิจิทัล” เป็นการเปลี่ยนแปลงให้แก่สังคมอย่างมาก โดยจะเห็นได้จากการเริ่มนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานมากขึ้น เช่น การลงทุนนำระบบคลาวด์มาใช้งาน รูปแบบการสื่อสารยุคใหม่ภายในองค์กรผ่านอินเทอร์เน็ต ทำให้การทำงานไม่ได้ยึดติดอยู่บนคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ พนักงานสามารถทำงานจากที่ใดก็ได้ การนำข้อมูลเก็บไว้บนคลาวด์ ดังนั้นในอนาคตนักทรัพยากรมนุษย์จึงต้องมี

วางแผนเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ เช่น จะมีวิธีบริหารอย่างไร ให้การทำงานผ่านระบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะบริหารจัดการดิจิทัลคอนเทนต์ในองค์กรอย่างไรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

6. ทุกสิ่งทุกอย่างจะอยู่ใน Mobile Technology เช่น นโยบายการโอนเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือหมายเลขบัตรประชาชน National e - Payment หรือ Prompt Pay ของรัฐบาล ในการทำธุรกรรมหรือการทำงานอื่น ๆ จะสามารถดำเนินการผ่าน Mobile Technology หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ได้มากขึ้น นัก HR จึงต้องเตรียมเปลี่ยนวิธีการทำงานของตนเองให้มีความสามารถ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ ทั้งในเรื่องของการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการ การฝึกอบรมพนักงานในการใช้งาน ซึ่งทั้งหมดอาจต้องกระทำผ่าน Mobile Technology

7. วัฒนธรรมการเชื่อมโยงกัน (A Culture of Connectivity) จะเปลี่ยนแปลงไป โดยคนในอนาคตจะติดต่อกันได้ตลอดทุกที่ทุกเวลา สามารถเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ได้ในหลายมิติ มีปฏิสัมพันธ์แบบทันทีที่เป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า The Hyper connected และเปลี่ยนจากแนวคิด Work - Life Balance ไปสู่คำว่า Weisure Time เป็นคำศัพท์ที่เกิดจากการนำตัวอักษร W ในคำว่า Work มารวมเข้ากับคำว่า Leisure ที่แปลว่าเวลาว่าง ที่ขอบเขตระหว่างโลกส่วนตัวและโลกของงานไม่มีเส้นแบ่งชัดเจนอีกต่อไป ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ทำงานที่ไหน เมื่อไหร่ และเวลาใดก็ได้ ดังนั้นอนาคตก็อาจจะไม่จำเป็นต้องเข้าออฟฟิศทุกวัน เพราะเราทำงานที่ไหนก็ได้ทั้งนั้น ฝ่าย HR จึงต้องเตรียมที่จะปรับวิธีในการดูแลพนักงานที่มีรูปแบบการทำงานต่างไปจากเดิม

8. สังคมของการมีส่วนร่วม ในอนาคตสังคมจะต้องการการมีส่วนร่วมมากขึ้นเรื่อย ๆ แม้แต่การผลิตสินค้าใด ๆ ก็ตาม หากผู้ซื้อสามารถมีส่วนในการออกแบบ แลกเปลี่ยนไอเดีย สินค้านั้นจะขายดี นัก HR จึงต้องพร้อมที่จะสร้างให้พนักงานมีส่วนร่วมให้เกิดการทำงานเป็นทีม และสร้างโอกาสให้พนักงาน สามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้และความคิดเห็นต่าง ๆ กันได้ตลอดเวลา

9. การเรียนรู้ผ่านสังคมออนไลน์ (Social Media) จะเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ใช้ในฐานะแหล่งเรียนรู้ ใช้เป็นช่องทางในการมอบหมายงาน การทำงานและส่งงาน สิ่งสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ของพนักงานยุคใหม่ คือ การเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้มากขึ้น หน้าที่ของ HR จึงต้องเปลี่ยนจากผู้ฝึกอบรมไปสู่ผู้ที่คอยอำนวยความสะดวก หาช่องทางในการส่งเสริมให้พนักงานได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

10. องค์กรต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น องค์กรทั่วโลก จะไม่ดำเนินธุรกิจโดยหวังผลกำไรเพียงอย่างเดียวแต่ต้องให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่กัน ดังนั้นจึงมีแนวโน้มการปรับตัวไปสู่องค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและให้ความสำคัญกับการพัฒนา โลกยุคใหม่ปรับเปลี่ยนจาก ความรับผิดชอบต่อสังคมมาเป็นการสร้างสรรค์

คุณค่าจากการดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ต่อสังคมทั้งส่วนธุรกิจและการแก้ไขปัญหาสังคม (CSR เป็น CSV) ผสมรวมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการทำธุรกิจตั้งแต่ต้นน้ำ ถึงปลายน้ำ ทุนนิยมในโลกอนาคตจะต้องปรับตัวไปสู่ทุนนิยมที่มีจิตสำนึก ซึ่ง HR ต้องมีส่วนร่วมอย่างมากในการนำพาคนและองค์กรไปสู่จุดนั้นให้ได้ โดยการนำทรัพยากร และความเชี่ยวชาญขององค์กรมาใช้ให้เกิดคุณค่าสูงสุด

สรุปได้ว่า ทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วย 1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์จากรุ่นพี่ไปสู่รุ่นน้อง ยืดเวลาการเกษียณอายุออกไป 2) จะปรับองค์กรอย่างไรให้เหมาะสมกับคนยุคใหม่ 3) พัฒนาศักยภาพคนและสร้างคนให้มีทักษะ ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น 4) ความสามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ 5) ยุคดิจิทัล” นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานมากขึ้น 6) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 7) วัฒนธรรมการเชื่อมโยงกัน 8) สังคมของการมีส่วนร่วมการทำงานเป็นทีม 9) การเรียนรู้ผ่านสังคมออนไลน์ 10) การสร้างสรรค์คุณค่าจากการดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ต่อสังคมทั้งส่วนธุรกิจและการแก้ไขปัญหาสังคม

ทรัพยากรมนุษย์ในยุค 4.0

ประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันกระแสโลกด้วยการเตรียมก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ที่ธุรกิจจะเปลี่ยนจากการแข่งขันไปสู่ความร่วมมือกันด้วยความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ร่วมกันผลิต ลักษณะองค์กรจะเป็นเครือข่าย ขณะเดียวกันยังมีอีกหลายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเข้าสู่ยุค 4.0 ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่นัก HR จะต้องมองการณ์ไกล คาดการณ์ถึงสิ่งที่ไม่คาดฝัน (Expect the Unexpected) ไว้ล่วงหน้า และเตรียมหาหนทางรับมือที่เหมาะสมกับองค์กรของตนได้ (ทัมมพร นิพนธ์พิทยา, 2561) ได้สรุปทรัพยากรมนุษย์ในยุค 4.0 ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. รูปแบบของเศรษฐกิจกำลังจะเปลี่ยนไป เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุค 4.0 รูปแบบเศรษฐกิจจะเปลี่ยนจากอุตสาหกรรมที่เน้นการผลิตปริมาณมากและใช้แรงงานไร้ทักษะไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องการคนมีความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ฉะนั้นนัก HR จึงมีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถที่สูงขึ้น และหาแนวทางสร้างคนให้เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น

2. โลกาภิวัตน์ (Globalization) จะติดต่อสื่อสารจะรวดเร็วมากขึ้น การเชื่อมโยงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้เรามีโอกาสเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและคาดไม่ถึง การไหลเวียนของปริมาณข้อมูลข่าวสาร ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่เน้นการไหลเวียนของปริมาณการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โลกเผชิญกับโลกาภิวัตน์ในอีกรูปแบบที่เปลี่ยนไป

ผู้คนต่างถูกร้อยเรียงเข้าด้วยกันผ่านตัวกลางอย่างอินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์ หรือ Digital Platform ต่าง ๆ นัก HR จึงต้องรู้ทันสถานการณ์ต่าง ๆ ในโลกและมีความสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

3. การเกิดที่ทำงานแบบใหม่ที่เรียกว่า Digital Workplace คำว่า “Internet of Things” จะสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่องค์กรต่าง ๆ ในระบบการทำงานเป็นอย่างมาก ข้อมูลทุกอย่างในอนาคตจะถูกเชื่อมโยงอยู่ในโลกอินเทอร์เน็ต แม้แต่ประเทศไทยก็เตรียมพร้อมที่ปรับตัวสู่เศรษฐกิจในยุคดิจิทัล Thailand Digital Economy ดังนั้นในอนาคต นัก HR จึงต้องมีการวางแผนว่าจะขับเคลื่อนคนอย่างไรให้พร้อมกับโลกยุคดิจิทัล จะมีวิธีบริหารการทำงานในยุคดิจิทัลอย่างไร และคนในองค์กรจะมีวิธีการทำงานอย่างไรให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด

4. การเชื่อมโยงของวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมการเชื่อมโยงกันของคนในอนาคตจะเป็นการติดต่อที่ทำได้ตลอด ทุกที่ทุกเวลาเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า The Hyper Connected และเปลี่ยนจากแนวคิดการจัดการชีวิตและงานให้สมดุลกัน Work - Life Balance เป็นโลกส่วนตัวและโลกของงาน เพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ทำงานที่ไหน เมื่อไหร่ และเวลาใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเข้าออฟฟิศทุกวัน คนทำงานอาจใช้สื่อออนไลน์ส่วนตัวในเวลาทำงานและติดต่อเรื่องงานผ่านโปรแกรมแชตเมื่อกลับบ้าน คำว่า Work - Life Balance อาจหายไป ฉะนั้น HR จึงต้องเตรียมที่จะปรับวิธีในการดูแลโลกทั้งสองด้านของพนักงานที่มีรูปแบบต่างไปจากเดิม

หลักพุทธธรรมที่ใช้บูรณาการต่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ

หลักกุศลกรรมบถ 10 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนามนุษย์ในปัจจุบัน เพราะว่าเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและเกิดสันติสุขเกิดร่วมกัน ลดปัญหาของสังคม และของประเทศชาติที่มีแต่ความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่ว่าหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ ครอบคลุมการพัฒนามนุษย์ให้ดีขึ้นทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านวาจา และด้านใจ (พระอธิการประมวล อธิปัญญา (จันทระประทีป), 2563) ดังที่มีปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า ทนโต เสฏโฐ มนุสเสสุ แปลว่า ผู้ฝึกหัดแล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์ วิชาจรรณสมปนโน โส เสฏโฐ เทวมานุเส แปลว่า ผู้เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรรณะคือพัฒนาอบรมตนแล้ว ประเสริฐสุดทั้งในหมู่เทวดาและมนุษย์ (ขุ.ธ. (ไทย), 25/321/133) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรุป

การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีระบบการจัดการที่ดีจะช่วยส่งผลต่อองค์กรในด้านต่าง ๆ คือ 1) ทำให้เกิดประสิทธิภาพทางการบริหาร 2) ทำให้เกิดประโยชน์ในด้านเวลา 3) เป็นวิถีทางการปฏิบัติงานอย่างหนึ่ง 4) ช่วยลดต้นทุนในการดำเนินงาน และ 5) ทำให้เกิด

คุณค่าทางสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกระบวนการที่เป็นไปเพื่อการเรียนรู้ การเพิ่มผลงานและการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ โดยผ่านกิจกรรมความคิดริเริ่มและกิจกรรมทางการบริหาร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในงานศักยภาพในคน รวมทั้งความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว ในเชิงกลยุทธ์มักจะรวม 3 สิ่ง คือ การตระหนักรู้ถึงความซับซ้อนของการจัดการการเปลี่ยนแปลง ความต้องการเพื่อความอยู่รอด และการปรับเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญเฉพาะการฝึกอบรมไปเป็นการแสวงหาแนวคิดและทิศทางใหม่ ๆ เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในองค์กร กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์มี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ และออกแบบงาน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดสรรประเภทของงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งพนักงานที่มีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร 2) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการจัดการเพื่อให้หน่วยงานมีความเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการขององค์กรทั้งปัจจุบัน และอนาคต 3) การสรรหา และการคัดเลือก เป็นกระบวนการที่จะทำให้องค์กรมีพนักงานที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการ 4) การฝึกอบรม และการพัฒนา เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรมีการเติบโตอย่างมั่นคง และพัฒนาที่ยั่งยืน 5) การบริหารผลการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการทำงาน และผลการปฏิบัติงาน 6) การบริหารค่าตอบแทน เป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มความสามารถในเรื่องของค่าตอบแทน เช่น เงินเดือน สวัสดิการ หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่พนักงานจะได้รับซึ่งจะช่วยในเรื่องของขวัญ และกำลังใจ 7) แรงงานสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่ช่วยลดข้อขัดแย้ง และเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับองค์กรซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติกรวมไปถึงกลุ่มผู้ปฏิบัติกรด้วยตนเองก็ได้ หลักพุทธธรรมที่ใช้บูรณาการต่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้นำหลักกุศลกรรมบถ 10 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนามนุษย์ในปัจจุบัน เพราะว่าเป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และเกิดสันติสุขเกิดร่วมกัน ลดปัญหาของสังคมและของประเทศชาติที่มีแต่ความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่ว่าหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการครอบคลุมการพัฒนามนุษย์ให้ดีขึ้นทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านวาจา และด้านจิตใจ

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา อัครจิตพิงค์. (2556). เอกสารประกอบการสอนการบริหารทรัพยากรมนุษย์. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- เชาว์ โรจนแสง. (2554). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หน่วยที่ 1 - 7, (พิมพ์ครั้งที่ 3) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. จังหวัดนนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทัมมพร นิพนธ์พิทยา. (2561). ความสำคัญของการวิจัยทรัพยากรมนุษย์. วารสารวิจัยวิชาการ, 1(2), 121-36.

- พระอธิการประมวล อธิปัญโญ (จันทรประทีป). (2563). หลักกฤษฎกรรมบท 10 กับการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 7(3), 32-44.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2554). ความรู้พื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์วิจิตรหัตถกร.
- ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี. (2559). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3) ฉบับปรับปรุง.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกล บุญสิน. (2560). การจัดการทรัพยากรมนุษย์. จังหวัดเชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมบัติ กุสุมาวลี. (2559). HR 4.0 TRENDS and MOVE ทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากร
มนุษย์ @ Thailand 4.0 คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2564 จาก https://jobdst.com/index.php?option=com_content&view=article&id=456&Itemid=136
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2549). การบริหารทรัพยากรมนุษย์: หลักการและแนวคิด.
กรุงเทพมหานคร: เวิลด์เทรดประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). คู่มือสมรรถนะราชการพลเรือนไท.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- อนุวัต กระสังข์. (2546). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแส
บริโภคนิยม. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอกสิทธิ์ สนามทอง. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: แนวทางสู่ความสำเร็จขององค์กร.
วารสารเกษมบัณฑิต, 20(1), 64-77.
- Gilley J. W. et al. (2002). Principles of HumanResource Development. (2nd ed.).
Reading, MA: Perseus.

อนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า*
THE SCENARIOS OF POTENTIAL DEVELOPMENT FOR TEACHERS
TO COMMUNITY OF UDON THANI RAJABHAT UNIVERSITY
IN THE NEXT DECADE

วันทนา อมตารียกุล

Wantana Amatariyakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: wantana.am@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 2) ศึกษาแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการพัฒนาศักยภาพครู 3) ศึกษาอนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (พ.ศ. 2562 - 2571) กลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน เทคนิควิธีการวิจัยแบบดีไอเอฟอาร์ (EDFR) เป็นเทคนิคการวิจัยเชิงอนาคต การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 การนำแบบสอบถามทำการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน สถิติที่ใช้คือร้อยละ มัธยฐาน ฐานนิยมและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้วิจัยได้เลือกแนวโน้มที่มีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และแนวโน้มที่มีความสอดคล้องกันของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 รวมทั้งผลการยืนยันความสอดคล้องเหมาะสมที่มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่าด้านบริบททั่วไป มีแนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ด้านปัจจัยนำเข้า มีแนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการจัดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้บริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านกระบวนการดำเนินงาน มีแนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ ศักยภาพในวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาตรงตามความต้องการของสถานศึกษา

* Received 27 February 2021; Revised 10 March 2021; Accepted 24 March 2021

ด้านผลผลิต แนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีสร้างความเชื่อมั่นให้กับท้องถิ่นในสาขาวิชาที่เปิดสอนให้แก่ครูคืนถิ่น

คำสำคัญ: อนาคตภาพ, การพัฒนาครูสู่ท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study current conditions and the desirable conditions of potential development teachers to community of Udon Thani Rajabhat University in the next decade 2) to study the trend that should be in management of potential development teachers to community, and 3) to study the scenarios for potential development teachers to community of Udon Thani Rajabhat University in the next decade (2019 - 2028). The sample group used a selective selection consisting of 21 experts. Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) is the future research technique that used in this research. The data were collected in three phases. Phase 1: interviewed 21 experts. Phase 2 and Phase 3: used questionnaires. The questionnaires were analyzed by using percentage, median, mode and interquartile range of the groups. The researchers selected the median trend from 3.50 upward and the trend was consistent with the opinions of the expert group with the quartile range not over 1.50, including the confirmation of suitability of 85 percents. The research found that: General context: the guideline for future vision at the highest level is the appropriateness of the objectives in teacher development project for local development. Input: the guideline for future vision at the highest level is the school can manage and use of modern information technology to manage the curriculum, teaching and learning. Process: the guideline for future vision at the highest level is the professional potential of the graduates whom be exact the school' requirements. Output: the guideline for future vision at the highest level is Udon Thani Rajabhat University make confidence for community in the field of teaching for locality teachers.

Keywords: Scenarios, Potential Development for Teachers to Community, Udon Thani Rajabhat University

บทนำ

พระราโชบายของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ทางด้านการศึกษาที่สร้างให้คนไทยมีคุณสมบัติ คือ มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง มีพื้นฐาน

ชีวิตที่มั่นคง เข้มแข็ง มีงานทำ มีอาชีพ และเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย การศึกษาคือความมั่นคงของประเทศ โดยพระราชโบายด้านการศึกษาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.10 เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงของชาติ ยกย่องคุณภาพการศึกษา พัฒนาท้องถิ่นในท้องที่ตน พัฒนาคู (คุณภาพ) พัฒนาโรงเรียน โดยการพัฒนาท้องถิ่นในท้องที่ตน ต้องเข้าถึงประชาชน ต้องวิเคราะห์และรับทราบปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ให้ปรับให้เหมาะสมตามสภาพและประเพณีท้องถิ่นด้วย (ดาร์พงษ์ รัตนสุวรรณ, 2561)

รัฐบาลมีโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็น 1 ในโครงการสำคัญ เพื่อคัดเลือคนดี คนเก่ง เข้ามาเป็นครูในท้องถิ่นของตนเอง และเป็นระบบที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Bill Gates ที่ว่า "วิธีการเปลี่ยนระบบการศึกษาที่สำคัญที่สุด คือ หาครูที่เก่งที่สุด ไปสอนเด็กที่อ่อนที่สุด" โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ให้ดำเนินโครงการฯ ในช่วง 3 ปี คือในช่วง พ.ศ. 2559 - 2561 และการดำเนินการในระยะต่อไป พ.ศ. 2562 - 2572 โดยบรรจุในแผนปฏิรูปประเทศไทย เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2559 สำหรับโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นการนำร่องการผลิตครูระบบจำกัดรับ (ระบบปิด) ในสาขาวิชาและพื้นที่ที่เป็นความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ครู โดยให้คนดี คนเก่ง เข้ามาศึกษาวิชาชีพครู ด้วยหลักสูตรและกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติและการฝึกอบรมที่เข้มข้น และเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นครูที่มีความรู้ทางวิชาการ เชี่ยวชาญทางวิชาชีพและมีอุดมการณ์ในวิชาชีพครู แล้วบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูในภูมิภาคของตนเอง เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและลดปัญหาเรื่องการโยกย้าย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559)

มหาวิทยาลัยราชภัฏได้จัดทำ “ยุทธศาสตร์ใหม่” เพื่อสนองพระราชโบาย ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) โดยมียุทธศาสตร์ 4 ประเด็น อันได้แก่ 1) การพัฒนาท้องถิ่น 2) การผลิตและพัฒนาครู 3) ยกย่องคุณภาพการศึกษา 4) พัฒนาระบบบริหารจัดการ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยเฉพาะประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพครู กำหนดให้มีการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยพัฒนาผู้เชี่ยวชาญต้นแบบ พัฒนาอาจารย์โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การใช้ระบบ Coaching and Mentoring และระบบ Professional Learning Community โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้น้อมนำพระราชโบายยุทธศาสตร์ดังกล่าวมาปฏิบัติ ในเรื่องของความเป็นครูอันได้แก่ การมีความรู้ดี คุณความดีและความเอื้ออารี ประารถนาที่จะถ่ายทอด เผื่อแผ่ให้ผู้อื่นได้รับความรู้ความเข้าใจที่ดี หวังดีโดยบริสุทธิ์ใจ น้อมนำให้เกิดศรัทธาเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2560) การพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาศักยภาพครู ให้ความสำคัญเป็นผู้นำทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อาศัยความ

ร่วมมือของครูแกนนำ ครูต้นแบบ และสถาบันการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐาน การเรียนรู้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณภาพ การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2562)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่ผลิตครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้มาเป็นเวลานาน แต่งานวิจัยเกี่ยวกับอนาคตทางการศึกษายังมีผู้สนใจศึกษาและให้ความสำคัญค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาหรือการพัฒนา เมื่อประสบภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาจากกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและพลังงาน การเมืองการปกครอง และประชากร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในเรื่องครูคืนถิ่น มีความต้องการพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐาน การเรียนรู้เป็นเกณฑ์กำหนด คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการวิจัยในอนาคตจะส่งผลให้มีการวางแผน การบริหารจัดการ การควบคุม การดำเนินการ ที่จะส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่นในอนาคตเป็นไปด้วยความเหมาะสม และแนวโน้มที่ควรจะเป็นของการพัฒนา ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและเกี่ยวข้องกับโครงการครูคืนถิ่น จึงสนใจในการศึกษาอนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในทศวรรษหน้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาแนวโน้มที่ควรจะเป็นของการพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในทศวรรษหน้า
3. เพื่อศึกษาอนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในทศวรรษหน้า

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562 - 2571) ใช้เทคนิคการวิจัยแบบอีดีเอฟอาร์ EDR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่รวมเอาจุดเด่นหรือข้อดีของเทคนิค EFR และ Delphi เข้าด้วยกัน (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2559) โดยกำหนดขอบเขตและขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า ศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และมีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ประกอบด้วยกลุ่มผู้บริหารคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 2 ท่านมีคุณสมบัติ คือ เคยดำรงตำแหน่งคณบดี รองคณบดีหรือเทียบเท่ามาไม่น้อยกว่า 1 วาระ กลุ่มผู้ดำเนินงานหรือรับผิดชอบโครงการครูคืนถิ่น จำนวน 2 ท่าน กำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นบุคลากรและรับราชการอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีปัจจุบัน หรือเคยรับผิดชอบโครงการหรือเป็นผู้รับผิดชอบโครงการในปัจจุบัน กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 ท่าน กำหนดคุณสมบัติ คือ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนที่มีครูคืนถิ่นรับราชการ ดำรงตำแหน่งทางด้านงานวิชาการที่มีครูคืนถิ่นรับราชการ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 9 ท่าน กำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นบุคลากรที่รับราชการโดยสอบผ่านโครงการครูคืนถิ่นและปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาจำนวน 6 ท่านเป็นผู้นำชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่ปฏิบัติงานของครูคืนถิ่น จำนวน 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ข้อคำถามครอบคลุมประเด็นเรื่องที่ศึกษา เพื่อระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นควรมีลักษณะเป็นอย่างไร ตามกรอบแนวคิดจำนวน 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริบททั่วไป 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลผลิต การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ การสังเกตและการจดบันทึก การวิเคราะห์เอกสาร นำเอกสารมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำแบบสอบถามในระยะที่ 2 ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสัมภาษณ์ การสังเกตและการจดบันทึกเป็นหลัก กล่าวคือ การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เกี่ยวข้องกับบริบทการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่น การวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเทคนิคดีอีเอฟอาร์ EDR (Ethnographic Delphi Futures Research) โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) จากการสัมภาษณ์มาจำแนกประเภทและจัดกลุ่มข้อมูลหรือเหตุการณ์สภาพปัจจุบันที่เป็นจุดเด่นและจุดด้อยของการพัฒนาศักยภาพครูตามกรอบแนวคิดของสุรางค์ จันทวานิช ได้ประเด็นหลักที่สนใจศึกษาเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านบริบททั่วไป 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลผลิตและพัฒนาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบต่อไป

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวโน้มที่ควรจะเป็นในอนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 1 จัดทำเป็นแบบสอบถามใช้เทคนิค EDFR เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญเป็นครั้งที่ 2 จนได้ข้อมูลครบถ้วน จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยนำคำตอบแต่ละข้อมาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter - Quartile Range) ตามน้ำหนักความสำคัญของแนวโน้มแต่ละข้อ ดังนี้

- 1 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงน้อย
- 3 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงปานกลาง
- 4 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงมาก
- 5 หมายถึง ความเป็นไปได้ของแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริงมากที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์เลือกแนวโน้มที่เป็นไปได้ในระดับมากขึ้นไปซึ่งแนวโน้มดังกล่าว มีคุณสมบัติ คือ แนวโน้มที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและเป็นแนวโน้มที่มีความสอดคล้องกันในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50

ระยะที่ 3 แนวทางอนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า ใช้แบบสอบถามที่แสดงแนวโน้มที่มีความสอดคล้องกันในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ยืนยันในการให้คำตอบ โดยใช้เทคนิคเดลฟายครั้งที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยคัดเลือกแนวโน้มจากการตรวจสอบความสอดคล้อง เหมาะสม เลือกข้อที่แสดงการยืนยันตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป นำไปเขียนเป็นภาพอนาคต

การเขียนภาพอนาคต

เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุด และมีความสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Consensus) ที่พิจารณาจากการยืนยันตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป จากนั้นทำการเรียบเรียงและสรุปเป็นแนวทางอนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR พบว่าผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันคือ การพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นนั้นภาครัฐควรมีการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ชัดเจนเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในสายวิชาชีพครูได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีการวางแผนเพื่อกำหนดนโยบายวิสัยทัศน์ พันธกิจ ให้มีความสอดคล้องตามความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น สถานศึกษามีการจัดการศึกษาในระบอบที่

ชัดเจน มีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา การบรรจุรับราชการภายใต้เงื่อนไขห้ามโอนย้ายในระยะเวลา 5 ปี ส่วนใหญ่ครูคืนถิ่นจะได้รับการพัฒนาศักยภาพและได้ทำงานในภูมิลำเนาของตนเอง แต่ครูคืนถิ่นบางคนได้บรรจุในโรงเรียนที่ห่างไกลจากภูมิลำเนา และโรงเรียนที่บรรจุยังต้องมีการพัฒนาหลายด้าน งานค่อนข้างหนัก รัฐควรจัดให้มีหน่วยงานที่มีความเป็นเอกภาพในการดูแลรับผิดชอบ มีการบริหารจัดการศึกษาโดยมี กิจกรรมที่หลากหลาย มีการบริหารเชิงบูรณาการโดยการนำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาเป็นฐานในการบริหารจัดการศึกษา มีการจัดระเบียบ กฎหมาย แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนไป เพื่อเตรียมนักศึกษาให้มีความพร้อม มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูรูปแบบใหม่ที่ทันสมัย การขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพครูคือ การจัดการงบประมาณทางการศึกษา โดยรัฐมีการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนโครงการครูคืนถิ่น ให้การสนับสนุนการจัดสรรเงินรายได้อุดหนุนการจัดการศึกษาชัดเจน ปรับปรุงระบบการบริหารงบประมาณทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

การพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาเทคนิคการสอนโดยเฉพาะการต้องปรับตัวในสถานการณ์โรคระบาด COVID 19 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ ทักษะหรือประสบการณ์ในการบริหารจัดการศึกษา ส่งเสริมครูคืนถิ่นให้มีการพัฒนาความรู้สู่ความเป็นมืออาชีพในยุคดิจิทัล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กอย่างมีคุณภาพ มีความเมตตา กรุณา มีคุณธรรม เสียสละ มีความมั่นคงทางอารมณ์ อดทน อดกลั้น มีมนุษยสัมพันธ์ พัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนสอนเหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก มีความมุ่งมั่นในการทำงาน รับผิดชอบ คิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล กล้าเผชิญปัญหาและความยากลำบาก มีระเบียบวินัย มีการสนับสนุนการสร้างขวัญกำลังใจ ความมั่นคง และมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ พัฒนาครูคืนถิ่นให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษา สามารถในการสร้างความร่วมมือและประสานงานกับทุกฝ่าย

การบริหารจัดการงานวิชาการและหลักสูตร ควรให้ชุมชนร่วมวางแผนจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและมีความเป็นสากล มีการสร้างหลักสูตรการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยให้เด็กเรียนอย่างมีความสุข สนับสนุนให้ผลิตสื่อการเรียนการสอนในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการนำนวัตกรรมหลักสูตรการจัดการศึกษา ส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี การละเล่นของท้องถิ่นให้ยั่งยืน มีแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความต้องการและความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น มีแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความต้องการและความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น มีระบบการนิเทศ ติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา

ระยะที่ 2 แนวโน้มที่ควรจะเป็นในการพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562 - 2571)

ด้านบริบททั่วไป 1) ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น 2) ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นกับนโยบายรัฐบาล 3) ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง 4) ความเป็นไปได้ของโครงการฯ ที่จะผลิตครูโดยคัดเลือกจากคนในท้องถิ่น 5) โครงการฯ สามารถผลิตครูเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูได้ 6) โครงการฯ คัดเลือกนักศึกษาที่มีความรู้ทางวิชาการไปพัฒนาการศึกษา 7) โครงการฯ ควรกำหนดเป้าหมายด้านการพัฒนากำลังคนตามยุทธศาสตร์ชาติ 8) หลักสูตรมุ่งเน้นฐานสมรรถนะในรายวิชาตรงตามความต้องการของการพัฒนาท้องถิ่น 9) มหาวิทยาลัยมีการบริหารจัดการแผนการเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

ด้านปัจจัยนำเข้า 1) รัฐบาลมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของท้องถิ่น 2) สถานศึกษามีการจัดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) สถานศึกษาบริหารจัดการแสดงและมีความร่วมมือกับสถานประกอบการ แบ่งความรับผิดชอบที่ชัดเจน 4) การบริหารด้านการเรียนการสอนมุ่งเน้นสมรรถนะในวิชาชีพตรงตามสาขางานของผู้เรียนในอนาคต 5) การบริหารด้านการเรียนการสอนมุ่งเน้นความต้องการกำลังแรงงานในพื้นที่หรือสาขาเฉพาะทางในอนาคต 6) ครูได้รับการพัฒนาในด้านการวัดผลประเมินผล ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย 7) การวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนยึดมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพเป็นเกณฑ์ 8) ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาศักยภาพในการประเมินผลตามสภาพจริง 9) การบริหารด้านการเรียนการสอนมุ่งเน้นสมรรถนะในวิชาชีพตรงตามสาขางานของผู้เรียนในอนาคต 10) มหาวิทยาลัยมีการพัฒนาศักยภาพ ให้ครูคืนถิ่นโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ด้านกระบวนการดำเนินงาน 1) ศักยภาพในวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาตรงตามความต้องการของสถานศึกษา 2) การพัฒนาศักยภาพของครูคืนถิ่นตรงตามความต้องการของสถานศึกษา 3) ครูคืนถิ่นผ่านมาตรฐานวิชาชีพ 4) ครูคืนถิ่นผ่านการประเมินคุณวุฒิวิชาชีพ 5) เกณฑ์การคัดเลือกครูคืนถิ่นสามารถเป็นหลักประกันให้กับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา 6) สถานศึกษาจัดโครงการอบรมเพิ่มทักษะและแนะแนวอาชีพให้ครูคืนถิ่นที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐและเอกชน 7) ครูคืนถิ่นสามารถเป็นครูต้นแบบให้กับสถานศึกษา 8) ครูคืนถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการและสามารถชี้แจงต่อผู้เกี่ยวข้องได้ 9) ครูคืนถิ่นสามารถทำงานร่วมกับสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี 10) กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูคืนถิ่นทำให้ครูสามารถประยุกต์ใช้การเรียนการสอนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ด้านผลผลิต 1) ครูคืนถิ่นมีทักษะในการสอนดี 2) การพัฒนาศักยภาพของครูคืนถิ่นตรงตามความต้องการของสถานศึกษา 3) ครูคืนถิ่นผ่านเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลตาม

สภาพจริงจากสถานศึกษาและมหาวิทยาลัย 4) ครูคืนถิ่นผ่านการประเมินคุณวุฒิวิชาชีพ 5) ท้องถิ่นให้การยอมรับครูคืนถิ่น 6) ท้องถิ่นมีความพึงพอใจคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของครูคืนถิ่น 7) ท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ของครูคืนถิ่น 8) ท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อคุณภาพความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติงาน 9) ท้องถิ่นให้การรับรองครูคืนถิ่นที่มีการสอนดีเด่น 10) มหาวิทยาลัยสร้างความเชื่อมั่นให้กับท้องถิ่นในสาขาวิชาที่เปิดสอนให้แก่ครูคืนถิ่น

ระยะที่ 3 แนวทางอนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้าผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความคิดเห็นที่สอดคล้องเหมาะสมร้อยละ 85 ขึ้นไป

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562 - 2571) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา จำนวน 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 บริบททั่วไป

โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ต้องการแก้ปัญหาครูที่ไม่มีคุณภาพนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการผลิตครูที่มีคุณภาพเพื่อมายกระดับคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นควรมีการเพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการได้มากยิ่งขึ้นทำให้สามารถคัดกรอง คนดี คนเก่ง และมีจิตวิญญาณความเป็นครูมาวิชาชีพครูมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนุท ร่วมชาติ, ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข, พิณสุตา สิริธรงค์ศรี, เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ และ วิไลลักษณ์ ลังกา โดยทำการวิจัยเกี่ยวกับอนาคตภาพของหลักสูตร คุณลักษณะครูไทย ภาพการศึกษาอนาคตไทย พบว่าการพัฒนาหลักสูตรในอนาคตมีความจำเป็น การทำวิจัยควรมีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร และด้านการเรียนการสอนการจัดการศึกษาควรให้ความสำคัญแก่ชุมชน และสถาบันทางสังคม การคัดเลือกนักศึกษาเข้าสู่โครงการ ควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจน โดยพิจารณารับนักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภายใต้โครงการครูรักถิ่น หรือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพื่อจะได้มีเวลาบ่มเพาะความเป็นครูและเติมเต็มความรู้และประสบการณ์ได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อการไปประกอบวิชาชีพครู การลงทุนด้านการศึกษา ควรมีการลงทุนให้มากขึ้นทุกปี จัดสรรงบประมาณสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทุนการศึกษา ทุนพัฒนาอาจารย์ ตลอดจนการลงทุนด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องสถาบันผลิตครูที่จะคัดเลือกเข้าร่วมผลิตครูตามโครงการ จะต้องพิจารณาคัดเลือกสถาบันที่มีศักยภาพในแต่ละด้านอย่างเหมาะสม (ชมพูนุท ร่วมชาติ, 2548); (ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข, 2550); (พิณสุตา สิริธรงค์ศรี, 2552); (เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ, 2557) (วิไลลักษณ์ ลังกา, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mutlu M. & Hasan H. ที่ทำการวิจัยเรื่องสมรรถนะครูภายใต้

กฎหมายพื้นฐานการศึกษาแห่งชาติพบว่า ครูเป็นวิชาชีพที่ต้องดำเนินการด้านการศึกษา การฝึกอบรมและการบริหารแต่ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ในด้านภาษาและความตระหนักในตนเองอยู่ในระดับต่ำ การพัฒนาศักยภาพครูในประเทศไทยควรรับนักศึกษาเข้าร่วมโครงการให้สอดคล้องตามศักยภาพการผลิต มีการประชาสัมพันธ์โครงการตั้งแต่การรับคนเข้าโครงการ การจัดการเรียนการสอน หลังการบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย การพัฒนาหลังสำเร็จการศึกษาทั้งการให้ทุนสนับสนุนการผลิต พัฒนาสื่อ ทุนศึกษาต่อ อาจารย์ผู้สอนควรจัดให้มีอาจารย์ผู้สอนจำนวนเพียงพอและมีศักยภาพสูงต่อการจัดการเรียนการสอนและการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการเป็นครู (Mutlu, M. & Hasan, H. , 2020)

ด้านที่ 2 ปัจจัยนำเข้า

หลักสูตรโครงสร้างของหลักสูตรต้องครอบคลุมคุณสมบัติทุกด้านสอดคล้องกับงานวิจัยของ รจนา ป้องนุ ในเรื่องหลักสูตรที่ควรมี 10 องค์ประกอบคือ ปรัชญาของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การบริหารหลักสูตร และการประเมินหลักสูตร ในการเป็นครูที่ดี เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรเพียงพอที่จะออกไปประกอบอาชีพครู มีการกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง (รจนา ป้องนุ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพข้าราชการครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า ศักยภาพที่จำเป็นสำหรับข้าราชการครูคือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แนวทางการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยหลักการที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครู มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับวิชาชีพครู มีวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย (กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี กลสินธร ที่วิจัยอนาคตภาพของโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอน พบว่าการจัดการเรียนการสอนควรพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษในระดับสากล ครูผู้สอนต้องมีความรู้ในสาขาวิชาที่สอนเป็นอันดับแรก รองลงมาคือต้องมีความรู้ ความสามารถด้านการสอน สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ควรมีการเพิ่มวิชาภาษาอังกฤษ วิชาคอมพิวเตอร์ให้เรียนมากขึ้น จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณภาพ จัดสถานศึกษาสำหรับฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาอย่างเหมาะสม มีบริบทที่ สอดคล้องกับการที่จะต้องไปบรรจุและแต่งตั้ง (สาวิตรี กลสินธร, 2549)

ด้านที่ 3 กระบวนการ

การคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมโครงการฯ เกณฑ์การคัดเลือกบุคคลเข้าสู่โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมมีความเหมาะสม ทั้งการคัดเลือกคนดี คนเรียนเก่งมาคัดเลือกโดยการสอบข้อเขียนและสอบสัมภาษณ์เข้าโครงการ การหล่อหลอมวิชาครู ทักษะการสอนอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรมีการวัดเจตคติประกอบการคัดเลือกอย่างเข้มข้น

การใช้ภาษาอังกฤษมาเป็นองค์ประกอบหลักในการคัดเลือกครูตามโครงการ ควรมีการพัฒนาภาษาอังกฤษในระหว่างศึกษาให้มากขึ้นด้วย สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องคัดเลือกอาจารย์ผู้สอนที่มีคุณภาพสูงควบคู่ไปกับผู้ที่มีความเป็นครู ควรเตรียมประสบการณ์ให้พร้อมต่อการไปเป็นครูในท้องถิ่น นอกจากนี้ควรสรรหาครูและบุคลากรทางการศึกษาจากหลากหลายสังกัดมาถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้กับนักศึกษาด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nimet, A. ที่ทำการวิจัยเรื่องความเหมาะสมของการพัฒนาครูในอนาคตโดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นหลักโดยครูควรได้รับการพัฒนาศักยภาพและสามารถจะช่วยให้ให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้และพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Nimet, A., 2019) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mohamed, A. ที่ทำการวิจัยเรื่องอนาคตภาพของศักยภาพครูทางการสอน โดยใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล และการสอนแบบออนไลน์ เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาศักยภาพครูรายบุคคลเป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนทำให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นใหม่ ควรมีการกำหนดรูปแบบการศึกษาและพัฒนาศักยภาพสำหรับครูในเรื่องดิจิทัล เพื่อสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนโดยเฉพาะสถานการณ์โรคระบาดใหม่ COVID 19 โดยผ่านการฝึกอบรมและกำหนดทิศทางครูในอนาคต (Mohamed, A., 2019)

ด้านการประเมินเพื่อบรรจุแต่งตั้งการนำผลการสอบภาษาอังกฤษมาใช้ประกอบการบรรจุและแต่งตั้ง เป็นความสำคัญจำเป็นสำหรับครูยุคใหม่ แต่เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเครียดหรือกังวลจนเกินไป หรือโครงการอาจพลาดโอกาสคัดเลือกคนเก่ง คนดีในด้านอื่น ๆ เข้ามาสู่วิชาชีพครู จึงอาจมีการจัดให้ผู้ได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษในระหว่างเรียน หรือหากผลสอบภาษาอังกฤษยังไม่ผ่าน อาจให้ปฏิบัติหน้าที่ครูอัตราจ้างไประยะหนึ่ง เพื่อให้โอกาสพัฒนาภาษาอังกฤษจนผ่านตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด การนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงาน สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด ควรร่วมมือกันนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้กับครูตามโครงการอย่างต่อเนื่องด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tracy, L. D. & Robert, M. K. ที่ทำการวิจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการสอนที่มีคุณภาพของชนบทในอนาคตของประเทศออสเตรเลีย ที่พบว่าครูต้องมีการพัฒนาศักยภาพในการสอนและคุณลักษณะในอนาคต โดยเฉพาะในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับชุมชน ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับองค์กรและการวางแผนด้านวัฒนธรรม การวิเคราะห์คุณภาพของครูในการพัฒนาศักยภาพไม่ใช่เน้นเฉพาะทางด้านวิชาการแต่ควรมีการพัฒนาทางด้านคุณลักษณะควบคู่ไปด้วย (Tracy, L. D. & Robert, M. K., 2018)

ด้านที่ 4 ผลผลิต

ความรู้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วยหลักสูตรและแผนการสอน วิธีการสอน จิตวิทยาการเรียนการสอนและอื่น ๆ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมี

การเตรียมความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการได้เข้าใจเกี่ยวกับระเบียบกฎหมาย นโยบายและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งแผนปฏิบัติราชการของสถานศึกษา ด้วย เทคนิควิธีอื่นนอกจากจะมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแล้ว จะต้องสามารถ นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงต้องมีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติให้ มากจนมีความชำนาญ โดยเฉพาะการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียน สอน มีการวัดประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Roxana S. T. & Danut G. C. ที่ทำการวิจัยในประเทศโรมาเนียพบว่า การฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครู โดยมีการจำลองสถานการณ์ และออกแบบ ฝึกฝนจนทำให้นักเรียนเกิดความตระหนัก และให้ ความสำคัญกับเทคนิควิธีการสอน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สถาบันอุดมศึกษาควรจัดกิจกรรม หล่อหลอมความเป็นครูที่ดี มีวินัย มีจิตอาสา มีคุณธรรมจริยธรรม มีความอดทน ดำรงชีวิตตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถปรับตัวเรียนรู้และอยู่กับคนอื่นในสังคมอย่างมี ความสุข การวางแผนเตรียมครูรุ่นใหม่ จึงเป็นความหวังที่จะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐาน วิชาชีพครูได้ในปัจจุบันและในอนาคต การที่โครงการฯ คัดเลือกนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาชั้น ปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี เข้าร่วมโครงการ โดยมีบางส่วนที่ไม่ได้จบวิชาชีพครูมาเข้า ร่วมโครงการด้วย ในการคัดเลือกคนที่เรียนจบปีที่ 4 เข้าร่วมโครงการ ถึงแม้จะคัดเลือกคนที่มี ผลการเรียนรู้ก็ตาม แต่ควรหล่อหลอมวิชาชีพครูตั้งแต่ต้น ดังนั้นหากโครงการสามารถคัดเลือก ผู้เรียนตั้งแต่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.ปี 3 หรือกำลังเรียนปี 1 เข้าร่วมโครงการจะทำ ให้มีเวลาพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ ทักษะการสอนและมีคุณลักษณะที่ดีต่อการเป็นครูอย่าง เป็นระบบและต่อเนื่อง จนมีจิตวิญญาณความเป็นครูคู่กับความรู้ทางวิชาการ นอกจากนี้ควร เติมเต็มประสบการณ์การสอนวิชาชีพครูให้กับคนที่ไม่ได้จบวิชาชีพครู จะเป็นการหล่อหลอม ความเป็นครูได้อย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งจะนำไปสู่การสอนเด็กให้ได้รับความรู้และถ่ายทอดความ เป็นคนดี และเตรียมความพร้อมในการพัฒนาไปสู่สังคมที่ดีในอนาคต (Roxana S. T. & Danut G. C., 2017)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาการพัฒนาครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562 - 2571) ด้านบริบททั่วไป มีแนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ด้านปัจจัยนำเข้า มีแนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการจัดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ ทันสมัยมาใช้บริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านกระบวนการ ดำเนินงาน มีแนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ ศักยภาพในวิชาชีพของผู้สำเร็จ การศึกษาตรงตามความต้องการของสถานศึกษา ด้านผลผลิต แนวทางอนาคตภาพในระดับ มากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีสร้างความเชื่อมั่นให้กับท้องถิ่นในสาขาวิชาที่เปิด

สอนให้แก่ครูคืนถิ่นข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ สถานศึกษานำภาพอนาคตที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อให้ได้คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาในอนาคต ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยการพัฒนาครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏในจังหวัดอื่นหรือภูมิภาคอื่นเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาหรือของสาขาวิชา ควรมีการวิจัยต่อยอดในแต่ละด้านของการพัฒนาครูสู่ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนารูปแบบครูคืนถิ่นในอนาคต และมีการวิจัยแนวทางในการพัฒนาครูสู่ท้องถิ่นและฝึกอบรมวิชาเฉพาะที่เป็นความต้องการของสถานศึกษาท้องถิ่นและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กวิทร์เกียรติ นนธ์พละ. (2560). การพัฒนาศักยภาพข้าราชการครูในศตวรรษที่ 21 ของกระทรวงศึกษาธิการ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2559). การวิจัยเชิงอนาคต(Futures Research). ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชมพูนุท ร่วมชาติ. (2548). อนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2550 - 2559). ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดาร์พงษ์ รัตนสุวรรณ. (2561). นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2550). อนาคตภาพการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิณสุดา สิริธรงค์ศรี. (2552). ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปี. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ. (2557). อนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2556 - 2565). ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2562). แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พ.ศ. 2562 - 2566. จังหวัดอุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- _____. (2560). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระบรมราโชบายระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579). จังหวัดอุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- รจนา ป้องนุ. (2561). วิทยวิธีในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ด้วยวิธีวิจัยเชิงอนาคต. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันการพลศึกษาอุดรธานี.
- วิไลลักษณ์ ลังกา. (2559). อนาคตภาพของคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2560 - 2569). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สาวิตรี กสินธร. (2549). อนาคตภาพของโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนเขต กรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2559 - 2572). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- Mohamed, A. (2019). Competency Profile of the Digital and Online Teacher in Future Education. *International Review of Research in Opne and Distributed*, 20(2), 302-318.
- Mutlu, M. & Hasan, H. (2020). A Case Study on the Competencies of the Teachers Assigned Abroad by the Ministry of Natioanl Education to Teach Turkish to Foreigners. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 15(1), 73-95.
- Nimet, A. (2019). Suitability of Problem Scenarios Developed by Pre - service Teacher Candidates to Problem - Based Learning Approach. *Euroasian Journal of Educational Research*, 83(1), 231-252.
- Roxana S. T. & Danut G. C. (2017). Scenarios for Chemistry Teacher Training and Practice in Romania in 2030: Views of Chemistry Students. *European Journal of Contemporary Education*, 6(4), 797-807.
- Tracy, L. D. & Robert, M. K. (2018). The Development of a Situational Judgement Test of Personal Attributes for Quality Teaching in Rural and Remote Australia. *Australian Educational Researcher*, 45(2), 255-276.

ปปัญจธรรม : ปัญหาและแนวทางแก้ไขเชิงพุทธบูรณาการ*
PAPAÑCA-DHAMMA : PROBLEMS AND SOLUTIONS IN INTEGRATED
BUDDHIST PERSPECTIVE

อัญชฎา พูลท์ฐฐาน

Anchada Pulthasthan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: anchadapulthasthan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักปปัญจธรรมตามแนวพระอภิธรรม 2) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาอันเกิดจากปปัญจธรรมและแนวทางแก้ไข 3) นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาอันเกิดจากปปัญจธรรมเชิงพุทธบูรณาการ การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยในรูปแบบเอกสารและภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 6 รูป/คน และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อนำเสนอในลักษณะการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปปัญจธรรมฝ่ายพระอภิธรรมเป็นกิเลสในกลุ่มโลภิตกเจตสิก 3 ประกอบด้วย ตัณหา มานะ ทิฏฐิ มีสภาพธรรมสัมพันธ์อิงอาศัยกันและเป็นรากฐานของปัญหา 2) สภาพปัญหาอันเกิดจากปปัญจธรรม ได้แก่ การบริโภคที่มากเกินไปและความพอดีและหนี้ครัวเรือน การแข่งขันแสวงหาอำนาจและการใช้อำนาจสร้างความรุนแรง ทั้งความรุนแรงเชิงปัจเจกและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความเห็นผิดในสภาพปัญหาดังกล่าว 3) นำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาเชิงพุทธบูรณาการด้วย E – F – Q Model ดังนี้ 3.1) การแก้ไขปัญหาอันเกิดจากตัณหา ด้วยหลักคุณภาพแห่งชีวิต โดยการลดให้พอดี (มัญญุตญาณ) ใช้อย่างพอเพียง (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) ดูแลด้วยปัญญา (สติสัมปชัญญะ) และควบคุมด้วยศีล (ศีล 5) พัฒนาความต้องการด้วยหลักฉันทะ และการตระหนักรู้ประโยชน์และโทษ 3.2) การแก้ไขปัญหาอันเกิดจากมานะ ด้วยหลักภราดรภาพแห่งสังคม ทั้งระดับมโนธรรมและจริยธรรมตามหลักสาราณียธรรม 6 คือ เมตตา ภายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา หลักขันติธรรม การตระหนักรู้ประโยชน์และโทษ 3.3) การแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทิฏฐิ ด้วยหลักคุณภาพแห่งชีวิต คือ การตระหนักรู้และเข้าใจตนเองแนวพุทธด้วยกระบวนการสร้างสมาธิ

* Received 28 February 2021; Revised 11 March 2021; Accepted 25 March 2021

คำสำคัญ: ปปัญจธรรม, พุทธบูรณาการ, หนี้ครัวเรือน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the principle of Papañcadhamma in light of Abhidhamma, 2) study the state of problems caused by Papañcadhamma and its solution, and 3) propose the integrated Buddhist solution to the problems caused by Papañcadhamma. This is a qualitative research done by studying documents and field research by in - depth interview of six Buddhist scholars and then the analysis and synthesis of its contents were made by descriptive methodology. The research results were found that: 1) according to Abhidhamma, Papañcadhamma belongs to the unwholesome mental properties, which comprises of three mental factors: craving, conceit and wrong view; they are conditioned by one another and thereby causing problems, 2) the states of problem caused by such craving refer to the over - consumption and household debt, the competitiveness for power and the exercise of such power to mercilessly brings about the violence, be it individual or structural violence, the wrong view on such problems, and 3) in the Buddhist integrated formation for solving problems caused by such craving based on E - F - Q Model, it was proposed by this research as follows: 3.1) the problem caused by craving should be solved through the principle of the principle Equilibrium of life, the moderation (Mattaññutā), gain for this life (Ditṭhadhammikattha), wisdom (Satisampajañña), and precept (Sīla). Apart from that it should be developed by the process of inspiration and awareness of its advantage and disadvantage, 3.2) what is caused by conceit should be solved through the Buddhist social fraternity, mental and ethical principles, namely, six kinds of conciliation, being amiable in deeds, words, thought, sharing any lawful gain with virtuous fellows, keeping without blemish the rules of conduct along with one's fellows, and being endowed with right views along with one's fellows where the realization of the advantage and disadvantage could be actualized, and 3.3) the problems caused by wrong view should be solved through the principle of the Quality of life whereby the awareness and self - realization in accordance with the Buddhist principles based on the building of right view.

Keywords: Papañcadhamma, Buddhist Integration, Household Debt

บทนำ

ปรากฏการณ์ของปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลกขณะนี้ ล้วนเกิดขึ้นจากสภาพจิตใจของมนุษย์ที่มีความชั่วร้ายแฝงอยู่ในความรู้สึกนึกคิด และปรุงแต่งความคิดให้แสดงพฤติกรรมนำไปสู่ความยุ่งยากเดือดร้อนและความทุกข์ซึ่งเรียกว่า “กิเลส” ที่คอยสั่งการอยู่เบื้องหลังของปัญหาทุกอย่างในโลกนี้เกิดขึ้นจากกิเลส 3 ตัว คือ ตัณหา มานะ ทิฐิ เรียกกิเลสชุดนี้ว่า “ปปัญจธรรม” คอยกำกับบังการมนุษย์ให้แสดงบทบาทต่าง ๆ ในลักษณะที่ทำให้เรื่องราวต่าง ๆ ยุ่งยาก เย็นเยื่อ ยืดเยื้อ เรื้อรัง บานปลาย ขยายขอบเขต วุ่นวายสับสน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556)

ตัณหาจะแสดงบทบาทการแสวงหา ความทะยานอยาก หวังแทน ความอยากได้เพื่อสนองตัวเอง หากกิเลสประเภทนี้รุนแรงก็จะกลายเป็นความขัดแย้ง ในที่สุดก็จะทำลายล้างกัน มานะเป็นความถือตัว มีความยึดถือเกี่ยวกับตัวตน แล้วขยายเอาจิตของตนออกไปเทียบเคียงตัวเองกับบุคคลอื่น เกิดการเปรียบเทียบแข่งขัน จะแสดงออกถึงความใฝ่อำนาจต้องการเป็นใหญ่เหนือผู้อื่น ส่วนทิฐินั้นเป็นกิเลสที่แสดงออกในความยึดติดความคิด ความเห็น ความเชื่อ ลัทธิ ศาสนา ค่านิยม อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ยึดถือไว้จนไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นใด ๆ จากคนอื่น

ปปัญจธรรมจึงเป็นรากฐานของความทุกข์และเป็นสาเหตุที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายต้องวนเวียนติดอยู่ในสังสารวัฏอย่างไม่รู้จักสิ้นสุดตราบใดที่ยังมีกิเลสเป็นเหตุปัจจัย แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการของชีวิตและความตายในพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวว่า ชีวิตอันประกอบด้วยกายกับจิต มีสภาพเกิดดับแปรเปลี่ยนสืบต่อกันไปเรื่อย ๆ ตามเงื่อนไขของเหตุปัจจัย ถ้าจิตยังประกอบด้วยกิเลส กิเลสนั้นก็จะเป็นเหตุให้เมื่อจิตดับลงในภพปัจจุบัน ก็ต้องเกิดภพใหม่สืบต่อเนื่องจากภพเดิม ไม่มีการดับสูญ ในคัมภีร์ฝ่ายพระอภิธรรม อรรถกถาอัฐสาลินี พระพุทธโฆษาจารย์ ได้กล่าวถึงตัณหาเป็นกิเลสทำให้เกิดในภพใหม่และเป็นสาเหตุแห่งทุกข์ว่า “ตัณหานี้เป็นเหตุเกิดในภพใหม่ สหคตด้วยความกำหนดยินดี” (อภิ.วิ.อ.(ไทย) 1/233) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และ “ธรรมชาติใดเป็นมูลแห่งวิภวทุกข์ เพราะเหตุนั้นธรรมชาตินั้นชื่อว่าเป็นมูลเหตุแห่งทุกข์ (ทุกขมูล) ธรรมชาติใดเป็นเหตุเกิดของทุกข์นั้นนั่นแหละ เพราะเหตุนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่าเป็นเหตุแห่งทุกข์ (ทุกขนิทาน)” (อภิ.วิ.อ.(ไทย) 1/703) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

บทบาทของปปัญจธรรมฝ่ายตัณหา ก่อให้เกิดสภาพปัญหาในสังคมไทยปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับความต้องการบริโภค จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่หยุดไม่ได้ เพราะถูกกระตุ้นอย่างต่อเนื่องรุนแรงด้วยสิ่งเร้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร รวมทั้งนโยบายภาครัฐที่มุ่งเน้นกระตุ้นเศรษฐกิจจากการส่งเสริมการบริโภค กลยุทธ์การตลาดของธุรกิจ ระบบสินเชื่อสถาบัน

การเงินและธนาคาร ล้วนเป็นปัจจัยเอื้อต่อความต้องการภายใน เพราะจิตใจมนุษย์มักโน้มเอียงที่จะผลิตเพลินจากการเสพติดบริโภคเพื่อมุ่งหาความสุขส่วนตัวเป็นหลัก เมื่อบุคคลในสังคมถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุค่านิยมการบริโภค มีจุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาสิ่งเสพให้มากที่สุดเพื่อจะมีความสุขได้อย่างเต็มที่ จึงใช้ชีวิตบนการเบียดเบียนมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ แย่งชิงเอาเปรียบ ประเด็นปัญหาการบริโภคที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอก แบ่งเป็น 2 ประการ คือ 1) ปัญหาการบริโภคที่มากเกินไปเกินความพอดี เกี่ยวข้องกับการแสวงหาวัตถุสิ่งเสพ (พระไพศาล วิสาโล, 2561) และแสวงหาประโยชน์เพื่อสนองความต้องการให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด (สุนันทา เรียงแหลม, 2551) ก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องจากพฤติกรรมการเสพติดบริโภค คือ 2) ปัญหาการบริโภคที่ก่อให้เกิดหนี้ครัวเรือน ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือนไทย ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงว่า ครัวเรือนไทยมีอัตราการออมลดลง เป็นหนี้สูง เป็นหนี้กันเร็วและเป็นหนี้ยาวนานตลอดชั่วชีวิต (สรา ชื่นโชคสันต์, 2562)

บทบาทของปัจจัยธรรมฝ่ายมานะ ก่อให้เกิดสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการแข่งขัน เป็นการตอบสนองทางด้านจิตใจที่ลึกอยู่ในระดับจิตใต้สำนึก เพื่อให้ตนเองมั่นใจว่าชีวิตฉันมั่นคงกว่า ปลอดภัยกว่า ประสบความสำเร็จมากกว่า จึงต้องดิ้นรนแข่งขันเปรียบเทียบกับคนอื่น (ไกรสิทธิ์ นฤตพิชัย, 2553) ทศณะดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ 5 ระดับ (Schultz, P. D. & Schultz, E. S., 2009) คือ 1) ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ความหิว ความต้องการทางเพศ เป็นต้น 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security Needs) ความต้องการขั้นนี้จะแสดงพฤติกรรมด้วยการตั้งใจทำงาน เก็บเงิน การแข่งขัน 3) ความต้องการความเป็นเจ้าของและความรัก (Love and Belonging Needs) มนุษย์เมื่อเข้าไปอยู่ในกลุ่มใดก็ต้องการให้ตนเป็นที่รักและยอมรับในกลุ่มที่ตนอยู่ 4) ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (Self – Esteem Needs) บุคคลที่มีความต้องการในขั้นนี้จะพยายามแสวงหาตำแหน่ง เกียรติยศ ชื่อเสียง ฐานะการเงินและอำนาจให้แก่ตนเอง ความต้องการในขั้นนี้ถ้าได้รับจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง และ 5) ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Self – Actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูงสุดของมนุษย์ที่ต้องการบรรลุศักยภาพหรือความสมบูรณ์ของตนเอง มีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง

หลักคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงหลักธรรมหนึ่งชื่อว่า “โลกธรรม 8” โดยแสดงนัยของธรรมชาติความต้องการ ความพอใจของมนุษย์เมื่อได้รับโลกธรรมฝ่ายดี คือ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และเสียใจผิดหวังเมื่อชีวิตต้องเผชิญโลกธรรมฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นธรรมชาติของชีวิต ความพอใจในสภาวะ 4 อย่าง เมื่อขยายขอบเขตไปสู่ความสัมพันธ์เชิงการแข่งขันเปรียบเทียบ (มานะ) ทำให้เกิดความถือตัว 4 นัย ส่วนโลกธรรมฝ่ายตรงข้ามนั้น เป็นสิ่งที่

ทุกคนไม่ย่อภาคได้ ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ตน ก็จัดเป็นความถือตัว 4 นัยเช่นเดียวกัน (สิทธิพร อารมณสุขโช, 2561)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการได้มาซึ่งยศศักดิ์ ตำแหน่ง เพราะนำมาซึ่งอำนาจ จัดว่าเป็นความถือตัวของมนุษย์ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันหรือที่เรียกว่า “การกระทำระหว่างกันทางสังคม” (Social Interaction) ทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อยศศักดิ์และตำแหน่ง เป็นเครื่องกำหนดขอบเขตอำนาจ จึงกลายเป็นเครื่องมือของผู้ใช้อำนาจ สามารถสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ให้คุณประโยชน์หรือโทษกับผู้อื่นและสังคมได้อย่างกว้างขวาง (จิตติมา อานสกุลเจริญ, 2558)

สภาพปัญหาสำคัญในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาอำนาจและการปฏิบัติต่ออำนาจจากผู้ถืออำนาจชนชั้นปกครองและข้าราชการทหาร โดยสร้างความรุนแรงอย่างอยู่ติธรรมในสังคมไทย ทั้งความรุนแรงเชิงปัจเจก (Individual Violence) เช่น การฆ่า ทรมาณ ข่มขู่ คุกคาม กลั่นแกล้ง และความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Strutural Violence) เช่น การปิดกั้น โอกาส การเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น (ศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี, 2563) ล้วนเป็นความรุนแรงที่อยู่กับสังคมไทยมายาวนาน

บทบาทของปัญญธรรมฝ่ายทิฐิวนั้น เกี่ยวข้องกับความคิด ความเห็น ความเชื่อใด ที่เป็นไปตามกระแสหลัก ถือเป็นมโนกรรมร่วมของสังคม เป็นเครื่องชี้้นำความคิดและกำหนดทิศทางพฤติกรรมทางกายวาจาของสมาชิกสังคมนั้นให้โน้มเอียงไปอย่างเดียวกันกลายเป็น “กรรมร่วมของสังคม” (Social Collective Action) (พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, 2544) สภาพปัญหาที่ครอบงำมนุษย์ทั้งด้านการเสพบริโภคและแสวงหาวัตถุอันเกิดจากตัณหา การแสวงหาอำนาจและการใช้อำนาจของผู้ที่มีตำแหน่งยศศักดิ์ทางการเมืองการปกครองอันเกิดจากมานะนั้น ล้วนเป็นพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่มีภาวณามธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง กำกับบงการอยู่เบื้องหลังเสมอ ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “ทิฐิ” คือ ความเห็นผิด ทั้งความเห็นผิดว่ามีตัวตน (ทิฐิสามัญ) แล้วเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางทุกอย่างเพื่อตอบสนองให้เกิดความสุขความพอใจตามกระแสหลักของโลก (ทิฐิพิเศษ) (พระปลัดวิสุทธิ์ คุตตชโย, 2555) ก่อให้เกิดปัญหา คือ 1) ความเห็นผิดจากการเสพบติบริโภคและแสวงหาวัตถุ เพราะมีความเห็นผิดว่ายิ่งบริโภคมากยิ่งมีความสุขมาก และ 2) ความเห็นผิดจากการแสวงหาอำนาจและการใช้อำนาจสร้างความรุนแรงอย่างไม่ชอบธรรมว่าเป็นความสุข

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาในสังคมไทยปัจจุบันอันเกิดจากปัญญธรรมและแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ทำให้เกิดความเข้าใจความหมาย ลักษณะกระบวนการความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย บทบาทและความสำคัญของปัญญธรรมตามแนวพระอริยธรรม ทำให้ตระหนักถึงบทบาทปัญญธรรมที่มีต่อสภาพปัญหาชีวิตและสังคมในปัจจุบัน

สามารถนำแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อใช้แก้ไขปัญหาชีวิตในระดับปัจเจกและสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักปัญญาธรรมตามแนวพระอภิธรรม
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาอันเกิดจากปัญญาธรรมและแนวทางแก้ไข
3. เพื่อนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหอันเกิดจากปัญญาธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Reserch) จากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ดำเนินขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารโดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2500, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539, คัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2535, คัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2553, คัมภีร์ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมถึงเอกสารงานวิจัย บทความงานวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Dept Interview) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาจำนวน 6 รูป/คน ประกอบด้วยฝ่ายบรรพชิต 2 รูป ฝ่ายคฤหัสถ์ 4 ท่าน โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและมีความสนใจเกี่ยวกับปัญหาทางสังคม
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก ออกแบบเพื่อการเก็บข้อมูลภาคสนาม และผ่านการตรวจเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 รูป/คน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เอกสารงานวิจัย บทความทางวิชาการ หนังสือ และจากคำให้สัมภาษณ์เชิงลึกของนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาด้วยการถอดเทป เรียบเรียงและบันทึก
5. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ได้ข้างต้นทั้งหมดนี้ ทำการสังเคราะห์วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาชีวิตระดับปัจเจกและสังคมไทยตามหลักพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการองค์ความรู้และนำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาและแนวทางการดำเนินชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ปัญจธรรมในพระอภิธรรม หมายถึง กลุ่มโลกิกเจตสิก 3 ได้แก่ โลภะ ทิฏฐิ มานะ เป็นกิเลส สังขารเจตสิกฝ่ายชั่ว แสดงสภาพธรรมโดยเฉพาะแตกต่างกัน ประกอบกับอกุศลจิต คือ โลกมุลลจิต 8 ดวงที่มีองค์ประกอบเจตสิกแตกต่างกัน ความแตกต่างนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้จิตแต่ละดวงแสดงสภาวะของจิตแตกต่างกัน ดังนั้น เจตสิกจึงเป็นรากฐานแสดงคุณค่าทางจริยธรรม

ความเป็นไปของสภาวะจิตเกิดขึ้นตามวงจรปฏิจกสมุปบาทอันเป็นกระบวนการธรรมชาติเหตุปัจจัยของชีวิตที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเป็นเหตุและผล แสดงการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่คงที่หรือกล่าวว่าเป็นวิถีชีวิตมนุษย์ที่ดำเนินอยู่เป็นประจำในแต่ละวัน ต้องเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์ด้วยการรับรู้และตอบสนองต่อโลกและชีวิตอยู่ตลอดเวลา อันเป็นกระบวนการของชีวิตที่มีสภาวะจิตเกิดขึ้นอยู่เบื้องหลังและกำหนดพฤติกรรมกายวาจาของบุคคล ชีวิตมนุษย์จึงล้วนตกอยู่ในกระบวนการเกิดทุกข์และปัญหาโดยปัญจธรรมแสดงบทบาทชักนำการเกิดทุกข์ 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 บทบาทชักนำการเกิดวงจรทุกข์ในชีวิตประจำวัน

ในการดำเนินชีวิตประจำวันต้องมีปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ชีวิตและโลก แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1.การรับรู้บริสุทธ์และแปลความหมาย อาศัยการเชื่อมต่อกับโลกด้วยเครื่องมือกายและใจ 6 ช่องทาง คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รับรู้อารมณ์ 6 คือ รูปที่ได้เห็น เสียงที่ได้ยิน กลิ่นที่ได้ดม รสที่ได้กิน สัมผัสที่ได้ถูกกาย และความรู้สึกนึกคิดทางใจ เมื่ออารมณ์นั้น ๆ ถูกรับรู้ด้วยช่องทางรับรู้ย่อมทำให้เกิดขึ้น กระบวนการที่ต่อเนื่องจากการรับรู้บริสุทธ์เป็นหน้าที่ของสัญญาเจตสิกทำหน้าที่ในการแปลความหมายของอารมณ์ที่มาปรากฏ และ 2. การตอบสนองอารมณ์กระทำต่อโลกและชีวิต ภายหลังจากได้รับการแปลความหมาย ความรู้สึกนี้อาจเป็นไปได้ คือ ชอบ ไม่ชอบ เหยย ๆ และไม่ว่าความรู้สึกแบบใดเกิดขึ้น เวทนาก็จะส่งต่อให้จิตเพื่อตอบสนองต่อไป เวทนาจึงเป็นเจตสิกสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทของปัญจธรรม ขั้นตอนนี้เป็นกลไกสำคัญของการสร้างโลกแห่งการปรุงแต่งและทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ติดตามมา เมื่อการรับรู้บริสุทธ์ถูกแปลความหมายด้วยสัญญาในขั้นตอนนี้ เรียกว่า ปปัญจสัญญา เป็นสัญญาเนื่องจากการปรุงแต่งอารมณ์ตามอำนาจกิเลสปัญจธรรมและชักนำการแสดงพฤติกรรมตอบโต้ต่อโลกและชีวิต เมื่อกระทำแล้วย่อมเกิดผลหรือวิบาก เป็นวงจรชีวิตที่เรียกว่า วัฏฏะ 3 คือ กิเลส กรรม วิบาก หมุนวนเวียนอยู่ในชีวิตประจำวัน

1.2 บทบาทชักนำการเกิดวงจรทุกข์ข้ามภพข้ามชาติ

การหมุนวนด้วยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยนี้ยังทำให้เกิดวิบากข้ามภพข้ามชาติด้วยการเกิดใหม่ แก่ เจ็บ ตาย ในภพภูมิต่าง ๆ ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นสภาพที่

ตกอยู่ในกระแสกระบวนการเชิงเหตุปัจจัยที่มีได้ตามเหตุปัจจัยและดับได้เมื่อหมดเหตุปัจจัย ไม่ได้หยุดนิ่งคงที่ในภพใดภพหนึ่งอย่างเที่ยงแท้ แต่เปลี่ยนแปลงตามเหตุปัจจัยของกิเลสและกรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขขับเคลื่อนให้ภพภูมิของสัตว์ทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไป ปัญญาธรรมจึงเป็นรากฐานแห่งความทุกข์และปัญหาทั้งหมดของชีวิต และเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายต้องเนิ่นช้าวนเวียนเกิดตายอยู่ในสังสารวัฏ

2. วิเคราะห์สภาพปัญหาอันเกิดจากปัญญาธรรมและแนวทางแก้ไข

2.1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาสำคัญในสังคมไทยอันเกิดจากปัญญาธรรม สรุปดังนี้

2.1.1 สภาพปัญหาอันเกิดจากตัณหา 2 ประเด็น ได้แก่

2.1.1.1 ปัญหาการบริโภคที่มากเกินไปจนเกิดความพอดี

การแสวงหาวัตถุสิ่งเสพและการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อสนองความต้องการให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด มีพฤติกรรมบริโภคเพื่อแลกกับความสุขสบาย หลงใหลยึดติดและตกในอำนาจวัตถุและบริโภคนิยม จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่หยุดไม่ได้

2.1.1.2 ปัญหาการบริโภคที่ก่อให้เกิดหนี้ครัวเรือน

ตัณหาที่มากเกินไปจนความพอดีทำให้เกิดวงจรลัทธิบริโภคนิยมที่ไม่สิ้นสุด นำไปสู่การเพิ่มระดับการก่อหนี้ให้สูงขึ้น ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้นักวิจัยระดับให้มีความสำคัญต่อสังคมและเศรษฐกิจไทยในยุคปัจจุบัน เพราะหนี้ที่อยู่ในระดับสูงสะท้อนถึงความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือน ขาดภูมิคุ้มกันและอยู่ในสถานะที่อ่อนไหวต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจมากเกินไป

2.1.2 สภาพปัญหาอันเกิดจากมานะ 2 ประเด็น ได้แก่

2.1.2.1 การแข่งขันแสวงหาอำนาจ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ

2.1.2.2 การใช้อำนาจสร้างความรุนแรงในสังคมไทย

อย่างอคติไร้ความยุติธรรมจากผู้ถืออำนาจชนชั้นปกครอง ข้าราชการ นักการเมือง ก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรงเชิงปัจเจก (Individual Violence) และความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Strutural Violence) ปรากฏในสังคมไทยมายาวนาน

2.1.3 สภาพปัญหาอันเกิดจากทิฐิ เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่ชี้นำสังคมไทยต่อวัตถุนิยมและบริโภคนิยม การแสวงหาและใช้อำนาจสร้างความรุนแรงของผู้ที่มีตำแหน่งยศศักดิ์ทางการเมืองการปกครอง ก่อให้เกิดสภาพปัญหาอันมีสาเหตุแท้จริงภายในจิตใจจากภาวะซ่อนเร้นของความเห็นผิดที่ชี้นำพฤติกรรม ซึ่งผู้วิจัยแบ่งความเห็นผิดออกเป็น 2 ด้านตามสภาวะกิเลสตัณหาและมานะ ดังนี้

2.1.3.1 ความเห็นผิดจากการเสพบริโภคและแสวงหาวัตถุ

2.1.3.2 ความเห็นผิดจากการแสวงหาและการใช้อำนาจสร้างความรุนแรง ปัญหาอันเกิดจากคตินิยมและมานะนั้น แท้จริงแล้วสาเหตุเบื้องหลังคือ ความเห็นความเชื่อตามกระแสความสุขหลักของสังคมที่ผิดพลาด ชี้นำความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมไปในทิศทางเดียวกัน มองความสุขจบอยู่ที่การเสพบริโภควัตถุ การแสวงหาอำนาจและการใช้อำนาจ เพื่อสนองตนเองให้เกิดความสุขความพอใจสูงสุด

2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาคตินิยมอันเกิดจากคตินิยม สรุปลักษณะดังนี้

2.2.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กรณี สันติพงษ์, 2556) คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลาง โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควรต่อการได้รับผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้อย่างทันที่ หลักการดังกล่าวนี้อยู่บนเงื่อนไข 3 ประการ คือ 1) เงื่อนไขคุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้รักสามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปันผู้อื่น 2) เงื่อนไขหลักวิชา อาศัยความรู้รอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน 3) เงื่อนไขชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และปัญญา บริหารจัดการการใช้ชีวิต โดยใช้หลักวิชาและคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐาน

2.2.2 มาตรการและแนวทางการแก้ไขของภาครัฐเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือนโดยการส่งเสริมความรู้ การวางแผนและวินัยทางการเงินที่ดีแก่ประชาชน ให้ระมัดระวังการใช้จ่ายไม่ให้จ่ายเงินเกินตัว การกำกับดูแลให้เกิดการเป็นหนี้ที่เหมาะสมทั้งในด้านผู้ก่อหนี้และสถาบันการเงินผู้ปล่อยกู้ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อกำกับดูแลการปล่อยสินเชื่อหลายประเภท การช่วยเหลือลูกหนี้ที่ติดอยู่ในวงจรหนี้สินพันตัวเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนที่ได้รับและปรับโครงสร้างหนี้ ตลอดจนการสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ผู้บริโภคเพื่อให้ประเทศไทยพัฒนาสู่สังคมการบริโภคอย่างยั่งยืน

2.2.3 แนวคิดหลักสิทธิมนุษยชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2560 ได้ระบุถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้หลายมาตรา เช่น ในมาตรา 4 ระบุว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้” และ ในหมวดที่ 3 ซึ่งเป็นหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตราที่ 25 ถึง 49 ยังได้บรรยายขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในหลายด้านด้วยกัน เช่น ความยุติธรรมทางอาญา การศึกษา การไม่เลือกปฏิบัติ เสรีภาพในการแสดงออก การไม่ก้าวก่ายชีวิตส่วนตัว และข่าวของเครื่องใช้ส่วนตัว เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2551 ปัจจุบันเป็นฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) มีเป้าหมาย คือ สังคมไทยเป็นสังคมที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยให้ทุกภาคส่วนนำไปใช้ในการส่งเสริม ปกป้อง แก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของประเทศ และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยเพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถพัฒนาก้าวหน้าทัดเทียมระดับสากล

2.2.4 การจัดการความขัดแย้งเพื่อบรรเทาความรุนแรงในสังคม ปราบกฎรูปแบบจัดการความขัดแย้งแบบสันติวิธีตามแนวทางต่อไปนี้ 1) การประนีประนอม เป็นวิธีที่บุคคลทั้ง 2 ฝ่ายที่มีความขัดแย้ง สามารถตกลงกันได้โดยวิธีต่างฝ่ายต่างต้องยอมลดความต้องการของตนบางส่วน 2) การไกล่เกลี่ย การโน้มน้าว เป็นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งแบบสันติวิธีในกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถหาข้อยุติร่วมกันได้ จึงต้องอาศัยบุคคลที่สามที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงหรือหาทางออกให้กับปัญหาคความขัดแย้งร่วมกัน 3) การร่วมมือ โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมแก้ปัญหาค จัดการประชุม ปรีกษารับฟังความคิดเห็น โดยทั่วไปการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการเผชิญหน้าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด 4) การนั่งลงเจรจา เป็นวิธีหนึ่งที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งมีความยินยอมตกลงที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาค โดยนั่งคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น 5) การปรองดองตกลงกันด้วยไมตรีจิต ถือเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์สันติภาพเชิงบวก

2.2.5 แนวคิดจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ เป็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้จักตนเองที่กล่าวถึงความเข้าใจจากความหมายของคำว่า “ตน” เชิงจิตวิทยา รวมไปถึงแนวทางการรู้จักและมองเห็นตนเอง เพื่อที่จะสามารถพัฒนาดตนเองได้ต่อไป และแนวคิดความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy Needs) เพื่อความเข้าใจตนเองและโลกอย่างถ่องแท้ (Self actualization) ประกอบด้วยลักษณะที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข สามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริง ยอมรับตนเองและผู้อื่น วิเคราะห์ปัญหาได้และแก้ไขได้ตรงจุด

3. หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาคอันเกิดจากปัญจธรรม มีดังนี้

3.1 หลักพุทธธรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาคอันเกิดจากตัณหา

หลักมัณฺฑลยุตฺตา ในฐานะธรรมสำหรับการบริหารความต้องการบริโภคได้อย่างพอเหมาะ ลดความทะยานอยาก ความต้องการบริโภคส่วนเกินของตัวเอง แล้วทดแทนเพิ่มความต้องการคุณภาพชีวิตอันเป็นความสุขด้านจิตใจ มีความพึงพอใจในขอบเขตของความสุข อันเป็นจุดที่ความสุขทางด้านจิตใจและวัตถุเข้าสู่ความพอดี (มัชฌิมปฎิปปทา)

หลักทักขิณธรรมมิกัตถะ ในฐานะธรรมสำหรับเป็นแนวทางชีวิตแบบการพึ่งพาตนเองสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นความรู้จักพอประมาณ ความมีเหตุผลในการดำรงชีวิต การบริหารจัดการชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีการได้ทรัพย์สินมาด้วยความขยันหมั่นเพียร ประกอบอาชีพโดยสุจริต ไม่เบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบ รู้เข้าใจการใช้จ่ายทรัพย์สิน (อุฏฐานสัมปทา) และการรักษาทรัพย์สิน (อารักขสัมปทา) เพื่อให้รายได้

มากกว่ารายจ่าย ไม่มีหนี้สิน สามารถออมเงินนั้นไว้ให้เพิ่มพูนขึ้นได้ รู้จักคบหาคนดีมีคุณธรรม เพื่อเกื้อกูลความก้าวหน้าของชีวิต (กัลยาณมิตรตา) คุุณให้สัถย์ผู้ครองเรือนแม้จะยังมีความต้องการแสวงหาทรัพย์และใช้จ่ายทรัพย์ แต่หากได้ใช้ตัณหาให้มีความพอใจอย่างพอเพียง เลี้ยงชีวิตอย่างพอดี (สมชีวิตา) ก็ย่อมก่อให้เกิดความสุขจากทรัพย์นั้นได้อย่างไม่เป็นโทษ

หลักฉันทะ ในฐานะธรรมเพื่อการพัฒนาความต้องการของชีวิต การใช้ฉันทะขับเคลื่อนการบริโภคแทนตัณหา สามารถลดทอนและเสริมสร้างความสมดุลของการบริโภคให้เกิดขึ้นได้ โดยการนำฉันทะเข้ามาตัดวงจรพฤติกรรมเสพบริโภคที่มากเกินไปพอดี จะช่วยให้การบริโภคมีความพอดีเหมาะสมเป็นประโยชน์แก่ชีวิต

หลักสติสัมปชัญญะ ในฐานะธรรมสำหรับการบริโภคอย่างมีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันอารมณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบและชักจูงจิตใจให้เกิดตัณหา ตระหนัก รู้ถึงคุณประโยชน์และโทษจากการบริโภคที่มากเกินไปพอดี และคิดด้วยปัญญาหาทางออกจากปัญหาโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเสพติดบริโภค

3.2 หลักพุทธธรรมเพื่อการแก้ไขปัญหอันเกิดจากมานะ

หลักสราณียธรรม 6 ในฐานะธรรมที่ใช้สร้างเสริมการปฏิสัมพันธ์กับสังคมด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ ปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยแบ่งหลักสราณียธรรม 2 ระดับ ดังนี้

3.2.1 ภราดรภาพ - ระดับมโนธรรม

เป็นจุดเริ่มต้นการปฏิบัติทางจิตใจต่อกันด้วยเมตตา มโนกรรม อันเป็นหลักคุณธรรมทางจิตใจที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ช่วยลดทอนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเชิงอำนาจ เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ในระดับจิตใจเบื้องต้น ด้วยการเปลี่ยนแปลงความคิดชั่วร้ายในจิตใจ คิดพยาบาท (พยาบาทสังกัปปะ) และคิดเบียดเบียน (วิหิงสาสังกัปปะ) ให้เป็นความคิดปรารถนาดี หวังดีต่อกัน คิดให้อภัย (อพยาบาทสังกัปปะ) และคิดอยากช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในลักษณะความสัมพันธ์แบบพี่น้อง (อวิหิงสาสังกัปปะ)

3.2.2 ภราดรภาพ - ระดับจริยธรรม

เป็นการปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลกับบุคคล เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ตามหลักปฏิบัติต่อกันด้วยความเป็นพี่เป็นน้อง มุ่งให้เกิดความรักใคร่เมตตา ปรองดอง สมัคสมาน สามัคคี ตามหลักการปฏิบัติในข้อธรรมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่กัน เป็นการสร้างสังคมภราดรภาพแนวพุทธ ด้วยหลักปฏิบัติต่อกันในสังคม ด้วยหลักเมตตาวชิกรรม เมตตากายกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทูลฐิสามัญญตา

3.3 หลักพุทธธรรมเพื่อการแก้ไขปัญหอันเกิดจากทูลฐิ

3.3.1. หลักปรโตโฆสะที่ดั่งาม เสี่ยงจากภายนอก หรืออิทธิพลจากภายนอก เป็นข้อมูลที่ต้อง

ดั่งาม เช่น คำพูด การแนะนำ คำชี้แจง สนทนาซักถาม คำโฆษณา กระแสข่าว ข้อเขียน ประสบการณ์จากอดีตของตัวเอง ผลที่ได้รับจากการกระทำทั้งด้านดีและไม่ดี สุขภาพร่างกายที่ส่งสัญญาณเตือนอย่างผิดปกติ ภาวะจิตใจ ความโกรธ ความเครียด ความกังวล เป็นต้น ที่เตือนให้รู้ถึงการปรับสภาพจิตใจให้เหมาะสม

3.3.2 หลักโยนิโสมนสิการ การคิดตามแนวทางปัญญาตามหลักการพระพุทธศาสนา เช่น หลักคุณโทษและทางออก คุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม สืบสาวหาเหตุปัจจัย รู้คุณธรรม เป็นต้น ด้วยกระบวนการความคิดอย่างมีการวิเคราะห์ที่เป็นระบบ คิดอย่างมีเหตุผล รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะความเป็นจริง โยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยกระตุ้นการเรียนรู้จากภายใน เพื่อพัฒนาปัญญาของตนเองให้มีสัมมาทิฐิ คือการมีความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น ค่านิยมที่ถูกต้องดั่งาม สามารถแก้วิกฤตแก่ชีวิตตนเอง ครอบครัว และสังคม

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “ปัญญาธรรม: ปัญหาและแนวทางแก้ไขเชิงพุทธบูรณาการ” สรุปประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญญาธรรมตามแนวพระอภิธรรม พบว่าไม่ปรากฏชื่อ “ปัญญาธรรม” และไม่ได้อธิบายไว้โดยตรง แต่กล่าวไว้โดยนัยอ้อมด้วยการยกเอากิเลสทั้ง 3 คือ ตัณหา มานะ ทิฐิ ในกลุ่มโลกิเจตสิก 3 เป็นเจตสิกฝ่ายชั่ว อันเป็นสภาพธรรมที่เกิดร่วมกันในโลกมุลจิต 8 แสดงบทบาทสัมพันธ์อิงอาศัยกันและเป็นรากฐานของปัญหาชีวิตและสังคม จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ชีวิตต้องเน้นเข้าไปในสังสารวัฏ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญญาธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ที่กล่าวถึง “ปัญญาธรรม” คือ ธรรมอันเป็นเครื่องเน้นเข้าไป (ธรรมวลี ศรีเข้ม, 2553)

2. สภาพปัญหาสำคัญในสังคมไทยที่ผู้วิจัยสนใจและนำมาศึกษาวิเคราะห์ โดยแยกออกเป็น 3 ด้านตามสภาวะตัณหา มานะ ทิฐิ เพื่อแสดงให้เห็นบทบาทกิเลสปัญญาธรรมที่มีอิทธิพลต่อปัญหานั้น ๆ ได้แก่ ตัณหาแสดงสภาพปัญหาการบริโภคที่มากเกินไป ความพอดีและก่อให้เกิดปัญหาหนี้ครัวเรือน ประเด็นความโลภหรือตัณหาที่ก่อให้เกิดปัญหาการบริโภคในสังคมปัจจุบัน พบว่ามีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิธีการแก้ปัญหาเรื่องความโลภในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท” (สุนันทา เรียงแหลม, 2551) ส่วนมานะแสดงสภาพปัญหาการแข่งขันแสวงหาอำนาจและใช้อำนาจสร้างความรุนแรงในสังคมไทย และทิฐิเป็นความเห็นผิดที่ซ่อนเร้นในสภาพปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นในปัจจุบัน ภาครัฐได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลาง โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี และมีมาตรการแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือนโดยการส่งเสริม

ความรู้ การวางแผนและวินัยทางการเงินที่ดีแก่ประชาชน ด้านการบรรเทาความรุนแรงในสังคมด้วยการนำแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2560 และจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) มีเป้าหมาย คือ สังคมไทยเป็นสังคมที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ทุกภาคส่วนนำไปใช้ในการส่งเสริม ปกป้อง แก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของประเทศ และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยเพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถพัฒนาก้าวหน้าทัดเทียมระดับสากล รวมทั้งสังคมยังมีแนวทางจัดการความขัดแย้งเพื่อบรรเทาความรุนแรง เช่น การประนีประนอม การโน้มน้าว การไกล่เกลี่ย เป็นต้น ส่วนแนวทางการแก้ไขด้านทฤษฎี อันเป็นความเห็นผิดในสภาพปัญหานั้น ๆ ด้วยการสร้างความตระหนักรู้และเข้าใจตนเอง เพื่อช่วยให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุข

3. ผลการวิจัยสามารถสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากปัจจัยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ มีรายละเอียดโดยลำดับ ดังนี้

3.1 การบริหารและพัฒนาความต้องการ (ค้นหา) คือ 1) ลดให้พอดี (มัญญัตถุญตา) เป็นหลักการบริโภคให้มีความพอดี สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่าย ลดความต้องการบริโภคส่วนเกินของตัวเองลง ไม่ก่อหนี้เพื่อการบริโภคตามอย่างคนรวย 2) ใช้อย่างพอเพียง (ทิวฐธัมมิกัตถะ) เกี่ยวกับการหาทรัพย์มาด้วยความขยันและสุจริต ใช้จ่ายทรัพย์เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คบหาคนดีมีคุณธรรมเพื่อเกื้อกูลความก้าวหน้าของชีวิต แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับทัศนะคำให้สัมภาษณ์ของ รศ. ดร.สุเชาว์ พลอยชุม กล่าวว่า “การบริหารค้นหา นำมาใช้ อย่างสร้างสรรค์ ต้องนำหลักประโยชน์ปัจจุบัน 4 มาใช้ คือ หลักทิวฐธัมมิกัตถะ” 3) ดูแลด้วยปัญญา (สติสัมปชัญญะ) การบริโภคให้มีความพอดีนั่น ต้องมีปัญญาเห็นโทษ จึงนำไปสู่ประโยชน์ และ 4) ควบคุมด้วยศีล (ศีล 5) เพื่อการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่น และการพัฒนาความต้องการ คือ การพยายามเพิ่มแรงจูงใจด้านฉันทะซึ่งเป็นความต้องการที่เป็นกุศลขึ้นมาทดแทนตัณหา เพื่อขับเคลื่อนชีวิตมุ่งสู่ความดีงาม จึงสอดคล้องกับเงื่อนไขคุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้รักสามัคคี ไมโลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปันผู้อื่น (สุเชาว์ พลอยชุม, 2563)

3.2 หลักภราดรภาพ เป็นหลักจริยธรรมสากลที่วางอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับ “สภาพของมนุษย์” ทั้งใน “มิติปัจเจกภาพ” และ “มิติความเป็นสมาชิกของมนุษยชาติ” หลักสิทธิ เสรีภาพ ภราดรภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม เป็นหลักการปกป้องผลประโยชน์ของมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมในฐานะเป็นมนุษย์ (บุญธรรม

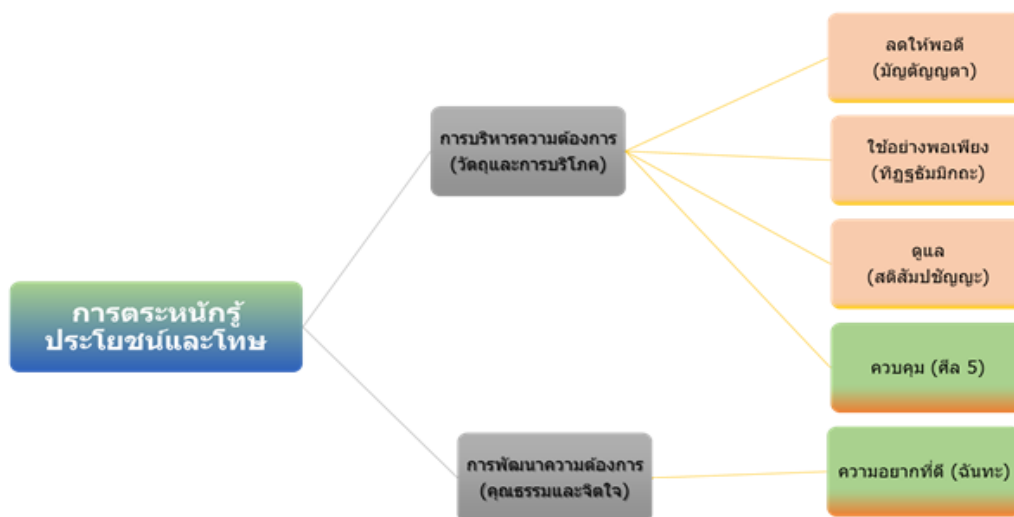
พุนทรัพย์, 2533) หลักสารณียธรรม 6 เป็นทั้งหลักปฏิบัติทางมโนธรรมและจริยธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความสอดคล้องกับภราดรภาพตามหลักสากลที่มองถึงความเสมอภาคของบุคคลในความสัมพันธ์ที่มีความเกื้อกูลกันในฐานะเป็นมนุษย์ ไม่ใช่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ จึงจัดเป็นหลักภราดรภาพแนวพุทธ มุ่งมองทั้งระดับมโนธรรมและจริยธรรม เริ่มต้นด้วยการปฏิบัติทางจิตใจต่อกันตามหลักเมตตาตามโนกรรม มีความรักความเมตตา คิดและปรารถนาดีต่อกัน ปฏิสัมพันธ์ด้วยกายและวาจาฉันพี่น้อง มีการประสานร่วมมือกัน แสดงออกถึงสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ปรับความคิดเห็นถูกต้องร่วมกัน พร้อมด้วยหลักพุทธธรรมที่เกื้อหนุน ได้แก่ หลักขันติธรรม เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญและเสริมสร้างประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

3.3 การตระหนักรู้และเข้าใจตนเองแนวพุทธ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นกระบวนการรู้จักและมองเห็นตนเองได้ตรงต่อความเป็นจริงและทำใจยอมรับภาพที่แท้จริงของตนได้ จะช่วยให้บุคคลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมภายนอกโดยการเปลี่ยนความคิด การดีความ การตั้งข้อสันนิษฐาน หรือการเปลี่ยนตัวแปรทางความรู้ความเข้าใจเสียใหม่ สามารถกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสมและดำเนินชีวิตร่วมกับมนุษย์ในสังคมอย่างมีความสุข โดยใช้หลักการเปลี่ยนแปลงทางปัญญา เพื่อปรับพื้นฐานแห่งความคิด ความเชื่อ และค่านิยมจากความคิดยึดติดความสุขที่เรียกว่า กามุปาทาน อิงกับการเสพติดบริโภค การแสวงหาวัตถุ การแสวงหาอำนาจและใช้อำนาจเป็นเครื่องมือของความสุข แล้วเสริมสร้างค่านิยมความดี ความถูกต้องด้วยกระบวนการสร้างความตระหนักรู้เข้าใจในตนเอง แนวพุทธหรือหลักสัมมาทิฐิ (ที.ม. (ไทย) 10/402/335) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประกอบด้วย หลักปรัโตโมสะที่ดี การปรับเปลี่ยนจากปัจจัยภายใน เช่น การสังเกตประสบการณ์อดีตของตัวเอง สภาวะจิต และปัจจัยภายนอก เช่น มีผู้แนะนำสั่งสอนที่ดี การรับฟังจากผู้เป็นกัลยาณมิตร และหลักโยนิโสมนสิการ การเสริมสร้างความฉลาด ทางความคิด ด้วยการคิดตามแนวทางปัญญาตามหลักการคิดทางพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรียกว่า E - F - Q Model ประกอบด้วย 3 รูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากปัจจัยธรรม ดังนี้

ดุลยภาพแห่งชีวิต EQUILIBRIUM of Life – Model

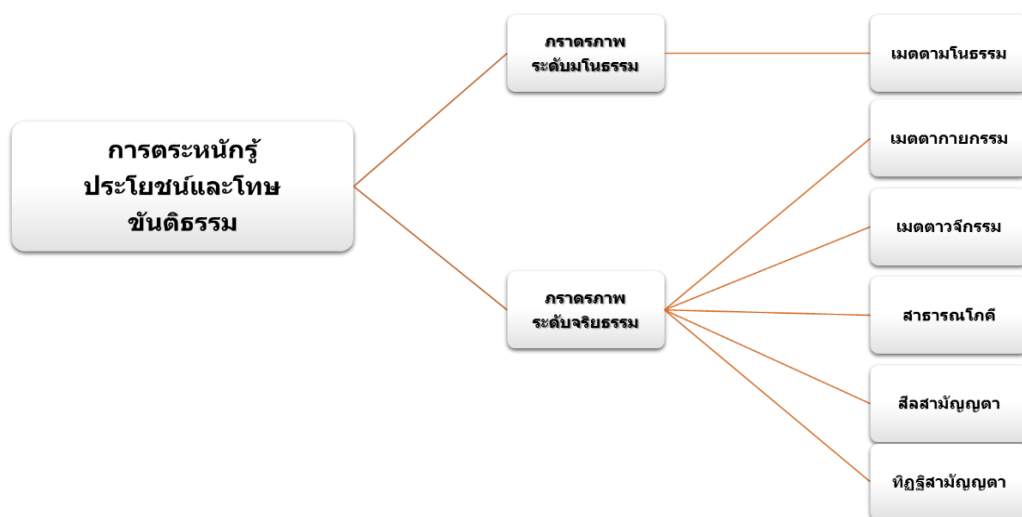

ภาพที่ 1 แสดงหลักดุลยภาพแห่งชีวิต (Equilibrium of Life)

รูปแบบที่ 1 ดุลยภาพแห่งชีวิต (Equilibrium of life) โดยนำหลักพุทธธรรมเพื่อการลดทอนและการสร้างเสริม ใช้การตระหนักรู้ประโยชน์และโทษด้วยปัญญา เพื่อตัดวงจรการบริโภคและการก่อหนี้ และดำเนินต่อไปในขั้นการพัฒนาชีวิตด้านคุณค่าทางจิตใจ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) การบริหารความต้องการ สร้างดุลยภาพการบริโภคด้วยการลดทอนการบริโภคที่เกินความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ด้วยหลักมัชฌิมา เพื่อให้เกิดการบริโภคที่เหมาะสม และหลักทฤษฎีสามมิกตะ เพื่อดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยนำหลักสติสัมปชัญญะมาใช้ดูแลการบริโภคอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งหลักศีล 5 ควบคุมเพื่อมิให้เบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น จากนั้นจึงยกระดับความต้องการจากระดับพื้นฐานเข้าสู่ขั้นตอนที่ 2) การพัฒนาความต้องการ (ค้นหา) เข้าสู่ความต้องการที่ดี (ฉันทะ) เพื่อการพัฒนาคุณธรรมที่งดงามด้านจิตใจต่อไป

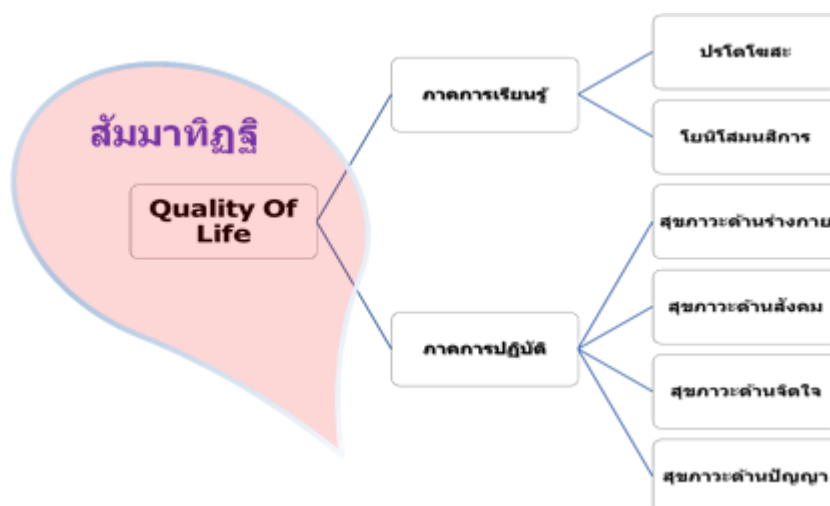
ภราดรภาพแห่งสังคม F R A T E R N I T Y of Society – Model

ภาพที่ 2 แสดงหลักภราดรภาพแห่งสังคม (Fraternity of Society)

รูปแบบที่ 2 ภราดรภาพแห่งสังคม (Fraternity of Society) โดยนำหลักสาราณียธรรม 6 ประการกับหลักขันติธรรม และหลักสัมมาทิฐิในฐานะธรรมเพื่อการตระหนักรู้คุณประโยชน์และโทษ เพื่อใช้เกื้อหนุนหลักสาราณียธรรมให้มั่นคงและสามารถพัฒนาได้ต่อไป แบ่งออกได้ 2 ด้าน คือ 1) ภราดรภาพระดับมนโนธรรม ด้วยหลักเมตตามโนกรรมซึ่งเป็นหลักปฏิบัติภายในจิตใจเบื้องต้นให้เกิดความรัก ความเมตตากันฉันพี่น้อง จากนั้นจึงยกระดับพฤติกรรมทางกายและวาจา เพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันในสังคม 2) ภราดรภาพระดับจริยธรรม ด้วยหลักเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และนำหลักสาธารณโภคี สร้างจิตสำนึกสาธารณะ รู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มุ่งความประพฤติสุจริตเสมอกันด้วยหลักสัสสามัญญดา รวมถึงการปรับความคิดเห็นอย่างถูกต้องร่วมกันให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันตามหลักทฤษฎีสามัญญดา เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

คุณภาพแห่งชีวิต O U A L I T Y of Life – Model

ภาพที่ 3 แสดงหลักคุณภาพแห่งชีวิต (Quality of Life)

รูปแบบที่ 3 คุณภาพแห่งชีวิต (Quality of Life) ต้องเริ่มต้นด้วยความเห็นถูกต้องตรงตามความจริง (สัมมาทิฐิ) ใช้ปัญญาในการขับเคลื่อนพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้เกิดการเรียนรู้และแนวปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) เพื่อการเข้าถึงความรู้ที่แท้จริง จนก่อให้เกิดปัญญาชอบ (สัมมาทิฐิ) มีความเห็นถูกต้องในธรรมชาติแห่งสภาวะธรรมทั้งหลาย แบ่งออกได้ 2 ระดับ คือ 1) สัมมาทิฐิ - ภาคการเรียนรู้ เพื่อการตระหนักรู้เข้าใจตนเองซึ่งต้องผ่านกระบวนการความพร้อมแห่งปัจจัย 2 ประการ คือ ปรโตโฆสะที่ดีงาม และ โยนิโสมนสิการ และ 2) สัมมาทิฐิ - ภาคฝึกหัด เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ปกติของบุคคลอันเป็นพฤติกรรมความเคยชิน เป็นพฤติกรรมซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ที่ไม่ถูกต้อง ให้สามารถปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสุขอย่างแท้จริง ไม่ยึดติดเพียงความสุขด้านวัตถุและการบริโภค หรือการแสวงหาและใช้อำนาจเท่านั้น แต่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพยกระดับการพัฒนาสุขภาวะองค์รวม 4 ด้านให้แก่ชีวิต ได้แก่ 1) สุขภาวะด้านร่างกาย 2) สุขภาวะด้านสังคม 3) สุขภาวะด้านจิตใจ และ 4) สุขภาวะด้านปัญญา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยธรรมในฝ่ายพระอริยธรรม คือ กลุ่มกิเลสโลกิเจตสิก 3 คือ ตัณหา มานะ ทิฐิ เป็นกิเลสสังขารเจตสิกฝ่ายชั่ว แสดงสภาพธรรมแตกต่างกัน สภาวะของจิตจะเป็นอย่างไร

ขึ้นกับองค์ประกอบเจตสิกฝ่ายดีฝ่ายชั่ว เจตสิกจึงเป็นรากฐานแสดงคุณค่าทางจริยธรรม เพราะกำหนดพฤติกรรมกายวาจาของบุคคล ชีวิตมนุษย์จึงล้วนตกอยู่ในกระบวนการเกิดทุกข์และปัญหา สภาพปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากปัจจัยธรรม แตกต่างกันไปตามสภาวะของกิเลสฝ่ายนั้น ๆ โดยต้นหจจะแสดงบทบาทการเสพติดบริโภค ทำให้การบริโภคมากเกินความพอดี และก่อให้เกิดหนี้ครัวเรือน มานะจะแสดงบทบาทการถืออำนาจและใช้อำนาจสร้างความรุนแรงในสังคม และทวิฏฐิความเห็นผิดเป็นนามธรรมที่แฝงเร้นในสภาพปัญหาทั้งหมด แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมาตรการการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคและการใช้ชีวิตให้พอเพียง ด้านปัญหาการถืออำนาจและสร้างความรุนแรงจากผู้ใช้อำนาจนั้น ภาครัฐได้นำแนวทางหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้กำหนดในรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) พร้อมทั้งดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 – 2566) มีเป้าหมายคือ สังคมไทยเป็นสังคมที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนั้นปัญหาความรุนแรงในสังคมยังได้รับการบรรเทาตามแนวทางสันติวิธี เช่น การประนีประนอม การไกล่เกลี่ย การโน้มน้าว การร่วมมือ เป็นต้น ด้านปัญหาอันเกิดจากทวิฏฐิที่มองสภาพปัญหาอันเกิดจากตัณหาและมานะนั้นเป็นความสุข แก้ไขด้วยการสร้างความตระหนักรู้เข้าใจตนเองและสามารถยกระดับพัฒนาความสุขที่ยั่งยืน หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหานี้ จำเป็นต้องให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แตกต่างกันตามสภาวะกิเลสของปัจจัยธรรม หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างดุลยภาพการบริโภคให้มีความพอดี ประกอบด้วย มัชฌิมาสูตร ทิฏฐิธัมมิกัตถะ สติสัมปชัญญะ ศีล 5 และฉันทะ หลักพุทธธรรมเพื่อบรรเทาปัญหาความรุนแรงจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อความสงบสุขของสังคม คือ หลักสารณียธรรม 6 และขันติธรรม และการแก้ไขทวิฏฐิความเห็นผิดด้วยการตระหนักรู้เข้าใจตนเอง แนวพุทธประกอบด้วย หลักปรัโตฆะสะ และ หลักโยนิโสมนสิการ แนวทางการแก้ปัญหานี้เกิดจากปัจจัยธรรมเชิงพุทธบูรณาการนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหานี้เกิดจากตัณหา มานะ ทิฏฐิ มีชื่อเรียกว่า E - F - Q Model คือ ดุลยภาพแห่งชีวิต (Equilibrium of Life) ภราดรภาพแห่งสังคม (Fraternity of Society) และ คุณภาพแห่งชีวิต (Quality of Life) สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1.1) หน่วยงานภาครัฐควรผลักดันนโยบายด้านการออมของครัวเรือน รมรณรงค์และกระตุ้นวินัยการใช้จ่ายและการออม สร้างการตระหนักรู้ถึงภัยอันตรายของการบริโภคที่ก่อให้เกิดหนี้ครัวเรือน พร้อมทั้งส่งเสริมความรู้ “ดุลยภาพแห่งชีวิต” ตามหลักพุทธธรรม เพื่อลดปัญหานี้ครัวเรือนและปัญหาอื่นๆ ที่กระทบต่อสังคมในวงกว้าง 1.2) องค์กรภาครัฐควรให้การสนับสนุนจัดอบรมหลักสูตรผู้นำด้านการปกครอง นักการเมือง ข้าราชการ โดยมุ่งส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาความรุนแรงในสังคมด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อให้ผู้นำปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างชุดความรู้หลักพุทธธรรมต่อ

ผู้ได้บังคับบัญชา ารณรงค์ลดความรุนแรง และประเมิณผล 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 2.1) ศึกษาประเด็นสภาพปัญหาสำคัญอื่น ๆ ในสังคมไทยอันเกิดจากปปัญจธรรม 2.2) ศึกษามุ่งเน้นภาคปฏิบัติเพื่อการละและบรรเทาภิเลสปัญจธรรม 2.3) ศึกษาเชิงลึก ถึงบทบาทปปัญจธรรมที่มีต่อสภาพปัญหาหนึ่ง ๆ เพื่อให้เข้าใจการทำงานที่อิงอาศัยสัมพันธ์กัน

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา อานสกุลเจริญ. (2558). ชนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครอง. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 24(4), 60-73.
- ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2563). สัญญาณอันตราย: ความรุนแรงเชิงโครงสร้างสู่ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมของสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.the101.world/structural-and-cultural-violence/>
- สรสา ชื่นโชคสันต์. (2562). 8 ข้อเท็จจริง ปัญหาการเงินของครัวเรือนไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2563 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_30Oct2019.aspx
- ธรรมวลี ศรีเข้ม. (2553). การศึกษาปปัญจธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์ พุทธศาสนศรัทธาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไกรสิทธิ์ นฤตพิชัย. (2553). จิตแพทย์แนะวิธีอยู่อย่างเข้มแข็งในสังคมที่แข่งขัน, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/woman/56905>
- บุญธรรม พุนทรัพย์. (2533). ศีลธรรมกับสิทธิมนุษยชนในพุทธปรัชญาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระปลัดวิสุทธิ์ คุดตชโย. (2555). คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมชั้นจุฬอภิธรรมมิกะตรี. กรุงเทพมหานคร: หจก.ทิพย์วิสุทธิ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวแอนดโฮม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2561). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ วิถีบริโภคเพื่อความสุขที่ยั่งยืน. BOT พระสยาม MAGAZINE, 7(1), 25-31.
- พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร. (2544). ทิฎฐิ : ความเห็นความเชื่อที่ชี้นำชีวิตและสังคม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภรณ์ ลินุตพงษ์. (2556). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ, หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1 ปี 2556 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาล

- รัฐธรรมนูญ. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2563 จาก https://institute.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1238
- มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุเชาว์ พลอยชุม. (16 มีนาคม 2563). หลักธรรมประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่มีสาเหตุจากปัจจัยธรรม. (อัญชญา พูลศักดิ์ฐาน, ผู้สัมภาษณ์)
- สิทธิพร อารมณสุขโข. (2561). การบูรณาการหลักพระพุทธศาสนากับศาสตร์บริหารจัดการชีวิตในสังคมไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนันทา เรียงแหลม. (2551). การศึกษาวิธีการแก้ปัญหาเรื่องความโลภในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Schultz, P. D. & Schultz, E. S. (2009). Theories of Personalities. Ten Edition. United State of America: ISBN.

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และ ความคิดเห็นที่มีต่อการสอน เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)*

THE STUDY OF EFFECT OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES MANAGEMENT ON USING SSCS MODEL AND MICROSOFT TEAMS ON “PROBABILITY” TO ENHANCE MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT AND OPINION ABOUT INSTRUCTION OF GRADE 6 STUDENTS AT SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY)

ไพรัช เจริญตรีเพชร

Phairat Jaroentreephet

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Thailand

E-mail: golfphairat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความคิดเห็นที่มีต่อการสอน เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 39 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน สถิติที่ใช้

* Received 1 March 2021; Revised 12 March 2021; Accepted 25 March 2021

ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที่ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.67 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 18.87 คะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ 60% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.87 คิดเป็นร้อยละ 75.48 ของคะแนนเต็ม และผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS, การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์, ความน่าจะเป็น

Abstract

The objectives of this research article were to study the effects of mathematics learning activities management on using SSCS model and Microsoft teams on “probability” to enhance mathematics learning achievement and opinion about instruction of Grade 6 student at Srinakharinwirot university Prasarnmit demonstration school (Secondary). This research was an experimental research. The subjects were 39 Grade 6 students at Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary) in the second semester of academic year 2020 that was selected by cluster random sampling from 6 classrooms. Research instruments consist of learning management plans academic achievement test and questionnaire. The data was collected by pretest and posttest results and questionnaires the data was analyzed by using mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and t - test. The results of the research show that the mathematics learning achievement on “Probability” using SSCS model and Microsoft teams were different between pretest and posttest at .05 level of significance. Pretest results score at 9.67 and posttest results score at 18.87. The mathematics learning achievement of students after learning were higher 60% at .05 level of significance. The average score was 18.87 or 75.48% of the full score and almost all students agreed that the learning activities management was more appropriate in this situation.

Keywords: SSCS Model, Microsoft Teams, Probability, Mathematics Learning Achievement

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหา นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อีกทั้งคณิตศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การแก้ปัญหาทั้งในด้านชีวิตประจำวันและด้านอื่น ๆ นั้นล้วนมีการให้เหตุผลที่ต้องอาศัยคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานทั้งสิ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555)

การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบัน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ต่ำลง และมีแนวโน้มจะต่ำลงเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้จากการ รายงานผลการประเมินนักเรียนนานาชาติ (Program for International Student Assessment: PISA) พบว่าการรับรู้ในด้านคณิตศาสตร์ของประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ย 419 คะแนนซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) และการประเมินผลการจัดการศึกษาระดับชาติ (O - NET) จากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ในปี 2562 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั่วประเทศพบว่าวิชาคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ย 26.73 คะแนน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 25.41 คะแนน โดยผลคะแนนเฉลี่ยต่ำลงจากปี 2561 และยังมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

กระบวนการสอนแบบ SSCS (Pizzini, E. L. et al., 1989) เป็นวิธีการสอนอย่างหนึ่งที่เน้นทักษะการแก้ปัญหาและให้นักเรียนใช้ขั้นตอนการคิดอย่างมีเหตุผล มุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเป็นกระบวนการสอนที่แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 Search: S เป็นขั้นของการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและแยกแยะประเด็นปัญหา ขั้นที่ 2 Solve: S เป็นขั้นของการวางแผนและการดำเนินการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ขั้นที่ 3 Create: C เป็นขั้นของการนำผลที่ได้มาจัดการกระทำเป็นขั้นตอนเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ ขั้นที่ 4 Share: S เป็นขั้นของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลและวิธีการแก้ปัญหา

ตลอดจนโลกปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของ COVID - 19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับทั่วโลก ทำให้ สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน ข้อมูลของ UNESCO (World Economic Forum, 2020) พบว่ามีจำนวนนักเรียน 1.38

พันล้านคน ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา จึงมีการปรับการเรียนสอนในหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางความคิด มีรูปแบบใหม่ทางการเรียนการสอน มีการวิเคราะห์ผลกระทบของ COVID - 19 ต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนการสอน การเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และการออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ (เทือน ทองแก้ว, 2563)

Microsoft teams คือ เครื่องมือที่ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นสื่อกลางในการทำงาน ในด้านต่าง ๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร การนัดหมาย การประชุม การประกาศและติดตามข่าวสาร การติดตามงานหรือโครงการต่าง ๆ เป็นต้น โดยเป็นเหมือนศูนย์กลางในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวระบบ Office 365 ซึ่งเป็นโปรแกรมที่สามารถช่วยในการเป็นสื่อกลางสำหรับครูและนักเรียนในยุคการเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ได้เป็นอย่างดี (สุภาพร อ่อนนวม, 2563)

จากการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ปีการศึกษา 2562 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.3 นั่นคือ คะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 60 ซึ่งการที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สูงอยู่ในเกณฑ์เป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะการแก้ปัญหา และขาดการคิดอย่างมีเหตุผล จึงทำให้ไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนคณิตศาสตร์ และความคิดเห็นที่มีต่อการสอน เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนคณิตศาสตร์และความคิดเห็นที่มีต่อการสอน เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 6 ห้องเรียน รวม 330 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 39 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” จำนวน 5 แผน โดยผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นปรึกษากับที่ปรึกษาโครงการ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของจุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไข แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นด้วยการเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ช่วยพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการประเมินความสอดคล้องของข้อสอบแต่ละข้อกับสาระการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ความเหมาะสม ความชัดเจนของข้อคำถามและตัวเลือก 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไข แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มจากการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้คือทดสอบก่อนเรียนดำเนินการสอนด้วยตนเองตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเวลา 9 คาบ คาบละ 45 นาที ทดสอบหลังเรียนและสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็น ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติ t - test for Dependent เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ความน่าจะเป็นกับเกณฑ์ (ร้อยละ 60) โดยใช้สถิติ t - test for One Sample

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.67 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 18.87 คะแนน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)

คะแนน	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	<i>t</i>
ก่อนเรียน	39	9.67	2.43	

คะแนน	n	$\bar{x}$	S.D.	t
หลังเรียน	39	18.87	2.72	24.56*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียน เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams สูงกว่าเกณฑ์ 60% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.87 คิดเป็นร้อยละ 75.48 ของคะแนนเต็ม

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams กับเกณฑ์ 60% (60% ของคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็น 15 คะแนน)

คะแนน	n	μ	$\bar{x}$	S.D.	t
หลังเรียน	39	18	18.87	2.72	8.86*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

อภิปรายผล

จากการนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” ของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 18.87 คิดเป็นร้อยละ 75.48 สูงกว่าเกณฑ์ 60% ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับการใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams ที่พัฒนาขึ้นโดยได้นำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาและให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผล มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Pizzini, E. L. et al., 1989) ซึ่งกระบวนการสอนแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 S: Search ค้นหาปัญหา จากการที่ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนฝึกอ่านคำสั่งหรือโจทย์ปัญหาเพื่อพิจารณาหาข้อมูลที่จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดขั้นตอนการเข้าใจปัญหาของ Polya, G., ที่ว่า ในการแก้ปัญหานักเรียนต้องพิจารณาว่า อะไรคือข้อมูล อะไรคือสิ่งไม่รู้ อะไรคือเงื่อนไขของปัญหา ปัญหาต้องการให้หาอะไร คำตอบของปัญหาอยู่ในรูปแบบใด แล้วยังต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขที่ให้ว่าเพียงพอจะแก้ปัญหหรือไม่ ผลจากการทำกิจกรรม พบว่า นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญและแยกแยะประเด็นจากการอ่านคำสั่งหรือโจทย์ปัญหาได้ดีขึ้นเป็นลำดับ นักเรียนส่วนใหญ่สามารถวิเคราะห์ ดีความและทราบได้ว่าโจทย์ต้องการสิ่งใด โจทย์กำหนดสิ่งใดมาให้และมีแนวทางในการแก้ปัญหายังไร (Polya, G., 1957)

ขั้นที่ 2 S: Solve แก้ปัญหา ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหอย่างเป็นลำดับขั้นตอนด้วยวิธีที่หลากหลายหลาย ตามแนวคิดของ ปรีชา เนาว์เย็นผล ที่กล่าวไว้ว่า ยุทธวิธีการแก้ปัญหเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ในการช่วยเหลือให้นักเรียนให้สร้างความก้าวหน้าในการแก้ปัญหา ครูต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียน การสอนให้เพียงพอ โดยการฝึกหัดเลือกใช้ยุทธวิธีและประยุกต์ยุทธวิธีที่เหมาะสมในการแก้ปัญห ซึ่งจากการแก้ปัญหของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการแก้ปัญหตามแนวคิดที่วางไว้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน (ปรีชา เนาว์เย็นผล, 2544)

ขั้นที่ 3 C: Create สร้างคำตอบ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการเขียนแสดงวิธีการหาคำตอบ ให้ละเอียดและเป็นขั้นตอน ซึ่งจากการทำกิจกรรม นักเรียนมีการพัฒนาการเขียนแสดงวิธีทำและหาคำตอบได้ละเอียดเป็นลำดับขั้นตอนมากขึ้น สอดคล้องกับ สิริพร ทิพย์คง ที่กล่าวไว้ว่า การเป็นคนรู้จักคิดอย่างเป็นระบบมีระเบียบขั้นตอนในการคิดและรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลจะส่งผลให้แก้ปัญหาไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สิริพร ทิพย์คง, 2536)

ขั้นที่ 4 S: Share แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากการทำกิจกรรมพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถอธิบาย สื่อสาร สื่อความหมายและแสดงเหตุผลให้เพื่อนเข้าใจได้ดีขึ้น เนื่องมาจากการทำกิจกรรมจะมีการกำหนดให้มีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น และนำเสนอหน้าชั้นเรียนทุกกิจกรรม ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ สอดคล้องกับที่ อัมพร ม้าคนอง ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาทักษะการสื่อสารนั้น อาจเริ่มต้นจากสิ่งง่าย ๆ (อัมพร ม้าคนอง, 2547)

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams ทั้ง 4 ขั้นตอนที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ให้กับนักเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของพิณวรรณ แซ่มั่นชมดวง ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามรูปแบบ SSCS ร่วมกับการกระตุ้นโดยใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พิณวรรณ แซ่มั่นชมดวง, 2559) และ นวลจันทร์ ผนอดทา ได้ศึกษาผลของการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบ SSCS ที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบ SSCS สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ ร้อยละ 50 และมีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นวลจันทร์ ผนอดทา, 2545)

ดังนั้นจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 18.87 คิดเป็นร้อยละ 75.48 สูงกว่าเกณฑ์ 60%

2. ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยเห็นว่ากิจกรรมช่วยทำให้นักเรียนสามารถแสดงวิธีหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง เป็นขั้นตอนและสมเหตุสมผล นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่านักเรียนรู้สึกตัวเองมีหลักการคิดที่เป็นลำดับขั้นตอนมากขึ้น เมื่อพบโจทย์ปัญหา นอกจากนี้นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความคิดเห็นในด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า มีบางประเด็นที่นักเรียนให้ความคิดในระดับไม่แน่ใจ คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีจำนวนข้อที่เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดซึ่งครูจะนำไปปรับปรุงต่อไป การตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนนี้เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนการสอนและความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในแต่ละด้านอย่างชัดเจน จากข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ยุพิน พิพิธกุล ที่กล่าวว่า คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีลักษณะนามธรรม

ยากต่อการเข้าใจ ควรยึดหลักการสอนที่จากง่ายไปยาก จากรูปธรรมสู่นามธรรม โดยการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม สื่อเสมือน จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนุกสนาน มีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ยุพิน พิพิธกุล, 2545) และเทคโนโลยีเสมือนจริงจะดึงดูดความสนใจของผู้เรียน สร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ในการเรียนรู้ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ น่าสนใจมากยิ่งขึ้น (Markus, et al., 2012)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนคณิตศาสตร์ และความคิดเห็นที่มีต่อการสอน

จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความน่าจะเป็น ซึ่งพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ให้สูงขึ้น และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอน เรื่อง ความน่าจะเป็น อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “ความน่าจะเป็น” โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา ให้เหตุผลและสื่อสารสื่อความหมายได้ดีขึ้นอีกด้วยสำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ครูควรเตรียมสื่อการเรียนรู้ให้พร้อมสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะจะช่วยให้ไม่เสียเวลาในการทำกิจกรรม ทั้งนี้ครูควรคำนึงถึงวัยของนักเรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล และควรใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ร่วมด้วย ครูต้องคอยแนะนำและใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเรียนแยกแยะประเด็นให้ได้อย่างถูกต้องจนเกิดความชำนาญต่อไป ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายในการแก้ปัญหา ควรมีสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่น สื่อที่เป็นรูปธรรม สื่อเทคโนโลยี ให้นักเรียนได้สัมผัส เรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดแนวทางในการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้นอีกทั้งยังทำให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทนต่อไป และในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรหาโอกาสสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและโทษของการเล่นการพนันเพิ่มเติม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนเป็นคนดี ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams ในเนื้อหาคณิตศาสตร์อื่น ๆ และระดับชั้นอื่น ๆ 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Microsoft teams เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและ กระบวนการทางคณิตศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เทียน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID - 19. ครูสภาวิทยากร, 11(2), 1-10.
- นวลจันทร์ ฆมอดทา. (2545). ผลของการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบ SSCS ที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2544). กิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาปลายเปิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พิณวรรณ แซ่มชื่นชมดง. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามรูปแบบ SSCS ร่วมกับการกระตุ้นโดยใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2545). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). ค่าสถิติพื้นฐาน O - NET มัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤศจิกายน 2563 จาก www.onetresult.niets.or.th.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). การแถลงข่าวผลการประเมินในโครงการ PISA 2015. เรียกใช้เมื่อ 7 ธันวาคม 2563 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-8/>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนผู้สนใจการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สิริพร ทิพย์คง. (2536). เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและวิธีการสอนวิชาคณิตศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาพร อ่อนนวม. (2563). ทำความรู้จักกับ MICROSOFT TEAMS. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2563 จาก https://race.nstru.ac.th/home_ex/blog/index.php/topic/show/1361
- อัมพร ม้าคนอง. (2547). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Markus, et al. (2012). Development of Edutainment Content for Elementary School Using Mobile Augmented Reality. Retrieved December 7, 2020, from <http://www.ipcsit.com/vol39/003-D00016.pdf>
- Pizzini, E. L. et al. (1989). A rationale for and the development of a problem solving model of instruction in science education. Science Education, 73(5), 523-534.
- Polya, G. (1957). HOW TO SOLVE IT. The United States of America: Princeton University Press.

World Economic Forum. (2020). 4 ways COVID - 19 could change how we educate future generations. Retrieved December 7, 2020, from <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/4-ways-covid-19-education-future-generations/>

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของ
ประชาชนในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน*

FACTORS AFFECTING INTENTION TO USE SOLAR CELL TECHNOLOGY
AMONG PEOPLE IN BANGKOK THROUGH THE THEORY OF
PLANNED BEHAVIOR: TPB

สุภาพร สิทธิโกศล

Supaporn Sitthikosol

ศรัณย์ธร ศศิธรนกรแก้ว

Saranthorn Sasithanakornkaew

วราพรรณ อภิสุภะโชค

Warapan Apisupachoke

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: supaporn.sitt@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ ทักษะ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ และความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาความแตกต่างของการเปิดรับสื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากร 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลร่วมกันของการเปิดรับสื่อ ทักษะ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ที่มีต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายอายุ 24 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน t - test, One - Way ANOVA และ Multiple Regression Analysis ผลการวิจัยพบว่า 1) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.75 ช่วงอายุระหว่าง 33 - 41 ปี ร้อยละ 34.25 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 56.25 อาชีพพนักงานบริษัทร้อยละ 58.25 รายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่ 55,001 บาท และมีที่พักอาศัยประเภทบ้านเดี่ยวร้อยละ 56.75 ระดับการเปิดรับสื่อมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 (ระดับปานกลาง) ทักษะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 (ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง) การคล้อยตามกลุ่ม

* Received 1 March 2021; Revised 12 March 2021; Accepted 25 March 2021

อ้างอิงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 (ระดับปานกลาง) และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 (ระดับมาก) 2) ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันจะมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ที่ไม่แตกต่างกัน 3) การเปิดรับสื่อทัศนคติที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ มีอิทธิพลร่วมกันต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์, การเปิดรับสื่อ, ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน

Abstract

The objectives of this research are: 1) To study demographic characteristics Media exposure, attitude, subjective norm, perceived behavior control to use solar cell technology and the intention to use solar cell technology among people in Bangkok. 2) To study the differences in media exposure classified by demographic characteristics 3) To study the influence of media exposure, attitudes, subjective norm and perceived behavior control towards the intention to use solar cell technology among people in Bangkok. This research is the quantitative research method and the sample group are included 400 of people 24 years in Bangkok area. A preliminary analysis base on descriptive statistics such as percentage, mean, standard deviation and used t - test, One - Way ANOVA and Multiple Regression Analysis to justify hypothesis. Result of the study found that 1) The majority of the population are female 52.75%. Age range are 33 - 41 years 34.25%. Education Bachelor's degree 56.25%. Company employees 58.25%. Average Income 55,001 Baht and Residing in detached house 56.75%. The average media exposure was 3.08 (moderate level), attitudes mean score of 4.25 (strongly agreed level), subjective norm mean score of 3.11 (moderate level), perceived behavior control to use solar cell technology mean score of 3.48 (high level) 2) different demographic characteristics have no different exposure to the media about solar cell technology. 3) Multiple regression analysis found that the main factor affecting decision to use solar cell technology were attitude, subjective norm and perceived behavior control towards to use solar cell technology was a significant level of 0.05

Keywords: Solar Cell Technology, Media Exposure, Theory of Plan Behavior: TPB

บทนำ

ในปัจจุบันการใช้พลังงานของคนไทยมีปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้น พลังงานที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่มาจากพลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิลหรือที่เรียกว่าพลังงานสิ้นเปลือง ได้แก่ น้ำมัน รวมทั้งหินน้ำมัน ทรายน้ำมัน ถ่านหิน และก๊าซธรรมชาติ อัตราการใช้พลังงานในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีสถิติการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายในช่วง 9 เดือนของปี 2562 มีปริมาณ 65,591 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนร้อยละ 3.9 คิดเป็นมูลค่ากว่า 944,977 ล้านบาท การใช้พลังงานยังคงเพิ่มขึ้นตามการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยที่น้ำมันสำเร็จรูปยังคงเป็นพลังงานที่ใช้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48.0 ของการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย รองลงมา ประกอบด้วย ไฟฟ้า พลังงานหมุนเวียน ถ่านหิน/ลิกไนต์ พลังงานหมุนเวียนดั้งเดิม และก๊าซธรรมชาติ คิดเป็น ร้อยละ 20.0 ,10.2, 8.4 ,7.0 และ 6.4 ตามลำดับ (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2562) ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงมีการสนับสนุนให้ประชาชนหันมาใช้พลังงานทดแทนหรือพลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) ควบคู่ไปกับการใช้พลังงานสิ้นเปลือง โดยประเภทของพลังงานทดแทนประเภทพลังงานแสงอาทิตย์ คาดการณ์ว่าในปี 2023 ทั่วโลกจะนำพลังงานแสงอาทิตย์มาผลิตกระแสไฟฟ้าเพิ่มขึ้นประมาณ 2% (ศูนย์ข่าวด้านพลังงาน, 2561) ประเทศไทยมีการนำเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์ หรือที่เรียกว่า โซลาร์เซลล์ (Solar Cell) ประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์คือสามารถประหยัดค่าไฟฟ้าได้และใช้พลังงานไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ทดแทนการใช้ไฟฟฟกติ ช่วยลดความสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจ ลดผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ภาครัฐมีการกระตุ้นให้ประชาชนหันมาสนใจเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar Cell) สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานตามแผนแม่บทของกระทรวงพลังงาน พ.ศ. 2562 - 2565 ที่สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีพลังงานได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมนโยบายของภาครัฐ และมีการสื่อสารให้ประชาชนได้รับทราบถึงประโยชน์และความสำคัญ ในโครงการ “โซลาร์ภาคประชาชน” ซึ่งหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เร่งเดินหน้าให้ประชาชนร่วมกันติดตั้ง โซลาร์ รูฟท็อป จากการดำเนินการโครงการ มีผู้สมัครเข้าร่วมโครงการน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้คิดเป็นร้อยละ 10 ของเป้าหมายในการติดตั้ง ซึ่งมีสาเหตุหลักส่วนหนึ่งมาจากปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2562)

ภาครัฐมีการกระตุ้นประชาชนให้มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ โซลาร์ รูฟท็อป ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ และสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบนิทรรศการและ Music Communication (มาร์เก็ตติ้ง อูปลัส, 2562) สำหรับในประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งสิ้น 5,666,264 คน (กองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ สำนัก

ยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2562) กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางความเจริญทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน กลุ่มคนมารดเข้าถึงช่องทางการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อทุกประเภท ยกตัวอย่างเช่น การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบการจัดสัมมนาหรือการจัดเสวนา การจัดนิทรรศการ คอนเสิร์ต หรืองานแถลงข่าวซึ่งภาครัฐมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์โดยใช้พื้นที่การจัดกิจกรรมเหล่านี้ในกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาตัวแปรด้านประชากรในกรุงเทพมหานคร ซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ตามลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน และศึกษาถึงสาเหตุของพฤติกรรมในความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ โดยนำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Plan Behavior : TPB) ซึ่งเป็นทฤษฎีด้านจิตวิทยาสังคม (Social psychology) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยได้หลากหลายสาขาวิชา เช่น การตัดสินใจซื้อ ความตั้งใจซื้อ ความตั้งใจใช้ผลิตภัณฑ์ สามารถนำมาปรับใช้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ โดยทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Plan Behavior : TPB) นั้นจะมุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมของแต่ละบุคคลต่อความตั้งใจในการแสดงออกพฤติกรรมนั้น โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการความตั้งใจที่จะแสดงออกของพฤติกรรมนั้นจะประกอบไปด้วย 3 ปัจจัยได้แก่ 1) ทศนคติที่มีต่อพฤติกรรม 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และ 3) การรับรู้ ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยทั้ง 3 องค์ประกอบนี้จะสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลได้ (Ajzen, I., 1988)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Plan Behavior: TPB) ประกอบด้วยทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ที่มีต่อการใช้งานเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ รวมไปถึงการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่ออินเทอร์เน็ต และนำผลที่ได้รับเป็นแนวทางในการสร้างทัศนคติและการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์รวมถึงความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ สามารถช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารให้กับภาครัฐและเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการพัฒนาศักยภาพของพลังงานทดแทนให้ประชาชนเล็งเห็นถึงประโยชน์จากการใช้พลังงานทดแทนมากขึ้น และยังสามารถนำผลวิจัยที่ได้ไปปรับใช้กับการสื่อสารเกี่ยวกับพลังงานทางเลือกประเภทอื่นได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

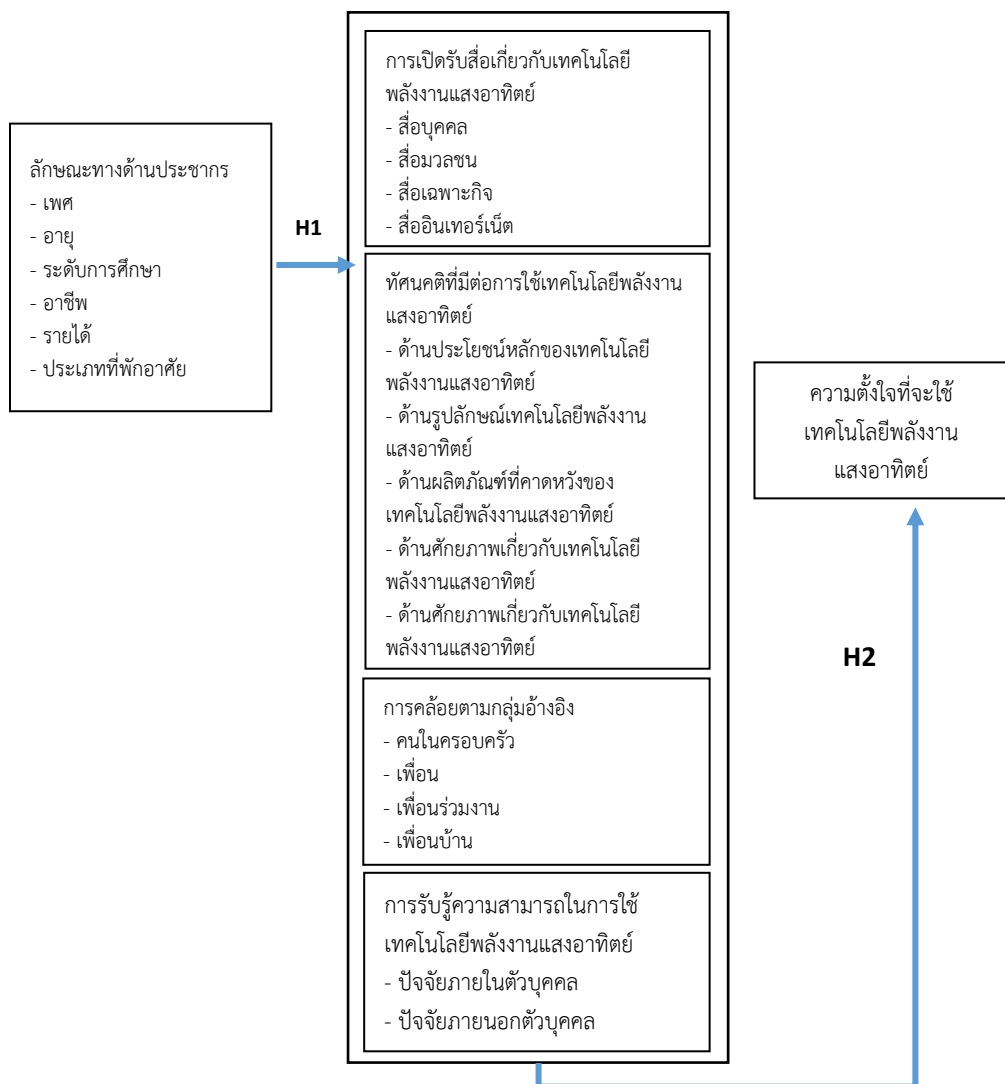
1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ ทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ และความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของการเปิดรับสื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากร

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลร่วมกันของการเปิดรับสื่อ ทักษะคิด การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ที่มีต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลโดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีกรอบแนวคิดทฤษฎีดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนอายุ 24 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 50 เขต (กองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2562) โดยมีที่พักอาศัยประเภท บ้านเดี่ยว ทาวน์เฮ้าส์ ทาวน์โฮม ตึกแถว ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตร Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 385 คน และในการเก็บข้อมูลอาจพบความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามบางชุด ผู้วิจัยจึงทำการเก็บแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด (Cochran, W. G., 1953)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีเครื่องมือหลักในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ลักษณะทางด้านประชากรได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และประเภทที่พักอาศัย ส่วนที่ 2 ระดับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ส่วนที่ 3 ทศนคติที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ส่วนที่ 4 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนที่ 5 การรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ส่วนที่ 6 ความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ โดยในส่วนที่ 2 - ส่วนที่ 6 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตราวัด 5 ระดับของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scale) การตรวจสอบในด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item - Objective Congruence Index : IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.67 เป็นที่ยอมรับทางสถิติ และค่าความน่าเชื่อถือใช้สูตรของสัมประสิทธิ์แบบอัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ส่งแบบสอบถามออนไลน์ ระหว่างเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ค่า t - test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA)

เพื่อใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ มากกว่า 1 ตัว กับตัวแปรตาม 1 ตัว โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ ทักษะคิด การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ และความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ พบว่า

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 และเป็นเพศชายจำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.25 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 33 - 41 ปี จำนวน 137 คนคิดเป็นร้อยละ 34.25 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 อาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58.25 รายได้ส่วนบุคคลเฉลี่ยต่อเดือนจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25 ประเภทที่พักอาศัยลักษณะบ้านเดี่ยวจำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.75

ส่วนที่ 2 การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 เมื่อพิจารณารายสื่อประชาสัมพันธ์แต่ละประเภทพบว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีการเปิดรับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือสื่อเฉพาะกิจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือสื่อบุคคลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 และ สื่อมวลชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 ตามลำดับ ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อจากเครื่องมือสืบค้นเช่น Google มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09

ส่วนที่ 3 ทักษะคิดที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของทักษะคิดในภาพรวมเท่ากับ 4.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ซึ่งจัดอยู่ในระดับทักษะคิดเห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาคือด้านประโยชน์หลักของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ซึ่งจัดอยู่ในระดับทักษะคิดเห็นด้วยอย่างยิ่ง ลำดับถัดมาคือด้านศักยภาพเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ซึ่งจัดอยู่ในระดับทักษะคิดเห็นด้วยอย่างยิ่ง และด้านรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ซึ่งจัดอยู่ในระดับทักษะคิดเห็นด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าระดับทักษะคิดต่อการคาดหวังว่าในอนาคตจะมีค่าใช้จ่ายในการติดตั้งเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ที่ถูกลงกว่าเดิม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ซึ่งจัดอยู่ในระดับทักษะคิดที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 4 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง 3.11 ซึ่งระดับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อของระดับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้แก่เพื่อนแนะนำให้ท่านเลือกใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ย 3.20 ซึ่งระดับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจัดอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือคนในครอบครัวเช่น บิดา มารดา ญาติ พี่น้องแนะนำให้ท่านเลือกใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ย 3.18 ลำดับถัดมา คือ เพื่อนร่วมงานแนะนำให้ท่านเลือกใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ย 3.17 และเพื่อนบ้านแนะนำให้ท่านเลือกใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ย 2.91 ซึ่งทั้งสามหัวข้อมียกระดับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจัดอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 5 การรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในภาพรวมเท่ากับ 3.48 ซึ่งจัดว่าการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในด้านปัจจัยภายในตัวบุคคลมีค่าเฉลี่ย 3.52 มีระดับการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ในระดับมาก และรองลงมาคือด้านปัจจัยภายนอกตัวบุคคลมีค่าเฉลี่ย 3.45 มีระดับการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของระดับการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ต่อทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ และปฏิบัติ สามารถเรียนรู้ได้จริงเท่ากับ 3.92 ซึ่งจัดอยู่ในการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ด้านปัจจัยภายในตัวบุคคลในระดับมาก

ส่วนที่ 6 ความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยี พลังงานแสงอาทิตย์

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์เท่ากับ 3.81 ซึ่งจัดอยู่ในความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยด้านการวางแผนที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในอนาคตเมื่อมีความพร้อมด้านกำลังซื้อเท่ากับ 3.87 จัดอยู่ในความตั้งใจที่จะใช้ในระดับมาก รองลงมาคือด้านความตั้งใจที่จะแนะนำให้คนรอบข้างใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อใช้ผลิตไฟฟ้ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 รองลงมาคือความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ควบคู่ไปกับการใช้พลังงานสิ้นเปลืองที่ใช้แล้วหมดไป เพื่อลดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และลำดับสุดท้าย คือ ความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์เพราะคุ้มค่าแก่การลงทุนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 โดยทั้ง 3 หัวข้อจัดอยู่ระดับความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในระดับมาก

2. ความแตกต่างของการเปิดรับสื่อจำแนกตามลักษณะทางประชากรพบว่าจากการทดสอบสถิติและวิเคราะห์ความแตกต่างจำแนกตามลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันจะมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ที่ไม่แตกต่างกัน

3. อิทธิพลร่วมกันของการเปิดรับสื่อ ทักษะการคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติของความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์พบว่ากลุ่มของตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ได้แก่ การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ทักษะการคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผัน ของความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ได้ร้อยละ 45.6 (Adjusted $R^2 = 0.456$) และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ ให้คงที่แล้วพบว่ามีความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ทักษะการคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิง ($\beta = .306$) การคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิง ($\beta = .170$) และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ($\beta = .396$) จึงสรุปได้ว่า ทักษะการคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิง การคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีอิทธิพลร่วมกันต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์

อภิปรายผล

1. ลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ ทักษะการคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ และความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์จากผลวิจัยพบว่าเกิดเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายชื่อประชาสัมพันธ์แต่ละประเภทพบว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีค่าเฉลี่ยของการเปิดรับมากที่สุดซึ่งจัดอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะเครื่องมือสืบค้นประเภท Google ในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตคือเครื่องมือที่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว สืบค้นได้ง่ายและสะดวกในการใช้งาน ซึ่งความหมายของ สื่อใหม่ (New Media) คือ ระบบการสื่อสารหรือระบบที่มีการเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ของเครือข่ายในระดับโลก ในปัจจุบันสามารถแบ่งรูปแบบเนื้อหาแบบดิจิทัล และมีแนวโน้มว่าจะมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคต โดยสื่อใหม่แต่ละประเภทมีความโดดเด่นและแตกต่างกันตามประโยชน์และวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อประเภทสื่อใหม่ เช่น เว็บไซต์ (Web Site) อินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น (Kawamoto, K., 1997) นอกจากนี้มีการศึกษา

เรื่อง การเปิดรับสื่อ ความตระหนัก และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นภาวะโลกร้อน ของนิสิต นักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความถี่ในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง (ปริยดา วันไทย, 2552) สำหรับผลการวิจัยด้านการเปิดรับสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจอยู่ในระดับกลาง อาจเป็นเพราะสื่อทั้งสามประเภทมีข้อจำกัดในเรื่องสถานที่ เวลา การแพร่กระจายข่าวสาร อีกทั้งหากต้องการกระจายข่าวสารให้ทั่วถึงจะต้องใช้ระยะเวลา เมื่อพิจารณาถึงสื่อบุคคลซึ่งมีการเปิดรับอยู่ในระดับกลางแล้วพบว่าเจ้าหน้าที่กฟผ นักวิชาการด้านพลังงาน มีความรู้ที่เพียงพอแต่ช่องทางในการสื่อสารต่อผู้รับสารนั้นอาจจะไม่รวดเร็วและทั่วถึง ส่วนฟรีเซ็นเตอร์และกลุ่มผู้มีชื่อเสียง อาจจะมีความรู้ที่ไม่เพียงพอ ซึ่งในการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นผู้รับสารจะยอมรับข้อเสนอหรือข้อคิดเห็นของผู้ส่งสารหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้ส่งสาร ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร สอดคล้องกับแนวความคิดของ Bettinghaus, E. P. (Bettinghaus, E. P., 1968)

ทัศนคติที่มีต่อความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง กล่าวคือ มีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ไม่ว่าจะเป็นด้านประโยชน์หลัก ด้านรูปลักษณ์ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง และด้านศักยภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังจัดอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาคือด้านประโยชน์หลักของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์จัดอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ คงทอง ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยีของกลุ่มเจนเอเรชั่น เบบี้บูมเมอร์และเจนเอเรชั่นเอ็กซ์ พบว่าปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยี (กรรณิการ์ คงทอง, 2561)

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้แก่เพื่อนแนะนำให้ท่านเลือกใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์จัดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ สิทธิโชค วรรณสันติกุล กล่าวว่า ปัจจัยการคล้อยตามของบุคคลพบว่าไม่ใช่ทั้งหมดที่จะคล้อยตามไปกับกลุ่มอ้างอิง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเป็นการเลียนแบบและทำตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดการคล้อยตาม นั่นคือแรงกดดันจากกลุ่ม และแรงกดดันจากสังคมโดยรอบ (สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2546)

การรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ความสามารถในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ความสามารถในด้านปัจจัยภายในตัวบุคคลระดับการรับรู้จัดอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ซึ่งทั้งสองด้านจัดอยู่ในระดับการรับรู้ในระดับมาก ซึ่งการรับรู้ของบุคคลว่าพฤติกรรมนั้นสามารถทำได้ยากหรือง่าย ขึ้นอยู่กับ

ประสบการณ์ในอดีต รวมไปถึงการคาดคะเนปัจจัยขัดขวางและอุปสรรคต่าง ๆ การรับรู้ความสามารถในการแสดงออกทางพฤติกรรม จะขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุม (Control Beliefs) และการรับรู้การควบคุม (Perceived Powers หรือ P) ที่ส่งผลให้บุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรม (Ajzen, I., 1988) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของแบนดูราเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตน (Self - Efficacy) ซึ่งเน้นในด้านปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ความสามารถ ข้อมูล ทักษะ และปัจจัยภายนอก เช่น เวลา เงิน การขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ (Bandura, A., 1977)

ความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์จัดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าด้านการวางแผนที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในอนาคตเมื่อมีความพร้อมด้านกำลังซื้อจัดอยู่ในความตั้งใจที่จะใช้ในระดับมาก รองลงมาคือความตั้งใจที่จะแนะนำคนรอบข้างใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อใช้ผลิตไฟฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Francis, J. et al. ได้อธิบายว่าความตั้งใจคือความต้องการ ความเป็นไปได้ ความพยายาม หรือการวางแผนของบุคคลที่จะทำพฤติกรรมหนึ่ง โดยตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนนั้นความตั้งใจเป็นตัวทำนายพฤติกรรม เนื่องจากเป็นตัววัดความพร้อมของบุคคลในการที่จะกระทำพฤติกรรม และเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรม (Francis, J. et al., 2004)

2. ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันจะมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทางลักษณะประชากรได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยส่วนบุคคล และลักษณะที่อยู่อาศัย ที่แตกต่างกันมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจจะเป็นเพราะในปัจจุบันมีการสื่อสารและประเด็นเกี่ยวกับพลังงานทดแทนที่ภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการผลักดันให้ประชาชนหันมายอมรับและเลือกใช้พลังงานทดแทน ซึ่งได้มีการสื่อสารให้ประชาชนได้ตระหนักและรับทราบอย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจหรือสื่ออินเทอร์เน็ต และสามารถเข้าถึงสื่อได้อย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mcleod and O'keefe ที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลการทำนายพฤติกรรมการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแปรทางด้านประชากร มักจะไม่พบความแตกต่างกันของพฤติกรรมการสื่อสาร เนื่องจากตามทฤษฎีการแบ่งกลุ่มทางพฤติกรรมศาสตร์ การสื่อสารของบุคคลมักเป็นไปตามกลุ่มทางสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่มากกว่า (Mcleod, J. M., & O' Keefe, G. J, 1972) และนอกจากนี้งานวิจัยของ ปรีดา วันไทย ศึกษาเรื่องการเปิดรับสื่อความตระหนักและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะโลกร้อนของนิสิตนักศึกษา

ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีการเปิดรับสื่อที่ไม่ต่างกัน (ปริยดา วันไทย, 2552)

3. การเปิดรับสื่อ ทักษะที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ มีอิทธิพลร่วมกันต่อความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์

ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับสื่อ ทักษะที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ มีอิทธิพลร่วมกันต่อความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นถึงกลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในระดับมากโดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเพียงตัวแปรอิสระสามตัวแปรได้แก่ ทักษะ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ที่มีอิทธิพลร่วมกันต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ เนื่องจากทั้งสามตัวแปรเป็นตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการความตั้งใจที่จะแสดงออกของพฤติกรรม เมื่อศึกษาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ มีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอย (β) ในระดับมากที่สุดจากสามตัวแปร แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในเชิงบวกเพื่อเป็นการตัดสินใจในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือด้านทักษะแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ รวมถึงอิทธิพลของกลุ่มบุคคลในการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้จะสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลได้ Ajzen, I. ได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ว่าความตั้งใจที่จะกระทำของบุคคลเป็นตัวทำนายพฤติกรรม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรม โดยความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้นจะเกิดจากปัจจัย 3 ประการ ซึ่งได้แก่ ทักษะ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยกล่าวว่า ทักษะนี้นั้นจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมซึ่งสามารถชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เช่นหากมีทัศนคติที่ดีจะทำให้เกิดทัศนคติในเชิงบวกต่อผลิตภัณฑ์นั้น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเป็นการรับรู้หรือเชื่อว่าบุคคลนั้นมีความสำคัญ สังคมอาจกดดันให้ทำหรือไม่ทำสิ่งนั้น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเป็นการเลียนแบบ และแรงกดดันจากกลุ่มสังคม โดยรอบกลุ่มอ้างอิงจึงเป็นกลไกสำคัญ เช่น เพื่อน เพื่อนร่วมงานหรือคนในครอบครัว และการรับรู้ในความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม อธิบายตามแนวคิดทฤษฎีได้ว่าเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติพฤติกรรมประกอบด้วยปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ทักษะ ความรู้ ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เช่น ระยะเวลา เงิน ข้อจำกัด ซึ่งทั้งสองปัจจัยมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในพฤติกรรม กล่าวโดยสรุปคือปัจจัยด้านทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ทั้งสามปัจจัยมีอิทธิพลร่วมกันต่อความตั้งใจสัมพันธ์กับการแสดงออกถึงพฤติกรรม เป็นไปตามกรอบแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ajzen, I.,

1988) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ วรณศิริ สิทธินิสัยสุข ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าเจตคติต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารส่งผลต่อความตั้งใจการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพาที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (วรรณศิริ สิทธินิสัยสุข, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ผลการวิจัยการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์พบว่าเกิดเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างมีระดับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ความสามารถในระดับมาก และผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์จัดอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทางลักษณะประชากรได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยส่วนบุคคล และลักษณะที่อยู่อาศัย ที่แตกต่างกันมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) การเปิดรับสื่อ ทัศนคติที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ มีอิทธิพลร่วมกันต่อความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) การเปิดรับข่าวจากสื่อประเภทสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจยังอยู่ในระดับปานกลางซึ่งภาครัฐและภาคเอกชนควรมีการวางแผน สนับสนุน และส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ด้านพลังงานหมุนเวียนประเภทพลังงานแสงอาทิตย์อย่างต่อเนื่องให้ครอบคลุมทุกสื่อและเนื้อหาในการประชาสัมพันธ์จะต้องมีข้อมูลรายละเอียดเชิงลึกของโซลาร์เซลล์ที่ชัดเจน 2) มีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ และควรเลือกใช้สื่ออินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะเป็น การสืบค้นหน้าเว็บไซต์ด้านพลังงาน เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) พันทิป (Pantip) เป็นต้น 3) ในการสื่อสารให้กับผู้รับสารรับทราบและนอกจากจะสื่อสารให้กลุ่มที่เคยใช้รับทราบแล้วยังต้องสื่อสารให้กลุ่มที่มีความสนใจ ยังไม่เคยใช้งานให้มีการยอมรับการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย รวมถึงการสื่อสารด้านนโยบายความคุ้มค่าต่อการลงทุนและส่งเสริมด้านมาตรการที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้งานให้กับประชาชน 3) ผู้ประกอบการ นักการตลาด สามารถนำแนวคิดด้านทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็น

การพัฒนาประสิทธิภาพของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์และวางแผนกำหนดทิศทางเพื่อสร้างการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ให้มากขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน. (2562). ข. ร่างแผนแม่บทกระทรวงพลังงาน พ.ศ. 2562 - 2565. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2562 จาก https://www.dede.go.th/download/ITA/O04_63_1.pdf
- _____. (2562). แผนยุทธศาสตร์กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานตามแม่บทของกระทรวงพลังงาน พ.ศ. 2562 - 2565. เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2562 จาก https://www.dede.go.th/download/ITA/O04_63_1.pdf
- กรรณิการ์ คงทอง. (2561). ความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยีของกลุ่ม เจเนอเรชั่นเบบี้บูมเมอร์และ เจเนอเรชั่นเอ็กซ์. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- กองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2562). สถิติกรุงเทพมหานคร 2562. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2564 จาก <http://www.bangkok.go.th/pipd/page/sub/16647/สถิติกรุงเทพมหานคร-2562>
- ปริญดา วันไทย. (2552). การเปิดรับสื่อ ความตระหนัก และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นภาวะโลกร้อน ของนิสิต นักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาร์เก็ตติ้ง อู๊ปส์. (2562). กรณีศึกษา “ไฟ จาก ฟ้า” มิติใหม่การสื่อสารที่เข้าถึงทุกคน. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2563 จาก www.marketingoops.com
- วรรณศิริ สิทธินิสัยสุข. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศูนย์ข่าวด้านพลังงาน. (2561). อาเซียนลงนามเอ็มโอยู IRENA เพิ่มการใช้พลังงานหมุนเวียนให้ได้ 23% ในปี 2568. เรียกใช้เมื่อ 24 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.energynewscenter.com>
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล. (2546). จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- Ajzen, I. (1988). From intentions to actions. Attitudes, personality and behavior. Chicago: Dorsey Press.
- Bandura, A. (1977). Self - efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. Journal of Psychological review, 84(2), 191-215.

- Bettinghaus, E. P. (1968). Persuasive communication. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Cochran, W. G. (1953). Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Francis, J. et al. (2004). Constructing questionnaires based on the theory of planned behaviour: A manual for health services researchers. In Centre for Health Services Research. University of Newcastle upon Tyne.
- Kawamoto, K. (1997). 10 Things You Should Know about New Media. San Francisco: The Freedom Forum, Pacific Coast Center San Francisco.
- Mcleod, J. M. & O' Keefe, G. J. (1972). Mass Communication Research. London: Sage Publication.

การพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัษฎ์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้
โดยใช้สมองเป็นฐาน*

THE DEVELOPMENT OF PLAYING SKILLS GO GAME OF
MATHAYOMSUKSA 3 STUDENT IN NAKHONLUANG
UDOMRATWITTHAYA SCHOOL BY USING
BRAIN - BASED LEARNING (BBL)

พีรวิชญ์ พาณิชยวรกุล

Preravit Panitworakul

โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัษฎ์วิทยา”

Nakhonluang Udomratwittaya School, Thailand

E-mail: preravitpanitworakul@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาของการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัษฎ์วิทยา” 2) พัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนา ทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัษฎ์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) งานวิจัยชิ้นนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง โดยการศึกษาเอกสารและการวิจัยเชิงทดลอง โดยกลุ่มการทดลองคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัษฎ์วิทยา” จำนวน 30 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับฝีมือหมากล้อมที่เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัษฎ์วิทยา” ยังไม่เข้าใจกฎกติกา ความหมาย และทักษะการเล่นหมากล้อมอย่างถ่องแท้ เนื่องจากยังการการพัฒนาทักษะและคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ และยังยึดติดกับรูปแบบการเล่นหมากกระดานชนิดอื่น ๆ 2) พัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการเล่นหมากล้อมที่ดีขึ้น และมีระดับฝีมือหมากล้อมที่สูงขึ้น 3) การพัฒนา การเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัษฎ์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้โดย

* Received 3 March 2021; Revised 14 March 2021; Accepted 26 March 2021

ใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจกฎ ความหมาย ทักษะการเล่นหมากล้อม ประสบการณ์ที่มากขึ้น และมีระดับฝีมือหมากล้อมที่สูงขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ, หมากล้อม, การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) A Study of GO game playing problems of Mathayomsuksa 3 students at Nakhonluang Udomratwittaya school. 2) Develop Go game skills of Mathayomsuksa 3 students at Nakhonluang Udomratwittaya by using brain - based learning (BBL). 3) Presentation A model for developing GO game of students in Mathayomsuksa 3 students at Nakhonluang Udomratwittaya by using brain - based learning (BBL). This is Experimental research with document research as well as practical trial. The experimental group is Mathayomsuksa 3 students at Nakhonluang Udomratwittaya school 30 people. The statistics used in this research are mean, standard deviation. And a higher level of skill of playing GO game. The research results were found that 1) of Mathayomsuksa 3 students at Nakhonluang Udomratwittaya still do not fully understand the rules, meanings and GO gaming skill Due to the lack of skill development and advice from experienced people and also adhere to other types of Chessboards. 2) The development of playing skills GO game of Mathayomsuksa 3 student in Nakhonluang Udomratwittaya school by using brain - based learning (BBL) result in students have knowledge and understanding better GO game play and a higher level of skill in Go game. 3) The development of playing skills GO game of Mathayomsuksa 3 student in Nakhonluang Udomratwittaya school by using brain - based learning (BBL) as a result, students have better understanding of rules, meanings, GO game skills. And has a higher level of skill.

Keywords: Playing Skills, GO Game, Using Brain - Based Learning (BBL)

บทนำ

หมากล้อมเป็นกีฬาที่มีความเก่าแก่และลึกซึ้ง ของอารยธรรมจีนที่ได้รับยกย่องให้เป็นหนึ่งในสี่ของศิลปะชั้นสูงของการคลาสสิกของจีน ประกอบด้วย ดนตรี จิตรกรรม ศิลปะการเขียนอักษรจีนหมากล้อมมีต้นกำเนิดจากประเทศจีน และแพร่หลายไปยังประเทศใกล้เคียง ได้แก่ เกาหลีและญี่ปุ่น และจากการติดต่อกับชาติตะวันตก ทำให้หมากล้อมเผยแพร่ไปยัง

ประเทศทางตะวันตก จนเป็นที่แพร่หลายไปทั่วโลก ด้วยความสนุก และคุณค่าของหมากล้อม ในการพัฒนาปัญญาและการยกระดับจิตวิญญาณของผู้เล่น (ก๋อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ และ สุรพล อินทรเทศ, 2560) ด้วยนโยบายการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาและ วิทยาศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่น ที่ต้องการให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน และท้องถิ่น กิจกรรมหมากล้อมถูกนำมาเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงทั้งสามส่วนผ่านการจัดการเรียนหมากล้อมและ การแข่งขันหมากล้อม รวมถึงฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาเอง เริ่มมีการนำการเรียนการสอนหมากล้อม เข้าไปในการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานสาเหตุที่หมากล้อมได้รับการส่งเสริมถึงขนาดนี้ เนื่องจากผลจากการเล่นหมากล้อมนั้น ส่งผลประโยชน์ต่อผู้เล่นหลากหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น ความคิดสร้างสรรค์สมาธิ การควบคุมอารมณ์ รวมถึงการพัฒนาความสามารถในการควบคุม ตนเอง (Self - Control) อีกด้วย (ก๋อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์, 2555)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ในต่างประเทศมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเล่นหมากล้อม ในสองกลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มการศึกษากระบวนการรู้คิดของผู้เล่น เป็นการศึกษาเพื่อ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดของมนุษย์ว่าเป็นอย่างไร แต่ด้วยความซับซ้อนทางความคิดของมนุษย์ ทำให้ยากที่จะศึกษากระบวนการคิดของมนุษย์ได้ นักการศึกษากลุ่มนี้จึงมองกันว่า หากมนุษย์ สามารถสร้างปัญญาประดิษฐ์ ที่สามารถเล่นหมากล้อมได้ จะสามารถทำความเข้าใจการรู้คิด ของมนุษย์ได้ จากฐานความคิดเช่นนี้ทำให้มองกระบวนการรู้คิดของมนุษย์มีความคล้ายคลึง กับคอมพิวเตอร์ เป็นส่วนใหญ่ทำให้ แนวคิดนี้ถูกมองว่าเป็นไปได้มากที่สุดในการศึกษา กระบวนการรู้คิดของมนุษย์ และการศึกษาของนักวิชาการในกลุ่มนี้ได้มาถึงจุดสูงสุด เมื่อสามารถ สร้างปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถเล่นหมากล้อมได้จนสามารถเอาชนะนักเล่นหมากล้อมระดับ มืออาชีพได้ แม้การศึกษาวิจัยของนักวิชาการสายนี้ จะได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก แต่ก็มีนักวิชาการบางส่วนออกมาโต้แย้งแนวคิดของกลุ่มนี้ว่าเป็นความเข้าใจที่ผิดพลาด แท้จริง แล้วมนุษย์ไม่ได้คิดซับซ้อนแบบนี้เป็นความเข้าใจผิดของนักวิชาการกลุ่มนี้ผู้เล่นไม่ได้ตัดสินใจ ถูกต้อง การคิดวางแผนจะเกิดขึ้น มาจากการตั้ง เป้าหมายและความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น ของผู้เล่น กระบวนการรู้คิดจึงจะแต่อย่างไรก็ตามผลจากการศึกษาของนักการศึกษาในกลุ่มนี้ สะท้อนให้เห็นว่านักเล่นหมากรุกที่เก่งกาจเกิดจากการฝึกฝนไม่ได้มาจากพรสวรรค์ (Bangkok Entertainment, 2013) ดังนั้น นักเล่นหมากล้อมที่จะเก่งกาจเกิดขึ้นต้องมาจากการฝึกฝนและ เรียนรู้ 2) กลุ่มที่สองที่ศึกษาผลของการเล่นหมากล้อมต่อผู้เล่นนี้ สามารถสรุปผลของการเล่น หมากล้อมต่อผู้เล่นใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาพหุปัญญา 2) การนำแนวคิดในการเล่นหมากล้อม ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการ และ 3) การฝึกการควบคุมตนเอง

การศึกษาในประเทศไทยพบว่า มีเพียงการศึกษาในลักษณะของการศึกษาผลของการ เล่นหมากล้อมต่อผู้เล่น เท่านั้น เช่น การศึกษาของ มติ ทาเจริญศักดิ์. พบว่า การเล่นหมากล้อม ส่งผลต่อความคิดในหลายด้านประกอบด้วย การรับฟังความคิด การคิดหลากหลายแนวทาง มีการวางแผน มีการคิดแบบเป็นเหตุเป็นผล มีสมาธิมากขึ้น รวมถึงส่งผลต่อสภาพจิตใจใน

ทางบวก (มติ ทาเจริญศักดิ์, 2560) และพบว่ากลุ่มเด็กที่เล่นหมากล้อมมาเป็นระยะเวลาานมากกว่า 2 ปี ขึ้น ไปจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากกว่าเด็กที่เล่นหมากล้อมในระยะเวลาไม่ถึง 2 ปีการศึกษาของ (บางกอกอินเตอร์เทรนนิ่ง, 2556) พบว่า นักเรียนที่เล่นหมากล้อมมีอัตมโนทัศน์ต่อตนเอง (Self - Concept) สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เล่นหมากล้อม นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ (วิลาสลักษ์ ชั่ววลี และคณะ, 2552) พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการได้รับประโยชน์จากการเล่นหมากล้อม ประกอบด้วย 1) เจตคติหรือทัศนคติต่อหมากล้อม 2) แรงจูงใจภายในของบุคคล 3) การเห็นแบบอย่างจากเพื่อน และ 4) การได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง (มติ ทาเจริญศักดิ์, 2560) จากการศึกษาที่ผ่านแสดงให้เห็นปัญหาในการวิจัยในสองประการ คือ 1) การศึกษาที่เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง จะใช้ครูผู้สอนหมากล้อมเป็นผู้ฝึกสอนหมากล้อมจากสมาคมกีฬาหมากล้อมของประเทศที่ทำวิจัยแทนนักวิจัย และไม่มีแสดงเนื้อ หากการจัดกิจกรรมหมากล้อมในแต่ละกิจกรรมแก่ผู้เรียน และ 2) จากการศึกษาทางจิตวิทยาจากการเล่นหมากล้อม สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนหมากล้อมที่เก่งกาจนั้น ไม่ได้เกิดมาจากพรสวรรค์ แต่เกิดมาจากการเรียนรู้ของมนุษย์ เมื่อมาจากการเรียนรู้จึงสามารถมองได้ว่า ทักษะการคิดต่าง ๆ ของนักเรียนหมากล้อมเกิดมาจากการเรียนรู้วิธีการคิดจากผู้เล่นคนอื่น หรือผู้เล่นที่มีทักษะสูงกว่า ดังนั้น นักเรียนหมากล้อมที่มีทักษะ เกิดมาจากการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน (Ross, P. E., 2006) ครูผู้สอนหมากล้อมจะมีชื่อเรียกว่า โซฟู (Soufu) คอยให้คำแนะนำ ชี้แนะข้อผิดพลาดในการเล่น รวมถึงให้ความรู้ เทคนิคในการเล่นที่ชัดเจนที่จะช่วยผู้เรียนรู้ว่าควรจะทำอะไรสนใจอะไร รวมถึงวิธีการบรรลุเป้าหมาย ด้วยเทคนิคการสอนและการช่วยเหลือ (Coaching) ที่ดีจะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพความสามารถที่สูงขึ้น (Carter, M.J. et al., 2015) จากปัญหาที่กล่าวมาจึงทำให้มองเห็นว่า กระบวนการคิดของผู้เล่นหมากล้อมเกิดมาจากการประสบการณ์การเล่นหมากล้อม และทำโจทย์แบบฝึกหัดแล้ว ยังต้องเรียนรู้จากผู้เล่นหมากล้อมที่มีทักษะสูงกว่า ในการช่วยให้คำแนะนำ และชี้แนะข้อผิดพลาด

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ โดยได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ซึ่งการนำการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้มาใช้ จะช่วยให้ทักษะ และฝีมือการเล่นหมากล้อมของนักเรียนดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัญหาของการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา”
2. พัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)
3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนา ทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” จำนวน 30 คน ที่ลงเรียนกิจกรรมหมากล้อม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบทดสอบ วิชา หมากล้อม

2.2 อุปกรณ์การทดสอบระดับฝีมือการเล่นหมากล้อม

2.3 เอกสารสำหรับการเรียนการสอน สื่อการสอน เช่น เอกสาร ประกอบคำบรรยาย ภาพประกอบ กระดานสำหรับฝึกการเล่นหมากล้อม

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวิชาหมากล้อม ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

3.3 ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยมีค่าเท่ากับ 0.80

3.4 นำแบบทดสอบมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อจัดทำ รูปแบบการพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน ฉบับสมบูรณ์ หลังจากได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ผู้วิจัยนำรูปแบบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทำการสอนวิธีการเล่นหมากล้อมเบื้องต้น ให้กับผู้เรียน จนผู้เรียนเล่นหมากล้อมเป็น

4.2 ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวิชาหมากล้อม ก่อนทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน(BBL) จากนั้นทำการบันทึกผลคะแนนที่ได้

4.3 ทำการวัดระดับฝีมือการเล่นหมากล้อม ก่อนทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน(BBL) โดยเตรียมอุปกรณ์คือ กระดานหมากล้อม เม็ดหมากล้อม และครูผู้ทำการสอบให้โดยครูจะต้องมีฝีมือระดับ 1 ตั้งขึ้นไป และบันทึกผลจำนวนคนที่สอบผ่าน

4.4 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ไปทดลองใช้ (Practical Trial) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” จำนวน 30 คน

4.5 ทำการบันทึกผลการทำแบบทดสอบวิชาหมากล้อม ของผู้เรียน หลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

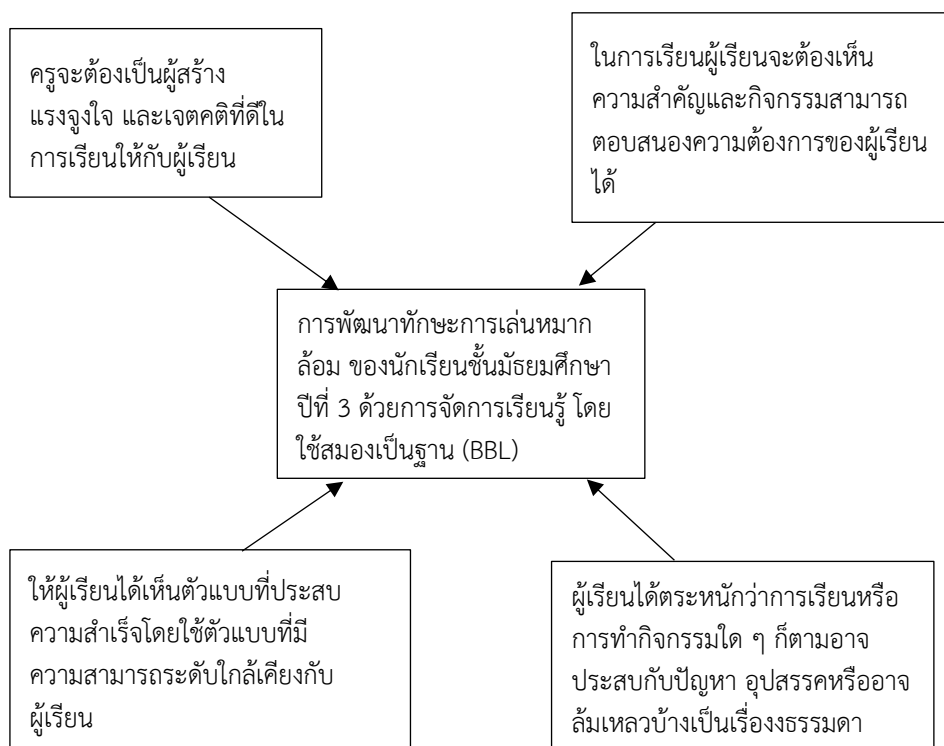
4.6 ทำการบันทึกจำนวนผู้สอบผ่านการวัดระดับฝีมือการเล่นหมากล้อมระดับ 9 คิวขึ้นไป หลังการใช้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

5. วิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำค่าคะแนนการวัดความรู้จากแบบทดสอบวิชาหมากล้อม ทั้งก่อนและหลัง ทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน(BBL) มาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 นำจำนวนผู้เรียนที่ผ่านการทดสอบระดับฝีมือการเล่นหมากล้อม ระดับ 9 คิวขึ้นไป ทั้งก่อน และหลัง ทำการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน(BBL) มาทำการเปรียบเทียบกัน

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 การพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน(BBL) สรุปผลได้ดังนี้

1. ปัญหาของการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” พบว่า นักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ทั้งด้านกฎกติกา และทักษะการคิดอ่านเกมส์ในเรื่องการเล่นหมากล้อมเนื่องจากพื้นฐานความรู้ที่ได้รับมามีความแตกต่างกันในแต่ละคน และนักเรียนแต่ละคนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ทำให้มีทักษะการเล่นหมากล้อมค่อนข้างต่ำ

2. การพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน(BBL) พบว่า มีผลทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวหมากล้อม และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น เพราะนักเรียนได้ให้ความสนใจ และใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของร่างกายทำให้เกิดความเข้าใจ และจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนา ทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พบว่าผู้เรียนจะเกิดความสนใจและให้ความร่วมมือ ในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนจนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา โดยวิธีการต่อไปนี้

3.1 การสร้างแรงจูงใจ

3.1.1 ก่อนเข้าสู่บทเรียนผู้สอนใช้การพูดคุยเพื่อลดความตึงเครียดในการเรียน และผู้สอนมีการจัดเกมส์หรือกิจกรรมเพื่อดึงความสนใจ โดยการใช้ภาพหรือสื่อ เกี่ยวกับสัตว์มีกระดูกสันหลัง ให้ผู้เรียนร่วมกันตอบคำถามในห้องเรียน และมีการสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัลสำหรับคนที่ตอบคำถามได้ก่อน

3.1.2 จัดกลุ่มนักเรียน 4 - 5 คน ให้อยู่ตามโต๊ะ ที่มีตัวอย่างโจทย์ พร้อมคำบรรยายของโจทย์หมากล้อม วางเอาไว้ ให้นักเรียนได้มีโอกาสจับต้องเม็ดหมาก และได้เรียงเม็ดหมากตามโจทย์หมากล้อมที่กำหนดให้ พร้อมกับคิดวิเคราะห์ พร้อมกับแจกใบงานให้นักเรียนแต่ละคน เพื่อร่วมกัน คิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความรู้ และแสดงความคิดเห็น โดยแต่ละโต๊ะจะมีการกำหนดเวลาเอาไว้ เมื่อหมดเวลาให้ทำการเปลี่ยนไปยังโต๊ะถัดไป เรื่อย ๆ จนครบทุกโต๊ะ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวและแข่งขันกับเวลา

3.1.3 หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ โดยกลุ่มที่ตอบคำถามถูกมากที่สุดจะได้รับรางวัลไป ซึ่งจะทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนเกิดความกระตือรือร้น และสามารถเรียนรู้และจดจำได้ดี (อัญชลี ขยานวัตร, 2544) ซึ่งการแข่งขันและการร่วมมือ (Completion and Co - operation) วิธีนี้ใช้เพื่อให้นักเรียนเกิดความมานะพยายามปรับปรุง

ตนเองขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งอาจเป็นแบบให้แข่งกับสถิติของตนเอง แข่งกับเพื่อนหรืออาจร่วมกันเป็นทีม ให้คะแนนเฉลี่ยของทีมสูงขึ้น หรือให้คะแนนเฉลี่ยทีมของตนสูงกว่าทีมอื่น ที่ได้ผลดีที่สุดน่าจะได้แก่การแข่งขันกับสถิติของตนเอง และการแข่งขันเป็นกลุ่มจะได้ผลดีกว่าการแข่งขันเป็นรายบุคคล เพราะเป็นการสร้างความสามัคคีภายในกลุ่ม ก่อให้เกิดการรวมพลังในทางสร้างสรรค์ดีกว่าการแข่งขันเป็นรายบุคคล จะทำให้เด็กที่เก่งมักจะโอ้อวดและทะนงตนมากขึ้น และเด็กที่เรียนไม่เก่งอาจจะเกิดปมด้อยขึ้นได้

3.2 การให้ดูแบบอย่างที่ดี

3.2.1 ให้ผู้เรียนได้เห็นตัวแบบที่ประสบความสำเร็จโดยใช้ตัวแบบที่มีความสามารถระดับใกล้เคียงกับผู้เรียน เช่นผู้เรียนมีฝีมือมากล้อยู่ในระดับ 9 คิว อาจจะแนะนำให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างที่ นักเรียนที่มีฝีมือมากกว่าผู้เรียนขึ้นมาเล็กน้อย คืออยู่ที่ประมาณ 8 – 5 คิว

3.2.2 จัดการสอบวัดระดับฝีมือการเล่นหมากล้อม ตั้งแต่ระดับ 9 คิวขึ้นไป โดยให้นักเรียนประเมินความรู้ความสามารถของตนเองกับระดับที่จะทำการทดสอบ โดยทำการทดสอบกับอาจารย์ผู้สอนระดับ 1 ดังขึ้นไป ถ้าระดับที่ทำการทดสอบต่างจากครูผู้ทำการสอบ 1 ระดับ จะได้ใช้หมากดำเดินก่อนโดยไม่มีแต้มต่อ ถ้าระดับที่ทำการทดสอบต่างจากครูผู้ทำการสอบ 2 ระดับจะได้รับหมากต่อ 2 เม็ด และถ้าระดับที่ทำการทดสอบต่างจากครูผู้ทำการสอบ 3 ระดับจะได้รับหมากต่อ 3 เม็ด แบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนถึง 9 เม็ด โดยในกรณีที่มีหมากต่อเกิน 9 เม็ด ให้อาจารย์ผู้ทำการทดสอบเสียแต้มต่อให้กับผู้สอบ แทนการต่อหมากเพิ่ม โดยใช้ข้อตราส่วน 8 แत्मต่อ 1 เม็ด เมื่อจบเกมส์ถ้าแต้มของผู้ทดสอบมากกว่าอาจารย์ผู้สอบ ให้ถือว่าสอบผ่าน

3.3 ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงอุปสรรค และปัญหา

เมื่อผู้เรียนได้ทำการทดสอบระดับฝีมือการเล่นหมากล้อม ไม่ว่าจะสอบผ่าน หรือไม่ผ่าน ก็ตามจะต้องให้ผู้เรียนได้ตระหนักว่าการเรียนหรือการทํากิจกรรมใด ๆ ก็ตาม อาจประสบกับปัญหา อุปสรรคหรืออาจล้มเหลวบ้างเป็นเรื่องธรรมดา โดยชี้แจงการเล่นของผู้เรียนเป็นรายบุคคลว่าปัญหาการเล่นหมากล้อมของแต่ละคนอยู่ที่ไหน และอะไรเป็นสาเหตุทำให้พ่ายแพ้ หรือสอบไม่ผ่าน

ตารางที่ 1 การวัดความรู้จากแบบทดสอบวิชาหมากล้อม ก่อน และหลัง ทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน(BBL)

ผลการทำแบบทดสอบ	จำนวนคน(N)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	S.D.
1.การวัดความรู้จากแบบทดสอบวิชาหมากล้อม ก่อนทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)	30	50	12.51	3.52
2.การวัดความรู้จากแบบทดสอบวิชาหมากล้อม หลังทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)	30	50	31.25	2.75

จากตารางที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า จากการทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” จำนวน 30 คน พบว่านักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้นโดยก่อนทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 12.51 โดยหลังทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 31.25

ตารางที่ 2 ผลการสอบวัดระดับฝีมือหมากล้อม

ผลการทำแบบทดสอบ	จำนวนคน(N)	จำนวนผู้สอบผ่านระดับ 9 คิวขึ้นไป
1.การวัดความรู้จากแบบทดสอบวิชาหมากล้อม ก่อนทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)	15	3
2.การวัดความรู้จากแบบทดสอบวิชาหมากล้อม หลังทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)	15	10

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่า จากการทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” จำนวน 15 คน ซึ่งมาจากการสมัครสอบวัดระดับฝีมือ พบว่านักเรียนมีผลการสอบผ่านการวัดระดับฝีมือ จำนวนมากขึ้นโดยก่อนทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มีผู้สอบผ่านอยู่ที่ 3 คน โดยหลังทำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) มีผู้สอบผ่านอยู่ที่ 10 คน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัญหาของการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” คือ นักเรียน ขาดความรู้ และความเข้าใจ ทั้งด้านกฎกติกา รวมถึงทักษะการคิดอ่านเกมสในในการเล่นหมากล้อมเนื่องจากพื้นฐานความรู้ที่ได้รับมามีความแตกต่างกันในแต่ละคน และนักเรียนแต่ละคนยังมีทักษะการคิดวิเคราะห์ค่อนข้างต่ำ มีผลให้การเล่นหมากล้อมเล่นได้ไม่ดีเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสามารถในการคิดและการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นคนดีคนเก่งของนักเรียนไทย พบว่า นักเรียนยังขาดการพัฒนาทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา รวมถึงยังขาดการศึกษารายละเอียดของสิ่งที่จะทำ รวมถึงขาดการวางแผนในการทำงานต่าง ๆ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย (ดวงจันทร์ วรคามิน, และคณะ, 2559)

2. การพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหมากล้อม และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

เพราะนักเรียนได้ให้ความสนใจ และใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของร่างกายไม่ว่าจะเป็นมือใช้ในการหยิบจับเมตหมาก หูใช้ในการฟังอธิบาย ตาใช้ในการสังเกต สมองใช้ในการวิเคราะห์จดจำตัวอย่าง ทำให้เกิดความเข้าใจและพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมได้ง่ายขึ้นต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเชษฐ ศิริสวัสดิ์ ได้ศึกษาเรื่องการสอนให้คิดและสร้างสรรค์โครงการวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา พบว่า การที่นักเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ หลาย ๆ อย่างร่วมกัน ทั้งการฟัง การดู การคิด และการสัมผัส จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าการนั่งฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว (เชษฐ ศิริสวัสดิ์, 2556)

3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนา ทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) จะต้องอาศัยองค์ประกอบ คือ 1) ครูจะต้องเป็นผู้สร้างแรงจูงใจ และเจตคติที่ดีในการเรียนให้กับผู้เรียน 2) ในการเรียนผู้เรียนจะต้องเห็นความสำคัญและกิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ 3) ให้ผู้เรียนได้เห็นตัวแบบที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้ตัวแบบที่มีความสามารถระดับใกล้เคียงกับผู้เรียน และ 4) ผู้เรียนได้ตระหนักว่าการเรียนหรือการทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม อาจประสบกับปัญหา อุปสรรคหรืออาจล้มเหลวบ้างเป็นเรื่องธรรมดา สอดคล้องกับแนวคิดของสมาคมหมากล้อมแห่งประเทศไทย กล่าวว่า หมากล้อมเป็นศาสตร์ที่ผู้เล่นจะต้องใช้ทั้งสมาธิ ทักษะต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ได้ และครูผู้สอนหมากล้อมจะต้องเป็นผู้ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ และเห็นประโยชน์ต่าง ๆ จากการเล่นหมากล้อม (สมาคมหมากล้อมแห่งประเทศไทย, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน(BBL) สามารถสรุปได้ว่า การเล่นหมากล้อมต้องอาศัยความเข้าใจในเรื่องกฎการเล่น จุดมุ่งหมายของหมากล้อม ความเข้าใจ และรวมถึงการฝึกทำโจทย์ปัญหาพัฒนาทักษะในการเล่นหมากล้อม ซึ่งจะใช้ในการเรียนรู้หมากล้อมต้องอาศัยประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น การฟังคำอธิบาย การใช้มือในการเล่นสัมผัสเมตหมาก การใช้ตาในการสังเกต และการใช้สมองในการพิจารณา คิดวิเคราะห์ ในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการฝึกทำโจทย์ หรือแบบฝึกหัดประกอบไปด้วยถึงจะพัฒนาระดับฝีมือขึ้นไปได้ ซึ่ง การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเล่นหมากล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) สามารถตอบสนองเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางหมากล้อมของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ได้เป็นอย่างดี เหมาะสมที่จะนำไปประยุกต์ และพัฒนาต่อยอด การเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ ได้ และควรมีการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนวิชาหมากล้อมในระดับที่สูงขึ้น หรือมีการประยุกต์ใช้กับวิชาต่าง ๆ

นอกเหนือจากหมากล้อม และควรทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน ทั้งที่เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน และเป็นประโยชน์ในอนาคตรวมถึงให้ผู้เรียนได้เห็นตัวแบบที่ประสบความสำเร็จโดยใช้ตัวแบบที่มีความสามารถระดับใกล้เคียงกับผู้เรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์. (2555). CEO โลกตะวันออก. กรุงเทพมหานคร: สยามอินเตอร์บุ๊ค.
- ก่อศักดิ์ ไชยรัศมีศักดิ์ และ สุพล อินทรเทศ. (2560). ก้าวแรกสู่หมากล้อม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- เชษฐ ศิริสวัสดิ์. (2556). “การสอนให้คิดและสร้างสรรค์โครงงานวิทยาศาสตร์ด้วยการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ ด้วยปัญญา.”. วารสารศึกษาศาสตร์, 24(1), 1-15.
- ดวงจันทร์ วรคามิน, และคณะ. (2559). การศึกษาความสามารถในการคิดและการมีจิตสาธารณะ เพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นคนดีคนเก่งของนักเรียนไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร.
- บางกอกอินเทอร์เน็ต. (2556). ม.มหิตลเผยแพร่ผลวิจัยการเล่นหมากล้อมช่วยเสริมทักษะชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2558 จาก <http://www.thaitv3.com/ข่าวด่วน/123335/ม-มหิตลเผยแพร่ผลวิจัยการเล่นหมากล้อมช่วยเสริมทักษะชีวิต.html>
- มติ หาเจริญศักดิ์. (2560). กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมในการเล่นหมากล้อม และ ผลของการเล่นหมากล้อมต่อการพัฒนาการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี และคณะ. (2552). หมากล้อมกับการกล่อมเกลายาวชน. ใน โครงการวิจัย ย่อยกีฬาหมากล้อมกับลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนไทย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาคมหมากล้อมแห่งประเทศไทย. (2558). ทูตจีนแนะนำหรรมะกันเล่น. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2558 จาก <http://www.Thiago.org/ทูตจีน-แนะนำหรรมะกันเล่น/#more-936>
- อัญชลี ชยานุวัตร. (2544). แนวคิดและกระบวนการเรียนรู้. นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์ดีชัย จำกัด.
- Bangkok Entertainment. (2013). Playing Go games Support Life skills of Research Mahido universities. Retrieved March 10, 2015, from <http://www.thaitv3.com/ข่าวด่วน/123335/ม-มหิตลเผยแพร่ผลวิจัยการเล่นหมากล้อมช่วยเสริมทักษะชีวิต.html>
- Carter, M. J. et al. (2015). Symbolic interactionism. Sociopedia.isa, 1(1), 1-17.

Ross, P. E. (2006). The Expert Mind. In Scientific American. New York: Scientific American.

การเปรียบเทียบนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุ
ของต่างประเทศและประเทศไทย*
COMPARISON OF ELDERLY PEOPLE EMPLOYMENT POLICY
BETWEEN OVERSEAS AND THAILAND

พงษ์มนัส ดีอด

Pongmanut Deeod

พระมหาวิไลศักดิ์ ปญญาโว

Phramaha Wilaisak Hongsri

พระครูปลัดสุรวุฒิ แสงมะโน

Phrakrupalad Surawut Seangmamo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: pongmanut.dee@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกาและประเทศไทย เนื่องจากปัญหาผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและจำเป็นที่ทุกประเทศจะต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นการรองรับประชากรเมื่อมีอายุที่มากขึ้น จะเห็นได้ว่าปัจจุบันทั่วโลกต่างกำลังประสบปัญหาสัดส่วนของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นโดยเกิดขึ้นมาจากอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่องและอัตราการเจริญพันธุ์ที่อยู่ต่ำกว่าระดับทดแทนจึงส่งผลให้ทุกประเทศเกิดปัญหาที่เรียกว่า “การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ” โดยปัญหานี้ถือได้ว่าส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อ ด้านสังคม ด้านตลาดแรงงาน ด้านการเงิน ด้านความต้องการสินค้าและบริการ เช่น ที่อยู่อาศัย การขนส่ง การคุ้มครองทางสังคม และในเรื่องโครงสร้างครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมผู้สูงอายุคือประเทศประสบปัญหากับด้านเศรษฐกิจเนื่องจากไม่มีแรงงานมาทดแทนในกลุ่มแรงงานภาคอุตสาหกรรม ที่ส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตภาพรวมของประเทศ ดังนั้นทุกประเทศต่างมีนโยบายและมีการสนับสนุน ส่งเสริมเพื่อให้กลุ่มภาคเอกชนและภาครัฐเกิดการจ้างงานโดยการจ้างงานแรงงานผู้สูงอายุส่งผลไม่เพียงเป็นการก่อให้เกิดการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจหรือให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเท่านั้น แต่เป็นการป้องกันความยากจนในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุและป้องกันกลุ่มผู้สูงอายุออกจากสังคมส่งผลให้เกิดการลดทอนคุณค่าในชีวิต

* Received 4 March 2021; Revised 15 March 2021; Accepted 27 March 2021

โดยการศึกษาครั้งนี้ศึกษาถึงนโยบายการส่งเสริมการจ้างงานของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา โดยนำมาเทียบกับประเทศไทย เพื่อที่จะได้ทราบแนวทงนโยบายและการเตรียมความพร้อมด้านการจ้างงานผู้สูงอายุต่อไป

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, นโยบายการจ้างงาน, สังคมผู้สูงอายุ

Abstract

The purpose of this academic article is to study the policy for employment of elders in Japan, Singapore, the USA, and Thailand because the problem of elderly people is a major concern and should be prompted to support for every country. It can be seen that many countries around the globe are facing the concern of a higher proportion of elderly people due to the continuous reduction in birth rate and low fertility rate compared to the compensation rate. Therefore, all these countries have faced the problem called “returning to the society of elderly people” which widely impacts society, workforce, economy, and demand such as accommodation, transportation, social security, family structure, and the relationship between generations which are the major concern of the society of elderly people that is no workforce to compensate what is lost in the industry. These effects the overall productivity system of the nation. Hence, all these countries have policies and encouragement for all private sections and government sections to activate employment. Employing elderly people does not only enhance the national economic situation or elderly people’s livelihood, but it also protects their poverty and avoids them to exit society which will reduce their quality of life. This study focuses on the policy for employments of elders from overseas which are Japan, Singapore, USA, and compared to Thailand to acknowledge the policy and getting ready for employing elderly people in the future.

Keywords: Elderly People, Employment Policy, Aging Society

บทนำ

ทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเรื่องโครงสร้างประชากรที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องมาจากอัตราการเกิด (birth rate) ที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และอัตราการเจริญพันธุ์ (total fertility rate) ที่อยู่ต่ำกว่าระดับทดแทน

ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้นิยามว่า ประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นสัดส่วนเกิน 10% หรืออายุ 65 ปีขึ้นไป เกิน 7% ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 20% และอายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 14% โดยประเทศไทย ได้นิยามคำว่า “ผู้สูงอายุ” ไว้ใน พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ว่าหมายถึง “ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป” (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, 2546)

จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติที่ได้ทำการศึกษารวบรวมถึงเรื่องสังคมผู้สูงอายุพบว่า ทุกประเทศทั่วโลกกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย ส่งผลให้แทบทุกประเทศในโลกประสบกับจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุในประชากรของตนโดยที่ผู้สูงอายุของประชากรในประเทศมีจำนวนมากขึ้น พร้อมกันจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญที่สุดในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดโดยมีผลกระทบต่องานทุกภาคส่วนของสังคมรวมถึงตลาดแรงงานและการเงินความต้องการสินค้าและบริการ เช่น ที่อยู่อาศัย การขนส่งและการคุ้มครองทางสังคม และในเรื่องโครงสร้างครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น (United Nations, 2019) เมื่อทุกประเทศได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วย่อมส่งผลกระทบในหลายด้าน เช่น ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ที่มากขึ้น (OECD, 2015) ความเสี่ยงทางด้านความมั่นคงของประเทศ (Clark, R. L, et al, 2015) อีกทั้งยังส่งผลกระทบถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่หลังจากเกษียณอายุอีกด้วยจากการศึกษาวิจัยของ Salm, M. และ Mathur, A. & Kasper, H. พบว่าโดยส่วนมากแล้วนั้นผู้สูงอายุยังไม่มีแผนทางการเงินที่ดีพอจึงส่งผลให้ เมื่อเกษียณอายุแล้วนั้นส่งผลให้ ไม่มีเงินเก็บที่เพียงพอในการใช้ชีวิตวัยเกษียณหรือวัยสูงอายุ ทั้งนี้ภาครัฐเกือบทุกประเทศพยายามหามาตรการต่าง ๆ เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตในช่วงหลักชัยของชีวิตได้อย่างเต็มภาคภูมิ ทั้งนี้การให้ผู้สูงอายุกลับมาทำงานจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของมาตรการภาครัฐ ที่ถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น (Salm, M., 2010); (Mathur, A. & Kasper, H., 2019) อย่างไรก็ตามการที่ภาครัฐพยายามส่งเสริมหรือสนับสนุนในกลุ่มภาคเอกชนให้มีการจ้างงานกลุ่มผู้สูงอายุหรือการให้ผู้สูงอายุกลับเข้าสู่สถานประกอบการนั้นไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจหรือให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเท่านั้น แต่เป็นการป้องกันความยากจนในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุและการป้องกันกลุ่มผู้สูงอายุออกจากสังคมอันจะส่งผลให้เกิดการลดทอนคุณค่าในชีวิต (Clark, R. L. et al., 2008) รูปแบบการจ้างงานหรือการกลับเข้าสู่สถานประกอบการของผู้สูงอายุย่อมมีความแตกต่างกันออกไป

ทัศนะการจ้างงานผู้สูงอายุต่างประเทศและประเทศไทย

การจ้างงานผู้สูงอายุในแต่ละประเทศมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เนื่องมาจากนโยบายหรือกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับนั้น เกิดจากมุมมอง สภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรม

ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้รัฐบาลซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารประเทศให้สามารถแก้ไขปัญหาในบริบทของตนเอง การศึกษาทักษะการจ้างงานผู้สูงอายุในครั้งนี้เป็นการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และประเทศไทย ซึ่งแต่ละประเทศที่ยกมาข้างต้นถือได้ว่าเป็นประเทศลักษณะเฉพาะในการบริหารกิจการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี อีกทั้งแต่ละประเทศดังกล่าวถือได้ว่าเป็นประเทศที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุจึงมาสู่การศึกษาถึงรูปแบบ นโยบายในการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1. ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีประชากรที่อายุมากที่สุดในโลกโดยมีผู้คนที่มียุมากกว่า 65 ปีมากกว่าอิตาลีซึ่งเป็นประเทศที่เก่าแก่ที่สุด ซึ่งการที่มีผู้สูงอายุมากขึ้นนั้นส่งผลให้รูปแบบการกำหนดนโยบายที่เปลี่ยนไป อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอีกด้วย ญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในประเทศที่เติบโตช้าที่สุดของเศรษฐกิจ G7 ในปีที่แล้วและมีอัตราการเติบโตของ GDP ที่ต่ำที่สุดในกลุ่มพร้อมกันนี้ส่งผลให้เกิดการเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานและจำนวนแรงงานจะลดลงอีก 8 ล้านคนภายในปี 2573 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านสังคมเมื่อแนวโน้มทางด้านสังคมมีอัตราการเกิดที่ลดลงเมื่อเทียบกับในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา (2540) ถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับระบบประกันสังคมหรือประกันสุขภาพของประเทศญี่ปุ่นซึ่งกำลังดิ้นรนเพื่อแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายของประชากรที่เกษียณอายุโดยมีประชากรวัยทำงานน้อยกว่าที่มีคนจ่ายภาษี อีกทั้งเมื่อผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นยังส่งผลกระทบต่อการศึกษาสุขภาพ พยาบาลที่อาจมีบุคลากรทางด้านการแพทย์ที่ลดลงและความเสี่ยงที่ประเทศอาจมีบุคลากรทางการแพทย์น้อยเกินไปที่จะให้การดูแลที่จำเป็นได้ (Edmond, C., 2019)

จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้รัฐบาลหรือหน่วยงานในประเทศญี่ปุ่นมีนโยบายต่าง ๆ ออกมาเพื่อรักษาเสถียรภาพความมั่นคงของประเทศหนึ่งในประเด็นที่สำคัญคือ การรักษาในการจ้างงานผู้สูงอายุเนื่องจากการศึกษาของ Shibata H. พบว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุกลับเข้าทำงานเนื่องจากในประเทศญี่ปุ่นมีทัศนคติในการกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้สูงอายุสาเหตุเนื่องจากวัฒนธรรมการทำงานที่การให้ผู้สูงอายุกลับเข้ามาทำงานเพราะ เป็นการเคารพในการทำงานพร้อมทั้งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กร ซึ่งจะมีมุมมองที่แตกต่างทัศนคติของในแถบตะวันตกที่ว่าการจ้างงานผู้สูงอายุเป็นการลวงโทษหรือผู้สูงอายุมีฐานะยากจนจึงส่งผลให้ต้องมาทำงาน เนื่องมาจากวัฒนธรรมในองค์กรของประเทศญี่ปุ่นนั้นเป็นไปในรูปแบบที่มีความมุ่งมั่นตลอดชีวิตการทำงานทั้งนี้การเกษียณ จึงถือได้ว่าไม่ใช่เรื่องที่เป็นปกติสำหรับผู้สูงอายุที่เกษียณการทำงาน (Shibata, H., 2013)

ทั้งนี้รูปแบบการบริการที่สนับสนุนในการหางานสำหรับผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่นสามารถแบ่งออกเป็นได้ 3 รูปแบบ

1. Hello Work หรือศูนย์บริการจัดหางานของรัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งเป็นสถาบันของรัฐตามอนุสัญญาว่าด้วยด้วยบริการจัดหางานฉบับที่ 88 ซึ่งเป็นการจ้างงานสาธารณะทั่วประเทศซึ่งให้บริการโดยไม่จำกัดอายุ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 550 แห่ง ให้บริการการหางานทั้งผู้จบใหม่และผู้สูงอายุโดยหน่วยงานดังกล่าวนี้ ในปี 2556 มีผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมาใช้บริการอยู่ที่ 207,000 คน (OECD, 2015)

2. Silver Human Resource Center (SHRC) หรือศูนย์ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีจำนวน 1,299 แห่งและมีจำนวนผู้สูงอายุลงทะเบียนจำนวน 743,969 คน โดยศูนย์ดังกล่าวนี้เป็นที่นิยมในการหางานของผู้สูงอายุที่หวังจะทำงานเพื่อให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้รับความนิยมนเนื่องจากการจ้างงานดังกล่าวนี้ แต่ในการทำงานดังกล่าวนี้ยังรวมถึงเป็นการทำงานอดิเรก กิจกรรมอาสาสมัคร หรือการฝึกอบรมวิชาชีพสำหรับผู้สูงอายุ แต่อย่างไรก็ตามจำนวนการจ้างงานที่อ้างถึงโดย SHRC มีเพียง 65,965 คนในโตเกียวซึ่งอยู่ที่ประมาณ 10.5% ของคนวัยทำงานอายุ 65 ปีขึ้นไป งานที่สมาชิกมีส่วนร่วมคือจำกัด เฉพาะค่าจ้างต่ำและภาระงานงานสูงสุด 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ค่าจ้างเฉลี่ยประมาณ 316,427 เยนต่อปี (Harigane, M. et al., 2009)

3. Active Senior Employment Support Center (ASESC) หรือศูนย์สนับสนุนการจ้างงานในท้องถิ่น โดยศูนย์ดังกล่าวเป็นการหางานสำหรับผู้สูงอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ศูนย์แห่งนี้ตั้งอยู่ 10 แห่งในเขตโตเกียว โดยการจ้างงานของศูนย์ดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน พร้อมทั้งเป็นศูนย์ที่ทำหน้าที่รับข้อเรียกร้องการทำงานสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น (Yu-Mi, J., 2019)

จะเห็นได้ว่าประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดนิยามผู้สูงอายุที่อายุ 65 ปีขึ้นไป พร้อมกันนี้ยังมีนโยบายส่งเสริมการจ้างงานของผู้สูงอายุโดยรัฐบาลมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนในการจัดตั้งศูนย์จัดหางานและส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่นที่มีทุกจังหวัดเพื่อเป็นการให้ผู้สูงอายุมีรายได้หลังเกษียณอีกครั้งพร้อมทั้งเป็นการดึงกลุ่มผู้สูงอายุกลับเข้าสู่สังคมอีกด้วย โดยลักษณะของงานที่ของศูนย์จัดหาอาชีพไม่จำกัด เพียงแต่เป็นงานในสถานประกอบหรือเป็นงานที่อยู่ในกลุ่มขาดแคลนเท่านั้น แต่อาศัยความสนใจของผู้สูงอายุเป็นตัวตั้งในการหางาน ทำกิจกรรม งานอดิเรก หรือความสนใจส่วนตัวของผู้สูงอายุ ให้เป็นส่วนหนึ่งในการทำงานของผู้สูงอายุ

2. ประเทศสิงคโปร์

ปัจจุบันสิงคโปร์กำลังเผชิญกับประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากอายุที่เพิ่มขึ้นประกอบกับอัตราการเกิดที่ลดลง ในปี 2561 สิงคโปร์ถือได้ว่าเป็นหนึ่งของประเทศที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก เนื่องมาจากในปี 2560 สิงคโปร์มีอัตราการเจริญพันธุ์ต่ำที่สุดในโลก โดยมีบุตรเพียง 0.83 คนต่อผู้หญิง ภายในปี 2578 คาดว่าประมาณ 32 เปอร์เซ็นต์ของชาว

สิงคโปร์จะมีอายุ 65 ปีขึ้นไปในขณะที่อายุเฉลี่ยคาดว่าจะเพิ่มขึ้นจาก 39.7 ในปี 2558 เป็น 53.4 ในปี 2593 การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรนี้สร้างความกดดันให้กับสังคม สิงคโปร์เนื่องจากการจ้างงานของกลุ่มแรงงานที่ประชากรในประเทศมีอัตราแรงงานที่ลดลง ทั้งนี้เพื่อรองรับประชากรสูงอายุพร้อมกับความท้าทายในด้านต่าง ๆ เช่น การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดลงไปจนถึงค่าใช้จ่ายด้านการดูแลสุขภาพและบริการสังคมที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้รัฐบาลของประเทศสิงคโปร์มีการส่งเสริมและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว (Hirschmann, R., 2020)

ในประเทศสิงคโปร์ปัจจุบันมีการบัญญัติใช้พระราชบัญญัติเกษียณอายุและการจ้างงานใหม่ หรือ Retirement and Re - Employment Act (RRA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันสัญญาที่นายจ้างทำโดยนายจ้างถูกยกเลิกโดยที่นายจ้างยกเลิกโดยการบอกกล่าวหรือไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า หรือนายจ้างปลดพนักงานออกหรือกำหนดให้ลูกจ้างนั้นออกจากงานหรือลาออกเนื่องจากอายุมาก ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติดังกล่าวมีการกำหนดอายุของบุคคลที่ทำงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน โดยการเกษียณอายุจะอยู่ที่ 62 ปี และสัญญาจ้างงานใหม่หลังเกษียณอายุต้องมีระยะเวลาอย่างน้อยหนึ่งปี และสามารถต่อสัญญาจ้างใหม่ได้ทุก ๆ ปีจนลูกจ้างอายุครบ 65 ปี โดยตกลงค่าจ้างใหม่ตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบใหม่ ซึ่งรัฐบาลสิงคโปร์แนะนำให้ใช้แนวทางของไตรภาคีในการเจรจา (Tripartite Guidelines on Re - employment of Older Employee) อย่างไรก็ตามคุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิ์ได้รับการจ้างงานใหม่เป็นพลเมืองสิงคโปร์หรือผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในสิงคโปร์ ทำงานกับนายจ้างปัจจุบันอย่างน้อย 3 ปีก่อนอายุครบ 62 ปี อีกทั้งมีผลงานที่น่าพอใจตามที่นายจ้างประเมิน มีความเหมาะสมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจโดยที่แพทย์เป็นผู้ลงความเห็น และบุคคลดังกล่าวเกิดในหรือหลังวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2495

ทั้งนี้หากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนดังกล่าว ไม่ให้ความร่วมมือในการต่อสัญญาจ้างงานของผู้สูงอายุในพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ได้กำหนดโทษไว้โดยบุคคลใดที่มีความผิดในการฝ่าฝืนหรือความผิดใดๆ ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือทั้งจำทั้งปรับและในภายหลัง ความผิดตามมาตราเดียวกันปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์หรือจำคุกไม่เกิน 12 เดือนหรือทั้งจำทั้งปรับ (Ministry of Manpower, 2017)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประเทศสิงคโปร์ ได้มีการกำหนดนิยามผู้สูงอายุไว้ที่ 60 ปีขึ้นไป นับแต่มีการพระราชบัญญัติเกษียณอายุและการจ้างงานใหม่ หรือ Retirement and Re - Employment Act ได้มีการเปลี่ยนกำหนดนิยามผู้สูงอายุให้มาเป็นอายุ 62 ปีขึ้นไป เพื่อให้ผู้สูงอายุนั้นสามารถที่จะทำงานได้ต่อเนื่อง อีกทั้งสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้เพื่อคุ้มครองการทำงานของสูงอายุให้สามารถทำงานได้ถึง 65 ปี โดยป้องกันสัญญาที่นายจ้างทำโดยนายจ้างถูกยกเลิกโดยที่นายจ้างยกเลิกโดยการบอกกล่าวหรือไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า หรือ

นายจ้างปลดพนักงานออกหรือกำหนดให้ลูกจ้างนั้นออกจากงานหรือลาออกเนื่องจากอายุมากขึ้น

3. สหรัฐอเมริกา

การเจริญเติบโตของประชากรผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกามีการเติบโตของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มประชากรผู้สูงอายุในปัจจุบันถือได้ว่ามีจำนวนมากสืบเนื่องมาจากอัตราการเกิดของประชากรที่เรียกว่ากลุ่มเบบี้บูม (baby boom) จำนวนมากเป็นประวัติการณ์ในสหรัฐอเมริกา โดยประชากรกลุ่มเบบี้บูมเกิดช่วงปี 2489 – 2507 หลังสงครามโลกครั้งที่สองยุติ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวได้ผ่านช่วงสำคัญของชีวิตแต่ละช่วงเบบี้บูมเมอร์ (อายุระหว่าง 55 ถึง 73 ปีในปี 2020) ที่ได้นำทั้งความท้าทายและโอกาสมาสู่เศรษฐกิจโครงสร้างพื้นฐานและสถาบันต่าง ๆ ในประเทศ (Akhavan, M. & Vecchio, G., 2018) แต่อย่างไรก็ตามอัตราการเกิดของประชากรในปัจจุบันมีจำนวนที่ลดลงโดยจากการศึกษาของ Urban Institute. โดยได้ทำการศึกษาประชากรสหรัฐที่กำลังสูงวัย พบว่าจำนวนชาวอเมริกันที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าในช่วง 40 ปีข้างหน้าซึ่งจะเพิ่มเป็น 80 ล้านคนและในปี 2583 จำนวนผู้ใหญ่ที่มีอายุ 85 ปีขึ้นไป จะถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือด้านการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่จะเพิ่มขึ้นเกือบสี่เท่าระหว่างปี 2543 ถึง 2583 ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบกล่าวคือ คนอเมริกันที่อายุน้อยมีแนวโน้มที่จะทำงานและจ่ายภาษีมากกว่าผู้สูงอายุที่มีการทำงานและจ่ายภาษี อีกทั้งการสนับสนุนของผู้รับผลประโยชน์จากประกันสังคมจะลดลง เว้นแต่รูปแบบการจ้างงานในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปที่จะให้เกิดการสร้างเสถียรภาพทางด้านสังคมของประเทศอเมริกา (Urban Institute, 2020)

ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึงได้มีการดำเนินการทางด้านนโยบายโดยมีการคำนึงถึงการไม่เลือกปฏิบัติงานด้านอายุของผู้ที่ปฏิบัติงานจึงได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติการเลือกปฏิบัติตามอายุในการจ้างงาน 2510 หรือ The Age Discrimination in Employment Act of 1967 โดยมีวัตถุประสงค์เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานเมื่อสูงอายุแล้วนั้นตนเองจะต้องเสียเปรียบในการที่จะต้องถูกเลิกจ้าง อีกทั้งการกำหนดขีดความสามารถโดยการจำกัดอายุไม่ได้คำนึงถึงศักยภาพในการปฏิบัติงานถือได้ว่าเป็นแนวปฏิบัติทั่วไปที่ไม่ได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และการที่จำกัดความสามารถด้านอายุนั้นยังส่งผลในด้านอุตสาหกรรมเนื่องจากการเมื่อมีการเลิกจ้างเกิดขึ้น ย่อมทำให้การไหลเวียนของสินค้าหรือการทำงานหยุดลง จึงได้มีการบัญญัติเพื่อส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุโดยพิจารณาจากความสามารถของพวกเขามากกว่าอายุ ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติตามอายุโดยผลการในการจ้างงาน

ทั้งนี้จากการศึกษา Cavico, F. J. & Mujtaba, B. G. โดยศึกษาหลังจากมีพระราชบัญญัติดังกล่าวประการพบว่าสถิติการทำงานของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปมีอัตราการการทำงานเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับจากก่อนที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว (Cavico, F. J. & Mujtaba, B. G., 2012) อีกทั้งยังพบว่าผู้สูงอายุเมื่อได้ทำงานรู้สึก

ตนเองยังไม่แก่ เนื่องมาจากสามารถที่จะทำงานมีการเคลื่อนไหวร่างกายพร้อมทั้งได้อยู่กับผู้อื่น (Saldarriaga, S. M., 2017)

ดังนั้น สหรัฐอเมริกา ได้มีการกำหนดนิยามอายุประชากรผู้สูงอายุอยู่ที่อายุ 65 ปีขึ้นไป โดยที่สหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติกฎหมายในการส่งเสริมผู้การทำงานของสูงอายุโดยมีการบัญญัติพระราชบัญญัติการเลือกปฏิบัติตามอายุในการจ้างงาน 2510 หรือ The Age Discrimination in Employment Act of 1967 โดยมีวัตถุประสงค์เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานเมื่อสูงอายุแล้วนั้นตนเองจะต้องเสียเปรียบในการที่จะต้องถูกเลิกจ้าง กฎหมายฉบับนี้จึงได้มีการบัญญัติออกมาเพื่อคุ้มครองห้ามไม่ให้เลิกจ้างงานโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการเลิกจ้าง

4. ประเทศไทย

จากสถานการณ์ในปัจจุบันเห็นได้ว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 จากสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2550 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 10.70 ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 12.2 ในปี 2557 มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14.9 ในปี 2560 มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.7 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุย่อมก่อให้เกิดปัญหาหลายประการแต่ประเด็นในด้านเศรษฐกิจถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญเนื่องจาก ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่ “กำลังพัฒนา” ดังนั้นการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจจึงถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อที่จะให้ประเทศหลุดพ้นจากประเทศที่กำลังพัฒนา ทั้งนี้ การพัฒนาประเทศให้เติบโตจะต้องอาศัยคนวัยทำงานหรือแรงงาน เพื่อเป็นแรงผลักดันในทางด้านเศรษฐกิจให้สามารถเจริญเติบโต (พริตต์ แสงหาญ, 2561) ประเทศไทยเป็นประเทศที่อิงแรงงานเป็นหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจหรือที่เรียกว่า labour - intensive (นันทวรรณ ช่างคิด และพรทิพย์ ทวีพงษ์, 2563) การที่อัตราการเจริญเติบโตของประเทศไทยต่ำลงนั้นย่อมส่งผลให้ประเทศเสียโอกาสหลายประการในด้านของการเจริญเติบโตเศรษฐกิจและที่กังวลไปกว่านั้น หากไม่มีนโยบายการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจย่อมที่จะทำให้ภาครัฐเสียโอกาสในด้านภาษี พร้อมทั้งรัฐอาจต้องมีการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายที่มากขึ้นในการดูแลสุขภาพและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มากขึ้น (ขวลิต สวัสดิ์ผล, 2563); (ชัย โสสุวรรณจินดา, 2556)

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้นำนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุ ซึ่งรัฐบาลได้ออกมาตรการจูงใจเพื่อให้ภาคเอกชนมีการจ้างแรงงานผู้สูงอายุโดยการตราพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 639) พ.ศ. 2560 กำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลมีสิทธินำรายจ่ายที่ได้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างผู้สูงอายุ มายกเว้นภาษีเงินได้ โดยสามารถหักรายจ่ายได้ 2 เท่า ในการจ้างผู้สูงอายุเข้าทำงานในสถานประกอบการของตน และผู้สูงอายุต้องมีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ต้องมีสัญชาติไทยเท่านั้น และผู้สูงอายุที่จะเข้าทำงานจะเป็นลูกจ้างของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จ้างอยู่ก่อนแล้ว เช่น เกษียณอายุ

งานและบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นจ้างให้ทำงานต่อ เป็นต้น หรือเป็นผู้สูงอายุที่ได้ขึ้นทะเบียนหางานไว้กับกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานก็ได้ และต้องไม่เป็นและไม่เคยเป็นกรรมการหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จ้างผู้สูงอายุดังกล่าว หรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกัน ทั้งนี้ รายจ่ายที่จะได้รับการยกเว้นภาษี ต้องเกิดจากรายจ่ายที่จ่ายเป็นค่าจ้างให้แก่ผู้สูงอายุไม่เกินเดือนละ 15,000 บาท (กรมสรรพากร, 2560)

โดยผู้สูงอายุจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสัญชาติไทย อีกทั้งเป็นลูกจ้างของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จ้างอยู่ก่อนแล้ว เป็นผู้สูงอายุที่ได้ขึ้นทะเบียนหางานไว้กับกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน และไม่เคยเป็นกรรมการหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จ้างผู้สูงอายุดังกล่าวหรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกัน ตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากรฉบับที่ 639 อีกทั้ง พระราชกฤษฎีกาเหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยเป็นการสมควรยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งรับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเข้าทำงาน เพื่อส่งเสริมให้มีการจ้าง แรงงานผู้สูงอายุดังกล่าวเข้าทำงาน จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

ทั้งนี้ประเทศไทยได้กำหนดนิยามผู้สูงอายุที่ 60 ปีขึ้นไป สำหรับการจ้างแรงงาน ผู้สูงอายุได้มีการบัญญัติประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 639) พ.ศ. 2560 ให้บริษัทหรือนิติบุคคลสามารถจ้างงานผู้สูงอายุโดยสามารถนำเงินค่าจ้าง มายกเว้นภาษีเงินได้ โดยสามารถหักรายจ่ายได้ 2 เท่าของเงินเดือนค่าจ้างเพื่อเป็นแรงจูงใจให้บริษัทหรือนิติบุคคลสามารถจ้างงานผู้สูงอายุ

ทัศนะเปรียบเทียบนโยบายการส่งเสริมการจ้างงานของต่างประเทศและประเทศไทย

การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุนั้นถือได้ว่าไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยปัจจุบันจะเห็นได้ว่าทุกประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อม และการรับมือในการจัดการสังคมผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าทุกประเทศได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุนั้นกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือส่งเสริมให้มีกิจกรรมทำในขณะที่มีอายุสูงขึ้น เนื่องจากเป็นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้ในระหว่างการดำรงชีวิต ซึ่งไม่เพียงเท่านั้นเมื่อมีการจ้างงานผู้สูงอายุยังถือว่าเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยของอายุให้สามารถอยู่ร่วมกันได้และเป็นการป้องกันให้ผู้สูงอายุถูกตัดออกจากสังคมอันเนื่องมาจากเหตุแห่งสภาพร่างกาย หรือเหตุแห่งด้านอายุเท่านั้น เมื่อพิจารณามุมมองด้านนโยบายการจัดการ และบริหารกิจการผู้สูงอายุจะพบได้ว่าในแต่ละประเทศมีรูปแบบการส่งเสริมการทำงานที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป โดยประเทศญี่ปุ่นมีการจ้างงานผู้สูงอายุในลักษณะที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำงานในสถานประกอบการและมีกิจกรรมอาสาสมัคร หรือการฝึกอบรม

วิชาชีพสำหรับผู้สูงอายุ อีกทั้งให้ผู้สูงอายุมีสวนร่วมทางสังคมอันมีลักษณะเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้สูงอายุมายังแก่ประชาชนในยุคหลัง ทั้งนี้มีการตั้งหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการประสานการทำงาน ให้คำปรึกษาหรือส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ถือได้ว่าเป็นตัวเชื่อมโยงการทำงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการของผู้สูงอันเป็นการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ส่วนในประเทศสิงคโปร์ ได้มีการออกกฎหมายในลักษณะที่เป็นการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ กล่าวคือพระราชบัญญัติเกษียณอายุและการจ้างงานใหม่ หรือ Retirement and Re - Employment Act (RRA) โดยมีการกำหนดอายุของบุคคลที่ทำงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน โดยการเกษียณอายุการทำงานจะอยู่ที่ 62 ปี และให้มีการต่อสัญญาการจ้างงานใหม่หลังเกษียณอายุต้องมีระยะเวลาอย่างน้อยหนึ่ง 1 ปี และสามารถต่อสัญญาจ้างใหม่ได้ทุก ๆ ปีจนลูกจ้างอายุครบ 65 ปี ต่อการต่อสัญญาดังกล่าวนี้นี้เกิดจากความสมัครใจของผู้สูงอายุที่ต้องการที่จะทำงานต่อไปหรือไม่ อันเนื่องมาจากในบางครั้งผู้สูงอายุยังมีใจรักในการปฏิบัติงานหรือพร้อมปฏิบัติหน้าที่นั้น ก็สามารถที่จะทำงานต่อไปได้โดยไม่ใช้ถือว่าใช้เกณฑ์ในเรื่องของอายุเป็นตัวแบ่งแยกในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ถัดมาสำหรับการดำเนินนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกา ได้มีออกการบัญญัติพระราชบัญญัติการเลือกปฏิบัติตามอายุในการจ้างงาน 2510 หรือ The Age Discrimination in Employment Act of 1967 เป็นการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้สูงอายุให้สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ต้องมีข้อจำกัดด้านอายุ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงศักยภาพของผู้สูงอายุเป็นหลักในการปฏิบัติงานเป็นหลัก โดยที่เป็นการลดข้อจำกัดในการเลือกปฏิบัติงานห้ามไม่ใช้ใช้หลักอายุเป็นเกณฑ์ในการเลิกจ้างอีกต่อไป และสำหรับประเทศไทยได้มีการกำหนดนโยบายด้านการจ้างงานผู้สูงอายุโดยการบัญญัติกฎหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 639) พ.ศ. 2560 โดยมีลักษณะที่การจ้างงานที่ให้มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งรับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเข้าทำงานเพื่อส่งเสริมให้มีการจ้าง แรงงานผู้สูงอายุดังกล่าวเข้าทำงานอันเนื่องมาจากปัจจุบันประเทศจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุเมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไปหากไม่มีการจ้างงานหรือส่งเสริมการทำงานผู้สูงอายุอาจทำให้ผู้สูงอายุตัดขาดออกจากสังคมหรือไม่มีรายได้จากการทำงานอีกต่อไป จึงเห็นได้ว่านโยบายการส่งเสริมของประเทศเหล่านี้คือประเทศสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และประเทศไทยมีมาตรการทางด้านนโยบายในการจ้างงานผู้สูงอายุหลังจากอายุพร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุกลับเข้ามาสู่ตลาดแรงงาน แต่สำหรับนโยบายของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีนโยบายที่มากขึ้นกว่าการจ้างงานผู้สูงอายุกล่าวคือได้มีการส่งเสริมให้ทำกิจกรรมหรือส่งเสริมอาชีพที่ผู้สูงอายุมีความถนัดและสนใจ

ทั้งนี้จากการเปรียบเทียบนโยบายการส่งเสริมการจ้างงานของต่างประเทศและประเทศไทยสามารถสรุปเนื้อหา สาระสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุ

ประเทศ	นิยามอายุผู้สูงอายุ	นโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุ
ญี่ปุ่น	65 ปี	มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนในการจัดตั้งศูนย์จัดหางานและส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่นที่มีทุกจังหวัด มีการบัญญัติกฎหมายพระราชบัญญัติเกษียณอายุและการจ้างงานใหม่ หรือ Retirement and Re - Employment Act โดยเป็นคุ้มครองการทำงานของผู้สูงอายุให้ถึง 65 ปี โดยห้ามนายจ้างทำยกเลิกลูกจ้างโดยไม่บอกกล่าวหรือให้ออกเนื่องจากอายุมาก
สิงคโปร์	62 ปี	พระราชบัญญัติการเลือกปฏิบัติตามอายุในการจ้างงาน 2510 หรือ The Age Discrimination in Employment Act of 1967
สหรัฐอเมริกา	65 ปี	บัญญัติประมวลรื้อกฎการว่าด้วยการยกเว้นราชการ (ฉบับที่ 639) พ.ศ. 2560 ให้บริษัทหรือนิติบุคคลสามารถจ้างงานผู้สูงอายุโดยสามารถนำเงินค่าจ้าง มายกเว้นภาษีเงินได้ โดยสามารถหักรายจ่ายได้ 2 เท่าของเงินเดือนค่าจ้าง
ไทย	60 ปี	

สรุป

นโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุทั่วประเทศต่างได้มีการส่งเสริมและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทั้งนี้ นโยบายการจ้างงานหรือการส่งเสริมผู้สูงอายุนั้นทำให้ผู้สูงอายุก่อให้เกิดรายได้ในระหว่างการดำรงชีวิต ซึ่งไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดรายได้ของผู้สูงอายุเท่านั้น การจ้างงานผู้สูงอายุยังถือว่าเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยของอายุให้สามารถอยู่ร่วมกันได้และเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุถูกตัดออกจากสังคมอันเนื่องมาจากเหตุแห่งสภาพร่างกายหรือเหตุแห่งด้านอายุเท่านั้น ทั้งนี้ นโยบายต่าง ๆ ของแต่ละประเทศที่ยกมาข้างต้นถือได้ว่าเป็นประเทศที่ในอดีตประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการผู้สูงอายุ แต่ในปัจจุบันกลับได้มีการออกกฎหมายพร้อมทั้งนโยบายในการจัดการผู้สูงอายุในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของสังคม เช่น ในประเทศญี่ปุ่นได้มีการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุตามความถนัดหรือความชอบของตนเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการสร้างกิจกรรมที่เกิดประโยชน์หลังเกษียณอายุจากงานประจำ โดยมีศูนย์ในการจัดหางานประจำอยู่ทุกจังหวัดมีเจ้าหน้าที่ในการจัดหางานของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ ส่วนประเทศสิงคโปร์และสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุทำงานต่อไป กฎหมายฉบับนี้มีมาตรการบังคับห้ามไม่ให้มีการเลิกจ้างเนื่องจากอายุเป็นสำคัญ จึงเห็นได้ว่าหากอายุ 60 ปี หรือ 65 ปีตามคำนิยามการเกษียณอายุก็ยังสามารถที่จะทำงานต่อไปได้หากผู้สูงอายุมีศักยภาพที่จะสามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ แต่ในประเทศไทย การจ้างงานผู้สูงอายุนั้นยังถือว่าไม่มีเพียงมาตรการในการจูงใจให้สถานประกอบการจ้างผู้สูงอายุให้กลับเข้าสู่สถานประกอบการโดยสถานประกอบการนั้นสามารถนำค่าจ้างผู้สูงอายุมาลดหย่อนภาษี ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางการจ้างงานผู้สูงอายุเพื่อกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยที่

นโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา ที่ยกมาดังกล่าวข้างต้นถือได้ว่ามีเอกลักษณ์ในการจัดการดูแลผู้สูงอายุ อีกทั้งแต่ละประเทศเป็นแม่แบบที่ดีในการถอดบทเรียน (Best Practice) ในการจัดการดูแลผู้สูงอายุที่ประเทศไทยสามารถถอดบทเรียนได้ เมื่อย้อนมาวิเคราะห์การส่งเสริมนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการจัดการสูงอายุในประเทศไทยจะเห็นได้ว่ามีเพียงมาตรการจูงใจภาคเอกชนที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุแต่ยังไม่ได้มีนโยบายอื่นเป็นนโยบายในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถทำงานในสถานประกอบการหรือสามารถทำงานในภาครัฐต่อไปได้ หากเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกาเป็นต้น โดยประเทศเหล่านี้มองที่ศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ ที่ให้ผู้สูงอายุสามารถทำงานต่อไปได้จนกว่าตัวของผู้สูงอายุไม่สามารถทำงานในปัจจุบันต่อไปได้ หากประเทศไทยนั้นสามารถลดจำกัดในด้านอายุของผู้ปฏิบัติงานจะถือได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมในสังคมผู้สูงอายุและยิ่งเป็นกว่านั้นถือได้ว่าเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในการปฏิบัติไม่เป็นธรรมด้านอายุตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (2560). ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ ฉบับที่ 290. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2560 จาก <https://www.rd.go.th/publish/kormor/newlaw/dg290.pdf>.
- ชลิต สวัสดิ์ผล . (2563). นโยบายการทำงานและการจ้างงาน นโยบายการทำงานและการจ้างงานผู้สูงอายุ : ข้อเสนอแนะบางประการ. ผู้ตรวจการแผ่นดิน, 27 (1) 117-132.
- ชัย โสสุวรรณจินดา. (2556). บทบาทขององค์การนายจ้างต่อปัญหาในสังคมผู้สูงอายุ. วารสารเกษมบัณฑิต, 14(1) 75-84.
- นันทวรรณ ช่างคิด และพรทิพย์ ทวีพงษ์. (2563). มูลค่าผลิตภาพแรงงานผู้สูงอายุของจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 15(2) 165-179.
- พรรัตน์ แสงหาญ. (2561). การจ้างงานผู้สูงอายุในธุรกิจโรงแรมภาคตะวันออกของประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร, 15(2) 131-157.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 130 ก หน้า 1-15 (31 ธันวาคม 2546).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Akhavan, M. & Vecchio, G. (2018). Mobility and Accessibility of the Ageing Society. Defining Profiles of the Elderly Population and Neighbourhood. TeMA-Journal of Land Use, Mobility and Environment, 2(Special Issue), 9-22.

- Cavico, F. J. & Mujtaba, B. G. (2012). Discrimination and the aging American workforce: Legal analysis and management strategies. *Journal of Legal Issues and Cases in Business*, 1(5), 1-41.
- Clark, R. L. et al. (2015). Retirement transitions in Japan. *Public Policy & Aging Report*, 25(4), 129-131.
- _____. (2008). Older workers and national productivity in Japan. *Population and Development Review*, 34(1), 257-274.
- Edmond, C. (2019). Elderly people make up a third of Japan's population – and it's reshaping the country. Retrieved January 21, 2021, from <https://www.weforum.org/agenda/2019/09/elderly-oldest-population-world-japan%20rising>
- Harigane, M. et al. (2009). Aging at work in Japan's Silver Human Resource Center. *Jpn J Gerontol*, 31(1), 32-8.
- Hirschmann, R. (2020). Aging population of Singapore - statistics & facts. Retrieved January 10, 2021, from <https://www.statista.com/topics/5821/ageing-population-of-singapore>
- Mathur, A. & Kasper, H. (2019). Application of the life course paradigm to the study of financial solvency and financial satisfaction in later life: A comparative study of American and Dutch elderly consumers. *Journal of Global Scholars of Marketing Science*, 29(4), 409-422.
- Ministry of Manpower. (2017). Responsible re-employment. Retrieved January 28, 2021, from <https://www.mom.gov.sg/employment-practices/re-employment>.
- OECD. (2015). *Back to Work: Japan: Improving the Re-employment Prospects of Displaced Workers*, Back to Work, OECD Publishing, Paris. Retrieved January 21, 2021, from <https://doi.org/10.1787/9789264227200-en>
- Saldarriaga, S. M. (2017). Flaming Fifties and beyond: An International Comparison of Age Discrimination Laws and How the United States Could Improve the Laws for Elderly Women. *The Elder Law Journal*, 25(1), 101-132.
- Salm, M. (2010). Subjective mortality expectations and consumption and saving behaviours among the elderly. *Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d'économique*, 43(3), 1040-1057.
- Shibata, H. (2013). Working should be well-being or not? *Sentaku*, 39(1), 92-93.

- United Nations. (2019). World Population Prospects 2019. Retrieved January 10, 2021, from https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/popfacts/PopFacts_2019-6.pdf
- Urban Institute. (2020). The US Population Is Aging. Retrieved January 10, 2021, from <https://www.urban.org/policy-centers/cross-center-data-warehouse/what-202000020and202040>.
- Yu-Mi, J. (2019). An Analysis of the Senior Employment Program of Geumkang Senior Welfare Center in Changwon Based on BROL(Blended Return On Investment). Retrieved January 10, 2021, from <https://www.dbpia.co.kr/Journal/articleDetail?nodeId=NODE09282628>

การศึกษาและบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหาร
ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ศึกษากรณี
ระยะเวลาในการกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐ*

EDUCATION AND ENFORCEMENT EXECUTIVE MEASURES IN ANTI -
CORRUPTION ACT, B.E. 2008 CASE STUDY THE TIMING OF
ALLEGATIONS OF GOVERNMENT OFFICIALS

พัทธนันท์ นาสวน

Phatthanan Nasuan

ธานี วรภัทร์

Thanee Voraputr

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: phatthanan0906@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐตามพระบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 และบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการเข้าร่วมกระบวนการสืบสวนสอบสวนคำกล่าวหานับแต่เริ่มต้น 2) เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขหลักเกณฑ์การกำหนดระยะเวลาในการรับคำกล่าวหาตามพระบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 และบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการสืบสวนสอบสวนคำกล่าวหา การศึกษาดังกล่าวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการทุจริตคอร์รัปชัน เมื่อได้ข้อมูลจึงนำบทกฎหมายที่มีความผิดลักษณะเดียวกันมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อแก้ไขบทกฎหมายที่มีความบกพร่องและขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ จากการวิจัยพบว่า 1) ตามพระบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 มีการกำหนดระยะเวลาไม่ได้สัดส่วนกับพฤติการณ์ในความเป็นจริง ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกลงโทษเป็นจำนวนมาก อีกทั้งไม่มีการให้อำนาจพนักงานอัยการในการเข้าร่วมพิจารณาคำกล่าวหาแต่อย่างใด 2) จากปัญหาผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนว

* Received 5 March 2021; Revised 15 March 2021; Accepted 27 March 2021

ทางแก้ไขโดยนำบทกฎหมายที่มีการบัญญัติในความผิดลักษณะเดียวกันในต่างประเทศมาเป็นหลักในการพิจารณา โดยบทกฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่มีการกำหนดระยะเวลาที่ยาวนานและเหมาะสมกับพฤติการณ์ความร้ายแรง และเสนอให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการเข้าร่วมสืบสวนสอบสวนคำกล่าวหา นับแต่เริ่มต้น ตลอดจนสามารถค้นหาข้อเท็จจริง และให้คำปรึกษาแนะนำแก่พนักงานสอบสวนเพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปอย่างถูกต้องสมควรตามกฎหมาย

คำสำคัญ: ระยะเวลากล่าวหา, การทุจริต, เจ้าหน้าที่รัฐ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the problem of determining the time frame for allegations of government officials under the Administrative Measures Act 2008 on the Prevention and Suppression of Corruption, and the role and authority of public prosecutors in participating in the investigation process of allegations since the beginning. 2) To propose guidelines for amending the criteria for determining the time to receive allegations under the Administrative Measures in the Prevention and Suppression of Corruption B.E. The study was a qualitative research. By studying the relevant documents and inquiring about the corruption experts When the information was obtained, the law with the same offense was analyzed and compared to correct the flawed and ineffective law. According to the research, it was found that 1) According to the Administrative Measures for Prevention and Suppression of Corruption In 2008, the period was not proportional to the actual circumstances. This resulted in a large number of offenders being released from punishment. In addition, the public prosecutor is not authorized to participate in considering allegations in any way. 2) From the problem, the student would like to propose a solution by taking the law which is made in the same offense in foreign countries as the basis for consideration. Most of the foreign laws are long and suitable for serious circumstances. And proposed the prosecutor to have the power to participate in the investigation of the allegations from the beginning. As well as being able to find facts and give advice and advice to the inquiry official so that the process is lawful.

Keywords: Period of Allegations, Corruption, Government Officials

บทนำ

การทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเกิดจากการใช้อำนาจในทางมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือพวกพ้อง ถือเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายให้แก่หน่วยงานและประเทศชาติอย่างมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือสังคม การดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่รัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญในการปราบปรามและแก้ไขเพื่อมิให้เกิดการคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่อง โดยในต่างประเทศได้เล็งเห็นถึงปัญหาจึงได้มีการจัดการประชุมสมัชชาขององค์กรสหประชาชาติถึงปัญหาการทุจริต และมีข้อมติที่ 55/61 ลงวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 2002 โดยความเห็นชอบให้มีคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อศึกษาและจัดทำร่างอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดกรอบความร่วมมือทางกฎหมายและเป็นการกำหนดมาตรฐานระดับสากลในการร่วมกันต่อต้านการทุจริต (สำนักการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2551) อีกทั้งสาระสำคัญของเนื้อหายังครอบคลุมมาตรการในการต่อต้านการทุจริตอย่างเป็นระบบ นอกจากองค์การสหประชาชาติที่มีข้อบังคับที่เป็นมาตรการสากลแล้วนั้น ในแต่ละประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้มีการออกกฎหมายอันเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันไว้เป็นการเฉพาะ อาทิเช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศออสเตรเลีย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน โดยทั้ง 3 ประเทศมีการกล่าวถึงลักษณะความผิด การบวนการตรวจสอบ มาตรการในการลงโทษ ตลอดจนการกำหนดอายุความในการร้องเรียนหรือการฟ้องร้องคดีต่อศาล

นอกจากนานาประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญถึงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในภาครัฐแล้ว ประเทศไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญเช่นเดียวกัน โดยในบทกฎหมายอาญา (พิชัย นิลทองคำ, 2552) มีการบัญญัติถึงลักษณะของการกระทำความผิดกรณีการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้มีการออกกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 (ฉบับที่ 1), 2542) และจัดตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักในการตรวจสอบการแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวไประยะหนึ่งปรากฏว่า การแก้ไข้ปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตกลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (สุรพล นิตไกรพจน์และคณะ, 2546) เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้จัดตั้งองค์กรของฝ่ายบริหารขึ้นตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 (พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 (ฉบับที่ 1), 2551) โดยมีชื่อว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐหรือสำนักงาน ป.ป.ท. เพื่อทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบ ใต้สวนหาข้อเท็จจริงและดำเนินคดีอันเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้บริหารระดับสูงและข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้อำนวยการกอง อย่างไรก็ตาม

คณะกรรมการ ป.ป.ท. คงไม่สามารถรับเรื่องร้องเรียนได้เสียทุกเรื่อง เพราะจะส่งผลให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีภาระงานที่มากเกินไปจนสมควร จึงได้มีการกำหนดเงื่อนไขในการรับเรื่องร้องเรียนไว้ใน มาตรา 26 และมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 จากเงื่อนไขจะเห็นได้ว่าการกำหนดระยะเวลาในการรับคำกล่าวหาหรือระยะเวลาที่สามารถร้องเรียนเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการทุจริตคอร์รัปชันไว้เป็นระยะเวลา 5 ปีนับแต่วันเกิดเหตุไปจนถึงวันกล่าวหา ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกลงโทษเป็นจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ, 2551)

สาเหตุสำคัญที่เล็งเห็นว่าระยะเวลาเพียง 5 ปีก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากปัจจุบันการทุจริตมีรูปแบบที่หลากหลายจนเกิดความซับซ้อนเพราะมีการเอื้ออำนวยด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ยิ่งยากต่อการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อีกทั้งหากผู้ที่ร้องเรียนหรือกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐเป็นประชาชนซึ่งพบเห็นการกระทำผิดหรืออาจเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการเรียกรับสินบนหรือเป็นผู้ที่ถูกบังคับขู่เข็ญจากการใช้อำนาจในทางที่ผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ การที่จะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อกำกล่าวหาถึงการกระทำความผิดจำต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควร ด้วยเหตุที่กล่าวมานั้นหากว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการพิสูจน์ทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐอาจไม่รับไว้พิจารณาได้

เพื่อให้เห็นถึงข้อมูลสถิติของคดีที่หลุดพ้นจากการนำขึ้นพิจารณาและลงโทษผู้กระทำความผิด ผู้ศึกษาได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ที่มีมติไม่รับไว้พิจารณาเนื่องจากเป็นเรื่องที่ล่วงเลยระยะเวลาที่กำหนด โดยแยกเป็นรายปี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ., 2563) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สถิติที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติไม่รับไว้พิจารณา ตามมาตรา 27(2) แห่งพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ปี พ.ศ. 2551 - 2560

ระยะเวลา (พ.ศ.)	จำนวน (เรื่อง)
2555	4
2556	2
2557	12
2558	5
2559	4
2560	10

นอกจากระยะเวลาในการรับคำกล่าวหาถึงการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐแล้วนั้น ตามบทกฎหมายดังกล่าวยังพบว่าการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคำกล่าวหาเพื่อเข้าสู่กระบวนการหาข้อเท็จจริงถึงการกระทำความผิดมีเพียงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานหรือคณะกรรมการ ป.ป.ท. เท่านั้นที่มีอำนาจในการพิจารณา เมื่อแล้วเสร็จจึงส่งให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่โปร่งใสและไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่ได้รับความเสียหาย

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องทำวิจัยในเรื่องนี้เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 กรณีการกำหนดระยะเวลาการร้องเรียนเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการทุจริตหรือกระบวนการสืบสวนสอบสวนคำกล่าวหาของเจ้าหน้าที่สำนักงาน ป.ป.ท นับแต่เริ่มรับซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขในการพิจารณารับคำกล่าวหา เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐตามพระบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 และบทบาทอำนาจของพนักงานอัยการในการเข้าร่วมดำเนินการสืบสวนสอบสวนนับแต่เริ่มรับคำกล่าวหา
2. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขหลักเกณฑ์การกำหนดระยะเวลาในการรับคำกล่าวหาตามพระบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 และบทบาทอำนาจของพนักงานอัยการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร โดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนวิทยานิพนธ์ที่มีการศึกษาถึงการทุจริตคอร์รัปชัน นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้สอบถามข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐหรือสำนักงาน ป.ป.ท. โดยได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวมถึงสถิติคดีที่ไม่สามารถรับไว้พิจารณาได้เนื่องจากเป็นเรื่องที่ล่วงเลยมาแล้วเกิน 5 ปี นับแต่วันเกิดเหตุจนถึงวันกล่าวหาตามพระบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 เมื่อได้ข้อมูลจึงนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความบกพร่อง และดำเนินการเสนอแนวทางในการแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. การกำหนดระยะเวลาเพียง 5 ปี ตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ถือเป็นปัญหาต่อหน่วยงานหรือผู้ที่ได้รับ

ผลกระทบจากการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชาและผู้ร้องเรียนเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา หากมีการร้องเรียนก็อาจถูกกลั่นแกล้งด้วยวิธีการต่าง ๆ จากผู้บังคับบัญชาได้ และหากผู้ที่ร้องเรียนหรือกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐเป็นประชาชนซึ่งพบเห็นการกระทำความผิดหรืออาจเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการเรียกรับสินบนหรือเป็นผู้ที่ถูกบังคับขู่เข็ญจากการใช้อำนาจในทางที่ผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ การที่จะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อกกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐจำเป็นต้องใช้เวลานานพอสมควร อีกทั้งบางกรณีก็มีเทคโนโลยีเื้ออำนวยการกระทำการทุจริต ทำให้ยิ่งเป็นการยากในการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะนำคดีขึ้นสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะหากว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการพิสูจน์ทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐอาจไม่รับไว้พิจารณาก็ได้ อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงการให้อำนาจพนักงานอัยการกลับพบว่าไม่ได้มีการให้เข้าร่วมสืบสวนสอบสวนคำถามกล่าวหาแต่อย่างใด มีเพียงอำนาจในการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. พิจารณาแล้วว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกกล่าวหามีความผิดแล้วเท่านั้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่โปร่งใส เนื่องจากมีเพียงคณะกรรมการ ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ป.ป.ท. เท่านั้นที่มีอำนาจในการพิจารณา

2. จากปัญหาดังกล่าวจึงควรแก้ไขบทบัญญัติเรื่องระยะเวลาในการรับคำถามกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ให้มีระยะเวลายาวนานขึ้น โดยอาศัยบทกฎหมายที่มีการกำหนดเช่นเดียวกันมาเทียบเคียง เพื่อให้ผู้ที่ต้องการเอาผิดกับเจ้าหน้าที่รัฐสามารถรวบรวมพยานหลักฐานที่เพียงพอต่อการพิจารณาได้ และในกรณีบทบาทพนักงานอัยการควรกำหนดให้พนักงานอัยการสามารถในการพิจารณาหรือเป็นผู้กำกับดูแลการสอบสวนกระบวนการรับคำถามกล่าวหาถึงการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอกในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

อภิปรายผล

1. จากการวิจัยพบว่า การทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐถือเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อประเทศชาติอย่างมหาศาล และการจะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษก็ถือเป็นเรื่องที่จะปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากในปัจจุบันวิธีการทุจริตมีความหลากหลายเนื่องด้วยเทคโนโลยีที่เื้ออำนวยการกระทำความผิดมีความซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งการทุจริตที่มีเจ้าหน้าที่รัฐในตำแหน่งระดับสูงหรือผู้มีอิทธิพลให้การช่วยเหลือ ทำให้ยิ่งเป็นการยากที่จะค้นหาพยานหลักฐานให้เพียงพอต่อการพิสูจน์ความผิดให้ทันระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ นอกจากนี้การกำหนดระยะเวลาที่เท่าเทียมกันตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหาร

ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2551 ไม่ว่าความผิดนั้นจะร้ายแรงมากน้อยเพียงใด ซึ่งส่งผลให้ไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำบางอย่างมีความร้ายแรงและจำเป็นจะต้องมีพยานหลักฐานที่มากพอหากมีระยะเวลาที่สั้นเกินไปก็จะไม่สามารถรวบรวมได้ทันช่วงเวลาที่กำหนด เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้กระทำความผิดก็จะหลุดพ้นจากการถูกลงโทษเป็นจำนวนมาก จากปัญหาดังกล่าวมีนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นให้คดีทุจริตไม่มีอายุความโดยมองว่าในทางหลักการและทางปฏิบัติสามารถแก้ไขได้เพียงเพิ่มประโยคกำหนดให้ยึดระยะเวลาหรือไม่มีอายุความลงไปในมาตราที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการกำหนดเวลาใช้ความรุนแรงหรือค่าความเสียหายเป็นตัวชี้วัดในการลงโทษ (พลเดช ปิ่นประทีป, 2556) อีกทั้งประเทศไทยเป็นสมาชิกของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่ทุกประเทศต้องยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ในการบัญญัติกฎหมาย โดยในอนุสัญญามีการกำหนดไว้ว่าทุกประเทศจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาหรืออายุความในความผิดฐานทุจริตที่ยาวนานเพื่อให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ความร้ายแรง ดังนั้นบทกฎหมายของไทยจึงควรแก้ไขให้เป็นไปตามอนุสัญญาโดยยึดอายุความคดีทุจริตให้ยาวนานกว่าปกติหรือทำให้คดีเหล่านี้ไม่มีอายุความ (มานะ นิมิตรมงคล, 2556) นอกจากประเด็นดังกล่าวเมื่อศึกษาโดยเชิงลึกยิ่งทำให้เห็นว่าบทกฎหมายไม่มีการให้อำนาจพนักงานอัยการในการเข้าร่วมพิจารณาคำกล่าวหาหรือเข้าไปร่วมทำการไต่สวน สอบสวนนับแต่เริ่มคดีแต่อย่างใด ซึ่งทำให้เห็นว่าพนักงานอัยการอาจจะไม่ทราบถึงข้อเท็จจริงทั้งหมด เนื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานและพิจารณาเพียงฝ่ายเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อหลายฝ่าย อาทิ ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาหรือหน่วยงานที่ได้รับความเสียหาย เนื่องด้วยหากเป็นเรื่องของพวกเขาฟ้องหรืออาจเป็นบุคคลที่มีการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันอยู่ก่อนแล้ว อาจทำให้เกิดความไม่โปร่งใสในกระบวนการสอบสวนเพื่อดำเนินคดี

2. จากปัญหาข้างต้นผู้ศึกษาจึงขอนำหลักกฎหมายของต่างประเทศที่มีการบัญญัติถึงความผิดในลักษณะเดียวกันมาเป็นแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่อง โดยอาจนำหลักกฎหมายของรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลียที่มีการกำหนดให้สามารถฟ้องร้องคดีได้ตลอดเวลา หากคดีนั้นมีการกำหนดอัตราโทษไว้อย่างสูง โดยเมื่อพิจารณาจากบทกฎหมายแล้วความผิดกรณีการทุจริตถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงการลงโทษจึงอยู่ในเกณฑ์ที่จะดำเนินคดีได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลา (Parliament of Australia, 2016) หรืออาจนำหลักกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาเป็นแบบอย่าง เนื่องจากเป็นประเทศที่มีการใช้ระบบประมวลกฎหมายในการบัญญัติบทลงโทษผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับประเทศไทยเพียงแต่การกำหนดระยะเวลาของอายุความมีการพิจารณาจากอัตราโทษเป็นหลักในการตัดสิน โดยการกระทำใดที่มีความรุนแรงอายุความฟ้องร้องก็จะกำหนดให้มีระยะที่ยาวนาน (สำนักอัยการสูงสุด, 2552) นอกจากนี้ยังสามารถนำหลักกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนมาปรับใช้ได้ เนื่องด้วยเป็นอีกประเทศที่มีการใช้ระบบประมวลกฎหมายในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด อีกทั้งมี

การบัญญัติไว้เป็นที่แน่นอนตายตัว โดยกรณีระยะเวลาหรืออายุความคดีทุจริตมีการกำหนดไว้ อย่างสูงถึง 30 ปี (คณะกรรมการกำกับดูแลแห่งชาติด้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ, 2561) หากนำ หลักกฎหมายดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบจะทำให้บทกฎหมายที่มีการบังคับใช้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและอาจทำให้สถิติของผู้กระทำความผิดที่จะหลุดพ้นจากการลงโทษลด น้อยลง อีกทั้งหากมีระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานความผิดพลัดในการนำข้อมูลที่ไม่ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐขึ้นกล่าวหาลดน้อยลงอีกด้วย เนื่องจากผู้ กล่าวหาใช้เวลาในการกลั่นกรองข้อมูลที่แสดงถึงพฤติการณ์ความผิด ซึ่งอาจส่งผลให้ กระบวนการพิจารณาเกิดความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นอกจากกรณีระยะเวลาในการกล่าวหาแล้วนั้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนวทางแก้ไขบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการโดยอาศัยบทกฎหมาย ของต่างประเทศเช่นเดียวกัน เนื่องจากพบว่าโดยส่วนใหญ่มีการให้พนักงานอัยการมีบทบาทใน การมีส่วนร่วมพิจารณาคำกล่าวหา ถึงแม้ประเทศออสเตรเลียจะไม่ได้ให้อำนาจในการสอบสวน โดยตรงแต่สามารถให้คำปรึกษา แนะนำแก่พนักงานสอบสวนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดย ถูกต้อง อีกทั้งเมื่อพิจารณาอำนาจพนักงานอัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสพบว่า มีอำนาจในการ ที่จะค้นหาข้อเท็จจริง ทำให้มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง นอกจากนี้ในส่วนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ยังมีการให้อำนาจพนักงานอัยการ กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินคดีอาญาของรัฐ ตลอดจนสามารถทำการสอบสวนและ ดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาทั้งหมดได้อีกด้วย (ชาติ ชัยเดชสุริยะ, 2556) จากการพิจารณา หากพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 มีการนำหลักกฎหมายข้างต้นมาแก้ไขอำนาจพนักงานอัยการให้มีบทบาทเพิ่มมา ขึ้น จะส่งผลให้กระบวนการสอบสวนเกิดความโปร่งใส และการดำเนินการสอบสวนเป็นไปใน ทิศทางที่ถูกต้องตามกฎหมายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากพนักงานอัยการมีความเชี่ยวชาญในข้อ กฎหมายและมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอกในการปฏิบัติหน้าที่ มากกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ท. หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการและปราบปรามการ ทุจริตในภาครัฐ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การทุจริตเป็นความผิดที่มีลักษณะเฉพาะอันแตกต่างไปจากความผิดประเภทอื่น เนื่องจากมีความซับซ้อนและการค้นหาพยานหลักฐานไม่สามารถกระทำได้ง่ายเพราะส่วนใหญ่ พยานหลักฐานมักอยู่กับผู้กระทำความผิด และผู้กระทำความผิดมักจะชำนาญในเรื่องดังกล่าวดีที่สุด อีกทั้งในปัจจุบันมีเทคโนโลยีเอื้ออำนวยต่อการกระทำความผิด ยิ่งเป็นไปได้อย่างต่อการรวบรวม พยานหลักฐาน ดังนั้นปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐถือเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายอย่าง มหาศาลให้กับนานาประเทศทั่วโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ทำให้ ความพยายามในการแก้ปัญหาการทุจริตทั้งในระดับรัฐบาล และองค์กรระหว่างประเทศจึง

มากขึ้น จากการพิจารณาพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 อันเป็นบทกฎหมายที่มีการตราไว้เป็นการเฉพาะเพื่อป้องกันและปราบปรามการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของประเทศไทยกลับพบความบกพร่องเมื่อเทียบเคียงกับบทกฎหมายอื่นที่มีการบัญญัติถึงความผิดในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ กรณีระยะเวลาในการกล่าวหาตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ พ.ศ. 2551 ที่มีการกำหนดระยะเวลาเพียง 5 ปี ถือว่ามีความเหลื่อมล้ำในการตักเตือนกฎหมายอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งยังเกิดความไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ที่ได้กำหนดให้อายุความมีระยะเวลานานขึ้น นอกจากกรณีระยะเวลาแล้วนั้นในส่วนของพนักงานอัยการก็ไม่ได้ให้อำนาจในการเข้าร่วมพิจารณาคำกล่าวหา หรือเข้าร่วมในการสืบสวนหาข้อเท็จจริงแต่อย่างใด ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในความไม่โปร่งใสของกระบวนการพิจารณา เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ศึกษาจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขบทกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมสามารถป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสม จากการศึกษาจึงขอเสนอแนะให้นำบทกฎหมายที่มีความผิดในลักษณะเดียวกันและมีการกำหนดระยะเวลาที่ยาวนานและเหมาะสมกับความร้ายแรงของพฤติกรรมมาเทียบเคียง เพื่อให้ผู้ที่ต้องการเอาผิดกับเจ้าหน้าที่รัฐสามารถรวบรวมพยานหลักฐานที่เพียงพอต่อการพิจารณาได้ และในกรณีอำนาจของพนักงานอัยการอาจกำหนดให้สามารถพิจารณาและเป็นผู้กำกับดูแลการสอบสวนกระบวนการรับคำกล่าวหาถึงการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในตัวบทกฎหมายและมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอก

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการกำกับดูแลแห่งชาติดิสารณรัฐประชาชนจีน. (2561). การตีความกฎหมายการกำกับดูแลของสาธารณรัฐประชาชนจีน. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2562 จาก http://www.ccdi.gov.cn/djfg/fgsy/201806/t20180629_174760.html
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2556). สารานุกรมฉบับสรุปความองค์การอัยการใน 195 ประเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: วารสารอัยการ.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 1). (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก หน้า 38 (23 กันยายน 2562).
- พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 (ฉบับที่ 1). (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 21 ก หน้า 17 (9 สิงหาคม 2562).

- พลเดช ปิ่นประทีป. (2556). นักวิชาการหนุนเต็มข้อกฎหมาย ให้คดีทุจริตไม่มีอายุความ. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.isranews.org/thaireform/thaireform-slide/25891-028833.html>
- พิชัย นิลทองคำ. (2552). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 - 6 ประมวลกฎหมายอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อทตยา มิเลนเนียมพิมพ์.
- มานะ นิมิตมงคล. (2556). นักวิชาการหนุนเต็มข้อกฎหมาย ให้คดีทุจริตไม่มีอายุความ. เรียกใช้เมื่อ 2562 สิงหาคม 19 จาก <https://www.isranews.org/thaireform/thaireform-slide/25891-028833.html>
- สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2551). สรุปสาระสำคัญอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. (2551). พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ พ.ศ. 2551. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2562 จาก <https://www.pacc.go.th/index.php/home/index>
- _____. (2563). สถิติที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. มีมติไม่รับไว้พิจารณา ตามตรา 27(2) แห่งพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตพ.ศ. 2551 ปี พ.ศ. 2551 - 2560. ใน เอกสารขอความอนุเคราะห์ข้อมูล ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2563 เลขเอกสารที่ ปป 0004/8662. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ.
- สำนักอัยการสูงสุด. (2552). การเปรียบเทียบอายุความของกฎหมายต่างประเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักอัยการสูงสุด.
- สุรพล นิติไกรพจน์และคณะ. (2546). คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2562 จาก https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Economics/Foreignbribery45th/Report/c0

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา: ศึกษากรณีการแถลงข่าวต่อสาธารณชน*

LEGAL MEASURES CONCERNING PROTECTION OF THE ACCUSED'S RIGHT: A CASE STUDY OF PRESS CONFERENCE TO MASS MEDIA

บุรสิทธิ์ ดันตสุทธิกุล

Burasit Tantasuttikul

ธานี วรภัทร์

Thanee Vorputr

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: burasit.tanta@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ทำการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในประเทศไทยศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศในการแถลงข่าวต่อสาธารณชน 2) เสนอแนวทางทางปรับปรุงกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ตลอดจนวิธีการและแนวทางการแก้ไขที่ได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในการแถลงข่าวต่อสาธารณชน เป็นรูปแบบการวิจัยทางเอกสาร และการศึกษาถึงเรื่องสิทธิที่ผู้ต้องหาควรจะได้รับเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เกี่ยวกับการนำตัวผู้ต้องหาแถลงข่าวต่อสาธารณชนภายหลังการจับกุมของตำรวจ ผลการศึกษาค้นพบว่าต้องห้ามมิให้มีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวและสิทธิมนุษยชน ยกตัวอย่างในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นจะมีกฎหมายบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจและสื่อมวลชนเช่น สหรัฐอเมริกาจะมีแนวทางของ Bill of Right เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ ABA Standard fair trial and free press สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีวางหลักและมีบทลงโทษ ภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถึงแม้ประเทศไทยจะมี ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 เรื่อง “การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2556” ทางปฏิบัติยังพบเห็นการแถลงข่าวที่ต้องห้ามที่เป็นการละเมิดสิทธิ ข้อเสนอแนะให้เพิ่มข้อบังคับบทลงโทษไว้ในกฎหมายสารบัญญัติเช่น ประมวลกฎหมาย

* Received 7 March 2021; Revised 16 March 2021; Accepted 28 March 2021

อาญาเรื่องหมิ่นประมาท มาตรา 328 ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาเรื่องการสอบสวน มาตรา 134 และร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน มาตรา 37

คำสำคัญ: คุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา, แกล้งข่าวต่อสาธารณชน, สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาบริสุทธิ์

Abstract

The objectives of this research article were to 1) to study and analyze the concept of legal measures to protect the accused's right in Thailand, comparing them with foreign countries in a public press release 2) to propose a way to improve the protection law. Right of the accused As well as methods and corrective measures that have been treated against the accused in the public press release. It is a documentary research format. The results revealed that the United States of America and Federal Republic of Germany both have law as a norm to control the operation of police officers and the press. The United States of America hold the principle of Bill of Right, human dignity and ABA standard fair trial and free press as a measure or federal suggestion for the police officer, in which each state can choose to operate. The Federal Republic of Germany has the measure and the legal punishment familiar to the USA. Although Thailand has the regulation of royal Thai police title 30 "the news publishing or interviewing or spreading pictures to the press and making public relation media B.E. 2556" to be as the standard, in practice, such standard is sometimes ignored because the regulation of royal Thai police title 30 is only a domestic measure of royal Thai police, and there appears to be no legal punishment to prohibit press conference in which right to privacy and human right are violated, either. According to the suggestions, there should be the addition of provisions specifying punishments in the substantive laws, for instance, Thai Penal Code Section 328, Thai Penal Code concerning the investigation Section 134 and the amendment of the Media Freedom Protection and Ethical Promotion Draft Bill Section 37.

Keywords: Accused's Right, Press Conferences, Presumption of Innocence

บทนำ

สิทธิความเป็นส่วนตัว (right to privacy) ถือเป็นสิทธิมนุษยชน (กุลพล พลวัน, 2538) ขั้นพื้นฐาน (human right) ประการหนึ่งที่เกิดมาจากความจำเป็นที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจึงส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างสังคมกับสมาชิกของสังคมโดยในสังคมนั้น ๆ ย่อมต้องมีการบัญญัติกฎเกณฑ์ขึ้นมาบังคับแก่สมาชิกของสังคมและสมาชิกของสังคมก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติกฎเกณฑ์นั้น ๆ แต่ทั้งนี้โดยธรรมชาติของสมาชิกของสังคมนั้น ย่อมมีกิจกรรมบางอย่างที่โดยธรรมชาติแล้วบุคคลอื่นของสังคมไม่ควรก้าวล่วงเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งก็คือ “ความเป็นส่วนตัว” (privacy) ซึ่งความเป็นส่วนตัว เป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดโดยไม่ต้องกระทำให้ใด ๆ เพื่อให้ได้มาถือได้ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมี ดังนั้นบุคคลทุกคนจึงมี “สิทธิ” (right) ที่จะทำการป้องกันมิให้บุคคลอื่นล่วงละเมิดต่อความเป็นส่วนตัวหรือเรียกว่า “สิทธิความเป็นส่วนตัว” (right to privacy) ในปัจจุบันได้มีการบัญญัติให้ความคุ้มครองในระดับองค์การระหว่างประเทศไม่ว่าจะปรากฏอยู่ในรูปแบบปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 12 (กรมองค์การระหว่างประเทศกระทรวงการต่างประเทศ, 2551) “บุคคลย่อมไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสาร หรือไม่อาจถูกลบลู่ในเกียรติยศชื่อเสียง บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองโดยกฎหมาย ต่อการล่วงละเมิดสิทธิเช่นนั้น” หรือกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on civil and Political Rights) ข้อ 16 (สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ, 2509) หรืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (Convention on the rights of the child) ที่กำหนดมาตรฐานสากลทางกฎหมายให้นานาประเทศได้ตกลงร่วมกันเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเด็กให้ได้มาตรฐานตามสิทธิขั้นพื้นฐานโดยได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในข้อ 16 ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นอยู่ส่วนตัว ในประเทศไทยได้ปรากฏชัดเจนเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2534 และมีการบัญญัติปรับเปลี่ยนเนื้อหาและขอบเขตการให้ความคุ้มครองรับรองสิทธิความเป็นส่วนตัวเรื่อยมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับล่าสุดคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ในมาตรา 32 เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดย่อมส่งผลให้กฎหมายลำดับรองต้องทำการยึดถือปฏิบัติโดยจะขัดหรือแย้งไม่ได้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 5 ดังนั้นสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นสิทธิอันได้มีการรับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงถือเป็นการรับรองว่าการรุกร้าอันเป็นการละเมิดในสิทธิความเป็นส่วนตัว (violation of the right to privacy) เป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ (public interest) โดยในปัจจุบันได้มีคำพิพากษากฎีกาที่ 4893/2558 ทำการพิพากษารับรองสิทธิความเป็นส่วนตัวที่มีอาจถูกละเมิดได้ปัจจุบันบทบัญญัติดังกล่าวอยู่ใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 32 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2) บัญญัติว่า “ผู้ต้องหา หมายความว่าบุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล” โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 วรรคสอง “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ดังนั้นตราบไต่ที่ยังมิได้มีคำพิพากษาของศาลย่อมต้องถือว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์” ซึ่งการกระทำต่อผู้ต้องหาที่ถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์เกิดจากการละเมิดสิทธิจากบุคคลสองกลุ่มที่เป็นส่วนสำคัญต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่ต้องป้องกันสิทธิของตนภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญและเพื่อที่จะให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนการกระทำที่มีการละเมิดต่อผู้ต้องหาโดยบุคคลสองกลุ่มนั้นคือ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2549) 1) เจ้าพนักงานตำรวจการกระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาผู้ที่ได้รับการคุ้มครอง (คณิต ณ นคร, 2529) ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญโดยการนำตัวผู้ต้องหามาตั้งโต๊ะแถลงข่าวต่อสาธารณชน โดยอาศัยช่องว่างของกฎหมายเพื่อแสดงถึงผลงานในการทำงาน แต่อย่างไรก็ดีการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำซึ่งขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง 2) สื่อมวลชน การกระทำโดยสื่อมวลชนผู้ซึ่งร่วมกันกับเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งสื่อมวลชนนั้นกระทำการในฐานะของผู้เผยแพร่ข่าวสาร แต่ในการแถลงข่าวนั้นด้วยวิธีการหรือการนำเสนอรูปแบบใดก็ตามเมื่อมีการตั้งโต๊ะแถลงข่าวและถูกเผยแพร่โดยสื่อมวลชน (เดโช สมศรีธนาเดช, 2557) เป็นการชี้นำผู้รับชมหรือประชาชนถึงการทำผิดของผู้ต้องหารายนั้นซึ่งแท้จริงแล้วผู้ต้องหาภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญยังได้รับความคุ้มครองว่าเขายังเป็นผู้บริสุทธิ์หากยังมิได้มีการพิสูจน์ความผิดและตัดสินโดยกระบวนการยุติธรรม เมื่อมีการเผยแพร่ที่ละเมิดสิทธิของบุคคลผู้ซึ่งได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกันกับทุกคนจึงเป็นการละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง เช่นเดียวกัน โดยการชี้เป้า นำเสนอ หรือ โจมตี ให้ผู้ต้องหาถูกตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้วทั้งที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ความผิด

การคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องหาในเรื่องดังกล่าวได้มีการให้ความคุ้มครองในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 76 ที่บัญญัติว่า “เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมเด็กหรือเยาวชน หรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีหรืออนุญาตให้มีหรือยินยอมให้มีการถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดเว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน” มาตรา 130 (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (ฉบับที่ 1), 2553) ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือ เยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวน

ของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่น รู้จักตัว ชื่อตัว หรือชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการ กระทำความผิด หรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น” (วรรคสอง) “ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดย ได้รับอนุญาตจาก ศาลหรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ” โดยที่ได้มีการ กำหนดบทลงโทษแก่ผู้ทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวไว้ในมาตรา 192 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่า ฝืนมาตรา 130 มาตรา 136 หรือมาตรา 153 ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่ เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” การคุ้มครองสิทธิของเยาวชนที่มีบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อคุ้มครองครองนั้นทำให้การละเมิดสิทธิผู้ต้องหาที่เป็นเยาวชนไม่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ดี เยาวชนตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้รับความคุ้มครองไม่รวมถึงผู้ต้องหาที่บรรลุนิติภาวะ แล้วพ้นจากสถานะเยาวชนจึงไม่ได้รับความคุ้มครองและยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายรับรอง ไว้เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ถูกกระทำละเมิดโดย เจ้าพนักงานตำรวจ และ สื่อมวลชน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีแนวทางการแก้ปัญหาเรื่องดังกล่าวโดยได้มีการมีการ ออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556) ว่าด้วยประมวล ระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 30 การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2556 และคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 465/50 เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลง ข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (แก้ไข เพิ่มเติมและบันทึกข้อความที่ 0011.24/72 เรื่องกำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการแถลงข่าว) รวมถึงกรณีของสื่อมวลชนการกระทำความผิดกล่าวซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิผู้ต้องหาเป็นไปในทาง เดียวกัน เมื่อพิจารณาแล้วจึงเห็นว่ากฎและข้อบังคับที่องค์กรสื่อมวลชนใช้กันนั้นมีเพียง จริยธรรมแห่งวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ พ.ศ.2553 ข้อ 6 “วิทยุและโทรทัศน์ต้องนำเสนอ หรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อ ประโยชน์แห่งสาธารณะ และไม่ละเมิดสิทธิและ เสรีภาพของผู้อื่น” (สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์, 2555) ซึ่งเป็นเพียงแนวทางปฏิบัติและ กำหนดให้สื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่ของตนเองโดยไม่ละเมิด อย่างไรก็ตามการออกระเบียบ สำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 30 การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2556 แต่ในทางปฏิบัติแล้วหาได้เป็นผลไม่เพราะไม่ได้มี บทลงโทษที่ชัดเจนไว้ว่าหากเจ้าพนักงานตำรวจฝ่าฝืนละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาจะโดนลงโทษเช่น ไรและรวมถึงมีข้อยกเว้นไว้ว่า “เว้นแต่ในกรณีที่เป็นประโยชน์สาธารณะ” ให้ขออนุญาต เช่นนี้ แล้วความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายจึงด้อยลงไป เมื่ออาชีพสื่อมวลชนการแข่งขันในสาย งานและอาชีพมีมากจึงต้องแข่งกับเวลาหรือผลประโยชน์ซึ่งข้อกำหนดที่จะสามารถเป็น

หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาจากสื่อมวลชนนั้นไม่มีปรากฏหรือบัญญัติไว้ ซึ่งมีเพียงแนวทางที่กำหนดไว้ให้ปฏิบัติตามหากสื่อมวลชนใดมีความเข้าใจจึงปฏิบัติตามจรรยาบรรณ หากสื่อมวลชนใดไม่มีจรรยาบรรณนี้ก็จะเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ต้องหาได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในประเทศไทยศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศในการแถลงข่าวต่อสาธารณชน
2. เพื่อเสนอแนวทางทางปรับปรุงกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ตลอดจนวิธีการและแนวทางการแก้ไขที่ได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในการแถลงข่าวต่อสาธารณชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร โดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนวิทยานิพนธ์ที่ซึ่งมีการศึกษาถึงเรื่องสิทธิที่ผู้ต้องหาควรจะได้รับเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเกี่ยวเนื่องด้วยเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียม และอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญา วิधिพิจารณาความอาญา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

ผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่ามาตรการในการปฏิบัติกับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการนำตัวมาแถลงข่าวต่อสาธารณชนในปัจจุบัน การกระทำไปส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดจากความยินยอมเป็นเพียงแต่การนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามาแถลงข่าวต่อสาธารณชนนั้นเล็งเห็นแต่เพียงประโยชน์ขององค์กรด้านเดียว ซึ่งหากมองในมุมของตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแล้วเขานั้นต้องอยากให้ศาลหรือคณะลูกขุนนั้นได้พิสูจน์ก่อนด้วยการปราศจากอคติและเป็นไปอย่างเป็นธรรมแน่นอน หรือในอีกทางหนึ่งคือการแจ้งว่าและทำเสมือนว่าเขานั้นเป็นคนกระทำความผิดแน่แท้ทั้งที่ยังไม่ได้มีการพิสูจน์ความผิดและยังไม่ได้รับการพิพากษาว่าเขากระทำความผิดเลย ทำให้เกิดความเกลียดชังต่อผู้ต้องหาที่ถูกนำตัวมาแถลงข่าวต่อสาธารณชน

ในประเทศไทยมีเพียงแต่กฎระเบียบข้อบังคับภายในของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการให้ข่าวหรือนำตัวผู้ต้องหาแถลงข่าวต่อสาธารณชนกล่าวคือ ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 เรื่อง “การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2556” ข้อ 1.2.4 เป็นระเบียบการไว้สำรวจเจ้าหน้าที่รัฐหรือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติและในส่วนของสื่อมวลชนก็มีเพียงจริยธรรมแห่งวิชาชีพข่าววิทยุ

และโทรทัศน์ พ.ศ.2553 ข้อ 6 “วิทยุและโทรทัศน์ต้องนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อ ประโยชน์แห่งสาธารณะ และไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น” มิได้มีสถานะในทางกฎหมายเป็นเพียงกฎระเบียบบังคับภายในองค์กรของสื่อมวลชนเท่านั้นมีอากบังคับและลงโทษกับผู้กระทำละเมิดหรือฝ่าฝืนได้

2. จากปัญหาดังกล่าวมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองการละเมิดสิทธิผู้ต้องหาที่กระทำโดยสื่อมวลชนนั้นผลที่เกิดขึ้นคือไม่มีมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาว่าจะไม่เป็นการกระทำละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวที่เผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวของผู้ต้องหาอย่างให้เห็นชัดเจนในปัจจุบันนี้การที่เจ้าพนักงานตำรวจและสื่อมวลชนละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ใช่เพียงการที่เจ้าพนักงานและสื่อมวลชนเป็นผู้กระทำเพียงอย่างเดียว แต่ผลกระทบเมื่อเผยแพร่ยังส่งผลให้บุคคลอื่นได้มีการละเมิดสิทธิในอันไม่อาจควบคุมได้เช่นกัน เพื่อลดความเสียหายหรือป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาโดยอาศัยการเปรียบเทียบจากกฎหมายของต่างประเทศโดยนำบทบัญญัติของกฎหมายที่มีมาตรการที่เกี่ยวกับผู้ที่กระทำละเมิดไว้โดยชัดแจ้งรวมถึงบทกฎหมายดังกล่าวมีบทลงโทษเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดก่อนที่จะเกิดขึ้นเช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัวสิทธิเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาสิทธิเขาจะกระทำเช่นไรเกี่ยวกับร่างกายของเขาก็ได้และรวมถึงป้องกันมิให้มีการเหยียดหยามซึ่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาควรได้รับสิทธิการคุ้มครองชื่อและความเป็นส่วนตัวของตัวเองเช่นกัน

อภิปรายผล

1. จากการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาบริสุทธิ์พวามีการวินิจฉัยของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ คดีหมายเลขดำ 743/2552 หรือคดีหมายเลขแดง 1737/2553 (เดช สมศรีธนาเดช, 2557) มีคำพิพากษาว่าให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติชดเชยค่าเสียหายให้แก่โจทก์ฐานละเมิดเป็นเงิน 30 ล้านบาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี ข้อเท็จจริงปรากฏว่า “เป็นการจับกุมผู้ต้องหาผิดตัวและมีการแถลงข่าวทำให้โจทก์มีการเสื่อมเสียชื่อเสียง อันเป็นการเสียหายต่อตำรวจ และสมควรมีมาตรการในเรื่องการแถลงข่าว และการเผยแพร่ภาพที่กระทบต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง และ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” การพิพากษาของคดีนี้ทำให้เกิดบรรทัดฐานและมาตรการแถลงข่าวขึ้นเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แต่อย่างไรก็ดีหลังจากมีมาตรการในการควบคุมการแถลงข่าวออกมาแล้ว ปัญหาเรื่องนี้ก็ยังมีการกระทำต่อเนื่องอยู่เรื่อย ๆ จึงควรยึดนำหลักปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เช่นเดียวกับการคุ้มครองสิทธิตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาบังคับใช้เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองในเรื่องความเท่าเทียมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มิให้ถูกประณามหรือประจาน (วรรณโชค ไชยสะอาด, 2559) ของตัวผู้ต้องหาด้วยเหตุที่หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาบริสุทธิ์นั้นเป็นหลักการพื้นฐานที่มีไว้เพื่อคุ้มครองผู้ต้องหา ไม่ใช่แค่ในประเทศไทย แต่หลักนี้เป็นหลักสากลที่นำมาใช้กันทั่วโลก

2. จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงนำกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในรูปแบบเดียวกันเพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายไทยคือ Civil Law ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีวิธีการดำเนินคดีอาญานั้นอำนาจในการสอบสวนทั้งหมดจะตกไปอยู่ที่พนักงานอัยการ (ธานี วรภัทร์, 2553) และฐานะของเจ้าพนักงานตำรวจจะเป็นเพียงผู้ช่วยในการสืบสวนเท่านั้นแต่ทั้งนี้ภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนีนั้นมีบัญญัติไว้เกี่ยวเนื่องด้วยการสามารถเผยแพร่รูปภาพของผู้ต้องหาไว้ว่ากระทำได้หากไม่มีทางอื่นใดที่ดีกว่าในการตามจับตัวผู้ต้องหาให้ได้ ตามมาตรา 131b (ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร่วมกับมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ประเทศไทย, 2560) แต่ไม่ได้มีบัญญัติเกี่ยวกับการแถลงข่าวไว้เช่นกันและพนักงานรัฐของประเทศเยอรมนีก็มีฝ่าฝืนการกระทำเพราะการฝ่าฝืนของพนักงานรัฐ ประชาชนสามารถที่จะฟ้องร้องต่อศาลได้หากพนักงานรัฐกระทำละเมิดต่อตนเองอีกทั้งในประเทศเยอรมนีให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัวประเทศเยอรมนีจะเรียกว่า สิทธิในบุคลิกภาพ การที่แนวทางปฏิบัติตามกฎหมายของตำรวจในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาโดยการนำตัวผู้ต้องหาแถลงข่าวนั้นไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในทางปฏิบัติแต่อย่างใดแต่เพียงแต่การกระทำเช่นนั้นของเจ้าพนักงานตำรวจเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลงานซึ่งจะสอดคล้องไปกับการกระทำของสื่อมวลชนที่ทั้งสองหน่วยงานทำร่วมกันซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งได้ถูกคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญอาศัยช่องว่างของกฎหมายหรือกฎระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในกรณีอ้างถึงการเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ แต่แท้จริงแล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวผู้ต้องหานั้นหากเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดภายหลังเมื่อได้พิสูจน์ความผิดตามกระบวนการพิจารณาคดีแล้วนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดสิทธินี้มิสามารถเรียกคืนได้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นแม้กระทั่งถึงบุคคลรอบข้างของผู้ต้องหาก็ก็นั่นเพราะแท้จริงแล้วหลักกฎหมายที่เป็นสากลของต่างประเทศหรือแม้แต่ในไทยเองให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์และการที่นำตัวเขาแถลงข่าวต่อสาธารณชนจึงเป็นการชี้หน้าและตอกย้ำให้ประชาชนผู้ที่รับข่าวสารปักใจเชื่อได้ว่าผู้ต้องหานั้นคือผู้กระทำความผิดแล้วเป็นแน่แท้

ในส่วนของเรื่องการกระทำละเมิดโดยสื่อมวลชนเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศการคุ้มครองเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาในเยอรมนีมีบทบัญญัติถือเอาตามประมวลแพ่งและพาณิชย์เยอรมนี มาตรา 823 (Carmen, V. S., 2013) และ 826 กล่าวคือการละเมิดทั่วไปจะเข้าเกณฑ์ของมาตรา 823 ที่ละเมิดในสิทธิของบุคคลอื่นและในมาตรา 826 ซึ่งมีหลักว่า “บุคคลใดโดยจงใจก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น โดยการที่ฝ่าฝืน ศีลธรรมอันดี จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น” การที่บทบัญญัติของประเทศเยอรมนีให้ความสำคัญคุ้มครองเรื่องสิทธิไว้ครอบคลุมทุกเรื่องนี้เป็นที่ยืนยันได้ดีในการห้ามกระทำของสื่อมวลชนที่อาจจะกระทำละเมิดแก่ผู้ต้องหาได้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับคดีในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนซึ่งเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เป็นอย่างมากว่าการพิจารณาคดีจะสิ้นสุดในชั้นตอนนี้หากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพและยอมรับมีบทบัญญัติของกฎหมายในการคุ้มครองเรื่องสิทธิเสรีภาพ การคุ้มครองชื่อเสียงเกียรติยศรวมไปถึงคุ้มครองข้อมูลความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องหาไม่ให้ถูกเปิดเผยได้ในชั้นสอบสวนและไม่ให้ปฏิบัติกับผู้ต้องหาว่าเสมือนว่าเขานั้นได้กระทำความผิดไว้อย่างชัดเจนมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง และแนวทางการแก้ปัญหาโดยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาที่มีการใช้หลัก ABA Standards relating to fair trial and free Press (American Bar Association, 2013) ในการควบคุมสื่อมวลชนเป็นหลักสำคัญให้เจ้าหน้าที่ยึดถือในการปฏิบัติเป็นแนวและมีขึ้นเพื่อแก้ปัญหาสำหรับการให้ข่าวในคดีอาญาของเจ้าหน้าที่รัฐรวมทั้งจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าวป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาซึ่งการห้ามนี้เป็นการห้ามเด็ดขาดเมื่อมีการห้ามเด็ด (Signorelli, W. P., 2011) ขาดว่าห้ามกระทำในการให้ข่าวไม่เกิดขึ้นการเผยแพร่โดยผ่านการแถลงข่าวต่อสาธารณชนจึงไม่เกิดขึ้นตามไปด้วยเราจึงไม่พบเห็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ว่าอย่างไรก็ตามเขายังคงเป็นผู้บริสุทธิ์ได้รับความคุ้มครองตามหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิดจนกว่าจะถูกพิพากษาและปฏิบัติเสมือนว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิดแล้วมิได้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 วรรคสอง ต้องกระทำอยู่บนหลักความยุติธรรมซึ่งต้องกระทำให้อุทวิการอำนวยความยุติธรรมกับตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาด้วยเนื่องจากเขานั้นยังถูกสันนิษฐานไว้ว่าไม่มีความผิดจะเป็นการกระทำที่เคารพซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาตามหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่บุคคลทุกคนมีเท่าเทียมกันเป็นความสำคัญยิ่งในวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลทุกคน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานว่าด้วยเรื่องความเท่าเทียมกันซึ่งบุคคลทุกคนพึงมีและพึงได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญซึ่งสิทธิเหล่านี้รวมถึงผู้ต้องหาที่ควรจะได้รับเช่นกันมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้บังคับต้องอยู่ภายใต้หลักนี้ขณะเดียวกันรัฐจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อบังคับเพื่อนำให้คนทุกคนปฏิบัติตามเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดในสิทธิของบุคคลอื่นด้วย สิทธิความเป็นส่วนตัวก็เช่นกันหากถูกละเมิดโดยการเผยแพร่ข้อมูลความเป็นส่วนตัวแล้วผลกระทบที่ตามมาไม่ว่าจะเป็นวาทะแห่งความเกลียดชังที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องหาผู้ซึ่งยังมิได้ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิด การจะกลับคืนสู่สังคมหลังจากที่ถูกกล่าวหาแล้วนั้นไซ้คงเกิดเป็นรอยแผลที่ยากจะลบเลือนโดยการถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิดไปก่อนเนื่องมาจากการแถลงข่าวต่อสาธารณชนซึ่งก็เป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องหาด้วย การกระทำละเมิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือสื่อมวลชนโดยการประจานหรือหยามเกียรติในชื่อเสียงของผู้ต้องหานั้นที่ได้กระทำกันอยู่ในปัจจุบันฝ่าฝืนบทบัญญัติหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา

เป็นการกระทำที่มีอาจถือเอาผลประโยชน์ของหน่วยงานของตนเองเป็นสำคัญการ
 ประชาสัมพันธ์โดยวิธีนี้เป็นความผิดที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิความเป็น
 ส่วนตัวของผู้ที่ต้องหามากกว่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะยิ่งโดยเฉพาะคดีที่เป็นคดีร้ายแรง
 เป็นคดีที่มีความสนใจจากประชาชนมาก ๆ เจ้าหน้าที่รัฐและสื่อมวลชนมักจะละเลยถึงการก้าว
 ล่วงสิทธิของบุคคลอื่นการจำกัดสิทธิในการดำเนินการในส่วนการแถลงข่าวนี้จึงมีความสำคัญยิ่ง
 ที่จะพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญที่
 คุ้มครองสิทธิ ข้อเสนอแนะ 1) แก้ไขกฎหมายอาญาในเรื่องบทลงโทษเกี่ยวกับกรณีเจ้าพนักงาน
 ตำรวจกระทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ต้องหาในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกนำตัวมาแถลงข่าวต่อ
 สาธารณชน เพื่อเป็นหลักประกันและการเยียวยาความเสียหายให้กับตัวผู้ต้องหา โดยเพิ่ม
 มาตราลงในประมวลกฎหมายอาญาให้มีความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 328/1
 “ถ้าพนักงานสอบสวนหรือตำรวจจัดให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน มาให้ข่าวแถลงข่าวหรือ
 ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นต่อบุคคลนั้นผู้นั้น
 กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท (วรรคสอง) ในกรณีตามวรรคหนึ่งห้ามนำผู้เสียหาย ผู้ต้องหา
 หรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ พระภิกษุสามเณร นักพรต นักบวช ผู้เสียหายที่
 ถูกล่วงละเมิดทางเพศ มาให้ข่าวแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน รวมตลอดถึงการชี้
 ตัวผู้ต้องหาในลักษณะที่เป็นการเผชิญหน้าต่อสื่อมวลชนทุกแขนง (วรรคสาม) เพื่อประโยชน์ต่อ
 สาธารณชน จะจัดให้มีการแถลงข่าวตามวรรคหนึ่งก็ได้แต่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการ
 (วรรคสี่) ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรานี้ต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี หรือปรับไม่เกินสองแสน
 บาท” 2) เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาได้รับความคุ้มครองสิทธิมากขึ้นควรบัญญัติกฎหมาย
 เพิ่มเติมในส่วนของการสอบสวนคดี ในกฎหมายสารบัญญัติ วิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการ
 การแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนโดยบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรลงไว้ มาตรา 134/.... “ห้ามมิให้นำ
 ตัวผู้ต้องหา หรือพยาน มาแถลงข่าวต่อสาธารณชน ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง และ
 เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะที่อาจจะทำให้เสียหายต่อรูปคดี” 3) แก้ไข
 ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพ
 สื่อมวลชน มาตรา 37 “มาตรฐานกลางที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 26 (2) อย่างน้อย
 ต้องมีเรื่อง ดังต่อไปนี้ (2) การนำเสนอเนื้อหาและข้อมูลข่าวสาร จะต้องตระหนักถึงผลกระทบ
 ต่อบุคคลอื่น และคำนึงถึง สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัว และ
 การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งนี้
 ต้องไม่เป็นการซ้ำเติมผู้ประสบเคราะห์กรรม รวมทั้งหลีกเลี่ยง การนำเสนอเนื้อหาที่ก่อให้เกิด
 ความเกลียดชังกันระหว่างกลุ่มคนในชาติหรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรง ระหว่างกัน”
 เห็นควรในการเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องการนำเสนอข่าวหรือแถลงข่าวลงไปในมาตรานี้โดยเพิ่ม
 อนุมาตราเพื่อให้เป็นข้อบังคับที่แน่นอนเลยว่าห้ามกระทำในกรณีดังกล่าวคือ “การนำเสนอ
 เนื้อหาและข้อมูลข่าวสาร จะต้องตระหนักถึงผลกระทบต่อบุคคลอื่น และคำนึงถึง สิทธิ

มนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัว และการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม และห้ามมิให้มีการแสลงข่าวเกี่ยวกับให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน เกี่ยวเนื่องใน คดีอาญาที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือโทษที่สถานหนักกว่านั้น”

เอกสารอ้างอิง

- กรมองค์การระหว่างประเทศกระทรวงการต่างประเทศ. (2551). ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf>
- กุลพล พลวัน. (2538). พัฒนาการแห่งสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วิทยุชน จำกัด.
- คณิต ณ นคร. (2529). ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายเนติบัณฑิตยสภา.
- เดโช สมศรีธนาเดช. (2557). การทำแผนประทุษกรรมและการแสลงข่าวสื่อมวลชน. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธานี วรภัทร์. (2553). กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (ฉบับที่ 1). (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 72 ก หน้า 39 (22 พฤศจิกายน 2553).
- วรรณโชค ไชยสะอาด. (2559). ห้ามนำผู้ต้องหามาแสลงข่าว = ยกย่องความยุติธรรม. เรียกใช้เมื่อ 2564 กุมภาพันธ์ 20 จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/453172>
- ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร่วมกับมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ประเทศไทย. (2560). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. กรุงเทพมหานคร: ศาลฎีกา.
- สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์. (2555). ระเบียบสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพฯ พ.ศ. 2555 แก้ไขเพิ่มเติม. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://www.thaibja.org/?p=982>
- สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ. (2509). กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2563 จาก <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2556). ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2556. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://saranitet.police.go.th/4577>
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2549). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- American Bar Association. (2013). ABA Standards for Criminal Justice Fair trial and public discourse. NY: ABA Book Publishing.
- Carmen, V. S. (2013). German Civil Code BGB. Retrieved February 20, 2564, from <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>
- Signorelli, W. P. (2011). Criminal law procedure and evidence. Boca Raton Fla: Taylor & Francis.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้
ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20*

CHARACTERISTICS OF TEACHER LEADER ENHANCEMENT PROGRAM
FOR LEARNING MANAGEMENT IN DIGITAL AGE TO DEVELOP
EDUCATION QUALITY UNDER THE SECONDARY EDUCATION
SERVICE AREA 20

วีริยา ภูถาวร

Veeriya Phuthaworn

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

Sutham Thummatasananon

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: veeriya.phu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 2) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เป็นการวิจัยรูปแบบผสมผสาน โดยการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบยืนยันโปรแกรม จำนวน 7 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

* Received 8 March 2021; Revised 17 March 2021; Accepted 28 March 2021

มัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล และ คุณลักษณะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล 2) โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, คุณลักษณะครูผู้นำ, ครูยุคดิจิทัล

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study current and desirable conditions of characteristics of teacher leader enhancement for learning management in digital age to develop education quality under the Secondary Education Service Area 20 and 2) develop characteristics of teacher leader enhancement program for learning management in digital age to develop education quality under the Secondary Education Service Area 20. The research was conducted in mixed methods divided into 2 phases. The sample consisted of 346 teachers selected by satisfied random sampling technique. The target group was 6 teachers from school with best practices and 7 educational experts using purposive sampling method. The percentage, mean and standard deviation were employed to analyze data. The findings of this research were as follows: 1) The overall of current condition of characteristics of teacher leader enhancement for learning management in digital age to develop education quality under the Secondary Education Service Area 20 was at high level and the desirable condition of characteristics of teacher leader enhancement for learning management in digital age to develop education quality under the Secondary Education Service Area 20 was at excellent level. Needs for characteristics of teacher leader enhancement for learning management in digital age to develop education quality by ranking from maximum to minimum following 1) characteristics of digital literacy 2) characteristics of learning management in digital age and 3) characteristics of communication in digital age. 2) The characteristics of teacher leader enhancement program for learning management in digital age to develop education quality under the Secondary

Education Service Area 20 with the overall of the assessment was at highest level and possibility was at high level.

Keywords: Program Development, Characteristics of Teacher Leader, Teacher in Digital Age

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีระบบและกระบวนการผลิตพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยการกำกับและประสาน ให้สถาบัน ที่มีหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) จากสภาพการเปลี่ยนแปลงเป็นสภาพที่ แสดงให้เห็นชัดเจนของการปรับตัวของประเทศไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และการศึกษาเพื่อให้สามารถอยู่รอด และเหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นสังคมแห่งยุคดิจิทัล (Digital Age) ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็วทุกที่ และตลอดเวลาที่สำคัญคือส่งผลให้คุณลักษณะของเด็กเปลี่ยนไป (สุกัญญา แซ่มช้อย, 2561) ครูในยุคการศึกษา 4.0 ต้องมีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี เป็นครูมืออาชีพ พัฒนาสู่การเป็นครูในยุคดิจิทัล โดยออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการกับการทำงาน ดังนั้น ครูผู้สอนในยุคดิจิทัลมีบทบาทไม่ใช่เพียงผู้บรรยายเท่านั้น ครูผู้สอนจะกลายเป็นที่ปรึกษา และให้แนวทางผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาแหล่งทรัพยากรความรู้ที่ต้องการ (จิณณวัตร ปะโคทั้ง, 2561) ครูผู้สอน ต้องเปลี่ยนบทบาท จากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้พร้อมต่อการเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่ ครูไทยจำนวนมากจึงเหมือนถูกปล่อยอยู่อย่างโดดเดี่ยวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2560) การสอนของครูในปัจจุบัน พบว่าครูยังถ่ายทอดความรู้แบบสอนวิชา ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ คือ ขาดภาวะผู้นำ ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน สามารถประเมินลูกศิษย์แต่ละคนได้ว่ามีพื้นฐานความรู้เพียงใด เพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป็น (วิจารณ์ พานิช, 2557)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานขับเคลื่อน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ประชากรวัยเรียนได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างทั่วถึง มีพัฒนาการที่

เหมาะสมตามช่วงวัยอย่างมีคุณภาพ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พร้อมก้าวสู่ประชาคมอาเซียนบนพื้นฐานของความเป็นไทย และส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด และบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะครูจะต้องมีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาอื่นมีสมรรถนะตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหารและจัดการศึกษา สอดรับกับนโยบายแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีความเข้มแข็ง เป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสู่มาตรฐานระดับสากล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20, 2562) จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูซึ่งมีบทบาท และมีภาระหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของครูและสถานศึกษา เพื่อให้ครูได้เสริมสร้างภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ เป็นครูในยุคดิจิทัล เพื่อให้ครูมีรูปแบบแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาคนพัฒนางานด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เป็นการวิจัยรูปแบบผสมผสาน โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จากทั้ง 63 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 3,093 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปรียบเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะครูผู้นำยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 แบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

1. การศึกษา Best Practices เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำยุคดิจิทัล จากโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีหรือครูต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลจากระยะที่ 1 และ การสังเคราะห์แนวทางจากการศึกษา การศึกษา Best Practices มายกร่างโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

2. ตรวจสอบยืนยันโปรแกรมด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลจากการจดบันทึกมาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและครู จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

องค์ประกอบคุณลักษณะครูผู้นำ ในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI ^{Modified}	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล	3.43	.66	ปานกลาง	4.53	.55	มากที่สุด	0.32	1
2. คุณลักษณะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล	3.63	.69	มาก	4.54	.58	มากที่สุด	0.24	3
3. คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	3.58	.69	มาก	4.60	.52	มากที่สุด	0.28	2
รวม	3.54	.59	มาก	4.56	.51	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง คุณลักษณะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

1. ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล และ คุณลักษณะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล ตามลำดับ

2. โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา ประกอบด้วย Module 1 คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล Module 2 คุณลักษณะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล Module 3 คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล 4) กิจกรรมพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาผ่านเครือข่ายออนไลน์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการใช้กระบวนการ PLC 5) การวัดผลและ

ประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม การประเมิน ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล และการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

3. ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ใช้โปรแกรม ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลาง คุณลักษณะด้านการสื่อสาร ยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ครูในยุคปัจจุบันต้องสามารถเป็นผู้กำกับติดตามและคอยให้ความช่วยเหลือผู้เรียน เน้นผู้เรียนให้มีความเป็นผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งครูเองต้องเป็นผู้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่า และหลากหลาย สำหรับสร้างบทเรียน นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้มีการกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยให้ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานและการให้บริการภาครัฐด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ภายใต้แนวคิด การปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2563) แต่ทั้งนี้ก็ยังต้องมีการพัฒนาครูผู้สอนตามยุคสมัย เป็นครูยุคดิจิทัลที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ มีคุณธรรมให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี จันทร์เต็ม ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครู ในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ทวี จันทร์เต็ม , 2561)

สภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมและเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้เพราะ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจดิจิทัล สามารถสื่อสารและออกแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังแนวคิดของ สมิทธิ ดารากร ณ อยุธยา กล่าวไว้ว่า การเข้าใจสื่อและสารสนเทศ และการเข้าใจดิจิทัลเป็นเรื่องของการจัดการศึกษาภาคพื้นฐาน หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึง สหประชาชาติ จึงมุ่งไปที่การพัฒนาครูเป็นหลัก เพราะเชื่อว่าเมื่อเราสามารถพัฒนาครู ซึ่งเป็นคนให้ความรู้ และเป็นผู้สร้างประชากรในชาติได้นั้น ประชาชนในชาติก็จะมีการพัฒนาขึ้นด้วย ถ้าครูผู้ที่เป็นแม่พิมพ์ของชาติขาดความรู้ ความเข้าใจแล้วก็เป็นการยากที่คนในชาติที่ครูและ สถานศึกษาเป็นผู้ผลิตออกมาจะมีความรู้และเข้าใจเหล่านี้ได้ การมีสมรรถนะในการใช้ข้อมูลเพื่อสื่อสารในสังคมดิจิทัล ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการเข้าใจดิจิทัล ที่ทำให้เกิดความคล่องแคล่วทางเทคนิคที่จำเป็นในการใช้งานคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ความเข้าใจสารสนเทศและสามารถประเมินสื่อดิจิทัล เพื่อสามารถนำไปเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งสามารถผลิตเนื้อหาและการ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านเครื่องมือดิจิทัล โดยมีความเข้าใจดิจิทัลขั้นพื้นฐานและขั้นสูง โดยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับ ทักษะการรู้สื่อ การรู้เทคโนโลยี การรู้สารสนเทศ การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น การรู้การสื่อสาร และการรู้สังคม โดยมีความเข้าใจดิจิทัลครอบคลุมมากกว่า ความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ จริยธรรม ทศนคติ สังคม (สมิทธิ ดารากร ณ อยุธยา, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยยศ วันอุทา ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันสมรรถนะภาวะผู้นำครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอยู่ในระดับมากส่วนสภาพสมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในระดับ มากที่สุด (ไชยยศ วันอุทา, 2559)

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล ซึ่งครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ มีทักษะใหม่ ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561) เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล ดังแนวคิดของ นิตยา วงศ์ใหญ่ ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สอน โดยการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การเป็นผู้สอนจำเป็นต้องสร้างเนื้อหาในสื่ออื่น ๆ มากขึ้นเพื่อเป็นช่องทางช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจและแก้ปัญหาได้ (นิตยา วงศ์ใหญ่, 2560) คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

โดยครูมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ใหม่ เพื่อขยายองค์ความรู้ของตนเองตลอดเวลา มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนเองสู่นักเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการเสาะหาและคัดลอกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัยเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้กระจายความรู้และผู้ใช้ความรู้ (จิณฉัตร ปะโคทั้ง, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้กล่าวว่า ครูไทยในยุคศตวรรษที่ 21 มีบทบาทนำด้านการสอน ต้องมีทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพ และสร้างผลงานใหม่ ๆ ครูจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กตามวัยและให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเด็กและเน้นให้เด็กเปลี่ยนจากเป็นผู้รับ กลายเป็นผู้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561) ผู้สอนต้องคำนึงถึงเป้าหมายการเรียนรู้ ลักษณะของเนื้อหาและผู้เรียน โดยเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม จนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยหลักการเรียนรู้ Teach Less, Learn More สอนให้น้อย แต่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้เยอะ ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเต็มที่ (แก้วตา เจื่อนาค, 2560) และคุณลักษณะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัลเป็นรากฐานสำหรับ การคิด การจัดการ และการเชื่อมต่อกับคนอื่น ๆ ในสังคมเครือข่าย ทุกวันนี้ไม่เพียงจำเป็นต้องเข้าใจการบูรณาการความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ยังจำเป็นต้องรู้วิธีการใช้แหล่งสารสนเทศเหล่านั้นเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2559) สามารถใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger, E. ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำยุคดิจิทัลสามารถใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเวลาจริงผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย และไม่เป็น การสื่อสารทางเดียว โดยสามารถประชาสัมพันธ์ หรือรายงานการดำเนินงานต่าง ๆ ผ่านทางช่องทางในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Sheninger, E., 2014)

โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา มี 3 Module ประกอบด้วย Module 1 คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล Module 2 คุณลักษณะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล Module 3 คุณลักษณะด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล 4) กิจกรรมพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาผ่านเครือข่ายออนไลน์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC 5) การวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม การประเมิน ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล และการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้าง

คุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ รูปแบบวิธีการพัฒนาครูของโปรแกรม เป็นการพัฒนาคุณลักษณะครูในยุคดิจิทัล ให้มีความรู้ เจตคติ และทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนที่จะได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล รวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ อันจะช่วยให้ครูมีคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสอดคล้องกับบริบทและความต้องการในสังคมยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์ที ศรีบรรณพิทักษ์ ที่ได้กล่าวว่า รูปแบบการพัฒนาครูควรเป็นรูปแบบการพัฒนาแบบผสมผสานกันระหว่างการพัฒนาแบบนอกเวลาปฏิบัติงาน และการพัฒนาแบบในเวลาปฏิบัติงาน (พงษ์ที ศรีบรรณพิทักษ์ และคณะ, 2561) ซึ่งการพัฒนาครูผู้นำควรเป็นการพัฒนาตนเองด้วยความเชื่อที่ว่า การสร้างภาวะผู้นำต้องมาจากการได้ปฏิบัติจริง มิใช่เกิดจากการเรียนการสอน ซึ่งวิธีการพัฒนาคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของโปรแกรม มีหลักการพัฒนาศักยภาพตามกรอบ 70 : 20 : 10 สอดคล้องกับแนวคิดของ Lombardo, M. M. & Eichinger, R. W. ที่ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพ โดยแบ่งสัดส่วนการพัฒนาด้วยรูปแบบผสมผสาน 70 : 20 : 10 (Lombardo, M. M. & Eichinger, R. W., 1996) ซึ่งการแบ่งสัดส่วนในโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำ ประกอบด้วย ร้อยละ 70 ด้วยวิธีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community) ร้อยละ 20 ด้วยวิธีการพัฒนาด้วยตนเองผ่านเครือข่ายออนไลน์ และ ร้อยละ 10 ด้วยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ โปรแกรมประกอบด้วยองค์ประกอบการสร้างโปรแกรม และการพัฒนาโปรแกรมที่ถูกต้อง สมบูรณ์ ปฏิบัติได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโปรแกรม พร้อมด้วยศึกษาแนวคิด หลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม ดังที่ Barr, M. J. & Keating, L. A. อธิบายขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรม โดยเริ่มด้วยขั้นตอนที่ 1 ขั้นการ ประเมินซึ่งเป็นการประเมินความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการวางแผนด้วยการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และการประเมินผล ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการประเมินหลังการปฏิบัติ (Barr, M. J. & Keating, L. A., 1990) ซึ่งเห็นได้ว่าโปรแกรมที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับ แนวคิดในการศึกษาวิจัย จนสามารถสรุปองค์ประกอบของโปรแกรมได้ 5 ส่วน จึงได้ดำเนินการสร้างโปรแกรมที่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมพัฒนา 5) การวัดผลและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการพัฒนาที่ ออกแบบมาจากการนำองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายใต้บริบทของการ

พัฒนาในแต่ละองค์ประกอบเพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรม อีกทั้งโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 นี้ได้มีการตรวจสอบยืนยันโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่านและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ใช้โปรแกรมอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดากร พลมณี ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบของโปรแกรม ดังนี้ คือ 1) แนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการและกิจกรรมการพัฒนา 5) ประเมินความรู้ ความเข้าใจและความสามารถ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมพบว่าโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สร้างขึ้น โดยรวมมีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (กฤษดากร พลมณี, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล คุณลักษณะ ด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล และ คุณลักษณะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล ตามลำดับ ข้อเสนอแนะทั่วไป 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องมีนโยบายการพัฒนาคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลที่ชัดเจน กำหนดให้ครูทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาตามโปรแกรมนี และกำหนดเป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรมีการจัดระบบการติดตามประเมินผลเป็นระยะและต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร โดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI) 2) สถานศึกษา ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้ดิจิทัลในการทำงาน สนับสนุนด้านงบประมาณให้แก่ครู จัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเป็นระยะและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการ จัดกิจกรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา

และครูผู้สอนได้เกิดความตระหนักในด้านมาตรฐานวิชาชีพ โดยพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล รูปแบบ เทคนิค วิธีการศึกษาด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ และใช้กระบวนการ PLC นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ครูสามารถเลือกโปรแกรมหรือหลักสูตรการอบรม เพื่อพัฒนาตนเองตามความสนใจและความถนัด 3) ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมความสำเร็จให้กับผู้เรียน ควรได้รับการพัฒนา สร้างความตระหนักแก่ครูให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันเสริมสร้างและพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล และใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนา ศักยภาพของผู้เรียน โดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI) และ สภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลข้อเสนอแนะ ในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัล เพื่อให้สถานศึกษาได้มีรูปแบบและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป 2) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการ จัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลในรูปแบบอื่น ๆ โดยมีวิธีการพัฒนาหรือกิจกรรมเสริมสร้างที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กฤษฎากร พลมณี. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและ การจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- แก้วตา เจื่อนาค. (2560). การออกแบบการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21. ใน เอกสารประชุม วิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมวันที่ 28 - 29 กันยายน 2560. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. จังหวัด อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ไชยยศ วันอุทา. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- ทวี จันทรเต็ม. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การจัดการเรียนรู้ ของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

- นิตยา วงศ์ใหญ่. (2560). แนวทางการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของดิจิทัลเนทีฟ. วารสารวิชาการ Veridian E - Journal, Silpakorn University, 10(2), 1630-1642.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ. (2561). การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง สำหรับประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). ความเป็นผู้นำทางการศึกษา.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2561). เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2563 จาก ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะอย่างไร: <https://www.truelookpanya.com/blog/content/68571/-blog-teaartedu-teaart-teaarttea->.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). วิถีสรางการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- สมิทธิ ดารากร ณ อยุธยา. (2561). Digital Literacy, รู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสำหรับผู้บริหารยุคดิจิทัล. วารสารสมาคมนักบริหารโรงพยาบาลแห่งประเทศไทย, 1(1), 31-40.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. (2562). เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2563 จาก พันธกิจ (Mission): [https://sesa20.thai.ac/home/info/4/พันธกิจ%20\(Mission\)](https://sesa20.thai.ac/home/info/4/พันธกิจ%20(Mission))
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2563). เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก กรอบแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา: https://otepc.go.th/th/content_page/item/2928-4-2563.html
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2559). เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2563 จาก การรู้ดิจิทัล (Digital literacy): <https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/142-knowledges/2632>
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Barr, M. J. & Keating, L. A. (1990). Introduction: Elements of Program Development: Developing Effective Student Services Program. San Francisco: Jossey - Bass.
- Lombardo, M. M. & Eichinger, R. W. (1996). The Career Architect Development Planner. Minneapolis: Lominger.
- Sheninger, E. (2014). Digital leadership: changing paradigms for changing times. Thousand Oaks, CA: Corwin.

การพัฒนาแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอน
ของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1*
THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL ADMINISTRATORS
COMPETENCY MANAGEMENT MODEL OF ELECTRICAL
PROFESSIONAL TEACHERS IN INSTITUTE OF VOCATIONAL
EDUCATION SOUTHERN REGION 1

ชุตติชัย ทองมีขวัญ

Chutichai Thongmeekwan

ภารดี อนันต์นาวิ

Paradee Anannawee

พงศ์เทพ จิระโร

Pongthep Jiraro

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University, Thailand

E-mail: chutichai.t@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาแบบฯ 3) พัฒนาแบบฯ 4) ศึกษาประสิทธิผลของแบบฯ การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงพัฒนา และกระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาแบบฯ ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาแบบฯ และขั้นตอนที่ 4 ศึกษาประสิทธิผลของแบบฯ ผลการวิจัยพบว่า แบบฯ ประกอบด้วย มี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1องค์ประกอบของสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน ของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 มี 5 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านสมรรถนะการจัดการการเรียนรู้ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ โดยใช้กระบวนการบริหารด้วยวงจรการควบคุม

* Received 9 March 2021; Revised 18 March 2021; Accepted 29 March 2021

คุณภาพ ส่วนที่ 2 คือ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะ การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การเตรียมโครงการพัฒนาสมรรถนะและออกแบบวิธีการพัฒนาสมรรถนะ การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ การประเมินผลและผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากนำผลการพัฒนาไปใช้ ซึ่งได้มีการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก ส่วนความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สมรรถนะผู้บริหาร, การเรียนการสอน, สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the current condition and the desirable condition of the development of the model competency of administrators in the teaching and learning management of the electrician professional teachers 1 2) study the development of the model 3) develop the model 4) study the effectiveness of the model This study uses a development research methodology and a mixed research process, with a 3 - step research process comprising one step: study current conditions. And desirable conditions of administrators in teaching and learning management of professional electrician teachers, Vocational Education Institute, Southern Region 1 Step 2 Study the model development plan Step 3 Develop the model and the process 4. Study the effectiveness of the model. The results of the research showed that the model consisted of 2 parts: Part 1, the components of the executive's competency in teaching and learning management. There are 5 aspects of vocational school teachers in the Southern Region 1, namely leadership competencies. Strategic management Learning management competencies Team work Moral competencies Ethics and Code of Conduct By using the quality control cycle management process, the second part is the electrician teacher competency development process, including the analysis of the need for competency. Setting goals and objectives Preparation of performance development projects and designing competencies development methods Performance Development Evaluation of results and impacts after development results are applied. Which has assessed the feasibility of the model Very level the suitability was at the highest level.

Keywords: Administrators Competency Management, Instructional, Institute of Vocational Education Southern Region 1

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงมีแนวนโยบายให้กับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 คือ “การอาชีวศึกษากับการพัฒนาประเทศ” โดยกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาอย่างมาก อีกทั้งรัฐบาลก็มีนโยบายที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นผู้นำในเอเชีย และสามารถแข่งขันได้ระดับโลก ด้วยการลงทุนด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง ซึ่งต้องอาศัยกำลังคนที่มีสมรรถนะและทักษะการทำงานอย่างมีคุณภาพ การอาชีวศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงงานในสาขาต่าง ๆ ให้กับประเทศ เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่สามารถผลิตกำลังคนได้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน (ณัฐพล ทิพสุวรรณ, 2563) ดังนั้นการดำเนินงานของพัฒนาอาชีวศึกษาครบทุกด้าน ตามศักยภาพและความเหมาะสมภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเป็นสำคัญ รวมทั้งมุ่งเน้นพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างเข้มข้น เพราะเป็นทักษะสำคัญในทุกสาขาอาชีพในยุคปัจจุบัน และฝึกฝนอาชีพในส่วนที่เป็นการต้องการเฉพาะในแต่ละสาขาให้มีประสิทธิภาพและมีความยืดหยุ่น ตามความต้องการและความจำเป็นของภาคธุรกิจในแต่ละด้าน (กัลยา โสภณพนิช, 2563)

ผู้บริหารจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารเพื่อให้สอดคล้องกับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง นั่นคือผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำเพื่อให้ผู้ตามมีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุผล (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ, 2541) ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน (ชัยรัตน์ หลายวัชรกุล, 2547) ผู้บริหารทุกระดับต้องมีความสามารถในการสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ ส่งเสริมให้มีระบบประกันคุณภาพอย่างจริงจังไม่ใช้ทำงานเพื่อรายงานเพื่อประเมินตนเองโดยไม่ลงสู่วัฒนธรรมการทำงานอย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2551) ผู้บริหารต้องปฏิบัติงานและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลายระดับ เช่น ผู้บังคับบัญชา ผู้นำชุมชน และต้องปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพ ศรัทธา มีความเป็นผู้นำ จึงจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้ดี (สยามรัฐ กุลประดิษฐ์, 2542)

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 เกิดจากการรวมกลุ่มสถานศึกษาจัดตั้งตามความในมาตรา 13 ของพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2551 ให้จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันของอาชีวศึกษาจังหวัดใต้ฝั่งตะวันออก มีจำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้น 11 แห่ง ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิคชุมพร วิทยาลัยเทคนิค

สุราษฎร์ธานี วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช วิทยาลัยเทคนิคทุ่งสง วิทยาลัยเทคนิคสิชล วิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการต่อเรือนครศรีธรรมราช วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช และวิทยาลัยเทคนิคพัทลุง สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลังเป็นสาขาหนึ่งในวิชาช่างอุตสาหกรรมที่เปิดสอนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ซึ่งนอกจากครูจะต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพช่างไฟฟ้าแล้ว ครูช่างไฟฟ้ากำลังควรที่จะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อจะได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยี นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาช่างช่างไฟฟ้ากำลัง จะต้องมียุคประกอบอื่น ๆ มาช่วยเสริมให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เช่น สื่อการเรียนการสอนจะต้องมีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ควรมีเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน และจะต้องมีเครื่องมือ เครื่องจักรครุภัณฑ์ที่ทันต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถมีทักษะทางด้านวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมเป็นอย่างดี และจะทำให้ศักยภาพทางด้านวิชาชีพช่างช่างไฟฟ้ากำลังของผู้จบการศึกษาสูงขึ้น และมีความสามารถตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้นครูช่างช่างไฟฟ้ากำลังจึงมีบทบาทที่สำคัญมากต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนครูจึงต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อไป (สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1, 2563)

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศและเพื่อบริการไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จในด้านการจัดการการเรียนการสอนต่อไปได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1
4. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบโดยการศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน และมีวิธีการในแต่ละขั้นตอนโดยละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของ สมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ระดับผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้าแผนกช่างไฟฟ้า จำนวน 9 วิทยาลัย ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยมีตำแหน่งและหน้าที่เป็นตัวแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นชั้นภูมิต่าง ๆ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ระดับผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการจำนวน 27 คน และครูหัวหน้าแผนกวิชาช่างไฟฟ้ากำลังจำนวน 7 คน แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 37 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ และ/หรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการยกร่างรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 โดยใช้ผลการวิเคราะห์เอกสาร การสำรวจสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นข้อมูลเพื่อสร้างรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบโดยการตรวจสอบความเป็นไปได้ และความเหมาะสมของรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ระดับผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้าแผนกช่างไฟฟ้า จำนวน 3 วิทยาลัย รวมประชากร 14 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นวิทยาลัยที่ยินดีให้ความร่วมมือในการนำรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ไปทดลองใช้ ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยมีขนาดของสถานศึกษาเป็นตัวแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นชั้นภูมิต่าง ๆ สถานศึกษาขนาดใหญ่ คือ วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช สถานศึกษาขนาดกลาง คือ วิทยาลัยเทคนิคสิชล สถานศึกษาขนาดเล็ก คือ วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1

สมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		PIN _{modified}		อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำ	3.12	0.98	4.72	0.56	0.70	0.61	1
2. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	3.12	0.98	4.72	0.56	0.69	0.62	3
3. ด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้	3.16	0.99	4.73	0.54	0.67	0.60	4
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	3.19	1.00	4.73	0.54	0.66	0.60	5
5. ด้านสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ	3.12	0.98	4.73	0.55	0.69	0.61	2
รวม	3.14	0.99	4.73	0.55	0.68	0.61	

จากตารางที่ 1 พบว่าเมื่อวิเคราะห์การจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยใช้ค่าดัชนี PIN_{modified} พบว่า เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำ รองลงมา ได้แก่ ด้านสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม

ศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 พบว่า การพัฒนารูปแบบด้วย กระบวนการบริหาร และการพัฒนาด้วย PDCA โดยแสดงให้เห็นถึงการใช้องจรคุณภาพมาพัฒนาสมรรถนะการบริหารให้เกิดขึ้น ได้แก่ การวางแผน (Plan) การร่วมกันกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานโดยการวิเคราะห์ สภาพความต้องการ ปัญหา สาเหตุ และความจำเป็น

การปฏิบัติหรือการดำเนินการ (Do) การกำหนดผู้รับผิดชอบ มอบหมายการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่แผนงานกำหนด มีการแบ่งอำนาจหน้าที่การทำงานจัดสรรทรัพยากรภายในองค์การตามความต้องการเหมาะสม จัดโครงสร้างที่ยืดหยุ่น นำการเปลี่ยนแปลงมาพัฒนาการ จัดองค์การให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง การติดตามตรวจสอบหรือการควบคุม (Check) การวิเคราะห์การทำงานสำหรับการตรวจสอบ จัดทำเครื่องมือในการประเมิน การประชุมร่วมกับบุคลากรเพื่อรับฟังความคิดเห็น ชี้แจงจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคในการจัดการองค์การ ให้การช่วยเหลือกำกับดูแล และแนะนำการทำงานแก่บุคลากร และการพัฒนาปรับปรุง (Act) การกำหนดนโยบายและมาตรการการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ และแนวทางการดำเนินงานขององค์การ จัดองค์การ โครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง

2. พัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 โดยรูปแบบฯ มี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน ของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 5 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านสมรรถนะการจัดการจัดการการเรียนรู้ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ โดยใช้กระบวนการบริหารด้วยวงจรการควบคุมคุณภาพ (PDCA Cycle) หรือวงจรเดมมิง (Deming Cycle) ประกอบไปด้วย การวางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ควบคุม (Check) และการดำเนินการ (Action) วงจรการบริหารงานคุณภาพใช้ในการควบคุมและพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง แสดงดังรูปที่ 1 ส่วนที่ 2 คือ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง จำนวน 5 ขั้นตอนประกอบไปด้วย การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะ การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การเตรียมโครงการพัฒนาสมรรถนะและออกแบบวิธีการพัฒนาสมรรถนะ การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ การประเมินผลและผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากนำผลการพัฒนาไปใช้ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1

ด้านสมรรถนะ	กระบวนการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา	กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง
ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำ	1. การฝึกอบรมและสัมมนา 2. ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) 3. การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม 4. การให้คำปรึกษาแนะนำ 5. การมอบหมายงาน	1. การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะ 2. การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ 3. การเตรียมโครงการพัฒนาสมรรถนะและออกแบบวิธีการพัฒนาสมรรถนะ
ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	1. การฝึกปฏิบัติงาน 2. การฝึกอบรมในงาน	4. การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ

ด้านสมรรถนะ	กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ ผู้บริหารสถานศึกษา	กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูวิชาชีพ ช่างไฟฟ้ากำลัง
ด้านสมรรถนะการจัดการจัดการ การเรียนรู้	3. การสร้างชุมชนของการเรียนรู้ 4. การชี้แนะ (Coaching) 5. การให้คำปรึกษาแนะนำ 1. การศึกษาต่อ 2. การศึกษาคูงาน 3. การฝึกอบรมและสัมมนา 4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง 5. การสอนงาน	5. การประเมินผลและผลกระทบที่เกิดขึ้น หลังจากนำผลการพัฒนาไปใช้
ด้านการทำงานเป็นทีม	1. การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม 2. การให้คำปรึกษาแนะนำ 3. ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) 4. การฝึกปฏิบัติงาน 5. การฝึกอบรมในงาน 6. การฝึกอบรมและสัมมนา	
ด้านสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ	1. การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม 2. การให้คำปรึกษาแนะนำ 3. ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) 4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง	

3. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบโดยการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนรู้การสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนรู้การสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ในวิทยาลัยทดลองใช้รูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบ	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำ	4.51	0.20	มากที่สุด	4.73	0.10	มากที่สุด
2. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	4.45	0.35	มาก	4.59	0.25	มากที่สุด
3. ด้านสมรรถนะการจัดการจัดการการเรียนรู้	4.26	0.43	มาก	4.54	0.38	มากที่สุด
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.24	0.48	มาก	4.49	0.39	มาก
5. ด้านสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ	3.98	0.25	มาก	4.06	0.23	มาก
รวมเฉลี่ย	3.97	0.08	มาก	4.59	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าความเป็นไปได้ของรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนรู้การสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ในวิทยาลัยทดลองใช้รูปแบบ ในภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ส่วนความเหมาะสมของรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนรู้การสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบัน

การอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ในวิทยาลัยทดลองใช้รูปแบบในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าผลการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 โดยใช้แบบสอบถาม พบว่าเมื่อวิเคราะห์การจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยใช้ค่าดัชนี PINmodified พบว่า เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำ รองลงมา ได้แก่ ด้านสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับแนวคิดของ กิดานันท์ มลิทอง ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อได้ทราบถึงสภาพและความต้องการที่แท้จริงก็จะสามารถสร้างนวัตกรรมมาใช้เพื่อจะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย ซึ่งอาจมีการทดลองปฏิบัติก่อนแล้วจึงนำไปปฏิบัติจริง (กิดานันท์ มลิทอง, 2557) อย่างไรก็ตาม Hughes, T. P. ให้ทัศนะว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนหน่วยงาน หรือองค์กรนั้น (Hughes, T. P., 1971) Morton, A. แสดงทัศนะคิดว่า เป็นกระบวนการผสมผสานและซับซ้อน (Morton, A., 2013) ทั้งนี้ Porter, A. L. & Rossini, F. A. ได้กล่าวว่า เพื่อการเปลี่ยนแปลงให้ใหม่ขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้เป้าหมายของระบบบรรลุผล (Porter, A. L. & Rossini, F. A., 1983) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรินทร์ จาดเปรม และคณะ รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาสมรรถนะสูง ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่พบว่าสภาพการดำเนินงานตามองค์ประกอบการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาสมรรถนะสูงของโรงเรียนประถมศึกษา ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคือ และด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยนำเข้า ส่วนด้านที่สรุปจากความคิดเห็นคือ ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จซึ่งประกอบด้วยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ (สุรินทร์ จาดเปรม และคณะ, 2564)

แนวทางการรูปแบบพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 พบว่า การพัฒนารูปแบบด้วยกระบวนการบริหาร และการพัฒนาด้วย PDCA มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ให้ทัศนะว่า รูปแบบคือ รูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น อธิบายแผนผัง ไต่อะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้มากขึ้น (ทิศนา ขัมมณี, 2559) อย่างไรก็ตาม สมาน อัสวภูมิ แสดงทัศนะว่า จากการศึกษาตัวอย่างของรูปแบบจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่าไม่ปรากฏ มีหลักเกณฑ์ตายตัวว่ารูปแบบต้องมีย่อประกอบอะไรบ้าง (สมาน อัสวภูมิ, 2559)

ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา รวมทั้งสร้างรูปแบบและก็ไม่มีการกำหนดตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้ เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมติฐานและหลักการของแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบรูปแบบการพัฒนาเป็นวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และสามารถนำเสนอเรื่องราว หรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับ ภายใต้อะกักรอย่างเป็นระบบ (เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2559)

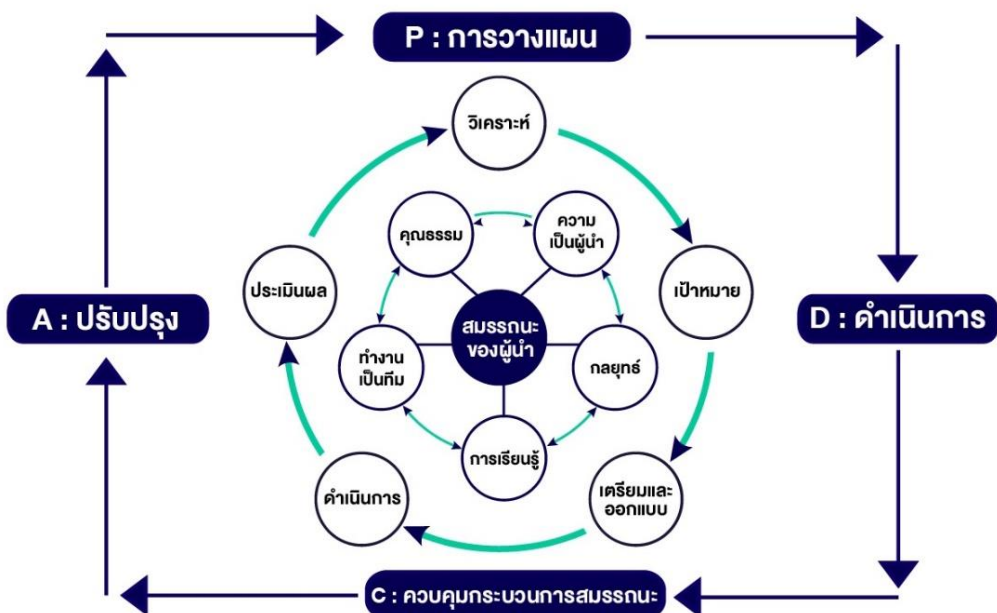
พัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 โดยรูปแบบฯ มี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน ของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 5 ด้าน ส่วนที่ 2 คือ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง จำนวน 5 ขั้นตอน และสอดคล้องในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อย ดังนี้ 2.1) ด้านความรู้ 26 สมรรถนะย่อย 2.2) ด้านทักษะ 24 สมรรถนะย่อย 2.3) ด้านคุณลักษณะ 28 สมรรถนะย่อย 2.4) ด้านแรงจูงใจ 24 สมรรถนะย่อย 2.5) ด้านเจตคติ 28 สมรรถนะย่อย (บุรียักษ์ คุ่มกลาง, 2564) รวมทั้งงานวิจัยของ จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ ในเรื่องรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21 ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมมี 6 ปัจจัย 1) หัวข้อการฝึกอบรมทันสมัย 2) ความต้องการของผู้บริหาร ระดับนโยบายและยุทธศาสตร์ 3) ความต้องการหรือความจำเป็นของครูอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตร 4) ความต้องการของผู้บริหาร 5) ความต้องการของชุมชน สังคม และ 6) ความต้องการด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีของสังคม (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ, 2564)

การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน ของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ในวิทยาลัยทดลองใช้รูปแบบ ในภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner, E. W. ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือการประเมินโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่ต้องการสำรวจละเอียดทางเนื้อหา มากกว่าการทดสอบเชิงสถิติ ซึ่งแนวคิดในการทดสอบและประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการประเมินที่ผู้ทรงคุณวุฒิเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา โดยไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และการตัดสินใจแต่อาจจะมีการผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกัน ตามวิจารณ์ญาณ

ของผู้ทรงคุณวุฒิโดยทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ และคุณภาพของสิ่งที่ต้องการประเมิน เป็นการประเมินที่เป็นความเฉพาะทางต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งผลพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (Eisner, E. W., 1976) สอดคล้องกับการศึกษาของ มานิตย์ นาคเมือง ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านองค์ประกอบโดยรวมของรูปแบบด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ด้านแนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะครูพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (มานิตย์ นาคเมือง, 2559) นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ วสันต์ ปานทอง ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า 1) คุณลักษณะครูเพื่อศิษย์ประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม มีคุณลักษณะ 12 ประการ ด้านการจัดการเรียนรู้มีคุณลักษณะ 15 ประการ ด้านความรู้และทักษะ มีคุณลักษณะ 12 ประการ ด้านเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ มีคุณลักษณะ 5 ประการ และด้านการมีข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะ และทักษะผู้เรียน มีคุณลักษณะ 4 ประการ กระบวนการพัฒนาครูเพื่อศิษย์มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ วินิจฉัยความต้องการจำเป็นจำเป็นจุดประสงค์และขอบข่ายการพัฒนา จำเป็นวิธีการพัฒนา ดำเนินการพัฒนา และประเมินผลการพัฒนา 2) รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ที่สร้างขึ้น มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ เชิงระบบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตน ด้านความรู้และทักษะ และด้านการปฏิบัติงาน ที่ส่งผลไปยังคุณลักษณะและทักษะผู้เรียน กระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน คือ วินิจฉัยความต้องการจำเป็นจำเป็นจุดประสงค์และขอบข่าย จำเป็นวิธีการพัฒนา ดำเนินการพัฒนา ประเมินผลการพัฒนา และระดับการพัฒนา 3 ระดับ ได้แก่ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร และ 3) ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด(วสันต์ ปานทอง, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน
ของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 โดยศึกษาความต้องการจำเป็น โดยใช้ค่าดัชนี PINmodified พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำ รองลงมา ได้แก่ ด้านสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม และนำไปพัฒนารูปแบบฯ โดยมี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน ของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 5 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะความเป็นผู้นำ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านสมรรถนะการจัดการจัดการเรียนรู้ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ โดยใช้กระบวนการบริหารด้วยวงจรการควบคุมคุณภาพ (PDCA Cycle) ส่วนที่ 2 คือ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลัง จำนวน 5 ขั้นตอน โดยมีการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน ของครูวิชาชีพช่างไฟฟ้ากำลังสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ในวิทยาลัยทดลองใช้รูปแบบ ในภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือควร

นำรูปแบบที่ได้จากงานวิจัยไปทดลองใช้ปฏิบัติในแต่ละวิทยาลัยหรือสถานศึกษาในสังกัดของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 รวมทั้ง สถาบันการอาชีวศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ ควรกำกับและติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงในกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ และควรสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับผู้บริหาร เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่สูงสุดสูงในการใช้รูปแบบจากผลงานวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา โสภณพนิช. (2563). ครูกัลยา แกล้งก้าวสู่ปีที่ 2 ชูแนวทาง ทันสมัย เท่าเทียม ยั่งยืน มุ่งสู่การปฏิรูปการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.naewna.com>
- กิดานันท์ มลิทอง. (2557). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: ชวนชม.
- จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(11), 288-301.
- ชัยรัตน์ หลายวัชรกุล. (2547). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. ขอนแก่น: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐพล ทิพสุวรรณ. (2563). ศธ.เร่งยกระดับอาชีวศึกษาไทยสู่ความเป็นเลิศมุ่งผลิตและพัฒนาทุนมนุษย์รองรับตลาดแรงงาน. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.thaitimenews.com/content/17199>
- ทิตินา แหมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุรียรักษ์ คุ่มกลาง. (2564). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(11), 244-258.
- มานิตย์ นาคเมือง. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาคุณูปกต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2559). การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วสันต์ ปานทอง. (2559). รูปแบบการพัฒนาคู่มือเพื่อศิษย์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาคุณูปกต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1. (2563). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 (พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2566). นครศรีธรรมราช: สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1.
- สมาน อัครภูมิ. (2559). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ : แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สยามรัฐ กุลประดิษฐ์. (2542). การใช้อำนาจของผู้บริหารในการบริหารโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2551). มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุรินทร์ จาตเปรม และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา สมรรถนะสูง ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(10), 49-64.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ. (2541). การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Eisner, E. W. (1976). Education connoisseurship and criticism. The Journal of Aesthetic Education, 10(3), 135-150.
- Hughes, T. P. (1971). The Delphi Technique. Paper Presented at The Annual Meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Development. Monterey, CA: May 3-5.
- Morton, A. (2013). Emotion and Imagination. Cambridge, Malden: Polity WETTERGREN, Åsa.
- Porter, A. L. & Rossini, F. A. (1983). Integrated Impact Assessment. New York: Routledge.

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดอาชญาฐานฉ้อโกง*

CRIMINAL PROBLEMS FOR FRAUD

นิติพร มีไพฑูรย์

Nitiporn Meepaitoon

สัณญพงศ์ ลิ้มประเสริฐ

Sanyapong Limprasert

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: nitiporn.meepaitoon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของกฎหมาย ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา ปัญหาอุปสรรคความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา เปรียบเทียบความผิดอันยอมความได้ของกฎหมายในประเทศไทย กับกฎหมายในต่างประเทศ เพื่อค้นหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ในการเปลี่ยนความผิดฐานฉ้อโกงเป็นความผิดต่อแผ่นดิน อันจะเป็นการป้องปราม ให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายมีสภาพบังคับใช้ได้แท้จริง โดยการศึกษา นี้เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยวิจัยจากแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสาร บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ แหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การศึกษา พบว่า การกระทำความผิดอาญาฉ้อโกงในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีการพัฒนา วิธีการรูปแบบในการกระทำความผิด และจำนวนความเสียหายมีจำนวนมาก ซึ่งผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่าควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไข ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยแก้ไข บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดฐานฉ้อโกงจากความผิดอันยอมความได้ให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน โดยการยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 348 เนื่องจากมาตรา 348 บัญญัติให้ “ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 343 เป็นความผิดอันยอมความได้” อันจะทำให้คุณธรรมทางกฎหมายในความผิดฐานฉ้อโกง ที่มุ่งคุ้มครองตัวบุคคลไม่เป็นเรื่อง ส่วนตัว และมีผลทำให้การกระทำความผิดฐานฉ้อโกงนี้มีผลกระทบต่อประชาชนและสังคม ซึ่งรัฐนั้นมีหน้าที่ต้องรักษาไว้ซึ่งคุณธรรมทางกฎหมาย และแก้ไขปรับปรุงการกำหนดอัตราโทษ ของความผิดฐานฉ้อโกง ในส่วนของโทษปรับให้มีอัตราสูงขึ้น อันจะเป็นการยับยั้ง ป้องปราม

* Received 9 March 2021; Revised 20 March 2021; Accepted 31 March 2021

ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดให้เกรงกลัวกฎหมาย และเพื่อให้กฎหมายมีสภาพบังคับใช้ได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ฉ้อโกง, ความผิดอาญาแผ่นดิน, โทษปรับ

Abstract

This article aims to study theoretical concepts. Related researches of the Criminal Code Problems, obstacles, and fraud According to the Criminal Code Compare the compoundable offenses of the laws in Thailand with those of foreign countries. To find ways to amend the Criminal Code To turn the offense of fraud into an offense against the land. This will prevent the offender to fear the law. To make the law truly enforceable This study was a qualitative study. The research was based on concepts, theories, texts, documents, articles, journals, theses, internet sources Both in Thai and foreign languages. The study found that the current criminal offenses There is a growing trend. The methods and patterns of the offense are being developed. And the amount of damage is huge. The study suggests that improvements should be made. In accordance with the current social conditions by amending the provisions of the Criminal Code In an offense of fraud from an offense that can be compounded as a state criminal offense. By repealing the provisions of Section 348 because Section 348 provides “offenses in this section in addition to the offense under Section 343 is a compoundable offense” This will make the legal virtue in the offense of fraud. Aimed at protecting the individual, not being a personal matter and resulting in the offense of fraud having an impact on people and society. Which the state has a duty to uphold legal virtue and revise the determination of the penalty rate for an offense of fraud As for the penalty, the penalty will be adjusted to a higher rate. This will prevent Preventing those who think to commit an offense to fear the law and to make the law truly enforceable.

Keywords: Fraud, Crime, Fine

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบัน มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ประเภทความผิด บทลงโทษ หรืออัตราโทษที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญานั้น ไม่ได้มีการพัฒนาแก้ไขและเปลี่ยนแปลงให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์ในทางด้านสภาพสังคมและสภาพ

เศรษฐกิจของประเทศ ไม่สามารถที่จะลดการเกิดปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้ในปัจจุบัน ผลประโยชน์หรือมูลค่าของทรัพย์สินจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราโทษที่กำหนดไว้ ไม่เหมาะสมกับความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับอันเกิดจากการกระทำความผิดนั้น โดยอัตราโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้น ไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ จากข้อมูลสถิติคดีอาญาจากระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าความผิด ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นมีการกระทำความผิดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีจำนวนคดีความเป็นอันดับหนึ่งของความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และคดีในความผิดฐานฉ้อโกงมีจำนวนคดีที่มีมากรองลงมาจากความผิดฐานลักทรัพย์ สถิติคดีในฐานความผิดที่เกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงนั้นเพิ่มขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มที่ผู้กระทำความผิดจะกระทำความผิดเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี

โดยที่ผ่านมานั้นกฎหมายไม่สามารถที่จะยับยั้งการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินได้ โดยเฉพาะ ในความผิดฐานฉ้อโกงเนื่องจากความผิดฐานฉ้อโกงนั้นเป็นความผิดอันยอมความได้ หากผู้กระทำความผิดได้ชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายแล้ว ผู้เสียหายก็อาจมีการยอมความหรือการถอนฟ้อง ทำให้การดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดยุติลงได้ เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการลงโทษแล้ว บางคดีโทษนั้นมิได้ส่งผลเป็นการยับยั้ง แก่คนทดแทน ช่มชู้หรือป้องปรามมิให้เกิดการกระทำความผิด จึงส่งผลให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดไม่ได้รับ การปกป้อง ค้ำประกันหรือเยียวยาให้กลับสู่สภาพดังที่เป็นอยู่เดิมก่อนที่จะตกเป็น ผู้เสียหายตามที่ควรจะได้รับจาก ผู้ที่มีอำนาจปกครองตามกฎหมาย และหากมีการชดเชยค่าเสียหายแล้ว ผู้เสียหายยอมถอนคำร้องหรือถอนฟ้อง เพราะเป็นความผิดต่อส่วนตัว ย่อมทำให้คดีอาญายุติลง การดำเนินการทางอาญาก็ไม่อาจจะดำเนินการต่อไปได้ รัฐผู้ซึ่งต้องรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม รวมถึงความสงบสุขของประชาชนย่อมไม่สามารถที่จะทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากการที่ผู้เสียหายยอมความ ทั้งยังทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิด ไม่เกรงกลัวกับการที่กระทำความผิดอาญา เพราะถือว่าหากยอมชดเชยให้กับผู้เสียหายแล้วคดียอมระงับ อันอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนหรือส่งผลให้บุคคลตัดสินใจกระทำความผิดโดยมีเหตุผลประกอบ การตัดสินใจลงมือกระทำความผิด คือ หากถูกดำเนินคดีแล้วก็สามารถเจรจาต่อรองกับผู้เสียหายให้ถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้องได้ ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นควรมีการเปลี่ยนความผิดฐานฉ้อโกงที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ มาเป็นความผิดอาญาแผ่นดินหรือความที่ยอมความไม่ได้ เพื่อเป็นการข่มขู่ ยับยั้ง ป้องปรามมิให้ผู้ซึ่งคิดจะกระทำได้กระทำความผิด ซึ่งวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญานั้น มีเพื่อการควบคุมอาชญากรรม เพราะกฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมทั้งในแง่การป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น และเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นแล้ว ย่อมต้องดำเนินการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อป้องกันปราบปรามและยับยั้งอาชญากรรม (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2549)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงและแนวคิดว่าการกำหนดโทษทางอาญา

การกำหนดโทษแต่ละประเทศมีรายละเอียดในการดำเนินคดีที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ มีรูปแบบการดำเนินคดีแบบคู่ปรปักษ์ที่มีขั้นตอนแยกวินิจฉัยความผิดกับขั้นตอนการกำหนดโทษออกจากกัน ส่วนประเทศที่ใช้ระบบของซีวิลลอว์นั้น มีรูปแบบการดำเนินคดีอาญาแบบระบบ ไต่สวนหาความจริง ซึ่งระบบนี้ผู้พิพากษาจะเป็นผู้ดำเนินการค้นหาความจริงด้วยตนเอง ไม่มี การแยกขั้นตอนการวินิจฉัยความผิดและขั้นตอนการกำหนดโทษออกจากกัน เพราะในระหว่างการพิจารณาคดี ผู้พิพากษาจะมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยและข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นและสำคัญต่อการลงโทษจำเลยอย่างครบถ้วนแล้ว ซึ่งการกำหนดโทษที่จะลงโทษกับผู้ที่ซึ่งกระทำความผิดนั้น ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อธิบายไว้ว่า “หลักกฎหมายอาญาเกี่ยวกับโทษที่ยอมรับกันทั่วไปใน วิชานิติศาสตร์ประการหนึ่งคือหลัก “ไม่มีโทษ โดยไม่มีความชั่ว” (Nulla poena sine culpa) หลักนี้ มีความหมายสองประการคือ จะลงโทษได้ต้องมีความชั่ว (Schuld) และจะลงโทษเกินความชั่ว (Schuld) ไม่ได้ (คณิต ณ นคร, 2556)

การลงโทษเป็นการตอบแทนการกระทำความผิดและศาลจะต้องลงโทษหนักเบาให้ได้ สัดส่วนกับความชั่วของผู้กระทำ กล่าวคือ ถ้ามีความชั่วมากก็ควรลงโทษหนักมาก ส่วนในขณะเดียวกันการลงโทษจะบรรลุจุดประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีสัมพันธ์หรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอันดับสอง เพราะการที่กฎหมายกำหนดให้มีโทษทางอาญานั้นก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสำนึกว่าได้กระทำความชั่วและเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดควรจะได้เสียใจสำนึกตนเอง และผู้ที่มีความชั่วมากก็ต้องลงโทษมากเป็นธรรมดา ด้วยเหตุนี้การลงโทษจึงต้องเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นคนคนไปเพราะผู้กระทำความผิดด้วยกันอาจมีบางคน มีความชั่วน้อย เช่นไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย แต่ถูกผู้กระทำผิดรายเก่าชักจูงไป ส่วนบางคนมีความชั่วมากเพราะเป็นหัวหน้าชักชวนผู้อื่นให้กระทำความผิดเป็นต้น คนที่มีความชั่วน้อยศาล ก็ลงโทษน้อยคนที่มีความชั่วมากศาล ก็ลงโทษมาก

1. ทฤษฎีการลงโทษทางอาญา

กฎหมายเป็นเครื่องมือของรัฐในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการลงโทษคือ การมุ่งที่จะทำให้สมาชิกของรัฐอยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อยและเพื่อความปลอดภัยของสังคม ไม่ว่าจะเป็นความปลอดภัยทางร่างกายหรือทรัพย์สินซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษอาจแตกต่างกันออกไปบ้างตามค่านิยมของสังคมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติและปฏิกิริยาของประชาชนส่วนรวม ที่มีต่อปัญหาอาชญากรรมแต่ละยุคแต่ละสมัย การลงโทษ คือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับ การปฏิบัตินั้นต้องได้รับผลร้าย เนื่องมาจากการที่บุคคลนั้นได้ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติอันเป็นกฎกติกาของสังคม (ธานี วรภัทร์, 2555)

โทษทางอาญา คือการลงโทษหรือลงอาญาต่อผู้กระทำความผิด ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นที่มีบทกำหนดโทษทางอาญา ซึ่งแนวคิดในเรื่องการลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายทางสังคมนั้นมีมาตั้งแต่ในอดีตแล้ว แต่วิธีการลงโทษย่อมแตกต่างกันในแต่ละสังคมและยุคสมัย เมื่อสังคมเปลี่ยนแนวคิดทฤษฎีการลงโทษก็พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปด้วยจากเดิมที่มุ่งการลงโทษให้ผู้กระทำความผิดหลบจำเพียงอย่างเดียว ก็เปลี่ยนเป็นมุ่งแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นกลับตนเป็นคนดีและสามารถที่จะอยู่ร่วมกับสมาชิกในสังคมต่อไปได้ โดยวัตถุประสงค์ของการลงโทษมีหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ

1.1 เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน แนวคิดนี้ถือเป็นหลักการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุด ทั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดที่ว่า ผู้ใดกระทำความผิดโดยสมควรได้รับผลการกระทำนั้น การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนนั้นจะได้ผลต่อเมื่อได้กระทำโดยรวดเร็วและรุนแรง มิฉะนั้นแล้วประชาชนก็อาจขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของบ้านเมือง และอาจหาทางแก้แค้นผู้กระทำความผิดด้วยตนเองก็ได้

1.2 เพื่อเป็นการข่มขู่ แนวคิดนี้เพื่อเป็นการข่มขู่ตัวผู้กระทำความผิดให้เกิดความเข็ดหลาบ ไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก และเพื่อเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษ เพื่อคนทั่วไปที่ได้ทราบจะได้เกรงกลัว ไม่กล้าที่จะกระทำความผิดขึ้นบ้าง ซึ่งการลงโทษนี้มีลักษณะมองไปในอนาคตเป็นการข่มขู่ไม่使人ทั่วไปกระทำความผิดและไม่ให้ผู้กระทำความผิดแล้วกระทำซ้ำอีก

1.3 เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมให้พ้นจากภัยอันตรายในระหว่างที่ผู้กระทำความผิดขาดจากสังคมไป คือการลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือการจำคุกที่มีกำหนดเวลาเป็นการคุ้มครองมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมาหรือเป็นอันตรายต่อสังคมอีกตลอดไปหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง ถือเป็น การลงโทษเพื่อกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคมไม่เปิดโอกาสให้มีการกระทำความผิดได้อีกต่อไป

1.4 เพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด แนวคิดนี้ถือเป็นหลักการใหญ่ประการหนึ่งในการลงโทษผู้กระทำความผิดก็เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นพลเมืองดี เพราะผู้ที่ถูกจำคุกส่วนมากจะต้องถูกปล่อยตัวกลับมาสู่สังคมอีกในวันใดวันหนึ่งสังคมไม่สามารถจองจำตัวผู้นั้นไว้ได้ตลอดไป เพราะเป็นการสิ้นเปลืองอย่างมหาศาล ทฤษฎีนี้เป็นการแก้ไข ปรับปรุงให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดี มีการปรับปรุงให้เรียนรู้ไม่ให้กระทำความผิดอีก (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2549)

2. แนวคิดและทฤษฎีในการกำหนดโทษปรับ

การลงโทษปรับเป็นการลงโทษต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยเชื่อว่าเป็นการลงโทษตามวัตถุประสงค์เพื่อการป้องปรามหรือการข่มขู่ (Deterrence) โดยเป็นการลงโทษ

ต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเช็ดหลาบไม่กระทำความผิดอีก เนื่องจากเกิดความกลัวในผลที่ตนจะได้รับจากการถูกลงโทษ ค่าปรับ (อานนท์ ชื่นบุญ, 2555)

แนวคิดของ Becker ในการลงโทษคือ โทษปรับควรนำมาใช้กับผู้กระทำความผิด เพราะเป็นโทษ ที่ไม่ก่อให้เกิดต้นทุนกับสังคม (Social Costs) ต้องการเพิ่มต้นทุนของผู้กระทำความผิดให้มากขึ้นเพื่อยับยั้งอาชญากรรม อาจทำได้สองรูปแบบคือ การเพิ่มขนาดของบทลงโทษหรือการเพิ่มโอกาสในการจับผู้กระทำความผิดการเพิ่มขนาดบทลงโทษ เช่น การเพิ่มโทษปรับเป็นวิธีการที่เหมาะสม เพราะไม่ได้เพิ่มต้นทุนให้สังคม

ความผิดฐานฉ้อโกงในกฎหมายที่มีโทษทางอาญาในต่างประเทศ

ความผิดฐานฉ้อโกงในประเทศต่าง ๆ มีแนวคิดในการบัญญัติกฎหมายแต่ละยุคสมัยนั้นแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งซึ่งเหมือนกันคือจุดมุ่งหมาย ในการบัญญัติ คือ เพื่อเป็นการป้องกันปราบปรามผู้กระทำความผิด โดยได้ศึกษากฎหมายของประเทศต่าง ๆ ดังนี้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาเพื่อศึกษาแนวคิด วิวัฒนาการ ลักษณะ และองค์ประกอบของความผิดฐานฉ้อโกง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในการกำหนดความผิดฐานฉ้อโกงให้เหมาะสมในการลงโทษผู้กระทำความผิดในสถานการณ์ปัจจุบัน

1. สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

มีหลักการดำเนินคดีตามกฎหมายที่ปรากฏอย่างชัดเจน ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งมีการบังคับให้มีปรากฏว่าคดีดังกล่าวมีพยานหลักฐานเพียงพอพอ และพยานนั้นอาจนำมาใช้ในการลงโทษผู้ต้องสงสัยได้ แต่ในระยะหลังมานี้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้ผ่อนคลายเป็นหลักการฟ้องคดีอาญา ตามดุลพินิจมาใช้ แม้ว่าจะมีข้อขัดกับกฎหมายก็ตาม ซึ่งการไม่ดำเนินคดีหรือไม่ฟ้องในกรณีนี้เป็นข้อยกเว้นของหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย (คณิต ฐ นคร, 2540) พนักงานอัยการสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะเป็นผู้เริ่มต้นกระบวนการพิจารณาคดีอาญาการดำเนินคดีอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นหน้าที่ของรัฐ พนักงานอัยการมีอำนาจการสอบสวนได้ด้วยตนเอง เอกชนผู้เสียหายนั้นจะฟ้องได้อย่างจำกัด (คณิต ฐ นคร, 2540)

ความผิดฐานฉ้อโกงเดิมประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันไม่ได้บัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงคงบัญญัติไว้เพียงความผิดฐานลักทรัพย์เท่านั้นพัฒนามาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดฐานลักขโมยที่จะกระทำอย่างเรียบง่ายและไม่มีแบบแผน ซึ่งต่อมาได้มีการบัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงในลักษณะที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน บัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงไว้ในประมวลกฎหมายเยอรมัน ค.ศ. 1975 ในหมวดที่ 22 ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงและการยักยอก ตั้งแต่

มาตรา 263 - 266b โดยวางหลักเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง ไว้ในมาตรา 263 วรรคหนึ่ง (สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, 2548)

2. สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก (Public Prosecution) อย่างเคร่งครัด ผู้มีอำนาจ ในการฟ้องคดีอาญาคือพนักงานอัยการ ซึ่งถือเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐอย่างแท้จริง พนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นผู้แทนของรัฐ (อุทัย อาทิวา, 2548) บทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดอาญาในฝรั่งเศสนั้น จึงไม่มีความผิดอันยอมความได้ รวมถึงสิทธิ และอำนาจที่เป็นเงื่อนไขการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายก็ไม่มีเช่นเดียวกัน (สุรพงษ์ เอี่ยม แทน, 2544)

ความผิดฐานฉ้อโกง ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1810 ในส่วน ของความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลง จนกระทั่ง ค.ศ. 1944 จึงได้ประกาศใช้ประมวล กฎหมายอาญาดั้งเดิมซึ่งบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไว้หลายฐานตั้งแต่มาตรา 311 - 1 จนถึงมาตรา 324 - 9 ประกอบด้วยความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐาน ยักยอก ความผิดฐานรับของโจร ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ และความผิดฐานรบกวน การประมวลผล โดยได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงและความผิดที่คล้ายกันไว้ในหมวดที่ 3 ของประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ตั้งแต่มาตรา 313 - 1 จนถึงมาตรา 313 - 9 ซึ่งจำแนก ออกเป็นสามส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง ว่าด้วยการได้ประโยชน์มาโดยการฉ้อโกง ส่วนที่สอง ว่าด้วยความผิดที่คล้ายคลึงกับความผิดฐานฉ้อโกง และส่วนที่สาม ว่าด้วยการรับโทษหนักขึ้น สำหรับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ความผิดส่วนที่หนึ่ง วางหลักเกี่ยวกับการฉ้อโกงไว้ ในมาตรา 313 - 1 ว่าเป็นการหลอกลวงบุคคล ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ด้วยการใช้อุปกรณ์หรือการแสดงความสามารถอันไม่เป็นจริง ใช้กลอุบายอันมิชอบด้วย กฎหมายขัดขืนผู้อื่นหรือบุคคลที่สามให้หลงเชื่อแล้วโอนเงิน สิ่งมีค่าหรือทรัพย์สิน รวมทั้งบริการ หรือยอมกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการก่อหนี้หรือปลดหนี้ (คณพล จันทน์หอม, 2561)

3.3 สหรัฐอเมริกา

อำนาจการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาเป็นของพนักงานอัยการ โดยเฉพาะ เอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหาย จะเสนอคำฟ้องของตนไม่ว่าโดยลำพังหรือโดยโจทก์ร่วม เป็นพนักงานอัยการหาได้ไม่ สหรัฐอเมริกาจึงไม่มีความผิดประเภทยอมความได้ และศาลสูง ของสหรัฐอเมริกาได้เคยประกาศไว้ในหลายคดีว่า ผลประโยชน์ของรัฐและสังคมย่อมอยู่ เหนือกว่าผลประโยชน์ของเหยื่อในการกระทำความผิด การที่รัฐฟ้องคดีนั้นจึงเป็นการกระทำไป เพื่อสังคมมิใช่เพื่อพยานผู้กล่าวโทษ พนักงานอัยการทำหน้าที่เพื่อสังคมมิใช่ เพื่อผู้ประสบเคราะห์กรรม จากการกระทำความผิด (วิชญ์ เครืองาม, 2517)

มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้มีการบัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงกรณีทั่วไป อยู่ในมาตรา 532 และมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีการบัญญัตินิยามคำว่า “Theft” ไว้เช่นเดียวกัน ในมาตรา 484 การลักทรัพย์ คือ (ก) บุคคลใดที่จะลักขโมย นำพาไปสู่หรือขับไล่ทรัพย์สินส่วนตัวของผู้อื่นโดยทุจริต หรือใครจะฉ้อโกงทรัพย์สินที่ได้รับความไว้วางใจจากตนหรือผู้ที่เจตนาและออกแบบ โดยมีเจตนาเท็จ หรือการเป็นตัวแทนหรือข้ออ้างที่ฉ้อโกงฉ้อโกงเงินแรงงานหรือทรัพย์สินที่แท้จริงหรือส่วนตัวหรือผู้ที่ทำให้หรือจัดหาผู้อื่นเพื่อรายงานความมั่งคั่ง หรือลักษณะการค้าขายที่เป็นเท็จและโดยการกำหนดให้บุคคลใด ๆ ได้รับเครดิตและด้วยเหตุนี้จึงเป็น การฉ้อโกง ได้รับหรือได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินหรือได้มาจากแรงงานหรือบริการของผู้อื่นมีความผิดฐานลักทรัพย์ ในการกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้รับสำหรับวัตถุประสงค์ของส่วนนี้มูลค่าตลาดที่สมเหตุสมผลและเป็นธรรมจะถูกทดสอบ และในการกำหนดมูลค่าของบริการที่ได้รับราคาตามสัญญาจะต้องทดสอบ หากไม่มีราคาตามสัญญา ค่าจ้างที่เหมาะสมและเป็นไปได้สำหรับการให้บริการจะมีผลบังคับ สำหรับวัตถุประสงค์ของส่วนนี้การเป็นตัวแทนหรือข้ออ้างที่เป็นเท็จหรือฉ้อโกงจะถือเป็นการดำเนินการต่อเพื่อให้ครอบคลุมเงินทรัพย์สินหรือบริการใด ๆ ที่ได้รับอันเป็นผลมาจากการร้องเรียนข้อมูลหรือคำฟ้องอาจตั้งข้อหาว่าเป็นอาชญากรรม กระทำในวันใด ๆ ในช่วงเวลาที่เป็นปัญหา การจ้างพนักงานหรือลูกจ้างเพิ่มเติมโดยไม่แจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้อยค่าจ้างแรงงานที่ครบกำหนดและค้างชำระทุกครั้งและการตัดสินใจที่นายจ้างไม่สามารถปฏิบัติตามได้จะต้องมีหลักฐานเบื้องต้นในการเจตนาฉ้อโกง ค่าจ้างที่สมเหตุสมผลและเป็นไปได้สำหรับการให้บริการจะมีผลบังคับใช้ สำหรับวัตถุประสงค์ของส่วนนี้การเป็นตัวแทนหรือข้ออ้างที่เป็นเท็จหรือฉ้อโกงจะถือเป็นการดำเนินการต่อเพื่อให้ครอบคลุมเงินทรัพย์สินหรือบริการใด ๆ ที่ได้รับอันเป็นผลมาจากการร้องเรียนข้อมูลหรือคำฟ้องอาจตั้งข้อหาว่าเป็นอาชญากรรม กระทำในวันใด ๆ ในช่วงเวลาที่เป็นปัญหา การจ้างพนักงานหรือลูกจ้างเพิ่มเติมโดยไม่แจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้อยค่าจ้างแรงงานทุกครั้งที่ยังค้างชำระและการตัดสินใจที่นายจ้างไม่สามารถปฏิบัติตามได้จะต้องมีหลักฐานเบื้องต้นในการเจตนาฉ้อโกง ค่าจ้างที่สมเหตุสมผลและเป็นไปได้สำหรับการให้บริการจะมีผลบังคับใช้ สำหรับวัตถุประสงค์ของส่วนนี้การเป็นตัวแทนหรือข้ออ้างที่เป็นเท็จหรือฉ้อโกงจะถือเป็นการดำเนินการต่อเพื่อให้ครอบคลุมเงินทรัพย์สินหรือบริการใด ๆ ที่ได้รับอันเป็นผลมาจากการร้องเรียนข้อมูลหรือคำฟ้องอาจตั้งข้อหาว่าเป็นอาชญากรรม กระทำในวันใด ๆ ในช่วงเวลาที่เป็นปัญหา การจ้างพนักงานหรือลูกจ้างเพิ่มเติมโดยไม่แจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้อยค่าจ้างแรงงานที่ยังค้างชำระและการตัดสินใจที่นายจ้างไม่สามารถปฏิบัติตามได้จะต้องมีหลักฐานเบื้องต้นในการเจตนาฉ้อโกง ค่าจ้างที่สมเหตุสมผลและเป็นไปได้สำหรับการให้บริการจะมีผลบังคับใช้ สำหรับวัตถุประสงค์ของส่วนนี้การเป็นตัวแทนหรือข้ออ้างที่เป็นเท็จหรือฉ้อโกงจะถือเป็นการดำเนินการต่อเพื่อให้ครอบคลุมเงินทรัพย์สินหรือบริการใด ๆ ที่ได้รับอันเป็นผลมาจากการร้องเรียนข้อมูลหรือคำฟ้องอาจตั้งข้อหาว่าเป็นอาชญากรรม กระทำในวันใด ๆ ในช่วงเวลาที่เป็นปัญหา การจ้างพนักงานหรือลูกจ้างเพิ่มเติมโดยไม่แจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้อยค่าจ้างแรงงานที่ยังค้างชำระและการตัดสินใจที่นายจ้างไม่สามารถปฏิบัติตามได้จะต้องมีหลักฐานเบื้องต้นใน

การเจตนาฉ้อโกง และการร้องเรียนข้อมูลหรือคำฟ้องอาจตั้งข้อหาว่าอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นในวันใดก็ได้ในช่วงเวลาที่เป็นปัญหา การจ้างพนักงานหรือลูกจ้างเพิ่มเติมโดยไม่แจ้งให้ทราบถึงการเรียกร้องค่าจ้างแรงงานที่ครบกำหนดและค้างชำระทุกครั้งและการตัดสินใจที่นายจ้างไม่สามารถปฏิบัติตามได้จะต้องมีหลักฐานเบื้องต้นในการเจตนาฉ้อโกง ว่าเป็นทั้งการได้ทรัพย์สินไปโดยมิชอบอันเป็นการลักทรัพย์ (Larceny) การได้ทรัพย์สินไปโดยฝ่าฝืนต่อความไว้วางใจอันเป็นการยักยอกทรัพย์ (Embezzlement) และการได้ทรัพย์สินไปโดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือการใช้กลอุบายเพื่อให้ได้ทรัพย์สินอันเป็นการฉ้อโกง (False Pretense)

วิเคราะห์เปรียบเทียบความรับผิดทางอาญาด้านฉ้อโกง

1. เปรียบเทียบองค์ประกอบความผิดฉ้อโกง

จากการพิจารณาองค์ประกอบของความผิดฉ้อโกงในประเทศต่าง ๆ พบว่ามีความแตกต่างกัน ทั้งในแง่องค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในซึ่งอาจสรุปได้ ดังนี้

1.1 องค์ประกอบภายนอก

ความผิดฉ้อโกงนั้น เป็นการกระทำการด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริง การได้ไปซึ่งทรัพย์สินในความผิดฐานฉ้อโกงนี้ผู้กระทำความผิดได้ไปเพราะความสนใจของผู้ถูกหลอกลวงหรือผู้เสียหายเอง และการมอมทรัพย์สินดังกล่าวอาจเป็นไปได้ทั้งในรูปแบบการครอบครอง ทรัพย์สิน แต่เจ้าของทรัพย์สินยังคงสงวนกรรมสิทธิ์เอาไว้หรือมอบให้ทั้งกรรมสิทธิ์ และการครอบครองหรือการส่งมอบให้เพียงการยืมถือก็ ทั้งนี้การหลอกลวงดังกล่าวทำให้เกิดความมอมทรัพย์ให้แก่ผู้กระทำความผิดด้วยความสมัครใจ ทำให้องค์ประกอบความผิดฉ้อโกงพื้นฐานของแต่ละประเทศจะมีองค์ประกอบภายนอกที่คล้ายกันแต่มีข้อแตกต่างบางประการที่แต่ละประเทศนั้น ได้กำหนดไม่เหมือนกัน เช่น ความผิดฉ้อโกงของประเทศไทยจะไม่มีบทบัญญัติที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นหากเป็นกรณีที่ร้ายแรงคือการก่อให้เกิดความเสียหายจำนวนมาก ดังความผิดฉ้อโกงของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดฉ้อโกงกรณี ที่ร้ายแรงที่ก่อให้เกิดความเสียหายจำนวนมากการลงโทษจะถูกจำคุกเป็นระยะเวลาระหว่างหกเดือนถึง 10 ปี และตามความผิดฉ้อโกงของสาธารณรัฐฝรั่งเศส กรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำต่อผู้เสียหายจำนวนมากและมีความเสียหายเกิดขึ้นจำนวนมาก มีผลกระทบต่อบรรบบเศรษฐกิจและสังคม ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษจำคุกเพิ่มขึ้นเป็น 7 ปี และปรับ 750,000 ยูโร หรือในความผิดฉ้อโกงมลรัฐแคลิฟอร์เนีย มีการกำหนดความเสียหายมากต้องได้รับโทษหนัก (Grand Theft) ซึ่งมีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรงมูลค่าเกินกว่า 950 ดอลลาร์สหรัฐ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี (สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, 2548)

จึงเห็นได้ว่าการกำหนดความผิดฉ้อโกงแต่ละประเทศ แม้จะมีองค์ประกอบพื้นฐานที่คล้ายกันแต่ลักษณะของทรัพย์สินที่ฉ้อโกงหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่กำหนดในแต่ละ

ประเทศ มีความแตกต่างกันอันนำไปสู่การกำหนดอัตราโทษของความผิดในแต่ละกรณีที่แตกต่างกัน

1.2 องค์ประกอบภายใน

ความผิดฉ้อโกงนอกจากที่ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดแล้วสิ่งที่ผู้กระทำจะต้องมี คือ เจตนาพิเศษ หรือเรียกว่าเจตนาทุจริต เพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งความผิดฉ้อโกงทุกประเทศต่างก็ได้บัญญัติ ถึงองค์ประกอบในส่วนของเจตนาทุจริตเอาไว้ แม้คำในกฎหมายจะต่างกันไปก็ตาม

2. เปรียบเทียบอัตราโทษของความผิดฉ้อโกง

จากการเปรียบเทียบอัตราโทษในความผิดฉ้อโกงในประเทศต่าง ๆ พบว่ามีความแตกต่างกันในแง่อัตราโทษ แต่ทุกประเทศต่างมีการกำหนดโทษจำคุกในความผิดฉ้อโกงไว้เหมือนกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันที่ระวางโทษและลักษณะของการกระทำความผิดในแต่ละประเทศ ในขณะที่บางประเทศกำหนดโทษปรับไว้แตกต่างกัน เช่นประเทศเยอรมนีที่ใช้โทษปรับระบบ Day - Fine ซึ่งจะปรับตามสถานะและรายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งจะแยกเปรียบเทียบ (สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, 2548) ดังนี้

2.1 โทษจำคุก

การกำหนดอัตราโทษจำคุกของแต่ละประเทศนั้น ประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะกำหนดอัตราโทษในกรณีทั่วไปไว้ไม่เท่ากันคือ จำคุกไม่เกิน 3 ปี จำคุกไม่เกิน 5 ปี แต่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส นั้นมีบทบัญญัติให้ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้นหากกระทำความผิดที่มีมูลค่าสูงและมีผลกระทบต่อบุคคลคนจำนวนมาก เช่นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หากผู้กระทำผิดกระทำความผิดที่ร้ายแรงโดยเฉพาะการลงโทษจะถูกจำคุกเป็นระยะเวลาตั้งแต่หกเดือนถึง 10 ปี ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส หากการกระทำความผิดนั้นกระทำความผิด ผู้กระทำผิดจะต้องจำคุกเพิ่มจากกรณีทั่วไปถึง 7 ปี

การกำหนดอัตราโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกานั้น ให้ความสำคัญต่อมูลค่าของทรัพย์สินและผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ทั้งมีการกำหนดอัตราโทษจำคุก ที่สูงกว่าโทษจำคุกของประเทศไทย

2.2 โทษปรับ

จากการพิจารณาอัตราโทษปรับในความผิดฉ้อโกงในประเทศต่าง ๆ มีความแตกต่างกันในส่วนของอัตราโทษ โดยทุกประเทศมีการกำหนดโทษปรับในความผิดฉ้อโกงเหมือนกัน แตกต่างกันที่ระวางโทษ และวิธีการใช้โทษปรับ เช่น ประเทศเยอรมนีที่ใช้โทษปรับในระบบ Day - Fine โดยปรับตามสถานะและรายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งศาลจะเป็นผู้กำหนดจำนวนวันและอัตราค่าปรับ และประเทศต่าง ๆ กำหนดอัตราโทษปรับโดยพิจารณา

จากมูลค่าความเสียหายของทรัพย์สิน ความร้ายแรงของการกระทำความผิด และผลกระทบจากการกระทำความผิด ดังเช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ยกเว้นประเทศไทย

สรุป

จากการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา มีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยความผิดอาญาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย ความผิดอาญาแผ่นดิน และความผิดอันยอมความได้ ความผิดใดที่จะเป็นความผิดที่ยอมความได้นั้น กฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา ในหมวด 3 ตั้งแต่มาตรา 341 – มาตรา 348 เป็นความผิดที่ยอมความได้ยกเว้นมาตรา 343 เนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้ความผิดฐานนั้นเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้

จากการศึกษาพบว่ากระทำความผิดในคดีในประเทศต่าง ๆ ที่ยึดถือหลักการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public Prosecution) เป็นหลักนั้น ต่างก็ได้ยึดหลักการดำเนินคดีโดยรัฐอย่างเดียวย่างเด็ดขาด ประเทศต่าง ๆ ได้มีข้อผ่อนปรนให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญาได้ เช่น การดำเนินคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส แม้รัฐจะไม่ยินยอมให้ผู้เสียหายฟ้องคดีเองได้โดยตรง แต่ก็มีข้อผ่อนปรนโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถยื่นฟ้องคดีแพ่งอันมีผลเกี่ยวเนื่องทำให้มีการดำเนินคดีอาญาต่อไปได้หรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่ยึดหลักการดำเนินคดีโดยรัฐเป็นหลักยังมีข้อผ่อนปรนโดยที่รัฐอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้บางฐานความผิด เพียงแต่ความผิดที่รัฐอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีได้เองนั้นเป็นความผิดเล็กน้อย

คุณธรรมทางกฎหมาย หมายถึง ประโยชน์หรือคุณค่าของการอยู่ร่วมกันที่กฎหมายคุ้มครองหรือประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล” คุณธรรมทางกฎหมาย ซึ่งคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล” จึงมีความสำคัญในเรื่องความยินยอมของผู้เสียหาย หากพิจารณาจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์มาขึ้น การพิจารณาความผิดฐานฉ้อโกงและความผิดฐานลักทรัพย์นั้นก็มุ่งที่จะคุ้มครองทรัพย์ของผู้อื่น ความผิดฐานฉ้อโกงนั้นเป็นความผิดที่ประทุษร้ายต่อทรัพย์ ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ การใช้อุบาย หลอกลวง และการหลอกลวงนั้นผู้กระทำได้ไปซึ่งทรัพย์จากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือโดยการหลอกลวงนั้นทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ การฉ้อโกงนั้นเจ้าของทรัพย์ได้อนุญาตหรือเต็มใจ ให้ไปแต่ให้ไปเพราะผู้กระทำผิดใช้อุบาย หลอกลวงอันเป็นผลให้หลงเชื่อและส่งมอบทรัพย์สินหรือทำ ถอน ทำลาย เอกสารสิทธิ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้กระทำผิดหรือผู้อื่น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความสมัครใจของผู้เสียหาย เป็นหลักเป็น การกระทำต่อผู้เสียหายซึ่งได้ให้ความยินยอมในการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินของเขาไปยังผู้ที่หลอกลวง ซึ่งการให้ความยินยอมนี้ถือเป็นไปการถูกฉ้อฉล ไม่ได้เกิดจากความสมัครใจอย่างแท้จริงของเจ้าของหรือผู้เสียหาย และหลักสำคัญอีกประการหนึ่งของความผิดฐานฉ้อโกง คือ

ผู้กระทำการกระทำโดยมีเจตนาทุจริต หมายถึง กระทำไปโดยความตั้งใจและประสงค์ต่อหรืออาจเล็งเห็นผลต่อการกระทำความผิด ประกอบกับการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นผลให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น เนื่องจากความผิดฐานฉ้อโกงมีลักษณะสำคัญในการกระทำความผิดที่ไม่ได้แตกต่างไปจากความผิดฐานลักทรัพย์ เนื่องจากการกระทำความผิดมุ่งต่อทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นเช่นเดียวกัน เพียงแต่วิธีการการได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์.
- คณพล จันทน์หอม. (2561). คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด. เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2540). รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พิมพ์อักษร.
- _____. (2556). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2555). กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- วิษณุ เครืองาม. (2517). ความยินยอม – ยอมความตามกฎหมายอาญาสหรัฐอเมริกา. วารสารกฎหมาย, 1(2), 156-157.
- สุรพงษ์ เอี่ยมแทน. (2544). ความผิดอันยอมความได้กับความผิดอาญาแผ่นดิน ศึกษาตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2548). ความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 263 วรรคแรกของประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน. ดุลพาห, 52(3), 204-209.
- อานนท์ ชื่นบุญ. (2555). ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินศึกษากรณีการกำหนดโทษปรับ. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- อุทัย อาทิวะ. (2548). สิทธิของผู้เสียหายในกฎหมายฝรั่งเศส. บทบัณฑิตย, 61(1), 1-19.

การสร้างความหมายและการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรู ของผู้บริโภค Generation Z*

SIGNIFICATION AND IMAGE PERCEPTION OF LUXURY BRANDS AMONG GENERATION Z CONSUMERS

วิชชุณีย์ ภูวดลกิจ

Vitchunee Puwadolkit

ณัฏฐชุตา วิจิตรจามรี

Natchuda Wijitjammaree

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: vitchunee.p@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสร้างความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางอินสตาแกรม และ 2) เพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูที่สะท้อนผ่านโฆษณาทางอินสตาแกรมของผู้บริโภค Generation Z เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์หัตถ์บท (Textual analysis) วิเคราะห์ภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์หรู 3 แบรนด์ได้แก่ แบรนด์กุกชี่ (Gucci) แบรนด์หลุยส์ วิตตอง (Louis Vuitton) และแบรนด์ชาเนล (Chanel) บนแอปพลิเคชันอินสตาแกรมเท่านั้นจากกลุ่มผู้บริโภค Generation Z ช่วงอายุระหว่าง 15 - 25 ปี จำนวน 10 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีการวิเคราะห์หัตถ์บทจากภาพถ่ายโฆษณาและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริโภค Generation Z ผลการวิจัยพบว่าส่วนที่ 1 การสร้างความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางอินสตาแกรมและการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูที่สะท้อนผ่านโฆษณาทางอินสตาแกรมของผู้บริโภค Generation Z ตามหลักแนวทางการศึกษาสัญลักษณ์และแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบภาพพบว่าองค์ประกอบด้านสี, นางแบบหรือนายแบบ, เครื่องแต่งกาย, ฉากหรือสถานที่ และการแสดงออกสีหน้าท่าทางของนางแบบหรือนายแบบนั้นล้วนแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ตามแรงบันดาลใจหรือความหมายแฝงที่ต้องการสื่อของแบรนด์นั้น ๆ ออกมาผ่านภาพถ่ายตลอดจนความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งก่อให้เกิดความน่าสนใจและทำให้เกิดความรู้สึกอยากใช้สินค้า และส่วนที่ 2 การรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูที่สะท้อนผ่านโฆษณาทางอินสตาแกรมของผู้บริโภค Generation Z พบว่า

* Received 10 March 2021; Revised 21 March 2021; Accepted 31 March 2021

มีการรับรู้ทั้งหมด 3 ประการได้แก่ 1) ภาพลักษณ์ความหรูหรา 2) ภาพลักษณ์ความสนุกสนานและสีสันของชีวิต 3) ภาพลักษณ์ความอิสระและการเดินทาง

คำสำคัญ: แบรินด์हरु, สัญลักษณ์, การรับรู้ภาพลักษณ์

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the definition of inventing luxury brand's image through Instagram advertising 2) Study the significant and image perception of luxury brand among Generation Z consumers, this is the Qualitative research using Textual analysis to analyze Image advertising with 3 luxury brands that is Gucci, Louis Vuitton and Chanel from 10 consumers in Generation Z between the ages of 15 - 25 on Instagram application. By analyzing data from Textual analysis on Image advertise and Insight interview, we can conclude that 1) the definition inventing luxury brand's image through Instagram advertising and the significant and image perception of luxury brand among Generation Z consumers, With the Semiology and Concept of image composition, we found that the composition of tone, model, dress, backdrop and expression of model are all sign from inspiration or connotation that that brand desire to convey through image including the unique which result in attractiveness to use that brand merchandise 2) There are 3 perception from the significant and image perception of luxury brand among Generation Z consumers that is 1) The luxury image 2) The joyful & colorful of life image 3) The freedom and voyage image.

Keywords: Luxurybrands, Semiology, Image Perception

บทนำ

ภาพถ่ายโฆษณานั้นถือเป็นการสื่อสารด้วยภาพรูปแบบหนึ่ง มีการสร้างความหมาย การสะท้อนภาพลักษณ์ของแบรนด์ผ่านสัญลักษณ์ (Signs) ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือหรือช่องทางในการสื่อสารไปยังผู้รับสารหรือผู้บริโภคโดยมุ่งให้เกิดการรับรู้ภาพลักษณ์และตัดสินใจเลือกซื้อ ตลอดจนการภักดีต่อสินค้าในที่สุด

แบรนด์हरुเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตลอดตั้งแต่ประวัติศาสตร์ในอดีตจนถึงปัจจุบัน แบรนด์हरुหรือสินค้าहरुนั้น เป็นเรื่องของความหายาก ความล้ำค่าของวัตถุดิบที่คัดสรรมาผลิต ประกอบกับฝีมือของผู้ผลิตที่เป็นชั้นนำ (Kapferer, J. N. & Bastien, V., 2012) แบรนด์हरुเป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อภาพถ่ายโฆษณานบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ อินสตาแกรม

ก็เป็นช่องทางหนึ่งที่แบรนด์हरुทำการตลาดผ่านภาพโฆษณา อินสตาแกรมถือเป็นแพลตฟอร์มโปรแกรมที่มีคุณสมบัติการทำงาน คือ ผู้ใช้งานใช้งานผ่านการถ่ายภาพหรือวิดีโอและสามารถตกแต่งรูปภาพหรือวิดีโอ นั้น ๆ ได้ด้วยฟิลเตอร์ (Filter) หรือเครื่องมือที่มีอยู่ในโปรแกรมอินสตาแกรม โดยจะทำการแบ่งปันขึ้นระบบสังคมออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้งานสื่อสารสังคมออนไลน์ประเภทนี้จะสามารถแสดงความชื่นชอบ แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในภาพของเพื่อนของเรา จุดเด่นที่ทำให้อินสตาแกรมได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบันและในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เพราะการใช้งานที่เข้าถึงง่าย สะดวกรวดเร็ว หน้าจอการใช้งานที่สวยงาม ประกอบกับการที่มีกลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียง ดารา คนที่มีอิทธิพลต่าง ๆ นิยมใช้งานและแชร์ภาพค่อนข้างมาก จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้กระแสของอินสตาแกรมแรงขึ้นตามลำดับ (ภาวดี คงบัว, 2558)

สำหรับแบรนด์हरुหรือความหรูหราในยุคดิจิทัลได้ปรับเปลี่ยนไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ล้ำสมัยขึ้นมีการบุกตลาดใน Generation Z มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภค Generation Z ที่มีการเข้าถึงแอปพลิเคชันอินสตาแกรมมากที่สุด (Napoleoncat, 2020) การทำโฆษณาผ่านภาพของแบรนด์हरुนั้นมีการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ผ่านภาพถ่ายโฆษณาจนก่อให้เกิดมูลค่าตราสินค้าหรือมูลค่าแบรนด์และมีการรับรู้ภาพลักษณ์จากกลุ่มผู้บริโภคนี้ได้อย่างไร ได้แก่ผลงานภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์คูลูซี่ แบรนด์หลุยส์ วิตตอง และแบรนด์ซานเทล (Luxe Digital., 2020)

ดังนั้นการศึกษการสร้าง ความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์हरुที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางอินสตาแกรม และการศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์हरुที่สะท้อนผ่านโฆษณาทางอินสตาแกรมของผู้บริโภค Generation Z นั้นถือว่าการสื่อสารด้วยภาพรูปแบบหนึ่งที่มีความน่าสนใจและมีความซับซ้อนโดยแฝงความหมายผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในภาพซึ่งก่อให้เกิดผลต่อผู้บริโภคหรือผู้รับสารโดยวิเคราะห์กระบวนการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ก่อให้เกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ความน่าสนใจต่อแบรนด์ผ่านภาพโฆษณาจนเกิดการบริโภค อีกทั้งยังเพื่อเป็นแนวทางของธุรกิจในการพัฒนาสื่อภาพโฆษณาที่ต้องการสื่อสารความหมายภาพลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงความคิดและความรู้สึกของผู้บริโภคและเป็นแนวทางในการศึกษาสำหรับผู้สนใจต่อไปและเพื่อได้รับองค์ความรู้ด้านการสื่อสารความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์हरुผ่านภาพโฆษณา ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางการศึกษาการสร้าง ความหมายและสัญลักษณ์ในภาพโฆษณาที่ต้องการสื่อสารภาพลักษณ์ให้กับผู้บริโภค Generation Z และองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ในภาพโฆษณาหรือสื่ออื่น ๆ ที่เป็นการสื่อสารด้วยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้าง ความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์हरुที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางอินสตาแกรม

2. เพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์ทรูที่สะท้อนผ่านโฆษณาทางอินสตาแกรมของผู้บริโภค Generation Z

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความหมายและการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์ทรูของผู้บริโภค Generation Z เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ระเบียบวิธีการวิเคราะห์ตัวบทเพื่อศึกษาการสร้าง ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของโฆษณาสินค้าแบรนด์ทรู ได้แก่ แบรนด์กูชชี แบรนด์หลุยส์ วิตตอง และแบรนด์ชาเนล บนแอปพลิเคชันอินสตาแกรมโดยใช้แนวทางการศึกษาสัญวิทยาและแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบภาพและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ของแบรนด์ทรูที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางแอปพลิเคชันอินสตาแกรม

1. การวิเคราะห์แหล่งข้อมูลภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์ทรู

การวิเคราะห์ภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์ทรูโดยใช้ระเบียบวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ตามแนวทางการศึกษาสัญวิทยาและแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบภาพ ด้วยการวิเคราะห์ภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์กูชชี แบรนด์หลุยส์ วิตตอง และแบรนด์ชาเนล จากแอปพลิเคชันอินสตาแกรม จำนวน 9 ภาพถ่าย

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งบุคคล

การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้บริโภค Generation Z ช่วงอายุระหว่าง 15 - 25 ปี จากบุคคลที่ใช้สินค้าแบรนด์กูชชี แบรนด์หลุยส์ วิตตอง และแบรนด์ชาเนล แบรนด์ใดแบรนด์หนึ่งและมีการติดตามภาพถ่ายโฆษณาบนแอปพลิเคชันอินสตาแกรมไม่น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 10 คนโดยมีคำถามหลังจากที่ได้รับชมภาพโฆษณาแบรนด์ทรูบนแอปพลิเคชันอินสตาแกรมซึ่งเป็นตามหลักแนวทางการศึกษาสัญวิทยาและแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสาร ประสพการณ์ และสื่อต่าง ๆ ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลจากกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้สินค้าแบรนด์กูชชี แบรนด์หลุยส์ วิตตอง และแบรนด์ชาเนล แบรนด์ใดแบรนด์หนึ่งและมีการติดตามภาพถ่ายโฆษณาบนแอปพลิเคชันอินสตาแกรมที่ให้ข้อมูลที่สามารถให้รายละเอียดในกรณีศึกษาได้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในทุกมิติตามกรอบแนวคิดโดยสัมภาษณ์ประเด็นที่ละประเด็นตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์จากการอัดเสียงลงโทรศัพท์หรือบันทึกลงเอกสารเพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ของแบรนด์ทรูที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางแอปพลิเคชันอินสตาแกรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วนด้วยกันดังนี้

ส่วนที่ 1 จะเป็นการวิเคราะห์ภาพโฆษณาแบรนด์กุชชี แบรนด์หลุยส์ วิตตอง และแบรนด์ชาเนล บนแอปพลิเคชันอินสตาแกรมในประเด็นการสื่อความหมาย ภาพลักษณ์ตามหลักแนวทางการศึกษาสัญวิทยาและแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบภาพ

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเป็นกลุ่มช่วงอายุ ระหว่าง 15 - 25 ปี จำนวน 10 คน ตามหลักกระบวนการรับรู้ความหมายของภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์หรูจากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงการรับรู้ภาพลักษณ์ของภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์หรู

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การสร้างความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางอินสตาแกรม

ผลการวิเคราะห์ภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์หรูแบรนด์กุชชี แบรนด์หลุยส์ วิตตอง และแบรนด์ชาเนล แบรนด์ใดแบรนด์หนึ่งและมีการติดตามภาพถ่ายโฆษณาบนแอปพลิเคชันอินสตาแกรมไม่น้อยกว่า 6 เดือนพบว่า สื่อสารความหมายภาพลักษณ์จากสัญลักษณ์ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในภาพถ่ายโฆษณาซึ่งเป็นการรับรู้องค์ประกอบนางแบบ องค์ประกอบโทนสี องค์ประกอบเครื่องแต่งกาย องค์ประกอบฉากหรือสถานที่ และองค์ประกอบการแสดงท่าทางของนางแบบหรือนายแบบ ที่ปรากฏในภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์หรูในแต่ละคอลเล็กชัน โดยโทนสีที่ให้ความรู้สึกถึงความหรูหรา ร่ำรวย เป็นสีที่นิยมใช้ในวงการแฟชั่น คือสีดำ น้ำเงิน เหลืองทอง สีทอง และ Earth Tone โทนนํ้าตาลให้ความรู้สึกที่หนักแน่น มั่นคง แน่วแน่ เรียบง่าย เรียบสงบ สะดวกสบาย ความอุดมสมบูรณ์ และความแข็งแกร่ง สีนํ้าตาลอ่อนหรือสีทองแสดงถึงความแท้จริงและยังนำไปใช้กับภาพลักษณ์ที่หรูหรา คล้ายโทนสีเทาให้ความรู้สึกที่เป็นกลาง เรียบง่าย เรียบขรึม สงบนิ่ง และหรูหรา โทนสีชมพู ให้ความรู้สึกถึงความอ่อนโยน บอบบาง หญิงสาว รักแรกพบ อ่อนไหว น่าเอ็นดู น่าทะนุถนอม โทนสีแดงเป็นความกล้าหาญ มีพลัง ความรักแบบร้อนแรง อันตราย ตื่นเต้น ความเร็ว เป็นผู้นำ สีแดงนั้นเป็นสีที่โดดเด่นและดึงดูดการมองเห็นได้ดีที่สุด ด้านองค์ประกอบภาพสินค้าและการแสดงท่าทางของนางแบบที่ได้แก่ การใช้บุคคลมาเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เป็นจุดเด่นได้ เนื่องจากผู้ที่ได้รับชมภาพโฆษณาย่อมมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี และจินตนาการจากการจัดทำทางของนางแบบ อีกทั้งยังเห็นถึงความสวยงามของเครื่องแต่งกายที่บุคคลหรือนางแบบสวมใส่รวมทั้งรายละเอียดเครื่องแต่งกายอีกด้วย พร้อมกับเพิ่มความน่าสนใจนอกจากนี้ยังเป็นการทำให้ทราบรายละเอียดที่เป็นองค์ประกอบในภาพทำให้ภาพถ่ายโฆษณามีความโดดเด่นและดึงดูดสายตาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังแสดงถึงการสะท้อนความหมายของภาพได้ด้วย ความเข้มอ่อนของแสงที่กระทบกับสีขององค์ประกอบในภาพก่อให้เกิดความอึดตัวและค่าของสีที่ทำให้พื้นผิวของรูปทรงหรือภาพสินค้าต่าง ๆ ในภาพมีความชัดเจน ทำให้องค์ประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันและย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกันอีกด้วย ด้านการแสดงออกของอารมณ์ภาพที่เป็นเนื้อหา

ทางนามธรรมนั้นเป็นการสื่อความหมายด้วยภาพโดยการสื่อความหมายแบบอุปมาอุปไมย (Metaphor) ที่ให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกที่สวยงาม ความสง่างาม ความมีเสน่ห์เรียบหรู ความทะมัดทะแมง ความแข็งแกร่ง ความสุขุม ความสงบ ความเรียบง่าย ความเบาสบาย ความอ่อนหวาน ความสนุกสนาน น่าค้นหา อีสระ การเดินทาง โดยแต่ละความรู้สึกนั้นล้วนขึ้นอยู่กับการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาพอีกทั้งยังทำให้เกิดการรับรู้ถึงที่มาของแรงบันดาลใจหรือที่มาจากการออกแบบและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแบรนด์ที่ทำให้ผู้รับชมภาพถ่ายโฆษณาเกิดความสนใจ เกิดจินตนาการและการรับรู้ภาพลักษณ์ของแบรนด์ที่สื่อออกมาผ่านภาพถ่ายและก่อให้เกิดความต้องการและจดจำแบรนด์ที่แตกต่างกันออกไปที่ปรากฏในภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์หรู ส่วนการรับรู้ภาพลักษณ์ที่สะท้อนออกมา มีภาพลักษณ์ด้านความหรูหรา ภาพลักษณ์ด้านความสนุกสนานและสีสันของชีวิต และ ภาพลักษณ์ด้านความอีสระและการเดินทาง การจัดองค์ประกอบภาพนั้นมีการสร้างความหมายและให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นอารมณ์หรูหรา มั่นใจ ชี้เล่น สนุกสนาน อีสระ เดินทาง ท่องเที่ยวโดยแต่ละความรู้สึกนั้นล้วนขึ้นอยู่กับการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาพและความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล

ส่วนที่ 2 การรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูที่สะท้อนผ่านโฆษณาทางอินสตาแกรมของผู้บริโภค Generation Z

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริโภค Gen Z จำนวน 10 คนพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูได้แก่แบรนด์กุชชี แบรนด์หลุยส์ วิตตอง และแบรนด์ชาเนล ดังนี้

2.1 ภาพลักษณ์ความหรูหรา

โดยจากการวิเคราะห์ภาพถ่ายโฆษณาและผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นพบว่าการรับรู้องค์ประกอบที่ดึงดูดความสนใจ ได้แก่ องค์ประกอบภาพสินค้า องค์ประกอบเครื่องแต่งกาย องค์ประกอบนางแบบหรือนายแบบ องค์ประกอบฉากหรือสถานที่ และ องค์ประกอบโทนสี การสร้างจุดสนใจในการรับรู้ของภาพนั้นแตกต่างกันตามประสบการณ์ ตามการสนใจ ตามการมองเห็นที่แตกต่างกันออกไป ผู้รับสารที่มีความคุ้นเคยกับแบรนด์อยู่แล้วจะสะดุดกับภาพสินค้าที่แปลกใหม่มีสีสันที่ตัวเองชื่นชอบ และมีความสนใจตามประสบการณ์ของตัวเองที่ผ่านมาโดยผู้ใช้แบรนด์นี้ได้ให้ข้อมูลว่า “โลโก้ของแบรนด์เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่หรูหราเป็นอันดับแรก เห็นโลโก้แบรนด์แล้วรู้สึกมีความแพงที่ปะปนมานอกเหนือจากการใช้สินค้า” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1, 2564) องค์ประกอบนางแบบหรือนายแบบที่แสดงออกทางสีหน้าและท่าทางเน้นไปที่สินค้าสัญลักษณ์ของแบรนด์ ถ้าเป็นบุคคลที่ผู้รับสารคุ้นเคยจะช่วยสะท้อนภาพลักษณ์ของแบรนด์ได้ดียิ่งขึ้น สำหรับสี โทนสีดำ สีเทา สีน้ำตาล สีเหลืองทอง สีทอง และสีน้ำเงิน โดยโทนดังกล่าวจะสะท้อนภาพลักษณ์ที่หรูหราออกมาทำให้เกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ที่หรูหรา ส่วนเครื่องแต่งกายที่แสดงสัญลักษณ์แบรนด์ออกมาจะสะท้อนความหรูหราให้เกิดการรับรู้แบรนด์และเชื่อมโยงไปถึง

ความหรรษาและสถานที่ที่นำมาเป็นส่วนหนึ่งของฉากหลังที่มีเรื่องราวช่วยสะท้อนวัฒนธรรม และสะท้อนความเป็นมาที่หรรษาให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.2 ภาพลักษณ์ความสนุกสนานและสีสันของชีวิต โดยจากการวิเคราะห์ภาพถ่ายโฆษณาและผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นพบว่าการรับรู้องค์ประกอบที่ดึงดูดความสนใจ ได้แก่ องค์ประกอบภาพสินค้า องค์ประกอบเครื่องแต่งกาย องค์ประกอบนางแบบหรือนายแบบและองค์ประกอบโทนสี การสร้างจุดสนใจในการรับรู้ของภาพนั้นแตกต่างกันตามประสบการณ์ ตามการสนใจ ตามการมองเห็นที่แตกต่างกันออกไป ผู้รับสารที่มีความคุ้นเคยกับแบรนด์อยู่แล้วจะสะดุดกับภาพสินค้าที่มีสีสันแปลกใหม่สดใส่ที่ตัวเองชื่นชอบหรือกราฟิกที่แบรนด์นำมาผสมผสานหรือแนวคิดการออกแบบของแบรนด์ และมีความสนใจตามประสบการณ์ของตัวเองที่ผ่านมาโดยผู้ใช้แบรนด์นี้ได้ให้ข้อมูลว่า “กราฟิกหรือความมีสีสันที่สดใส สะดุดตา ที่ผสมผสานเข้ามาในภาพทำให้เกิดความรู้สึกที่ทันสมัยแปลกแหวกแนวจากภาพลักษณ์ของแบรนด์เดิมที่คุ้นเคย ทำให้รู้สึกมีความเป็นวัยรุ่นซึ่งสอดคล้องและเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นในยุคปัจจุบันได้ดี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2564) องค์ประกอบนางแบบหรือนายแบบที่แสดงออกทางสีหน้าและท่าทางที่มีการเน้นไปที่สินค้าและสัญลักษณ์ของแบรนด์ ถ้าเป็นบุคคลที่ผู้รับสารคุ้นเคยจะช่วยสะท้อนภาพลักษณ์ของแบรนด์ได้ดียิ่งขึ้น สำหรับสี โทนสี ชมพู สีเขียวแดง จะสะท้อนภาพลักษณ์ที่ความสนุกสนาน และสีสันของชีวิตออกมาทำให้เกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ที่ความสนุกสนานและสีสันของชีวิต ส่วนเครื่องแต่งกายที่มีสีสันสดใสจะสะท้อนความสนุกสนานและสีสันของชีวิตให้เกิดการรับรู้แบรนด์และเชื่อมโยงไปถึงความสนุกสนาน มีสีสัน และอุปกรณ์ประกอบในภาพถ่ายที่มีสีสันยังสามารถช่วยสะท้อนความสนุกสนานและมีสีสันให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.3 ภาพลักษณ์ความอิสระและการเดินทาง โดยจากการวิเคราะห์ภาพถ่ายโฆษณาและผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นพบว่าการรับรู้องค์ประกอบที่ดึงดูดความสนใจ ได้แก่ องค์ประกอบภาพสินค้า องค์ประกอบเครื่องแต่งกาย องค์ประกอบนางแบบหรือนายแบบ องค์ประกอบฉากหรือสถานที่และ องค์ประกอบโทนสี การสร้างจุดสนใจในการรับรู้ของภาพนั้นแตกต่างกันตามประสบการณ์ ตามการสนใจ ตามการมองเห็นที่แตกต่างกันออกไป ผู้รับสารที่มีความคุ้นเคยกับแบรนด์อยู่แล้วจะสะดุดกับภาพสินค้าที่ เนื้อหาแปลกใหม่ที่ตัวเองชื่นชอบและมีความสนใจตามประสบการณ์ของตัวเองที่ผ่านมาโดยผู้ใช้แบรนด์นี้ได้ให้ข้อมูลว่า “เนื้อหาภาพที่สะท้อนการเคลื่อนไหวการเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีอิสระเสรีทำให้รับรู้ภาพลักษณ์ของแบรนด์ที่คุ้นเคยแตกต่างจากเดิมทำให้อยากท่องเที่ยว มั่นใจในการเดินทางมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3, 2564) องค์ประกอบนางแบบหรือนายแบบที่แสดงออกทางสีหน้าและท่าทางที่มีการเน้นไปที่สินค้าและสัญลักษณ์ของแบรนด์ถ้าเป็นบุคคลที่ผู้รับสารคุ้นเคยจะช่วยสะท้อนภาพลักษณ์ของแบรนด์ได้ดียิ่งขึ้น สำหรับสีโทนสีแดงดำจะช่วยสะท้อนภาพลักษณ์แห่งการขับเคลื่อน การเคลื่อนไหว ความคล่องแคล่ว ความอิสระออกมาทำให้เกิด

การรับรู้ภาพลักษณ์ถึงความอิสระและการเดินทาง ส่วนเครื่องแต่งกายที่เข้าชุดกันออกแนวสปอร์ตจะสะท้อนความทะมัดทะแมง คล่องแคล่ว ความอิสระและการเดินทาง ให้เกิดการรับรู้แบรนด์และเชื่อมโยงไปถึงความอิสระและการเดินทางและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ยังช่วยสะท้อนความอิสระและการเดินทางให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยส่วนที่ 1 ศึกษาการสร้างความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางอินสตาแกรมนั้นพบว่าการสร้างความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หรูที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางอินสตาแกรมมีองค์ประกอบด้านที่เป็นเนื้อหาทางรูปธรรมหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์หรูที่เป็นการสื่อความหมายโดยตรง ผลจากการวิเคราะห์ด้วยภาพโฆษณาทางอินสตาแกรมของสินค้าแบรนด์หรู 3 แบรนด์ ได้แก่แบรนด์กุชชี แบรนด์หลุยส์ วิตตอง และแบรนด์ชาเนล ตามแนวทางการศึกษาสัญวิทยาและแนวคิดองค์ประกอบภาพ พบว่า มีองค์ประกอบด้านนางแบบหรือนายแบบ องค์ประกอบด้านสี องค์ประกอบเครื่องแต่งกาย องค์ประกอบฉากหรือสถานที่ และการจัดวางองค์ประกอบภาพเป็นไปตามกระบวนการสื่อความหมายของสัญญาณตามแนวทางการศึกษาของ กาญจนา แก้วเทพ ที่ได้ระบุว่ากระบวนการสื่อความหมายของสัญญาณ คือ ตัวสัญญาณประเภทต่าง ๆ นับตั้งแต่ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาภาพ และภาษาเสียงตลอดจนอาการของโรค อาหาร รูปร่าง เสื้อผ้า เป็นต้น โดยจะสนใจวิธีการสืบทอดของความหมายของสัญญาณเหล่านี้รวมทั้งวิธีการที่สัญญาณเหล่านี้เข้ามาเกี่ยวพันหรือเชื่อมโยงกับผู้ใช้น้ำสัญญาณ ทั้งนี้เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า สัญญาณเป็นผลผลิตทางความคิดของมนุษย์ เกิดมาจากการประกอบสร้างของมนุษย์ ดังนั้น การที่จะทำความเข้าใจกับสัญญาณจึงต้องทำความเข้าใจตัวมนุษย์ผู้สร้างสัญญาณนั้นด้วย ส่วนรหัส/ระบบเนื่องจากการใช้สัญญาณไม่ได้เป็นไปตามยถากรรมหากแต่มีการจัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบที่นำเอาสัญญาณมาประกอบเข้าด้วยกันเรียกว่า รหัสซึ่งมากมายหลายประเภทแต่ละประเภทมีคุณสมบัติที่ต่างกัน และวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นผลผลิตของมนุษย์ดังนั้นจึงเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมทั้งสัญญาณและรหัสจึงถูกสร้างถูกใช้และทำงานอยู่ภายใต้บริบทแบบหนึ่ง ๆ เท่านั้นหากเปลี่ยนบริบทไปสัญญาณและรหัสนั้นก็ก็จะเปลี่ยนแปลงความหมายไปด้วย ในขณะที่สัญญาณและรหัสทำงานอยู่ภายใต้ระบบทางวัฒนธรรมแบบใดแบบหนึ่งนั้นทางกลับกันของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งจะดำรงอยู่ได้ก็ต้องอาศัยสัญญาณและรหัสเช่นกัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) ซึ่งแนวทางการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพงษ์ หริรักษาพิทักษ์ ที่วิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาพอุปมาอุปไมยในงานโฆษณาสื่อสิ่งพิมพ์ผลการวิจัยพบว่า ภาพอุปมาอุปไมยประกอบด้วยความหมาย 2 ระดับ คือ ความหมายโดยตรง และความหมายนัยประหวัดซึ่งถูกส่งผ่านตัวกลาง ได้แก่ Primary และ Secondary Subject ซึ่งสื่อความหมายถึง อรรถประโยชน์

หรือคุณลักษณะสินค้าหรือบริการสำหรับด้านการตีความหมายของภาพประเภทนี้ประกอบด้วย ประสพการณ์ที่มีร่วมกันของผู้ส่งสารและผู้รับสารตลอดจนบริบททางวัฒนธรรมและภูมิหลังของผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย การอุปมาอุปไมยเป็นรูปแบบที่เราเห็นบ่อยที่สุดในงานโฆษณา เพราะช่วยให้เห็นภาพชัดเจนและสร้างความรู้สึกได้มากขึ้นจากเทคนิคการนำเสนอสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกันเอามาทำให้เรื่องเดียวกัน การเชื่อมโยงความหมายเป็นเทคนิคหนึ่งคล้าย ๆ กับการอุปมาอุปไมยแต่จะลึกซึ้งและซับซ้อนกว่า เพราะมันคือการหาความหมายที่เชื่อมโยงหลาย ๆ สิ่งเข้าด้วยกันผ่านสถานการณ์หรือบริบทบางอย่าง คือการเปรียบเทียบจากสิ่งที่คนเข้าใจอยู่แล้ว 2 ถึง 3 อย่างมารวมกันประกอบเป็นเนื้อหาใหม่ที่ต้องการสื่อ (ณัฐพงษ์ หริรักษา พิทักษ์, 2540) สำหรับองค์ประกอบด้านสีเป็นไปตามแนวคิดของ Eiseman ที่ได้อธิบายว่า กลุ่มสีมีผลกระทบที่มีต่ออารมณ์และความรู้สึกที่พบว่าแต่ละโทนสีนั้นก่อให้เกิดอารมณ์ของภาพและความรู้สึกที่แตกต่างกัน รวมทั้งขึ้นอยู่กับความเข้มอ่อนหรือความสดของสีที่มีความสัมพันธ์กับมิติด้านแสง น้ำหนักของสี (Eiseman, L, 2000) และองค์ประกอบด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Miller ที่พบว่าการจัดองค์ประกอบของภาพ คือ การนำเอาองค์ประกอบที่หลากหลายในภาพถ่าย เช่น รูปทรง รูปร่างลักษณะ วรรณะสี ลักษณะพื้นผิว รูปแบบ และเส้น เป็นต้น มาจัดประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดความลงตัวและทำให้ภาพนั้นสื่อความหมายหรือสื่ออารมณ์ให้เป็นไปตามความต้องการของช่างภาพโดยช่างภาพจะเป็นผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะถูกใส่เข้าไปในภาพซึ่งไม่มีกฎตายตัว (Miller, K. I. , 2007)

จากผลการวิจัยส่วนที่ 2 ศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์หุที่สะท้อนผ่านโฆษณาทางอินสตาแกรมของผู้บริโภค Generation Z พบว่ามีการรับรู้ภาพลักษณ์ของแบรนด์หุทั้งหมด 3 ประการได้แก่ 1) ภาพลักษณ์ความหรูหรา 2) ภาพลักษณ์ความสนุกสนานและสีสันของชีวิต 3) ภาพลักษณ์ความอิสระและการเดินทาง การรับรู้ทั้ง 3 ประการนี้เป็นไปตามประสพการณ์ สังคม วัฒนธรรม การใช้ชีวิต ความสนใจและการรับรู้ของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นไปตามงานวิจัยของของ Lehtonen, A. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้ของแบรนด์บนภาพและข้อความที่ดึงดูดใจบนแอปพลิเคชันอินสตาแกรมผ่านโซเชียลมีเดียของแบรนด์หุเพื่อแสดงภาพลักษณ์หุหุหุที่ค้นพบว่าเนื้อหาที่แบรนด์ต้องการสะท้อนออกมาในอินสตาแกรมนั้นมีความสำคัญกับการรับรู้ภาพลักษณ์ของแบรนด์และเชื่อมโยงกับการบริโภค (Lehtonen, A., 2020) ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิดของ เสรี วงษ์มณฑา ที่ได้อธิบายว่า “ภาพลักษณ์” คือผลรวมระหว่างข้อเท็จจริงกับการประเมินส่วนตัวและการตีความจากประสพการณ์ต่อการรับรู้ภาพลักษณ์นั้นเช่น ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยคือที่ตั้ง คณะที่เปิดสอน คณาจารย์ นักศึกษา เกียรติคุณ ชื่อเสียง เป็นต้น การประเมินส่วนตัวแต่ละบุคคลหากถามความคิดเห็นเกี่ยวกับที่ตั้งจะได้รับคำตอบในทางบวก เป็นต้น (เสรี วงษ์มณฑา, 2540)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากงานวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนของการวิเคราะห์การสร้างความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์ทรูที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางอินสตาแกรมและการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์ทรูที่สะท้อนผ่านโฆษณาทางอินสตาแกรมของผู้บริโภค Generation Z ผลการวิจัยพบว่า แบรนด์มีการสร้างความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าผ่านองค์ประกอบภาพ ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบนางแบบหรือนายแบบ องค์ประกอบเครื่องแต่งกาย องค์ประกอบสี องค์ประกอบฉากและการจัดองค์ประกอบของภาพ รวมถึงแนวคิดและแรงบันดาลใจของแบรนด์ที่สื่อภาพลักษณ์ของแบรนด์ออกมา ทำให้เกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ของแบรนด์ผ่านภาพลักษณ์ความหรูหรา ภาพลักษณ์ความสนุกสนานและสีสันของชีวิตและภาพลักษณ์ความอิสระและการเดินทาง ทำให้ทราบว่า Generation Z มีการรับรู้ภาพลักษณ์ที่แตกต่างกันตามประสบการณ์ ตามการรับรู้ การมองเห็น รสนิยม ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางการวิเคราะห์ภาพโฆษณาแบรนด์ต่าง ๆ ที่มีการสร้างความหมายภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์ทรูที่สะท้อนผ่านภาพโฆษณาทางอินสตาแกรมและการสื่อ ความหมายเชิงสัญลักษณ์หรือวิเคราะห์โดยใช้หลักการวิเคราะห์อื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการสื่อความหมายได้อีกด้วย อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไปอันได้แก่การศึกษาภาพถ่ายโฆษณาสินค้าหรือการบริการประเภทอื่น ๆ ว่ามีการสื่อความหมายผ่านภาพถ่ายโฆษณา เช่นเดียวกันกับภาพถ่ายโฆษณาแบรนด์ทรูหรือไม่ หรืออาจทำการวิจัยโดยศึกษาภาพถ่ายโฆษณาที่ปรากฏอยู่ในสื่อโซเชียลมีเดียอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอ็ดมันเพรส.
- ณัฐพงษ์ หริรักษาพิทักษ์. (2540). การศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาพอุปมาอุปไมยในงานโฆษณา สื่อสิ่งพิมพ์. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1. (25 มกราคม 2564). การสร้างความหมายและการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์ทรูของผู้บริโภค Generation Z. (วิชชุณีย์ ภูวดลกิจ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2. (25 มกราคม 2564). การสร้างความหมายและการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์ทรูของผู้บริโภค Generation Z. (วิชชุณีย์ ภูวดลกิจ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3. (26 มกราคม 2564). การสร้างความหมายและการรับรู้ภาพลักษณ์ของสินค้าแบรนด์ทรูของผู้บริโภค Generation Z. (วิชชุณีย์ ภูวดลกิจ, ผู้สัมภาษณ์)
- ภาวดี คงบัว. (2558). บุคคลผู้มีชื่อเสียง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2540). กว่าจะมาเป็นโฆษณา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

- Eiseman, L. (2000). Pantone guide to communicating with color (p. 144). USA: Grafix Press,Ltd.
- Kapferer, J. N. & Bastien, V. (2012). The luxury strategy: Break the rules of marketing to build luxury brands. London: Kogan page publishers.
- Lehtonen, A. (2020). Brand perceptions based on visuals and message appeals: communicating a Finnish luxury brand on Instagram. In thesis. School of Business andEconomics. Jyväskylä University.
- Luxe Digital. (2020). The 15 Most Popular Luxury Brands Online In 2020. Retrieved october 10, 2020, from <https://luxe.digital/business/digital-luxury-ranking/most-popular-luxury-brands/>
- Miller, K. I. (2007). Photography for the 21st century. Clifton Park. New York: Thomson/Delmar Learning.
- Napoleoncat. (2020). Instagram users in Thailand. Retrieved october 15, 2020, from <https://napoleoncat.com/stats/instagram-users-in-thailand/2020/09>

แนวทางการให้บริการออกใบที่ดินสำหรับประชาชนของแผนก
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SOIL LEAF ISSUING
SERVICES FOR THE PEOPLE OF THE DEPARTMENT OF NATURAL
RESOURCES AND ENVIRONMENT VIENTIANE PREFECTURE LAO
PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

วิเชียร แก้วประเสริฐ

Vizian Keopasird

ธนกฤต ทวีสุทธิ์

Tanakrit Thurisut

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: vizian.k@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นการให้บริการออกใบที่ดิน และ 2) ศึกษากำหนดแนวทางการให้บริการออกใบที่ดิน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชากร ประชาชนที่มารับบริการออกใบที่ดิน จำนวน 12,860 คน กลุ่มตัวอย่าง 375 คน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการให้บริการออกใบที่ดิน จำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัยใช้ คือ แบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์เนื้อและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลประเมินความต้องการจำเป็นการให้บริการออกใบที่ดิน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

* Received 11 March 2021; Revised 19 March 2021; Accepted 1 April 2021

นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เรียงลำดับความสำคัญดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม มีค่า PNI_{modified} 0.17 ลำดับที่ 2 ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วและด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีค่า PNI_{modified} 0.11 ลำดับที่ 3 ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอและด้านสภาพผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ มีค่า PNI_{modified} 0.09 และลำดับที่ 4 ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้าตามมาตรฐานที่กำหนด มีค่า PNI_{modified} 0.07 และ 2) ผลการกำหนดแนวทางพัฒนาการให้บริการออกไปตามดิน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า แนวทางพัฒนามีทั้งหมด 6 แนวทาง 18 กิจกรรมการพัฒนา

คำสำคัญ: การให้บริการ, แนวทางพัฒนา, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

The objectives of this research article were to 1) assess the need for soil leaf issuing services for the people of the Department of Natural Resources and Environment Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic. 2) study the guidelines for the development of the soil leaves by using two blended research method which were conducted 2 phases of research. The population in this quantitative research was 12,860 people who came to get the soil leaves, a sample of 375 people. Target groups in qualitative research are: 1) qualified person With knowledge and experience related to the issuance of the soil coat of 15 persons. 2) is the number of stakeholders in the service of leaves the soil of 30 people, choose a specific. Qualitative research introducing: focus groups. Research tools used: 1) The questionnaire had an IOC value between 0.67 - 1.00 and the entire confidence value of 0.94. 2) structured interview form and 3) guideline evaluation form The quantitative data were analyzed by using a computer program in social science. Descriptive statistics were used such as percentage, frequency, mean and standard deviation. Analyze visual data use content analysis Synthesize the texture and summarize the overview. The results of the research revealed that: 1) Evaluation of the need for soil leaf issuing services for the people of the Department of Natural Resources and Environment Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic, found that. The priority was as follows: Number 1, The equitable service had a PNI_{modified} 0.17 value. Number 2, In terms of rapid service and continuous service, PNI

modified 0.11. Number 3 Sufficient service and condition of service providers or officers, PNI_{modified} 0.09. And number 4 in the provision of services that have progressed according to the specified standards, PNI_{modified} 0.07. 2) Results of determining guidelines for the development of soil leaf issuing for the people of the Department of Natural Resources and Environment Vientiane Prefecture Lao People's Democratic Republic found that the development approach consists of 6 approaches, 18 developments.

Keywords: Services, Guidelines for Development, Natural Resources and Environment, Lao People's Democratic Republic

บทนำ

การให้บริการประชาชนเป็นภาระบทบาทหน้าที่ของพรรคและรัฐ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งระดับศูนย์กลาง ระดับกระทรวง กรม นครหลวง แขวง เมือง และชั้นบ้าน โดยยึดหลักการให้บริการประชาชนทุกคนได้รับการให้บริการอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันอย่างทั่วถึง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน จึงเป็นหน้าที่หลักโดยตรงสำหรับภาครัฐ ปัจจุบันประชากรภายในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนับวันได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ประชาชนภายในประเทศมีความต้องการต่อการให้บริการของภาครัฐเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จึงทำให้ภาครัฐต้องเร่งให้บริการประชาชนด้วยความสะดวกรวดเร็ว ทันต่อเวลาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (สรอนงค์ เป็ดโป่ง และธีระ ฤทธิรอด, 2559)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ตั้งอยู่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเนื้อที่ทั้งหมด 236,800 ตารางกิโลเมตร มีชายแดนติดกับหลายประเทศ ทางทิศเหนือติดกับประเทศจีน ทางตะวันออกติดกับประเทศเวียดนาม ทางทิศใต้ติดกับประเทศกัมพูชา ทางทิศตะวันตกติดกับประเทศไทย และประเทศพม่า สปป.ลาวไม่มีพื้นที่ติดกับทะเล โดยมีลักษณะของภูมิประเทศที่แตกต่างกันไป เช่น มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเรียบติดตามแนวแม่น้ำโขง ในบริเวณภาคกลางจนถึงภาคใต้ของประเทศ มีภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 2,820 เมตร และพื้นที่ในสูงหรือเป็นภูเขาที่มีระดับเดียวกันอยู่บางพื้นที่ในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ คือ ภูเขาเพียงบริเวณ ภูเขาเพียงนากลาย และภูเขาเพียงเชียงขวาง เนื่องจาก สปป.ลาว มีลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกัน จึงทำให้ในแต่ละภาคมีภูมิอากาศ ความอุดมสมบูรณ์ที่แตกต่างกัน (กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564) ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติใน สปป.ลาว เป็นมรดกอันล้ำค่าที่มีประวัติศาสตร์สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งบรรพบุรุษได้รวบรวมแผ่นดินของ สปป.ลาวโดยการสู้รบอันยาวนาน และ

ได้รับการแผ้วถางให้กับลูกหลานจนถึงปัจจุบัน ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติของ สปป.ลาว ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธาร ภูเขา แร่ธาตุ และความหลากหลายทางชีวภาพ ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีความล้ำค่ามาก ได้ก่อให้เกิดความมั่นคง ความเข้มแข็งให้กับ สปป.ลาว ดังนั้น รัฐบาลจึงถือว่า ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศชาติ ที่จะทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ในชนเผ่าต่าง ๆ และนำพาประเทศให้หลุดพ้นจากความด้อยพัฒนา ภายหลังจากประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้รับการเอกราชในปี พ.ศ. 2518 ที่ดินทั้งหมดตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวงศ์เครือญาติแห่งชาติ และรัฐบาลเป็นตัวแทนในการดูแลแบบรวมศูนย์ ประชาชน และชนเผ่า เป็นผู้ใช้สิทธิประโยชน์ในที่ดิน โดยรัฐบาลได้กำหนดนโยบายการรวบรวมที่ดินให้เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินในรูปแบบของสหกรณ์รวมกลุ่ม ซึ่งมีนิคมของรัฐบาลเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศด้วยการพัฒนาเกษตรกรรม และป่าไม้เป็นพื้นฐาน และยึดถือ หัวหน้าหน่วยการผลิตรวมกลุ่ม และรัฐบาลเป็นผู้บริหารจัดการตั้งสหกรณ์ต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการก่อตั้งกรมคุ้มครองที่ดินและบ้านเรือน ขึ้นกับกระทรวงการคลังเพื่อจัดสรรที่ดินและทดลองออกใบตราดินอยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ พร้อมทั้งได้การสรุปและประเมินการจัดตั้งปฏิบัติการคุ้มครองและการบริหารที่ดินในทั้งประเทศ เพื่อย่างานต่อรัฐบาลและได้กู้ยืมเงินจากธนาคารโลก เพื่อดำเนินการออกใบตราดิน ที่เป็นดินปลูกสร้างอยู่ในเขตตัวเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นระยะเวลา 2 ปี หลังจากนั้นจึงได้มีการประเมินและเปลี่ยนบทเรียนในการคุ้มครองที่ดินทั้งประเทศ ผลของที่ประชุมดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าความต้องการเพื่อปรับปรุงการคุ้มครองบริหารที่ดินในระยะใหม่ ดังนี้ 1) งานด้านกฎหมาย ระเบียบการ หน่วยงานที่รับผิดชอบ บุคลากร กลไกการคุ้มครองและบริหารที่ดินให้มีประสิทธิภาพการสร้างรายได้จากที่ดิน 3) ด้านการเก็บภาษีที่ดิน 4) ด้านการออกใบตราดิน และ 5) ด้านการใช้แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ และการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในขณะเดียวกันนั้น ปัญหาด้านคดีความ ข้อขัดแย้ง และปัญหาต่าง ๆ ยังต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างเป็นระบบด้วยความยุติธรรม จึงได้มีการรับรองกฎหมายที่ดินและประกาศใช้อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2540 ต่อมาองค์กรคุ้มครองที่ดินแห่งชาติ ได้วางกฎระเบียบในการดูแลและแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 4 ประเภท คือ ที่ดินปลูกสร้างเพื่อสาธารณประโยชน์ ที่ดินเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย ที่ดินสำหรับโรงงานอุตสาหกรรม และที่ดินสำหรับปลูกสร้างสำนักงานหรือองค์กร (องค์กรคุ้มครองที่ดินแห่งชาติ, 2551) โดยในการจัดสรรที่ดินเพื่อปลูกสร้างสิ่งต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติตามกรมผังเมือง ซึ่งการอนุมัติที่ดินสำหรับการปลูกสร้างเพื่อสาธารณประโยชน์ โรงงานอุตสาหกรรม และสำนักงานหรือองค์กรนั้นจะยึดหลักตามความเหมาะสม เพราะการใช้ประโยชน์ที่ดินรัฐบาลไม่ได้จำกัดหรือกำหนดขนาดของพื้นที่ จะใช้พื้นที่มากหรือน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมผังเมืองจึงจะสามารถดำเนินการได้ (กรมวางแผนและพัฒนาที่ดินแห่งชาติ,

2548) แผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีการดำเนินงานที่ในการออกใบตราดินหรือการขึ้นทะเบียนที่ดินได้ดำเนินการสำรวจรังวัดที่ดิน และพิสูจน์หลักฐานอยู่ในตัวเมืองให้มีความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใสและถูกต้องแม่นยำ ตามนิติกรรม ระเบียบ กฎหมาย ได้มาตรฐานการให้บริการกำหนดไว้บรรลุเป้าหมายที่รัฐบาลกำหนดไว้ แต่เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการออกใบตราดิน ยังไม่ประสบความสำเร็จ ผู้รับบริการยังไม่ได้รับการอำนวยความสะดวก ไม่สามารถตรวจสอบได้และไม่ละเอียดถูกต้องเท่าที่ควร กล่าวคือ ขาดความเสมอภาค การดำเนินการยังไม่เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งเกิดจากปัญหาโครงสร้างการบริหารและการมอบหมายหน้าที่ในการดำเนินงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงานต่าง ๆ รวมถึงเทคโนโลยีล้าสมัย เจ้าหน้าที่ยังไม่มีความเชี่ยวชาญในงานหรือแม้แต่การโอนย้ายเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความล่าช้าในการให้บริการ และการเก็บค่าธรรมเนียมเกินกว่าอัตราที่กำหนดไว้ (รจนา พวงมณีวงศ์, 2552)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการให้บริการออกใบตราดิน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการให้บริการออกใบตราดินให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ส่งต่อประชาชนที่มารับบริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการให้บริการออกใบตราดิน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษากำหนดแนวทางการให้บริการออกใบตราดิน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นการให้บริการออกใบตราดิน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประชากร ประชาชนที่มารับบริการออกใบตราดินของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจากฐานข้อมูลในปีที่ผ่านมา จำนวน 12,860 คน (ทะเบียนออกใบตราดิน ปี ค.ศ. 2019 กรมที่ดินแห่ง สปป.ลาว) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตาราง เครจซี่และมอร์

แกน (ธีรภูมิ เอกะกุล, 2543) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 375 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ถือว่าใช้ได้ทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 ตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ 0.94 ถือว่ายอมรับได้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Sciences) ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 การกำหนดแนวทางพัฒนาการให้บริการออกใบตราดิน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการออกใบตราดิน จำนวน 15 คน ประกอบด้วย หัวหน้าแขวงที่ดิน หัวหน้าแผนกทะเบียนและประเมินราคาที่ดิน รองหัวหน้าหัวหน้าแผนกทะเบียนและประเมินราคาที่ดิน หัวหน้าแผนกสำรวจและรังวัดที่ดิน รองหัวหน้าแผนกสำรวจและรังวัดที่ดิน รองหัวหน้าแผนกข้อมูลข่าวสารที่ดิน รองหัวหน้าคุ้มครองและพัฒนาที่ดิน หัวหน้ากลุ่มงานขึ้นทะเบียนที่ดิน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (N = 375)	ร้อยละ (100)
เพศ		
ชาย	170	45.3
หญิง	205	54.7
รวม	375	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	5	1.3
25 - 34 ปี	164	43.7
35 - 44 ปี	196	52.3
45 - 54 ปี	8	2.1
55 ปี ขึ้นไป	2	.5
รวม	375	100.0

ข้อมูล	จำนวน (N = 375)	ร้อยละ (100)
สถานภาพ		
โสด	90	24.0
สมรส	271	72.3
หม้าย	8	2.1
หย่าร้าง	6	1.6
รวม	375	100.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	49	13.1
ปริญญาตรี	276	73.6
ปริญญาโท	43	11.5
ปริญญาเอก	7	1.9
รวม	375	100.0
อาชีพ		
พนักงานรัฐกร	252	67.2
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	26	6.9
พนักงานบริษัทเอกชน	79	21.1
กสิกร	8	2.1
อื่น ๆ	10	2.7
รวม	375	100.0

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การให้บริการออกใบตาติน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภาพรวม

ข้อ	ข้อความ	สภาพที่เป็นจริง (D)		สภาพที่ควร จะเป็น (I)		PNI modified	ลำดับ ความสำคัญ
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม	3.32	0.902	3.88	0.794	0.17	1
2	ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็ว	3.32	0.889	3.79	0.866	0.11	2
3	ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	3.31	0.941	3.61	0.881	0.09	3
4	ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.19	0.861	3.54	0.858	0.11	2
5	ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้าตาม มาตรฐานที่กำหนด	3.23	0.850	3.47	0.831	0.07	4
6	ด้านสภาพผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่	3.25	0.853	3.53	0.838	0.09	3
รวม		3.27	0.881	3.63	0.845	0.11	-

1. จากตารางข้างต้นผลประเมินความต้องการจำเป็นการให้บริการออกใบตาติน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 45.70 มีอายุระหว่าง 35 - 44 ปี จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 ส่วนใหญ่

สถานภาพสมรส จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 72.30 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 73.60 ประกอบอาชีพพนักงานรัฐกร จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 67.20 ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริงโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ประกอบด้วย ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ($\bar{X} = 3.32$) ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็ว ($\bar{X} = 3.32$) และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.31$) ส่วนสภาพที่ควรจะเป็น พบว่าค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ประกอบด้วย ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ($\bar{X} = 3.88$) ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็ว ($\bar{X} = 3.79$) และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.61$) ส่วนผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการให้บริการออกไปตลาดน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภาพรวม เรียงลำดับความสำคัญดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม มีค่า PNI_{modified} 0.17 ลำดับที่ 2 ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วและด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีค่า PNI_{modified} 0.11 ลำดับที่ 3 ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอและด้านสภาพผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ มีค่า PNI_{modified} 0.09 และลำดับที่ 4 ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้าตามมาตรฐานที่กำหนด มีค่า PNI_{modified} 0.07

2. ผลการศึกษากำหนดแนวทางพัฒนาการให้บริการออกไปตลาดน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า แนวทางพัฒนาประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการพัฒนา ตัวชี้วัดและการประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 6 แนวทาง 18 กิจกรรมการพัฒนา ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการให้บริการได้ดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างเท่าเทียม มี 4 กิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ 1) โครงการปรับปรุงกระบวนการให้บริการจัดระบบคิวเพื่อลดเวลาการรอคอยของผู้รับบริการ ประยุกต์ใช้เทคนิค ECRS (Eliminate : การตัดขั้นตอนทำงานที่ไม่จำเป็นออก Combine : การรวบรวมขั้นตอนการทำงานเข้าด้วยกัน Rearrange : การจัดลำดับงานใหม่ให้เหมาะสม และ Simplify : การปรับปรุงการทำงานหรืออุปกรณ์เพื่อให้ง่ายต่อการทำงานมากขึ้น) 2) พัฒนาระบบจองคิวผ่านแอปพลิเคชัน Line 3) จัดทำแผนขั้นตอนการทำงาน (Work Chart) อธิบายการขั้นตอนทำงานอย่างละเอียด โดยใช้เป็นรูปแบบแผนภูมิเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานในแต่ละเรื่อง 4) โครงการออกไปตลาดนเคลื่อนที่ (Mobile Unit) แก่ประชาชนแบบเท่าเทียมกันในทุกแง่มุมของกฎหมาย

2.2 แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างรวดเร็ว มี 3 กิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ 1) สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ให้มีหัวใจการให้บริการออกไปตลาดน (Service Mind) 2) พัฒนาเทคโนโลยีและ Application การออกไปตลาดนให้ทันสมัย 3) การบริการแบบ One Stop Service

2.3 แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มี 3 กิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ 1) โครงการบริการออกไปตลาดในช่วงพักเที่ยงและในวันหยุดราชการ (วันเสาร์) 2) พัฒนาเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้หลากหลาย 3) จ้างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผ่านบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาร่วมให้บริการ (Outsourcing)

2.4 แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างเพียงพอ มี 3 กิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ 1) เพิ่มอัตรากำลังคนในการออกไปตลาด 2) พัฒนาสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ให้แก่ผู้รับบริการ 3) สร้างแบบฟอร์มต่าง ๆ มีอย่างเพียงพอทั้งแบบ Paper และแบบ QR code หรือ แพลตฟอร์มออนไลน์

2.5 แนวทางการพัฒนาสภาพผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ มี 3 กิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ 1) โครงการพัฒนาการบริการของเจ้าหน้าที่โดยใช้หลักการ 10 S ได้แก่ 1) S - Smooth อารมณ์ของผู้ให้บริการ 2) S - Smile การบริการด้วยรอยยิ้ม 3) S - Speak การพูดจาดีน้ำเสียง การพูดจาไพเราะ มีสัมมาคารวะ 4) S - Small ผู้บริการต้องปฏิบัติตนด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน 5) S - Smart ผู้ให้บริการที่มีบุคลิกภาพที่ดีสง่างาม 6) S - Special ผู้ให้บริการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ 7) S - Spirit ผู้บริการต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการ 8) S - Speed การให้บริการด้วยความรวดเร็ว 9) S - Super การให้บริการที่มากกว่า 10) S - Save (เซฟ) การประหยัด 2) พัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ออกไปตลาด 3) ฝึกปฏิบัติงานจริง พร้อมกับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะงานเจ้าหน้าที่แบบ On The Job Training

2.6 แนวทางพัฒนาการให้บริการที่มีความก้าวหน้าตามมาตรฐานที่กำหนด มี 2 กิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการออกไปตลาดใหม่ที่ซ้ำชุด สูญหายหรือ ถูกทำลายที่ไม่มีหลักฐานยืนยันได้ ให้มีความก้าวหน้าและทำให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 2) พัฒนาระบบการออกไปตลาดที่ดินจากการเปลี่ยนแปลงสิทธิ์ การใช้ที่ดินของรัฐมาเป็น บุคคล นิติบุคคล และมีความก้าวหน้าและทำให้แล้วเสร็จภายในกำหนด

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาการให้บริการออกไปตลาดสำหรับประชาชนของแผนก
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนครหลวงเวียงจันทน์
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบผู้วิจัยจึงอภิปรายผล 2 ประเด็นที่สำคัญสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลประเมินความต้องการจำเป็นการให้บริการออกไปตลาด สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม พบว่า ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการให้บริการออกไปตลาด สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภาพรวม เรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ลำดับที่ 2 ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วและ

ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ลำดับที่ 3 ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอและด้านสภาพผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ และลำดับที่ 4 ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้าตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้อาจสืบมาจากประชาชนมีความต้องการออกไปตากดิน เพื่อนำไปเป็นหลักทรัพย์จำนวนมาก จึงมีความคาดหวังที่ได้รับการบริการที่เท่าเทียม ต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวานิช ได้กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาหรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้นปลายทาง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก (สุวิมล ว่องวานิช, 2548) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุทธ์ สุขสำราญ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของสำนักงานที่ดินในจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้รับบริการจากสำนักงานที่ดินในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมทุกด้านและรายด้านมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยได้รับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ผู้รับบริการต้องการรับบริการจากสำนักงานที่ดินในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมทุกด้านและรายด้านต้องการรับบริการอยู่ในระดับมาก 3) ผู้รับบริการที่มีอาชีพ พื้นที่อยู่อาศัย และประเภทของการรับบริการต่างกัน มีสภาพปัญหาและความต้องการรับบริการจากสำนักงานที่ดินในจังหวัดนนทบุรีโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกันยกเว้นผู้รับบริการที่มีประสบการณ์ในการรับบริการต่างกัน มีสภาพปัญหาและความต้องการรับบริการจากสำนักงานที่ดินในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (รุทธ์ สุขสำราญ, 2546) สอดคล้องกับงานวิจัย อนงค์สอนพรหมจัน และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การให้บริการจดทะเบียนที่ดินของกรมที่ดินกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบว่า ปัญหาในการพัฒนางานบริการของผู้ให้บริการในการจดทะเบียนที่ดินของกรมที่ดินโดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและความต้องการในการพัฒนางานบริการของผู้ให้บริการในการจดทะเบียนที่ดินของกรมที่ดิน โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (อนงค์สอนพรหมจัน และคณะ, 2562)

2. ผลการกำหนดแนวทางพัฒนาการให้บริการออกไปตากดิน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า แนวทางพัฒนาประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการพัฒนา ตัวชี้วัดและการประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 6 แนวทาง 18 กิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ 1) แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างเท่าเทียม มี 3 กิจกรรมการพัฒนา 2) แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างรวดเร็ว มี 3 กิจกรรมการพัฒนา 3) แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มี 3 กิจกรรมการพัฒนา

พัฒนา 4) แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างเพียงพอ มี 3 กิจกรรมการพัฒนา 5) แนวทางพัฒนาการสภาพผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ มี 3 กิจกรรมการพัฒนา และ 6) แนวทางพัฒนาการให้บริการที่มีความก้าวหน้าตามมาตรฐานที่กำหนด มี 2 กิจกรรมการพัฒนา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนผู้มารับบริการ ต้องการให้การพัฒนาการให้บริการออกไปตามดิน ให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยของ วาสนา สง่าเนตร ได้วิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการให้บริการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมของสำนักงานที่ดินจังหวัดสกลนคร พบว่า สภาพปัญหาด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ และด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยรายด้านสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม ขณะที่สภาพปัญหาด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยรายด้านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมก็ตาม แต่สภาพปัญหาทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น การบริการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมของสำนักงานที่ดินจังหวัดสกลนคร ต้องปรับปรุงการให้บริการให้ครบวงจร นับตั้งแต่ขั้นตอนแรกยังขั้นตอนสุดท้าย โดยการระดมความคิดจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้รับบริการทุกกลุ่ม เพื่อให้ขั้นตอนการให้บริการใช้เวลา และขั้นตอนน้อยที่สุด โดยการประชุมเพื่อหารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมกับบริบทของผู้รับบริการ เช่น การให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เป็นต้น (วาสนา สง่าเนตร, 2556) และสอดคล้องกับ อนงค์สอน พรหมจัน และคณะ ได้วิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การให้บริการจดทะเบียนที่ดินของกรมที่ดิน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ปัญหาการออกโฉนดที่ดินเกิดจากการตีความกฎหมายของหน่วยงานภาครัฐ ที่ไม่ตรงกัน ตลอดจนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินของรัฐและเอกชนยังไม่ชัดเจน และการพัฒนายุทธศาสตร์การให้บริการจดทะเบียนที่ดินของกรมที่ดิน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ โครงการพัฒนา และตัวชี้วัด วิธีการประเมิน 4 ด้านได้แก่ 1) พัฒนาบุคลากรความรู้ ความสามารถของบุคลากรให้บริการจดทะเบียนที่ดิน ให้ได้มาตรฐานและใกล้เคียงกับระดับสากล 2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลการให้บริการจดทะเบียนที่ดินของกรมที่ดิน มีความทันสมัย บริการออนไลน์ทั่วประเทศ และเชื่อมโยงกับสากล 3) พัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์การจดทะเบียนที่ดินให้มีความทันสมัย ให้ได้เกณฑ์มาตรฐานของกรมที่ดิน 4) พัฒนาระบบข้อมูลที่ดินของประเทศ สามารถรองรับการใช้ประโยชน์จากที่ในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึง การประชาสัมพันธ์ระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ผลการประเมินยุทธศาสตร์ โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผ่านเกณฑ์การประเมินหมดทั้ง 4 ด้าน (อนงค์สอน พรหมจัน และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลประเมินความต้องการจำเป็นการให้บริการออกใบตาติน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม พบว่า ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการให้บริการออกใบตาติน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภาพรวม เรียงลำดับความสำคัญดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ลำดับที่ 2 ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วและด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ลำดับที่ 3 ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอและด้านสภาพผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ และลำดับที่ 4 ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้าตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้อาจสืบมาจากประชาชนมีความต้องการออกใบตาติน เพื่อนำไปเป็นหลักฐานจำนวนมาก จึงมีความคาดหวังที่ได้รับการบริการที่เท่าเทียม ต่อเนื่อง ประกอบกับผลการกำหนดแนวทางพัฒนาการให้บริการออกใบตาติน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า แนวทางพัฒนาประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการพัฒนา ตัวชี้วัดและการประเมินผล ซึ่งมีทั้งหมด 6 แนวทาง 18 กิจกรรมการพัฒนา ได้แก่ 1) แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างเท่าเทียม มี 3 กิจกรรมการพัฒนา 2) แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างรวดเร็ว มี 3 กิจกรรมการพัฒนา 3) แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มี 3 กิจกรรมการพัฒนา 4) แนวทางพัฒนาการให้บริการอย่างเพียงพอ มี 3 กิจกรรมการพัฒนา 5) แนวทางพัฒนาการสภาพผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ มี 3 กิจกรรมการพัฒนา และ 6) แนวทางพัฒนาการให้บริการที่มีความก้าวหน้าตามมาตรฐานที่กำหนด มี 2 กิจกรรมการพัฒนา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนผู้มารับบริการ ต้องการให้การพัฒนาการให้บริการออกใบตาติน ให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงเห็นควรจัดระบบการให้บริการออกใบตาติน สำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตามลำดับที่มาก่อนและมาหลัง ควรจัดแสดงแผนผัง ขั้นตอนการและรูปภาพการให้บริการออกใบตาตินสำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไว้อย่างชัดเจน ควรให้บริการออกใบตาตินสำหรับประชาชนของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยความเสมอภาคทุก ๆ คน ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้มารับบริการ ทั้งนี้แผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรศึกษาความพึงพอใจของประชาชนผู้มารับบริการออกใบตาตินของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการออกใบตาตินของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). ข้อมูลปฐภูมิ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. เรียกใช้เมื่อ 7 ธันวาคม 2564 จาก
http://www.dmr.go.th/download/article/article_20131225132153.pdf
- กรมวางแผนและพัฒนาที่ดินแห่งชาติ. (2548). กฎหมายที่ดิน. กรมวางแผนและพัฒนาที่ดิน
แห่งชาติ นครหลวงเวียงจันทน์. ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ม.ป.ท.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี:
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- รจนา พวงมณีวงศ์. (2552). การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ์ของเมืองไฮ
เสดถานนครหลวงเวียงจันทน์ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุทธ์ สุขสำราญ. (2546). การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการที่มีต่อการ
ให้บริการของสำนักงานที่ดินในจังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- วาสนา สง่าเนตร. (2556). สภาพปัญหาการให้บริการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ของสำนักงาน
ที่ดินจังหวัดสกลนคร. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10(47), 169-
178.
- ศรอนงค์ เป็ดโปร่ง และธีระ ฤทธิรอด. (2559). การพัฒนาบุคลากรด้านการให้บริการของ
สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 11(37), 33-39.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์กรคุ้มครองที่ดินแห่งชาติ. (2551). บทแนะนำทางด้านวิทยาการเกี่ยวกับที่ดินและ
ทรัพยากรธรรมชาติองค์กรคุ้มครองที่ดินแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี นครหลวง
เวียงจันทน์. ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ม.ป.ท.
- อนงค์สอน พรหมจัน และคณะ. (2562). ยุทธศาสตร์การให้บริการจดทะเบียนที่ดินของกรมที่ดิน
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุดรธานี.

การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อชื่อเสียง
อิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐ*
E - WORD OF MOUTH AFFECTING E - CORPORATE REPUTATION
OF STATE - OWNED BANK

ศิริรัตน์ โกศการิกา

Sirirat Kosakarika

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: s.kosakarika@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธนาคารของรัฐจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20 - 39 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 55,000 บาท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับปานกลาง ให้ความสำคัญต่อชื่อเสียงองค์กรอิเล็กทรอนิกส์ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า 1) ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ด้านความไว้วางใจ ด้านคุณภาพของข้อความ และด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณลักษณะของแบรนด์ 2) ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ด้านระดับอิทธิพล ด้านความไว้วางใจ และด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพเว็บไซต์ 3) ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ด้านระดับอิทธิพล ด้านความไว้วางใจ และด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพบริการ และ 4) ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ด้านระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์ ด้านระดับอิทธิพล ด้านความไว้วางใจ

* Received 12 March 2021; Revised 20 March 2021; Accepted 1 April 2021

ด้านคุณภาพของข้อความ และด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์, ชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์, ธนาคารของรัฐ

Abstract

The objective of this research was to investigate the E - word of mouth communication factors affecting the E - corporate reputation of stated - owned banks. This research was quantitative research. The data was collected by distributing 400 sets of questionnaires the stakeholders of those state - owned banks. The statistics used for data analysis included the percentage, frequency, mean, and standard deviation. Moreover, the hypotheses were tested had been evaluated by multiple regression analysis at a significance level of .05. The study of this sample revealed that most the sample were female; age between 20 – 39 years old; single; bachelor's degree; civil servants and having income more than 55,000 THB per month. The sample had the opinion toward the E word of mouth communication at the medium level while they focused on the E - corporate reputation at the high level. From the study, the hypotheses were shown that 1) the e word of mouth communication factors, including trust, message quality and source credibility, significantly affected on the brand characteristic of e - corporate reputation. 2) the e word of mouth communication factors, including degree of influence, trust and source credibility, significantly affected on the website quality of e - corporate reputation. 3) the e word of mouth communication factors, including degree of influence, trust and source credibility, significantly affected on the service quality of e - corporate reputation. 4) the e word of mouth communication factors, including tie strength, degree of influence, trust, message quality and source credibility, significantly affected on the social media of e - corporate reputation.

Keywords: E - Word of Mouth, E - Corporate Reputation, State - Owned Bank

บทนำ

ปัจจุบันธนาคารของรัฐ ซึ่งเป็น สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นธนาคารที่รัฐบาลมีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารและดำเนินนโยบายต่าง ๆ อันได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ธนาคารกรุงไทย ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย บริษัทสินเชื่อบุคคลและสินเชื่อรายย่อย (บคย.) และบริษัทตลาดรองสินเชื่อบริษัท (บคย.) ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย และบริษัทสินเชื่อบริษัท (บคย.) ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการบริหารองค์กรในรูปแบบที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ในเรื่องของบริการธนาคารของรัฐที่ผ่านมาเป็นไปในลักษณะของการผูกขาด อย่างไรก็ตามปัจจุบันธนาคารภาคเอกชนเป็นคู่แข่งที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาครัฐต้องปรับตัวให้ทันกับภาคเอกชนและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ชื่อเสียงเป็นสิ่งที่องค์กรหันมาให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มศักยภาพและช่วยให้องค์กรรับมือกับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ชื่อเสียงองค์กรที่ดีนั้นจะสะท้อนถึงการปฏิบัติงานขององค์กร เป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ทำให้องค์กรนั้น ๆ มีความสามารถที่โดดเด่นและแตกต่างจากองค์กรอื่น ๆ ภายใต้อุตสาหกรรมเดียวกัน (Gaines-Ross, L., 2008)

ชื่อเสียงเปรียบเสมือนแบรนด์ จากผลของการมีแบรนด์ที่แข็งแกร่งสามารถสร้างชื่อเสียงที่แข็งแกร่งตามมา แสดงให้เห็นว่าชื่อเสียงองค์กรเป็นผลจากการสื่อสารองค์กรผ่านเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้ ขณะเดียวกันชื่อเสียงองค์กรก็เกี่ยวข้องกับแบรนด์ทั้งในระดับผลิตภัณฑ์จนถึงระดับองค์กร จึงทำให้องค์กรที่ต้องการมีชื่อเสียงที่ดีต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบรนด์และการสื่อสารองค์กร (Fombrun, C., 2012) เนื่องจากชื่อเสียงองค์กรถือเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนที่ส่งผลให้องค์กรสามารถสร้างผลการดำเนินงานได้ดียิ่งขึ้น เมื่อองค์กรมีชื่อเสียงที่ดี ผู้มีส่วนได้เสียจะเกิดการยอมรับและไว้วางใจองค์กร (Deephouse, D. L., 2000) นอกจากนี้คุณค่าจากการมีชื่อเสียงองค์กรที่ดีหลายประการ อาทิเช่น การสร้างลูกค้าใหม่ การสร้างอุปสรรคให้กับคู่แข่ง การดึงดูดทุนและนักลงทุน อีกทั้งยังปกป้ององค์กรเมื่อเกิดภาวะวิกฤต (Kumar, S., 1999); (Sherman, M. L. , 1999)

เนื่องจากชื่อเสียงขององค์กรเป็นการประเมินถึงคุณค่าต่าง ๆ ขององค์กรในลักษณะที่เป็นภาพรวมในมุมมองของผู้ที่มีส่วนได้เสียขององค์กร โดยการประเมินคุณค่าเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางตรงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร รวมทั้งการสื่อสารขององค์กรในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมขององค์กรได้ (Gotsi, M. & Wilson, A. , 2001) เช่น การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรจากการสื่อสารแบบปากต่อปากของบุคคลอื่น โดยเป็นรูปแบบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยสมัครใจซึ่งมักจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับ

เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการโดยตรง จากการบอกต่อนี้ชื่อเสียงองค์กรที่ดีและไม่ดีสามารถแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสังคมโลกปัจจุบันที่มีการขยายตัวของการใช้อินเทอร์เน็ตและการเพิ่มขึ้นของการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้านข้อมูลนี้ส่งผลให้การเข้าถึงและการบอกต่อของการสื่อสารแบบปากต่อปากเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ โดยการแลกเปลี่ยนบนสื่อสังคมออนไลน์นี้เรียกว่า การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์

จากงานวิจัยที่ผ่านมาได้มีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่พบว่า อิทธิพลของการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์มิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางด้านการตลาดเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญ (Castellano, S. & Dutot, V., 2017) จากการค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปยังอิทธิพลต่อชื่อเสียงองค์กร ตัวชี้วัดชื่อเสียงองค์กร และกลยุทธ์การจัดการชื่อเสียงองค์กร เห็นได้ว่าจะไม่มีการเชื่อมโยงศึกษาในด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อธนาคารของรัฐที่จะนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้ประโยชน์ด้านการจัดการการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ ในการสร้างและรักษาชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมออนไลน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธนาคารของรัฐ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัด

กลุ่มตัวอย่าง คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของธนาคารของรัฐ เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่างจากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรที่ไม่ทราบค่าสัดส่วนประชากร โดยใช้สูตรสูตรของ Cochran โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างประมาณ 385 คน เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการตอบแบบสอบถามที่ไม่ถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้เพิ่มขึ้นเป็น 400 คน

การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบความไม่น่าจะเป็น (Non - Probability Sampling) มีวิธีการแจกแบบสอบถามโดยการเลือกโดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ผ่านช่องทางออนไลน์ ไม่จำกัดเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แต่ต้องมีคุณสมบัติตามคำถามคัดกรอง คือ เคยพบเห็นสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เว็บไซต์ เพจเฟซบุ๊ก ของธนาคารของรัฐ (ธนาคารใดธนาคารหนึ่ง) ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2563 ถึง 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2563

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการธนาคารของรัฐ ได้แก่ ระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์ การสื่อสารเชิงบวก ระดับอิทธิพล ความไว้วางใจ คุณภาพของข้อความ และความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ที่มีอิทธิพลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบปัญหาวิจัย ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบหลายตัวเลือก เป็นคำถามปลายปิด มีจำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ แบบสอบถามใช้การวัดแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าและมีมาตรวัดแบบลิเคอร์ท ซึ่งแบ่งการวัดออกเป็น 5 ระดับความคิดเห็น ได้แก่ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบในแต่ละข้อได้เพียงระดับเดียวเท่านั้น จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 23 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับชื่อเสียงองค์กรอิเล็กทรอนิกส์ แบบสอบถามใช้การวัดแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า และมีมาตรวัดแบบลิเคอร์ท ซึ่งแบ่งการวัดออกเป็น 5 ระดับความสำคัญ ได้แก่ 5 = สำคัญมากที่สุด 4 = สำคัญมาก 3 = สำคัญปานกลาง 2 = สำคัญน้อย 1 = สำคัญน้อยที่สุด โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบในแต่ละข้อได้เพียงระดับเดียวเท่านั้น จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 18 ข้อ

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการทดสอบวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาครวมทุกข้อเท่ากับ 0.978 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก และค่าของตัวแปร

อยู่ระหว่าง 0.814 – 0.952 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก (Zikmund, W. G. et al., 2013) แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่นจึงนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ซึ่งจะทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2563 ถึง 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 แล้วทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม จนได้แบบสอบถามที่ครบตามจำนวนทั้งหมด 400 ชุด ซึ่งหลังจากที่ได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการแล้ว นำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมทางสถิติต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งใช้อธิบายข้อมูลทั่วไป โดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน เป็นการนำผลสรุปจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างไปอ้างอิงประชากรทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติทดสอบในการศึกษาครั้งนี้ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อชื่อเสียง อิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณลักษณะของแบรนด์

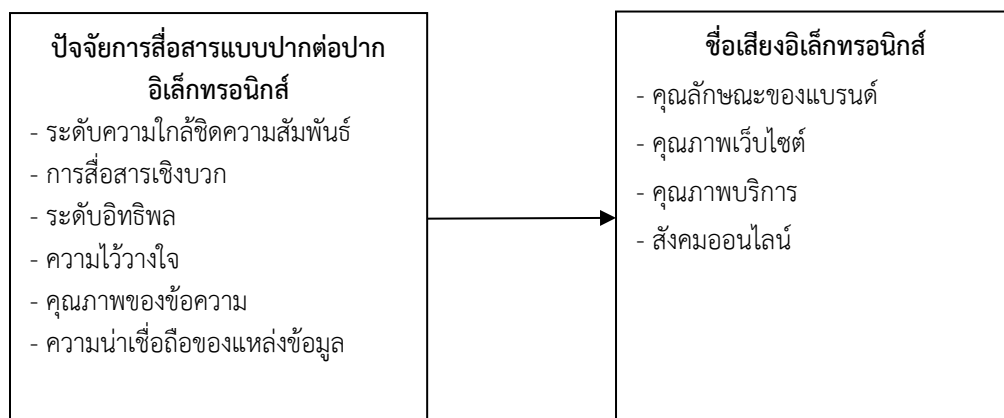
สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพเว็บไซต์

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพบริการ

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านสังคมออนไลน์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 62.25 มีอายุระหว่าง 20 – 39 ปี จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 สถานภาพโสด จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58.25 ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.75 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 55,000 บาท จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	151	37.75
หญิง	249	62.25
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	22	5.50
20 – 39 ปี	154	38.50
40 - 55 ปี	146	36.50
56 ปีขึ้นไป	78	19.50
3. สถานภาพ		
โสด	205	51.25
สมรส	181	45.25

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หย่าร้าง	14	3.50
4. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	30	7.50
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	233	58.25
ปริญญาโท	109	27.25
ปริญญาเอก	28	7.00
5. อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	66	16.50
ธุรกิจส่วนตัว	70	17.50
พนักงานบริษัทเอกชน	71	17.75
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	119	29.75
อาชีพอิสระ	41	10.25
อื่น ๆ	33	8.25
6. รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 15,000 บาท	79	19.75
15,000 – 25,000 บาท	71	17.75
25,001 – 35,000 บาท	69	17.25
35,001 – 45,000 บาท	39	9.75
45,001 – 55,000 บาท	36	9.00
มากกว่า 55,000 บาท	106	26.50

2. ผลการวิเคราะห์การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.09 ซึ่งเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล มีค่าเฉลี่ย 3.68 และคุณภาพของข้อความ มีค่าเฉลี่ย 3.36 ส่วนเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ย 3.19 ระดับอิทธิพล มีค่าเฉลี่ย 3.02 การสื่อสารเชิงบวก มีค่าเฉลี่ย 2.71 และระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย 2.70 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์

การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์	2.70	1.06	ปานกลาง
การสื่อสารเชิงบวก	2.71	1.04	ปานกลาง
ระดับอิทธิพล	3.02	1.13	ปานกลาง
ความไว้วางใจ	3.19	1.05	ปานกลาง
คุณภาพของข้อความ	3.36	1.14	มาก
ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล	3.68	1.06	มาก
รวมการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์	3.09	0.88	ปานกลาง

3. ผลการวิเคราะห์ชื่อเสียงองค์กรอิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อชื่อเสียงองค์กรอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.53 ซึ่งเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ได้แก่ คุณภาพบริการ มีค่าเฉลี่ย 3.74 คุณลักษณะของแบรนด์ มีค่าเฉลี่ย 3.60 และคุณภาพเว็บไซต์ มีค่าเฉลี่ย 3.55 ส่วนเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลางคือ สังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 3.23 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญต่อชื่อเสียงองค์กรอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อเสียงองค์กรอิเล็กทรอนิกส์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
คุณลักษณะของแบรนด์	3.60	0.94	มาก
คุณภาพเว็บไซต์	3.55	1.00	มาก
คุณภาพบริการ	3.74	0.98	มาก
สังคมออนไลน์	3.23	1.00	ปานกลาง
รวมชื่อเสียงองค์กรอิเล็กทรอนิกส์	3.53	0.91	มาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณลักษณะของแบรนด์

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์แต่ละด้านกับชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณลักษณะของแบรนด์

การสื่อสารแบบปากต่อปาก อิเล็กทรอนิกส์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.939	.116		8.075	.000*
ระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์	.070	.040	.080	1.773	.077
การสื่อสารเชิงบวก	.091	.049	.101	1.864	.063
ระดับอิทธิพล	.077	.046	.092	1.687	.092
ความไว้วางใจ	.132	.054	.149	2.455	.015*
คุณภาพของข้อความ	.123	.045	.149	2.717	.007*
ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล	.316	.047	.357	6.669	.000*

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ด้านความไว้วางใจ ด้านคุณภาพของข้อความ และด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.132, 0.123, และ 0.316 ตามลำดับ ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณลักษณะของแบรนด์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้าน

ระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์ ด้านการสื่อสารเชิงบวก และด้านระดับอิทธิพล ไม่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้บริการรถแท็กซี่ของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพเว็บไซต์

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์แต่ละด้านกับชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพเว็บไซต์

การสื่อสารแบบปากต่อปาก อิเล็กทรอนิกส์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.659	.120		5.501	.000*
ระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์	.070	.041	.075	1.709	.088
การสื่อสารเชิงบวก	-.023	.050	-.024	-.460	.646
ระดับอิทธิพล	.137	.047	.155	2.930	.004*
ความไว้วางใจ	.157	.056	.166	2.830	.005*
คุณภาพของข้อความ	.090	.047	.102	1.925	.055
ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล	.420	.049	.446	8.616	.000*

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ด้านระดับอิทธิพล ด้านความไว้วางใจ และด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.137, 0.157, และ 0.420 ตามลำดับ ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพเว็บไซต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์ ด้านการสื่อสารเชิงบวก และด้านคุณภาพของข้อความ ไม่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้บริการรถแท็กซี่ของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพบริการ

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์แต่ละด้านกับชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพบริการ

การสื่อสารแบบปากต่อปาก อิเล็กทรอนิกส์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.957	.121		7.899	.000*
ระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์	.051	.041	.055	1.222	.222
การสื่อสารเชิงบวก	.044	.051	.046	.857	.392
ระดับอิทธิพล	.113	.047	.130	2.387	.017*
ความไว้วางใจ	.028	.056	.030	.502	.616
คุณภาพของข้อความ	.083	.047	.097	1.770	.077
ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล	.494	.049	.535	10.008	.000*

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ด้านระดับอิทธิพล ด้านความไว้วางใจ และด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.113 และ 0.420 ตามลำดับ ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านคุณภาพบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านคุณภาพของข้อความ ด้านระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์ และด้านการสื่อสารเชิงบวก ไม่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้บริการรถแท็กซี่ของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านสังคมออนไลน์

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์แต่ละด้านกับชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านสังคมออนไลน์

การสื่อสารแบบปากต่อปาก อิเล็กทรอนิกส์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.600	.137		4.395	.000*
ระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์	.158	.047	.168	3.392	.001*
การสื่อสารเชิงบวก	.016	.057	.017	.281	.779
ระดับอิทธิพล	.141	.053	.158	2.640	.009*
ความไว้วางใจ	.169	.063	.177	2.666	.008*
คุณภาพของข้อความ	.136	.053	.154	2.560	.011*
ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล	.202	.056	.213	3.633	.000*

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ด้านระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์ ด้านระดับอิทธิพล ด้านความไว้วางใจ ด้านคุณภาพของข้อความ และด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.158, 0.141, 0.169, 0.136, และ 0.202 ตามลำดับ ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐด้านสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน ด้านการสื่อสารเชิงบวกไม่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้บริการรถแท็กซี่ของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ผลได้ดังนี้ ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ 1) ด้านระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคได้รับข้อมูลของ

ธนาการรัฐนั้นผ่านโซเชียลมีเดียเป็นประจำ หรือเข้าเยี่ยมชมหน้าเว็บไซต์/เพจเฟซบุ๊ก หรือช่องทางโซเชียลมีเดียของธนาการของรัฐบ่อยครั้งทำให้เห็นถึงคุณภาพ ความเชื่อมั่น ชื่อเสียง อิเล็กทรอนิกส์ของธนาการ สอดคล้องกับการศึกษาของ Brown J. et al. ที่ทำการศึกษาการสื่อสารแบบปากต่อปากในบริบทสังคมออนไลน์: การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่าปัจจัยระดับความใกล้ชิดสัมพันธ์เป็นปัจจัยของกระบวนการสื่อสารแบบปากต่อปากในบริบทสังคมออนไลน์ที่ส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์

2) ด้านการสื่อสารเชิงบวก ไม่ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาการของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากในโซเชียลมีเดียผู้บริโภคไม่ได้แสดงตัวว่าตนภูมิใจในการเป็นลูกค้าของธนาการรัฐ หรือยินดีแนะนำ บอกต่อ ให้บุคคลอื่นมาใช้บริการธนาการของรัฐ ในสื่อออนไลน์ (Brown, J. et al., 2007) ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Goyette I. et al. ที่ทำการศึกษามาตรวัดการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบริบทธุรกิจบริการ พบว่าปัจจัยการสื่อสารเชิงบวกเป็นมาตรวัดของการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถวัดในธุรกิจบริการ

3) ด้านระดับอิทธิพลส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาการของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการโพสต์หรือแชร์ข้อมูลเกี่ยวกับธนาการของครอบครัว เพื่อน บุคคลใกล้ชิดของผู้บริโภค หรือผู้มีชื่อเสียงในโลกออนไลน์มีผลในส่วนของกระตุ้นใจใช้บริการธนาการของรัฐ (Goyette, I. et al., 2010) สอดคล้องกับการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคของ Lee M. & Youn S. พบว่าปัจจัยระดับอิทธิพลซึ่งเป็นองค์ประกอบของการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์

4) ด้านความไว้วางใจ ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาการของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้บริโภคมีความไว้วางใจต่อธนาการของรัฐจากการเห็นรางวัลที่ธนาการได้รับผ่านโซเชียลมีเดีย รับข่าวสารเชิงบวกเกี่ยวกับธนาการ รวมถึงเพื่อนหรือคนรู้จักในโซเชียลมีเดียแบ่งปันข้อมูลในเนื้อหาที่ชื่นชม (Lee, M. & Youn, S., 2009) สอดคล้องกับการศึกษาของ Chu S. & Kim Y. ทำการศึกษาปัจจัยปฏิสัมพันธ์ผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่พบว่าความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญของการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อเครือข่ายสังคมออนไลน์

5) ด้านคุณภาพของข้อความ ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาการของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้บริโภคจะแชร์ข้อมูลของธนาการเมื่อมีข้อความที่ชัดเจน หัวข้อ/การพาดหัวที่น่าสนใจ และมีรูปภาพ อินโฟกราฟิก คลิปวิดีโอ ที่อธิบายเข้าใจได้ง่าย (Chu, S. & Kim, Y., 2011) ผลการวิจัยสอดคล้องกับการตรวจสอบอิทธิพลของการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของ Castellano S. & Dutot V. พบว่า การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ด้านระดับความใกล้ชิดความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล คุณภาพของข้อความ และระดับอิทธิพลส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์

และ 6) ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ส่งผลต่อชื่อเสียงอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สืบเนื่องจากความน่าเชื่อถือของธนาคารของรัฐทางโซเชียลมีเดีย นั้นมาจากความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเป็นกลาง และแหล่งที่มาของข้อมูลที่นำเสนอ จึงทำให้ส่งผลต่อชื่อเสียงทางออนไลน์ของธนาคารรัฐ (Castellano, S. & Dutot, V., 2017) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lee M. & Youn S. พบว่าความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค (Lee, M. & Youn, S., 2009)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อธนาคารจากกระบวนการให้บริการที่ดี เทคโนโลยีการให้บริการที่ทันสมัย และชื่อเสียงเชิงบวกในโลกออนไลน์ ดังนั้นธนาคารจึงทำการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลข่าวสารเชิงบวกเกี่ยวกับธนาคาร การปรับปรุงบริการที่ทันสมัยของธนาคารในสื่อสังคมออนไลน์ ทางเว็บไซต์ เฟซบุ๊กเพจ แอปพลิเคชันไลน์ โดยจะต้องมีรายละเอียดข้อความอย่างชัดเจน และมีรูปภาพ หรืออินโฟกราฟิกที่เข้าใจได้ง่าย ส่งเสริมความน่าเชื่อถือในรูปแบบโซเชียลมีเดียของธนาคาร เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน ใช้งานได้ง่าย และการเปิดรับความคิดเห็นของสื่อสังคมออนไลน์ของธนาคาร ธนาคารจึงควรที่จะนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เพื่อที่จะทำให้ผู้ใช้บริการอยู่แล้วชื่นชม หรือประทับใจธนาคาร ซึ่งจะช่วยให้เพื่อนหรือคนรู้จักของผู้ใช้บริการรู้สึกถึงความไว้วางใจได้ของธนาคาร และในการที่จะทำให้ผู้ใช้บริการมีความเชื่อมั่นจากการเก็บรักษาความลับของข้อมูลของท่านของธนาคาร ความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูล และการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการให้บริการผ่านสื่อออนไลน์ ดังนั้นธนาคารจึงควรนำเสนอเนื้อหา ประชาสัมพันธ์บริการที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อที่จะทำให้เพื่อน ครอบครัว ผู้มีอิทธิพลทางความคิด ของผู้ใช้บริการหรือกลุ่มเป้าหมายทำการโพสต์หรือแชร์เนื้อหา ทั้งนี้จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อธนาคาร

เอกสารอ้างอิง

- Brown, J. et al. (2007). Word of Mouth Communication within Online Communities: Conceptualizing the Online Social Network. *Journal of Interactive Marketing*, 21(3), 2-20.
- Castellano, S. & Dutot, V. (2017). Investigating the influence of e - word - of - mouth on e - reputation. *International Studies of Management & Organization*, 47(1), 42-60.
- Chu, S. & Kim, Y. (2011). Determinants of Consumer Engagement in Electronic Word - Of - Mouth (E - WOM) in Social Networking Sites. *International Journal of Advertising*, 30(1), 47-75.

- Deephouse, D. L. (2000). Media reputation as a strategic resource: An integration of mass communication and resource - based theories. *Journal of management*, 26(6), 1091-1112.
- Fombrun, C. (2012). *Corporate reputation: Definitions, antecedents, consequences*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Gaines - Ross, L. (2008). *Corporate reputation: 12 steps to safeguarding and recovering reputation*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Gotsi, M. & Wilson, A. . (2001). Corporate reputation management: "living the brand". *Management Decision*, 39(2), 99-104.
- Goyette, I. et al. (2010). E - WOM Scale: Word - Of - Mouth Measurement Scale for Service Context. *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 27(1), 5-23.
- Kumar, S. (1999). Valuing corporate reputation. In *Reputation management: Strategies for protecting companies their brands and their directors*. London: Kogan Page.
- Lee, M. & Youn, S. (2009). Electronic Word of Mouth (E - WOM): How E - WOM Platforms Influence Consumer Product Judgement. *International Journal of Advertising*, 28(3), 473-499.
- Sherman, M. L. (1999). *Making the most of your reputation*. Reputation management: Strategies for protecting companies their brands, and their directors. London: Kogan Page.
- Zikmund, W. G. et al. (2013). *Business Research Methods*. Mason, Ohio: South - Western.

กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผน
เพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี*
THE PARTICIPATION PROCESS OF VILLAGE, MONASTERY,
AND SCHOOL IN THE DEVELOPMENT PLAN FOR THE NEW NORMAL
IN KANCHANABURI PROVINCE

พระครูวิจิตรญาณเขต

Phrakruwirojkanchanakhet

พระเมธีปริยัติวิบูล

Phramethipariyattiwibun

พระครูปลัดสุวัฒน สุวตโน

Pharakhrupalad Suwat Suwattano

พระสมุห์สมโภชน์ อินวริโย

Phresamu Sompoch Intaviyo

พระครูศรีธรรมวารารณ

Phrakrusrithammawaraporn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: epot2518@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด 19 2) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม และ 3) วิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสงฆ์ 2) นิสิต 3) ประชาชน และ 4) หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 30 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ มี 2 ระดับ คือ 1.1) พระสงฆ์ ปฏิบัติตามมาตรการรัฐบาลเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การให้ความรู้กับญาติโยมเรื่องการปฏิบัติตน และบริจาคปัจจัยสิ่งของ และ 1.2) องค์กรหรือวัด มีส่วนร่วมโดยการเปิดโรงครัวแจกอาหารให้กับประชาชนที่ประสบความยากลำบาก แจกของใช้ และให้ความรู้กับชุมชน 2) หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้ คือ

* Received 13 March 2021; Revised 22 March 2021; Accepted 2 April 2021

2.1) รู้ทันความกลัวและหยุดมันได้ด้วยหลักพุทธศาสนา 2.2) การพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักปธาน 4 และ 2.3) การพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักภาวนา 4 ภายใต้สภาวะทางสังคมที่มุ่งไปสู่การพัฒนาด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม และ 3) กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ได้แก่ 3.1) การตัดสินใจโดยยึดหลักความอาวุโส 3.2) การวางแผนการดำเนินงานโดยให้เกียรติกับผู้ที่มิบาร์มี 3.3) การดำเนินการตามหลักความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 3.4) การประสานประโยชน์ร่วมกัน และ 3.5) การติดตามและประเมินผลแบบกัลยาณมิตร

คำสำคัญ: กระบวนการมีส่วนร่วม, บวร, การจัดทำแผนพัฒนา, วิถีชีวิตใหม่

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the participation of monks in dealing with the situation of Coronavirus disease (COVID - 19) in Kanchanaburi province, 2) study the participation model of village, monastery, and school in developing the new normal sustainably according to the Buddhaddhamma in Kanchanaburi province, and 3) analyze the participation process of village, monastery, and school in the development plan for the new normal in Kanchanaburi province. This research was a qualitative research use study of documents, in - depth interviews and focus group. Select purposive sampling divided into 4 groups: 1) monks, 2) student representatives of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 3) citizens, and 4) government agencies total 30 persons. By using analyzed content and summarized as an overview. The research results found that: 1) The participation of monks consists of 2 levels: 1.1) the monks in which they follow the measures set by the government to prevent and resolve problems, and 1.2) the an organization or temple level by taking part in opening the canteen to distribute food people who are in difficult situations, subdistrict health promoting and knowledge to the community. 2) The Buddhaddhamma that can be applied as follows: 2.1) being mindful of fear and stop it by the Buddhist teachings, 2.2) developing the new normal sustainably according to Padhana (the Four Kinds of Effort), and 2.3) developing the new normal sustainably according to Bhavana (the Four Kinds of Development) under the social well - being that aims to develop physical, mental, intellectual, and social aspects. And 3) The participation

process of village, monastery, and school include: 3.1) making decisions based on seniority, 3.2) planning actions with respect to charismatic people, 3.3) implementing beliefs and beliefs in Buddhism, 3.4) coordinating common interests, and 3.5) Follow - up and evaluation in a simple way.

Keywords: Participation Process, Village Monastery and School, Development Plan, New Normal

บทนำ

ในประวัติศาสตร์ของมนุษยนับแต่แรกเริ่มก่อตั้งอารยธรรมขึ้นในทั่วทุกมุมโลก โรคระบาด (Epidemic) เป็นภัยพิบัติสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตผู้คน และอาจสั่นคลอน อารยธรรมจนถึงขั้นล่มสลาย ยิ่งไปกว่านั้นโรคระบาดยังเคยเกิดขึ้นหลายครั้งในลักษณะที่เรียกว่า “ระบาดใหญ่” (Pandemic) ครอบคลุมพื้นที่และเหล่าผู้คนกว้างขวางทั่วโลก จนลดทอนจำนวนประชากรมหาศาล และพลิกผัน แปรเปลี่ยนความคิดความเชื่อ วิถีชีวิต ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ไปจนถึงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศอย่างมหันต์มาแล้ว อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ตลอดจนแผนนโยบายแห่งรัฐ และระบบภูมิคุ้มกันทางสังคม ก็สามารถทำให้ภัยคุกคามของโรคระบาดลดน้อยลงได้ตามลำดับ จนเกิดความรู้สึกโดยทั่วไปว่า การระบาดใหญ่อย่างรุนแรงฉับพลันน่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้ยาก ในปี พ.ศ. 2563 มนุษย์โลกรวมทั้งประชาชนชาวไทยก็ต้องประสบกับปรากฏการณ์ “โรคระบาดใหญ่โควิด 19” (Corona Virus Disease 2019: COVID - 19) ซึ่งองค์การอนามัยโลกประกาศเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 หลังจากการระบาดช่วงแรกมาไม่ถึงสามเดือน และนับจากนั้นการระบาดก็ขยายทวีติวเป็นวิกฤตครั้งใหญ่อย่างคาดไม่ถึง ส่งผลกระทบต่อทุกมิติในการดำรงอยู่ของมนุษย์และทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาทางด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสุขภาพจิต (ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ และปิยะกมล มหิวรรณ, 2563) นับเป็นภัยพิบัติครั้งยิ่งใหญ่ที่ต้องการองค์ความรู้ แนวทางแก้ไขเยียวยา และวิถีปฏิบัติทุกด้าน รวมทั้งมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปศาสตร์ เพื่อความเข้าใจและการจัดการสภาพการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ตลอดจนสรุปบทเรียนเพื่อเตรียมการรับมือวิกฤตโรคระบาด ที่อาจเกิดขึ้นในระลอกและครั้งต่อไป (หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคนและทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (บพค.), 2563) จากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคม 2562 ที่ระบาดมาถึงประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก จนถึงปัจจุบันประเทศที่มีการระบาดต่างกำหนดนโยบายยับยั้งและแก้ไขการระบาดทั้งมาตรการและระดับความเข้มข้น ตั้งแต่การปิดเมือง (lock down) เพื่อป้องกันการระบาดอย่างเข้มงวด ไปจนการเลือกใช้เพียงบางวิธี เช่น การปิดพื้นที่ที่เป็นแหล่งรวมตัวของคนจำนวนมาก การงดการ

เคลื่อนย้ายคนทั้งในและระหว่างประเทศ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม (ตราดุลย์ นรินดิพคุณ การและนฤมล อนุสนธิ์พัฒน์, 2563) รวมถึงการเมืองยังมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความรู้สึกชาตินิยม การแก่งแย่งเพื่อความอยู่รอด การดำรงชีวิตในสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำ คุณธรรมจริยธรรมของคนบางส่วนที่แสวงหาประโยชน์จากความทุกข์ยากของคนในสังคม การต้องอยู่ร่วมกันในสภาพของความหดหู่สิ้นหวังของคนในสังคมที่ต้องเผชิญกับชะตากรรมที่ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าวิกฤตดังกล่าวนี้จะสิ้นสุดเมื่อใด อย่างไรก็ตาม แม้ดูเหมือนโลกต้องพบกับสิ่งเลวร้ายที่ไม่เคยเกิดมาก่อน แต่ในภาวะวิกฤตดังกล่าว ยังมีสิ่งดีที่เกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแบ่งปันสิ่งที่มีให้กับผู้ที่ด้อยกว่า ความเห็นอกเห็นใจในเพื่อนมนุษย์ หรือการแสดงออกถึงศิลปะ ดนตรี วรรณกรรมที่ช่วยปลอบประโลมใจ การสร้างกำลังใจที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความหวัง ความรู้สึกเห็นคุณค่าของความร่วมมือกันในการฝ่าฟันวิกฤตนี้ไปด้วยกัน ความเชื่อมั่นระหว่างพลเมืองกับภาครัฐ และความพยายามจะช่วยกันค้นหาทางออกให้ทุกฝ่ายที่อยู่ได้สภาวะที่แตกต่างกันสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่เรียกร้องและเห็นแก่ตัวเอง ปรากฏการณ์ที่ผันแปรเช่นนี้เป็นการท้าทายการเรียนรู้ของสังคมไทยอย่างสูงยิ่ง (หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคนและทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (บพค.), 2563)

จากสถานการณ์ดังกล่าวเราได้เห็นบทบาทของพระสงฆ์ทั่วประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับมือกับภัยพิบัติ 19 โดยสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงมีพระดำริว่า “วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนคู่กับสังคมไทยมานับแต่โบราณ ตราบจนถึงวันนี้ วัดไม่เพียงแต่เป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร แต่ยังเป็นสถานสาธารณสงเคราะห์ของชุมชนด้วย จึงสมควรที่จะให้วัดที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะอนุเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความยากลำบากดำเนินภารกิจตามบทบาทหน้าที่ที่ดำรงอยู่นับแต่อดีตกาล” (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2563) โดยคณะสงฆ์ทั่วประเทศได้สนองพระดำริดำเนินการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 โดยการจัดทำโครงการโรงทาน ซึ่งในปัจจุบันมีวัดที่จัดโรงทานอยู่ 600 กว่าแห่งกระจายอยู่เกือบทุกจังหวัด พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน(พระณัฐวุฒิ พันทะลี, 2563) จึงต้องนำวิกฤตในสถานการณ์นี้มาเป็นโอกาสเพื่อได้ช่วยเหลือสังคม ให้เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนและเป็นการสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น บริจาคอาหาร น้ำดื่ม หน้ากากอนามัย เป็นต้น เพื่อให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้สังคมอยู่เป็นสุขร่มเย็น ทั้งนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในด้านการช่วยบรรเทาปัญหา และมีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตใจของประชาชน ในชุมชนท้องถิ่นถือเป็นงานสาธารณะสงเคราะห์ที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง

(พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์), 2562) ถือเป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน และการช่วยเหลือเยียวยาชุมชนในภาวะวิกฤติจากภัยพิบัติโควิด 19 โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เน้นด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน ล้วนแล้วพระสงฆ์ต่างมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาส่งเสริมในการเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนาเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติ และภายใต้สถานการณ์วิกฤติโรคระบาดที่ทำให้เราต้องปรับเปลี่ยนชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นแนวทางที่หลาย ๆ คนจะต้องปรับเปลี่ยนชุดพฤติกรรม ในช่วงไวรัสตัวนี้ออกมาระบาดแล้วเปลี่ยนชีวิตเราไปอีกล้าน ทำให้เราต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกัน (พระอนุสรณ์ กิตติวณโณ และคณะ, 2563)

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่พระสงฆ์ได้มีบทบาทออกมาขับเคลื่อนการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติโควิด 19 โดยเฉพาะวัดไชยชุมพลชนะสงคราม พระอารามหลวง (วัดใต้) ได้จัดทำโครงการวัดไม่ทิ้งโยม โยมไม่ทิ้งวัดโดยได้จัดทำโรงทานและแจกถุงยังชีพเครื่องอุปโภคบริโภค แก่ตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำนวน 27 ชุมชน วันละ 1 ชุมชน ชุมชนละ 20 ครั้วเรือน นอกจากนั้น ยังมีวัดท่าขนุน อ.ทองผาภูมิ ที่ได้จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 โดยได้ทำโครงการ “โรงทานปันน้ำใจ ช่วยผู้ประสบภัย COVID - 19” ขึ้นเช่นกัน จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์มีบทบาทในสังคมไทยอย่างมากมาย แม้ในขณะที่บ้านเมืองจะอยู่ในสภาวะของความสงบสุขหรือตกอยู่ในสภาวะของภัยพิบัติโรคระบาดอย่างในปัจจุบันก็ตาม ทั้งนี้สืบเนื่องนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีส่วนสำคัญกับสังคมไทยมาโดยตลอด โดยจัดเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่งและได้ทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน ทุกวันนี้พระสงฆ์มิได้ทำหน้าที่ในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมในด้านต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีความสามารถ และทรงคุณค่าในการพัฒนาชุมชน เป็นที่ไว้วางใจ ในการทำงาน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการศึกษา การอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน รวมถึงการปลูกฝังความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แก่เด็ก และเยาวชนในชุมชน กล่าวได้ว่าการเสริมสร้างชุมชนให้ความเข้มแข็งได้นั้น พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเผยแผ่ปลูกฝังศีลธรรม (พระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสุกโก, 2559) ในการสร้างชุมชนความเข้มแข็งให้กับชุมชน รวมถึงการการเป็นกำลังหลักสำคัญในการช่วยเหลือเยียวยาในยามที่ชุมชนสังคมตกอยู่ในภาวะวิกฤติจากภัยพิบัติโควิด - 19 จากเหตุการณ์ดังกล่าว บทเรียนจากการออกมาขับเคลื่อนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติโควิด - 19 ของวัดไชยชุมพลชนะสงคราม พระอารามหลวง (วัดใต้) ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ยังพบว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ยังมีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดหลายประการ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้โอกาสนี้ให้ทุกภาคส่วนได้มาทบทวนปัญหาจากการทำงานที่ผ่านมา

และโดยเฉพาะการถอดบทเรียนการทำงานของพระสงฆ์จากวัดต้นแบบนาร่อง ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้เห็นถึงบทเรียน สภาพปัญหา อุปสรรค รวมถึงโอกาส ที่หากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะบ้าน วัด และโรงเรียน จะทำแผนปฏิบัติการเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ - 19 ในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม อันจะนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด 19 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ ชุมชนและโรงเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม พระอารามหลวง (วัดใต้) อ.เมือง จ.กาญจนบุรี โดยเป็นพื้นที่ที่มีรูปธรรมในการทำงานเพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติโควิด 19 ที่เห็นผลเป็นรูปธรรมมากที่สุดของจังหวัด เพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบ หรือเป็นโมเดลนาร่อง (สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี, 2563)

1.2 ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ตัวแทนของชุมชนและโรงเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม พระอารามหลวง (วัดใต้) อ.เมือง จ.กาญจนบุรี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์วัดไชยชุมพลชนะสงคราม พระอารามหลวง (วัดใต้) จำนวน 5 รูป 2) ตัวแทนนิสิต มจร. ห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม จำนวน 15 รูป/คน 3) ประชาชนทั่วไปที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด - 19 จำนวน 5 คน และ 4) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง (โรงเรียน รพสต. เทศบาลตำบล) จำนวน 5 คน จำนวนทั้งหมด 30 รูป/คน โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับวิกฤติโควิด - 19

1.3 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมของรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด 19 หลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก บทบาทของพระสงฆ์ และแผนพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการมีส่วนร่วมได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน แล้วนำไปหาความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.50 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 5 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) กระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนพระสงฆ์และหน่วยงานราชการกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด 19 3) หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืน 4) รูปแบบการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม และ 5) ข้อเสนอแนะ

3. ด้านการเก็บข้อมูล แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน (แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด) ระยะที่ 2 การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด 19 และรูปแบบการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม (แบบสัมภาษณ์) ระยะที่ 3 วิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืน (Focus Group)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้ Content Analysis และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด 19 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชุมชนและเป็นที่ยอมรับของชุมชน และยังเป็นกำลังสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน โดยร่วมกับภาคีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขจังหวัด รพ.สต. อสม. และสถานศึกษา สรุปรูปแบบหรือหลักการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นปรึกษาหารือ และเสนอแนะ ปรับปรุงแผนการดำเนินงาน เพราะก่อนที่จะมีการดำเนินงานในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน จะต้องมีการประชุมเพื่อการวางแผนการดำเนินงานก่อนทุกครั้ง ซึ่งพระสงฆ์จะมีบทบาทหลักในการนัดหมายการประชุมเพื่อ

ปรึกษาหารือกันทุกครั้ง โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชน ผู้นำชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้าน และ อสม.

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมเสนอกิจกรรมในการเยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติโควิด 19 โดยเมื่อมีประชุมเพื่อปรึกษาหารือในการวางแผนการดำเนินงานในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติโรคระบาดโควิด 19 ก็จะได้รูปแบบกิจกรรมหรือการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ เช่น แจกข้าวสารอาหารแห้ง แจกกับข้าวอาหาร และให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการระบาดของโรคโควิด 19

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เมื่อพระสงฆ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหา ร่วมในการวางแผนและร่วมในการตัดสินใจ บทบาทที่สำคัญที่เห็นได้อย่างชัดเจนของพระสงฆ์อีกอย่างคือ การร่วมในการดำเนินการหรือร่วมในการปฏิบัติการจริง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการให้ความรู้ ความเข้าใจให้กับทั้งพระสงฆ์และญาติโยมในเรื่องการป้องกันตัว

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอข้อบกพร่อง และถอดบทเรียนจากการดำเนินการตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้วางแผนไว้ในการแก้ไขเพื่อปรับปรุงบกพร่องต่าง ๆ จากกิจกรรมในการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการรับมือกับสถานการณ์โควิด 19 นอกจากนั้น พระสงฆ์ยังได้มีบทบาทในการจัดเวทีสานเสวนาพระสังฆาธิการเพื่อวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาอันจะนำไปสู่การจัดทำแผนเพื่อพัฒนาต่อไป

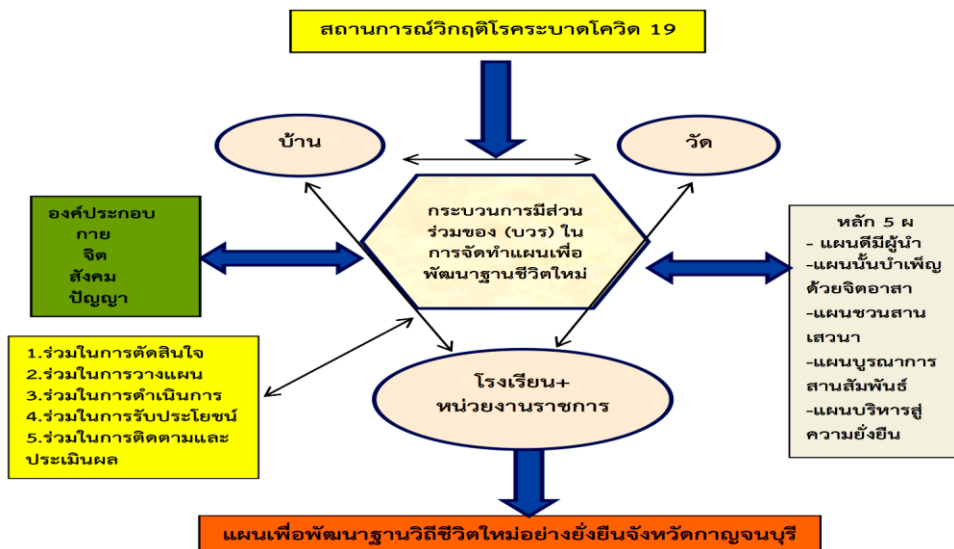
การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การขับเคลื่อนทั้ง 3 สถาบันเป็นกระบวนการภาคประชาสังคมที่มีพลังในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ดังนั้น บ้าน วัด โรงเรียนจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมือ มีรายละเอียดดังนี้

1. รู้ทันความกลัวและหยุดมันได้ ด้วยหลักพุทธศาสนา ก่อนก้าวไปสู่ “ฐานวิถีชีวิตใหม่” หรือ “New Normal” สิ่งที่คุณต้องก้าวข้ามไปให้ได้ก่อนนั้นคือความกลัว กลัวได้ว่า ความกลัว ความกังวล ในจิตใจ ซึ่งบั่นทอนจิตใจของคุณเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นหลักความจริงว่า ถ้าเรายังไม่ดูแลสุขภาพใจ ปรับใจให้ดี แม้มกายไม่ป่วย จิตใจเราก็จะทุกข์ไม่หยุด กายก็จะป่วยได้ในที่สุด ซึ่งวิธีการดูแลใจที่ทำได้ในตอนนี้ คือ การยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นให้ได้ ทางออกของภาวะนี้ คือ การหาอะไรทำที่สร้างสรรค์และเห็นผลเป็นรูปธรรม เพราะจะทำให้เราหลุดออกจากอารมณ์ความท้อเหี่ยว ทำให้เรามีสมาธิ จดจ่อกับสิ่งที่ทำอยู่ตรงหน้า เมื่อเราได้ทำสิ่งที่สร้างสรรค์ เห็นผลขึ้นมาเป็นการเติมพลังบวกให้จิตใจ

2. การพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักปธาน 4 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 นี้ทำให้เราต้องปรับตัวกัน ต้องมีสติรู้ รู้ความบกพร่องของตัวเองแล้วแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเป็นความเคยชิน จึงเกิดเป็น New Normal การใช้หลักปธาน 4 หมายถึง ความเพียร คือ ธรรมะที่เป็นหลักประพฤติปฏิบัติทั่วไป ปธานมีด้วยกัน 4 ประการ ประกอบด้วย **สังวรปธาน** แปลว่า เพียรป้องกัน การป้องกันในแบบ New Normal **ปหานปธาน** แปลว่า เพียรละเลิก ทั้งอะไรต่าง ๆ ที่ไม่ดี มีกฎกติการะเบียบป้องกันและก็ให้ทิ้งให้เลิก **ภาวนาปธาน** เพียรภาวนา แปลว่า ทำให้มี ทำให้เป็น แล้วเราก็มีวิถีชีวิตแบบใหม่ ไม่เคยทำก็ทำ ทำไม่เป็นก็ทำเป็น **อนุรักษปธาน** คือ การเพียรรักษา เคยทำอะไรมาดี ปฏิบัติอะไรดีก็ทำไป

3. การพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักภาวนา 4 โดยเชื่อมโยงจากประสบการณ์การทำงานของพระสงฆ์และชุมชน ต้องพัฒนาบุคคลและสังคมตามหลัก “ภาวนา 4” คือ **กายภาวนา** มุ่งเน้นการพัฒนากาย การฝึกอบรมกายให้รู้จักเป็นระบบ ระเบียบ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน **ศีลภาวนา** มุ่งเน้นการเจริญศีลหรือพัฒนาความประพฤติให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน สร้างเดือดร้อนเสียหายกับตนเองและผู้อื่น เกื้อกูลแบ่งปันกันและกัน **จิตภาวนา** มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจ การฝึกอบรมจิตใจให้มีความเข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรม **ปัญญาภาวนา** มุ่งเน้นการเจริญปัญญาหรือการพัฒนาปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะและแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม คือ การมีส่วนร่วมที่เป็นระบบกลไกและเครื่องมือที่จะนำไปสู่คำตอบของการสร้างแผนพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม ร่วมกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน โดยอาศัยกรอบแนวคิดการพัฒนามนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาซึ่งมีเครื่องมือคือ กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา หรืออีกนัยหนึ่ง กระบวนการเรียนรู้ตามหลักมรรคมีองค์ 8 ซึ่งจะช่วยให้เป็นพื้นฐานให้กับชุมชนในการพัฒนาการทำงานร่วมกับวัด โรงเรียน และภาคีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยอิงแอบกับแนวทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพตามหลักปธาน 4 ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยให้กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนสามารถขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายได้สำเร็จ

การวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืน พบว่า การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในกระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทั้งหมดของคณะผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมในลักษณะเฉพาะเหมาะสมกับการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนจังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยยึดหลักความอาวุโส ซึ่งเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการศึกษาปัญหา การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติโควิด 19 โดยให้เกียรติผู้ที่มีความอาวุโสและมีประสบการณ์เป็นผู้ตัดสินใจ ก็คือ ท่านเจ้าอาวาส ผู้นำชุมชนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือประธานหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรมในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติโควิด 19

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานโดยให้เกียรติกับผู้ที่มีบารมีหรือผู้ที่ได้รับ การยอมรับจากคนส่วนใหญ่เป็นหลัก ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมโดยรับฟังตัวแทนของคณะกรรมการทุกฝ่ายที่มีบารมี และได้การยอมรับจากสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์วิธีการการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของ บวร. ซึ่งจะกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดนโยบายและเป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งการระดมทรัพยากรที่จะต้องใช้ในการจัด จัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนจังหวัดกาญจนบุรี

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามหลักความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและการดำเนินการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการร่วมนำเสนอปัญหา ร่วมนิเทศน์และร่วมในการรับมือนักเรียนการณวิฤทธิโรคระบาดโควิด 19 ร่วมในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม

ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ในฐานะของพุทธศาสนิกชนได้เข้าร่วมกันปฏิบัติและการดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมในการประสานประโยชน์ร่วมกัน เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย โดยนำเอากิจกรรมหรือผลความสำเร็จของการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนจังหวัดกาญจนบุรี มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุและจิตใจของผู้ที่มีส่วนร่วมใน บวร บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแบบกัลยาณมิตร คือ การติดตามและประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนจังหวัดกาญจนบุรี ในแบบถ้อยที ถ้อยอาศัย เป็นพี่เป็นน้องกันหรือเป็นพวกเดียวกัน ที่เน้นการให้โอกาสและให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ประเมินกับผู้ถูกประเมินเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงานตามแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสอดคล้องกับพระสงฆ์ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม พระอารามหลวง (วัดใต้), สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2563 ที่ว่า

“ความสำเร็จเกิดขึ้นได้เพราะได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน จากทางวัดเอง เจ้าอาวาส พระลูกวัด สามเณร เจ้าหน้าที่ทางราชการ ที่มีส่วนร่วม ผู้นำชุมชน อุบาสกอุบาสิกา ที่ร่วมบริจาค ร่วมจัดกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปได้ในที่สุด” (พระสงฆ์ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม พระอารามหลวง (วัดใต้), 2563) ซึ่งสอดคล้องกับหน่วยงานภาครัฐ, สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2563 ที่ว่า

“พระ ชาวบ้าน เกิดการตระหนักในเรื่องของการรักษาสุขอนามัยมากขึ้น, การดำเนินชีวิตปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น คือ ความรอบคอบในการใช้ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการใช้ยา การดูแล” (หน่วยงานภาครัฐ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับตัวแทนนิสิต มจร., สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2563 ที่ว่า

“การร่วมมือกับผู้นำชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้านก็ดี อสม. ก็ดี โดยมีจุดศูนย์กลางคือที่วัด และมีการทำกันเป็นระบบโดยมีการวางแผนและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ” (นิสิต มจร., 2563) และสอดคล้องกับประชาชน, สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2563 ที่ว่า

“ทางวัดและคณะกรรมการมีความเห็นและการกระทำที่ไปทางเดียวกัน ง่ายต่อการบริหารเราสามารถร่วมโครงการกับหน่วยงานของทางรัฐที่ขอความร่วมมือ เช่น การออกโรงทาน การบริจาคสิ่งของ และการบริจาคทรัพย์ร่วมกับหน่วยงานนั้น ๆ ” (ประชาชน, 2563)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด - 19 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบจากวิกฤติโรคระบาดโควิด 19 ในพื้นที่จังหวัด กาญจนบุรี ไม่เพียงกระทบต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศ แต่ยังส่งผลต่อเนื่องมาสู่มิติทางสังคมและผู้คนอย่างกว้างขวาง และนอกจากผลกระทบทางสังคมด้านรายได้หรือวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป สถานการณ์โควิดยังส่งผลกระทบต่อเนื่องกับสุขภาวะทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Wellbeing) ความกลัว ความเครียด ความวิตกกังวล (Anxiety) ความรู้สึกโดดเดี่ยวขาดที่พึ่ง (Isolated) ความรู้สึกสิ้นหวัง (Desperate) จากการคาดการณ์อนาคตไม่ได้อีกด้วย การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด 19 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี นั้น พบว่า พระสงฆ์ได้เข้าไปร่วมตามหลักการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับนุชา สระสม ที่กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ว่า มี 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยยึดหลักความอาวุโส 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานโดยให้เกียรติผู้ที่มีบารมีหรือผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินการตามความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 4) การมีส่วนร่วมในการประสานประโยชน์ร่วมกัน และ 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแบบกัลยาณมิตร โดยมีผลความสำเร็จของการมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” คือ 1) การมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน คือ โรงเรียนจัดการศึกษาได้มาตรฐานผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านนักเรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และ 2) การมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบ บ้าน วัด โรงเรียน” เป็นไปตามความคาดหวังของชุมชน (นุชา สระสม, 2560)

จากการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการรับมือกับสถานการณ์ปัญหาโควิด 19 และนำไปสู่การวางแผนในการพัฒนาฐานชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี คือ 1) รู้ทันความกลัวและหุตุมันได้ ด้วยหลักพุทธศาสนา เพราะก่อนจะก้าวไปสู่ “ฐานวิถีชีวิตใหม่” หรือ “New Normal” สิ่งที่สำคัญคือ การยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ให้ได้ก่อนควรรู้ทันอารมณ์ที่เราอยู่หนึ่ง ๆ มีสมาธิ จดจ่อกับสิ่งที่ทำอยู่ตรงหน้า และทำสิ่งที่สร้างสรรค์ถือเป็นการเติมพลังบวกให้จิตใจ 2) การพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักปธาน 4 หมายถึง ธรรมะที่เป็นหลักประพฤติปฏิบัติทั่วไป ประกอบด้วย 1) สังวรปธาน 2) ปหานปธาน 3) ภวานาปธาน และ

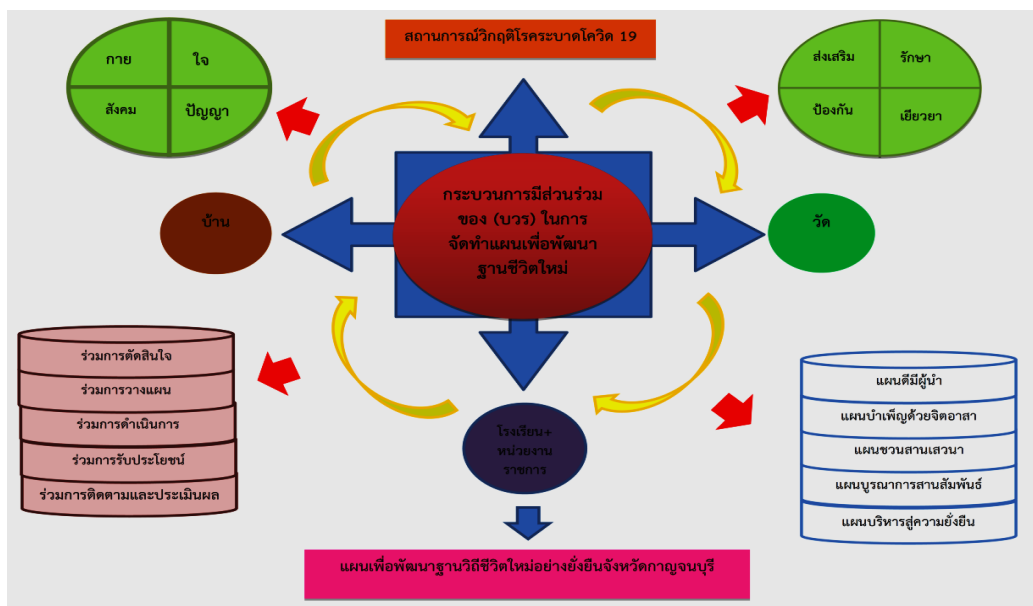

4) อนุรักษ์ปธาน ดังนั้น การปฏิบัติตามหลักปธาน ใช้หลักธรรม 4 ข้อ สังวร เพียรป้องกัน ปธาน เพียรละทิ้ง ภาวนา เพียรทำให้มีให้เป็น อนุรักษ์นา เพียรดูแลรักษาไว้ 3) การพัฒนา ฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักภาวนา 4 คือ 1) กายภาวนา 2) สีสภาวนา 3) จิตภาวนา และ 4) ปัญญาภาวนา ซึ่งหลักภาวนา 4 นี้ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นคุณสมบัติของบุคคล ถ้าบุคคลมีการพัฒนาตามหลักดังกล่าวย่อมมีสุขภาวะหรือบรรลุถึงความสุข สอดคล้องกับ ยุทธ จีนา และรมิตา จีนา ที่กล่าวว่าบริบทของชุมชนและยุคสมัยปัจจุบันเน้นการมีส่วนร่วม ของบ้าน วัด โรงเรียน และรูปแบบการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน ในการส่งเสริม คุณธรรมค่านิยม 12 ประการในโครงการบวรสันติสุข มีการบูรณาการในชุมชนทุกหน่วยงาน เพื่อสนับสนุนตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ โดยเป็นไปตามนโยบายของคณะรักษา ความมั่นคงแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรมค่านิยม 12 ประการ โครงการบวรสันติสุข อาศัยหลัก 5 บ. ได้แก่ 1) บารมีผู้นำ 2) บำเพ็ญทำด้วยจิตอาสา 3) บวรชนสนทนา 4) บูรณาการสัมพันธ์ และ 5) บริหารความยั่งยืน ซึ่งจะเป็ต้นแบบ ของชุมชนที่สนใจนำไปใช้ส่งเสริมคุณธรรมค่านิยม 12 ประการ เพื่อให้บ้าน วัด และ โรงเรียน เป็นองค์กรหลักแห่งการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืนสืบไป (ยุทธ จีนา และรมิตา จีนา, 2560)

จากการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนา ฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืน พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อ พัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีนั้น ให้ความสำคัญตั้งแต่ในระดับ บุคคล คือ มาตรการในการดูแลสุขภาพทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ และระดับสังคมคือ การดึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการวางแผนเพื่อรับมือกับสถานการณ์หรือภาวะวิกฤติ อันอาจเกิดขึ้นอีกได้ในอนาคต และในด้านปัญญานั้นก็คือการมองอนาคตร่วมกัน มีภาพฝัน ของอุดมการณ์ร่วมกันในการ คิดใคร่ครวญ เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีสติ มีความสามัคคี ประองตอง และมีความเมตตากรุณาต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับ 5 องค์ประกอบหลักของ การเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธในการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่าง ยั่งยืน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยยึดหลักความอาวุโส 2) การมีส่วนร่วมในการวาง แผนการดำเนินงานโดยให้เกียรติกับผู้ที่มีบารมีหรือผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่เป็น หลัก 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามหลักความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 4) การมีส่วนร่วมในการประสานประโยชน์ร่วมกัน จนเกิดการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ ที่มีกระบวนการทำงานร่วมกันที่ชัดเจน โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความยินดีที่หากการ ทำโครงการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด 19 ประสบผลสำเร็จ และ 5) การมีส่วน ร่วมในการติดตามและประเมินผลแบบกัลยาณมิตร ที่เน้นการให้โอกาสและให้กำลังใจซึ่งกัน และกันระหว่างผู้ประเมินกับผู้ถูกประเมินเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงานตามแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนจังหวัดกาญจนบุรี

สอดคล้องกับลักษณะทางสังคมใหม่ เช่นเดียวกับพรณิลัย นิติโรจน์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการวางแผน และการประเมินผลการดำเนินงานตามชุมชนพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นแผนที่ได้รับการกำหนดมาแล้วจากกรุงเทพมหานคร โดยการจัดทำโครงการโดยสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร และส่งมาให้สำนักงานเขตทั้ง 50 เขต ดำเนินการตามแผน ซึ่งถือว่าการกำหนดนโยบาย หรือโครงการโดยภาครัฐ เป็นแบบบนลงล่าง (Top - Down Policy Formulation) และการประเมินเป็นการประเมินด้านเดียวเช่นกัน แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการปฏิบัติหรือดำเนินการตามแผนชุมชนพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกแกนนำชุมชน และอบรมวิทยากรกระบวนการ ขั้นตอนการจัดเวทีเรียนรู้ และสร้าง ความเข้าใจ ขั้นตอนการสำรวจข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการยกร่างแผนชุมชนพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นตอนการจัดเวทีประชาพิจารณ์จนถึงขั้นตอนนำเสนอแผนชุมชนพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พรณิลัย นิติโรจน์, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า เทคนิควิธีการองค์ประกอบของแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการ

จัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบเรียกว่า หลัก 5 ผ ได้แก่

ผ 1 แผนดีมีผู้นำ หมายถึง ผู้นำต้องเป็นที่น่าเคารพ เลื่อมใสศรัทธา มีความน่าเชื่อถือ มีภาวะความเป็นผู้นำ มีศักยภาพในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา จึงจำเป็นต้องอาศัยพลังของผู้นำ บ้าน วัด โรงเรียนหรือหน่วยงานราชการ ตลอดถึงผู้นำจากหน่วยงานทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์

ผ 2 แผนนั้นบำเพ็ญด้วยจิตอาสา หมายถึง ทุกคนในชุมชน บ้าน วัด โรงเรียนหรือหน่วยราชการ จะต้องมีความเสียสละ มุ่งมั่น มีจิตอาสาที่จะร่วมกันดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สนับสนุนตามบทบาทหน้าที่และกำลังของตนเอง

ผ 3 แผนชวนสานเสวนา หมายถึง การร่วมกันพูดคุยระหว่างตัวแทนจาก บ้าน วัด โรงเรียนหน่วยงานราชการ เพื่อค้นหาสภาพปัญหาและสาเหตุของผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 แล้วร่วมกันนำเสนอแนวทางในการแก้ไขให้ความสำคัญกับการฟังกันและกันอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) จึงเป็นการพูดคุยแบบสานเสวนา

ผ 4 แผนบูรณาการสานสัมพันธ์ หมายถึง การร่วมแรงร่วมใจให้ความสำคัญกับการทำงานเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี พร้อมให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนหรือหน่วยราชการ ตลอดถึงแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของชุมชน และสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะกับยุคสมัย และ

ผ 5 แผนบริหารสู่ความยั่งยืน หมายถึง การร่วมกันทำตามเป้าหมายแผนงานที่มาจากความร่วมมือของ (บวร) ในการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานทุกเพศทุกวัย ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ ตามแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนของจังหวัดกาญจนบุรี และสอดคล้องในวิถีชีวิตของคนในชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด - 19 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติโรคระบาดโควิด - 19 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี มีสองระดับ ระดับแรกคือในระดับส่วนตัวพระสงฆ์ ต่างก็ปฏิบัติตามมาตรการที่รัฐบาลออกมาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในช่วงสถานการณ์โควิด ให้ความรู้กับญาติโยม เรื่องการปฏิบัติตน และบริจาคปัจจัยสิ่งของให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ ระดับที่สองคือระดับองค์กรหรือวัด มีส่วนร่วมโดยการเปิดโรงครัวแจกอาหารให้กับประชาชนที่ประสบความยากลำบาก แจกของใช้ และให้ความร่วมมือกับภาครัฐตามมาตรการของการเว้นระยะห่างทางสังคม และร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ให้ความรู้กับชุมชนเรื่องโควิด - 19 ด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ คือ 1) รู้ทันความกลัวและหุตุมันได้ด้วยหลักพุทธศาสนา 2) การพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืนตามหลักปธาน 4 และ 3) การพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่

อย่างยั่งยืนตามหลักภาวนา 4 ภายใต้สภาวะทางสังคมที่มุ่งไปสู่การพัฒนาด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม ด้านวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างยั่งยืน พบว่า ลักษณะที่เฉพาะเหมาะสมของกระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยยึดหลักความอาวุโส 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานโดยให้เกียรติกับผู้ที่มิบาร์มี 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามหลักความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 4) การมีส่วนร่วมในการประสานประโยชน์ร่วมกัน และ 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแบบกัลยาณมิตร และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรจะมีการศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่ ในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ตราดุลย์ นรนิติตุงการและนฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. (2563). การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(4), 175-189.
- ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ และปิยะกมล มหิวรรณ. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19). วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(9), 40-55.
- นิสิต มจร. (29 สิงหาคม 2563). กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี. (พระครูวิจิตรญาณเขต, ผู้สัมภาษณ์)
- นุชา สระสม. (2560). การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน ของโรงเรียนวัดสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (เล่มที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประชาชน. (29 สิงหาคม 2563). กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี. (พระเมธีปริยัติวิบูล, ผู้สัมภาษณ์)
- พรณิลัย นิตโรจน์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานครศึกษาเฉพาะกรณีการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองเขตวังทองหลาง. ในวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายและการจัดการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- พระครูสมุห์วรวิทย์ ภาสุโก. (2559). พระสงฆ์กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., 4(ฉบับพิเศษ), 270-283.
- พระณัฐวุฒิ พันทะลี. (2563). บทบาทของพระสงฆ์กับการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์โควิด 19. วารสารวิชาการแสงอีสาน, 17(1), 60-76.
- พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์). (2562). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, 6(8), 3773-3787.
- พระสงฆ์ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม พระอารามหลวง (วัดใต้). (29 สิงหาคม 2563). กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี. (พระครูวิจิตรญาณจนเขต, ผู้สัมภาษณ์)
- พระอนุสรณ์ กิตติวัฒนโธและคณะ. (2563). NEW NORMAL: การปรับตัวเพื่อการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสารวิชาการแสงอีสาน, 17(1), 60-76.
- ยุรธ จีนา และรณิศา จีนา. (2560). บวรสันติสุข: รูปแบบการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน ในการส่งเสริมคุณธรรมค่านิยม 12 ประการ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 47-60.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563). “ธรรมนูญสูงส่ง” รวมพลังชุมชน พระ วัด ทั่วไทย ต้านภัยโควิด 19. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.nationalhealth.or.th/node/3093>
- สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. (2563). ข้อมูลพื้นฐาน : อำเภอเมืองกาญจนบุรี. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2563 จาก https://ww2.kanchanaburi.go.th/amphur_content/cate/10
- หน่วยงานภาครัฐ. (29 สิงหาคม 2563). กระบวนการมีส่วนร่วมของ (บวร) ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาฐานวิถีชีวิตใหม่ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี. (พระเมธีปริยัติวิบูล, ผู้สัมภาษณ์)
- หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคนและทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (บพค.). (2563). การจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคนและทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://nrii.nrct.go.th/FileUpload/AttatchFile/News/256308241349390178672.pdf>
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.

การพยาบาลผู้ป่วยผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง: กรณีศึกษา 2 ราย*

NURSING CARE IN LAMINECTOMY FOR RELEASE NERVES COMPRESSION: 2 CASE STUDIES

อัจฉรา ไชยกุล

Achara Chaigul

โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี

Suratthani Hospital, Thailand

E-mail: a.chaigul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพยาบาลผู้ป่วยผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง กรณีศึกษา 2 ราย เป็นการศึกษาเปรียบเทียบอาการและการรักษาเพื่อการวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพ โดยคัดเลือกผู้ป่วยโรคกระดูกสันหลังเสื่อมมีอาการของโพรงกระดูกสันหลังตีบแคบและรับการผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง ร่วมกับมีโรคประจำตัวและภาวะแทรกซ้อนจากการผ่าตัดจำนวน 2 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลตามมาตรฐานการให้การพยาบาลผู้ป่วยโรคกระดูกสันหลังเสื่อม นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและความต้องการ การรักษาและการพยาบาลที่ผู้ป่วยได้รับ ผลการศึกษา พบว่า ผู้ป่วยโพรงกระดูกสันหลังตีบแคบทั้งสองราย มีความรุนแรงต่างกันจึงได้รับการผ่าตัดที่แตกต่างกัน ผู้ป่วยรายที่ 1 ผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลังแล้วเสริมความแข็งแรงด้วยสกรูยึดกระดูกสันหลังไว้ด้านนอก ผู้ป่วยรายที่ 2 นอกจากผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลังแล้ว ได้เชื่อมต่อโดยใช้กระดูกปนใส่ในวัสดุแทนหมอนรองกระดูกเพื่อเชื่อมต่อกระดูกไขสันหลังด้านใน การผ่าตัดจึงมีขั้นตอนยุ่งยากทำให้ใช้เวลาในการผ่าตัดนานกว่าผู้ป่วยรายแรก ดังนั้นการพยาบาลผู้ป่วยหลังผ่าตัดจึงแตกต่างกันตามสภาพอาการผู้ป่วย พยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดตลอด 24 ชั่วโมง ตั้งแต่แรกรับถึงจำหน่าย การเตรียมความพร้อมก่อนผ่าตัด การดูแลหลังผ่าตัดเพื่อเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาจึงมีความสำคัญ จะสามารถลดความรุนแรงของภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นและช่วยเพิ่มการฟื้นตัวหลังผ่าตัดและนำไปสู่ระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

* Received 15 March 2021; Revised 25 March 2021; Accepted 3 April 2021

คำสำคัญ: โพรงกระดูกสันหลังตีบแคบ, การผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง, การเชื่อมต่อกระดูกสันหลัง

Abstract

The objectives of this article were to study the nursing care of two case studies with laminectomy for release nerve compression in a comparative study of symptoms and treatment. For effective nursing care planning. By selecting patients with degenerative spondylosis and symptoms of spinal stenosis and reconstructive surgery to release nerve compression. In conjunction with 2 cases of underlying disease and surgical complications, data were collected in accordance with nursing standards for spinal stenosis patients and symptoms of spinal stenosis. The results were analyzed and compare problem and needs, treatment and nursing care of the patients: It was found that both patients with spinal stenosis were different severity, therefore receiving different surgeries. First patient had spinal nerve outlet surgery. Then reinforced with a screw to hold the spine. 2nd patient, in addition to spinal nerve exit channel surgery, the joint was fused by using bone meal inserted in a material (cage) instead of herniated disc to connect the spinal bone in two levels, the surgery was a complicated procedure, making it take longer than the first patient. Therefore, postoperative nursing is different according to the patient's condition. Nurse's care is an important role in the close care of patients 24 hours a day, from the beginning to the discharge. Preparation before surgery, post - operative care for possible complications at any time. It can reduce the severity of potential complications and improve postoperative recovery and lead to a better level of quality of life.

Keywords: Spinal Stenosis, Laminectomy, Fusion

บทนำ

ปัจจุบันผู้ป่วยโรคระบบประสาทไขสันหลังและกระดูกสันหลัง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากสถิติพบว่าทั่วโลกมีผู้ป่วยที่มีปัญหาเกี่ยวกับประสาทไขสันหลังประมาณ 250,000 - 500,000ราย/ปี (สายสมร บริสุทธิ์, และคณะ, 2560) การเสื่อมลงของกระดูกสันหลังเกิดขึ้นเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น โดยพบว่าเมื่ออายุ 50 ปี พบมีความเสื่อมถึง 95 % และส่วนใหญ่มีอาการแสดงเกิดขึ้น เมื่ออายุ 60 ปี สำหรับในโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ปี 2563 พบผู้ป่วยที่มีปัญหา

เกี่ยวกับกระดูกสันหลังเสื่อมรับการรักษา 3,141 ราย และรับการผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง (Laminectomy) 351 ราย (กลุ่มงานวิชาการ, 2563) ความเสื่อมของกระดูกสันหลัง ทั้งหมดรองกระดูก เส้นเอ็น และข้อต่อ ร่างกายพยายามทำให้กระดูกสันหลังมั่นคงขึ้น (Stabilization Phase) โดยการเกิดกระดูกงอก (Osteophytes) ตามข้อต่อต่าง ๆ เกิดการหนาตัวของ Ligaments เพื่อทำให้เกิดความมั่นคงของกระดูกสันหลังขึ้น อย่างไรก็ตามหมอนรองกระดูกสันหลังที่ยุบตัวลงและบางส่วนปลิ้นนูนเข้าไปในโพรงกระดูกสันหลัง, กระดูกงอก Osteophytes, Discs และ Ligamentum Flavum ที่หนาตัวจะกดเบียดทำให้โพรงประสาทที่มีเส้นประสาทอยู่ด้านในถูกเบียดหรือกดทับเกิดโพรงประสาทตีบแคบ (Spinal Stenosis) กดทับเส้นประสาทได้ จึงทำให้มีอาการปวดขึ้นตามแนวเส้นประสาท เมื่อมีการกดทับรุนแรงทำให้การส่งงานไปที่กล้ามเนื้อเสียไป เกิดการอ่อนแรงของกล้ามเนื้อ ผู้ป่วยจะมีอาการปวดหลังเรื้อรัง บริเวณส่วนกลางของเอวและมักเป็นมากขึ้นในท่ายืน เดิน หรือเมื่อมีการแอ่นหลังไปด้านหลังมาก ๆ และมีอาการปวด ขา หรือการอ่อนแรงของกล้ามเนื้อ ขาหนีบ ขาชา หรือรู้สึกเหมือนมีมดไต่ไปตามขา โดยเฉพาะเมื่อมีการเดินหรือยืนนาน ๆ แนวทางการรักษาขึ้นอยู่กับอาการและความรุนแรงของโรค หากไม่รุนแรงให้การรักษาแบบประคับประคอง คือ การรักษาด้วยยา การรักษาโดยการกายภาพบำบัด การฝังเข็ม การฉีดยาเข้าโพรงประสาทไขสันหลัง การใส่ฟุ้งลำตัว รวมทั้งการให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวหรือท่าทางในการใช้ชีวิตประจำวันที่ถูกต้อง แม้ว่าโรคทางกระดูกสันหลังจะไม่คุกคามต่อชีวิตในทันที แต่ทำให้ผู้ป่วยเกิดความทุกข์ทรมานจากอาการปวดหลัง ปวดร้าวที่ขา มีอาการชา และอ่อนแรงของขา ในบางรายอาจเส้นประสาทไขสันหลังถูกกดทับหรือมีการฉีกขาด ทำให้เกิดความพิการเป็นอัมพาต ที่ส่งผลต่อการทำกิจวัตรประจำวันและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่ลดลง (ลัดดาวัลย์ หิมคุณ, และคณะ, 2560) หากอาการรุนแรงมาก ต้องให้ การรักษาโดยวิธีการผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง ลามิเนคโตมี (Laminectomy) ซึ่งเป็นการผ่าตัดยกระดูกลามิเน (Lamina) ที่กดทับออกจะช่วยคลายการกดทับรากประสาท ทำให้อาการปวดหลังและชาลดลง และเพิ่มความแข็งแรงของกระดูกสันหลังโดยการเชื่อมข้อ (Fusion) ด้วยการใช้โลหะยึดตรึงระหว่างกระดูกสันหลัง (Pedicle Screw) หรือการเชื่อมข้อโดยใช้กระดูกปนใส่ในวัสดุแทนหมอนรองกระดูกเพื่อเชื่อมข้อกระดูกไขสันหลังด้านใน (Transforaminal Lumbar Interbody Fusion) (Spoonamore, M. S., 2020) การผ่าตัดกระดูกสันหลังจัดเป็นการผ่าตัดใหญ่ที่มีความหมายและความสำคัญต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ภาพลักษณ์ และความพึงพอใจของผู้ป่วยอย่างยิ่ง เนื่องจากการผ่าตัดกระดูกสันหลังเป็นการรักษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลดอาการปวด และให้ผู้ป่วยสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้ตามปกติ หรือใกล้เคียงปกติมากที่สุด (Ploumis, A. et al., 2007) และพบว่า การผ่าตัด Laminectomy ร่วมกับการเชื่อมกระดูกสันหลัง (Fusion) มีประสิทธิภาพมากกว่า

การผ่าตัด Laminectomy อย่างเดียว โดยพบว่าอาการปวดและขาชาของผู้ป่วยดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Koter, M. et al, 2020), (Ghogawala, Z. et al., 2016)

ผู้ป่วยโรคกระดูกสันหลังเสื่อมมักเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงมีโรคร่วมต่าง ๆ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ไขมันในเลือดสูง และโรคอื่น ๆ จึงต้องมีการดูแลร่วมกันของสหสาขาวิชาชีพ การดูแลผู้ป่วยถือเป็นบทบาทสำคัญของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดตลอด 24 ชั่วโมง มีความสำคัญทั้งการเตรียมความพร้อมก่อนผ่าตัดทั้งด้านร่างกาย ผลตรวจต่าง ๆ ด้านจิตใจ สังคม รวมทั้งการประสานปรึกษาอายุรแพทย์ วัสดุแพทย์ แพทย์วางแผนการดูแลร่วมกันเพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วยในระหว่างการผ่าตัด และหลังผ่าตัด อีกทั้งการดูแลหลังผ่าตัดเพื่อเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จะสามารถลดความรุนแรงของภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นและช่วยเพิ่มการฟื้นตัวหลังผ่าตัดและนำไปสู่ระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบกรณีศึกษา เพื่อวิเคราะห์ ทั้งสองราย ความพร้อมของร่างกาย จิตใจ สังคมของผู้ป่วยและญาติ การฟื้นตัวของผู้ป่วย และกิจกรรมการพยาบาลที่ได้รับ นำผลจากการวิเคราะห์กรณีศึกษาครั้งนี้ ไปพัฒนาแนวทางหรือคู่มือการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดกระดูกสันหลังที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง กรณีศึกษา 2 ราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษากรณีในผู้ป่วย 2 ราย เพื่อเปรียบเทียบวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย การรักษา การวางแผนการพยาบาล มีรายละเอียดขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. เลือกกรณีศึกษาที่มีปัญหาทางการพยาบาลที่ยุ่งยากและซับซ้อน และมีค่าใช้จ่ายสูงของโรงพยาบาลในแผนกผู้ป่วยออร์โธปิดิกส์ ซึ่งผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดกระดูกสันหลังจากเส้นประสาทถูกกดทับนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีโรคประจำตัวมากกว่า 2 โรค และภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง

2. ทำบันทึกข้อความถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากเวชระเบียนของกลุ่มตัวอย่าง 2 ราย

3. ดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยเสนอโครงร่างการศึกษารายกรณี เปรียบเทียบ 2 ราย ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี REC 0010/64 ลงวันที่ 22/01/64

4. รวบรวมข้อมูลตามมาตรฐานการให้การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดกระดูกสันหลังจากเส้นประสาทถูกกด ได้แก่ อาการสำคัญ ประวัติการเจ็บป่วยในปัจจุบัน ประวัติการเจ็บป่วยในอดีต ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การรักษาที่ได้รับ และกิจกรรมการพยาบาลจากปัญหาของผู้ป่วยที่เกิดขึ้น

5. ค้นคว้าตำราและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำราการรักษา ตำราการพยาบาล วิจัย บทความวิชาการ เป็นต้น

6. ปรีกษาแพทย์เฉพาะทางที่ดูแลรักษาผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดกระดูกสันหลังจากเส้นประสาทถูกกดทับ พยาบาลวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยหรือพยาบาลผู้ปฏิบัติงานขั้นสูง (APN) อาจารย์พยาบาลที่เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดกระดูกสันหลังจากเส้นประสาทถูกกดทับ

7. การวิเคราะห์ข้อมูลตามมาตรฐานการพยาบาล โดยใช้กระบวนการพยาบาลทั้ง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การประเมินสภาวะสุขภาพ การวินิจฉัยทางการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลการพยาบาลและนำมาเปรียบเทียบ

8. รวบรวมและจัดทำเป็นรายงานกรณีศึกษา ซึ่งเป็นผู้ป่วยที่พักรักษาในโรงพยาบาล ช่วงเดือนสิงหาคม และเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2563

9. จัดทำเป็นเอกสารให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของผลงาน ตรวจสอบ แก้ไข และเผยแพร่จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม

ผลการวิจัย

การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลังกรณีผู้ป่วย 2 ราย ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ป่วยรายกรณีที่ 1	ผู้ป่วยรายกรณีที่ 2
อายุ	อายุ 76 ปี	อายุ 57 ปี
อาชีพ	เกษตรกรและหยุดทำเมื่อมีอาการปวดหลังมา 10 ปี	เกษตรกร
อาการสำคัญ	ปวดหลัง ชาลงขาทั้งสองข้างมากขึ้น และอ่อนแรงมา 1 เดือน แพทย์นัดมาทำผ่าตัด	ปวดหลังร้าวลงขาทั้งสองข้าง และขาทั้งสองข้างอ่อนแรงมากขึ้นมา 4 เดือน แพทย์นัดมาทำผ่าตัด
ประวัติการเจ็บป่วยในปัจจุบัน	อาการปวดหลังเรื้อรังมา 10 ปี 1 เดือน เริ่มมีอาการชาลงขาทั้งสองข้างและอ่อนแรง กลั้นปัสสาวะและอุจจาระไม่ได้ แพทย์นัดมาทำผ่าตัด	9 เดือนก่อน มีอาการชาด้านขวาอ่อนแรง ไม่มีอาการชา เดินได้ไม่ปวดหลัง 4 เดือนเริ่มมีอาการขาอ่อนแรงทั้งสองข้าง ข้างซ้ายมีอาการมากกว่าข้างขวา เดินลำบาก ขับรถไม่ได้ มีปวดหลังร้าว

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ป่วยรายกรณีที่ 1	ผู้ป่วยรายกรณีที่ 2
		ลงขาทั้งสองข้าง กลั้นปัสสาวะและอุจจาระไม่ได้ แพทย์นัดมาทำผ่าตัด
ประวัติโรคประจำตัว	เป็น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และเก๊าท์ รับประทานยา Amlodipine, Cochicine และยา Atloperinol	เป็น เบาหวาน ความดันโลหิตสูงและไขมันในเลือดสูง รับประทานยา Metformin, Glipizide, Enalapril, Simvastatin

ผู้ป่วยทั้งสองรายมีอายุต่างกัน รายที่ 1 เป็นผู้สูงอายุ รายที่ 2 กำลังย่างเข้าสู่วัยผู้สูงอายุและอยู่ในวัยทำงาน มีอาชีพทำสวนยางพารา ต้องก้ม ๆ เงย ๆ ในการกรีดยาง และต้องยกของหนัก เช่น แบก ยกน้ำยางพารา ทำให้กระดูกสันหลังและกล้ามเนื้อหลังต้องใช้งานหนัก ในรายที่ 1 มีอาการปวดหลังเรื้อรังมานาน 10 ปีมีภาวะกระดูกสันหลังเสื่อมมานาน เนื้อเยื่อรอบ ๆ ขยายขนาดขึ้นทำให้โพรงประสาทที่มีเส้นประสาทอยู่ด้านในถูกเบียดหรือกดทับจนเกิดอาการปวดร้าวลงขา ซึ่งต่างจากผู้ป่วยรายที่ 2 ซึ่งเกิดจากหมอนรองกระดูกยื่นไปในโพรงประสาท จึงไปกดเบียดเส้นประสาททำให้เกิดอาการปวดร้าวลงขา และมีขาอ่อนแรง ได้รับการรักษาแบบประคับประคอง จนเมื่อกระดูกสันหลังเสื่อมมากหรือมีโพรงประสาทตีบแคบไปกดทับเส้นประสาทมากขึ้น ทำให้ผู้ป่วยปวด ขา และขาอ่อนแรงมากขึ้น ไม่สามารถกลั้นปัสสาวะได้ จึงรับการผ่าตัด

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการประเมินผู้ป่วยเมื่อแรกรับและการรักษา

การประเมิน	ผู้ป่วยรายกรณีที่ 1	ผู้ป่วยรายกรณีที่ 2
การตรวจร่างกายและจิตใจ	มีความวิตกกังวลและกลัวการผ่าตัด	มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับอาการของโรค
กล้ามเนื้อและกระดูก	Motor grade 5 all Upper, Lower L2 – S1 grade 3 ทั้ง 2 ข้าง	Motor grade 5 all Upper, Lower L2 – S1 grade 2 ทั้ง 2 ข้าง
การตรวจทางห้องปฏิบัติการ	CBC Hct = 32 %	CBC Hct = 44.6 %
	Hb = 10.1 mg%	Hb = 15.3 mg%
	WBC = 8,500 cell/cumm	WBC = 8,720 cell/cumm
	Pletlet = 150,200cell/cumm	Pletlet = 267,000cell/cumm
	PT/PTT 11.7 / 28.6	PT/PTT 11.1/27.9
	BS 86 mg%	BS 102 mg%
	Electrolyte Na 134 Cl 106 K 4.0 HCO ₃ 22 BUN/Cr 10 /0.89	Electrolyte Na 138 Cl 104 K 4.3 HCO ₃ 22 BUN/Cr 9/0.8
การตรวจทางรังสีวิทยา	MRI Lumbar stenosis L2 - 5	MRI Thoracic spondylosis T10 - 11, T11 - 12. Lumbar spondylosis with disc bulging at L1/L2 – L5/S1 levels cause spinal stenosis and compression on intrathecal nerve root.

การประเมิน	ผู้ป่วยรายกรณีที่ 1	ผู้ป่วยรายกรณีที่ 2
การรักษา	การผ่าตัด Laminectomy with pedicle screw fixation L2 - 5	การผ่าตัด Laminectomy with pedicle screw fixation T10 - S2 , Transforaminal Lumbar Interbody Fusion L5/S1
ระยะเวลาการผ่าตัด	3 ชั่วโมง 40 นาที	10 ชั่วโมง 10 นาที
Estimated blood loss	2,500ml	3,500ml
Fluid and blood given	PRC 4 unit, FFP 700ml , IV fluid total 3.000 ml	PRC 4 unit, FFP 1,000ml, IV fluid total 6.000 ml

ผู้ป่วยรายที่ 1 ค่าความเข้มข้นของเลือดและเกล็ดเลือดค่อนข้างต่ำ และเป็นผู้สูงอายุ เมื่อเกิดการสูญเสียเลือดระหว่างผ่าตัดทำให้เกิดภาวะ Hypovolemic shock ได้ง่าย ซึ่งต่างจากผู้ป่วยรายที่ 2 ที่มีค่าความเข้มข้นของเลือดและเกล็ดเลือดปกติ เมื่อเกิดการสูญเสียเลือดระหว่างผ่าตัดและได้รับการชดเชยเลือดและสารน้ำได้เพียงพอ ทำให้ไม่เกิดภาวะ Hypovolemic shock แต่เนื่องจากการผ่าตัดใช้เวลานาน ผู้ป่วยต้องดมยาสลบ นานถึง 10 ชั่วโมง จึงทำให้มีปัญหาการหายใจบกพร่อง ไม่สามารถหายใจเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องคาท่อช่วยหายใจและย้ายไปดูแลหลังผ่าตัดที่ห้องผู้ป่วยหนัก พยาบาลเป็นผู้ที่ต้องดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดอย่างใกล้ชิดตลอด 24 ชั่วโมง จึงต้องมีการวางแผนให้การพยาบาลตามแผนการรักษา และเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อน และสามารถคาดการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น รายงานแพทย์ให้การรักษาที่เหมาะสม ทันทีเพื่อทำให้ผู้ป่วยปลอดภัย

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลและการให้การพยาบาล

ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล	การพยาบาลผู้ป่วยรายที่ 1	การพยาบาลผู้ป่วยรายที่ 2
การพยาบาลระยะก่อนผ่าตัด		
1. วิตกกังวลเกี่ยวกับสภาพความเจ็บป่วยของตนเอง การรักษา การผ่าตัด เนื่องจากขาดความรู้เกี่ยวกับโรคและการรักษาพยาบาล	1. การเตรียมความพร้อมก่อนผ่าตัด ประเมินสภาพของผู้ป่วย ความเข้าใจ และความสามารถในการดูแลตนเอง หลังผ่าตัด	1. การเตรียมความพร้อมก่อนผ่าตัด ประเมินสภาพของผู้ป่วย ความเข้าใจ และความสามารถในการดูแลตนเอง หลังผ่าตัด
2. ไม่สุขสบายเนื่องจากอาการปวดหลัง ชาขาจากการมีพยาธิสภาพของโรคที่กระดูกสันหลัง	2. ประเมินความวิตกกังวล ความกลัว ผ่าตัด เปิดโอกาสให้แสดงความรู้สึก และให้ความรู้เกี่ยวกับโรค การรักษา และการปฏิบัติตน	2. ประเมินความวิตกกังวล ความกลัว ผ่าตัด เปิดโอกาสให้แสดงความรู้สึก และให้ความรู้เกี่ยวกับโรค การรักษา และการปฏิบัติตน
3. เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน หากเตรียมผ่าตัดไม่พร้อม	3. แนะนำวิธีจัดการความปวดและการประเมินอาการปวดด้วยตนเอง	3. แนะนำวิธีจัดการความปวดและการประเมินอาการปวดด้วยตนเอง
	4. ดูแลให้ยาแก้ปวดและยาลดความกังวลตามแผนการรักษา	4. ดูแลให้ยาแก้ปวดและยาลดความกังวลตามแผนการรักษา
	5. แนะนำการปฏิบัติตัวหลังผ่าตัด การฝึกหายใจ การไออย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการบริหารกล้ามเนื้อและข้อเท้า และการฝึกกลืนหรือลงจากเตียง	5. แนะนำการปฏิบัติตัวหลังผ่าตัด การฝึกหายใจ การไออย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการบริหารกล้ามเนื้อและข้อเท้า และการฝึกกลืนหรือลงจากเตียง

ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล	การพยาบาลผู้ป่วยรายที่ 1	การพยาบาลผู้ป่วยรายที่ 2
	6. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งผ้าตัดและลักษณะแผลรวมทั้งสายระบายเลือดและห้ามดึงสายต่าง ๆ 7. ดูแลให้สระผม ตัดเล็บ โกนหนวด และมีการคาสายสวนปัสสาวะ 8. ตรวจสอบผล LAB, X - ray, MRI ยาที่นำไปห้องผ่าตัดและ จอ PRC 4 unit 9. อธิบายให้ดื่มน้ำและอาหารทุกชนิด หลังเที่ยงคืนเพื่อป้องกันการล้า	6. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งผ้าตัดและลักษณะแผลรวมทั้งสายระบายเลือด และห้ามดึงสายต่าง ๆ 7. ดูแลให้สระผม ตัดเล็บ โกนหนวด และมีการคาสายสวนปัสสาวะ 8. ตรวจสอบผล LAB, X - ray, MRI ยาที่นำไปห้องผ่าตัดและ จอ PRC 4 unit 9. อธิบายให้ดื่มน้ำและอาหารทุกชนิด หลังเที่ยงคืนเพื่อป้องกันการล้า
การพยาบาลก่อนส่งห้องผ่าตัด		
1. เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน หากเตรียมผ้าตัดไม่พร้อม	1. ตรวจสอบความพร้อมของผู้ป่วย งดน้ำและอาหาร ถอดฟันปลอม ไม่สวมใส่เครื่องประดับและกางเกงใน ติดป้ายชื่อ 2. ตรวจสอบผล LAB, X - ray, MRI ยาที่นำไปห้องผ่าตัดและ ยืนยันการจ้อง PRC 4 unit 3. ดูแลให้ยา Amlodipine ตามแผนการรักษา 4. ตรวจวัดสัญญาณชีพก่อนไปห้องผ่าตัด	1. ตรวจสอบความพร้อมของผู้ป่วย งดน้ำและอาหาร ถอดฟันปลอม ไม่สวมใส่เครื่องประดับและกางเกงใน ติดป้ายชื่อ 2. ตรวจสอบผล LAB, X - ray, MRI ยาที่นำไปห้องผ่าตัดและ ยืนยันการจ้อง PRC 4 unit /FFP1,000 ml 3. เจาะ DTX เข้า = 120mg/dl 4. ตรวจวัดสัญญาณชีพก่อนไปห้องผ่าตัด
การพยาบาลระยะหลังผ่าตัด		
1. เสี่ยงต่อภาวะ Hypovolemic shock เนื่องจากสูญเสียเลือดและสารน้ำในระหว่างการผ่าตัด 2. เสี่ยงต่อภาวะทางเดินหายใจล้มเหลว จากการผ่าตัดที่ใช้เวลานาน ทำให้มีการดมยาสลบนาน 3. ไม่สุขสบายเนื่องจากปวดแผลผ่าตัดจากเนื้อเยื่อถูกทำลายขณะผ่าตัด 3. มีภาวะคลื่นไส้อาเจียนเนื่องจากผลแทรกซ้อนจากการได้รับยาระงับความรู้สึก 4. เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดจากการถูกจำกัดกิจกรรม เช่น DVT , Bed sore 5. เสี่ยงต่อการติดเชื้อแผลผ่าตัด 6. เสี่ยงต่อการติดเชื้อจากสายสวนปัสสาวะที่คาไว้	เกิดภาวะ Hypovolemic shock 1. ประเมินอาการผู้ป่วยเมื่อแรกรับ ทั้งระดับความรู้สึกตัว บาดแผล และสายระบายเลือด และจัดให้ผู้ป่วยนอนราบโดยใช้หมอนรองใต้เข่า และตรวจวัดสัญญาณชีพ เพื่อประเมินอาการเปลี่ยนแปลงและความผิดปกติหลังผ่าตัด 2. ประเมินภาวะสูญเสียเลือดพบว่า มีเลือดจากสายระบายออก 500มล. รายงานแพทย์เพื่อให้ PRC และติดตามประเมินต่อเนื่อง ดูแลสายระบายเลือดให้มีประสิทธิภาพและติดตามผล Hct 3. บันทึกปริมาณปัสสาวะจากสายสวนมากกว่า 30 มล./2ชั่วโมง และถอดสายสวน เมื่อผู้ป่วยไม่มีภาวะช็อก เสี่ยงต่อภาวะทางเดินหายใจล้มเหลว	เกิดภาวะทางเดินหายใจล้มเหลว 1. ประเมินอาการผู้ป่วยเมื่อแรกรับ ทั้งระดับความรู้สึกตัว การหายใจ บาดแผล และสายระบายเลือด และจัดให้ผู้ป่วยนอนราบโดยใช้หมอนรองใต้เข่า และตรวจวัดสัญญาณชีพ เพื่อประเมินอาการเปลี่ยนแปลงและความผิดปกติหลังผ่าตัด 2. ดูแลให้เครื่องช่วยหายใจตามแผนการรักษา ติดตามประเมินการหายใจและดูแลทางเดินหายใจให้โล่ง วัดความอิ่มตัวของออกซิเจนปลายนิ้ว > 95% 3. หลังผ่าตัดวันที่ 2 สามารถถอดท่อช่วยหายใจได้ ดูแลให้ออกซิเจน canula ติดตามค่าความอิ่มตัวของออกซิเจนปลายนิ้ว และการแนะนำการไออย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดการคั่งค้างเสมหะ

ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล	การพยาบาลผู้ป่วยรายที่ 1	การพยาบาลผู้ป่วยรายที่ 2
	4. ดูแลให้ O₂ mask c bag 10 L/M และ วัดความอิ่มตัวของออกซิเจนปลายนิ้ว > 95% 5. เน้นย้ำการหายใจอย่างมีประสิทธิภาพ การหายใจลึกและผ่อนคลายช้า ๆ การแนะนำการไออย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดการคั่งค้าง เสมหะไม่สุขสบายเนื่องจากปวดแผลผ่าตัด 6. ประเมินอาการปวดแผลผ่าตัด และระดับความรู้สึกตัว ดูแลให้ยา morphine PCA dose 2 mg v interval 5 min, limit 30 mg/4hrs ,base rate 0.5mg/hr 7. กระตุ้นให้บริหารการหายใจ การบริหารข้อเท้าและเกร็งกล้ามเนื้อเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด 8. ดูแลให้สารน้ำ และยาปฏิชีวนะตามแผนการรักษาและวัดไข้เพื่อประเมินการติดเชื้อ 9. ดูแลพลิกตะแคงตัวทุก 2 ชม. โดยพลิกทั้งตัวให้ลำตัวอยู่แนวตรง 10. ติดตามระดับน้ำตาลในเลือดและควบคุมระดับน้ำตาลในระดับปกติ 11. หลังผ่าตัด 5 วัน ฝึกกลืนนั่งบนเตียงและฝึกเดินด้วย walker หลังผ่าตัด 7 วัน ขณะลุกนั่ง ดูแลให้ใส่วัสดุพยุงหลังก่อนทุกครั้งและให้คำแนะนำการสวมใส่แก้มผู้ป่วยและญาติ	4. เน้นย้ำการหายใจอย่างมีประสิทธิภาพ การหายใจลึกและผ่อนคลายช้า ๆ เสี่ยงต่อภาวะ Hypovolemic shock 5. ประเมินภาวะสูญเสียเลือดพบว่า EBL 3.500มล. หลังได้รับ PRC4 unit /FFP 1,000ml ติดตามประเมินต่อเนื่อง ดูแลสายระบายเลือดให้มีประสิทธิภาพ 6. ติดตามผล Hct หลังให้เลือดและหลังผ่าตัด 2 วัน Hct = 28% ดูแลให้ PRC 1 unit 7. บันทึกปริมาณปัสสาวะจากสายสวน หลังผ่าตัดออกน้อยกว่า 30 มล./2ชั่วโมง รายงานแพทย์ให้เพิ่ม rate NSS 300ml x 2 hrs และถอดสายสวน เมื่อผู้ป่วยไม่มีภาวะช็อก ไม่สุขสบายเนื่องจากปวดแผลผ่าตัด 8. ประเมินอาการปวดแผลผ่าตัด และระดับความรู้สึกตัว ดูแลให้ยา morphine PCA dose 1 mg v interval 5 min, limit 40 mg/4hrs ,base rate 1mg/hr เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด 9. การบริหารข้อเท้าและเกร็งกล้ามเนื้อเพื่อป้องกันภาวะ แทรกซ้อน DVT 10. ดูแลให้สารน้ำ และยาปฏิชีวนะตามแผนการรักษาและวัดไข้เพื่อประเมินการติดเชื้อ 11. ดูแลพลิกตะแคงตัวทุก 2 ชม. โดยพลิกทั้งตัวให้ลำตัวอยู่แนวตรง 12. ติดตามระดับน้ำตาลในเลือดก่อนอาหารและก่อนนอนและรับประทานอาหารเฉพาะโรคเบาหวาน
การพยาบาลเพื่อการวางแผนจำหน่ายและฟื้นฟูสภาพ	1. ให้ความรู้ในการปฏิบัติตัวเมื่อกลับบ้านและการมาตรวจตามนัด2.ส่งเสริม Early ambulation เพื่อให้ผู้ป่วยฟื้นตัวเร็วและปฏิบัติกิจวัตรได้	ให้คำแนะนำการปฏิบัติตนโดยใช้หลัก DMETHOD 1. ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการผ่าตัด
	ให้คำแนะนำการปฏิบัติตนโดยใช้หลัก DMETHOD 1. ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการผ่าตัด	ให้คำแนะนำการปฏิบัติตนโดยใช้หลัก DMETHOD 1. ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการผ่าตัด

ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล	การพยาบาลผู้ป่วยรายที่ 1	การพยาบาลผู้ป่วยรายที่ 2
	2. ประสานส่งต่อ Home health care ในการดูแลของ รพ.สต.ขุนทะเล เพื่อการดูแลต่อเนื่อง	2. ประสานส่งต่อ Home health care ในการดูแลของ รพ.พระแสง เพื่อการดูแลต่อเนื่อง
	3. แนะนำการรับประทานยาและสังเกตอาการผื่นผื่น	3. แนะนำการรับประทานยาและสังเกตอาการผื่นผื่น
	4. ดูแลรักษาแผลผ่าตัด ให้สะอาด ระวังไม่ให้เปียกน้ำและตัดไหมเมื่อครบ 2 สัปดาห์ และสังเกตอาการผื่นผื่น หากแผลอักเสบ บวมแดงให้มาพบแพทย์	4. ดูแลรักษาแผลผ่าตัด ให้สะอาด ระวังไม่ให้เปียกน้ำและตัดไหมเมื่อครบ 2 สัปดาห์ และสังเกตอาการผื่นผื่น หากแผลอักเสบ บวมแดงให้มาพบแพทย์
	5. แนะนำอิริยาบถที่เหมาะสมในกิจวัตร นั่ง ยืน เดิน นอน	5. เน้นย้ำ ไม่ควรลุกนั่งนาน ๆ ให้นอนเป็นส่วนใหญ่
	6. ย้ำการใส่ชุดถุงหลังทุกครั้ง เมื่อลุกนั่ง ยืน เดิน อย่างน้อย 4 - 6 สัปดาห์	6. ฝึกบริหารกล้ามเนื้อและข้อเท้าและพลิกตะแคงตัวทุก 2 ชั่วโมง เพื่อป้องกันแผลกดทับ
	7. รับประทานอาหารมีประโยชน์และควบคุมน้ำหนัก ไม่ให้อ้วน	7. รับประทานอาหารมีประโยชน์ ควบคุมน้ำหนัก ไม่ให้อ้วน และควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ
	8. แนะนำการมาตรวจตามนัดอย่างสม่ำเสมอ	8. แนะนำการมาตรวจตามนัดอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

การศึกษานี้พบว่า ผู้ป่วยโรคกระดูกสันหลังที่เกิดจากความเสื่อม พบในกลุ่มสูงอายุที่เกิดจากการใช้งานมานาน และในกลุ่มคนวัยทำงาน สอดคล้องกับรายงานของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ที่พบผู้ป่วยโรคกระดูกสันหลังที่เกิดจากความเสื่อมในผู้ป่วย 2 กลุ่มอายุ คือ กลุ่มผู้สูงอายุ มากกว่า 65 ปี และกลุ่มวัยทำงานที่เริ่มมีการเสื่อมได้ตั้งแต่ อายุ 30 ปี จากปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เช่น น้ำหนักมาก นั่งทำงานนาน ๆ หรือทำงานยกของหนัก รวมทั้งการสูบบุหรี่ ในปัจจุบันผู้ป่วยที่เข้าสู่วัยสูงอายุ มักมีโรคร่วมมากกว่า 2 โรค แต่เนื่องจาก โรคกระดูกสันหลังเสื่อมไม่ได้คุกคามชีวิต จึงสามารถชะลอการผ่าตัดได้เมื่อร่างกายมีความพร้อมและควบคุมโรคร่วมได้ และจะผ่าตัดเมื่อมีข้อบ่งชี้ 1) มีความเจ็บปวดมากขึ้น 2) มีอาการของการทำลายเส้นประสาท 3) การสูญเสียการควบคุมการขับถ่าย 4) เมื่อรักษาโดยวิธีอื่น ๆ ไม่ได้ผล ซึ่งผู้ป่วยทั้ง 2 ราย มีข้อบ่งชี้ครบทั้ง 4 ข้อ การผ่าตัดกระดูกสันหลังมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับพยาธิสภาพของโรค ผู้ป่วย อายุ และดุลยพินิจของแพทย์ (พรสินี เต็งพานิชกุล, 2559) ดังนั้น ผู้ป่วยรายที่ 2 ซึ่งยังอยู่ในวัยทำงาน ทำให้อาการมีความรุนแรงมากกว่าผู้ป่วยรายที่ 1 การผ่าตัดจึงมีความซับซ้อนยุ่งยากกว่า และใช้เวลาผ่าตัดนานกว่าผู้ป่วยรายแรก ผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดระยะเวลานาน ย่อมมีความเสี่ยงมากขึ้น ทั้งปัญหาการหายใจ ปัญหาการสูญเสียเลือดใน

ปริมาณมาก จนเกิดภาวะช็อก และเริ่มมีอาการของไตวายเฉียบพลัน อีกทั้งโรคประจำตัวของผู้ป่วยซึ่งเป็นเบาหวาน มีผลต่อการหายของแผล ต่อการติดเชื้อแผลผ่าตัดจากการทำลายของเนื้อเยื่อ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมก่อนการผ่าตัดจึงมีความสำคัญ เพื่อการดูแลร่วมกันของสหวิชาชีพ ทั้งอายุรแพทย์ วิสัญญีแพทย์ เภสัชกร นักกายภาพบำบัด นักโภชนาการ (โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย, 2562)

จากปัญหาหรือข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลที่แตกต่างกัน ส่งผลให้กิจกรรมการพยาบาลต่างกัน ซึ่งกรณีศึกษา ที่ 1 มีปัญหาหรือข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลที่สำคัญ คือ เกิดภาวะ Hypovolemic Shock เนื่องจากสูญเสียเลือดและสารน้ำในระหว่างการผ่าตัด หลังผ่าตัดเมื่อกลับมาดูแลต่อที่หอผู้ป่วย ยังคงมีการสูญเสียเลือดจากแผล การพยาบาลที่ต้องมีการเฝ้าระวังประเมินการสูญเสียเลือดจากแผลและสายระบายเลือด การตรวจวัดสัญญาณชีพ ทุก ½ - 1 ชั่วโมง และหากมีเครื่องติดตามการทำงานของหัวใจ สามารถประเมินได้จากอัตราการเต้นของหัวใจที่เร็วขึ้น ดังนั้นการใช้ Early Warning Signs จึงมีความสำคัญในการเฝ้าระวัง และให้การรักษาได้ทันทั่วถึง การสำรองเลือดไว้ สามารถนำมาทดแทนให้ผู้ป่วยปลอดภัยจากภาวะ Hypovolemic Shock ได้ สำหรับผู้ป่วยรายที่ 2 ได้รับการผ่าตัดเป็นระยะเวลานาน ปัญหาหรือข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลหลังผ่าตัดที่สำคัญ คือ มีภาวะทางเดินหายใจล้มเหลว จากการผ่าตัดที่ใช้เวลานาน ทำให้มีการดมยาสลบนาน หลังผ่าตัดจึงต้องใช้เครื่องช่วยหายใจต่อเนื่อง การใช้เครื่องช่วยหายใจในระยะแรกจะช่วยให้ผู้ป่วยได้พัก ลดการใช้แรงในการหายใจ ร่วมกับการจัดการความปวดที่เหมาะสมโดยการให้ยาแก้ปวดชนิดที่ผู้ป่วยสามารถควบคุมได้เอง โดยใช้เครื่อง PCA (Patient - Controlled Analgesia) เมื่อผู้ป่วยฟื้นตัว แพทย์จะพิจารณาถอดท่อช่วยหายใจโดยเร็ว การเตรียมความพร้อมผู้ป่วยเพื่อให้ฟื้นตัวเร็ว สามารถทำได้โดยการส่งเสริม แนะนำให้มีการฝึกบริหารปอดทั้งการใช้เครื่องบริหารปอด หรือการฝึกการหายใจ และการไออย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่อ่อนผ่าตัด สอดคล้องกับการศึกษาของตติยา จำปาวงศ์ ศศิกรณิศ สันติวรบุตร และสุทธิณี ชัยเฉลิมศักดิ์ ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะของตนเองจะสามารถฟื้นฟูสมรรถภาพหลังผ่าตัดได้ดีกว่า (ตติยา จำปาวงษ์, 2560); (ศศิกรณิศ สันติวรบุตร, 2561); (สุทธิณี ชัยเฉลิมศักดิ์, และคณะ, 2562) อีกทั้งการจัดการความปวดที่เหมาะสมในผู้ป่วยทั้งสองราย โดยการใช้เครื่องให้ยาแก้ปวดโดยผู้ป่วยเป็นผู้ควบคุมเอง (PCA) ซึ่งตั้งค่าควบคุมไว้ตามแผนการรักษา ทำให้ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนจากการให้ยา morphine และการจัดการความปวดที่เหมาะสมช่วยให้ผู้ป่วยทุเลาจากการปวดแผลหลังผ่าตัด และเกิดความพร้อมที่จะฟื้นฟูสภาพร่างกายได้เร็วขึ้น (สดากาญจน์ เอี่ยมจันทร์ประทีป, 2560) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนิภา ยอเย็นยง ที่พบว่า ผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดกระดูกสันหลังควรได้รับการจัดการความปวด บรรเทาความวิตกกังวล และส่งเสริมความพึงพอใจในการพยาบาลเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยมีการฟื้นตัวหลังผ่าตัดรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ชนิภา ยอเย็นยง, 2558) ดังนั้นการจัดการความปวดผู้ป่วยหลังผ่าตัดกระดูกสันหลังในระยะแรก

โดยใช้ Morphine PCA และการพยาบาลขณะใช้ Morphine PCA จึงมีความสำคัญ ร่วมกับการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตน โดยการแนะนำการปฏิบัติตัวหลังผ่าตัด การประเมินอาการปวดและวิธีการจัดการความปวดด้วยตนเอง การหายใจ การไออย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการบริหารกล้ามเนื้อและข้อเท้า และการฝึกกลืนหรือลงจากเตียง จึงมีส่วนช่วยให้ผู้ป่วยฟื้นตัวเร็ว (ศศิธรณิศ สันติวรบุตร, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง จะมีอาการปวดหลัง ปวดคอ ปวดร้าวบริเวณแขน หรือขาข้างใดข้างหนึ่งหรือทั้งสองข้าง ตามพยาธิสภาพและตำแหน่งกระดูกสันหลังที่ถูกกด บางรายมีกล้ามเนื้ออ่อนแรง ลีบ บางรายควบคุมการขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะไม่ได้ การผ่าตัดจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขการกดทับเส้นประสาทเพื่อให้ผู้ป่วยทุเลาอาการปวด สามารถกลับไปลุก เดินหรือทำงานได้ แต่เนื่องจากผู้ป่วยโรคกระดูกสันหลังเสื่อมที่มีอาการกดทับเส้นประสาทมักเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงมีโรคร่วมต่าง ๆ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ไชมันในเลือดสูง และโรคอื่น ๆ ต้องมีการดูแลร่วมกันของสหสาขาวิชาชีพ ทั้งการเตรียมความพร้อมก่อนผ่าตัดทางด้านร่างกาย ผลตรวจต่าง ๆ ด้านจิตใจ สังคม จึงต้องมีการประสานปรึกษาอายุรแพทย์ วิสัญญีแพทย์ วางแผนการดูแลร่วมกันเพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วยในระหว่างการผ่าตัด และหลังผ่าตัด การวางแผนการพยาบาลก่อนและหลังผ่าตัด ที่ต้องเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จะสามารถลดความรุนแรงของภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น การมีแผนการดูแลที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับของสหวิชาชีพ ช่วยให้ทีมผู้ปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยมีความมั่นใจในการดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วย และปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน ทั้งการเตรียมผู้ป่วยก่อนผ่าตัด การดูแลขณะผ่าตัดและหลังผ่าตัด หรือจัดการกับภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงคำแนะนำในการปฏิบัติตัวในระยะฟื้นตัวเมื่ออยู่บ้าน ช่วยให้ผู้ป่วยปลอดภัย และเพิ่มคุณภาพชีวิต จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในด้านการบริหารการพยาบาล ร่วมหาโอกาสพัฒนาคุณภาพแผนการดูแลผู้ป่วยกับสหวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้านการปฏิบัติการพยาบาล สามารถนำไปปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดขยายช่องทางออกเส้นประสาทกระดูกสันหลัง โดยใช้แผนการดูแลผู้ป่วยซึ่งได้รับการพัฒนาจากทีมสหวิชาชีพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในผู้ป่วยหลังผ่าตัดกระดูกสันหลังอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลและให้การพยาบาลในแนวทางเดียวกัน ด้านการศึกษาครั้งต่อไป พัฒนาแผนการดูแลผู้ป่วยให้ครอบคลุมและเน้นการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะของตน เพื่อให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพหลังผ่าตัดได้ดียิ่งขึ้น สู่ภาวะใกล้เคียงปกติโดยเร็วที่สุด ไม่เกิดภาวะฟุ้งฟิง หรือความพิการ สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานวิชาการ. (2563). สถิติผู้ป่วยกระดูกสันหลัง รหัส M40 - M49 ปี 2563. สุราษฎร์ธานี: โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี.
- ชนิภา ยอเย็นง. (2558). ปัจจัยทำนายการฟื้นตัวด้านความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกายในผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดกระดูกสันหลังส่วนเอว. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ตติยา จำปาวงษ์. (2560). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะของตนเองต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพหลังผ่าตัดกระดูกสันหลังส่วนเอวแบบลามิเนกโตมีในผู้สูงอายุโรคโพรงกระดูกสันหลังส่วนเอวตีบแคบ. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรสินี เต็งพานิชกุล. (2559). การพยาบาลผู้ป่วยผ่าตัดกระดูกสันหลัง. ใน อรรถพรณ โตสิงห์ และคณะ (บรรณาธิการ). การพยาบาลผู้ป่วยทางออร์โธปิดิกส์ (หน้า 184 - 194). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย. (2562). เกร็ดความรู้สุขภาพ ภาวะกระดูกสันหลังเสื่อม. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2563 จาก <https://chulalongkornhospital.go.th/kcmh/>
- ลัดดาวลัย หิมคุณ, และคณะ. (2560). ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยหลังผ่าตัดกระดูกสันหลังระดับเอว. วารสารพยาบาลสาร, 35(3), 83-93.
- ศศิกรณิศ สันติวรบุตร. (2561). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อคุณภาพการฟื้นตัวหลังผ่าตัดและการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วยหลังผ่าตัดกระดูกสันหลังส่วนเอว. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- สดากาญจน์ เอี่ยมจันทร์ประทีป. (2560). ผลของการประคบเย็นร่วมกับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความปวดและการฟื้นฟูสภาพหลังผ่าตัดใส่เหล็กตามกระดูกต้นขา. วารสารพยาบาลสาร, 44(1), 39-49.
- สายสมร บริสุทธิ์, และคณะ. (2560). แนวทางการพยาบาลผู้ป่วยผ่าตัดกระดูกสันหลังสำหรับพยาบาลทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ธนาเพลส.
- สุทธินิ ชัยเฉลิมศักดิ์, และคณะ. (2562). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองหลังผ่าตัดในผู้ป่วยสูงอายุที่ได้รับการทำผ่าตัดกระดูกสันหลัง. วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย, 12(1), 144-160.
- Ghogawala, Z. et al. (2016). Laminectomy plus fusion versus laminectomy alone for lumbar spondylolisthesis. The New England journal of medicine, 374 (4), 1424-1434.

- Koter, M. et al. (2020). Surgical outcome following laminectomy with fusion versus laminectomy alone in patients with degeneration cervical myelopathy. *The Spine journal*, 45(24), 1696-1703.
- Spoonamore, M. S. (2020). Posterior Lumbar Interbody Fusion (PLIF) and Transforaminal Interbody Fusion (TLIF). Retrieved November 2, 2020, from <https://www.uscspine.com/treatment-options/back-treatment/lumbar-interbody-fusion/>
- Ploumis, A. et al. (2007). Degenerative lumbar scoliosis associated with spinal stenosis. *The Spine Journal*, 7(4), 428-436.

การจัดการขยะในโครงการธนาคารขยะ มูลนิธิพัฒนาป่าตอง ของโรงแรม
RK เกสต์เฮ้าส์ อ.กะทู้ จ.ภูเก็ต*
PATONG FOUNDATION'S RECYCLE BANK PROJECT WASTE
MANAGEMENT OF RK GUEST HOUSE IN KATHU PHUKET

สกุลรัตน์ ตันติพงษ์

Sakulrat Tantipong

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: ling2489@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการรณรงค์การกำจัดขยะของโครงการธนาคารขยะ มูลนิธิพัฒนาป่าตอง 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการจัดการขยะ ของโรงแรม RK เกสต์เฮ้าส์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์จำนวน 4 ท่านซึ่งเป็นบุคคลที่ทำงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทางโครงการธนาคารขยะและโรงแรม RK เกสต์เฮ้าส์ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่าโครงการธนาคารขยะมูลนิธিপ่าตองเป็นองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรมีวัตถุประสงค์มุ่งเสริมสร้างการพัฒนาเขตพื้นที่ป่าตอง และจังหวัดภูเก็ตด้วยวิธีการที่หลากหลายผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้น มีการประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรรวมถึงสื่อสาธารณะที่ได้รับความนิยมน่าเชื่อถือทำให้คนในพื้นที่ป่าตองและเขตพื้นที่อื่น ๆ เข้าถึงข่าวสารได้ง่ายและได้รับการตอบรับที่ดีจากภาคเอกชนและประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมซึ่งถือเป็นผู้สนับสนุนหลักในด้านของความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาปริมาณขยะในพื้นที่ป่าตอง ในส่วนของโรงแรม RK เกสต์เฮ้าส์กับการตัดสินใจเข้าร่วมการคัดแยกขยะกับโครงการธนาคารขยะผ่านการชักชวนของคุณเมธาสีทิศา ผู้จัดการฝ่ายการตลาดของโรงแรม โดยโรงแรม RK เกสต์เฮ้าส์เป็นหนึ่งในโรงแรมที่ตั้งอยู่ภายใต้เขตพื้นที่ป่าตอง และเป็นองค์กรที่มีการคัดแยกขยะอยู่ก่อนแล้วจึงอยากเข้าร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการส่งต่อขยะที่ถูกแบ่งประเภทไว้อย่างถูกต้องให้กับหน่วยงานที่น่าเชื่อถือสามารถนำขยะเหล่านั้นไปจัดการรีไซเคิลหรือกำจัดได้อย่างถูกวิธี

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การรณรงค์, ธนาคารขยะ

* Received 17 March 2021; Revised 26 March 2021; Accepted 5 April 2021

Abstract

The objectives of the study were to: 1) the pattern and methodology of Patong Foundation's Recycle Bank Project 2) studying and analyze the involvement of a private sector, the RK Guesthouse hotel. The research was conducted by using a qualitative research aspect. An interview technique was chosen as a data - gathering technique. This procedure was performed by interviewing 4 participants who are working directly on the project from the foundation and the RK Guesthouse then the information was analyzed in order to support this research. The results showed that the Garbage Bank project is one of the projects under the Patong Foundation, a non - profit and non - government organization. They have aimed on enhancing the development of Patong area and Phuket in various ways through various activities organized, for instance, by corporated with community leaders, published on trusted local media. From its campaign, people who live in Patong district and surrounding were allowed to recognize its activities. Likewise, after the project was implemented, the project was received many positive feedbacks from other private sectors and people in the Patong district. Some of those participants became main sponsors for the Garbage Bank project. RK Guesthouse was involved in this project by persuasion from Khun Methasit, the hotel marketing manager. RK Guesthouse is a hotel located in Patong, which has been working on waste sorting and recycling before. Therefore, RK Guesthouse was willing to join the project in order to ensure that wastes would be sorted and managed properly.

Keywords: Involvement of People, Pattern and Methodology, Recycle Bank

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาข่าวและบทความต่าง ๆ เกี่ยวกับอันตรายจากพลาสติกมีจำนวนมากขึ้น หลายองค์กรและหน่วยงานตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากขยะจำพวกพลาสติกแต่ในขณะเดียวกันยังมีผู้คนอีกจำนวนมากไม่เห็นถึงความสำคัญของผลกระทบที่เกิดจากขยะพลาสติกเหล่านี้ อ้างอิงตัวเลขเฉลี่ยปริมาณการใช้พลาสติกต่อวันของคนไทยจากเว็บไซต์ Best living test Bangkok แสดงถึงตัวเลขการใช้ถุงพลาสติกของคนไทยสูงถึง 5,300 ตัน ต่อวันหรือเฉลี่ยคนละ 8 ใบต่อวัน (Best Living Test Bangkok., 2562) ปริมาณการใช้ถุงพลาสติกเหล่านี้ทำให้มีถุงพลาสติกที่ไม่ได้ถูกกำจัดหรือนำไปรีไซเคิลสูงถึง 79% ขยะสะสมเหล่านี้คือปริมาณขยะที่ตกค้างอยู่ในสภาพแวดล้อมและกลายเป็นภัยคุกคามต่อระบบนิเวศ

สำนักข่าวไทยและกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเผยตัวเลขปริมาณขยะของไทยที่ปล่อยลงสู่ทะเลสูงเป็นอันดับที่ 6 ของโลก โดยแบ่งเป็นขยะประเภทบุหรี/กันบูหรี 4.81% เศษโฟม 6.06% ฝาขวด(พลาสติก) 7.05% หลอด/ที่คนเครื่องดื่ม 7.12% ขวดเครื่องดื่ม(พลาสติก) 10.05% ขวดเครื่องดื่มแก้ว 10.43% ถุงพลาสติกห่อสินค้าเบ็ดเตล็ด(ถุงก๊อบแก๊บ) 11.94% ห่อ/ถุงอาหาร 12.32% กล่องอาหาร(โฟม) 13.87% และถุงพลาสติกอื่น ๆ 16.35% (สำนักข่าวไทย, 2562) จากตัวเลขที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปริมาณของถุงพลาสติกและถุงก๊อบแก๊บบรรวมกันแล้วสูงถึงร้อยละ 28.29 ของขยะทั้งหมดที่ปล่อยลงทะเล ปริมาณขยะเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางระบบนิเวศทางทะเลอย่างมาก สัตว์ทะเลหลายชนิดเข้าใจผิดว่าขยะพลาสติกเหล่านี้คืออาหารและยิ่งไปกว่านั้นหากสัตว์ทะเลกินขยะพลาสติกเหล่านี้เข้าไปจะส่งผลให้เกิดการสะสมที่ระบบทางเดินอาหารไม่สามารถย่อยสลายเองได้จนนำไปสู่การตายของสัตว์ทะเลเหล่านั้น อ้างอิงกรณีตัวอย่างจากมูลนิธิสืบนาคะเสถียร (ปัทมิตา สรสิทธิ์, 2561) วันที่ 28 พฤษภาคม 2561 มีการรับแจ้งเหตุเกิดการเกยตื้นของปลาวาฬขึ้นที่ อ.จะนะ จ.สงขลา ปลาวาฬมีอาการอ่อนแอ มีทีมแพทย์เข้าช่วยเหลือแต่ไม่สามารถยื้อชีวิตไว้ได้ ภายหลังตรวจพบขยะจำพวกพลาสติกภายในบริเวณกระเพาะอาหารถึง 8 กิโลกรัม จำนวนทั้งสิ้น 85 ชิ้น ในกรณีการเสียชีวิตของปลาวาฬจากปริมาณขยะพลาสติกนี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่พบเจอปริมาณขยะภายในลำไส้มากที่สุดของบรรดาสัตว์ทะเลที่มีการบริโภคขยะพลาสติกเข้าไป และข่าวการจากไปของพะยูนที่ชื่อวามาเรียม ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนไทยหม่มาก เป็นที่รักและเป็นที่รู้จักดีของคนไทยหลาย ๆ คน ซึ่งการจากไปของวามาเรียมนี้มีส่วนในการกระตุ้นให้คนไทยและผู้ประกอบการหันมาเลิกใช้ถุงพลาสติกกันอย่างจริงจัง โดยในปี 2563 ร้านสะดวกซื้อ รวมถึงห้างร้านต่าง ๆ หันมาให้ความร่วมมือ (ทิพย์อนงค์ จินตวิจิต, 2563)

ทั้งนี้การตอบรับการรณรงค์เลิกใช้ถุงพลาสติกนั้นนำพามาซึ่งความเปลี่ยนแปลงต่อธุรกิจบางประเภทที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น อุตสาหกรรมการผลิตถุงพลาสติก หลอดพลาสติกและแก้วพลาสติก จากข่าว หุ่น - การเงิน จากเว็บไซต์ประชาชาตินายนริศ สถาผลเดชา หัวหน้าศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ธนาคารทหารไทย กล่าว “กลุ่มผู้ผลิตถุงพลาสติกต่าง ๆ นั้นต่างถูกเป็นที่ยึดตามองของธนาคาร มีการจำกัดและระงับการอนุมัติเงินกู้ จากข้อมูล ณ สิ้นไตรมาส 3/2562 กลุ่มผู้ผลิตถุงพลาสติก - หลอด มีเอ็นพีแอลรวมอยู่ที่ 6.9% ซึ่งพบว่าทุกกลุ่มได้รับผลกระทบหมด แต่ผู้ประกอบการขนาดใหญ่มีโอกาสปรับตัวง่ายกว่า ตัวเลขหนี้เสียอยู่ที่ 3.5% ขณะที่ผู้ประกอบการขนาดกลางมีหนี้เสียที่ระดับ 6.3% และขนาดเล็กที่ 8.8% และคาดว่าจะภายในปี 2563 ดัชนีเอ็นพีแอลจะขึ้นไปแตะระดับ 10% ขณะที่สินเชื่อก็มีโอกาสติดลบ” (ประชาชาติธุรกิจ, 2563)

นอกจากผลกระทบที่ส่งผลต่อผู้ผลิตถุงพลาสติกแล้วนั้น จากต้นปี 2563ที่ผ่านมาผู้บริโภคร้านค้าปลีกได้กล่าวโทษถึงความไม่สะดวกสบายในการรับถุงพลาสติก เนื่องจากการรับถุงพลาสติกจากการซื้อของเป็นสิ่งที่กระทำต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนานส่งผลให้คนไทยบาง

กลุ่มมีการลดปริมาณการซื้อของหากลิ้มพกวาถูกตัดตัวไปเพื่อใส่สินค้าที่ต้องการจะซื้อ ทั้งนี้การรณรงค์เลิกใช้ถุงพลาสติกแบบจริงจังนั้นถือว่ามี การเริ่มปฏิบัติยังไม่นานเพียงพอที่จะนำมาเป็นเกณฑ์วัดระดับผลกระทบระยะยาวได้ ทั้งนี้ในประเทศไทยก็มีชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เล็งเห็นถึงความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะ โดยการขับเคลื่อนและการสนับสนุนจากองค์กร หรือมูลนิธิเพื่อประชาชน เช่นธนาคารขยะ มูลนิธิพัฒนาป่าตอง

ธนาคารขยะ มูลนิธิพัฒนาป่าตอง เป็นหนึ่งในโครงการที่ถูกจัดขึ้นภายใต้มูลนิธิพัฒนาป่าตองซึ่งเปิดดำเนินโครงการมาแล้วเป็นปีที่สอง โดยมีนายปรีชาวุฒิ กี่สัน ในฐานะประธานมูลนิธิพัฒนาป่าตอง ได้เล็งเห็นถึงปัญหาขยะบริเวณชายฝั่งและภายในพื้นที่ชุมชนป่าตองที่มีปริมาณมาก จนกลายเป็นปัญหาทางสิ่งแวดล้อม และอาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว จึงเกิดแนวคิดที่จะสร้างจิตสำนึกคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางลดปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดตั้งธนาคารขยะบูรณาการสร้างจิตสำนึกคัดแยกขยะตั้งแต่ครัวเรือน โรงเรียน ร้านค้า และผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ (Barnett, B. , 2562)

ปัจจุบันธนาคารขยะ มูลนิธิพัฒนาป่าตอง ได้มีการขอความร่วมมือในการแยกขยะจากหน่วยงานทางภาครัฐเช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาล รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความรู้กับประชาชนและโรงเรียนในพื้นที่ ซึ่งต่างก็ได้รับการตอบรับที่ดีจากทุกฝ่าย โดยทางธนาคารขยะ ได้มีการแบ่งการรับซื้อขยะออกเป็นสองประเภท คือ แบบมีค่าใช้จ่าย และ แบบไม่มีค่าใช้จ่าย โดยแบบมีค่าใช้จ่ายนั้นทางธนาคารขยะจะทำการรับซื้อจากทางสถาบันการศึกษา หรือวัดเพื่อให้ทางสถาบันสามารถนำเงินไปต่อยอดหรือนำไปใช้สำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ในส่วนของการรับซื้อขยะแบบไม่มีค่าใช้จ่ายนั้น จะได้มาจากหน่วยงานราชการ หรือร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการเป็นคนคัดแยกขยะ และทางธนาคารขยะ เป็นคนกลางในการไปรับและรวบรวมขยะก่อนจะนำไปจำหน่ายให้กับบริษัทรับซื้อขยะเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายและสานต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการธนาคารขยะ

นายปรีชาวุฒิฯ ในฐานะประธานมูลนิธิพัฒนาป่าตอง นำเสนอการสานต่อโครงการรักษาสีสิ่งแวดล้อมโดยการลดปริมาณขยะ กับโครงการ “หมอนสับประรดรักษ์โลก” ซึ่งเป็นหมอนที่ผลิตจากหลอดดูดน้ำพลาสติก โครงการหมอนสับประรดรักษ์โลก มาจากความตั้งใจที่ต้องการลดปัญหาขยะ และดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอป่าตอง รวมทั้งเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงในจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากภูเก็ต เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก มีนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศจำนวนมากที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ปีละกว่า 13 ล้านคน ประมาณการว่ามีการใช้หลอดสำหรับดูดน้ำมากถึงปีละ 20 ล้านชิ้น และหลอดเหล่านี้ก็จะเป็นขยะที่ถูกทิ้งอย่างไร้ค่า และเป็นอีกหนึ่งสาเหตุของภาระการกำจัดขยะที่ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายจำนวนมาก เพราะพลาสติกไม่สามารถย่อยสลายได้

จากปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นและเริ่มส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยมีความต้องการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการหรือลดปริมาณขยะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินการของโครงการธนาคารขยะ มูลนิธิพัฒนาป่าตองมาระยะหนึ่งผู้วิจัยพบว่าขณะนี้โครงการประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการทั้งการลดการใช้หลอดพลาสติก และการเก็บหลอดพลาสติกส่งให้กับมูลนิธิ มีกิจกรรมการรณรงค์ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงอยากเข้าศึกษารูปแบบและวิธีการรณรงค์การกำจัดขยะของโครงการธนาคารขยะ มูลนิธิพัฒนาป่าตอง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการศึกษาเพิ่มมากขึ้นผู้วิจัยได้ทำการเข้าทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของโรงแรม RK เกสต์เฮาส์ ภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการรณรงค์การกำจัดขยะของโครงการธนาคารขยะ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการจัดการขยะของโรงแรม RK เกสต์เฮาส์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยยึดหลักการพื้นฐาน 5 ประการของการวิจัยเชิงคุณภาพ (ประวิต เอราวรรณ์, Wiersma, W., 1991) เพื่อทำการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลศึกษาถึงการสร้างความร่วมมือในการรณรงค์การคัดแยกขยะในพื้นที่ป่าตอง โดยผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อเข้าสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ป่าตอง รวมถึงการศึกษาข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ และเอกสารงานวิชาการ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์

- 1.1 คุณเมธาสีทิ์ กาญจนะ ผู้ดูแลการตลาดโรงแรม RK เกสต์เฮาส์
- 1.2 คุณตฤณ ผลประมุข ผู้จัดการโครงการธนาคารขยะจิตอาสา มูลนิธิพัฒนาป่าตอง
- 1.3 คุณอาวุธ หนูเซต เลขานุการมูลนิธิพัฒนาป่าตอง
- 1.4 คุณวรัญญู บุญสิทธิ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการจิตอาสา มูลนิธิพัฒนาป่าตอง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563 ไปจนถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2563 โดยผู้วิจัยทำการเข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สังเกตพฤติกรรม และศึกษาการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ผลของการวิจัยที่ดีที่สุด คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเน้นในเรื่องการหา

ผลลัพธ์และการตอบรับการรณรงค์ในการแยกขยะพลาสติก สอบถามหาปัญหาและผลกระทบต่าง ๆ

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยการสนทนาซักถามและโต้ตอบระหว่างผู้รวบรวมข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์ (Interviewer) กับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ถูกสัมภาษณ์ (Interviewee) วิธีนี้ผู้รวบรวมข้อมูลมีโอกาสสังเกตบุคลิกภาพ อากัปกิริยา ตลอดจนพฤติกรรมทางกายและวาจา ขณะสัมภาษณ์ซึ่งอาจใช้เป็นข้อมูลที่ใช้ตีความหมายพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ประกอบคำสัมภาษณ์ได้ด้วย (ประวัติ เอรารรณ, Macintyre, 2000)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีการจัดหมวดหมู่ข้อมูลในการทำวิจัยโดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นหลักคือ

1. ผู้นำทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างการมีส่วนร่วม
2. กระบวนการสื่อสารทำให้เกิดการตระหนักรู้และสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม
3. การเปิดโอกาสในการเข้าร่วมทำให้เกิดความร่วมมือ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบและวิธีการรณรงค์การกำจัดขยะของโครงการธนาคารขยะ

มูลนิธิพัฒนาป่าตองตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 41 นาใน 8 ตำบลป่าตอง อำเภอเกาะกู่ จังหวัดภูเก็ต ถูกก่อตั้งโดยคุณปรีชาวุฒิ กี่สัน ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานมูลนิธิพัฒนาป่าตอง และผู้บริหารบริษัท พิษณุกรู๊ป จำกัด และผู้บริหารโรงแรมในหาดป่าตอง อ.เกาะกู่ จ.ภูเก็ต ด้วยจุดประสงค์ที่จะเปิดให้มูลนิธิเป็นศูนย์วิจัยศูนย์ให้บริการวิชาการในรูปแบบ Learn by Doing เพื่อหาแนวทางทำให้เมืองป่าตองมีความยั่งยืนมีเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี มูลนิธิพัฒนาป่าตองก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบันมูลนิธิเปิดทำการมาแล้วกว่า 6 ปี มูลนิธิพัฒนาป่าตองเป็นหนึ่งในมูลนิธิที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาในรูปของมูลนิธิซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเขตพื้นที่ป่าตองซึ่งเป็นพื้นที่ที่สำคัญและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตในแต่ละปีจำนวนมาก โดยตลอดระยะเวลาเปิดดำเนินการมูลนิธิพัฒนาป่าตองจัดให้มีกิจกรรมทางสังคมมากมาย (ตฤณ ผลประมุล (ผู้จัดการโครงการธนาคารขยะจิตอาสา มูลนิธิพัฒนาป่าตอง), 2563) เช่น 1) โครงการหมอนรักโลก จัดขึ้นเมื่อปลายปี 2561 มีการรณรงค์เชิญชวนผู้คนร่วมบริจาคหลอดเพื่อนำมาทำหมอนผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เพจเฟซบุ๊ก และเว็บไซต์ข่าวสารออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ข่าวภูเก็ต เว็บไซต์บ้านเมือง เว็บไซต์ OpenPhuket และเว็บไซต์เสียงใต้ เป็นต้น 2) โครงการธนาคารขยะจิตอาสา มูลนิธิพัฒนาป่าตองกับการรณรงค์เก็บขยะ และคัดแยกขยะ โดยมูลนิธิพัฒนาป่าตองนั้นถูกจัดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยมูลนิธิเอง หรือการเข้าร่วมกับตัวโครงการอื่น

ๆ เช่น มูลนิธิพัฒนาป่าต้องร่วมกับวิสาหกิจชุมชนบริการร่วมเตียงเทศบาลเมืองป่าตอง และฝ่ายบริหารบริษัท พิโชนากรุ๊ป จำกัด ร่วมทำกิจกรรม Big Cleaning Day ในวันที่ 12 สิงหาคม 2563 เวลา 9.00 น. (วรัญญู บุญสิทธิ์ (เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการจิตอาสา มูลนิธิพัฒนาป่าตอง), 2563) 3) การติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิดกับโครงการพันตาประชาร่วมใจเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2559 โดยมีมูลนิธิพัฒนาป่าตองเป็นแกนนำในการติดตั้งวงจรปิดบริเวณถนนบางลา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักจำนวน 20 จุด ก่อนทำการส่งมอบให้เจ้าหน้าที่ดูแลต่อไป 4) การมีส่วนร่วมกับการจัดระบบเจ้าหน้าที่ช่วยชีวิต (Lifeguard) ประจำชายหาดเพื่อยกระดับโมเดลของเมืองท่องเที่ยว ที่มีความปลอดภัยสูงของจังหวัดภูเก็ตโดยมูลนิธิพัฒนาป่าตองจัดให้มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครไลฟ์การ์ดของมูลนิธิพัฒนาป่าตองเข้าร่วมทำงานกับทีมไลฟ์การ์ดเทศบาลเมืองป่าตองตรวจตราบริเวณชายหาดป่าตองตลอด 24 ชม. 5) โครงการตลาดปันสุขมูลนิธิพัฒนาป่าตอง เกิดขึ้นจากเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด - 19 โดยโครงการเปิดตัวเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2563 ณ บริเวณลานจอดรถของโรงแรมป่าตองเบย์ฮิลล์ โครงการตลาดปันสุขมีการให้พ่อค้า แม่ค้า หรือผู้ที่ต้องการหารายได้มีพื้นที่ในการเปิดร้านค้าขายในราคาที่สมเหตุสมผล โดยโครงการตลาดปันสุขนั้นเปิดให้ทำการทุกวันตั้งแต่เวลา 16:00 - 23:00 น.ทุกวัน เป็นต้น โครงการธนาคารขยะเดินนำหรือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมกับตัวแทนผู้นำชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารผ่านทางผู้นำชุมชน และสื่อออนไลน์เพื่อให้เข้าถึงผู้คนมากที่สุด และจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (อารุช หนูเซต (เลขานุการมูลนิธิพัฒนาป่าตอง), 2563)

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน กรณีตัวอย่างโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์

2.1 ข้อมูลพื้นฐาน

โรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์ ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 147/3 ถนน นาใน ตำบลป่าตอง อำเภอกะทู้ ภูเก็ต เป็นโรงแรมในใจกลางย่านหาดป่าตอง มีจำนวน 5 ชั้น และมีจำนวนห้องทั้งหมด 42 ห้อง เป็นหนึ่งในโรงแรมที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาขยะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์ บริหารงานโดยคุณโสธรญา กาญจนะ ซึ่งเป็นเจ้าของโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์ และคุณเมธาสิทธิ์ กาญจนะ บุตรชายของคุณโสธรญาฯ เป็นผู้ดูแลเรื่องการตลาดของโรงแรม (เมธาสิทธิ์ กาญจนะ (ผู้จัดการตลาดโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์), 2563)

2.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะของโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์

โดยคุณเมธาสิทธิ์ฯ เล่าถึงจุดเริ่มต้นที่โรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์ได้ทำการคัดแยกขยะและส่งต่อให้กับทางมูลนิธิพัฒนาป่าตองว่า อดีตเมื่อตอนที่โรงแรมยังไม่ได้มีการคัดแยกขยะทางโรงแรมมักจะเจอปัญหาเกี่ยวกับกลิ่นของขยะที่หมักหมม และสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคเช่น หนู แมลงวัน และ แมลงสาบอยู่เป็นประจำ ต่อมาเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องกลิ่นขยะ และสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค คุณโสธรญาฯ ผู้บริหารโรงแรมRKเกสต์เฮ้าส์ ได้วางแผนการคัดแยกขยะออกเป็น 3 ชนิด คือขยะเปียก ขยะรีไซเคิล และขยะทั่วไป รวมถึงการจัดให้มีพนักงานที่รับผิดชอบดูแล

เรื่องการคัดแยกขยะอย่างชัดเจน โดยคุณโสธญาฯ จัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับขยะประเภทต่าง ๆ แก่พนักงานทุกคนเพื่อให้พนักงานผู้รับผิดชอบหลักและพนักงานคนอื่น ๆ สามารถคัดแยกขยะได้อย่างถูกต้อง เพื่อกระตุ้นจิตสำนึก และการสร้างความร่วมมือในการคัดแยกขยะภายในองค์กรขึ้นมา (เมธาสิทธิ์ กาญจนะ (ผู้ดูแลการตลาดโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์), 2563)

คุณโสธญาฯ มีการมอบหมายให้พนักงานดูแลเรื่องขยะอยู่ 2 คน ชื่อคุณสาส์และคุณญาลี พนักงานทั้งสองคนเป็นชาวพม่ามีหน้าที่ดูแลคัดแยกขยะ และทำความสะอาดพื้นที่โดยรอบของโรงแรม โดยหลังจากการคัดแยกขยะแล้วพนักงานทั้ง 2 คน มีหน้าที่ในการนำขยะที่สามารถรีไซเคิลได้ไปขายต่อ ในส่วนของรายได้จากการขายขยะนั้นทางคุณโสธญาฯจะนำไปรวมกับเงินโบนัสประจำปีของพนักงาน

เมื่อปลายปี 2562 ที่ผ่านมามีคุณเมธาสิทธิ์ฯ ได้เสนอให้ทางโรงแรมนำขยะที่ถูกคัดแยกประเภทไว้ขายต่อให้กับทางโครงการธนาคารขยะ เพราะเชื่อมั่นว่าทางโครงการธนาคารขยะจะสามารถจัดการกับขยะรีไซเคิลได้ดี เนื่องจากตนเองได้มีโอกาสไปเข้าร่วมเป็นหนึ่งในจิตอาสามูลนิธิพัฒนาป่าตองเพื่อช่วยพัฒนาบ้านเกิดของตน ด้วยคำชักชวนของคนรู้จักและจิตใจที่อยากจะเห็นบ้านเกิดของตนเองดีขึ้น หลังจากที่มีโอกาสได้เข้าไปทำงานกับทางมูลนิธิพัฒนาป่าตองฯ คุณเมธาสิทธิ์ฯ มีโอกาสได้ช่วยเหลือสังคมผ่านทางกิจกรรมของมูลนิธิฯ และหนึ่งในกิจกรรมที่คุณเมธาสิทธิ์ฯ เข้าร่วมอยู่เป็นประจำก็คือกิจกรรมเก็บขยะของทางโครงการธนาคารขยะมูลนิธิพัฒนาป่าตอง ในส่วนของกิจกรรมนี้ทำให้คุณเมธาสิทธิ์ฯ ได้รู้จักกับการทำงานของโครงการมากขึ้น และเป็นเหตุให้คุณเมธาสิทธิ์ฯ เสนอกับทางโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์ให้ทำการคัดแยกขยะและขายต่อให้กับทางโครงการธนาคารขยะมูลนิธิพัฒนาป่าตอง ด้วยความเชื่อมั่นว่าโครงการธนาคารขยะจะสามารถนำขยะรีไซเคิลไปจัดสรรให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด

คุณเมธาสิทธิ์ฯ เล่าถึงการสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นการทำงานของพนักงานที่รับผิดชอบเรื่องการคัดแยกขยะให้มีความมากขึ้นว่า ตั้งแต่ทางโรงแรมขายขยะต่อให้กับโครงการธนาคารขยะ รายได้จากการขายขยะที่ได้มา ทางโรงแรมได้ยกให้เป็นรายได้เสริมของพนักงานทั้ง 2 คนทั้งหมด ไม่ได้เก็บมารวมกับเงินโบนัสเหมือนแต่ก่อน ทั้งนี้หลังจากที่ทางโรงแรมตัดสินใจขายรายได้ส่วนนี้ให้กับพนักงานโดยตรงก็สามารถเห็นความตั้งใจในการทำงานของพนักงานที่เพิ่มขึ้น โดยพนักงานจะทำการคัดแยกขยะอย่างตั้งใจและถูกประเภท (เมธาสิทธิ์ กาญจนะ (ผู้ดูแลการตลาดโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์), 2563)

สำหรับการนำส่งขยะให้กับมูลนิธิ คุณเมธาสิทธิ์ฯ เล่าว่าในช่วงที่ทางโรงแรมมีลูกค้าเยอะ ทางโรงแรมจะจัดส่งขยะให้กับทางโครงการธนาคารขยะประมาณเดือนละ 3 ครั้ง และในช่วงที่ปริมาณนักท่องเที่ยวไม่เยอะจะตกอยู่ที่เดือนละ 1 - 2 ครั้ง ทั้งนี้ตั้งแต่เจอสถานการณ์ Covid - 19 ทางโรงแรมก็ไม่ได้ส่งขยะให้กับทางโครงการธนาคารขยะอีก เนื่องจากโรงแรมไม่มีผู้เข้าพักอาศัยจึงทำให้ไม่มีขยะที่จะนำไปขายต่อ คุณเมธาสิทธิ์ฯ ตั้งใจว่าหากสถานการณ์การท่องเที่ยวกลับเข้าสู่สภาวะปกติเมื่อไร ทางโรงแรมก็พร้อมที่จะคัดแยกขยะ

และขายต่อให้กับโครงการธนาคารขยะดั้งเดิม (เมธาสิทธิ์ กาญจนะ (ผู้ดูแลการตลาดโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์), 2563)

2.3 เงื่อนไขความสำเร็จในการคัดแยกขยะและส่งให้กับโครงการธนาคารขยะ

2.3.1 การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กร

โรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์จัดให้มีการให้ความรู้ความเข้าใจกับพนักงานเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากขยะที่สะสม มีการให้ความรู้ในการคัดแยกขยะประเภทต่าง ๆ รวมถึงการดูแลรักษาพื้นที่ภายในโรงแรมให้สะอาด ปราศจากกลิ่น มีการจัดให้พนักงานได้ลงมือทำจริง และทำให้เห็นถึงประโยชน์และความแตกต่างของการแยกขยะที่ชัดเจน

2.3.2 การสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมให้กับพนักงาน

เนื่องจากงานคัดแยกขยะและการทำความสะอาดพื้นที่โดยรอบอาจไม่ใช่งานที่พนักงานทั่วไปอยากจะทำ โรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์จึงจัดให้มีการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะให้กับพนักงานที่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ด้วยการให้พนักงานนำขยะที่คัดแยกไปขายเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกรายได้จากการขายให้กับพนักงานเป็นการตอบแทนในการให้ความร่วมมือในการทำหน้าที่อย่างสมอบดับสมอบปลาย

2.3.3 การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ดีและให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์คุณเมธาสิทธิ์ฯ ผู้จัดการการตลาดของโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์ ผู้วิจัยพบว่า คุณเมธาสิทธิ์ฯ และคุณโสธญาฯ ผู้บริหารโรงแรมต่างให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยก่อนที่จะทางโรงแรมจะมีมาตรการในการคัดแยกขยะ ทั้งคุณเมธาสิทธิ์ฯ และคุณโสธญาฯ ต่างก็ทำการคัดแยกขยะภายในบ้านพักอาศัยอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาเมื่อคุณเมธาสิทธิ์ฯ ได้มีโอกาสเข้าร่วมเข้าร่วมกิจกรรมกับทางมูลนิธิพัฒนาป่าตองมากขึ้น จึงทำให้ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบเรื่องขยะที่ส่งผลโดยตรงต่อพื้นที่ในเขตป่าตอง จึงเป็นเหตุให้คุณเมธาสิทธิ์ฯ สมัครเข้าร่วมเป็นจิตอาสาของทางมูลนิธิพัฒนาป่าตอง และนำความรู้ รวมถึงข่าวสารต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งต่อข่าวสารและเป็นช่องทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (เมธาสิทธิ์ กาญจนะ (ผู้ดูแลการตลาดโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์), 2563)

อภิปรายผล

ผลการศึกษารูปแบบและวิธีการรณรงค์การกำจัดขยะของโครงการธนาคารขยะและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบและวิธีการรณรงค์การกำจัดขยะของโครงการธนาคารขยะ

โครงการธนาคารขยะเป็นหนึ่งในโครงการที่อยู่ภายใต้มูลนิธิป่าตองซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรมีวัตถุประสงค์มุ่งเสริมสร้างการพัฒนาเขตพื้นที่ในป่าตองและจังหวัดภูเก็ตด้วยวิธีการที่หลากหลายผ่านกิจกรรมที่ทางโครงการจัดขึ้นเพื่อปลูกจิตสำนึกในการรักบ้านเกิดให้กับคนในพื้นที่ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโครงการธนาคารขยะจัดขึ้นมีการ

ประชาสัมพันธ์ผ่านตัวแทนผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรรวมถึงสื่อสาธารณะที่ได้รับความนิยม เชื่อถือจากคนในพื้นที่ทำให้คนในพื้นที่เขตป่าตองและเขตพื้นที่อื่น ๆ เข้าถึงข่าวสารของทางโครงการได้ง่าย โครงการธนาคารขยะจัดให้มีกิจกรรมการรณรงค์การเก็บขยะและคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่อง โดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมาของทางโครงการธนาคารขยะจิตอาสาต่างได้รับการตอบรับที่ดีจากภาคเอกชนและประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์ผ่านตัวแทนผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรรวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนในชุมชนได้อย่างทั่วถึงนั้นถือเป็นปัจจัยหลักในด้านของความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาปริมาณขยะในพื้นที่ป่าตองที่ทำให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยปัจจุบันการพบเห็นการคัดแยกขยะและการเก็บขยะตามสถานที่ท่องเที่ยวหรือบริเวณอื่น ๆ ถือเป็นเรื่องปกติในเขตพื้นที่ป่าตองที่ภาคประชาชนต่างประพฤติปฏิบัติกันเองโดยไม่จำเป็นต้องมีการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโครงการธนาคารขยะแต่อย่างใด ดังที่โรเจอร์ได้กล่าวไว้ว่าการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย แหล่งกำเนิดสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร สำหรับช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal channel) เป็นการติดต่อเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร และช่องทางการสื่อสารมวลชน (mass media channel) เป็นการถ่ายทอดข่าวสารโดยผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น โรเจอร์ยังได้กล่าวอีกว่าสื่อมวลชนมีความสำคัญในแง่ของการเพิ่มความรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ (ไพจิตร ไตรวงศ์ย้อย., 2538)

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการจัดการขยะของโรงแรม RK เกสต์เฮาส์

โรงแรม RK เกสต์เฮาส์กับการตัดสินใจเข้าร่วมการคัดแยกขยะกับโครงการธนาคารขยะ ผ่านการชักชวนของคุณเมธาสิทธิ์ฯ ผู้จัดการฝ่ายการตลาดของโรงแรมที่มีโอกาสได้เข้าไปเป็นหนึ่งในอาสาสมัครของมูลนิธิพัฒนาป่าตอง จึงทำให้คุณเมธาสิทธิ์ฯ รับรู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เขตป่าตองโดยเฉพาะปัญหาในเรื่องของปริมาณขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยโรงแรม RK เกสต์เฮาส์นั้นเป็นหนึ่งในโรงแรมที่ตั้งอยู่ภายใต้เขตพื้นที่ป่าตอง และเป็นองค์กรที่มีการคัดแยกขยะอยู่ก่อนแล้ว โดยผู้บริหารและพนักงานของโรงแรมต่างให้ความสนใจด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เล็งเห็นถึงประโยชน์ต่าง ๆ มากมายของการคัดแยกขยะที่ไม่เพียงแต่คำนึงถึงเรื่องความสะอาดของพื้นที่บริเวณโรงแรม แต่มองถึงการส่งต่อขยะที่ถูกแบ่งประเภทไว้อย่างถูกต้องให้กับหน่วยงานที่น่าเชื่อถือสามารถนำขยะเหล่านั้นไปจัดการรีไซเคิลหรือกำจัดได้อย่างถูกวิธี จากรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมของโรงแรม RK เกสต์เฮาส์ มีปัจจัยที่ใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมของกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. ใน การพัฒนาหมู่บ้านตามระบบ กชข. มี 6 ปัจจัย ได้แก่ การได้รับข่าวสาร การติดต่อกับชุมชนภายนอก การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การเป็นผู้นำกลุ่มทางสังคม ความพึงพอใจในโครงการ อพป. และ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ (วิศิษฐ์ ทองสมบูรณ์, 2535) ทำให้เกิดความร่วมมือ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบและวิธีการรณรงค์การกำจัดขยะของโครงการธนาคารขยะและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนโรงแรม RKเกสต์เฮาส์ ผู้ศึกษาได้เข้าสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยมีหลักการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกัน 3 ประการดังนี้ 1) ผู้นำทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างการมีส่วนร่วม 2) กระบวนการสื่อสารทำให้เกิดการตระหนักรู้และสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม 3) การเปิดโอกาสในการเข้าร่วมทำให้เกิดความร่วมมือ จากการศึกษาพบว่าผู้นำสามารถสร้างการมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยความคิดริเริ่มที่ดีความน่าเชื่อถือของตัวบุคคลและองค์กรรมถึงการกระทำที่ต่อเนื่อง การส่งต่อแนวความคิดในการรณรงค์จากการปฏิบัติจริงรวมถึงการให้ความรู้อย่างต่อเนื่องผ่านสื่อต่าง ๆ สามารถเข้าถึงคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการผ่านตัวแทนผู้นำชุมชนการติดป้ายประกาศโดยเฉพาะการสื่อสารผ่านทางสื่อออนไลน์สามารถทำให้เข้าถึงคนในชุมชนทุกเพศทุกวัยอย่างทั่วถึง ทั้งนี้การเปิดโอกาสให้คนในทุกภาคส่วนได้มีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นั้นสามารถสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลพื้นที่ส่วนร่วมสามารถสร้างความรักความหวงแหนพื้นที่ ๆ ตนเองอยู่อาศัยอีกด้วย จากการเข้าสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโครงการธนาคารขยะ มุลนิธิพัฒนาป่าตอง ผู้วิจัยพบว่าทางโครงการธนาคารขยะ มุลนิธิพัฒนาป่าตองนั้นยังทำการจัดเก็บบันทึกข้อมูลหรือการจัดเก็บเอกสารที่สำคัญเพื่อเป็นหลักฐานในการแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่าผู้จัดการโครงการธนาคารขยะคนปัจจุบัน คุณตฤณ ผลประมูล พึ่งเข้ามารับหน้าที่ต่อจากผู้จัดการโครงการธนาคารขยะคนก่อนจึงทำให้ไม่สามารถหาเอกสารอ้างอิงได้ตามที่ผู้วิจัยร้องขอ เนื่องจากไม่สามารถติดต่อผู้จัดการโครงการคนเก่าได้ โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าโครงการธนาคารขยะนั้นสามารถสานต่อกิจกรรมและพัฒนาศักยภาพของโครงการได้ไกล แต่ควรจะให้ความสำคัญต่อด้านเอกสารด้วยเช่นกันเพื่อความชัดเจนทางด้านข้อมูลและมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชนยังจำกัดอยู่ในระดับของผู้นำชุมชนเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นไปได้ว่าการจำกัดบทบาทในวงของผู้นำชุมชนอย่างไม่ตั้งใจนี้เองเป็นข้อจำกัดหนึ่งของการ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะประชาชนโดยรวมขาดเพียงโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเท่านั้น หากส่งเสริมได้รับโอกาสในส่วนนี้ และเสริมความเข้มแข็งที่ดำรงอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ก็เกิดรูปธรรมโดยรวมของชุมชนเข้มแข็งได้ในที่สุด 2) ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนก็คือ การได้รับข่าวสาร จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการธนาคารขยะส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อที่เป็นสื่อบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน ซึ่งได้แก่ ผู้นำองค์กร เพื่อนบ้าน รองลงมาได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น 3) การเร่งรัดการพิจารณากฎหมายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาขยะโดยเฉพาะสิทธิของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนที่ชัดเจนในเรื่องต่าง ๆ ความโปร่งใสของกระบวนการทำงานของรัฐเองรวมถึงการป้องกันและรักษาป่าชุมชน

ร่วมกันทั้งภาคประชาชน รัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนในทิศทางเดียวกันอย่างเหมาะสม 4) จัดการฝึกอบรมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เสริมสร้างจิตสำนึก รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ช่วยกันดูแลป้องกันรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีการฝึก อบรมแล้วควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มภายหลังการฝึกอบรม มีการติดตามและประเมินผลหลัง การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ 5) ส่งเสริมให้ชุมชนขยายเครือข่ายชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะหมู่บ้าน ให้ครอบคลุมทั้งตำบลและเข้มแข็งขึ้นเรื่อย ๆ ใน ระดับอำเภอ จังหวัด จนถึงภาพรวมในระดับประเทศหากมีการเสนอแนะและร่วมกันปฏิบัติอย่าง ต่อเนื่อง และเข้มแข็ง 6) ควรจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับโครงการธนาคารขยะ เพื่อประโยชน์ ในการวางแผน การปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Barnett, B. (2562). มูลนิธิพัฒนาป่าตองเดินหน้าธนาคารขยะ สร้างจิตสำนึกคัดแยกตั้งแต่ต้นทางลดปัญหาล้างขวดล้นมือ. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2563 จาก <https://thethaiger.com/th/news/165006/>
- Best Living Test Bangkok. (2562). คนไทยใช้ถุงพลาสติกมากถึง 5,300 ตัน/วัน เอกชนหนุนยกเลิกพลาสติกใช้ครั้งเดียว. เรียกใช้เมื่อ 2563 กรกฎาคม 8 จาก <https://www.bltbangkok.com/news/5074/>
- ตฤณ ผลประมูล (ผู้จัดการโครงการธนาคารขยะจิตอาสา มูลนิธิพัฒนาป่าตอง). (20 ตุลาคม 2563). ประวัติความเป็นมาของโครงการธนาคารขยะ มูลนิธิพัฒนาป่าตอง. (สกุรัตน์ ตันติพงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- เมธาสิทธิ์ กาญจนะ (ผู้ดูแลการตลาดโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์). (12 พฤศจิกายน 2563). การเข้ามามีส่วนร่วมการคัดแยกขยะกับโครงการธนาคารขยะ กระบวนการสื่อสารการสร้างแรงจูงใจและวิธีการรณรงค์การกำจัดขยะภายในโรงแรม RKเกสต์เฮ้าส์. (สกุรัตน์ ตันติพงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- วรัญญู บุญสิทธิ์ (เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการจิตอาสา มูลนิธิพัฒนาป่าตอง). (28 ตุลาคม 2563). ขั้นตอนการจัดกิจกรรมรณรงค์เก็บขยะ วิธีการคัดแยกขยะ และผลลัพธ์. (สกุรัตน์ ตันติพงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- อาวุธ หนูเขต (เลขานุการมูลนิธิพัฒนาป่าตอง). (20 ตุลาคม 2563). การดูแลประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิพัฒนาป่าตอง. (สกุรัตน์ ตันติพงษ์, ผู้สัมภาษณ์)

- ทิพย์อนงค์ จินตวิจิต. (2563). จากความตายของมาเรียมสู่การเลิกใช้พลาสติกในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2563 จาก <https://so01.tcithaijo.org/index.php/dpuca/article/view/245049>
- ปติตดา สรสิทธิ์. (2561). ชะตากรรมสัตว์ทะเลไทยในวังวนของขยะพลาสติก. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.seub.or.th/blogging/สถานการณ์/ชะตากรรมสัตว์ทะเลในไทย/>
- ประชาชาติธุรกิจ. (2563). “ลดใช้ถุงพลาสติก” ทุบ 500 ผู้ผลิตอ่วมดัน “หนี้เสีย” พุ่ง. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-412314>
- ไพจิตร ไตรวงศ์ย่อย. (2538). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านป่าลั่น ตำบลปงน้อย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประวิต เอราวรรณ์, Macintyre. (2000). The art of action research in the school. London: David Fultol Publishers; Schmuck. (2006) Pratical action research for change (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Cowin Press. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2563 จาก http://www.elfhs.ssru.ac.th/airawee_wi/pluginfile.php/341/mod_resource/content/1/12%20การวิจัยเชิงคุณภาพ.pdf
- ประวิต เอราวรรณ์, Wiersma, W. (1991). Research method in education: an Introduction (5th ed.). USA: Allyn and Bacon. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2563 จาก http://www.elfhs.ssru.ac.th/airawee_wi/pluginfile.php/341/mod_resource/content/1/12%20การวิจัยเชิงคุณภาพ.pdf
- วิศิษฐ์ ทองสมบูรณ์. (2535). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ กรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ในการพัฒนาหมู่บ้านตามระบบ กชช: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมการพัฒนา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักข่าวไทย. (2562). เปิดสถิติการตายพะยูน - ข้อมูลขยะทะเลไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2563 จาก <https://tna.mcot.net/tna-338218>

ปัญหาการเลี้ยงปลานิลกระชังในเขื่อนลำปะทาว จังหวัดชัยภูมิ*

PROBLEMS OF TILAPIA FISH CAGES IN LAM PA THAO DAM, CHAIYAPHUM PROVINCE

เพ็ญแข ภูผายาง

Piangkae Poophayang

นราศักดิ์ ภูผายาง

Narasak Poophayang

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

สัชชัย รำเพยพัต

Sanchai Rampuiphad

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

Rajamangala University of Technology Isan RMUT, Thailand

E-mail: k.piangkhae@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาการบริหารจัดการฟาร์มปลานิลของกลุ่มเกษตรกร โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ จำนวน 10 ขั้นตอน ประกอบด้วยผู้ร่วมวิจัย 12 คน วิทยากรหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน และกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลกระชัง ในเขื่อนลำปะทาว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 22 ครัวเรือน เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม รวบรวมข้อมูลและเขียนรายงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการศึกษา พบว่า 1) สาเหตุที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงปลากระชัง คือ สามารถหาซื้อหลักของครัวเรือน เพราะรายได้จากการเลี้ยงปลานิลกระชังมากกว่ารายได้จากการทำไร่ ทำนา หรือการเกษตรอื่น 2) ปัญหาหลักในการเลี้ยงปลานิลกระชัง คือ ต้นทุนอาหารที่มีราคาแพง เกษตรกรต้องซื้ออาหารสำเร็จรูปจากท้องตลาดตั้งแต่เริ่มเลี้ยงลูกปลาจนจับขายซึ่งพบว่าต้นทุนด้านอาหารคิดเป็นร้อยละ 60 ของรายได้ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือ การหาอาหารปลาที่สามารถผลิตเองและหรือมีราคาถูกลง เช่น การใช้หญ้าเนเปียร์หรือพืชธรรมชาติมาเป็นส่วนผสมของอาหารปลา 3) ปัญหารองลงมาคือปัญหาปลาตาย ซึ่งเกิดจากการน็อคน้ำ ทำให้ปลาขาดออกซิเจนและตายจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาปลาตายที่เกิดจากการมีสภาพแวดล้อมหรือกระชังไม่สะอาด สาเหตุการตายข้างต้นส่งผลให้ทำให้เกษตรกรผู้

* Received 10 March 2021; Revised 23 March 2021; Accepted 5 April 2021

เลี้ยงปลานิลกระชังขาดทุน ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ปัญหา คือ การตรวจสอบสภาพน้ำ และการดูแลทำความสะอาดกระชังปลาอย่างสม่ำเสมอ การติดตั้งเพิ่มออกซิเจนในน้ำโดยการควบคุมแบบอัตโนมัติผ่านโทรศัพท์มือถือ

คำสำคัญ: ปลานิล, มาตรฐานการฟาร์ม, การเกษตรอัจฉริยะ

Abstract

The objectives of this research article was to study the situation of tilapia farm management problems among farmers. The methodology was using participatory action research. The research was divided into 2 phases of 10 steps, consisting of 12 research Participants, 5 speakers or key informants, and the target group of this research was cay tilapia farmers. In Lam Pa Thao Dam Chaiyaphum Province of 22 households. The research instruments were questionnaires, interviews and group discussion. Collect data and write a research report according to the research objectives. The findings of the study revealed that: Situation of problems in managing tilapia farms among farmers were 1) The reason why farmers prefer to raise fish cages is able to be the main occupation of the household because the income from tilapia fish cages was greater than income from farming or other agriculture. 2) The main problems in tilapia fish cages was the cost of food that so expensive. The farmers had to buy from the start until catches up for sale, which was found that food costs accounted for 60% of the income. The suggestion for fish food that promote farmers made self - produced for cheaper. For example, using Napier grass or natural plants as an ingredient in fish food 3) The next problem was the dead fish problem. The main causes was water knocking , lack oxygen and die a lot In addition, there were fish death problems caused by unclean environments or cages. The above causes of death resulted in the loss of tilapia farmers. Some suggestions for solving this problem were checking water conditions and taking care of cleaning and finally using automatic control of oxygen in the water via mobile phone.

Keywords: Tilapia, Good Agriculture Practices (GAP), Smart Farm

บทนำ

ปลานิล (*Oreochromis Niloticus*) เป็นปลาที่นิยมเลี้ยงเพื่อการบริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว เนื้อมีรสชาติดี การเพาะเลี้ยงปลานิลในประเทศไทย นั้นมีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็น การเลี้ยงเพื่อการบริโภคภายในประเทศ แต่ได้มีความพยายามปรับปรุงสายพันธุ์และพัฒนาเทคนิคการเลี้ยงเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีลักษณะและคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ เช่น ปลานิลแปลงเพศ ปลานิลทรูปลอยด์ (กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2557) เลี้ยงเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ร้อยละ 90 ที่เหลือร้อยละ 10 จะส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ สถิติการส่งออกปลานิลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2553 จำนวน 55,939.40 ตัน มูลค่า 3,570.95 ล้านบาท (ราคาเฉลี่ย 63.84 บาทต่อกิโลกรัม) โดยผลผลิตปลานิลไทยส่งออกไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปมากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา คือ กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ร้อยละ 30 สหรัฐอเมริกา ร้อยละ 20 และอื่น ๆ ร้อยละ 10 เมื่อพิจารณาด้านมูลค่าการส่งออกปลานิลของไทย พบว่ามีมูลค่าส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมาเป็นกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปร้อยละ 31 และกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ร้อยละ 14 และอื่น ๆ ร้อยละ 7 นอกจากนี้ประเทศไทยเองก็มีการนำเข้าปลานิลและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่นกัน โดยนำเข้า ปลานิลจากจีนมากที่สุด ร้อยละ 88 กลุ่มประเทศอาเซียน ร้อยละ 7 และกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ร้อยละ 5 จากปริมาณความต้องการปลานิลเพื่อการบริโภค และการส่งออกที่สูงขึ้น จึงทำให้ปลานิลเป็นปลาน้ำจืดที่นิยมเลี้ยงมากชนิดหนึ่งในประเทศไทย โดยมีการเลี้ยงทั้งในบ่อดิน และใน กระชัง แต่ในปัจจุบันการเลี้ยงปลานิลประสบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาโรคระบาด เกษตรกรขาดความรู้ เกี่ยวกับการเลี้ยงปลานิล ทำให้การเลี้ยงปลานิลมีต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาในเรื่องของกลิ่นโคลน ปัญหาด้าน การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้ประเทศคู่แข่งโดยเฉพาะจีน มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าและมีศักยภาพในการผลิตที่มากกว่า ปัญหาด้านการผลิต อาหารมีราคาแพง เกษตรกรขาดแคลนเงินทุน มีปัญหาเรื่องน้ำเสียและขาดแคลนพันธุ์ปลาในบางช่วง ด้านการตลาด ราคาที่เกษตรกรขายได้ต่ำในช่วงที่ปลาในท้องตลาดมีมากพ่อค้าจะมารับซื้อปลาซ้ำ ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของเกษตรกรเพิ่มขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ, 2553)

การลดต้นทุนในการผลิตปลานิลสามารถทำได้หลายแบบ เช่น การลดต้นทุนค่าอาหาร รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีการเลี้ยงปลา ก็สามารถลดต้นทุนการผลิตในการเลี้ยงปลานิลได้อีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสร้างฟาร์มต้นแบบเพื่อเพาะพันธุ์ปลาและเลี้ยงปลาแบบอัจฉริยะ ด้วยเทคโนโลยีการเชื่อมต่อของสรรพสิ่ง ทั้งนี้เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน ด้วยรูปแบบการดำเนินงานใหม่ ตามแนวคิดการเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm) ด้วยการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการเพาะเลี้ยงปลานิลแบบอัตโนมัติในการตรวจวัดและควบคุมปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในการเพาะเลี้ยงปลานิล ระบบ

จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ควบคุมอุปกรณ์รวมถึงการรายงานผลหรือแจ้งเตือนในกรณีเกิดความผิดปกติ ส่งข้อมูลไปยังโทรศัพท์มือถือบนโทรศัพท์มือถือระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีจุดเด่นคือ สามารถแสดงสภาพอากาศ ปริมาณน้ำ คุณภาพน้ำ ข้อมูลการให้อาหารปลา อายุเพศ และจำนวนปลา รวมทั้งข้อมูลราคาตลาดปลานิล อัตราการเติบโตของปลาตามมาตรฐานสำหรับควบคุมและวิเคราะห์ปัญหา ได้ตลอดเวลาและเป็นปัจจุบัน ทั้งยังสามารถใช้วัดขนาดและประเมินน้ำหนักปลานิล คำนวณหาปริมาณอาหารที่เหมาะสมที่จะให้ในแต่ละวัน คำนวณหาประสิทธิภาพการเลี้ยง คำนวณหาต้นทุนและผลตอบแทน แสดงดัชนีคุณภาพน้ำ และการจัดการ และสามารถให้ข้อมูลด้านโรคและการป้องกันรักษาได้อีกด้วย (เยวภา ไหวพริบ และคณะ, 2556)

จังหวัดชัยภูมิ มีแหล่งเลี้ยงปลานิลในกระชังที่สำคัญคือที่เขื่อนลำปะทาว ซึ่งเป็นเขื่อนบนภูเขาที่อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 470 เมตร ขนาดความจุรวม 58 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารโปรตีนที่สำคัญสำหรับคนในจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดใกล้เคียง โดยมีผู้ประกอบการเลี้ยงปลานิลในกระชัง จำนวน 202 ครัวเรือน ผลผลิตรวม 2,2226.5 ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม 113.82 ล้านบาท (ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดชัยภูมิ, 2559) บนภูเขาเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะทำสวนยางพารา ไร้สับปะรด สวนลำไย และไร่มันสำปะหลัง ซึ่งใช้สารเคมี ยาปราบศัตรูพืช และปุ๋ยเคมีในอัตราสูงมาก จึงสมควรที่จะได้รับการตรวจสอบและติดตามคุณภาพน้ำ ซึ่งมีแนวโน้มจะแย่ลงเนื่องจากพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกทำลาย มีพื้นที่เปิดเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น ทำให้มีการปนเปื้อนในแหล่งน้ำและอาหาร ส่งผลกระทบต่อผู้อยู่ในพื้นที่ตอนล่างซึ่งมีรายงานว่าจังหวัดชัยภูมิมีผู้ป่วยที่ได้รับสารพิษจากสารอันตรายทางด้านการเกษตรกรรมสูงสุดเป็นลำดับที่ 6 ของประเทศ เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก สารเคมีตกค้างและดินโคลนจากยอดเขาจะไหลลงเขื่อน ทำให้น้ำมีสีขุ่นขาวออกซิเจน อุดหนุมิในน้ำสูงขึ้นและเย็นลงฉับพลันเมื่อมีฝนตก ทำให้ปลาปรับตัวไม่ทัน น็อกน้ำตายแทบทุกปี สร้างความเสียหายให้กับเกษตรกรเป็นจำนวนมากนอกจากนี้ต้นทุนที่สำคัญที่สุดของการเลี้ยงปลาคือค่าอาหาร ซึ่งเกษตรกรมีปัญหาในการให้อาหารปลาที่อาจให้มากหรือน้อยเกินไปทำให้ผลผลิตไม่สม่ำเสมอขายไม่ได้ราคา (กรรณิการ์ นิ้มทรงประเสริฐ, 2558) คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสร้างฟาร์มต้นแบบเพื่อเลี้ยงปลานิลแบบอัจฉริยะ ด้วยเทคโนโลยีการเชื่อมต่อของสรรพสิ่ง โดยพัฒนานวัตกรรมด้านอุปกรณ์และเครื่องมือในการขุนเลี้ยงปลาได้แก่ การสร้างเครื่องตรวจวัดคุณภาพน้ำ เครื่องให้อาหารปลาอัตโนมัติ ที่สามารถเชื่อมต่อและสื่อสารกันกับระบบสารสนเทศในการบริหารฟาร์มปลา และระบบฐานข้อมูลที่ส่งเสริมการขายล่วงหน้า ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพสินค้าให้ตรงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีและเหมาะสม - GAP (สำนักงานประมงจังหวัดนครปฐม กรมประมง, 2555) ด้วยรูปแบบการดำเนินงานใหม่ ตามแนวคิดการเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัญหาการเลี้ยงปลานิลของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลกระชังในเขื่อนลำปะทาว จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาการบริหารจัดการฟาร์มปลานิลของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลแบบกระชัง โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research; PAR) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ จำนวน 10 ขั้นตอน ประกอบด้วยผู้ร่วมวิจัย 12 คน วิทยากรหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) 5 คน และกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลกระชัง ในเขื่อนลำปะทาว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 22 ครัวเรือน เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเขียนรายงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ร่วมมือกันเพื่อหา แนวทางหรือวิธีแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือองค์กรตามที่ได้ร่วมกันวินิจฉัยไว้รวมถึงกระบวนการสร้างทีมและสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน จึงก่อให้เกิดกลุ่มเป้าหมายหลักตามระเบียบวิธีการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) ได้แก่ ทีมวิจัย 3 คน และ ตัวแทนจากผู้นำชุมชน 5 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน พัฒนาการ 1 คน ผู้แทนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ 2 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ สมาชิกเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิล และ วิทยากรมาให้ความรู้การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 5 คน
3. กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ได้แก่ สมาชิกเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิล 22 ครัวเรือน ได้มาจากการสมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยการให้ข้อเสนอแนะหน่วยงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสถานการณ์ ปัญหาการบริหารจัดการฟาร์มปลานิลของกลุ่มเกษตรกรพบว่า

1. สาเหตุที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงปลากระชัง คือสามารถอาชีพหลักของครัวเรือน เพราะรายได้จากการเลี้ยงปลานิลกระชังมากกว่ารายได้จากการทำไร่ ทำนา หรือการเกษตรอื่น
2. ปัญหาหลักในการเลี้ยงปลานิลกระชัง คือต้นทุนอาหารที่มีราคาแพง เกษตรต้องซื้ออาหารสำเร็จรูปจากท้องตลาดตั้งแต่เริ่มเลี้ยงลูกปลาจนจับขายซึ่งพบว่าต้นทุนด้านอาหารคิดเป็นร้อยละ 60 ของรายได้ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือการหา

อาหารปลาที่สามารถผลิตเองและหรือมีราคาถูกลง เช่นการใช้หญ้าเนเปียร์หรือพืชธรรมชาติมาเป็นส่วนผสมของอาหารปลา

3. ปัญหารองลงมาคือปัญหาปลาตาย ซึ่งเกิดจากการน็อคน้ำ ทำให้ปลาขาดออกซิเจนและตายจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาปลาตายที่เกิดจากการมีสภาพแวดล้อมหรือกระชังไม่สะอาด สาเหตุการตายข้างต้นส่งผลให้ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลกระชังขาดทุน ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ปัญหาเหล่านี้คือ การตรวจสอบสภาพน้ำ และการดูแลทำความสะอาดกระชังปลาอย่างสม่ำเสมอ การติดเครื่องเพิ่มออกซิเจนในน้ำโดยการควบคุมแบบอัตโนมัติผ่านโทรศัพท์มือถือ

อภิปรายผล

เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาเป้าหมายนิยมเลี้ยงปลากระชังซึ่งปัจจุบันถือเป็นอาชีพหลักของครัวเรือน งานเกษตรด้านอื่น ๆ เป็นอาชีพเสริม พบว่า สาเหตุการเลี้ยงปลานิลในกระชังได้รับความนิยมนอกจากเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการเลี้ยงที่ให้ผลผลิตสูง ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงเศรษฐกิจที่ดีในครัวเรือน ระยะเวลาการเลี้ยงสั้น และให้ผลตอบแทนค่อนข้างสูงประกอบกับปลานิลเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย มีความอดทน เมื่อมีรสชาติดี เป็นที่ต้องการของตลาด นอกจากนั้นการที่เกษตรกรเลี้ยงปลาให้กับบริษัททำให้ความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ลดลง ทำให้ครัวเรือนของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลา มีรายได้เลี้ยงครอบครัว และยึดเป็นอาชีพหลักแทนการเกษตรอย่างอื่นที่ครอบครัวเคยทำ นอกจากนี้การเลี้ยงปลานิลในกระชังเป็นการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งช่วยผู้ที่ไม่มียี่ดที่ดินทำกินสามารถเลี้ยงปลาได้ หากปล่อยปลาในอัตราที่เหมาะสม จะทำให้ปลา มีอัตราการเจริญเติบโตที่ดีขึ้นสามารถช่วยลดระยะเวลาการเลี้ยงให้สั้นลงได้ นอกจากนี้ยังสะดวกในการดูแลจัดการการเคลื่อนย้าย รวมทั้งการเก็บเกี่ยวผลผลิตและมีการลงทุนต่ำกว่ารูปแบบการเลี้ยงอื่น ๆ ในขณะที่ผลตอบแทนต่อพื้นที่สูง อย่างไรก็ตามการเลี้ยงปลานิลในกระชังยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เช่น ปัญหาน็อคน้ำซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ และใช้ต้นทุนค่อนข้างสูง เนื่องจากต้องใช้อาหารเม็ดสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียว จากข้อมูลจากการสำรวจเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง 22 ราย พบว่า มีกระชังจำนวน 428 กระชัง เฉลี่ยรายละ 19 กระชัง พื้นที่กระชังรวม 10,700 ตารางเมตร เฉลี่ยรายละ 486.36 ตารางเมตร ผลผลิตรวม 324,000 กิโลกรัม/รุ่น เฉลี่ยรายละ 14,727 กิโลกรัม/รุ่น หรือเฉลี่ยประมาณ 31 กิโลกรัม/ตารางเมตร/รุ่น มูลค่ารวม 13,932,000 บาท/รุ่น ราคาเฉลี่ย 60 บาท/กิโลกรัม โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรแต่ละรายสามารถเลี้ยงปลาในกระชังได้ปีละ 2 รุ่น โดยสัตว์น้ำที่เลี้ยงกระชังสำรวจพบเพียงชนิดเดียว คือ ปลานิล ทั้งปลานิลธรรมดาและปลานิลแปลงเพศ ส่วนปลานิลแดง(ปลาทับทิม) ไม่นิยมเลี้ยงเนื่องจากไม่ได้รับความนิยมในท้องตลาด (มณฑกกาญจน์ ตันนันทน์, 2554); (เริงชัย ตันสุชาติ และคณะ, 2556)

การใช้น้ำเลี้ยงของเกษตรกรจะพึ่งน้ำจากธรรมชาติคือน้ำฝนเป็นหลัก และบางส่วนมีพื้นที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำต่าง ๆ ก็จะสามารถเลี้ยงได้ทันที โดยที่มีประกาศจากคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2559 กำหนดเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสำหรับกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควบคุม ประเภท การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง ได้แก่ 1) เชื่อนลำปะทาวตอนบน เขตท้องที่ตำบลเก่าย่าดี อำเภอแก้งคร้อ และตำบลชัยทองอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 2) เชื่อนลำปะทาวตอนล่าง เขตท้องที่ตำบลเก่าย่าดี อำเภอแก้งคร้อ และตำบลท่าหินโงม อำเภอเมืองชัยภูมิ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษา ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) เป็นปลาที่นิยมเลี้ยงเพื่อการบริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว เนื้อมีรสชาติดี การเพาะเลี้ยงปลานิลในประเทศไทยนั้น มีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็น การเลี้ยงเพื่อการบริโภคภายในประเทศ แต่ได้มีความพยายามปรับปรุงสายพันธุ์และพัฒนาเทคนิคการเลี้ยงเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีลักษณะและคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ เช่น ปลานิลแปลงเพศ ปลานิลทริฟลอยด์ (กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2557) เลี้ยงเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ร้อยละ 90 ที่เหลือร้อยละ 10 จะส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ สถิติการส่งออกปลานิลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2553 จำนวน 55,939.40 ตัน มูลค่า 3,570.95 ล้านบาท (ราคาเฉลี่ย 63.84 บาทต่อกิโลกรัม) โดยผลผลิตปลานิลไทยส่งออกไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปมากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา คือ กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ร้อยละ 30 สหรัฐอเมริกา ร้อยละ 20 และอื่น ๆ ร้อยละ 10 เมื่อพิจารณาด้านมูลค่าการส่งออกปลานิลของไทย พบว่า มีมูลค่าส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมาเป็นกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปร้อยละ 31 และกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ร้อยละ 14 และอื่น ๆ ร้อยละ 7 นอกจากนี้ประเทศไทยเองก็มีการนำเข้า ปลานิลและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่นกัน โดยนำเข้า ปลานิลจากจีนมากที่สุด ร้อยละ 88 กลุ่มประเทศอาเซียน ร้อยละ 7 และกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ร้อยละ 5 (ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดชัยภูมิ, 2559) จากปริมาณความต้องการปลานิลเพื่อการบริโภค และการส่งออกที่สูงขึ้น จึงทำให้ปลานิลเป็นปลาน้ำจืดที่นิยมเลี้ยงมากชนิดหนึ่งในประเทศไทย โดยมีการเลี้ยงทั้งในบ่อดินและใน กระชัง แต่ในปัจจุบันการเลี้ยงปลานิลประสบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาโรคระบาด เกษตรกรขาดความรู้ เกี่ยวกับการเลี้ยงปลานิล ทำให้การเลี้ยงปลานิลมีต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาในเรื่องของกลิ่นโคลน ปัญหาด้าน การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้ประเทศคู่แข่งโดยเฉพาะจีน มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าและมีศักยภาพในการผลิตที่มากกว่า ปัญหาด้านการผลิต อาหารมีราคาแพง เกษตรกรขาดแคลนเงินทุน มีปัญหาเรื่องน้ำเสียและขาดแคลนพันธุ์ปลาในบางช่วง ด้านการตลาด ราคาที่เกษตรกรขายได้ต่ำในช่วงที่ปลาในท้องตลาดมีมาก พ่อค้าจะมารับซื้อปลาซ้ำ ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของเกษตรกรเพิ่มขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจ

การเกษตรจังหวัดชัยภูมิ, 2553); (สำนักงานประมงจังหวัดชัยภูมิ, 2562); (สำนักงานประมงจังหวัดชัยภูมิ, 2563)

การลงทุนในการผลิตปลานิลสามารถทำได้หลายแบบ เช่น การลดต้นทุนค่าอาหาร รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีการเลี้ยงปลา สามารถลดต้นทุนการผลิตในการเลี้ยงปลานิลได้อีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสร้างฟาร์มต้นแบบเพื่อเพาะพันธุ์ปลาและเลี้ยงปลาแบบอัจฉริยะ ด้วยเทคโนโลยีการเชื่อมต่อของสรรพสิ่ง ทั้งนี้เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน ด้วยรูปแบบการดำเนินงานใหม่ ตามแนวคิดการเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm) ด้วยการพัฒนาระบบบริหารจัดการการเพาะเลี้ยงปลานิลแบบอัตโนมัติในการตรวจวัดและควบคุมปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในการเพาะเลี้ยง ระบบจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ควบคุมอุปกรณ์รวมถึงการรายงานผลหรือแจ้งเตือนในกรณีเกิดความผิดปกติ ส่งข้อมูลไปยังโทรศัพท์มือถือบนโทรศัพท์มือถือระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีจุดเด่นคือ สามารถแสดงสภาพอากาศ ปริมาณน้ำ คุณภาพน้ำ ข้อมูลการให้อาหารปลา อายุ เพศ และจำนวนปลา รวมทั้งข้อมูลราคาตลาดปลานิล อัตราการเติบโตของปลาตามมาตรฐานสำหรับควบคุมและวิเคราะห์ปัญหา ได้ตลอดเวลาและเป็นปัจจุบัน ทั้งยังสามารถใช้วัดขนาดและประเมินน้ำหนักปลานิล คำนวณหาปริมาณอาหารที่เหมาะสมที่จะให้ในแต่ละวัน คำนวณหาประสิทธิภาพการเลี้ยง คำนวณหาต้นทุนและผลตอบแทน แสดงดัชนีคุณภาพน้ำ และการจัดการ และสามารถให้ข้อมูลด้านโรคและการป้องกันรักษาได้อีกด้วย (ชนกันต์ จิตมนัส และคณะ, 2549)

นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับข้อมูลแหล่งเลี้ยงปลานิลในกระชังที่สำคัญคือที่เขื่อนลำปะทาว ซึ่งเป็นเขื่อนบนภูเขาที่อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 470 เมตร ขนาดความจุรวม 58 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารโปรตีนที่สำคัญสำหรับคนในจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดใกล้เคียง โดยมีผู้ประกอบการเลี้ยงปลานิลในกระชัง จำนวน 202 ครัวเรือน ผลผลิตรวม 2,2226.5 ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม 113.82 ล้านบาท (สำนักงานประมงจังหวัดชัยภูมิ, 2562) บนภูเขาเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะทำสวนยางพารา ไร่สับปะรด สวนลำไย และไร่มันสำปะหลัง ซึ่งใช้สารเคมี ยาปราบศัตรูพืช และปุ๋ยเคมีในอัตราสูงมาก จึงสมควรที่จะได้รับการตรวจสอบและติดตามคุณภาพน้ำ ซึ่งมีแนวโน้มจะแย่ลงเนื่องจากพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกทำลาย มีพื้นที่เปิดเพื่อทำการเกษตรเพิ่มขึ้น (ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดชัยภูมิ, 2559) ทำให้มีการปนเปื้อนในแหล่งน้ำและอาหาร ส่งผลต่อคนที่อยู่ในพื้นที่ตอนล่างซึ่งมีรายงานว่าจังหวัดชัยภูมิ มีผู้ป่วยที่ได้รับสารพิษจากสารอันตรายทางด้านเกษตรกรรมสูงสุดเป็นลำดับที่ 6 ของประเทศ เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก สารเคมีตกค้างและดินโคลนจากยอดเขาจะไหลลงเขื่อน ทำให้น้ำมีสีขุ่นขาวออกซิเจน อุดหนุนในน้ำสูงขึ้นและเย็นลงฉับพลันเมื่อมีฝนตก ทำให้ปลาปรับตัวไม่ทัน น็อกน้ำตายแทบทุกปี สร้างความเสียหายให้กับเกษตรกรเป็นจำนวนมาก (ประคุณ ศาลิก และโสมสกา เพชรานนท์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาศถานการณ์ปัญหาการบริหารจัดการฟาร์มปลานิลของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลกระชัง ในเขื่อนลำปะทาว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าอาชีพการเลี้ยงปลานิลกระชังเป็นรายได้หลักของครัวเรือน การบริหารจัดการฟาร์มปลานิลพบปัญหาหลักในการเลี้ยงปลา คือ ด้านต้นทุนการผลิตที่อาหารมีราคาแพง การจัดจำหน่ายขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้าไปรับซื้อเพียงช่องทางเดียว รวมถึงเกษตรกรยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยบริหารจัดการทั้งด้านการผลิตและการจำหน่าย ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการฟาร์มปลานิลมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัย และผู้สนใจทำการวิจัยต่อยอด ดังต่อไปนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย 1) ควรส่งเสริมให้ลดต้นทุนอาหารของปลานิลเปลี่ยนจากการซื้อทั้งหมดเป็นซื้อบางส่วนและผลิตเองหรือหาแหล่งอาหารที่ราคาถูกลง 2) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการตลาดที่หลากหลาย 3) ควรส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ที่มีต้นทุนทางการศึกษา หรือมีฐานทุนด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดจำหน่ายปลานิล 4) ควรส่งเสริมอาชีพ และการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดงานวิจัย 1) ควรศึกษาต่อยอดงานวิจัย ด้านการลดต้นทุนอาหารของปลานิล 2) ควรศึกษาประเด็นการเลี้ยงปลานิลของกลุ่มเกษตรกรโดยไม่ผ่านบริษัท 3) ควรศึกษาประเด็นการสร้างเกษตรกรผู้เลี้ยงปลารุ่นใหม่ที่สามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ หรือแอปพลิเคชันในการเลี้ยงปลานิลและจัดจำหน่ายอย่างเต็มรูปแบบได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2557). ยุทธศาสตร์การพัฒนาปลานิล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรรณิการ์ นิ้มทรงประเสริฐ. (2558). รูปแบบและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจเลี้ยงปลานิลของผู้ประกอบการในพื้นที่ตำบลบางแคม. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนกันต์ จิตมนัส และคณะ. (2549). การใช้กระเจี๊ยบแดงผสมอาหารเพื่อกระตุ้นภูมิคุ้มกันในปลานิล. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประคุณ ศาลิกร และโสมสกว เพชรานนท์. (2559). การลงทุนเลี้ยงปลานิลเพื่อการพาณิชย์ในจังหวัดนครปฐม. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 3(1), 40-54.
- มณฑกาญจน์ ตันนายนนท์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดและกระบวนการตัดสินใจซื้อลูกค้าพันธุ์ปลานิลแปลงเพศของผู้ซื้อ จากমানิตยฟาร์ม ในจังหวัดเพชรบุรี. ใน ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

- เยาวภา ไหวพริบ และคณะ. (2556). การวิจัยเชิงสังเคราะห์เกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตสินค้าปลานิลตลอดห่วงโซ่เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ความปลอดภัยอาหาร. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เริงชัย ต้นสุชาติ และคณะ. (2556). ห่วงโซ่คุณค่าของปลานิลในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดชัยภูมิ. (2559). รายงานประจำปี 2558 - 2559. ชัยภูมิ: กองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด.
- สำนักงานประมงจังหวัดชัยภูมิ. (2562). ผลผลิตชนิดสัตว์น้ำที่สำคัญจากการเลี้ยงปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.fisheries.go.th/fpo-chaiyaphum/web2/images/samart/17.1s.pdf>
- . (2563). ผลผลิตชนิดสัตว์น้ำที่สำคัญการจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.fisheries.go.th/fpo-chaiyaphum/web2/images/samart/17.2p.pdf>
- สำนักงานประมงจังหวัดนครปฐม กรมประมง. (2555). ระบบฐานข้อมูลเกษตรประมง/พื้นที่. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.fisheries.go.th/fpo-nakhonpatom/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. (2553). ผลผลิตปลานิลประจำปี 2553. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.oae.go.th/view/1/TH-TH>

ศึกษาแนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรม
ผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง*
A STUDY THE GUIDELINES FOR DEVELOPING AND PROMOTING
THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY OF THE ELDERLY CLUB.
IN THE TRANG MUNICIPALITY, TRANG PROVINCE

พระใบฎีกาสัทธินพงษ์ รตนโชโต (คองสม)

Phrabaidika Sittiphong Ratanachoto (Kongsom)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)

Phra Nattapong Yanamete (Kraithep)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: sittiphong.ratana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรังตามตัวแปรอิสระ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบในการวิจัยให้เป็นแบบผสมผสาน ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง จำนวน 132 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชมรมผู้สูงอายุได้จัดขึ้นนั้น โดยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.76$) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ($\mu = 3.70$) ส่วนด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.67$) 2) แนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ด้านร่างกาย เทศบาลควรมีการจัดกิจกรรมออกกำลังกายให้หลากหลาย เช่น ได้ออกกำลังกล้ามเนื้อ เดิน เล่นกีฬาประเภทเบา เป็นต้น ด้านจิตใจ อายุควรมีการเข้าวัดในวันพระ

* Received 11 March 2021; Revised 25 March 2021; Accepted 6 April 2021

เพื่อฟังเทศน์ นำปิ่นโตถวายพระ เรียนรู้เรื่องหลักธรรม เป็นต้น ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรร่วมงานบุญต่าง ๆ งานเทศกาล งานด้าน ศาสนพิธีต่าง ๆ ในศาสนา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างให้ผู้สูงอายุมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, จังหวัดตรัง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the quality of life of the elderly of the Geriatric Club and 2) study the guidelines for promoting the quality of life of the elderly club. In the municipality of Trang Trang province according to independent variables This research established a hybrid research model. It consists of quantitative research. Data were collected using the 132 elderly population questionnaire members of the elderly club in Trang Municipality, Trang Province and qualitative research. Data were collected by in - depth interviews. The quantitative data were analyzed by 9 key informants. The statistics were used for percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data analysis section Data analysis was performed using descriptive analysis techniques. The results of the research were as follows: 1) Quality of life of the elderly club in Trang Municipality, Trang Province through various activities organized by the elderly club, including 3 aspects at high level ($\mu = 3.79$) When considering each aspect, it was found that the psychological level had the highest mean ($\mu = 3.76$), followed by the physical ($\mu = 3.70$). Have the lowest average ($\mu = 3.67$) 2) Guidelines for promoting the quality of life of the elderly in the physical elderly club The municipality should provide a variety of physical activities such as muscle exercise, walking, light sports, etc. Age should have entered the temple on the day of the Buddha. To listen to the sermon Bring a tiffin to the monks Learn about the principles and social relations. Should attend various merit - making festivals, religious ceremonies, which are activities that can bring the elderly closer to each other.

Keywords: Promotion guidelines, Quality of life, The elderly, Trang Province

บทนำ

ที่ประชุมสมัชชาโลก ว่าด้วยผู้สูงอายุ โดยองค์การสหประชาชาติ ในปี 2525 กำหนดเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั่วโลกตกลงว่า “ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เรียกว่า “ผู้สูงอายุ” ส่วนสถาบันแห่งชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดว่า ผู้สูงอายุวัยต้นคือ อายุระหว่าง 60 – 74 ปี เป็นวัยที่ยังไม่ชรามาก ถ้าสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี เมื่ออายุ 75 ปีขึ้นไป จึงจะถือเป็นวัยชราอย่างแท้จริง ส่วนสำนักงานสถิติแห่งชาติของไทยแบ่งผู้สูงอายุเป็นผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ 60 – 69 ปี) และผู้สูงอายุตอนปลาย (อายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป) (องค์การอนามัยโลก, 2559) จำนวนผู้สูงอายุกำลังเพิ่มสัดส่วนขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2536 ร้อยละ 7.2 ของประชากรไทยเป็นผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในปี 2538 ประชากรกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8.11 และคำนวณไว้ว่าในปี 2543, 2553 และ 2563 จำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.19, 11.36 และ 15.28 ของประชากรทั้งหมดในแต่ละช่วงลำดับขณะนี้ ผู้คนอายุยืนยาวมากขึ้น คนที่อายุ 60 ปีมีโอกาสที่จะอยู่ถึงอายุ 80 ปี จึงอาจจะต้องมีการมองเรื่องผู้สูงอายุกันใหม่ จากภาพของคนแก่ทำอะไรไม่ได้ เจ็บออดแอด รอวันตาย ไปสู่วัยวัฒนะ และคุณภาพชีวิตเพราะช่วงอายุจาก 60 ปีถึง 80 ปี เป็นเวลาอีกไม่น้อย จึงเป็นช่วงเวลาที่สามารถดำรงรักษาสุขภาพ ทำการงานที่เป็นประโยชน์ และมีความสุขได้มาก ผลการสำรวจของสถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2540 มีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 8.4 ของประชากรทั้งหมด 60.4 ล้านคน อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของชายเป็น 66.6 ปี และเพศหญิง เป็น 71.7 ปี ส่วนอายุขัยเฉลี่ยเมื่อ อายุ 60 ปีเพศชายเป็น 18.8 ปี และเพศหญิงเป็น 22.0 ปี (วันฤดี มากฉาย, 2559) นักจิตวิทยาสังคมระบุว่า การปรับตัวเข้าสู่บทบาทผู้สูงอายุเป็นเรื่องยาก สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น เพราะงานที่เปลี่ยนเข้าสู่กลุ่มผู้สูงอายุนั้น ขาดกลุ่มสนับสนุน เด็กได้รับการสอนให้เรียนรู้ถึงบทบาทวัยรุ่น และวัยรุ่นได้รับการฝึกฝน วิธีที่จะเป็นผู้ใหญ่ แต่มีผู้ใหญ่ไม่กี่คนเท่านั้น ที่ได้รับการฝึกฝนที่จะเป็นผู้สูงอายุ คนสมัยใหม่ยังเห็นว่า ค่านิยมทางวัฒนธรรมจารีตประเพณี เป็นเรื่องล้าสมัย ความผูกพันระหว่างพี่น้อง เครือญาติ การกตัญญูทดแทน จะต้องมีขอบเขตจำกัด จึงเกิดลักษณะวัฒนธรรมสมัยใหม่ ที่ต่างคนต่างช่วยตนเอง ตัวใครตัวมัน ผู้ที่จะอยู่ในสังคมสมัยใหม่ได้ จะต้องมีความสามารถแบบพหุสูตร รอบรู้ทุกเรื่อง และที่สำคัญต้องพึ่งตนเองได้ ด้วยเหตุนี้ผู้สูงอายุที่จะอยู่ในสังคมไทยอีก 10 - 20 ปีข้างหน้าจะต้องเป็นผู้สูงอายุ ที่มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ กล่าวโดยรวมหมายถึงว่า ผู้สูงอายุ จะต้องมียุทธศาสตร์ในชุมชนที่เข้มแข็งนั่นเอง (พิมภาวดี รุ่งรัตนชัย, 2543) ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ และประสบการณ์ เป็นผู้ถึงพร้อมทั้งคุณวุฒิ และวัยวุฒิ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า แม้ผู้สูงอายุจะเข้าสู่วันที่ร่างกายอ่อนแอเสื่อมถอยแล้ว แต่ท่านก็ยังพร้อม และสามารถที่จะช่วยเหลือครอบครัวได้ เช่น ช่วยดูแลบุตรหลาน ขณะที่พ่อแม่ออกไปทำงาน ช่วยดูแลบ้านเรือน ผู้สูงอายุบางท่าน ยังช่วยหุงหาอาหารต่าง ๆ ช่วยทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามกำลังของท่านได้ นอกจากนั้น ยังช่วยให้คำแนะนำ

ปรึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพการงาน ด้านการดำเนินชีวิต ด้านครอบครัว ด้านสังคม และอื่น ๆ ผู้สูงอายุบางท่านมีทักษะในวิชาชีพบางด้าน เช่น ช่างไม้ ช่างแกะสลัก ทำอาหารไทย ขนมไทย เย็บปักถักร้อย ดอกไม้ ดนตรี ฯลฯ ท่านก็จะถ่ายทอดให้แก่บุตรหลาน และผู้ที่สนใจเพื่อดำรงวิชาชีพนั้นสืบไป (องค์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ, 2553)

ชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรังมีสมาชิกในชมรมจำนวน 132 คน เทศบาลนครตรัง มีนโยบายเร่งรัดพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ โดยการขยายบริการส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ ให้กว้างแบบใกล้ตัว ใกล้ใจให้มากขึ้น ได้ดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิกมาแล้วเป็นเวลานาน แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชมรมผู้สูงอายุโดยศึกษาจากลักษณะการจัดกิจกรรมของชมรม ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมถือเป็นหัวใจของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจะนำพาให้ผู้สูงอายุได้มาพบ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้สึกร่วมกันและดีต่อกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม (พิมภาวดี รุ่งรัตนชัย, 2543)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชมรมผู้สูงอายุโดยศึกษาจากลักษณะการจัดกิจกรรมการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง เพื่อจะศึกษาแนวทาง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาของการจัดกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา จัดกิจกรรมของชมรมให้ดียิ่งขึ้นไป อีกทั้งจะสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นชมรมผู้สูงอายุอย่างเข้มแข็ง และมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ได้แก่ เชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และ เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth in interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

วิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดประชากร ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง จำนวน 132 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้สูงอายุในชมรม จำนวน 7 คน
2. ผู้บริหารชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง จำนวน 1 คน
3. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง

จังหวัดตรัง จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นโดยผู้วิจัย จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ถูกพัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม และคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ไปเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยได้ทำการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชโดยขอจากศูนย์บัณฑิต ถึง ปลัดวิทยาลัย ช่วยบำรุง (รักษาการแทนนายกเทศบาลนครตรัง) เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ลงพื้นที่พร้อมทั้งทีมงานที่ช่วยในการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยได้ทำการชี้แจงรายละเอียดให้กลุ่มตัวอย่างการวิจัยได้รับฟัง ให้เวลาผู้ตอบแบบสอบถามและรับแบบสอบถามคืนหลังจากที่ผู้ตอบแบบสอบถามทำแบบสอบถามเสร็จ

เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการนัดพบผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยนัดสถานที่ วัน และเวลากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลตามที่ได้นัดไว้ เพื่อทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการจดบันทึกเพื่อเป็นข้อมูลเชิงเอกสาร บันทึกเสียงในการสัมภาษณ์โดยเครื่องบันทึกเสียงและภาพ หลังจากได้รับได้รับอนุญาตและยินยอมจากผู้ได้รับการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง โดยทำการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) หลังจากนั้นจึงแปลผลค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม โดยการแปลผลค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามซึ่งใช้เกณฑ์แปลความหมายของเบสท์ (Best) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ผลการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง โดยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.62$) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ($\mu = 3.88$, $\sigma = 0.73$) ส่วนด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.80$, $\sigma = 0.68$) อีกทั้งผลการสัมภาษณ์ พบว่า

“แนวทางการจัดกิจกรรมที่สามารถ ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค การรักษาโรค และการดูแลสุขภาพจิตใจนั้นควรยึดเอาตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้ผู้สูงวัยมีจิตใจที่คิดในแง่บวก จิตเบิกบานและสงบสุขในชีวิตผู้สูงวัย ซึ่งหากสามารถสร้างแนวทางดังกล่าวได้ แล้วนั้น การใช้ยาหรือสุขภาพอนามัยก็จะเป็นเรื่องเล็กน้อยสำหรับผู้สูงวัย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ 1, 2563) และ

“แนวทางการจัดกิจกรรมนั้น ควรเน้นให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายเบา ๆ ทั้งในส่วน แขน ขา กำลังด้านต่าง ๆ ของร่างกาย เป็นต้น ซึ่งทางเทศบาลสนับสนุนในการให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย เนื่องด้วยทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำให้ผู้สูงอายุไม่เครียด มีสมาธิ มีสติรู้รอบ ในความรู้สึก และกำจัดความทุกข์ความเครียดได้ อีกทั้งเป็นแนวทางทำให้ผู้สูงอายุได้ร่วมในกิจกรรมที่ทางเทศบาลได้จัดขึ้นให้เพื่อผู้สูงอายุ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2563)

2. แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการกิจกรรมการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3 ด้านดังนี้

1. ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตนเอง การรับรู้ถึงความสามารถในการใช้ชีวิตในแต่ละวันของตนเอง รับรู้ถึงความสามารถในการทำงานหรือปฏิบัติงานต่าง ๆ การรับรู้ว่าตัวเองไม่ต้องพึ่งพาต่าง ๆ เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ ได้แก่ การเชิญแพทย์ หรือผู้รู้รอบในเรื่องของสุขภาพสุขภาพอนามัยมาเพื่อบรรยายในหัวข้อเรื่องน่าสนใจที่เกี่ยวกับสุขภาพ การอบรมให้ความรู้เรื่องยาสามัญทั่วไป ยาสมุนไพรพื้นบ้าน และโภชนาการเพื่อสุขภาพ เป็นต้น สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า.....

“อาตมาภาพคิดว่าแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ ควรให้มีการให้หมอที่อยู่ภายในโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุขมาให้ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดความปัญหา (ส่วนตัว) ความเครียด และเรื่องต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมมันสามารถทำให้มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น เมื่อสุขภาพจิตดีสุขภาพกายก็จะแข็งแรงแข็งแรง จิตใจสดชื่น ไม่เครียด และทำให้สมาชิกในชมรมได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3, 2563)

2. ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ถึงการกำจัดความเศร้า ความทุกข์ ความกังวลไม่สบายใจหรือใจ รับรู้เกี่ยวกับความเชื่อของตัวเอง ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้ถึงศรัทธาในจิตวิญญาณ (บรรพบุรุษ) ศาสนาที่ตัวเองนับถือ ความหมายของการเป็นอยู่ในการใช้ชีวิต หรือแม้กระทั่ง ความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ได้แก่ การจัดให้มีการทำบุญสร้างกุศล ประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา เช่น การดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสร้างสรรค์ จดรูป เวียนเทียน ในวันสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ทั้งเดือน 3 เดือน 6 เดือน 8 หรือ ในช่วงเทศกาลที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมภายในวัด เป็นต้น สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า.....

“ในชมผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการรวมตัวทำกิจกรรมในวันพระซึ่งอาจไปทำที่วัดท่าจีนบ้าง วัดกุฎีวัดกะพังบ้าง วัดพระงามบ้างแล้วแต่ว่าวันพระไหนจะนัดกันที่วัดไหน โดยจะเข้าวัดฟังเทศน์ พาปิ่นโตถวายเพลพระ ได้เรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับศาสนพิธี ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มาความรู้ มากยิ่งขึ้น และยังทำให้สุขภาพจิตดี ไม่เครียด ไม่คิดมาก สบายใจเมื่อได้เข้าวัดทำกิจกรรม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4, 2563)

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships Domain) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตัวเองกับบุคคลรอบข้าง รับรู้ถึงการที่ตัวเองนั้นได้รับความช่วยเหลือจากรอบข้างที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อม หรือ ชุมชนเดียวกัน การรับรู้ที่ตัวเองนั้นได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมได้ด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้โดยไม่มีปัญหากระทบ และปัญหานั้นส่งผลกระทบที่ทำให้ตัวเองมีความทุกข์กาย ไม่สบายใจ อันได้แก่ การร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ กับบุคคลอื่น การร่วมบุญร่วมประเพณี หรือแม้กระทั่งการพูดคุย เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า.....

“ได้ทำกิจกรรมเพื่อพระพุทธศาสนา ไปทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ได้เข้าวัด ทำบุญ เมื่อได้ทำกิจกรรมได้ทำแล้วสบายใจ มีความสุข สนุก ไม่เครียด และได้ทำกิจกรรมกับ อสม. (อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน) และลูกเสือชาวบ้าน ได้ไปเยี่ยมชุมชน ช่วยเหลือสังคม มีการไปพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว พัฒนาระบบนิเวศ ทำให้สังคมดีขึ้น ประทับใจทุกครั้งที่ได้ช่วยกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 5, 2563)

อภิปรายผล

1. การจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรังนั้น มีผลโดยรวมในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วนั้น พบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ส่วนด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าผลของการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรังนั้น เป็นเรื่องที่ดี ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีผลการวิจัยเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชมรม อีกทั้ง ชนินิพัทธ์ ประเสริฐพรรณ และคณะ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องกิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.9) เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 67.4 ปี กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมเชิงสังคม (ประชุมประจำเดือน กิจกรรมในวันสำคัญ) และกิจกรรมเชิงสุขภาพ (การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกาย การเยี่ยมบ้าน) ผลการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ สมาชิก เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.2) มีความพึงพอใจต่อการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก (ชนินิพัทธ์ ประเสริฐพรรณ และคณะ, 2557) และ พระประเสริฐ นารโท ได้วิจัยเรื่อง การดูแลสุขภาพตัวเองแบบองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวคิดทางพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การดูแลสุขภาพตัวเองแบบองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวคิดทางพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมแล้วอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การด้านสุขภาพร่างกายภาพ (กายภาพนา) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.04$) รองลงมาได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (สัลภาวนา) ($\bar{X} = 4.02$) และด้านสภาพจิตใจตนเอง (จิตภาวนา) ($\bar{X} = 3.99$) ส่วนด้านการพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ (ปัญญาภาวนา) มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = 3.91$) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจวบ แผลมหลัก ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลจำปาหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ พบว่ามีเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อยคือร้อยละ 54.2 และ 45.8 ตามลำดับ ด้านอายุพบวากลุ่มที่มากที่สุดมีอายุระหว่าง 60 - 69 โดยมีอายุเฉลี่ย 70.67 ปี ($\bar{X} = 70.67$, $SD = 9.13$) ด้านสถานภาพสมรสพบว่าส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 73.0 รองลงมา มีสถานภาพสมรสหย่า แยกร้อยละ 22.4 และที่เหลือ ร้อยละ 4.5 มีสถานภาพสมรสโสด ด้านการศึกษาสูงสุดพบว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 59.7 รองลงมา ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 37.3 ที่เหลือร้อยละ 1.5 ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และร้อยละ 1.5 ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านการประกอบอาชีพพบวากลุ่มที่มากที่สุดร้อยละ 43.6 ประกอบอาชีพเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 40.0 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ด้านสถานภาพการเป็นอยู่พบวากลุ่มที่มากที่สุดคือ อยู่กับคู่สมรส ร้อยละ 45.5 รองลงมา อยู่กับบุตร ร้อยละ 36.7 อย่างไรก็ตามพบวายังมีผู้สูงอายุอยู่กับบุคคลอื่นร้อยละ 10.9 และอยู่คนเดียวร้อยละ 7.0 (พระประเสริฐ นารโท (ขุนวัง), 2560)

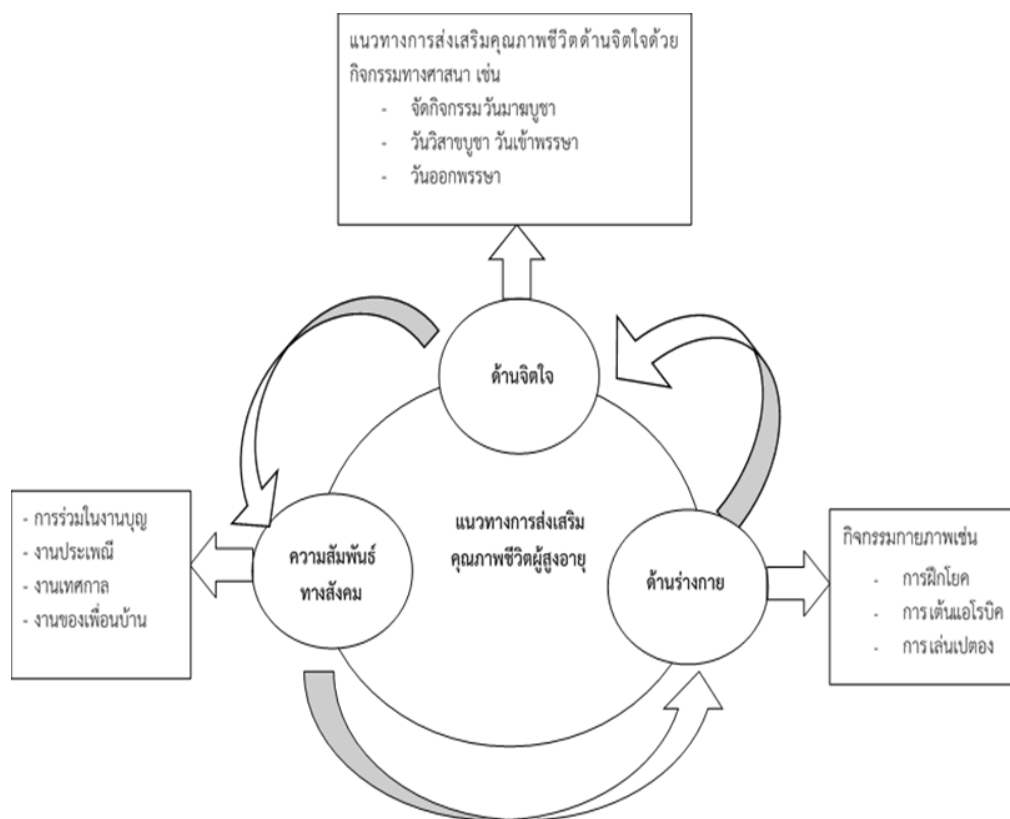
2. แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ ควรมีการให้หมอที่อยู่ภายในโรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุขมาให้ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดความปัญหา (ส่วนตัว) ความเครียด และเรื่องต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมนั้นสามารถทำให้มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น เมื่อสุขภาพจิตดีสุขภาพกายก็จะแข็งแรงแข็งแรง จิตใจสดชื่นแจ่มใส คลายความตึงเครียด และทำให้สมาชิกในชมรมได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และ แนวทางการจัดกิจกรรมที่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค การรักษาโรค ทั้งในเรื่องความรู้ต่าง ๆ และการดูแลสุขภาพจิตใจนั้นควรยึดเอาตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้ผู้สูงวัยมีจิตใจที่คิดในแง่บวก จิตเบิกบานและสงบสุขในชีวิตผู้สูงวัย ซึ่งหากสามารถสร้างแนวทางดังกล่าวได้แล้วนั้น การใช้ยาหรือสุขภาพอนามัยก็จะเป็นเรื่องเล็กน้อยสำหรับผู้สูงวัย ซึ่งทางเทศบาลสนับสนุนในการให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย เนื่องด้วยทำให้ร่างกายแข็งแรง ได้พบปะพูดคุยกันระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน อีกทั้ง ธนายุส ธนธิติ และกนิษฐา จำารณสุวสดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 69.00) รองลงมาคือ โรคปวดเมื่อยตามร่างกาย เช่น เอว แขน ขาเป็นต้น (ร้อยละ 45.20) ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 12

ชั่วโมง รวม 4 ครั้ง ผลการวิเคราะห์มีแนวโน้มว่าภาวะความเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้วยกลวิธีวิเคราะห์อนุกรมในช่วงเวลาแบบกำลังสองน้อยที่สุด สามารถประมาณการได้ว่าในเดือนมกราคม พ.ศ. 2557 มีแนวโน้มลดลงกว่าเดือนมกราคม พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และอีกทั้งผลการวิเคราะห์ค่าความดันโลหิตขณะหัวใจบีบและคลายตัวของผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงเรื้อรังนั้น ใน 6 เดือน ต่อมา พบว่า ผู้สูงอายุมีค่าความดันโลหิตลดลงมากกว่าก่อนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั้นจึงแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีมากขึ้น การพัฒนาส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่ได้ประสิทธิผลนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องส่งเสริมความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตัวเองในด้านต่าง ๆ และจะต้องมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุด้วย จึงจะทำให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาสุขภาพที่ดีได้อย่างยั่งยืน (ธนายุส ธนธิติ และกนิษฐา จำรูญสวัสดิ์, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวทางการการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง พบว่า กิจกรรมการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ และ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งทั้ง 3 ด้านนั้นมีผลดังนี้ ด้านร่างกาย แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ การอบรมให้ความรู้เรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้าน ยาสามัญประจำบ้าน และโภชนาการเพื่อสุขภาพของตนเอง การตรวจโรคประจำตัวประจำปี เป็นต้น ด้านจิตใจ แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยกิจกรรมทางศาสนา งานบุญ ประเพณีที่มีการสืบทอดต่อกันมา จัดขึ้นตามวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นิยมกระทำกันมาก ในส่วนของผู้สูงอายุที่ทุกคนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้โดยไม่มีปัญหากระทบ และปัญหานั้นส่งผลกระทบที่ทำให้ตัวเองมีความทุกข์กาย ไม่สบายใจ อันได้แก่ การร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ กับบุคคลอื่น การร่วมบุญ ร่วมประเพณี หรือแม้กระทั่งการพูดคุย เป็นต้น

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการรวบรวมการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง โดยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.62$) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ($\mu = 3.88$, $\sigma = 0.73$) ส่วนด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.80$, $\sigma = 0.68$) ด้านร่างกาย พบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง ด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.88$, $\sigma = 0.73$) ด้านจิตใจ พบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.80$, $\sigma = 0.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการจัดกิจกรรมการระหว่างผู้สูงอายุในชมรมและผู้สูงอายุในชมรมตำบลใกล้เคียง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.88$,

$\sigma = 0.88$) รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ในเชิงนันทนาการ ($\mu = 3.86$, $\sigma = 0.90$) มีการช่วยเหลือสมาชิกในชมรม เมื่อมีความเดือดร้อนจำเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.65$, $\sigma = 0.94$) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เนื่องจากสังคมในปัจจุบันสังคมไทยถือได้ว่าเป็นสังคมที่ก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุแล้วนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักถึงคุณภาพของผู้สูงอายุในสังคมไทย โดยศึกษาบริบท ความต้องการ และสิ่งจำเป็นต่อผู้สูงอายุ ไม่ใช่แค่เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเข้าใจและค้นหาแนวทางเพื่อผู้สูงอายุด้วย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง” นั้น หากจะเป็นการเพิ่มเติมก็จะต้องนำแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไปสร้างหรือดำเนินเป็นโมเดลหรือองค์ความรู้ใหม่เพื่อต่อยอดผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ และ งานวิจัยในอนาคตควรทำเกี่ยวกับเรื่องของ โมเดล หรือ องค์ความรู้ใหม่ที่สืบเนื่องมาจากงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง” ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช ฉิมหาด อาจารย์ที่ปรึกษาเล่มวิทยานิพนธ์ คุณอาจารย์ และผู้มีส่วนร่วมในการเขียนบทความฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ชนนิพัทธ์ ประเสริฐพรรณ และคณะ. (2557). กิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง. งามาธิบดีพยาบาลสาร, 20(3), 388-400.
- ธนายุส ธนธิตี และกนิษฐา จำารญสวัสดิ์. (2558). การพัฒนาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 35(3), 57-68.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1. (22 ตุลาคม 2563). การจัดกิจกรรมการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง. (พระใบฎีกาสีทิพย์ชะรัตนโชโต (คงสม), ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2. (25 ตุลาคม 2563). การจัดกิจกรรมการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง. (พระใบฎีกาสีทิพย์ รตนโชโต (คงสม), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3. (27 ตุลาคม 2563). แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง. (พระใบฎีกาสีทิพย์ รตนโชโต (คงสม), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4. (27 ตุลาคม 2563). แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง. (พระใบฎีกาสีทิพย์ รตนโชโต (คงสม), ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 5. (27 ตุลาคม 2563). แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง. (พระใบฎีกาสีทิพย์ รตนโชโต (คงสม), ผู้สัมภาษณ์)
- พระประเสริฐ นารโท (ขุนวัง). (2560). การดูแลสุขภาพตนเองแบบองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมภาวดี รุ่งรัยตนชัย. (2543). ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก.
- วันฤดี มากฉาย. (2559). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัย. (2553). การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: องค์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัย.
- องค์การอนามัยโลก. (2559). World Health Organization. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 10(2), 64-75.

โปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจ
ที่ใช้เครื่องพองการทำงานของหัวใจและปอด
(ECMO; Extracorporeal Membrane Oxygenation)*
PROGRAM IN DEVELOPMENT OF POTENTIAL AND SKILL IN NURSING
CARE FOR PATIENTS AFTER CARDIAC SURGERY USING
EXTRACORPOREAL MEMBRANE OXYGENATION

พัชณี ร่มตาล

Pachanee Romtan

สุวรรณา ยโสธรินทร์

Suwanna Yasotarin

น้ำฝน ขัดจวง

Namfon Khatjuang

สุปัญญา โพธิ์ปัทมะ

Supanya Bodhipadma

นวรรตน์ สุทธิพงษ์

Nawarat Suthipong

สถาบันโรคทรวงอก

Central Chest Institute of Thailand, Thailand

E-mail: pachaneer@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพองการทำงานของหัวใจและปอด (Extracorporeal Membrane Oxygenation: ECMO) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและความคาดหวังของพยาบาล การพัฒนาและประเมินผลของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้ ECMO แบ่งเป็น 3 ระยะ ตั้งแต่ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและความคาดหวัง การพัฒนาและประเมินผลของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้ ECMO กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU ระยะที่ 1 จำนวน 8 คน ระยะที่ 2 และ 3 จำนวน 22 คน เครื่องมือดำเนินการวิจัย ได้แก่ โครงสร้าง คู่มือ และแผนการสอน เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

* Received 18 March 2021; Revised 26 March 2021; Accepted 8 April 2021

แบบวัดความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้ ECMO และความพึงพอใจต่อโปรแกรม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired Samples t-test และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) พยาบาลต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้ ECMO 2) ภายหลังสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้ ECMO พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้ ECMO เพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.41, 1.16$ และ 0.50) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และ 3) การประเมินผล การใช้โปรแกรม พบว่ามีความพึงพอใจต่อโปรแกรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05, S.D. = 0.15$)

คำสำคัญ: โปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาล, ผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจ, เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอด

Abstract

This research and development was designed to enhance of potential and skill of nurses caring for patients after cardiac surgery using Extracorporeal Membrane Oxygenation (ECMO). The study aimed at investigating problems, desires, and expectations of nurses. In addition we studied to develop, and evaluate the effectiveness of the program to enhance their potential and skill in nursing care for patients after cardiac surgery using ECMO. This research comprise three phases 1) investigating problems, desires, expectations of nurses, 2) develop, and 3) evaluate the effectiveness of the program. Samples were eight registered nurses (RN) working in Cardiovascular Thoracic Surgery Intensive Care Unit in phase 1, 22 RNs in phases 2, and 3. Experimental measures were a training program, a manual, and teaching plan. Measures for data collection were a questionnaire for demographic data, knowledge, perception of self-efficacy, practice guideline, satisfaction with the program, and in-depth interview. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, paired samples t-test, and content analysis. The results showed that: 1) Nurses must be trained to develop their knowledge, attitude, self-efficacy and practice guideline in caring for patients after cardiac surgery using ECMO, 2) after experiment, a significant increase of knowledge, perception of self-efficacy and practice

guideline ($\bar{X}$ = 4.41, 1.16, and 0.50 was found at $p < 0.001$), and 3) samples expressed high satisfaction with the program ($\bar{X}$ = 4.05, SD = 0.15).

Keywords: Program in Development, Patients After Cardiac Surgery, ECMO

บทนำ

จากข้อมูลสถิติการผ่าตัดหัวใจในโรงพยาบาลรัฐบาล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 - 2562 พบว่า มีผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดหัวใจแบบเปิด จำนวน 11,808, 12,990 และ 14,599 ราย ตามลำดับ (สมาคมศัลยแพทย์ทรวงอกแห่งประเทศไทย, 2563) ซึ่งเป็นการผ่าตัดใหญ่ที่ยังคงมีความเสี่ยงสูงร่วมกับพยาธิสภาพของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด และความซับซ้อนของการผ่าตัดที่อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัดหัวใจ เช่น การบาดเจ็บของกล้ามเนื้อหัวใจจากการผ่าตัด ภาวะแทรกซ้อนทางสมอง ภาวะไตวายเฉียบพลัน (Ball, L. et al., 2016) การผ่าตัดหัวใจโดยทั่วไปมีอัตราเสี่ยงต่อการเสียชีวิตเฉลี่ยร้อยละ 3 - 5 ซึ่งผลของการผ่าตัดขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค ภาวะหัวใจวายและพยาธิสภาพของโรคหัวใจหลังผ่าตัดหัวใจ และถ้าเกิดภาวะช็อกจากหัวใจในระยะแรกหลังผ่าตัดแพทย์จะทำการรักษาโดยใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด (Extracorporeal Membrane Oxygenation: ECMO) ทำหน้าที่แทนหัวใจและปอดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หัวใจและปอดได้พักและฟื้นคืนกลับมาเป็นปกติ (สมลักษณ์ เทพสุรียานนท์ และสุวรรณา ภูทิมา, 2562) เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการช่วยชีวิตโดยช่วยพุงและประคับประคองหัวใจหรือปอด ที่ไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการผ่าตัดหัวใจแบบเปิด แพทย์จะพิจารณาการรักษาโดยใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เมื่อให้การรักษาด้วยวิธีอื่นไม่ได้ผล และประเมินว่าผู้ป่วยมีอัตราการเสียชีวิตสูงมากกว่าร้อยละ 50 (Turner, D. A. & Cheifetz, I. M., 2013)

ผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เป็นผู้ป่วยในระยะวิกฤตที่มีอาการและสัญญาณชีพเปลี่ยนแปลงเกือบตลอดเวลา และมีโอกาสเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว พยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และได้รับการพัฒนาศักยภาพการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เพราะไม่เพียงแต่การดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังต้องมีความรู้ความเข้าใจการทำงานของเครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วยเป็นอย่างดี เพื่อประเมินและติดตามอาการอย่างใกล้ชิดในการตอบสนองต่อการรักษาและการใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้ป่วยอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับการศึกษาผลลัพธ์ในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดของเบียนคาริและคณะ (Biancari, F. et al., 2018) พบว่าพยาบาลจะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพให้มีความชำนาญเฉพาะทางคลินิกในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจ

และปอด ทั้งในเรื่องการทำงานของเครื่อง การดูแลระบบวงจร การเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ยังต้องสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้เพื่อให้ผู้ป่วยปลอดภัยจากภาวะแทรกซ้อนรวมถึงสามารถถอดเครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดได้

จากสถิติการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดของสถาบันโรคทรวงอก ตั้งแต่ปี 2558 - 2562 มีจำนวน 885, 1,122 1,275, 1,040 และ 863 ราย ตามลำดับ (สมาคมศัลยแพทย์ทรวงอกแห่งประเทศไทย, 2563) มีผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษาโดยใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด จำนวน 8, 10, 16, 18 และ 19 ราย ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มที่มากขึ้น ในขณะที่พยาบาลที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม ICU มีพยาบาลวิชาชีพจำนวน 1 คน (ร้อยละ 2.63) ที่ผ่านการดูงานด้านการดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด และจำนวน 17 คน (ร้อยละ 44.74) ที่ผ่านการอบรมการดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางโรคหัวใจและทรวงอกโดยการบรรยายประมาณ 2 ชั่วโมง จะเห็นได้ว่าพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรม ICU ต้องดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดได้รับการพัฒนาศักยภาพไม่เพียงพอเนื่องจากยังไม่มีการจัดหลักสูตรการพยาบาลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด มีเพียงการประชุมวิชาการหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในบางครั้งทำให้ไม่ครอบคลุมถึงพยาบาลที่ปฏิบัติงานจริงได้ทั้งหมด ทำให้พยาบาลยังขาดความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ดังนั้นเมื่อมีผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด จะมีพยาบาลจากหน่วยงานปอดและหัวใจเทียมเป็นที่เลี้ยงให้คำปรึกษาในการดูแลผู้ป่วยควบคู่กับพยาบาลเจ้าของไข้เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บริบทการปฏิบัติงานหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU พบว่าบุคลากรทางการพยาบาลจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะและศักยภาพในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU ยังไม่มีคู่มือและแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดที่เป็นปัจจุบัน และจากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Knowles, M. S., 1984) มาประยุกต์ใช้โดยมีสาระสำคัญคือ ผู้เรียนต้องมีความเข้าใจและเห็นด้วยกับจุดมุ่งหมายมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายในการเรียน บรรยายภาคในการเรียนการสอนควรเป็นกันเอง มีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์โดยเสรี มีการเรียนรู้ตามระดับความสามารถของตน ผู้สอนมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี วิธีการสอนมีความหลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสมในแต่ละโอกาสหรือสถานการณ์ และมีแผนการสอนที่ยืดหยุ่นทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนทัศนคติในทางบวก ร่วมกับการใช้แนวคิดการรับรู้ความ สามารถตนเอง (Bandura, A., 1977) มาสร้างโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพ

พยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอดเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ ทักษะ ความมั่นใจในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอดอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งการตัดสินใจทางคลินิกและการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นทั้งด้านผู้ป่วยและอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการรักษาเพื่อให้ผู้ป่วยปลอดภัยจากภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและความคาดหวังของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอด
2. การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอด
3. การประเมินผลของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการ แบ่งเป็น 3 ระยะโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU จำนวน 38 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU เป็นเวลา 2- 10 ปี และมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอด อย่างน้อย 1 ปี จำนวน 8 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 ส่วนกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 2 และ 3 จำนวน 22 คน (รวมกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 ทั้งหมด)

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและความคาดหวังของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอด

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอด ประกอบกับการศึกษาบริบทของหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU สถาบันโรคทรวงอก ในการกำหนดกรอบในการสร้างประเด็นคำถาม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการและความคาดหวังของพยาบาลวิชาชีพที่ดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพยุงการทำงานของหัวใจและปอด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นคำถามการวิจัยและประเด็นที่ต้องการ มีข้อคำถาม 4 ข้อ ตัวอย่างเช่น “อยากให้เล่าให้ฟังว่าก่อนที่จะได้รับมอบหมายให้ดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างไรบ้าง” “รู้สึกอย่างไรเมื่อได้รับมอบหมายให้ดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด” “มีความคิดเห็นว่าจะมีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะช่วยให้พยาบาลมีความรู้ความสามารถ ในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดอย่างมีประสิทธิภาพ” เป็นต้น

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านศัลยแพทย์ทรวงอก พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยหนักศัลยกรรมหัวใจและทรวงอก พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลปอดและหัวใจเทียม และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยโรคหัวใจและทรวงอก ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามและคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ตรวจสอบค่าความตรงตามเนื้อหา โดยคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) และใช้เกณฑ์ค่า CVI ที่ยอมรับได้มากกว่า 0.8 (Polit, D. F. & Beck, C. T., 2006) ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.8

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมเพื่อการวิจัย สถาบันโรคทรวงอก กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และได้รับอนุญาตให้ลงพื้นที่จากผู้อำนวยการสถาบันโรคทรวงอก หลังจากนั้นผู้วิจัยประสานงานกับหัวหน้าหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU เพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และรายละเอียดขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ ครั้งละ 45 นาที ระหว่างสัมภาษณ์ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากการสังเกต เมื่อผู้วิจัยกลับมาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลยังไม่ครอบคลุม จึงขอติดต่อกลับไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และสอบถามเพิ่มเติมข้อมูลอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม และบูรณาการแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Knowles, M. S., 1984) ร่วมกับแนวคิดการรับรู้

ความสามารถตนเอง (Bandura, A., 1977) นำมาพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 พัฒนาโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด

1. ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวทางการพัฒนาบุคลากรของเวอร์ทเทอร์และเดวิส การเรียนรู้ผู้ใหญ่มาก การรับรู้ความสามารถตนเอง และการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด (Werther, W. B. & Davis, K., 1993)

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและความคาดหวังของพยาบาล และนำมาพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด โดยการจัดทำคู่มือและแผนการสอนการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด

3. การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด โดยใช้แนวทางการพัฒนาบุคลากรของเวอร์ทเทอร์และเดวิส ใช้วิธีประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

4. การประเมินความถูกต้องของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด โดยใช้วิธีประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

ส่วนที่ 2 นำโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอดที่พัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้ และเก็บข้อมูลก่อนและหลังการใช้โปรแกรม โดยใช้แบบวัดความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

2. แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด มีคำถามจำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วยข้อบ่งชี้ ส่วนประกอบของเครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด การดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอดและภาวะแทรกซ้อนจากการใช้เครื่องฟุ้งการทำงานของหัวใจและปอด ถ้าตอบใช่ ให้ 1 คะแนน ตอบไม่ใช่ ให้ 0 คะแนน

3. แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเองในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ประกอบด้วย การเตรียมอุปกรณ์ การประเมินระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ประเมินความผิดปกติระบบการทำงานของเครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด และการเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อน มีข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ ลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ มีความมั่นใจมากที่สุด ให้ 5 คะแนน มาก ให้ 4 คะแนน ปานกลาง ให้ 3 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน และ น้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

4. แบบวัดการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด มีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 56 ข้อ ประกอบด้วย การเตรียมรับผู้ป่วยหลังการผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด มีจำนวน 10 ข้อ การพยาบาลขณะรับย้ายผู้ป่วยจากห้องผ่าตัดมาหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU มีจำนวน 10 ข้อ การพยาบาลในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU มีจำนวน 28 ข้อ และการพยาบาลระยะหายาและถอดเครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด มีจำนวน 8 ข้อ ลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า มี 3 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ มีการปฏิบัติได้ครบถ้วน ให้ 3 คะแนน การปฏิบัติได้บางส่วน ให้ 2 คะแนน และ ไม่ได้ปฏิบัติ/ปฏิบัติไม่ได้ ให้ 1 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านศัลยกรรมทรวงอก พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยหนักศัลยกรรมหัวใจและทรวงอก พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลปอดและหัวใจเทียม และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยโรคหัวใจและทรวงอก ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามและคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ตรวจสอบค่าความตรงตามเนื้อหา โดยคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) และใช้เกณฑ์ค่า CVI ที่ยอมรับได้มากกว่า 0.8 (Polit, D. F. & Beck, C. T., 2006) พบว่าความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.90, 1.0 และ 0.89 ตามลำดับ

การหาความเที่ยง (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนัก ศัลยกรรมทรวงอก ICU อายุงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 10 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดความรู้ ด้วยค่า KR-20 ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.98 และวัดค่าความเชื่อมั่นแบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเองและแบบวัดการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดด้วยค่า

สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค ได้ค่าความเที่ยง เทากับ 0.975 และ 0.909 ตามลำดับ ใช้เกณฑ์ ค่าความเที่ยง มากกว่า 0.70 ซึ่งถือว่ามีความคุณภาพ (วรณี แกมเกตุ, 2555)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในระยะที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ในสัปดาห์ที่ 1 ทดสอบก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pre Test) และแจกคู่มือการพยาบาลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ต้องใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด สัปดาห์ที่ 2 การจัดกิจกรรมให้ความรู้และฝึกทักษะ สัปดาห์ที่ 3 การจัดกิจกรรมให้ความรู้และศึกษารณีตัวอย่าง สัปดาห์ที่ 4 การสอนนางาน และในสัปดาห์ที่ 6 ดำเนินการทดสอบหลังเข้าร่วมกิจกรรมครบทั้ง 3 กิจกรรม (Post Test)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลแบบวัดความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด และความพึงพอใจ โดยแจกแจงความถี่ ร้อยละ และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดทั้งก่อนและหลังการศึกษา โดยทำ Normality Test แล้วเลือกใช้สถิติ Paired Samples t-test

ระยะที่ 3 การประเมินผลของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด

เป็นขั้นตอนประเมินผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดหลังเข้าร่วมโปรแกรมสัปดาห์ที่ 8

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดความพึงพอใจต่อโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดที่ดัดแปลงจากการศึกษาของขวัญใจ จิรัฐจินดา มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ด้านความรู้ ความเข้าใจ จำนวน 7 ข้อ ด้านบรรยากาศของการทำงานจำนวน 5 ข้อ ด้านการบริหารจัดการในหน่วยงาน จำนวน 4 ข้อ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ จำนวน 4 ข้อ (ขวัญใจ จิรัฐจินดา, 2557) ลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ มากที่สุด ให้ 5 คะแนน มาก ให้ 4 คะแนน ปานกลาง ให้ 3 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน และ น้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบวัดความพึงพอใจต่อโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความและคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ตรวจสอบค่าความตรงตามเนื้อหา โดยคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) และใช้เกณฑ์ค่า CVI ที่ยอมรับได้มากกว่า 0.8 (Polit, D. F. & Beck, C. T., 2006) พบว่าได้ค่า CVI เท่ากับ 0.85

การหาความเที่ยง (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU อายุงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 10 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความพึงพอใจต่อโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.80 ใช้เกณฑ์ ค่าความเที่ยงมากกว่า 0.70 ซึ่งถือว่ามีความคุณภาพ (วรรณิ แกมเกตุ, 2555)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 โดยประเมินผลโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดในสัปดาห์ที่ 8 ใช้แบบวัดความพึงพอใจต่อโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบวัดแบบวัดความพึงพอใจต่อโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด โดยแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

งานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมเพื่อการวิจัย สถาบันโรคทรวงอก กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เลขที่ 029/2563 ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการพิทักษ์สิทธิ พร้อมกับชี้แจงสิทธิในการบอกเลิกเข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่าง และชี้แจงด้านการเก็บรักษาข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม พร้อมให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในแบบยินยอมการเข้าร่วมวิจัย

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและความคาดหวังของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด

ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 8 คน สรุปรายชื่อจากการสัมภาษณ์ มี 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ พบว่าบุคลากรทางการแพทย์จะต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะและศักยภาพในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU ยังไม่มีคู่มือและแนวทางการปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดที่เป็นปัจจุบัน

2. ด้านทัศนคติ พบว่า พยาบาลมีความเครียด ความกังวล และความกลัว เมื่อต้องดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด

3. ด้านการปฏิบัติ พบว่า พยาบาลจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด การใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด การตัดสินใจทางคลินิกและการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นทั้งด้านผู้ป่วยและอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการรักษา

4. ด้านการรับรู้ พบว่า พยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดมีความมั่นใจไม่เพียงพอ ที่ผ่านมายังต้องปรึกษานักปฏิบัติการเครื่องปอดและหัวใจเทียม (Perfusionist)

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU จำนวน 22 คน (รวมกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 ทั้งหมด) ส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี ร้อยละ 59.1 มีอายุโดยเฉลี่ยเท่ากับ 30 ปี ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU 6–10 ปี ร้อยละ 63 ผ่านการอบรมการดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางโรคหัวใจและทรวงอก (การบรรยายประมาณ 2 ชั่วโมง) ร้อยละ 59.1

2. ความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด

ก่อนการใช้โปรแกรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 59.1 การรับรู้ความสามารถตนเอง ในระดับน้อย ร้อยละ 50.0 และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 59.1 โดยมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เท่ากับ 14.23,

2.84 และ 2.44 ตามลำดับ และ S.D.เท่ากับ 2.35, 0.81 และ 0.17 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

หลังการใช้โปรแกรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมาก ร้อยละ 90.9 การรับรู้ความสามารถตนเอง ร้อยละ 86.4 และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด อยู่ในระดับมากร้อยละ 100 โดยมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เท่ากับ 18.64, 4.00 และ 2.95 ตามลำดับ และ S.D. เท่ากับ 1.47, 0.28 และ 0.07 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเองและการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด (n = 22)

ตัวแปร	ระดับ			ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)		
ความรู้					
ก่อนการใช้โปรแกรม	3 (13.6)	13 (59.1)	6 (27.3)	14.23	2.35
หลังการใช้โปรแกรม	0 (0.0)	2 (9.1)	20 (90.9)	18.64	1.47
การรับรู้ความสามารถ					
ก่อนการใช้โปรแกรม	11 (50.0)	8 (36.4)	3 (13.6)	2.84	0.81
หลังการใช้โปรแกรม	0 (0.0)	3 (13.6)	19 (86.4)	4.00	0.28
การปฏิบัติ					
ก่อนการใช้โปรแกรม	0 (0.0)	9 (40.9)	13 (59.1)	2.44	0.17
หลังการใช้โปรแกรม	0 (0.0)	0 (0.0)	22 (100.0)	2.95	0.07

2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดก่อนแลหลังการใช้โปรแกรม

เปรียบเทียบก่อนการใช้โปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เท่ากับ 14.23 หลังการใช้โปรแกรม มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เท่ากับ 18.64 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 4.41 คะแนน ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ก่อนการใช้โปรแกรม มีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถตนเอง เท่ากับ 2.84 หลังการใช้โปรแกรม มีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถตนเอง เท่ากับ 4.00 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.16 คะแนน เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการใช้โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และก่อนการใช้โปรแกรม มีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เท่ากับ 2.44 หลังการใช้โปรแกรม มีคะแนนเฉลี่ย

เท่ากับ 2.94 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.50 คะแนน ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเองและการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ก่อนและหลังการใช้โปรแกรม

ตัวแปร/ระยะเวลา		($\bar{X}$)	SD	t-value	df	p-value
ความรู้	ก่อนการใช้	14.23	2.35	-11.222	21	< 0.001
	โปรแกรม					
	หลังการใช้	18.64	147			
	โปรแกรม					
การรับรู้ความสามารถ	ก่อนการใช้	2.84	0.81	-6.675	21	< 0.001
	โปรแกรม					
	หลังการใช้	4.00	0.28			
	โปรแกรม					
การปฏิบัติ	ก่อนการใช้	2.44	0.17	-13.199	33	< 0.001
	โปรแกรม					
	หลังการใช้	2.94	0.07			
	โปรแกรม					

ระยะที่ 3 การประเมินผลของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.15$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านบรรยากาศของการทำงาน ด้านการบริหารจัดการในหน่วยงาน และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29, 4.02, 4.31, 4.05$ และ $SD = 0.25, 0.24, 0.35, 0.27$) ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจต่อโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด

ความพึงพอใจ	($\bar{X}$)	SD	ระดับ
ความพึงพอใจโดยรวม	4.05	0.15	มาก
ด้านความรู้ ความเข้าใจ	4.29	0.25	มาก
ด้านบรรยากาศของการทำงาน	4.02	0.24	มาก
ด้านการบริหารจัดการในหน่วยงาน	4.31	0.35	มาก
ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.05	0.27	มาก

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและความคาดหวังของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด พบว่า ด้านความรู้บุคลากรทางการพยาบาลจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะและศักยภาพในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับในหอผู้ป่วยหนักศัลยกรรมทรวงอก ICU ยังไม่มีคู่มือและแนวทางการปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดที่เป็นปัจจุบัน ที่ผ่านมามีการทบทวนความรู้และทักษะจากการประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี (Case Conference) และดูแลผู้ป่วยร่วมกับรุ่นพี่ ต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ด้านทัศนคติ เมื่อได้รับมอบหมายให้ดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด พยาบาลมีความเครียด ความกังวล และความกลัว นอกจากความรู้ในภาคทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติแล้ว ยังต้องการให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการได้รับมอบหมายให้ดูแลผู้ป่วยจริง โดยเมื่อมีผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ควรได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ร่วมดูแลกับรุ่นพี่ เพื่อให้มีประสบการณ์และทักษะในการดูแลผู้ป่วยมากขึ้น สามารถลดความกลัว และเพิ่มความเชื่อมั่นในการดูแลผู้ป่วย ด้านการปฏิบัติ พยาบาลจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด รวมทั้งการตัดสินใจทางคลินิกและการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นทั้งด้านผู้ป่วยและอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการรักษา ด้านการรับรู้ พยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดมีความมั่นใจไม่เพียงพอ ที่ผ่านมายังต้องปรึกษานักปฏิบัติการเครื่องปอดและหัวใจเทียม (Perfusionist) ซึ่งการถ่ายโอนความรู้และทักษะจากผู้ที่ได้รับการฝึกฝนความรู้ทักษะมาอย่างดี ไปสู่ผู้ที่มีความรู้และทักษะที่น้อยกว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถทำงานโดยใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะที่ Munro, N. & Taylor-Panek, S. ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพยาบาลหอผู้ป่วยวิกฤตหัวใจและทรวงอกในการประเมินเฝ้าระวังและป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นและบางรายมีแนวโน้มที่จะใช้เครื่องมือเทคโนโลยีขั้นสูง จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในศักยภาพของพยาบาลในการปฏิบัติงานและสามารถจัดการในภาวะฉุกเฉินและวิกฤตได้ (Munro, N. & Taylor-Panek, S., 2017) ซึ่งสอดคล้องกับ จอนสตัน และคณะ (Johnston, L. et al.) ได้จัดหลักสูตรฝึกอบรมแพทย์และเจ้าหน้าที่ทั้งมือใหม่และผู้มีประสบการณ์ที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด โดยการสอนการบรรยาย และการฝึกทักษะทางเทคนิค ร่วมกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการไตร่ตรองของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Johnston, L. et al., 2018)

2. จากผลของการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด พบว่าก่อนการใช้โปรแกรม คะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เท่ากับ 14.23, 2.84 และ 2.44 ตามลำดับ และหลังการใช้โปรแกรมมีคะแนน เท่ากับ 18.64, 4.0 และ 2.94 ตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) จากการศึกษาของ ปิยธิดา บวรสุธาสิน และนิภาพร จันทราทิพย์ และสมลักษณ์ เทพสุรียานนท์ และสุวรรณา ภูทิมา ได้กล่าวว่า พยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจแบบเปิดที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดจะต้องมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทำงานของเครื่อง ข้อบ่งชี้หรือข้อจำกัดในการใช้เครื่อง และหยุดการทำงานของเครื่อง ตลอดจนมีความสามารถในการพยาบาลเพื่อเฝ้าระวังติดตามอาการเปลี่ยนแปลงและป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น (ปิยธิดา บวรสุธาสิน และนิภาพร จันทราทิพย์, 2562); (สมลักษณ์ เทพสุรียานนท์ และสุวรรณา ภูทิมา, 2562) และจากการศึกษาของ ฟลูย และคณะ (Fouilloux, C. et al.) พบว่าการเรียนรู้เพิ่มเติมในช่วงระยะ เวลาสั้น ๆ โดยการสอนให้ความรู้กับพยาบาล ไอซียู ที่ดูแลผู้ป่วยใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ทำให้มีความรู้และทักษะการปฏิบัติในการใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด เพื่อลดภาวะแทรกซ้อนที่อาจจะเกิดขึ้นและเพิ่มผลลัพธ์ทางคลินิก (Fouilloux, C. et al., 2019) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของวรรณชนก จันทุม และคณะ ที่กล่าวว่า การสอนหน้างาน (Coaching) เป็นเทคนิคหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ ในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ที่มุ่งเน้นผู้รับการสอนเป็นศูนย์กลาง ผลจากการสอนงานทำให้บุคลากรเกิดความมั่นใจในการทำงาน เกิดกระบวนการเรียนรู้ในตัวเอง กำหนดเป้าหมายในการทำงานชัดเจนขึ้น มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานและลดความเครียด ส่งผลให้การพยาบาลมีคุณภาพได้มาตรฐาน ลดอุบัติการณ์ความเสี่ยงทางการพยาบาล และข้อร้องเรียนต่าง ๆ จากการให้บริการพยาบาล (วรรณชนก จันทุม และคณะ, 2563) และสหสพร ยืนบุญ จัดโปรแกรมการเตรียมความพร้อม โดยใช้วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้บุคคลรับรู้ถึงความสำเร็จ การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ และสัญลักษณ์ต้นแบบ การสร้างแรงจูงใจ และการให้กำลังใจด้วยวาจา และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสะท้อนกลับ ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้มีความรู้ความเข้าใจความก้าวหน้าทางวิชาชีพ มีความเชื่อมั่น ในสมรรถนะแห่งตนด้านความมั่นใจ มีความมุ่งมั่นในการบริหาร มีความคาดหวังในผลลัพธ์ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเองมากขึ้น (สหสพร ยืนบุญ, 2561)

3. จากการประเมินผลของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด พบว่าความพึงพอใจในภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความรู้ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วย การประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี (Case

Conference) มีการถอดบทเรียนจากกรณีที่ผ่านมา และทบทวนการใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดปีละครั้ง มีคู่มือ วิดีโอสื่อการสอน การพยาบาลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ต้องใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดโดยจัดทำ QR Code เพื่อให้สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ง่าย และเป็นแนวทางให้กับพยาบาลที่มาดูงานและพยาบาลใหม่ สอดคล้องกับการศึกษาของขวัญใจ จิรัฐจินดา หลังจากนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะหลักสำหรับบุคลากรสาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีความพึงพอใจในด้านความรู้ ความเข้าใจ บรรยากาศของการทำงาน การบริหารจัดการในหน่วยงาน และการนำไปใช้ประโยชน์ (ขวัญใจ จิรัฐจินดา, 2557) ดังนั้นหลังจากมีการจัดการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรทุกครั้งจะต้องมีการประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับหรือสะท้อนกลับให้ผู้รับการพัฒนารายละ ประเด็นภายหลังการพัฒนาตามโปรแกรมทันทีและมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ (ชูชัย สมितिไกร, 2558); (อารี ชิวเกษมสุข, 2559) และการประเมินผล เป็นกิจกรรมที่ต้องทำทุกครั้ง ด้วยการให้ตอบแบบสอบถามเพื่อผู้จัดการฝึกอบรมจะได้ทราบว่าการจัดการฝึกอบรมนั้นสัมฤทธิ์ผล สมความมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ ถ้ามีปัญหาอุปสรรค และข้อบกพร่องต่าง ๆ จะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป (Werther, W. B. & Davis, K., 1993)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ทักษะ ความมั่นใจและทัศนคติที่ดีในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารทางการพยาบาลนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาศักยภาพพยาบาลวิชาชีพที่จะดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด รวมทั้งขยายผลไปยังหอผู้ป่วยหนักอื่น ๆ 2) โรงพยาบาล/สถาบันอื่น ๆ ที่มีผู้ป่วยที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอด สามารถนำคู่มือและโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ ทักษะ และความมั่นใจในการดูแลผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจที่ใช้เครื่องพุงการทำงานของหัวใจและปอดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

ขวัญใจ จิรัฐจินดา. (2557). รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะหลักสำหรับบุคลากรสาธารณสุขของโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ชูชัย สมितिไกร. (2558). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยธิดา บวรสุธาสิน และนิภาพร จันทราทิพย์. (2562). การใช้เครื่องพองการทำงานของหัวใจ และปอดในผู้ป่วย หลังผ่าตัดหัวใจแบบเปิด: ปัญหาและการพยาบาล กรณีศึกษาผู้ป่วย ผ่าตัดลิ้นหัวใจ. วารสารวิชาการแพทย์เขต 11, 33(3), 551-564.
- วรรณชนก จันทขุม และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการสอนงานในการปฏิบัติการ พยาบาลของ พยาบาลพี่เลี้ยงโรงพยาบาลกรุงเทพขอนแก่น. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 38(1), 157-166.
- วรรณณี แกมเกตุ. (2555). วิถีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมลักษณ์ เทพสุริยานนท์ และสุวรรณา ภูทิม. (2562). การใช้เครื่องพองการทำงานของหัวใจ และปอดในผู้ป่วยหลังผ่าตัดหัวใจ: ปัญหาและการพยาบาล. วารสารพยาบาลโรคหัวใจ และทรวงอก, 30(1), 17-31.
- สมาคมศัลยแพทย์ทรวงอกแห่งประเทศไทย. (2563). สถิติการผ่าตัดหัวใจในประเทศไทย ปี 2560 - 2562. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2563 จาก <https://ststhai.org/en/stats/>
- สหัสพร ยืนบุญ. (2561). ผลของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารทางการ พยาบาลระดับต้นที่โรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- อารี ชิวเกษมสุข. (2559). สมรรถนะผู้นำทางการพยาบาล แนวคิดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: แฮร์ส ออฟ เคอร์มิสส์.
- Ball, L. et al. (2016). Postoperative complications of patients undergoing cardiac surgery. Current opinion in critical care, 22(4), 386-392.
- Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. New Jersey: Prentice-Hall.
- Biancari, F. et al. (2018). Meta-Analysis of the Outcome After Postcardiotomy Venoarterial Extracorporeal Membrane Oxygenation in Adult Patients. Journal of Cardiothoracic and Vascular Anesthesia, 32(3), 1175-1182.
- Fouilloux, C. et al. (2019). Impact of education and training course for ECMO patients based on high-fidelity simulation : a pilot study dedicated to ICU nurses. Perfusion, 34(1), 29-34.
- Johnston, L. et al. (2018). Education for ECMO providers: Using education science to bridge the gap between clinical and educational expertise. Seminars in perinatology, 42(2), 138-146.

- Knowles, M. S. (1984). Self - directed learning: A neglected species. (3rd. ed). Houston: Gulf Publishing Co.
- Munro, N. & Taylor- Panek, S. (2 0 1 7). The nurse practitioner role: the communication link for cardiac surgery patients. Critical care nursing clinics of North America, 19(4), 385-394.
- Polit, D. F. & Beck, C. T. (2006). The content validity index: are you sure you know what's being reported? Critique and recommendations. Research in nursing & health, 29(5), 489-497.
- Turner, D. A. & Cheifetz, I. M. (2013). Extracorporeal membrane oxygenation for adult respiratory failure. Respiratory care, 58(6), 1038-1052.
- Werther, W. B. & Davis, K. (1993). Human resources and personnel management (4th ed.). USA: McGraw-Hill, inc.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ชื่อที่/ เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมต่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ. สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุลุทธิ 4 ของพระอริยบุคคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิชา. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//ชื่อผู้สัมภาษณ์

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง
โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวิศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ
15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้
เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57
ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.
- สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่ง

เข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วย ภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16.pt)

2..... (16.pt)

3..... (16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

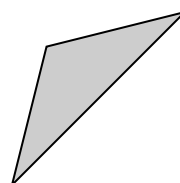
(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

This image shows a blank sheet of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาใน
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

[illegible]

....(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

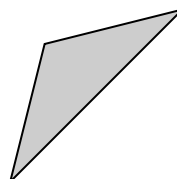
.....

Keywords: 3 – 5 words

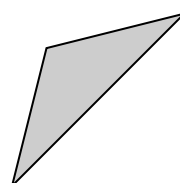
บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

